

Mādhurya-kādambinī

śrī śrī guru-gaurāṅgau jayataḥ

Mādhurya-kādambinī

Een wolkbreuk van nectar

ŚRĪLA VIŚVANĀTHA CAKRAVARTĪ ṬHĀKURA

Bhāvānuvāda

~ openbaring van de intentie van de auteur ~

en

Pīyūṣa-varṣiṇī-vṛtti

~ commentaar dat nectar sprenkelt ~

door

ŚRĪ ŚRĪMAD

BHAKTIVEDĀNTA NĀRĀYAṆA GOSVĀMĪ MAHĀRĀJA

Jaya Radhe

MĀDURYA-KĀDAMBINĪ

Oorspronkelijke titel: Madhurya-kadambini – A Cloud Bank of Nectar

Auteur: Srila Visvanatha Cakravarti Thakura, 1626

Vertaling uit Sanskriet en commentaar:

Sri Srimad Bhaktivedanta Narayana Gosvami Maharaja, 1921

1ste Druk 2018 Gaudiya Vedanta Publications – Delhi, India

Nederlandse titel: Madhurya-kadambini – Een wolkbreuk van nectar

Nederlandse vertaling: 2020 Indira dasi

Download de grafische reproductie van “De bloei van Bhakti”:

http://jayaradhe.nl/Madhurya-kadambini_1Ed_chart.pdf

Voorzien van Sanskriet verzen en proza in Romeins diacritisch schrift

Vertalingen van verzen gemerkt met een asterisk (*) door Srila Bhaktivedanta

Svami Maharaja zijn courtoisie van © Bhaktivedanta Book Trust International, Inc., www.Krishna.com. Gebruikt met toestemming.

Kunstwerk: © Syamarani dasi. Gebruikt met toestemming.

Vector art: Vecteezy.com, Freepik.com

Pro Deo Uitgever Jaya Radhe: <https://purebhakti.com/jayaradhe.nl>

Email: banyantree@duck.com

Druk: www.pumbo.nl

Papier: HVO biotop

Paperback: www.boekenbestellen.nl/boek/madhurya-kadambini

Alle Nederlandse titels van deze auteurs op één pagina:

www.boekenbestellen.nl – Zoekterm: BV Narayana Maharaja

Kosteloos Nederlandse titels in eBookformaten: jayaradhe.nl/boeken.html;

purebhakti.com/resources/ebooks-magazines/bhakti-books/dutch

Nederlandse vertalingen van de literaire nalatenschap van Sri Srimad Bhaktivedanta Narayana Gosvami Maharaja worden als Nederlands cultureel erfgoed geconserveerd door de Koninklijke Bibliotheek in Den Haag en het World Book Archive in Vrindavan.

Gaudiya Vedanta Filosofie; Caitanya; Vaisnavisme

NUR: 718 Oosterse religies

COPYRIGHT 2020 © I.H.M. GOOSEN – ENKELE RECHTEN VOORBEHOUDEN

BEHALVE WAAR ANDERS VERMELD VALT ALLEEN DE TEKST (NIET OPMAAK, FOTO'S EN KUNST) IN DIT BOEK ONDER CREATIVE COMMONS NAAMSVERMELDING-GEENAFGELEIDWERKEN 4.0 INTERNATIONALE PUBLIEKE LICENTIE

Overzicht licentie: <https://creativecommons.org/licenses/by-nd/4.0/legalcode.nl>

*Uitgegeven met de inspiratie van
mijn meest vererenswaardige, grondeloos genadevolle
gurupada-padma,*

nitya-lilā-praviṣṭa-om viṣṇupāda aṣṭottara-śata-śrī

Śrīmad Bhakti Prajñāna Keśava Gosvāmī Mahārāja

Hoewel de publicatie reeds de zijne is,
bieden we deze in zijn lotushanden aan

Śrī Bhaktivedānta Nārāyaṇa

Inhoud

Inleiding	i
Voorwoord van de Redacteuren	xix
<i>Eerste Nectarregen</i>	
De preëminentie van Bhakti	
Tekst 1	
Gebed voor het verkrijgen van goddelijke zegeningen (Maṅgalācaraṇa) _____	1
Tekst 2	
Speciaal gebed voor het verkrijgen van goddelijke zegeningen _____	17
Tekst 3	
3a ~ Śrī Bhagavān, de intrinsieke gedaante van rasa, is zelfs de toevlucht van brahma & Hij daalt af uit eigen gelegenheid. _____	28
3b ~ Bhakti-devi is zelfmanifesterend _____	41
3c ~ Bhakti wordt niet veroorzaakt door vrome daden _____	49
3d ~ Wordt bhakti verkregen door de genade van Bhagavān? _____	51
3e ~ De genade van Bhagavāns toegewijden is de oorzaak voor het verkrijgen van bhakti _____	53
Tekst 4	
4a ~ Bhagavāns genadevermogen toevertrouwd aan de toegewijde _____	57
4b ~ Niṣkāma-karma enzovoort is de poort naar bhakti _____	61
4c ~ Liefdadige schenkingen, het afleggen van geloften enzovoort resulteren in bhakti in de geaardheid goedheid _____	64
4d ~ Liefdadige schenkingen, het afleggen van geloften enzovoort omwille van Bhagavān resulteert in prema-bhakti _____	66
Tekst 5	
5a ~ Zonder bhakti zijn jñāna, karma en yoga vruchteloos _____	68
5b ~ Bhakti is van geen enkel ander proces afhankelijk _____	73
5c ~ De vruchteloosheid van iedere beoefening zonder bhakti _____	77
5d ~ Bij de uitvoering van bhakti is consideratie met zuiverheid van tijd en plaats niet vereist _____	78

5c ~ In karma-yoga geven vergissingen in de uitspraak van mantras aanleiding tot immense obstakels _____	80
5f ~ Jñāna-yoga is ondergeschikt aan karma en de geringste afwijking is gedoemd _____	83
5g ~ De eliminatie van lust, de ziekte van het hart, met behulp van bhakti _____	85
5h ~ Śāstra bekritiseert zelfs een verderfelijk persoon in zijn uitvoering van bhakti niet _____	88
5i ~ Ajāmila wordt als bhakta aanvaard zelfs al chantte hij louter een schijn van de heilige naam _____	92
5j ~ Disciplines zoals karma-yoga zijn afhankelijk van bhakti _____	93
5k ~ De superieuriteit van bhakti boven mokṣa _____	94
5l ~ Jñāna wordt gevoed door de genade van bhakti _____	109

Tekst 6

6a ~ Bhakti komt voort uit bhakti _____	115
6b ~ Iemand met een rijpe intelligentie is tot bhakti geneigd _____	119

Tweede Nectarregen

Uiteenzetting van de eerste drie stadia van Bhakti

Sādhana-bhakti – Śraddhā, Sādhu-saṅga & Bhajana-kriyā

Tekst 1

Hierin worden monisme en dualisme niet besproken. _____	127
---	-----

Tekst 2

2a ~ Het intrinsieke karakter van sādhana-bhakti en uttama-bhakti _____	128
2b ~ De eerste twee blaadjes aan de bhakti-rank: kleśa-ghnī en śubha-dā _____	132
2c ~ Rāga-bhakti en vaidhī-bhakti _____	136

Tekst 3

3a ~ Vijf soorten kleśa (ellende) _____	143
3b ~ Vier stadia van zonde (pāpa) _____	145
3c ~ De gunstige kwaliteiten geschonken door bhakti _____	149

Tekst 4

De eliminatie van onheil en het krijgen van voorspoed _____	152
---	-----

Tekst 5

5a ~ Het ontwaken van śraddhā (vertrouwen) _____	154
5b ~ Sādhu-saṅga – associatie met heilige persoonlijkheden _____	164
5c ~ Bhajana-kriyā – het uitvoeren van devotieele activiteit _____	172

Tekst 6

Utsāha-mayī – vol kortstondig enthousiasme _____ 174

Tekst 7

Ghana-taralā – “dik en dun” of wankelmoedige poging _____ 176

Tekst 8

8a ~ Vyūḍha-vikalpā – slingeren tussen vastberadenheid en twijfel _____ 177

8b ~ Bhakti komt niet voort uit verzaking, maar ware verzaking komt voort
uit bhakti en is daarom zuiver _____ 182

Tekst 9

Viṣaya-saṅgarā – de strijd tegen gehechtheid aan zintuigobjecten _____ 185

Tekst 10

Niyamākṣamā – het onvermogen zich aan geloften te houden _____ 189

Tekst 11

Taraṅga-raṅgiṇī – smullen van de wereldse voordelen verleend door bhakti _____ 191

Derde Nectarregen**Eliminatie van alle hindernissen tot bhakti*****Sādhana-bhakti – Anartha-nivṛtti*****Tekst 1**

1a ~ De vier soorten anarthas _____ 197

1b ~ Door de heilige naam te chanten, gebeden te reciteren en constant dienst
te verlenen worden sevā-aparādhas uitgewist _____ 205

1c ~ Zonden begaan krachtens de heilige naam is nāma-aparādha _____ 209

1d ~ Een aṅga (onderdeel) op het pad van bhakti achterwege laten betreft
geen overtreding _____ 210

1e ~ Door toevlucht te nemen tot bhāgavata-dharma worden alle obstakels
teniet gedaan _____ 214

1f ~ “Ogen sluiten” betekent niet onwetendheid _____ 218

1g ~ De sevā-aparādhas genoemd in śāstra kunnen niet worden veronachtzaamd _____ 219

1h ~ Nāma-aparādha begaan in onwetendheid wordt teniet gedaan door
constant de heilige naam te chanten _____ 220

Tekst 2

2a ~ Godslastering van toegewijden – de eerste overtreding tegen
de heilige naam _____ 222

2b ~ Een Vaiṣṇava, die men heeft geschoffeerd, spijt betuigen en
een plezier doen _____ 228

2c ~ Het onafgebroken chanten van een schoffeerder zonder spijt is een overtreding _____	231
2d ~ Toegewijden zijn heilig zelfs in gebreke van genade _____	232
2e ~ Het heilige voetenstof van de mahā-bhāgavata kan een overtreding niet verdragen _____	238
2f ~ De mahā-bhāgavata kan onafhankelijk en zonder onderscheid zijn genade schenken _____	241
2g ~ Śrī guru veronachtzamen – de derde overtreding tegen de heilige naam _____	249

Tekst 3

3a ~ Twee soorten bewuste wezens: onafhankelijk en afhankelijk _____	250
3b ~ Het eerste type onafhankelijk bewust wezen, zoals Śrī Nārāyaṇa, bevindt Zich buiten māyā _____	253
3c ~ Het tweede type onafhankelijk bewust wezen, zoals Śrī Śiva, aanvaardt wel de beroering van māyā _____	255
3d ~ Śrī Brahmā, een jiva, beschikt ook over het vermogen van God _____	260
3e ~ In één opzicht is de geardheid onwetendheid superieur aan de geardheid hartstocht _____	263
3f ~ Twee soorten afhankelijke wezens, die wel en niet bedekt zijn door onwetendheid _____	267
3g ~ Jivas vrij van onwetendheid: de jñāni gaat op in brahma, de bhakta proeft de zoete smaak van Bhagavān _____	269
3h ~ De twee typen levende wezens, die beschikken over het vermogen van Bhagavān _____	271
3i ~ Ook al zijn Śrī Viṣṇu en Śiva niet-verschillend, alleen Śrī Viṣṇu dient te worden vereerd _____	272
3j ~ Een levend wezen bekrachtigd met het vermogen van Bhagavān wordt soms Śiva _____	275
3k ~ Verwisseling van de positie van Śrī Śiva en Śrī Viṣṇu betreft de tweede overtreding tegen de heilige naam _____	278
3l ~ Godslastering van de geopenbaarde vedische literatuur is de vierde overtreding tegen de heilige naam _____	281

Tekst 4

4a ~ Anarthas voortkomend uit de beoefening van bhakti _____	289
4b ~ De vijf fasen van eliminatie van anarthas _____	292
4c ~ De volgorde waarin anarthas voortkomend uit aparādha worden verdreven _____	293
4d ~ De overtreding van Citraketu Mahārāja was eigenlijk geen overtreding _____	296
4e ~ Jaya en Vijaya hebben vrijwillig een negatieve houding jegens Bhagavān aanvaard _____	301
4f ~ De volgorde waarin anarthas voortkomend uit ondeugdelijke activiteiten en bhakti worden verdreven _____	303

Tekst 5

- 5a ~ Śrī Nāma Prabhu versluiert Zijn kracht voor schoffeerders tegen de heilige naam omdat Hij met hen niet tevreden is _____ 305
- 5b ~ Schoffeerders van de nāma zullen Yamarāja niet zien, maar ze kunnen ook niet worden gezuiverd _____ 308
- 5c ~ De genade van de heilige naam vernietigt alle soorten anarthas _____ 310
- 5d ~ Nāma-aparādha laat hetgeen transcendent is aanzien voor materieel _____ 316
- 5e ~ Hoe men na aparādha te hebben gepleegd de smaak voor bhakti terugkrijgt _____ 319
- 5f ~ De bhakta is vrij van overtredingen en prārabdha-karma zelfs zonder prema of het ondergaan van externe ellende _____ 322
- 5g ~ Śrī Nāma Prabhu hoeft Zich niet te openbaren, ook al is Hij met de toegewijde tevreden _____ 324
- 5h ~ Bhagavān geeft persoonlijk Zijn toegewijden te lijden om hun nederigheid en gretigheid te vergroten _____ 324

Vierde Nectarregen

Nectarstroom

Sādhana-bhakti – Niṣṭhā

Tekst 1

Niṣṭhā-bhakti gepresenteerd in de volgorde zoals geschreven staat in Śrīmad-Bhāgavatam _____ 331

Tekst 2

- 2a ~ Niṣṭhā en de symptomen van niṣṭhā _____ 334
- 2b ~ De vijf hindernissen tot niṣṭhā _____ 336
- 2c ~ Onaangerd door emoties voortkomend uit hartstocht en onwetendheid _____ 338

Tekst 3

- 3a ~ Niṣṭhā direct in bhakti zelf en niṣṭhā in hetgeen gunstig is voor bhakti _____ 341
- 3b ~ Anderen respect bieden zonder zelf respect te verwachten hoeft niet op niṣṭhā te wijzen _____ 344
- 3c ~ Niṣṭhā in kīrtana enzovoort is werkelijk niṣṭhā _____ 345

Vijfde Nectarregen

Realisatie van de transcendente smaak

Sādhana-bhakti – Ruci

Tekst 1

Het ontwaken en de symptomen van ruci en ruci als factor voor het ontwaken van āsakti _____ 351

Tekst 2

Bhakti verdrijft onwetendheid en wekt een smaak voor bhakti _____ 355

Tekst 3

Smaak afhankelijk en niet afhankelijk van externe excellentie in relatie tot Bhagavān _____ 356

Tekst 4

De wanhopigheid en zegen van iemand in wie ruci is ontwaakt _____ 360

Zesde Nectarregen

Opgetogenheid van het hart

Sādhana-bhakti – Āsakti

Tekst 1

1a ~ Ruci behoort tot bhajana en āsakti behoort tot bhajaniya _____ 369

1b ~ In het stadium van āsakti is het hart een heldere spiegel _____ 371

1c ~ Moeiteloze absorbtie van de geest in Bhagavāns naam, gedaante, enz. _____ 371

Tekst 2

2a ~ Het gedrag van iemand in āsakti bij het zien van een sādhu _____ 374

2b ~ Spreken tegen de voordrager van Śrīmad-Bhāgavatam _____ 375

2c ~ Overgave van verdriet bij het ontvangen van de darśana van een mahā-bhāgavata _____ 376

2d ~ Zoeken naar Bhagavāns genade in de bezigheden van vogels en andere dieren _____ 377

2e ~ Enkele brāhmaṇa jongens aanzien voor de vier Kumāra's _____ 378

2f ~ Zich gedragen als een vrekke koopman _____ 379

2g ~ De opvatting van uiteenlopende personen over iemand in āsakti _____ 380

Zevende Nectarregen

De stroom van goddelijke vervoering

Bhāva-bhakti

Tekst 1

1a ~ Bhāva, het ontkiemen van drie vermogens: sat, cit en ānanda _____ 385

1b ~ Bhāva wordt zelden bereikt (sudurlabhā) en het maakt van bevrijding een farce (mokṣa-laghutā-kṛt) _____ 388

1c ~ Een hart door bhāva gesmolten doordrenkt de ledematen van Bhagavān _____ 390

1d ~ Een visioen van Bhagavān in alle zintuigen _____ 391

1e ~ Herinnering aan Bhagavān tijdens waken, dromen en diepe slaap _____ 395

1f ~ Een uiterst zuiver gevoel van identiteit (“ik”) en bezit (“mijn”) _____	397
1g ~ Ondanks de poging om het juweel van bhāva te verbergen wordt het door geleerden herkend _____	399

Tekst 2

2a ~ Bhāva die verschijnt door rāga-bhakti en bhāva die verschijnt door vaidhī-bhakti _____	402
2b ~ De categorieën van bhāva _____	405
2c ~ Transformatie van bhāva in sthāyī-bhāva en rasa _____	409
2d ~ Vrajendra-nandana Śrī Kṛṣṇa is het fundament van alle rasas _____	415

Achtste Nectarregen

Absolute vervulling van de hunkering van de ziel

Prema-bhakti

Tekst 1

1a ~ De transformatie van de bloem van bhāva in de vrucht van prema _____	421
1b ~ Prema transformeert de materiële neigingen van het hart van de toegewijde in spirituele extase _____	425
1c ~ De vrucht prema: gecondenseerd plezier (sāndrānanda-višeṣātmā) en het vermogen om Kṛṣṇa aan te trekken (kṛṣṇākaraṣiṇī) _____	427
1d ~ Branden in afgescheidenheid van Bhagavān en tegelijkertijd afkoelen door een visioen van Hem _____	430
1e ~ Wanhopig na het krijgen van een sphūrti van Bhagavān _____	431
1f ~ Aangetrokken door de prema van Zijn toegewijde geeft Bhagavān Zijn directe darśana en manifesteert Zijn bekoorlijkheid (mādhurya) _____	434
1g ~ De onuitsprekelijke zegen van de darśana van Bhagavān _____	436

Tekst 2

2a ~ Bhagavān openbaart Zijn schoonheid (saundarya) en geur (saurabhya) _____	438
2b ~ Bhagavān openbaart Zijn honingzoete stem (sausvarya) en de tederheid van Zijn aanraking (saukumārya) _____	440
2c ~ Bhagavān openbaart de zoetheid van Zijn smaak (saurasya) en Zijn edelmoedigheid (audārya) _____	441
2d ~ Bhagavān openbaart Zijn onbevattelijke vermogen (acintya-śakti) _____	443

Tekst 3

3a ~ Omdat de toegewijde niet in staat is de complete bekoring van Bhagavān te ervaren, expandeert Bhagavān Zijn compassie (kāruṇya) _____	445
3b ~ Kāruṇya – Bhagavāns belangrijkste vermogen _____	446
3c ~ Het genadevermogen manifesteert zich aan de toegewijde in de ogen van Bhagavān _____	447

3d ~ Genegenheid voor Zijn toegewijden is de keizer van alle kwaliteiten van Bhagavān _____	448
3e ~ In Śrī Bhagavān zijn zelfs schijnbare fouten wonderbaarlijke kwaliteiten ____	449

Tekst 4

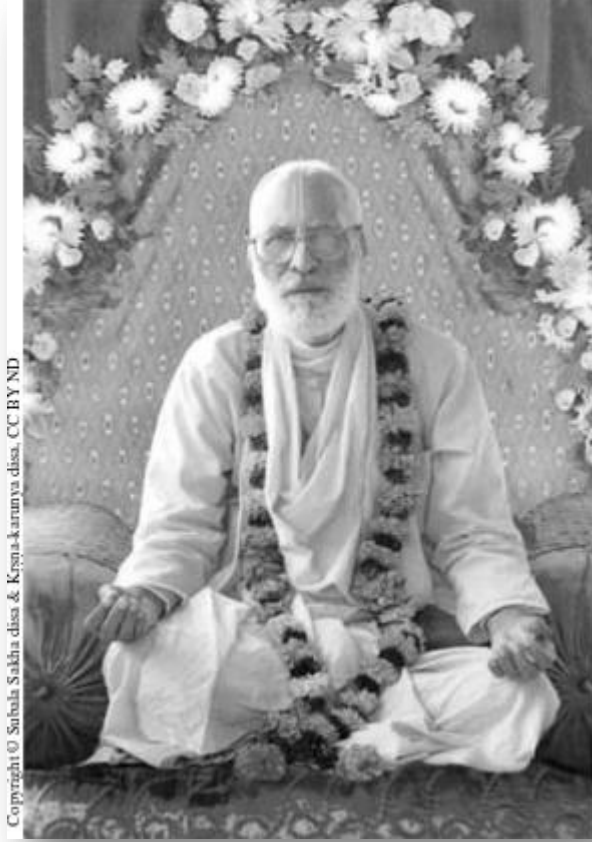
4a ~ Door de genade van Bhagavān kan de toegewijde Zijn mādhyura ervaren ____	454
4b ~ Bhagavān verheerlijkt Zijn toegewijde _____	455
4c ~ De toegewijde geeft blijk van nederigheid als hij door Bhagavān wordt geprezen _____	457
4d ~ De schitterende gedaante van Śrī Bhagavān verslaat alle wereldse vergelijking _____	459
4e ~ De toegewijde krijgt darśana van Bhagavāns dhāma en metgezellen _____	462
4f ~ Wanneer Śrī Hari verdwijnt, wordt de toegewijde geplaagd door diverse twijfels _____	463
4g ~ De toegewijde gaat het eeuwige spel (nitya-līlā) binnen _____	469

Tekst 5

5a ~ Het lichaam van de sādḥaka is niet in staat om prema in zich te dragen ____	470
5b ~ Schriftuurlijk bewijs voor ruci, āsakti enzovoort _____	475
5c ~ De gebondenheid van het levend wezen en de manier waarop hij ervan kan worden bevrijd _____	483
5d ~ Prema bevindt zich ver voorbij bevrijding _____	484
5e ~ De volgorde waarin “ik” en “mijn” geleidelijk aan de wereld worden onttrokken en worden betrokken in transcendentie _____	485
5f ~ De volgorde van de stadia waarin men in staat is op Bhagavān te mediteren_	487

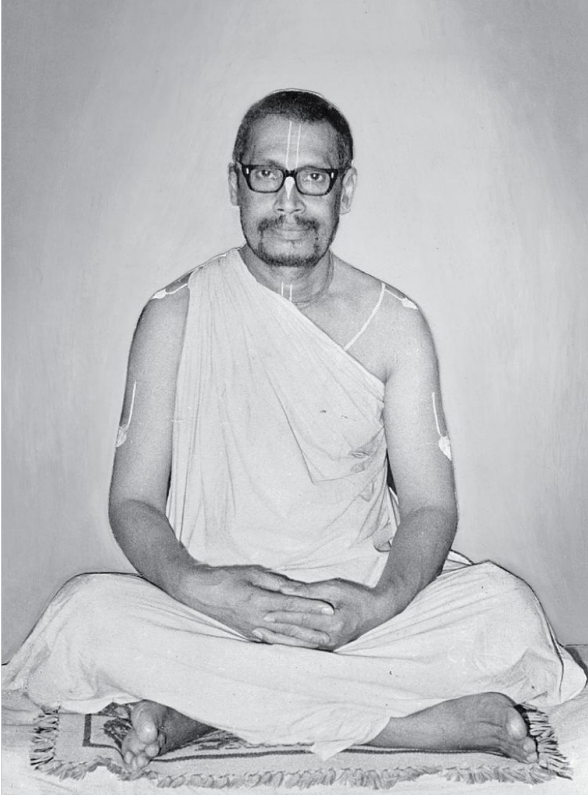
Tekst 6

Gebed van de auteur voor eeuwige voorspoed _____	488
--	-----

nitya-lilā-praviṣṭa om viṣṇupāda aṣṭottara śrī

ŚRĪMAD BHAKTIVEDĀNTA NĀRĀYAṆA GOSVĀMĪ MAHĀRĀJA

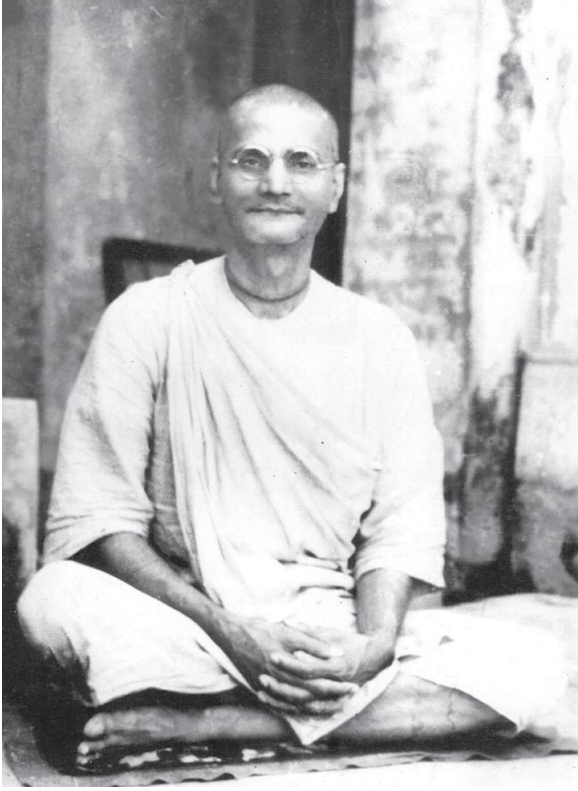

nitya-lilā-praviṣṭa om viṣṇupāda aṣṭottara śrī

ŚRĪMAD BHAKTIVEDĀNTA VĀMANA GOŚVĀMĪ MAHĀRĀJA

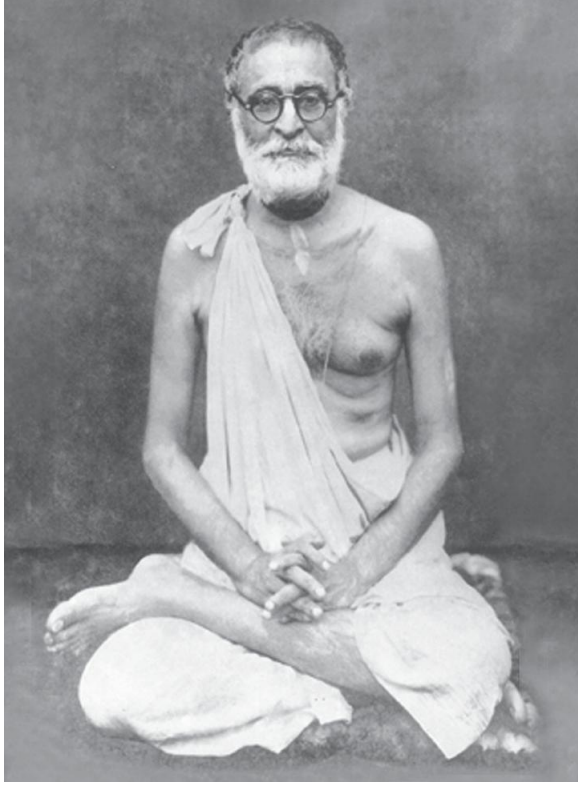

nitya-līlā-praviṣṭa om viṣṇupāda aṣṭottara śrī
ŚRĪMAD BHAKTIVEDĀNTA SVĀMĪ MAHĀRĀJA

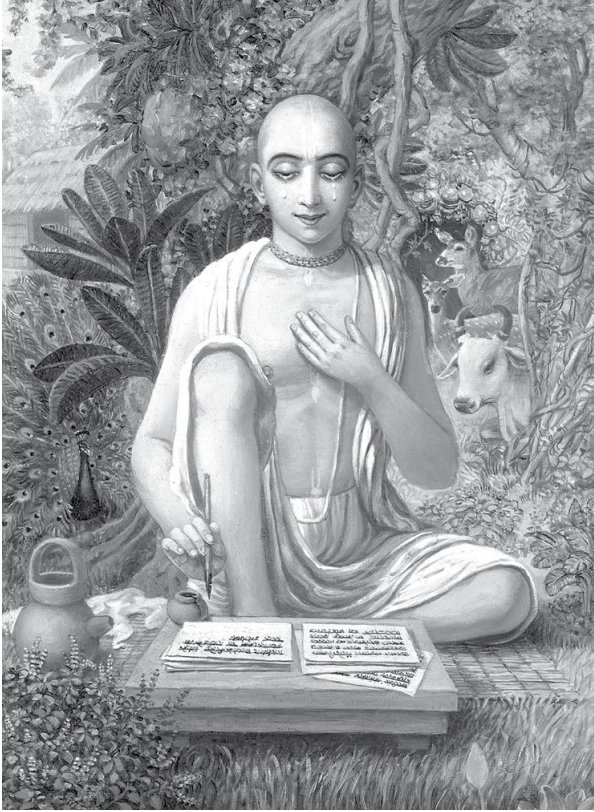
nitya-līlā-praviṣṭa om viṣṇupāda aṣṭottara śata śrī

ŚRĪMAD BHAKTI PRAJÑĀNA KEŚAVA GOSVĀMĪ MAHĀRĀJA

nitya-lilā-praviṣṭa om viṣṇupāda aṣṭottara śata śrī

ŚRĪMAD BHAKTISIDDHĀNTA SARASVATĪ ṬHĀKURA PRABHUPĀDA

Het kroonjuweel van Śrī Gauḍīya Vaiṣṇava Ācāryas

mahā-mahopādhyāya

ŚRĪLA VIŚVANĀTHA CAKRAVARTI ṬHĀKURA

Inleiding

[voor de Hindi uitgave]

HET DOET ME GRENZELOOS PLEZIER, DAT WE vandaag door de grondeloze genade en inspiratie van mijn uiterst vererenswaardige *gurupāda-padma, nitya-lilā-praviṣṭa om viṣṇupāda aṣṭottara-śata-śrī Śrīmad Bhakti Prajñāna Keśava Gosvāmī Mahārāja*, voor zijn plezier deze uitgave van *Mādhurya-kādambinī* presenteren, een tekst geschreven door Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura, het hoogst verheven kroonjuweel van Śrī Gauḍīya Vaiṣṇava *ācāryas*. Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura heeft in deze tekst in trouwe navolging van Śrīla Rūpa Gosvāmī een prachtige beraadslaging gepresenteerd van de achtereenvolgende stadia van *sādhana-bhakti: śraddhā, bhajana-kriyā, anartha-nivṛtti, niṣṭhā, ruci, āsakti* en *bhāva* of *rati*.

De levensgeschiedenis van Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura

Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura verscheen in een brahmaanse familie van de Rādhīya gemeenschap in het district Nadiyā, West-Bengalen. Hij was gevierd onder de naam Hari-vallabha en had twee oudere broers, Rāmabhadra en Raghunātha. In zijn kinderjaren heeft hij in het dorp Devagrāma zijn opleiding Grammatica voltooid. Daarna is hij devotieele geschriften gaan studeren aan huis bij zijn geestelijk leermeester in het dorp Śaiyadābāda in het district Mursīdābād. Toen hij in Śaiyadābāda woonde, heeft hij *Bhakti-rasāmṛta-sindhu-bindu*, *Śrī Ujjvala-nilamaṇi-kiraṇa* en *Bhāgavatāmṛta-kaṇā* geschreven. Kort daarna heeft hij het huishoudelijke leven vaarwel gezegd en is naar Vṛndāvana gegaan, waar hij veel andere boeken en commentaren heeft geschreven.

Na de verdwijning van Śrī Caitanya Mahāprabhu en de Zes Gosvāmī's van Vraja bleef de stroom onvermengde toewijding (*suddha-bhakti*) doorvloeien onder invloed van drie grote persoonlijkheden: Śrī Narottama dāsa Ṭhākura, Śrīnivāsa Ācārya en Śrī Śyāmānanda Prabhu. Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura is de vierde in de disciplinaire opvolging van Śrīla Narottama dāsa Ṭhākura.

Een discipel van Śrīla Narottama dāsa Ṭhākura, Śrīla Gaṅgā-nārāyaṇa Cakravartī Mahāśaya, woonde in Bālūcara Gambilā in het district Mursīdābād. Hij had een dochter genaamd Viṣṇupriyā, maar hij had geen zonen, dus hij adopteerde de toegewijde, Śrī Kṛṣṇa-caraṇa. Kṛṣṇa-caraṇa was de jongste zoon van een andere leerling van Śrīla Narottama dāsa Ṭhākura genaamd Rāmākṛṣṇa Bhaṭṭācārya, die afkomstig was uit de brahmaanse gemeenschap van Vārendra. De leerling van Śrī Kṛṣṇa-caraṇa was Śrī Rādhā-ramaṇa Cakravartī, de geestelijk leermeester van Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura.

In *Sārārtha-darsinī*, het commentaar van Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura op *Śrīmad-Bhāgavatam*, heeft hij aan het begin van de

vijf hoofdstukken, die de *rasa*-dans van Śrī Kṛṣṇa beschrijven (Śrī *Rāsa-pañcādhyāyī*), het volgede vers geschreven,

*śrī-rāma-kṛṣṇa-gaṅgā-caraṇānnatvā gurūnuru-premnaḥ
śrīla-narottama-nātha śrī-gaurāṅga-prabhuṁ naumi*

Hier verwijst de naam “Śrī Rāma” naar Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura’s geestelijk leermeester, Śrī Rādhā-ramaṇa; “Kṛṣṇa” verwijst naar zijn grootvader geestelijk leermeester, Śrī Kṛṣṇa-caraṇa; “Gaṅgā-caraṇa” verwijst naar zijn overgrootvader geestelijk leermeester, Śrī Gaṅgā-caraṇa; “Narottama” verwijst naar zijn betovergrootvader geestelijk leermeester, Śrīla Narottama dāsa Ṭhākura; en het woord *nātha* verwijst naar de geestelijk leermeester van Śrīla Narottama Ṭhākura, Śrī Lokanātha Gosvāmī. Op deze wijze biedt hij zijn eerbetuigingen aan iedereen in de disciplinaire opvolging tot aan Śrīman Mahāprabhu.

Weerlegging van de ideeën van de atibāḍī Rūpa Kavirāja

Hemalatā Ṭhākurāṇī was de geleerde Vaiṣṇavī dochter van Śrīnīvāsa Ācārya. Een vervreemde leerling van haar, genaamd Rūpa Kavirāja, had zijn eigen doctrine uitgedokterd, die de filosofische conclusies van het Gauḍīya vaiṣṇavisme tegenspraken. Hij onderwees, dat de positie van *ācārya* alleen kon worden bekleed door iemand in de wereldverzakende levensorde – nooit door een huisvader met een gezin (*grhastha*). Rūpa Kavirāja veronachtzaamde de noodzaak om *vidhi-mārga* (het pad van gereguleerde toegewijde praktijk) te volgen en propageerde een zogenaamde *rāga-mārga* (doctrine van spontane aantrekkingskracht), die ongedisciplineerd en rommelig was. Zijn nieuwe leer stelde, dat men de praktijk van horen en zingen over boord kon gooien en *rāgānuga-bhakti* kon praktiseren door alleen te herinneren. Hemalatā Ṭhākurāṇī heeft toen de verzekering gegeven, dat Rūpa Kavirāja uit de Gauḍīya Vaiṣṇava gemeenschap was verbannen. Sinds die tijd hebben de Gauḍīya Vaiṣṇava’s hem

gekend als een *atibāḍī*, een lid van een van de elf ongeauthoriseerde *sahajiyā* gemeenschappen, die hun eigen methoden van toegewijde dienst uitdenken.

Gelukkig was Śrīla Cakravartī Ṭhākura in die tijd aanwezig en hij weerlegde de foute conclusies van Rūpa Kavirāja in zijn *Sārāthadarsinī*, het commentaar op Canto Drie van *Śrīmad-Bhāgavatam*. Śrīla Cakravartī toonde onweerlegbaar aan, dat gekwalificeerde *grhastha* nakomelingen van een *ācārya* als *ācārya* kunnen optreden. Hij zei, dat het onwettig is en indruist tegen de uitspraken van *sāstra*, dat ongeschikte nakomelingen van *ācārya* families de titel “Gosvāmī” aannemen uit begeerte naar leerlingen en rijkdom.

Grhastha leerlingen in de lijn van Virabhadra, de zoon van Śrī Nityānanda Prabhu, en nakomelingen van de uitgewezen zonen van Śrī Advaita Ācārya aanvaardden zelf en kennen anderen de titel “Gosvami” toe. Deze handelwijze wordt door Vaiṣṇava *ācāryas* als ongepast ervaren. Hoewel Śrīla Cakravartī Ṭhākura als *ācārya* optrad, heeft hij persoonlijk nooit de titel “Gosvāmī” aangewend, waarmee hij de verdwaasde en ongeschikte nakomelingen van *ācārya* families van de moderne wereld een instructie heeft gegeven.

Śrī Baladeva Vidyābhūṣaṇa beschermt de eer van de Gauḍīya Vaiṣṇava sampradāya

Toen Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura op hoge leeftijd was, bracht hij het grootste deel van zijn tijd door in een innerlijke, half-bewuste staat, waarbij hij diep in *bhājana* was verzonken. In die periode had in Jaipur een debat plaats tussen Gauḍīya Vaiṣṇava’s en Vaiṣṇava’s, die de doctrine van *svakīya* steunden, Bhagavāns spel van echtelijke liefde.

De Vaiṣṇava’s uit het antagonistische kamp [in de lijn van Śrī Rāmānuja] hadden Koning Jaya Singh II van Jaipur laten geloven, dat de verering van Śrīmatī Rādhikā met Śrī Govindadeva niet door de geschriften wordt onderbouwd. Hun standpunt was, dat de naam

van Śrīmatī Rādhikā niet in *Śrīmad-Bhāgavatam* of in de *Viṣṇu Purāna* wordt vermeld en dat Ze nooit volgens vedisch ritueel met Śrī Kṛṣṇa was getrouwd.

De vijandige Vaiṣṇava's maakten verder tegen de Gauḍīya Vaiṣṇava's bezwaar, omdat ze niet tot een erkende *sampradāya* of disciplinaire opvolging zouden behoren. Sinds onheuglijke tijden zijn er vier Vaiṣṇava *sampradāyas* geweest: de Śrī *sampradāya*, de Brahmā *sampradāya*, de Rudra *sampradāya* en de Sanaka (Kumāra) *sampradāya*. In dit tijdperk van Kali zijn de vier vooraanstaande *ācāryas* van deze vier *sampradāyas* respectievelijk Śrī Rāmānuja, Śrī Madhva, Śrī Viṣṇusvāmī en Śrī Nimbāditya. De Rāmānuja Vaiṣṇava's (van de Śrī *sampradāya*) zeiden, dat Gauḍīya Vaiṣṇava's zich buiten deze vier *sampradāyas* bevonden en daarom niet over een zuivere erfopvolging beschikten. Verder was hun argument, dat ze geen authentieke Vaiṣṇava disciplinaire opvolging konden volgen, omdat de Gauḍīya Vaiṣṇava's niet over een eigen commentaar op de *Brahma-sūtra* (ook bekend als *Vedānta-sūtra*) beschikten.

Mahārāja Jaya Singh wist, dat de vooraanstaande Gauḍīya Vaiṣṇava *ācāryas* van Vṛndāvana volgelingen van Śrīla Rūpa Gosvāmī waren. Hij riep hen naar Jaipur om de uitdaging van de Śrī Rāmānuja Vaiṣṇava's aan te nemen. De bejaarde Śrīla Cakravartī Ṭhākura was volkomen verzonken in de transcendente zegen van *bhajana*. Hij stuurde zijn student, Śrī Baladeva Vidyābhūṣaṇa, als afgezant, die zich tot de vergadering in Jaipur zou richten. Gauḍīya Vaiṣṇava *vedānta-ācārya* Śrīla Baladeva Vidyābhūṣaṇa, de kroon van de verzameling geleerden en grootste onder verheven leraren van Vedānta, vertrok naar Jaipur vergezeld van een leerling van Śrīla Cakravartī Ṭhākura, Śrī Kṛṣṇadeva.

De kasten-*gosvāmīs* waren hun eigen verbinding met de Madhva *sampradāya* vergeten en hadden geen respect voor het doctrinaire gezichtspunt van de Gauḍīya Vaiṣṇava's door te zeggen, dat deze leer geen verbinding had met de Vedānta. Dit heeft tot aanzienlijke

verstoring in de gemeenschap van ware Gauḍīya Vaiṣṇava's geleid. Maar Śrī Baladeva Vidyābhūṣaṇa gebruikte onweerlegbare logica gecombineerd met krachtig schriftuurlijk bewijs om aan te tonen, dat de Gauḍīya *sampradāya* een zuivere Vaiṣṇava *sampradāya* is genaamd Śrī Brahmā-Madhva-Gauḍīya Vaiṣṇava *sampradāya* afkomstig uit de lijn van Śrī Madhvācārya. Śrīla Jiva Gosvāmī, Śrīla Kavi Kārṇapūra en andere voorgaande *ācāryas* hebben dit eveneens als een feit aanvaard. De Gauḍīya Vaiṣṇava's aanvaarden *Śrīmad-Bhāgavatam* als het authentieke commentaar op de *Vedānta-sūtra*. Om die reden heeft niemand in de Gauḍīya Vaiṣṇava *sampradāya* een afzonderlijk commentaar op de *Vedānta-sūtra* geschreven.

De naam van Śrīmatī Rādhikā, de personificatie van het pleziergevend vermogen (*hlādinī-śakti*) en de eeuwige geliefde van Śrī Kṛṣṇa, wordt in verscheidene Purāṇa's genoemd. Door heel *Śrīmad-Bhāgavatam*, vooral in Canto Tien in relatie tot de beschrijving van het spel van Bhagavān in Vṛndāvana, wordt op een indirecte en discrete wijze naar Śrīmatī Rādhikā verwezen. Alleen *rasika* en *bhāvuka* toegewijden, die met de conclusies van de geschriften op de hoogte zijn, kunnen dit confidentiële mysterie begrijpen.

Op de bijeenkomst in Jaipur heeft Śrī Baladeva Vidyābhūṣaṇa de argumenten en twijfels van de tegenpartij zodanig weerlegd, dat ze na zijn presentatie tot zwijgen waren gebracht. Hij heeft vastgesteld, dat de Gauḍīya Vaiṣṇava's zich in de disciplinaire opvolging van Śrī Madhvācārya bevinden. Ondanks zijn overwinning kon de wedijverende tegenpartij niet aanvaarden, dat de Gauḍīya *sampradāya* een zuivere Vaiṣṇava lijn is, omdat de Gauḍīya's niet over een commentaar op de *Vedānta-sūtra* zouden beschikken. Toen heeft Śrī Baladeva Vidyābhūṣaṇa ter plekke het beroemde Gauḍīya commentaar geschreven, *Śrī Govinda-bhāṣya*. De eredienst van Śrī Śrī Rādhā-Govinda nam in de tempel van Śrī Govindadeva opnieuw een aanvang en de geldigheid van de Śrī Brahmā-Madhva-Gauḍīya *sampradāya* was voor eens en voor altijd stevig gegrondvest.

Alleen op gezag van Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura kon Śrī Baladeva Vidyābhūṣaṇa Śrī Govinda-bhāṣya schrijven en de verbinding van Gauḍīya Vaiṣṇava's met de Madhva *sampradāya* aantonen. Hierover mag geen twijfel bestaan. De prestatie van Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura volbracht uit naam van de *sampradāya* zal in gouden letters de geschiedenis van het Gauḍīya vaiṣṇavisme ingaan.

Betekenis *kāma-gāyatrī* door de genade van Śrīmatī Rādhikā

Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura beschrijft in zijn *Mantrārthadīpikā* een bijzonder voorval. Toen hij eens Śrī Caitanya-caritāmṛta aan het lezen was, kwam hij een vers tegen, dat de betekenis van de *kāma-gāyatrī-mantra* als volgt beschreef,

*kāma-gāyatrī-mantra-rūpa, haya kṛṣṇera svarūpa,
sārdha-cabbiṣa akṣara tāra haya
se akṣara 'candra' haya, kṛṣṇe kari' udaya,
tri-jagat kailā kāmamaya*

De *kāma-gāyatrī* is identiek aan Śrī Kṛṣṇa. In deze koning der *mantras* staan vierentwintig en een halve lettergreep en iedere lettergreep is een volle maan. Deze verzameling manen heeft de maan van Śrī Kṛṣṇa veroorzaakt te rijzen en de drie werelden met *prema* te vullen.

Dit vers toont aan, dat de *kāma-gāyatrī* uit vierentwintig en een halve lettergreep is samengesteld, maar ondanks diepe beraadslaging kon Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura niet achterhalen, welke lettergreep in de *mantra* een halve was. Hij zocht in boeken over grammatica, de Purāṇa's, Tantra's, geschriften over toneel en retoriek en andere grote teksten. Van de klinker- en medeklinkergroepen in Śrī Harināmāmṛta-vyākaraṇa, de grammaticale methodologie van Śrīla Jīva Gosvāmī, trof hij een vermelding van slechts vijftig letters aan. Hij bestudeerde de volgorde van letters in teksten als *Māṭṛkānyāsa*. In de *Rādhikā-sahasra-nāma-stotra* van de *Bṛhan-nāradiya Purāṇa* stond, dat Vṛndāvaneśvarī Śrīmatī Rādhikā ook

Pañcāśad-varṇa-rūpiṇī wordt genoemd, Zij wier gedaante uit vijftig lettergrepen bestaat. In alle literatuur, die hij had bestudeerd, trof hij overal de vermelding van vijftig klinkers en medeklinkers aan. Er werd nergens iets gezegd over een halve lettergreep.

Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura begon steeds meer te twijfelen. Hij vroeg zich af, of Śrīla Kṛṣṇadāsa Kavirāja Gosvāmī in zijn schrift misschien een vergissing had gemaakt. Dit kon natuurlijk niet mogelijk zijn, omdat Śrīla Kavirāja alwetend is en daardoor vrij is van materiële gebreken, zoals zich onder invloed van illusie bevinden of het maken van vergissingen.

Als de gefragmenteerde letter “t” (de laatste letter van de *kāma-gāyatrī*) als de halve lettergreep zou worden beschouwd, zou Śrīla Kṛṣṇadāsa Kavirāja Gosvāmī schuldig zijn aan het gebrek van ontregeling, want in *Śrī Caitanya-caritāmṛta* (*Madhya-līlā* 21.126) heeft hij de volgende beschrijving gegeven.

*sakhī he! kṛṣṇa-mukha—dvija-rāja-rāja
kṛṣṇa-vapu-simhṣane, vasi rājya-sāsane,
kare saṅge candrera samāja*

*dui gaṇḍa sucikkaṇa, jini’ maṇi-sudarpaṇa,
sei dui pūrṇa-candra jāni
lalāṭe aṣṭamī-indu, tāhāte candana-bindu,
sei eka pūrṇa-candra māni*

*kara-nakha-cāndera ṭhāṭa, vaṁṣī-upara kare nāṭa,
tāra gīta muralīra tāna
pada-nakha-candra-gaṇa, tale kare nartana,
nūpurera dhvani yāra gāna*

Śrīla Kṛṣṇadāsa Kavirāja Gosvāmī beschrijft in deze regels het gezicht van Śrī Kṛṣṇa als de eerste volle maan, Zijn wangen als twee volgende volle manen, de stip sandalhout op het bovenste gedeelte van Zijn voorhoofd als de vierde volle maan en precies daaronder staat de maan van de achtste dag (*aṣṭamī*), met andere woorden, een

halve maan. Volgens deze beschrijving is de vijfde lettergreep een halve lettergreep. Maar als de gefragmenteerde “t”, de laatste letter van de *kāma-gāyatrī-mantra*, wordt gezien als een halve lettergreep, kan de vijfde lettergreep geen halve zijn.

Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura bevond zich in een dilemma, want hij kon de mysterieuze halve lettergreep niet ontcijferen. Hij kwam tot de conclusie, dat hij de vererenswaardige godheid van de *mantra* niet zou kunnen schouwen, indien de lettergrepen zichzelf niet zouden openbaren. Hij had zich voorgenomen, dat hij beter kon sterven, als hij de audiëntie van de godheid van de *mantra* niet zou kunnen krijgen. Met deze gedachten ging hij midden in de nacht op pad naar de oever van Śrī Rādhā-kuṇḍa om zijn leven op te geven.

Nadat het tweede deel van de nacht was verstreken, viel Śrīla Cakravartī Ṭhākura licht in slaap, toen de dochter van Vṛṣabhānu Mahārāja, Śrīmatī Rādhikā, aan hem verscheen. “O Viśvanātha, O Hari-vallabha,” zei Ze vol genegenheid, “wees niet treurig. Hetgeen Śrīla Kṛṣṇadāsa Kavirāja heeft geschreven is de absolute waarheid. Hij kent door Mijn genade alle innerlijke gevoelens van Mijn hart. Twijfel niet aan zijn uitspraken. De *kāma-gāyatrī* is een *mantra* om Mijn dierbare geliefde en Mij te eren en Wij worden aan de toegewijden geopenbaard door middel van de lettergrepen van deze *mantra*. Niemand kan Ons kennen zonder Mijn goedheid. De halve lettergreep wordt beschreven in het boek, *Varṇāgama-bhāsvat*. Nadat Śrīla Kṛṣṇadāsa Kavirāja deze tekst had geraadpleegd, heeft hij de werkelijke identiteit van de *kāma-gāyatrī* vastgesteld. Ga dit boek bestuderen en verspreid de betekenis ervan voor het welzijn van alle trouwhartige mensen.”

Toen hij deze instructie van Vṛṣabhānu-nandini Śrīmatī Rādhikā Zelf had gehoord, riep Śrīla Cakravartī Ṭhākura in groot verdriet uit, “O Rādhā, O Rādhā!” Toen hij weer bij zijn positieven kwam, ging hij ertoe over de opdracht van Śrīmatī Rādhikā uit te voeren.

Volgens aanwijzingen van Śrīmatī Rādhikā wordt de letter “ya” voorafgaand aan “vi” in de *mantra* als een halve lettergreep beschouwd en alle andere lettergrepen zijn hele lettergrepen of volle manen.

Dus door de genade van Śrīmatī Rādhikā raakte Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura op de hoogte met de diepere betekenis van de *mantra*. Hij kreeg de rechtstreekse audiëntie van zijn vererenswaardige godheid en in zijn innerlijk geperfectioneerde spirituele lichaam (*siddhā-deha*) kon hij deelnemen aan het eeuwige spel van Bhagavān als Zijn liefhebbende metgezel. Hij heeft op de oever van Śrī Rādhā-kuṇḍa het godsbeeld van Śrī Gokulānanda geïnstalleerd en terwijl hij daar verbleef, ervoer hij de lieflijkheid (*mādhurya*) van het eeuwige spel van Śrī Vṛndāvana. In die tijd heeft hij zijn *Sukhavartinī* commentaar op Śrīla Kavi Karṇapūra’s *Ānanda-vṛndāvana-campūḥ* geschreven, waarin hij het volgende heeft gezegd.

rādhā-parastīra-kuṣīra-vartinaḥ
prāptavya-vṛndāvana-cakravartinaḥ
ānanda-campū-vivṛti-pravartinaḥ
sānto-gatir me sumahā-nivartinaḥ

Ik, Cakravartī, laat alles volkomen achter en wil alleen Śrī Vṛndāvana bereiken. Ik leef in een eenvoudige hut op de oever van Śrī Rādhā-kuṇḍa, de hoogste plek van het spel van Śrī Rādhā, en schrijf dit commentaar op *Ānanda-vṛndāvana-campūḥ*.

Op hoge leeftijd heeft Śrīla Cakravartī Ṭhākura het grootste deel van zijn tijd in een volkomen innerlijke of halfbewuste staat doorgebracht, waarin hij diep verzonken was in *bhajana*. Zijn belangrijkste discipel, Śrī Baladeva Vidyābhūṣaṇa, heeft de verantwoording voor het onderwijs van de geschriften op zich genomen.

Opnieuw vestigen van de leer van parakīya

Toen in Śrī Vṛndāvana een lichte afname in de invloed van de Zes Gosvāmī's plaats had, ontstond er een controverserend rondom de doctrines van echtelijke (*svakīyavāda*) versus overspelige liefde (*parakīyāvāda*). Om de misvattingen over *svakīyāvāda* weg te nemen schreef Śrīla Cakravartī Ṭhākura *Rāga-vartma-candrikā* en *Gopī-premāmṛta*, die beide vol staan met schriftuurlijk filosofische conclusies. Daarna heeft hij in zijn commentaar, *Ānanda-candrikā*, op het vers *laghutvam atra yat proktam* uit *Śrī Ujjvala-nīlamaṇi* (1.21) aangetoond, dat de theorie van *svakīya* ongegrond is en heeft het concept van *parakīya* met schriftuurlijk bewijs en onweerlegbare argumenten neergezet. Verder heeft hij in zijn commentaar, *Sārāthadarsinī*, op *Śrīmad-Bhāgavatam* grote steun aan *parakīya-bhāva* gegeven.

Bepaalde geleerden maakten bezwaar tegen de conclusies van Śrīla Cakravartī Ṭhākura met betrekking tot verering met een gevoel van *parakīya*. Toen hij hen met een hogere eruditie en een heldere redenering versloeg, besloten ze hem uit afgunst te vermoorden. Ze wisten, dat Śrīla Cakravartī Ṭhākura de gewoonte had om 's morgens vroeg een rondgang om Śrī Vṛndāvana te maken. Ze verstopten zich in een donker, dicht struikgewas en gingen hem staan opwachten. Toen zijn tegenstanders hem zagen naderen, verdween hij plotseling en in zijn plaats verscheen een prachtig jong meisje van Vraja, die met een paar vriendinnen bloemen aan het plukken was.

De geleerden vroegen het meisje, "Lief kind, een ogenblik geleerden kwam hier een grote toegewijde langs. Heb jij gezien, waar hij naartoe is gegaan?" Het meisje antwoordde, dat ze hem wel had gezien, maar dat ze niet wist, waar hij naartoe was gegaan. Haar verbijsterende schoonheid, zachtmoedige glimlach, elegante manieren en zijdelingse blikken boeiden de geleerden. Hun hart smolt en alle onzuiverheden in hun hoofd waren verdreven. Ze vroegen het

meisje, wie ze was en ze antwoordde, “Ik ben een dienstmeisje van Śrīmatī Rādhikā. Ze is op dit moment in het huis van Haar schoonfamilie in Yāvaṭa en Ze heeft me hier naartoe gestuurd om bloemen te plukken.” Nadat ze dit had gezegd, verdween het meisje en in haar plaats zagen de geleerden Śrīla Cakravartī Ṭhākura weer lopen. Ze vielen aan zijn voeten en smeekten om vergeving. En hij heeft hen allemaal vergeven. Uit het leven van Śrīla Cakravartī Ṭhākura zijn veel van dergelijke verbazingwekkende gebeurtenissen bekend.

Op deze manier heeft Śrīla Cakravartī Ṭhākura de theorie van *svakīya* weerlegd en de waarheid van zuivere *parakīya* gevestigd – een prestatie van groot belang voor de Gauḍīya Vaiṣṇava’s.

Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura heeft niet alleen de integriteit van de Śrī Gauḍīya Vaiṣṇava *dharma* beschermd, hij heeft ook de invloed ervan in Śrī Vṛndāvana opnieuw gegrondvest. Iedereen, die zijn prestatie evalueert, zal verbaasd zijn over zijn ongebruikelijke genialiteit. Gauḍīya Vaiṣṇava *ācāryas* hebben het volgende vers als lofzang op zijn buitengewone werk gecomponeerd.

*viśvasya nātharūpo ’sau bhakti-vartma-pradarsanāt
bhakta-cakre vartītatvāt cakravarty ākhyayābhavat*

Hij wordt gekend onder de naam Viśvanātha, heer van het universum, want hij wijst naar het pad van *bhakti*. Hij is ook bekend onder de naam Cakravartī, hij rond wie de kring loopt, want hij blijft altijd binnen de verzamelde (*cakra*) zuivere toegewijden. Daarom is zijn naam Viśvanātha Cakravartī.

Rond 1754 op de vijfde dag van de wassende maan in de maand Māgha (januari-februari), toen Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura ongeveer honderd jaar was, heeft hij diep verzonken in innerlijk bewustzijn deze materiële wereld in Vṛndāvana verlaten. Zijn *samādhi* staat naast de tempel van Śrī Śrī Rādhā-Gokulānanda in Śrī Dhāma Vṛndāvana.

**De glorie en nalatenschap van
Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura**

Śrīla Cakravartī Ṭhākura, die volgt in het voetspoor van Śrīla Rūpa Gosvāmī, heeft een overvloed aan transcendente literatuur over *bhakti* gecomponeerd, waarmee hij de diepste wens in het hart van Śrīman Mahāprabhu heeft gegrondvest. Hij heeft ook foutieve conclusies weerlegd, die tegengesteld waren aan het authentieke pad van Śrīla Rūpa Gosvāmī (*rūpānuga*). Hij wordt daarom in de Gauḍīya Vaiṣṇava gemeenschap als een illustere *ācārya* en een gezaghebbende, zelfgerealiseerde ziel eerbiedigd. Hij is vermaard als groot transcendent filosoof en dichter en als een *rasika* toegewijde.

Een Vaiṣṇava dichter, Kṛṣṇa dāsa, heeft de volgende regels in de conclusie van zijn vertaling van Śrīla Cakravartī Ṭhākura's *Mādhurya-kādambinī* geschreven.

*mādhurya-kādambinī-grantha jagata kaila dhanya
cakravartī-mukhe vaktā āpani śrī-kṛṣṇa-caitanya*

Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura heeft de hele wereld gezegend door *Mādhurya-kādambinī* te schrijven. In werkelijkheid heeft Śrī Kṛṣṇa Caitanya Mahāprabhu dit werk door de mond van Śrīla Cakravartī Ṭhākura gesproken.

*keha kahena-cakravartī śrī-rūpera avatāra
kaṭhina ye tattva sarala karite pracāra*

Sommigen zeggen, dat Śrīla Cakravartī Ṭhākura een incarnatie van Śrīla Rūpa Gosvāmī is. Hij is bedreven in de kunst van het beschrijven van complexe waarheden op een gemakkelijk te begrijpen manier.

*ohe guṇa-nidhi śrī-viśvanātha cakravartī
ki jāniba tomāra guṇa muṇi mūḍha-mati*

O oceaan van genade, Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura. Ik ben een dwaas persoon, dus hoe kan ik uw kwaliteiten bevatten? (Openbaar daarom uw transcendente kwaliteiten in mijn hart. Dit is mijn gebed aan uw lotusvoeten.)

Weinig Gauḍīya Vaiṣṇava *ācāryas* hebben zoveel boeken geschreven als Śrīla Cakravartī Ṭhākura. Het volgende gezegde met betrekking tot drie van zijn boeken wordt tot vandaag de dag nog aangehaald, “*kiraṇa-bindu-kaṇā, ei tina niye vaiṣṇavapanā* – Pas na deze drie boeken, *Śrī Ujjvala-nīlamanī-kiraṇa, Sri Bhakti-rasāmṛta-sindhu-bindu* en *Bhāgavatāmṛta-kaṇā*, op de juiste wijze te hebben begrepen kan men beweren een Vaiṣṇava te zijn.”

Hieronder staat een lijst van zijn boeken, commentaren en gebeden, die een pakhuis vormen van onvergelijkbare rijkdom aan Gauḍīya Vaiṣṇava devotionele literatuur.

- 1) *Vraja-rīti-cintāmaṇi*
- 2) *Śrī Camatkāra-candrikā*
- 3) *Śrī Prema-samputa (khaṇḍa-kāvya)*
- 4) *Gītāvalī*
- 5) *Subodhinī* (commentaar op *Alaṅkāra-kaustubha*)
- 6) *Ānanda-candrikā* (commentaar op *Śrī Ujjvala-nīlamanī*)
- 7) Commentaar op *Śrī Gopāla-tāpanī*
- 8) *Stavāmṛta-lahari*, waaronder:
 - a) Śrī Guru-tattvāṣṭakam
 - b) Mantra-dāṭṭ-gurorāṣṭakam
 - c) Parama-gurorāṣṭakam
 - d) Parātpara-gurorāṣṭakam
 - e) Parama-parātpara-gurorāṣṭakam
 - f) Śrī Lokanāthāṣṭakam
 - g) Śrī Śacinandanāṣṭakam
 - h) Śrī Svarūpa-caritāmṛtam
 - i) Śrī Svapna-vilāsāmṛtam
 - j) Śrī Gopāladevāṣṭakam
 - k) Śrī Mādana-mohanāṣṭakam
 - l) Śrī Govindāṣṭakam
 - m) Śrī Gopināthāṣṭakam
 - n) Śrī Gokulānandāṣṭakam

- o) Svayam-bhagavatāṣṭakam
- p) Śrī Rādhā-kuṇḍāṣṭakam
- q) Jaganmohanāṣṭakam
- r) Anurāgavallī
- s) Śrī Vṛndādevyāṣṭakam
- t) Śrī Rādhikā-dhyānāmṛtam
- u) Śrī Rūpa-cintāmaṇiḥ
- v) Śrī Nandīśvarāṣṭakam
- w) Śrī Vṛndāvanāṣṭakam
- x) Śrī Govardhanāṣṭakam
- y) Śrī Saṅkalpa-kalpadrumaḥ
- z) Śrī Nikuṅja-keli-virudāvalī (virutkāvyā)
- aa) Surata-kathāmṛtam (āryaśatakam)
- bb) Śrī Śyāma-kuṇḍāṣṭakam
- 9) Śrī Kṛṣṇa-bhāvanāmṛtam Mahākāvyaṃ
- 10) Bhāgavatāmṛta-kaṇā
- 11) Ujjvala-nīlamanī-kiraṇa
- 12) Bhakti-rasāmṛta-sindhu-bindu
- 13) Rāga-vartma-candrikā
- 14) Aiśvarya-kādambinī (niet beschikbaar)
- 15) Mādhurya-kādambinī
- 16) Commentaar op Bhakti-rasāmṛta-sindhu
- 17) Commentaar op Ānanda-Vāndāvana-campū
- 18) Commentaar op Dāna-keli-kaumudī
- 19) Commentaar op Śrī Lalitā-mādhava-nāṭaka
- 20) Commentaar op Śrī Caitanya-caritāmṛta (incomplete)
- 21) Commentaar op Śrī Brahma-saṁhitā
- 22) Sārārtha-varṣiṇī commentaar op Śrīmad Bhāgavad-gītā
- 23) Sārārtha-darśinī commentaar op Śrīmad-Bhāgavatam

Mijn zeer vererenswaardige geestelijk leermeester, om viṣṇupāda aṣṭottara-śata-śrī Śrīmad Bhakti Prajñāna Keśava Gosvāmī Mahārāja, is de bewaker van de Gauḍīya sampradāya en de stichter-ācārya

van de Śrī Gauḍīya Vedānta Samiti en de Gauḍīya Maṭha's onder zijn jurisdictie. Hij is de leeuw onder geestelijk voorgangers, die anderen leiding biedt door zijn eigen voorbeeld (*ācārya-kesarī*) te geven. Behalve het schrijven van zijn eigen boeken heeft hij de boeken van Śrīla Bhaktivinoda Ṭhākura en andere voorgaande *ācāryas* opnieuw in het Bengaals uitgegeven. Door zijn hartgrondige wens, aanmoediging en grondeloze genade is en wordt de vertaling en het drukken van belangrijke boeken in het Hindi, de nationale taal van India, ter hand genomen, zoals *Jaiva-dharma*, *Śrī Caitanya-śikṣāmṛta*, *Śrī Śikṣāṣṭaka*, *Bhakti-rasāmṛta-sindhu-bindu*, *Śrī Ujjvala-nilamaṇi-kiraṇa*, *Bhāgavatāmṛta-kaṇā*, *Śrī Gīta-govinda*, *Bhajana-rahāsyā*, *Gauḍīya Gīti-guccha*, *Śrīmad Bhāgavad-gītā*, *Śrī Veṅṅ-gīta*, *Bhakti-tattva-viveka*, *Vaiṣṇava-siddhānta-mālā*, *Śrī Brahma-saṁhitā*, *Rāga-vartma-candrikā*, *Śrī Bṛhad-bhāgavatāmṛta*, *Gauḍīya-kaṇṭha-hāra*, *Śrī Prema-samputa* en andere belangrijke werken.

Ik heb er volkomen vertrouwen in, dat degenen, die dorsten naar *bhakti*, vooral degenen, die *rāgānuga-bhakti* praktiseren en gretig zijn naar *vraja-rasa*, dit boek met groot eerbied zullen ontvangen en dat trouwhartige mensen, die dit boek bestuderen, de kwalificatie zullen krijgen om de rijkdom van de *prema* van Śrī Caitanya Mahāprabhu te bemachtigen.

Tenslotte, mag de gecondenseerde gedaante van Bhagavāns mededogen, mijn meest eerbiedwaardige *śrī śrīla gurupāda-padma*, me met zijn genade besprenkelen, zodat ik nog meer dienst kan krijgen, die zijn diepste wens vervult. Dit is mijn nederige gebed aan zijn lotusvoeten, die *prema* schenken.

Alam iti vistāreṇā – alles, dat moest worden gezegd, is hiermee gezegd.

Biddend voor een sprankje genade
van Śrī Hari, Guru en de Vaiṣṇava's

Nederig en onbeduidend,
Tridaṇḍi-bhikṣu Śrī Bhaktivedānta Nārāyaṇa

De Verschijningsdag van Śrī Madhvācārya
2 oktober 2006
520 Caitanyābda

Voorwoord

van de Redacteuren

ALLE EER AAN ONZE GELIEFDE ŚRĪLA GURUDEVA, Śrī Śrīmad Bhaktivedānta Nārāyaṇa Gosvāmī Mahārāja, aan Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura en aan onze illustere *guru-paramparā*. Door hun grenzeloze genade wordt deze Engelse uitgave van *Mādhurya-kādambinī* gepubliceerd.

We zouden de lezer in dit Voorwoord graag willen informeren over bepaalde eigenschappen van deze uitgave.

Titels van hoofdstukken

Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura maakt verwijzingen naar de hoofdstukken van *Mādhurya-kādambinī* als “nectarregens” en deelt ze in met nummers (bijvoorbeeld, Eerste Nectarregen). De afsluitende woorden van ieder hoofdstuk voorzien tevens in de Sanskriete titel van dat hoofdstuk. Bijvoorbeeld, de Eerste Nectarregen is getiteld “Bhakteḥ sarvotkarṣa – De preëminentie van *bhakti*”.

In deze uitgave staat de vertaling van de hoofdstuktitels op het voorblad van ieder hoofdstuk. Die pagina vermeldt tevens het stadium van *bhakti*, dat in het betreffende hoofdstuk wordt besproken (vanaf de Tweede Nectarregen en verder). Deze vermelding hebben

we in een kleiner lettertype gedrukt, omdat het een toevoeging van de Engelse redacteurs betreft.

De Sanskriete transliteratie is vet gedrukt

De afzonderlijke secties in iedere Nectarregen begint met een Romeinse transliteratie van de originele Sanskriete proza van Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura. Soms verschijnen delen van deze diacritische transliteratie in een vet lettertype en tussen aanhalingstekens (bijvoorbeeld “*brahmā pucchām pratiṣṭhā*”). Dit duidt op een vers uit *Śrīmad-Bhāgavatam*, *Bhāgavad-gītā* of een ander geschrift, dat door Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura wordt geciteerd om zijn presentatie te staven.

Secties en sub-secties

Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura heeft *Mādhurya-kādambinī* in acht Nectarregens (“*amṛta-varṣiṇī*”) gepresenteerd en heeft in iedere Nectarregen de secties volgens onderwerp genummerd. In de Hindi uitgave en ook in deze uitgave zijn die teksten verder onderverdeeld in subkoppen om deze vitale onderwerpen gemakkelijk te kunnen terugvinden.

Vierkante haken

- 1) In de *Pīyūṣa-varṣiṇī-vṛtti* duidt hetgeen tussen vierkante haken staat op een tussenvoeging door de redacteurs om volkomen duidelijkheid te waarborgen. In de *Bhāvanuvāda* zijn sommige tussenvoegingen afkomstig uit de Bengaalse vertaling van *Mādhurya-kādambinī* door Śrīla Vāmana Gosvāmī.
- 2) Daar, waar vierkante haken voorafgaan aan de vertaling van een vers, voorzien ze in informatie, die niet direct in het vers staat (bijvoorbeeld, “[Śrī Kṛṣṇa zei:]”).
- 3) Waar de vertaling van een Sanskriete uitdrukking bijzonder lang is, staat deze in vierkante haken, zodat deze niet wordt verward met materiaal van tussenzinnen in de Hindi uitgave.

Tussen haakjes

- 1) Haakjes worden gebruikt om te voorzien in een Sankriete uitdrukking (bijvoorbeeld, “uiterst mededogend (*parama-karuṇa*)” of om een Sanskriete uitdrukking te vertalen (bijvoorbeeld, “*bhajana* (devotionele absorbtie)”). Daar, waar de tekst zelf de aandacht van de lezer richt op een Sanskriete uitdrukking, naam, woord, enzovoort, wordt de vertaling ervan tussen aanhalingstekens geplaatst. Bijvoorbeeld, de woorden *ati-bhāgyena* (“extreem goed geluk”).
- 2) Uitdrukkingen en zinnen, die in de Hindi uitgave tussen haakjes staan, staan in deze uitgave ook tussen haakjes.

Glossarium, Index van secties en Register van verzen

Om de Nederlandse vertaling van dit lijvige werk in één boekdeel te kunnen drukken zijn het Glossarium (woordenlijst), de Index van secties en het Register van verzen hierin niet bijgevoegd.

Uitvouwbare kaart

Het is van nature niet mogelijk om van de ontwikkeling van de transcendente klimrank van devotie een grafische afbeelding te maken. Tegelijkertijd is een afbeelding behulpzaam als overzicht van de stadia en aspecten ervan. De kaart (“Chart”) bevat de Sanskriete termen en hun Engelse equivalenten.

We bidden, dat Śrīla Gurudeva, Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura, onze *guru-varga* en de wereldwijde familie van zwaanachtige Vaiṣṇava’s met onze bescheiden pogingen tevreden zijn. We zijn louter geconditioneerde zielen, die onderhevig zijn aan de vier gebreken, terwijl de begripsvorming van onze *guru-varga* perfect en het meest verheven is. We hopen, dat ze hierin op de juiste wijze worden ver-

tegenwoordigd. We hebben deze eerste Engelse uitgave in opdracht van Śrīla Gurudeva samengesteld. We vragen de gerespecteerde lezer om ons voor mogelijk onbewuste vergissingen te vergeven.

Met de aspiratie om Śrī Guru en de Vaiṣṇava's te dienen,
Het Uitgeversteam van de eerste Engelse versie

23 augustus 2018
de Verdwijningsdag van Śrīla Rūpa Gosvāmī

Het Engelstalige Uitgeversteam

De nummers hieronder verwijzen naar de specifieke Nectarregens, waaraan medewerkers hebben bijgedragen. De personen, bij wie geen nummers staan vermeld, hebben in de genoemde capaciteit aan alle acht Nectarregens bijgedragen.

Oorspronkelijke vertaling: BV Dāmodāra Mahārāja • **Eerste vertalingbetrouwbaarheidscontrole:** BV Viṣṇu-daivata Mahārāja [3, 6, 7, 8], Amala-kṛṣṇa dāsa, Jaya-gopāla dāsa [1], Prema dāsa [4, 5], Śrīva-sa dāsa [2] • **Tweede vertalingbetrouwbaarheidscontrole (en navolgende herzieningen):** Amala-kṛṣṇa dāsa – Candraśekhara dāsa en Madhukara dāsa hebben geassisteerd bij de vertalingscontrole van 3 en 8 • **Vertalingsadviseur:** Madhukara dāsa • **Assistent vertalingsadviseurs:** Atula-kṛṣṇa dāsa, Candraśekhara dāsa.

Controle Sanskriet: BV Bhāgavata Mahārāja, Rādhikā dāsī (Uzbekistan) – tevens adviseur Sanskriet.

Redacteur, projectcoördinator: Vaijayantī-mālā dāsī • **Tweede redacteur, adviseur:** Sundara-gopāla dāsa (UK) – Jaya-gopāla dāsa heeft bijgedragen aan de redactie van 1 en 4 • **Derde redacteur:** Sanātana dāsa [1, 2, 4, 5, 6, 7] • **Redactionele terugkoppeling:** Madhusmitā dāsī • **Proeflezing:** Rṣabhadeva dāsa, Śāntī dāsī, Madhukara

dāsa, Janakī dāsī (België), Sulatā dāsī • **Lezersterugkoppeling:** Vṛndāvana-vilāsini dāsī, Jahnavā dāsī (Nederland), Mañjulālī dāsī (Bolivia) • **Controle referentie verzen:** Lalitā-kiśorī dāsī (Wales).

Tekstontwerp en opmaak: Jānakī dāsī (België).

Ontwerp omslag en illustratie, kaart illustratie & ontwerp binnenpagina's: Nilambarī dāsī (Australië).

Tevens dankbetuigingen aan: Akhileśa dāsa, Anitā dāsī, Anupama dāsa, Kamalā dāsī (Canada), Kṛṣṇa-kāruṇya dāsa, Kuñja-kalikā dāsī, Mañjarī dāsī (Hawaii), Nārāyaṇī dāsī, Nṛsimha dāsa (Martin Lyons), Pradyumna dāsa, Sudevī dāsī (Geary, UK), Rādhā dāsī (Bay Area), Veṅu-gopāla dāsa (Canada).

Eerste Nectarregen

De preëminentie van Bhakti

Tekst 1

Gebed voor het verkrijgen van goddelijke zegeningen (Maṅgalācaraṇa)

*hyd-vapre nava-bhakti-śasya-vitateḥ sañjivanī svāgamā-
rambhe kāma-tapartu-dāha-damanī viśvāpagollāsini
dūrān me maru-śākhino 'pi sarasī-bhāvāya bhūyāt prabhu-
śrī-caitanya-kṛpā-niraṅkuśa-mahā-mādhurya-kādambinī (1)*

BHĀVĀNUVADĀ – De genade van Svayam Bhagavān Śrī Kṛṣṇa Caitanya Mahāprabhu lijkt op een oneindige wolkbreuk van bijzondere nectar (*mahā-mādhurya*), die als regen op het hart van de *sādhaka* valt. De regen van Zijn genade schenkt volle levenskracht op de gewassen van de negenvoudige onderdelen van devotie, zoals *śravaṇa* en *kīrtana*, die juist zijn uitgezaaid in het veld van het hart van

de *sādhaka*. Zelfs het eerste verschijnen van het wolkendek van Mahāprabhu's genade verdrijft het vlijmscherp brandende gevoel van het zomerseizoen – de diverse materiële verlangens naar eigen plezier – en laat in het hart van alle toegewijden in het universum de vreugde oprijzen als rivieren, die na een stortbui aanzwellen. Mag die ongeremde en onbeperkt krachtige wolkbreuk van zoete genade van Śrīman Mahāprabhu, waarvan de invloed zelfs op grote afstand wordt gevoeld, mij, een droge, levenloze boom in de woestijn, vullen met levengevende *rasa*.

PĪYŪṢA-VARṢINĪ-VṚTTI

namaḥ om viṣṇu-pādaya / ācārya-simha-rūpiṇe
śrī-śrīmad-bhakti-prajñāna- / keśava iti nāmine
atimartya-caritrāya / svāśritānām ca pāline
jīva-duḥkhe sadārtāya / śrī-nāma-prema-dāyine
gaurāśraya-vigrahāya / kṛṣṇa-kāmaika-cāriṇe
rūpānuga-pravarāya / vinodeti svarūpiṇe
viśvasya nātharūpo 'sau / bhakti-vartma-pradarśanāt
bhaktā-cakre vartitatvāt / cakravarty ākhyayābhavat
śrī-caitanya-mano 'bhīṣṭam / sthāpitaṁ yena bhūtale
svayaṁ rūpaḥ kadā mahyaṁ / dadāti sva-padāntikam
vāñchā-kalpa-tarubhyaś ca / kṛpā-sindhubhya eva ca
patitānām pāvanebhyo / vaiṣṇavebhyo namo namaḥ
namo mahā-vadānyāya / kṛṣṇa-prema-pradāya te
kṛṣṇāya kṛṣṇa-caitanya- / nāmne gaura-tviṣe namaḥ
he kṛṣṇa karuṇā-sindho / dīna-bandho jagat-pate
gopeśa gopikā-kānta / rādhā-kānta namo 'stu te
tapta-kāñcana-gaurāṅgi / rādhē vṛndāvaneśvari
vṛṣabhānu-sute devī / praṇamāmi hari-priye

Keer op keer bied ik languit mijn eerbiedige eerbetuigingen aan de lotusvoeten van mijn *gurudeva*, *nitya-līlā-praviṣṭa om viṣṇupāda aṣṭottarā-sata-srī Śrīmad Bhakti Prajñana Keśava Gosvāmī*, een oceaan van grondeloze genade; aan de lotusvoeten van *jagad-guru Śrīla Bhaktisiddhānta Sarasvatī Prabhupāda*; aan *Śrīla Saccidānanda Bhaktivinoda Ṭhākura*; aan de hoogverheven voorganger *Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura*, de grootste *rasika-ācārya* (geestelijk voorganger deskundig in het proeven van transcendente emoties); aan *Śrīla Rūpa Gosvāmī*, de meest intieme metgezel van *Śrīman Mahāprabhu*; en aan de hoogst vrijgeveige *Śacinandana Śrī Gaurahari, Śrī Kṛṣṇa Zelf*, die het gevoel en de luister van *Śrīmatī Rādhikā* uitstraalt.

Aldus heb ik hen allen om hun genade gebeden en ga nu beginnen aan de *bhāvānuvāda* (vertaling die de intentie van de auteur openbaart) van *Mādhurya-kādambinī* en het commentaar getiteld *Pīyūṣa-varṣiṇī-vṛtti*.

Met het doel om aan de Gaudīya Vaiṣṇava gemeenschap de intrinsieke (onvervreembare) natuur van zuivere devotie (*śuddha-bhakti*) te openbaren, de volgorde van haar verschijning, het zelf-manifesterende karakter van *bhakti* en haar onpeilbare glorie heeft hij, die hoogst vererenswaardig is en de beste van *rasika* Gaudīya Vaiṣṇava *ācāryas*, *Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura*, dit ongeëvenaarde, heilige geschrift, *Mādhurya-kādambinī*, geschreven. *Śrīla Cakravartī Ṭhākura* is een van de vooraanstaande en stralende pilaren in de lijn van de *srī rūpānuga* Vaiṣṇava *ācāryas* of geestelijk voorgangers in de lijn van *Śrīla Rūpa Gosvāmī*.

Śrīla Rūpa Gosvāmī, het meest begunstigde object van de genade van *Śrīman Mahāprabhu*, heeft in zijn heilige tekst *Srī Bhakti-rasāmṛta-sindhu* de volgorde van de stappen in het proces van toewijding aan de Allerhoogste Persoonlijkheid Gods beschreven vanaf het beginstadium van vertrouwen (*śraddhā*) helemaal tot het bereiken van liefde voor God (*prema*). De beoefenaren van *bhakti*, die

deze stappen aanvaarden, te beginnen met het stadium van *śraddhā*, kunnen het koninkrijk van *prema* gemakkelijk binnentreden.

De volgorde is als volgt.

*ādau śraddhā tataḥ sādhu- / saṅgo 'tha bhajana-kriyā
tato 'nartha-nivṛtiḥ syāt / tato niṣṭhā rucis tataḥ*

*athāsaktis tato bhāvas / tataḥ premābhyudañcati
sādhakānām ayaṁ premṇaḥ / prādurbhāve bhavet kramaḥ*

Sri Bhakti-rasāmṛta-sindhu (1.4.15-16)

Eerst ontwaakt vertrouwen (*śraddhā*) in het hart van de beoefenaar van *bhakti*. Als gevolg daarvan ontwaakt een verlangen naar de associatie van heilige personen (*sādhu-saṅga*) gevolgd door de neiging om hun onderwijs (*bhajana-kriyā*) te praktiseren. Daarna volgt het stadium, waarin de hindernissen naar toewijding (*anartha-nivṛtti*) worden opgeruimd. Vervolgens ontwaakt sterk vertrouwen (*niṣṭhā*) in *bhajana* (toegewijde absorbtie) gevolgd door het ontwaken van transcendente smaak (*ruci*). Daarna ontwaakt een intense gehechtheid (*āsakti*) aan Vrajendra-nandana Śrī Kṛṣṇa, het object van *bhajana*. Zelfs hieraan voorbijgaand ontwaakt transcendente emotie (*bhāva*), de vorm van zuiver bestaan (*śuddha-sattva*), en dan verschijnt zuivere liefde voor God (*prema*). Op deze wijze is de volgorde uiteengezet, waarin zuivere, liefdevolle toewijding (*prema-bhakti*) zich in het hart van de beoefenaar van *bhakti* ontwikkelt.

In deze heilige tekst heeft Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura op een natuurlijke en uitdrukkelijke manier de symptomen van ieder stadium in de ontwikkeling van *bhakti* gepresenteerd – van *śraddhā* helemaal tot het verschijnen van *prema* – alsmede de hindernissen, zoals overtredingen, die op het pad achterwege moeten worden gelaten. Deze grote literatuur lijkt op een lantaarn, die het pad voor de beoefenaar van *bhakti* (*bhakti-sādhaka*) verlicht. Er is zelfs geen ruimte voor de minste twijfel overgelaten. Door deze heilige tekst daadwerkelijk te volgen zal de oprechte beoefenaar zeker in staat zijn om zijn eigen stadium van *bhakti* te onderscheiden, zal hij zijn

gebreken erin kunnen opmerken en zal hij kunnen zien, welke volgende acties hij moet ondernemen om op het pad van *bhakti* vooruitgang te kunnen maken. Bovendien zal in zijn hart een toenemend vermogen en een toenemende neiging ontwaken om in het koninkrijk van *bhakti* daadwerkelijk vooruitgang te maken.

In dit gebed om goddelijke zegeningen te krijgen vormt het eerste vers van deze grote literatuur van Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura, de geestelijk leraar van de hele wereld en daarom uiterst vereerenswaardig, zijn smeekbede om de grondeloze genade van zijn eigen vererenswaardige godheid te verkrijgen, de belichaamde vorm van *rasarāja-mahābhāva*, Śrī Caitanyadeva, die identiek is aan Śrī Kṛṣṇa, die is getooid met de stralende lichaamskleur en gemoedsgesteldheid van Śrī Rādhā.

De genade van de oceaan van mededogen, Śacinandana Śrī Gauharari Zelf, is de onbegrensde *mādhurya-kādambinī* genoemd geworden. Een reeks met elkaar verbonden wolken vol water wordt een *kādambinī* genoemd. Vandaar, dat de betekenis van de titel *Mādhurya-kādambinī* “een reeks wolken, waaruit water in de vorm van zoete nectar (*mādhurya*) regent” is. Om deze reden heeft de auteur zijn boek *Mādhurya-kādambinī* genoemd.

In *Śrī Ujjvala-nīlamanī* (11.19) heeft Śrīla Rūpa Gosvāmī geschreven, “*mādhuryaṁ nāma ceṣṭānām sarvāvasthāṣu cārutā – mādhurya* betekent ‘in het bezit van ongeëvenaarde schoonheid en charme met een ongekend karakter in alle condities, onder alle omstandigheden en in alle activiteiten’”.

Dus de beste *mādhurya* is de gedaante van alle lieflijkheid, Svayam Bhagavān Vrajendra-nandana Śrī Kṛṣṇa.

Śrīla Jīva Gosvāmī weidt uit over dit onderwerp in zijn commentaar, *Laghu-toṣaṇī*, op vers 10.12.11 van *Śrīmad-Bhāgavatam*,

bhagavāṁs tāvad asādhāraṇa-svarūpaiśvarya-mādhuryas tattva-viśeṣaḥ | tatra svarūpaṁ paramānandaiśvaryaṁ asamorddhānanta-

svābhāvika-prabhutā mādhuryam asamorddhatayā, sarva-manoharaṁ svābhāvika-rūpa-guṇa-lilādi-sauṣṭhavam |

Die bepaalde, uniek samenvattende Waarheid (*tattva*), waarvan de intrinsieke vorm (*svarūpa*), de goddelijke verhevenheid (*aiśvarya*) en de lieflijkheid (*mādhurya*) allemaal zeer bijzonder zijn, wordt gekend als Bhagavān. De intrinsieke [onvervreembare] gedaante van Parabrahma (Allerhoogste Geest) is zeker het hoogtepunt van goddelijke vervoering (*paramānanda*). Zijn onovertroffen en ongelimiteerde, absolute gezag is immers Zijn *aiśvarya*. De uitmuntendheid van Zijn prachtige gedaante, kwaliteiten, spel enzovoort, die in essentie alaan-trekkelijk zijn, is Zijn eigenlijke *mādhurya*.

Śrīla Kṛṣṇadāsa Kavirāja Gosvāmī heeft deze perfecte conclusie ook bevestigd in *Śrī Caitanya-caritāmṛta (Madhya-līlā 21.110)*, “*mādhurya-bhagavattā-sāra* – de essentie van de eigenschap van God is *mādhurya*”.

Alleen door de grondeloze genade van de transcendente, persoonlijke gedaante van uiterste edelmoedigheid, Śrī Kṛṣṇa Caitanya-adeva, is aan de hele wereld bekend geworden, dat de essentie van Goddelijkheid (*bhagavattā*) op *mādhurya* is gefundeerd. Naar de mening van alle Vaiṣṇava *ācāryas* uit de Oudheid is *aiśvarya* (goddelijke verhevenheid) de essentie van God of de Godheid. Gebaseerd echter op de verzen van *Śrīmad-Bhāgavatam*, de smetteloze essentie van gezaghebbend bewijs en het kroonjuweel van alle geopenbaarde geschriften, hebben Śrī Caitanya Mahāprabhu en de Gosvāmī's, Zijn begunstigde objecten van genade, geconcludeerd, dat *mādhurya* in feite de grondslag is van de oorspronkelijke gedaante van Goddelijkheid.

Hoewel de wezenlijke natuur (*svarūpa*) van iedere *avatāra* van God niet-verschillend van elkaar is, [stelt *sāstra*] desondanks, “*gūḍharaṁ paraṁ brahma manuṣya-liṅgam* – Parabrahma Vrajendranandana Śrī Kṛṣṇa, die verborgen is in een menselijke gedaante, is rechtstreeks de belichaming en de transcendente, persoonlijke gedaante van *mādhurya*” (*Śrīmad-Bhāgavatam 7.10.48*) en “*raso vai*

saḥ – Hij is *rasa*” (*Taittirīyā Upaniṣad* 2.7.1). Dit niet alleen, Hij is het intrinsieke object van iedere soort *rasa* en Hij is de hoogste connoisseur [kenner] van *rasa* (*rasika-śekhara*). Het toppunt van de ontwikkeling van uiteenlopende *rasas* wordt niet waargenomen in andere gedaanten van Bhagavān behalve in Vrajendra-nandana Śrī Kṛṣṇa. Alleen deze Śrī Kṛṣṇa vormt het pakhuis van alle bovenzinnelijke *rasa*, *akhila-rasāmṛta-mūrti*. Alle *rasas* worden in Hem gegeneerd en tot hun uiterste grens ontwikkeld gezien.

In *Sri Bhakti-rasāmṛta-sindhu* heeft Śrīla Rūpa Gosvāmī de vier buitengewone *mādhurīs* (aspecten van lieflijkheid) beschreven. Deze lieflijkheden kunnen niet in andere gedaanten van Bhagavān worden aangetroffen. Ze vormen de zoetheid van Zijn spel (*līlā-mādhurī*), de zoetheid van Zijn liefde (*prema-mādhurī*), de zoetheid van Zijn fluitspel (*veṇu-mādhurī*) en de zoetheid van Zijn schoonheid (*rūpa-mādhurī*). Deze vier *mādhurīs* zijn in hun uiterste compleetheid alleen waarneembaar in Vraja-vihāri Śrī Kṛṣṇa. “*Caturdha-mādhurīs tasya vraja eva virājate* – Zijn vier *mādhurīs* stralen alleen in Vraja” (*Laghu-bhāgavatāmṛta*).

Dit boek lijkt ook op een wolkendek of een regenfront, waaruit de nectar van Kṛṣṇa’s bovengenoemde *mādhurīs* stroomt. Ook om deze reden heeft de auteur deze heilige tekst *Mādhurya-kādambinī* genoemd.

Iets anders is, dat *mādhurya-tattva* (de uiteindelijke waarheid van absolute lieflijkheid) extreem moeilijk is te realiseren en daarom geheel vertrouwelijk is. Afgezien van het ontvangen van de grondeloze genade van degenen, die deze *mādhurīs* werkelijk proeven – dat wil zeggen, de genade van Bhagavān of Zijn toegewijden – kunnen ze op geen andere wijze worden geproefd.

prema-rasa-niryāsa korite āsvādana
rāga-mārga-bhakti loke korite pracāraṇa

rasika-śekhara kṛṣṇa parama-karuṇa
ei dui hetu haite icchāra udgama

Śrī Caitanya-caritāmṛta (Ādi-līlā 4.15-16)

De betekenis van dit vers is als volgt. Behalve dat Śrī Kṛṣṇa de hoogste kenner van *rasa* is (*rasika-śekhara*), is Vrajendra-nandana Śrī Kṛṣṇa ook uitermate empathisch (*paramā-karuṇa*). Bij de dageraad van dit huidige Kali-yuga is diezelfde Śrī Kṛṣṇa wederom naar deze wereld gekomen. Als hoogste connoisseur van *rasa* was het Zijn bedoeling om de essentie van *prema-rasa* te proeven en als de meest mededogende persoonlijkheid was het Zijn bedoeling om het pad van spontane toewijding (*rāga-mārga-bhakti*) aan de wereld uit te delen. Daartoe heeft Hij de goddelijke gemoedsgesteldheid en gouden lichaamskleur van *mahābhāva-svarūpiṇī* (de belichaming van de meest verheven goddelijke liefde), Śrīmatī Rādhikā, aanvaard en is op die manier in de gedaante van Śrī Kṛṣṇa Caitanya verschenen.

[In deze gedaante] heeft Śrī Kṛṣṇa Zijn eigen vier buitengewone *mādhurīs* persoonlijk tot de uiterste grens geproefd en heeft de hele wereld in een vloed van Zijn *prema* ondergedompeld. Daarom heeft de eerbiedwaardige auteur in zijn gebed als aanroeping van Śrī Caitanya Mahāprabhu, zijn eigen vererenswaardige godheid, naar de genade van Śrī Caitanya Mahāprabhu verwezen als “*niraṅkuṣa-mahā-mādhurya-kādambinī* – de oneindige wolkbreuk van grote lieflijkheid”.

Tijdens de moeson verspreidt zich een wolkendek aan de hemel, dat zwaar is van het water en de aarde volop neerslag geeft. Zoals dat wolkendek geen voorkeur heeft voor hooglanden of laaglanden, zuiver land of onzuiver land, vroom of zondig land, zo heeft de ongebreidelde genade van Śrī Caitanya Mahāprabhu op dezelfde manier allerlei regels en verboden achterwege gelaten. Zonder enige kwalificatie in ogenschouw te nemen heeft Zijn genade *prema* geschonken aan alle levende wezens in het universum en heeft hen op die manier gezegd.

*caitanyaṅvatāre bahe premāmṛta-banyā
saba jīva preme bhāse, pṛthivī hailo dhanyā*

Śrī Caitanya-caritāmṛta (Antya-līlā 3.254)

Op het moment van de afdaling van Śrī Caitanya Mahāprabhu ontstond er een dusdanige nectargolf van *prema*, dat de levende wezens in de hele wereld erin werden ondergedompeld. Op deze manier is de Aarde fortuinlijk geworden.

*uchalilo prema-banyā caudike beḍāya
strī, vṛddha, bālaka, yuvā, sakali ḍubāya
sajjana, durjana, paṅgu, jaḍa, andha-gaṇa
prema-banyāy ḍubāilo jagatera jana
jagat ḍubilo, jīvera hailo bija nāsa
tāhā dekhi' pāñca-janer parama ullāsa
jato jato prema-vṛṣṭi kare pāñca-jana
tata tata bāḍe jala, vyāpe tri-bhuvana*

Śrī Caitanya-caritāmṛta (Ādi-līlā 7.25-28)

De vloed van *prema* zwelde in alle vier richtingen aan en dompelde iedereen erin onder – vrouwen, oude mannen, kinderen en jongemannen. Op die manier werd de hele wereld ondergedompeld en iedereen verdronk – de zachtmoedigen, de ongelovigen, de kreupelen, de gehandicapten en de blinden. Toen de vijf persoonlijkheden van de Pañca-tattva de levende wezens van de wereld op die manier ondergedompeld zagen worden en bemerkten, dat het zaad van het materiele bestaan van die levende wezens totaal was vernietigd, kende hun vreugde geen grenzen. Naarmate de Pañca-tattva stortregens van *prema* blijft veroorzaken, blijft de zondvloed zich uitbreiden en wordt op die manier door de drie werelden heen verspreid.

Op deze manier heeft Śrī Caitanya Mahāprabhu tijdens Zijn manifeste aanwezigheid onder invloed van Zijn ongebreidelde genade de gift van zuivere liefde voor Śrī Kṛṣṇa (*kṛṣṇa-prema*) gegeven zelfs aan degenen, die zich niet met spirituele beoefening bezighielden,

en heeft het hele universum fortuinlijk gemaakt. “*Kṛṣṇa-prema hāya yāñra dūra daraśane* – door Mahāprabhu en Zijn toegewijden zelfs maar op een afstand te zien krijgt men *kṛṣṇa-prema*” (*Śrī Caitanya-caritāmṛta, Madhya-līlā* 16.121). Als Hij daarentegen niet manifest is, krijgen mensen alleen *prema* door middel van *sādhana-bhajana* (de beoefening van toegewijde dienst). De wolkbreuk van genade van Śrīman Mahāprabhu echter voedt de *sādhana-bhakti* van de beoefenaar zo diepgaand, dat *prema-bhakti* snel in hem ontwaakt.

In deze aanroeping heeft de eerbiedwaardige auteur de machtige invloed van de onbegrensde *mahā-mādhurya-kādambinī* beschreven. De eerste invloed is *hṛd-vapre nava-bhakti-śasya-vitateḥ sañjīvanī*. Dat wil zeggen, de regenwolken van genade van Mahāprabhu schenken levengevende energie aan de nieuwe loten van *bhakti* of aan de negen aspecten van *bhakti* (*navadhā-bhakti*), die in de grond van het hart van de *sādhaka* zijn ontkiemd.

Evenals een nectarregen verjongt de regenval van een regenfront tijdens de moeson alleen gewassen, zoals maïs, wanneer er een of ander zaad of een wortel – of een deel ervan – reeds aanwezig is geweest. De genade van Śrīman Mahāprabhu in de vorm van een regenfront plant echter zelf de zaden van *bhakti* in het hart van levende wezens – harten die onvruchtbaar zijn en de zaden of wortels van *bhakti-sarṁskāras* (indrukken in het hart uit een voorafgaande uitvoering van *bhakti*) geheel ontberen. Dan laat het die zaden niet alleen ontkiemen, wortel schieten en bloeien met bloemen, maar het laat tevens de vrucht van *prema* verschijnen. Bij het verkrijgen van de volrijpe vrucht van *prema* wordt het leven van het levend wezen succesvol en gezegend.

Hier is de betekenis van *hṛd-vapre* ‘het veld van het hart’. Het hart is de geboorteplaats of de fundering van *bhakti*. De plek, waar hunkeringen verschijnen en waarin ze weer terugkeren, wordt ‘het hart’ (*hṛdaya*) genoemd. Ondanks dat het hart onbeweeglijk en onbewust is, beschikt het door de wil van Bhagavān over het vermo-

gen om er zuivere, bewuste *bhakti* te laten verschijnen. Een zuiver hart lijkt op een vruchtbare akker, maar zoals een braakliggend perceel vol kiezels en keien geen gewassen kan opleveren, zo kan *bhakti* niet verschijnen in een hart, dat is verhard door argumenten, twijfels en materialistisch reductionisme.

Gewone, praktische kennis kan door middel van wereldse intelligentie verschijnen, maar dergelijke intelligentie is niet de geboorte-grond van *bhakti*. Zo zien we, dat een kind zonder intelligentie en kennis een persoon met absoluut vertrouwen of een hogeklasse toegewijde kan worden als natuurlijk gevolg van zijn *saṁskāras*, hetzij uit voorgaande levens of uit recente activiteiten. Omgekeerd kan een hoog intelligent persoon een atheïst zijn. Het hart is dus de geboorteplaats van *bhakti*, niet het verstand of de intelligentie. Dit is de betekenis van de woorden *hṛd-vapre*.

Hier dienen de woorden *nava-bhakti* te worden verstaan als *nava-udita* (“pas ontwaakt”), prille devotie, of als *navadhā-bhakti* (“het negenvoudige systeem van *bhakti*”), dat begint met *śravaṇa* en *kīrtana* en dat is beschreven in *Śrīmad-Bhāgavatam* (7.5.23),

śravaṇaṁ kīrtanaṁ viṣṇoḥ / smaraṇaṁ pāda-sevanam
arcanaṁ vandanaṁ dāsyam / sakhyam ātma-nivedanam

Het negenvoudige systeem van *bhakti* bestaat uit horen over, het chanten en herinneren van de namen, gedaanten, kwaliteiten en het spel van Bhagavān; het dienen van Zijn voeten; het vereren van Hem; bidden aan Hem; Zijn dienaar zijn; Zijn vriend zijn; en zichzelf aan Hem overgeven.

Er zijn vele andere onderdelen van toegewijde dienst, maar *navadhā-bhakti* is werkelijk de beste *sādhana* voor het doen ontwaken van *prema*.

Śrī Caitanya Mahāprabhu Zelf heeft het volgende gezegd.

bhajanera madhye śreṣṭha nava-vidha bhakti
‘kṛṣṇa-prema’, ‘kṛṣṇa’ dite dhare mahā-śakti

*tā'ra madhye sarva-śreṣṭha nāma-saṅkīrtana
niraparādhe nāma laile pāya prema-dhana*

Śrī Caitanya-caritāmṛta (Antya-līlā 4.70-71)

Van de diverse processen van *bhajana* zijn negen vormen van *bhakti* de beste, want ze hebben het grote vermogen om *kṛṣṇa-prema* en Śrī Kṛṣṇa te schenken. Van deze negen praktijken is het chanten van de namen van Bhagavān (*nāma-saṅkīrtana*) de beste. Als men *nāma-saṅkīrtana* vrij van overtredingen uitvoert, krijgt men zeker de meest waardevolle rijkdom van *prema*.

De levensenergie van deze negenvoudige beoefening van *bhakti* is afkomstig van de genade van Śrī Caitanya Mahāprabhu en lijkt op een prachtig wolkenfront. De negen vormen van *bhakti*, die zojuist zijn genoemd, beschikken over het grote vermogen om zuivere liefde voor Kṛṣṇa (*kṛṣṇa-prema*) te laten verschijnen en kan dienstverlening aan Hem schenken. Van deze negen onderdelen is *nāma-saṅkīrtana* van Bhagavān de beste van allemaal. Als men *nāma-saṅkīrtana* uitvoert en *anarthas* zoals overtredingen vermijdt, zal die *nāma-saṅkīrtana* heel snel en gemakkelijk de enorme rijkdom van *prema* geven. Dat komt, omdat de naam van Bhagavān en Bhagavān Zelf, tot wie de naam zich richt (*nāma* en *nāmī*), constitutioneel identiek zijn.

Śrī Caitanya Mahāprabhu was de eerste, die de volkomen nieuwe gift van *nāma-saṅkīrtana* aan de wereld gaf. Hij heeft persoonlijk uitgeroepen, “*param vijayate śrī-kṛṣṇa-saṅkīrtanam – Mag het gezamenlijk chanten van de heilige naam van Śrī Kṛṣṇa zegevieren!*” (*Śrī Śikṣāṣṭaka* 1) en “*nava-vidhā-bhakti pūrṇa nāma haite haya – navadhā-bhakti* wordt volkomen vervuld door het uitspreken van de heilige naam van Śrī Bhagavān” (*Śrī Caitanya-caritāmṛta, Madhya-līlā* 15.107). Bovendien wordt gezegd, dat in afwezigheid van *śrī harināma* de negenvoudige praktijk van *bhakti* incompleet is. Śrī Caitanya Mahāprabhu heeft *śrī harināma-saṅkīrtana* persoonlijk gepraktiseerd en overal gepropageerd en hiermee heeft Hij alle

levende wezens in het universum de instructie gegeven om dat ook te doen. Op deze manier heeft Hij *navadhā-bhakti* door middel van *nāma-saṅkīrtana* gecompleteerd en in staat gebracht om de vrucht van *prema* te schenken.

Derhalve beschrijft de eerbiedwaardige auteur de genade van Śrī Caitanya Mahāprabhu als de *mahā-mādhurya-kādambinī*, die zorgt, dat de levensenergie door het negenvoudige systeem van *bhakti* stroomt als door een gewas.

Hier kan een vraag rijzen. Zolang er in het veld van het hart van de *sādhaka* een impuls bestaat om op zelfzuchtige wijze plezier te maken, die hem constant gaarkookt in intense hartstocht, hoe kan dan mogelijkwijs de uiterst zachte en tere neiging aanwezig zijn om zich bezig te houden met het ontwaken van toegewijde dienst?

In antwoord hierop beschrijft de meest vererenswaardige auteur een tweede machtige invloed van het regenfront van intense zoetheid (*mahā-mādhurya-kādambinī*), de belichaming van de genade van Śrī Caitanya Mahāprabhu, namelijk *svāgamārambhe kāmatapartu-dāha-damanī*.

De betekenis van deze woorden is als volgt. Wanneer een regenfront de hemel betreft, komt er, zelfs nog voordat het gaat regenen, een prettige, koele wind opzetten. De schroeiende hitte van de zomer wordt daardoor eenvoudig verdreven en het lichaam van levende wezens wordt aangenaam verkoeld, zowel van binnen als van buiten. Het vuur van de drie soorten ellende, dat ontstaat uit wellustige impulsen in het hart van de *sādhaka*, is miljoenen en miljoenen keren heter dan de grote hitte van de zomer. De aanvankelijke invloed van het regenfront van genade van Śrī Caitanya echter verfrist en verkoelt de *sādhaka* in het vuur van sensueel verlangen, zelfs nog voordat de neerslag begint, zowel van buiten als van binnen. Het verdrijft zelfs een vleug van het verlangen naar bevrijding uit het hart van de *sādhakas* en vult het met het toegenegen verlangen om

Śrī Kṛṣṇa te dienen, laat staan, dat het materiële verlangens en impulsen verdrijft.

Aho, hoe glorieus is de genade van Śrī Caitanya Mahāprabhu!

*na yogo na dhyānaṁ na ca japa-tapas-tyāga-niyāmo
na vedā nācāraḥ kva nu vata niṣiddhādhyuparatih
akasmāc-caitanye 'vatarati dayā-sāra-hṛdaye
pumārthānām mauliṁ param iha mudām luṅṭhati janah*

Śrī Caitanya-candrāmṛta (6)

Mensen, die zelfs geen iota weten over *yoga*, meditatie (*dhyāna*), het uitspreken van *mantra* (*japa*), boetedoening (*tāpa*), verzaking (*tyāga*), het volgen van gedragsregels (*niyama*), recitatie van de Veda's, gepast gedrag (*sādācāra*) en die – alas, alas! – zelfs niet afzien van verboden, zondige acties, slaan vandaag de dag vanwege de komst van Śrī Caitanya Mahāprabhu, wiens hart vol is van de essentie van mededogen, de handen in elkaar en maken het kroonjuweel van alle levensdoelen, *mahā-prema*, buit, waar Brahma, Śiva, Nārada en anderen ijverig naar op zoek zijn.

De eerbiedwaardige en vererenswaardige auteur beschrijft in extreme vreugde de derde wonderbaarlijke, machtige invloed van het regenfront van Śrī Caitanya's genade: *viśvāpagollāsini*.

Tijdens een stortbui in de moeson vult een reeks zware regenwolken de rivieren overvloedig met water, waardoor ze met hoge golven aanzwellen. Die rivieren lopen over hun oevers heen en met een enorme kracht haasten ze zich naar de zee. Op dezelfde manier viel tijdens de afdaling van Śrī Caitanya Mahāprabhu door de uitvoering van *śrī kṛṣṇa-nāma-saṅkīrtana* de stortbui van de grote *mādhurya-kādambinī* van Zijn genade op het universum neer. Zo werden in het universum de toegewijden als rivieren overstroomd met *prema*, die intense golven extasen van *sāttvika* en *vyabhicāri* in hen veroorzaakte. Iedereen in het universum werd door deze vloed van *prema* meegevoerd en met grote kracht in de machtige versnelling meege-

sleurd naar de oceaan van volkomen ambrozijnen *rasa*, de oceaan van *śrī kṛṣṇa-prema*.

De meest vrijgeveige Śacinandana Śrī Gaurahari en Zijn meest dierbare metgezellen schonken *prema* – nee! – schonken niet, ze hebben *prema* klakkeloos verspreid, zodat er een machtige vloed ontstond. In die vloed verdronk iedereen, waardige ontvangers en degenen, die dat niet waren, mannen en vrouwen, kinderen en jongeren, heren en boeven, de lammen, de kreupelen en de blinden. Zelfs de wilde dieren in oerwouden en *māyāvādīs*, aanhangers van het pad van baatzuchtige actie, valse logici, heiligschenners en hypocrieten – die lijken op tijgers, leeuwen, beren, enzovoort – bleven niet onaangeroerd. Zelfs vandaag de dag nog worden de gevolgen waargenomen. In de landen van alcoholverslaafden, carnivoren, atheïsten en materialisten worden duizenden mannen en vrouwen en jonge jongens en meisjes met *tulasī*-kralen om hun hals en goddelijke *tilaka* op hun voorhoofd met beide handen in de lucht meegevoerd op de golven van “*hare kṛṣṇa, hare rāma*”. Dit zijn immers allemaal de rechtstreeks waarneembare gevolgen van de *mādhurya-kādambinī*, de vorm van de genade van Śrīman Mahāprabhu.

De eerbiedwaardige auteur, die zichzelf voorstelt als uiterst onbeduidend en waardeloos, bidt op het eind van deze aanroeping om de grondeloze genade van Śrīman Mahāprabhu, “*dūrān me maruśakhino ‘pi sarasī-bhāvāya bhūyāt...* – Mag de ongebreidelde wolkbreuk van grote zoetheid (*mahā-mādhurya-kādambinī*), de vorm van de genade van Śrī Caitanya Mahāprabhu, mijn hart, dat lijkt op een uitgedroogde boom in een onvruchtbare woestijn, zelfs van veraf laten stromen met *rasa*.”

Tijdens regenval in de moeson zetten zware wolken de aarde blank en gieten stortbuien over haar heen. Deze neerslag komt in de woestijn echter niet voor; slechts uit een paar kleine wolkjes kan af en toe een beetje water druppelen en dan ook nog op een afstand. Vanwege zijn gevoel van uiterste onbeduidendheid zag Śrīla Viśva-

nātha Cakravartī Ṭhākura zichzelf als een uitgedroogde, verwelkte boom in de grond van de woestijn op grote afstand¹ van het regenfront van de genade van Śrīman Mahāprabhu. Vandaar zijn gebed, “O immens invloedrijke *mādhurya-kādambinī*, je bent de belichaming van de genade van Śrī Caitanya Mahāprabhu. Zelfs al bevindt jij je op grote afstand en al ben ik een harteloze, slome en uiterst waardeloze ziel, toch smEEK ik jou deze verdorde persoon te bezien met *bhakti-rasa* – Śrī Kṛṣṇa’s *mādhurya-rasa* – en hem ervan te verzadigen.”

Het meest begunstigde object van de genade van Śrī Caitanya Mahāprabhu, Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura, die rijk aan *prema* is en in ieder opzicht uiterst verheven is, geeft instructies voor de methode van *nāma-sādhana* (de praktijk van het chanten van de heilige naam), die *nāma-prema* (zuivere liefde voor de heilige naam) schenkt. Een dergelijk gebed vertoont de natuurlijke nederigheid, die kenmerkend is voor Vaiṣṇava’s en die hen past. *Prema* kan niet bestaan zonder nederigheid en nederigheid kan niet zonder *prema* bestaan. Als de beoefenaar vurig verlangt naar *kṛṣṇa-bhakti-rasa* (de zoete gevoelens van toewijding aan Kṛṣṇa), moet hij van nature over gevoelens van nederigheid en onbeduidendheid beschikken. Maar dergelijke nederigheid is niet mogelijk zonder de genade van de meest edelmoedige Śrī Caitanyadeva.

Śrīman Mahāprabhu heeft zowel Śrī Svarūpa Dāmodara als Sri Rāmānanda Rāya het volgende verteld.

*je-rūpe loile nāma, prema upajaya
tāra lakṣaṇa-sloka śuno, svarūp-rāma-rāya*

Śrī Caitanya-caritāmṛta (Antya-līlā 20.20)

¹ Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura verwijst hier naar zijn verschijnen in deze wereld vele jaren na de verdwijning van Śrīman Mahāprabhu.

O Svarūpa Dāmodara, O Rāmānanda Rāya, hoor het criterium, dat symptomatisch is voor iemand, die zich bezighoudt met het proces van *śrī harināma*, waardoor *prema* in het hart ontwaakt.

ṭṛṇād api sunīcena / taror api sahiṣṇunā
amāninā mānadena / kīrtanīyaḥ sadā hariḥ

Śrī Śikṣāṣṭakam (3)

Śrī Caitanya-caritāmṛta (Antya-līlā 20.21)

Dit betekent, als men een verlangen koestert om *kṛṣṇa-prema* te krijgen, is het hoogst noodzakelijk om altijd en voor altijd *śrī harināma-saṅkīrtana* uit te voeren, zich zelfs onbeduidender en waarde-lozer dan gras te voelen, de vriendelijke en tolerante houding van de boom te volgen, geen respect voor zichzelf te verwachten en gepaste eer aan anderen te geven.

Tekst 2

Speciaal gebed voor het verkrijgen van goddelijke zegeningen

bhaktiḥ pūrvaiḥ śrītā tām tu | rasam paśyed yad-ātta-dhīḥ | tam naumi
satatam rūpa- | nāma-priya-janam hareḥ (2)

BHĀVĀNUVĀDA – De meest verheven heiligen (*māhājanas*) uit vroeger tijden hebben ook de bescherming van Bhakti-devī aanvaard. Nu echter, door de genade van de meest dierbare metgezel van Śrī Caitanya Mahāprabhu, zoals Śrīla Rūpa Gosvāmī, nemen mensen, die ware intelligentie hebben verkregen, *bhakti* rechtstreeks waar in de vorm van *bhakti-rasa*. Ik bied keer op keer mijn hartgrondige eerbetuigingen aan Śrīla Rūpa Gosvāmī.

PĪYŪṢA-VARṢIṆĪ-VRṬTI – De wezenlijke natuur van het levend wezen is dienaarschap aan Kṛṣṇa. Gedurende een tijd zonder begin echter is hij Bhagavān vergeten en is zodoende door het begoochelende vermogen (*māyā*) verzwolgen, waardoor hij in de kringloop

van geboorte en dood terecht is gekomen en wordt verzengd door de drie vormen van ellende. Soms wordt hij als gevolg van zijn eigen daden een halfgod in het hemelrijk of een bestuurder op Aarde en soms wordt hij een onderdaan. Soms bevindt hij zich in de priesterklasse (*vipra*) en soms in de klasse van ambachtslieden (*śūdra*). Soms is hij gelukkig en soms is hij bedroefd. Soms wordt hij geboren in het plantenrijk en soms is hij een waterdier, soms is hij een vogel of een zoogdier en soms wordt hij geboren in de demonische rassen van *daityas* en *dānavas*. Hij zwerft door zoveel levenssoorten heen op zoek naar geluk, maar nergens vindt hij werkelijk geluk. Wanneer de uiterst mededogende Bhagavān de miserabele conditie van Zijn eigen dierbare levende wezens ziet, smelt Zijn hart. Hij daalt af in de vorm van de tijdloze, vedische geschriften, Hij manifesteert Zich in Zijn diverse gedaanten – Zijn eigen persoonlijke *avatāras* – en Hij laat Zijn eigen dierbare metgezellen in de wereld neerdalen als *ācāryas* (exemplarische leraren). Door instructies over *bhakti* te geven, schenkt Hij eeuwig geluk aan de vergeetachtige, zwervende levende wezens en betreft hen in dienstverlening aan Hem.

Alleen toewijding aan de Allerhoogste Persoonlijkheid Gods (*bhagavad-bhakti*) kan de afgekeerde en ongelukkig levende wezens immers eeuwigdurend vervullen, want hiermee bereiken ze Hem. De Veda's, Śruti's, Smṛti's, Purāṇa's enzovoort articuleren deze perfecte conclusie unaniem. Het is voor het levend wezen niet mogelijk om zijn permanente voorspoed veilig te stellen door middel van baatzuchtig werk (*karma*), het verwerven van onpersoonlijke kennis (*jñāna*), mystiek (*yoga*), soberheden (*tapa*) en andere processen.

bhaktir evainam nayati / bhaktir evainam darsayati
bhakti-vaśaḥ puruṣo / bhaktir eva bhūyasī

uit: *Māṭhara-sruti*

geciteerd in: *Madhva-bhāṣya* (Sūtra 3.3.53)

Alleen *bhakti* (toewijding) brengt het levend wezen nader tot Bhagavān. Alleen *bhakti* stelt het levend wezen in staat om Bhagavān van aangezicht tot aangezicht te zien. Die Allerhoogste Persoon, Bhagavān, wordt in feite beheerst door *bhakti*; *bhakti* is bovengeschikt aan al het andere.

*yasya deve parā bhaktir / yathā deve tathā gurau
tasyaite kathitā hy arthāḥ / prakāśante mahātmanaḥ*

Śvetāśvatara Upaniṣad (6.23)

Alle confidentiële betekenissen van de Veda's worden ten volle geopenbaard aan de grote ziel, die voor zijn *gurudeva* dezelfde transcendente devotie koestert als voor Śrī Bhagavān.

ānandamayo 'bhyāsāt

Vedānta-sūtra (1.1.12)

Het woord *ānandamaya* ("verzadigd van zegen"), dat in de vedische literatuur wordt gebruikt, moet wijzen op de Allerhoogste Geest, want het wordt herhaaldelijk toegepast om Hem te beschrijven.

sa vai puṁsām paro dharmo / yato bhaktir adhokṣaje

Śrīmad-Bhāgavatam (1.2.6)

De hoogste *dharma* van het menselijk leven is devotie voor de transcendente Bhagavān Śrī Kṛṣṇa.

*bhagavān brahma kārtsnyena / trir anvikṣya manīṣayā
tad adhyavasyat kūṭa-stho / ratir ātmany ato bhavet*

Śrīmad-Bhāgavatam (2.2.34)

[Hoe kan er enige voorspoed zijn voor levende wezens, die in hun vergetelheid van God in de kringloop van geboorte en dood in het materiële bestaan terecht zijn gekomen? Geabsorbeerd door deze vraag,] dacht Śrī Brahmā, die de fundamentele waarheden met betrekking tot God kent, lang na om een oplossing te vinden. Met doortastende aandacht onderzocht hij alle Veda's drie keer en concludeerde op basis van zijn intelligentie, dat de hoogste perfectie van religie

datgene is, waarmee men exclusieve liefde kan verkrijgen voor Bhagavān Śrī Kṛṣṇa, de Superziel van alle bestaan.

Met schriftuurlijke uitspraken zoals deze wordt de onveranderlijke, perfecte conclusie stevig gegrondvest: alleen de uitvoering van *bhagavad-bhakti* stopt het verdriet van het levend wezen volkomen en geeft hem werkelijk geluk. Deze *bhakti* is niet afhankelijk van enige andere praktijk (*sādhana*), zoals baatzuchtig werk (*karma*), mystiek (*yoga*), of het verwerven van onpersoonlijke kennis (*jñāna*) om zich te manifesteren, noch is het afhankelijk van plaats, tijd of bekwaamheid. *Bhakti*, die verwant is aan de almachtige, zelfmanifesterende *bhagavat-tattva*, is een zelfmanifesterende, almachtige realiteit. Dit wordt bevestigd, omdat ze, *bhakti*, niemand anders is dan een speciale functie van het interne vermogen (*svarūpa-śakti*) van Bhagavān. Vandaar dat verheven zielen, die dit geheim kennen, hun exclusieve en volkomen toevlucht hebben genomen tot *bhakti* en haar hebben gepropageerd.

De waarheid is, dat een *mahājana* uitsluitend iemand is, die de bescherming van de hoogst zuivere toewijding aan Bhagavān heeft aanvaard. Van deze verheven zielen hebben Vaiṣṇava *ācāryas*, zoals Śrī Nārada, Śrī Prahlāda, de Pāṇḍava's, Śrī Uddhava, Śrī Śukadeva Gosvāmī, Śrī Yamunācārya, Śrī Nātha Muni, Śrī Godā-devī, Śrī Rāmānujācārya en Śrī Madhvācārya allemaal de exclusieve toevlucht tot *bhakti* aanvaard. Door middel van hun persoonlijke gedrag en voorbeeld hebben ze de grootheid van *bhakti* in de wereld uitgeroepen. Śrīla Viṣvanātha Cakravartī Ṭhākura, die in alle geschriften goed belezen is en volkomen op de hoogte is met *rasa*, heeft dit esoterische mysterie gerealiseerd. Met de term *mahājanas* [in Tekst 2 hierboven] verwijst hij naar de meest vooraanstaande *bhaktas* uit voorgaande tijden, zoals Śrī Nārada.

Echter, vóór de komst van Śrī Caitanya Mahāprabhu was het niet bekend, dat *rasa* de intrinsieke natuur (*svarūpa*) van *bhakti* is. Śrīla Rūpa Gosvāmī, het bijzondere object van de genade van de hoogst

mededogende *rasika-śekhara* Śrī Caitanyadeva, heeft heilige literatuur gecomponeerd, zoals *Sri Bhakti-rasāmṛta-sindhu* en *Śrī Ujjvala-nīlamanī*, waarin voor de eerste keer werd vastgesteld, dat *rasa* de intrinsieke natuur van *bhakti* is.

De meest fortuinlijke personen in de wereld zijn degenen, die ware intelligentie van Śrīla Rūpa Gosvāmī hebben verkregen, die de *rasa-svarūpa* van *bhakti* ervaren en die veroorzaken, dat anderen het ook ervaren.

Het is alleen door de genade van Śrīla Rūpa Gosvāmī mogelijk om direct te realiseren, dat *rasa* de intrinsieke vorm van *bhakti* is. Als we over de woorden van onze meest vererenswaardige Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura zouden beraadslagen, zou dit boek aanzienlijk dikker worden. Derhalve is het voldoende om hier eenvoudig te vermelden, dat Śrī Caitanya Mahāprabhu *rasika-śekhara* Vrajendra-nandana Śrī Kṛṣṇa Zelf is. Als *rasika-śekhara* (de grootste connoisseur van *rasa*) was het Zijn bedoeling om de essentie van *mahābhāva-svarūpiṇī* Śrīmatī Rādhikā's sublieme, stralend zuivere *prema-rasa* te proeven en als *parama-karuṇa* (de meest mededogende) was het Zijn bedoeling om de rijkdom van het pad van spontane toewijding (*rāga-mārga-bhakti*) aan de wereld te geven. Om deze doelstellingen te verwezenlijken heeft Hij de gemoedsgesteldheid en luister van Śrī Rādhā aanvaard en is in de gedaante van Śacinandana Śrī Gaurahari afgedaald.

In het voorgaande exceptionele Kali-yuga, bijna duizend cycli van vier *yugas* geleden, is Vrajendra-nandana Śrī Kṛṣṇa neergedaald als Śrī Gaurāṅga en heeft deze met *rasa* geladen *bhakti* geschonken, die zelden wordt verkregen, zelfs niet door Śrī Brahmā. Sinds dat bepaalde Kali-yuga zijn er vele *avatāras* van Bhagavān en vele Vaiṣṇava *ācāryas* geweest, maar tot de recente wederkomst van Śrī Gaurāṅga heeft niemand van hen de levende wezens van deze wereld de met *rasa* geladen *bhakti* kunnen geven. Laat staan, dat ze dergelijke

bhakti konden schenken; ze konden er zelfs geen juiste definitie van geven.

Śrīla Rūpa Gosvāmī is de dierbare metgezel van Śrī Gaurahari, Hij die is getooid met het gevoel en de lichaamskleur van Śrī Rādhā. In het spel en vermaak van Vraja is hij Śrī Rūpa Mañjarī, waar ze aan het hoofd staat van de intieme dienstmeisjes van Śrīmatī Rādhikā. Om de *bhakti* van Vraja te propageren, die beladen is met *unnatojjvala-rasa* (de meest verheven gevoelens van bovenzinnelijke verliefdheid), is Śrī Rūpa Mañjarī in het spel van Śrī Gaura neerge-daald in de gedaante van Śrīla Rūpa Gosvāmī. Śrīla Kṛṣṇadāsa Kavirāja Gosvāmī heeft dit geheim in zijn *Śrī Caitanya-caritāmṛta* geopenbaard.

Zoals Śrī Bhagavān aan het begin van de schepping in het hart van Grootvader Brahmā het vermogen om te scheppen had gelegd en op die manier het universum heeft geschapen, zo heeft Śrī Caitanya Mahāprabhu Zijn speciale vermogen in het hart van Zijn eigen dierbare Śrī Rūpa laten stromen en heeft via hem de onderwerpen van het bovenzinnelijke tijdverdrijf van Śrī Rādhā-Kṛṣṇa in Vraja gepropageerd, onderwerpen die onder invloed van de tijd verloren waren gegaan. In *Śrī Caitanya-caritāmṛta* (*Madhya-līlā* 19.117) wordt het volgende gezegd,

*śrī-rūpa-hṛdaye prabhu śakti sañcārilā
sarva-tattva-nirūpiyā 'pravīṇa' korilā*

Śrī Caitanya Mahāprabhu heeft het hart van Śrīla Rūpa Gosvāmī voorzien van transcendent vermogen en heeft hem op die manier volkomen deskundig en ervaren gemaakt in het onderscheiden van alle *tattva*.

Ook Śrīla Narottama dāsa Ṭhākura heeft in zijn *Prema-bhakti-candrikā* geschreven,

*śrī-caitanya-mano 'bhīṣṭam' / sthāpitam yena bhūtale
svayaṁ rūpaḥ kadā mahyaṁ / dadāti sva-padantikam*

Wanneer geeft Śrīla Rūpa Gosvāmī, die in deze wereld de missie heeft gevestigd om het diepste verlangen van Śrī Caitanya Mahāprabhu te vervullen, me persoonlijk bescherming aan zijn lotusvoeten?

De innerlijke hartewens van Śrī Caitanya Mahāprabhu is het wederom manifesteren van *vraja-bhakti* verzaaidigd van *unnatojjvala-rasa* op Aarde.

Door fundamentele *bhakti* literatuur te componeren, zoals *Sri Bhakti-rasāmṛta-sindhu* en *Śrī Ujjvala-nīlamanī* en door dit te onderwijzen heeft Śrīla Rūpa Gosvāmī de innerlijke hartewens van Śrī Caitanya Mahāprabhu in ieder opzicht gegroundvest. Hetgeen is voortgekomen uit het hart van de dichter Śrī Mādhava over de glorie van Śrīla Rūpa Gosvāmī is zowaar diep ontroerend,

yañ kali rūpa śarīra na dharata

tañ vraja-prema-mahānidhi kuṭharīka, kon kapāṭa ughāḍata (1)

Als Śrīla Rūpa Gosvāmī in dit tijdperk van Kali niet zou zijn verschenen, wie zou dan de poorten naar het grote pakhuis van *vraja-prema* hebben geopend?

nīra-kṣīra-haṁsana, pāna-vidhāyana, kon pṛthak kari pāyata
ko saba tyaji, bhajiḥ vṛndāvana, ko saba grantha viracita (2)

Wie anders dan Śrīla Rūpa Gosvāmī heeft de essentie uit de geschriften kunnen distilleren op dezelfde manier, als waarop een zwaan het water van de melk scheidt? Wie anders zou alles hebben kunnen achterlaten om *bhajana* in Vṛndāvana uit te voeren? Wie zou dergelijke geschriften kunnen hebben geschreven?

jaba pitu vana-phula, phalata nānā-vidha, manorāji aravinda
so madhurkara vinu, pāna kon jānata, vidyamāna kari bandha (3)

Hij was een honingbij tussen een verscheidenheid aan bloesemende gele bosbloemen en geestverrijkende lotussen. Wie had zonder die honingbij de kunst van het drinken van nectar, die aanwezig is en toch is opgesloten in die bloemen, hebben kunnen beheersen?

*ko jānata, mathurā vṛndāvana, ko jānata vraja-nīta
ko jānata, rādhā-mādhava-rati, ko jānata soi prīta (4)*

Wie zou de gloriën van Mathurā en Vṛndāvana hebben kunnen begrijpen? Wie had de complexiteiten van Vraja kunnen peilen? Wie had de liefde tussen Śrī Rādhā en Śrī Mādhava kunnen begrijpen? Wie had die liefde kunnen herkennen?

*jākara caraṇe, prasāde sakala jana, gāi gāoyāi sukha pāota
caraṇa-kamale, śaraṇāgata mādho, tava mahimā ura lāgata (5)*

Door de genade van zijn lotusvoeten kunnen alle zielen zingen [over de glorie van de liefde van Śrī Rādhā-Mādhava] en anderen inspiratie geven om te zingen en daarmee ware vreugde te krijgen. [O Śrīla Rūpa Gosvāmī,] mag deze Mādhava dāsa, die zich aan jouw lotusvoeten heeft overgegeven, in staat zijn om jouw onbegrensde glorie te bevatten.

In de tijd vóór Śrīla Rūpa Gosvāmī waren de symptomen van *bhakti* uiteengezet in *Śāṅḍilya-sūtra*, “*sā parānuraktir īsvare* – Het symptoom van *bhakti* wordt omschreven als diepe liefdevolle gehechtheid aan Parameśvara”.

In *Pañcarātra* wordt het volgende gezegd,

*sarvopādhi-vinirmuktaṁ / tat-paratvena nirmalam
hṛṣīkeṇa hṛṣīkeśa- / sevanaṁ bhaktir ucyate*

geciteerd in: *Sri Bhakti-rasāmṛta-sindhu* (1.1.12)

Absoluut zuivere dienstverlening aan de meester der zintuigen, Hṛṣīkeśa, uitgevoerd met alle zintuigen alleen voor Zijn genoegen en volkomen verstoken van alle externe aanduidingen wordt *bhakti* genoemd.

Ook elders in de geschriften staat het volgende,

ahaituky avyavahitā / yā bhaktiḥ puruṣottame

Śrīmad-Bhāgavatam (3.29.12)

Het betekent, het symptoom van *nirguṇā-bhakti* is het onophoudelijk vloeien van de geest naar het Absoluut Supreme Wezen als een ononderbroken straal olie.

Śrīla Rūpa Gosvāmī heeft echter een onvergelijkbare definitie van *bhakti* gegeven, die niet alleen alle bovengenoemde symptomen omvat, maar tevens is verzadigd van nadere specifieke kenmerken. Zijn definitie is zeer wonderbaarlijk en mooi.

anyābhilāṣitā-sūnyam / jñāna-karmādy-anāvṛtam
ānukūlyena kṛṣṇānu- / śīlanam bhaktir uttamā

Sri Bhakti-rasāmṛta-sindhu (1.1.11)

De ononderbroken inspanning omwille van Śrī Kṛṣṇa, welke vrij is van allerlei soorten verlangens behalve de wens om Hem te dienen; welke niet wordt verduisterd door het vergaren van monistische kennis, baatzuchtig streven enzovoort; welke uitsluitend wordt ondernomen uit liefdevolle genegenheid voor Hem met behulp van alle fysieke, mentale en verbale faculteiten alsmede door middel van alle emoties, welke zonder interruptie vloeit als een ononderbroken straal olie, wordt *uttamā-bhakti* genoemd.

Deze definitie van *uttamā-bhakti* omvat ieder stadium van *bhakti*, te beginnen met *śraddhā*, de eerste stap in *bhakti*, en verder door *niṣṭhā*, *ruci*, *āsakti*, *rati* (of *bhāva*) en daarna *prema*, *sneha*, *māna*, *praṇaya*, *rāga*, *anurāga*, *bhāva*², *mahābhāva*, *rūḍha-bhāva*, *adhirūḍha-bhāva*, *mohana* en tot *mādanākhyā-mahābhāva*.³

Śrīla Rūpa Gosvāmī, die was bekrachtigd door de genade van Śrīman Mahāprabhu, heeft tevens aangetoond, dat de smetteloze en uiterst zuiverende methode van *bhajana* van de Gauḍīya Vaiṣṇava's is gegrondvest op een zeer sterke, met *rasa* geladen fundering. Zijn compositie is op zijn eigen verdienste onuitwisbaar onsterfelijk ge-

² Het woord *bhāva* wordt dikwijls als synoniem van *rati* gebruikt, maar hier verwijst het naar een bepaald stadium van gevorderde *prema*. –Red.

³ Voor een uiteenzetting van deze termen willen we verwijzen naar Nectarregen 8, Tekst 5a. –Red.

worden in de geschiedenis van *bhakti* literatuur. Het wordt beschouwd als de encyclopedie van alle gevestigde waarheden met betrekking tot *bhakti-rasa* en wordt eerbiedigd als de beste, volrijpe vrucht van de wensboom van Gauḍīya *rasa*-literatuur. De *ācāryas* vóór hem waren niet in staat om *bhakti-rasa-tattva* zo diepgaand te analyseren en hebben *bhakti* zeker niet kunnen aantonen als *rasa-svarūpa* (de schoonheid van bovenzinnelijk liefdevolle smaken).

In de *kalpa* (dag en nacht van Śrī Brahmā), die sinds de laatste komst van Śrī Caitanya Mahāprabhu was verstreken, waren alle gegevens over het liefdesspel van Śrī Rādhā-Kṛṣṇa verloren gegaan. In de tijd van de gemanifesteerde aanwezigheid van Śrī Caitanya Mahāprabhu stroomde door Zijn inspiratie en zegen het vermogen van genade door Śrīla Rūpa Gosvāmī heen, waardoor hij die openingen hervond en ze in deze wereld opnieuw heeft gevestigd, waarmee hij de diepe wens van Śrī Caitanya Mahāprabhu in vervulling heeft gebracht.

*vr̥ndāvanīyām rasa-keli-vārtām
kālena luptām nija-śaktim utkaḥ
sañcāryā rūpe vyatanot punaḥ sa
prabhur vidhau prāg iva loka-sṛṣṭim*

Śrī Caitanya-caritāmṛta (Madhya-līlā 19.1)

Aan het begin van de schepping heeft Śrī Bhagavān de werelden geschapen en uitgebreid door Zijn eigen vermogen in het hart van Brahmā te laten stromen. Op dezelfde manier heeft Śrī Caitanya Mahāprabhu opnieuw de speelse, met *rasa* geladen onderwerpen van Vraja, die door de tijd heen in vergetelheid waren geraakt, uiteengezet en in de wereld verspreid door Zijn eigen vermogen op gretige wijze in het hart van Śrīla Rūpa Gosvāmī te laten stromen.

De betekenis is, dat op één dag van Brahmā veertien *manvantaras* of bestuursperiodes van Manu plaatshebben. Śrī Kṛṣṇa verschijnt in de zevende *manvantara* op het eind van Dvāpara-yuga in het achtentwintigste *catur-yuga* (cyclus van vier tijdperken) en voert Zijn spel

in Vraja uit. En ongeveer vijfduizend jaar daarna aanvaardt Hij in Kali-yuga het gevoel en de luister van Śrī Rādhā en verschijnt in de gedaante van Śacinandana Śrī Gaurahari om de zoetheid van de *prema* van Śrī Rādhā te proeven en *vraja-prema* uit te dragen.

Vraja-prema werd voor het laatst verspreid in de *kalpa* hieraan voorafgaand in de tijd van Śrī Gaura's *lilā*. Gedurende één dag en nacht van Svayambhū Brahmā, bijna achtduizend *yugas* (tijdperken), is deze *vraja-prema* verloren gegaan, want afgezien van Śrī Gaurāṅgadeva was er geen *avatāra* van Bhagavān of *ācārya*, die de hoogst esoterische en geheime *prema* van Vraja kon bevorderen. In de zeer lange periode, waarin esoterische discussies over de speelse *rasa* van Vraja in vergetelheid waren gebleven, intensiverde de graagte van Śrī Caitanyadeva om ze te propageren tot de uiterste grens. Dit is de reden, waarom Hij Zijn vermogen via het hart van Śrīla Rūpa Gosvāmī heeft gekanaliseerd.

*śrī-rūpa-hṛdaye prabhu śakti sañcārīlā
sarva-tattva-nirūpiyā 'pravīṇa' korilā*

Śrī Caitanya-caritāmṛta (19.117)

Śrī Caitanya Mahāprabhu doordrong het hart van Śrīla Rūpa Gosvāmī met transcendent vermogen en maakte hem volkomen deskundig en ervaren in het onderscheiden van alle *tattva*.

De auteur, Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura, concludeert door uit te leggen, dat de *rasa-svarūpa* van *bhakti* alleen kan worden ervaren door de genade van Śrīla Rūpa Gosvāmī en dat er zonder zijn genade geen mogelijkheid bestaat om *bhakti* binnen te gaan. Dit is de hoogste waarheid.

Tekst 3

3a ~ Śrī Bhagavān, de intrinsieke gedaante van rasa, is zelfs de toevlucht van brahma en Hij daalt af uit eigen gelegenheid

iha khalu paramānanda-mayād api puruṣād “brahma pucchaṁ pratiṣṭhā” iti brahmato ‘pi parātparo—“raso vai saḥ | rasam hy evāyam labdhvānandī bhavati” iti śrutyā sūcyamāno “mallānām aśanir nṛṇām nara-varaḥ strīṇām smarō mūrtimān” iti sarva-vedānta-sāreṇa nikhila-pramāṇa-cakravartinā śrīmad-bhāgavatena rasatvena vivriyamāṇaḥ “brahmaṇo hi pratiṣṭhāham” iti śrī-gītōpaniṣadā ca evāyam iti sarmanyamāṇaḥ śrī-vraja-rāja-nandana eva śuddha-sattva-maya-nija-nāma-rūpa-guṇa-lilāḍhyo ‘nādi-vapur eva kam api hetum anapekṣamāṇa eva svecchayaiva jana-śravaṇa-nayana-mano-buddhy-ādīn-driya-vṛttiṣv avatarate | yathaiva yadu-raghv-ādīvaṁśeṣu svecchayaiva kṛṣṇa-rāmādi-rūpeṇa |

BHĀVĀNUVĀDA – In *Taittirīya Upaniṣad* (2.5.1) wordt gezegd, “*brahma pucchaṁ pratiṣṭhā* – Van de hoogst zegenrijke Persoonlijkheid Gods, Śrī Bhagavān, verkrijgt *brahma*, de staart [figuurlijk, van Śrī Bhagavān]⁴, zijn substratum of basis.” Śrī Bhagavān is daarom een hogere waarheid dan *brahma*.

Verderop in dezelfde *Taittirīya Upaniṣad* (2.7.1) wordt ook aangegeven, dat Parabrahma Bhagavān is samengesteld uit *rasa*, “*raso vai saḥ | rasam hyevāyam labdhvānandī bhavati* – Śrī Bhagavān is

⁴ De pauweveer ontleent zijn bestaan aan het bestaan van de pauw, niet omgekeerd. De pauw is de toevlucht van zijn veren (zijn staart); de staart is niet de toevlucht van de pauw. Zo is ook het bestaan van het onpersoonlijke aspect van Bhagavān (*brahma*) te danken aan het bestaan van het persoonlijke aspect van God, Śrī Bhagavān, niet omgekeerd. Door Śrī Bhagavān te vergelijken met een vogel is Hij gevierd als de toevlucht of basis van *brahma*, Zijn ‘staart’. – Śrī Śrīmad Bhaktivedānta Vāmana Gosvāmī Mahārāja.

de eigenlijke gedaante van *rasa* (*rasa-svarūpa*). Als het levend wezen Hem bereikt, wordt hij begiftigd met zuivere vervoering.”

Śrīmad-Bhāgavatam, de essentie van alle Vedānta en het kroonjuweel van alle bronnen van kennis, heeft beschreven hoe Parabrahma Bhagavān vol *rasa* is en dat niemand anders dan Śrī Kṛṣṇa die *rasa-svarūpa* is. Dit is het geval, zoals uiteengezet door *Śrīmad-Bhāgavatam* (10.43.17), omdat Hij het object is van alle twaalf *rasas*, “*mallānām āsanir nṛṇām nara-varaḥ strīṇām smaro mūrtimān* – Bhagavān Śrī Kṛṣṇa werd tegelijkertijd als de donder waargenomen door de worstelaars, als de beste der mannen door de mannen, als Cupido in eigen persoon door de vrouwen, enzovoort.” Bovendien heeft Śrī Bhagavān Zelf in *Śrīmad Bhāgavad-gītā* (14.27) gezegd, “*brahmaṇo hi pratiṣṭhāham* – Ik ben in feite de basis of toevlucht van *brahma*”. Met deze woorden heeft Bhagavān Śrī Kṛṣṇa er persoonlijk op gewezen, dat Hij Zich voorbij de hoogste *tattva* (*paratpara-tattva*) bevindt en de belichaming van *rasa* (*rasa-svarūpa*) is.

Het uiterst zuivere bestaan (*viśuddha-sattva-maya*), de godheid zonder begin (*anādi-vigraha*), Vrajendra-nandana Śyāmasundara Śrī Kṛṣṇa, getooid met Zijn naam, gedaante, kwaliteiten en spel is in feite *rasa-svarūpa* (de personificatie van *rasa*). Zijn kleuter-, kinder- en tienerspel zijn hiervan een indicatie. Omdat Hij volkomen onafhankelijk is en onverschillig voor iedere andere oorzaak, openbaart Hij Zich uit Zijn eigen vrije wil aan mensen, vooral aan Zijn *premi-bhaktas*, in hun hart, in hun externe zintuigen, zoals oren en ogen, en in hun innerlijke zintuigen, hun verstand en intellect.

Om aan de levende wezens in dit universum genade te schenken en om de met *prema* geladen verlangens van de *bhaktas* te vervullen komt Śrī Kṛṣṇa, hoewel Hij ongeboren is, op Zijn eigen gelegenheid als Śrī Kṛṣṇa in de Yadu dynastie en als Śrī Rāma in de Raghu dynastie.

PĪYŪṢA-VARṢINĪ-VṚṬṬI – De getuigenis van Śruti of de Veda's is zeker de beste *śabda-pramāṇa*, gezaghebbend bewijs geopenbaard door middel van klank. Om *bhakti-tattva* te openbaren – die goddelijke substantie van het principe van God, die zich buiten de bewegingloze materie bevindt, die zichzelf manifesteert en volgeladen is met transcendente zegen – geeft Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura met het citeren van bewijs uit de geopenbaarde geschriften uitdrukking aan het foutloze gezag van Śruti of *śabda-pramāṇa*.

Datgene, dat feitelijke kennis van een object tot stand helpt brengen, wordt *pramāṇa* (bewijs) genoemd. *Śrīmad-Bhāgavatam* heeft vier soorten *pramāṇa* genoemd: geopenbaarde vedische kennis, directe zintuiglijke waarneming, gevolgtrekking en de wijsheid uit traditie.

*śrutiḥ pratyakṣam aithyam / anumānam catuṣṭayam
pramāṇeṣv anavasthānād / vikalpāt sa virajyate*

Śrīmad-Bhāgavatam (11.19.17)

Van alle vormen van bewijs stellen vier typen iemand in staat om zijn gehechtheid aan de dualiteit van de materiële natuur op te geven – geopenbaarde vedische kennis (*śruti*), directe zintuiglijke waarneming (*pratyakṣa*), de wijsheid uit de traditie (*aithya*) en gevolgtrekking (*anumāna*).

Drie van deze vier soorten *pramāṇa* – namelijk rechtstreekse zintuiglijke waarneming, gevolgtrekking en de wijsheid van traditie – kunnen onderhevig zijn aan vergissing. Er bestaat echter geen mogelijkheid, dat een vergissing aanwezig is in de geschriften, die door Bhagavān zijn gesproken. Aangezien Svayam Bhagavān Zelf de oorsprong van dergelijke Śruti's is, zijn de Śruti's verstoken van fouten voortkomend uit misinterpretatie, slordig of gehaast oordeel, misleiding, slecht functionerende zintuigen enzovoort. Ook in *Manu-smṛti* wordt gezegd,

*pratyakṣaś cānumānaṃ ca / śāstraṃ ca vividhāgamam
trayaṃ suviditāṃ kāryaṃ / dharmā-suddhim abhīpsatā*

Het is voor iedereen, die het principe van *dharmā* wil kennen, absoluut noodzakelijk om met drie onderwerpen op de hoogte te zijn: directe zintuiglijke waarneming, gevolgtrekking en de *Smṛti*'s gebaseerd op de *Veda*'s en diverse complementaire vedische literatuur.

Van de vier vormen van *pramāṇa*, die hiervoor zijn genoemd, heeft Śrī Madhvācārya er slechts drie aangewend.

*pratyakṣe 'ntarbhaved yasmād / aitihiyaṃ tena deśikaḥ
pramāṇaṃ tri-vidhaṃ prākhyāt / tatra mukhyā śrutir bhavet*

Prameya-ratnāvalī (9.2)

Aangezien de wijsheid van traditie, welke oraal [mondeling] wordt doorgegeven, zich in de *pramāṇa* van rechtstreekse zintuiglijke waarneming bevindt, heeft de beste gids, Madhva Muni, slechts drie soorten *pramāṇa* erkend. Hiervan wordt geopenbaarde vedische kennis of *apauruṣeya-veda-vākya* (vedische uitspraken zonder sterfelijke oorsprong) zeker beschouwd als de belangrijkste vorm van *pramāṇa*.

Niettemin hebben onze Gauḍīya Vaiṣṇava's tien soorten *pramāṇa* erkend. Śrīla Jīva Gosvāmī heeft hierover het volgende gezegd.

*yadyapi pratyakṣānumāna-śabdārṣopamānārthāpatty-abhāva-sambhava
aitihya-ceṣṭākhyāni daśa-pramāṇāni viditāni, tathāpi bhrama-
pramāda-vipralipsā-karaṇāpāṭava-doṣa-rahita-vacanāt-makaḥ śabda
eva mūla-pramāṇam |*

Tattva-Sandarbha, Sarva-samvādinī

Ofschoon er tien soorten *pramāṇa* worden genoemd, namelijk (1) *pratyakṣa* – rechtstreekse waarneming, (2) *anumāna* – gevolgtrekking, (3) *ārṣa* – uitspraken van de heilige wijzen, (4) *upamāna* – vergelijking, (5) *arthāpatti* – vermoeden, (6) *abhāva* – afwezigheid, (7) *sambhava* – waarschijnlijkheid, (8) *aitihya* – van horen zeggen, (9) *cesta* - gesticulatie en (10) *śabda* – vedische getuigenis, is alleen *apauruṣeya-veda* vrij van de fouten van misinterpretatie, vergissing door slordig of gehaast

oordeel, de neiging tot bedriegen, gebrekkige zintuigen, enzovoort. De belangrijkste soort bewijs is immers *śabda-pramāṇa* in de vorm van de Veda's.

Ook in *Śrī Caitanya-caritāmṛta* wordt gezegd,

*pramāṇera madhya śruti-pramāṇa—pradhāna
śruti je mukhyārtha kahe, sei se pramāṇa*

Śrī Caitanya-caritāmṛta (Madhya-līlā 6.135)

Van alle vormen van bewijsvoering is het bewijs uit de Śruti het belangrijkste. De primaire, rechtstreekse betekenis van iedere uitspraak in de Śruti is zowaar het meest wezenlijke bewijs.

We zullen in het kort de tien soorten *pramāṇa* uiteenzetten.

(1) Pratyakṣa – directe waarneming

Informatie ontvangen door middel van de vijf kennisverwervende zintuigen, namelijk ogen, oren, neus, tong en huid, wordt *pratyakṣa-pramāṇa* genoemd. Deze vorm van *pramāṇa* is niet geheel betrouwbaar, want ons zien, horen en onze activiteiten kunnen verkeerd zijn, wanneer we worden aangegrepen door ziekte, waanzin of onoplettendheid. De betrouwbaarheid van *pratyakṣa-pramāṇa* is onder andere afhankelijk van het vermogen van de zintuigen. In afwezigheid van de bekwaamheid van zintuigen kan men door middel van *pratyakṣa-pramāṇa* geen werkelijke kennis van een object verkrijgen.

Soms sluipen er fouten in onze kennis van objecten, die worden gezien met ogen, gehoord met oren of verkregen via andere factuelen van de zintuigen. Wanneer bijvoorbeeld onze ogen een stuk touw zien liggen, kunnen we het voor een slang aanzien en bij het zien van een lege oesterschelp kunnen we het aanzien voor zilver.

(2) Anumāna – gevolgtrekking

De gevolgtrekking na het observeren van een bepaald fenomeen wordt *anumāna-pramāṇa* genoemd. Bijvoorbeeld, bij het zien van

rook wordt eruit afgeleid, dat er vuur aanwezig is. Deze *pramāna* is echter ook niet betrouwbaar. Soms wordt rook op een berg gezien, terwijl er geen vuur aanwezig is. Soms komt rook uit een vuur, wanneer er water wordt opgegooid, ook al is het vuur reeds gedoofd. Dus hoewel rook wel aanwezig kan zijn, hoeft het vuur niet langer aanwezig te zijn. Derhalve is betrouwbare kennis van een object ook niet afkomstig van *anumāna-pramāna*.

(3) Ārṣa – uitspraken van de heiligen

De verzekeringen van verlichte *ṛṣis* worden *ārṣa-pramāna* genoemd. Na enige beraadslaging echter wordt het duidelijk, dat de opvattingen van talloze wijze heiligen variëren, en daarom zijn hun uitspraken niet altijd gezaghebbend. In de *Mahābhārata* wordt het volgende gezegd.

*tarko 'pratiṣṭhaḥ śrutayo vibhinnā
nāsāv ṛṣir yasya mataṁ na bhinnam*

Mahābhārata (Vāna-parva 313.117)

Logische redenering is nooit sluitend en tenzij iemands opvattingen over de vele verschillende secties van de Veda's niet afwijken van de opinies van anderen, zal hij nimmer als een groot ziener (*ṛṣi*) beroemd worden.

Er zijn vele soorten *ṛṣis* en met hen vele uiteenlopende theorieën. Dus hun theorieën zijn niet altijd betrouwbaar.

(4) Upamāna – vergelijking

Bij het onderzoeken van het ene object wordt de kennis voortkomend uit een tweede, vergelijkbaar object *upamāna-pramāna* genoemd. Bijvoorbeeld, zoutkristallen zijn wit. Dus iemand kan zeggen, dat aluinkristal precies lijkt op zoutkristal. Dit betreft echter geen compleet begrip van aluinkristallen, die andere kwaliteiten hebben dan zoutkristallen. Dus *upamāna-pramāna* is ook niet helemaal betrouwbaar.

(5) Arthāpatti – vermoeden

Een onherroepelijke gevolgtrekking van een uiterst bekend verschijnsel, met andere woorden, de logische, afgeleide oorzaak, die wordt aanvaard, wanneer geen andere waarneembare oorzaak van een fenomeen [verschijnsel] wordt aangetroffen, wordt *arthāpatti* genoemd. Bijvoorbeeld, als iemand overdag niet eet, wordt niet gezien, dat hij eet. Toch is zichtbaar, dat hij zeer gezond en sterk is. Dus als hij overdag niet eet, moet hij zeker 's nachts eten. Dergelijke *pramāṇa* wordt *arthāpatti* genoemd. Deze *arthāpatti-pramāṇa* is echter ook niet betrouwbaar, want met de zegen van een bepaalde halfgod of door bepaalde kruiden in te nemen kan iemand zelfs na enkele dagen geen voedsel te hebben gebruikt nog gezond en sterk blijven.

(6) Abhāva – afwezigheid

Een object, dat zich niet in de nabijheid van de ogen, oren of andere kennisverwervende zintuigen bevindt, of een object, dat zich op grote afstand bevindt, kan door de zintuigen niet worden waargenomen. Dit is de reden, waarom deze soort *pramāṇa abhāva* is genoemd, 'bewijs door afwezigheid'. Bijvoorbeeld, iemand aan de ene kant van een hoge muur is niet in staat een object aan de andere kant te zien. Dat is de reden, waarom sommigen naar dit niet-waarnemen verwijzen als *abhāva-pramāṇa*.

(7) Sambhava – waarschijnlijkheid

“Het getal 100 kan zeker ergens tussen de duizenden getallen worden aangetroffen.” Wanneer de notie van een dergelijke waarschijnlijkheid de intelligentie binnenkomt, wordt het *sambhava-pramāṇa* genoemd.

(8) Aitihya – traditie

Dit heeft betrekking op traditionele, historische gegevens of geruchten, waarvan de bron niet langer kan worden achterhaald. Informele

informatie over hetgeen, dat in de samenleving algemeen wordt aanvaard, wordt *aitihya-pramāṇa* genoemd.

(9) *Ceṣṭā* – gesticulatie

De *pramāṇa*, waarmee men kennis over een object, hoeveelheden, of maten enzovoort verkrijgt door ze te zien, bijvoorbeeld het aantal opgestoken vingers, wordt *ceṣṭā-pramāṇa* genoemd. Voor het vaststellen van de Absolute Realiteit beschikken *aitihya* noch *ceṣṭā* over enig gezag.

(10) *Śabda* – vedische getuigenis

De uitspraken van de geschriften, die niet werden geschreven door mensen (*apauruṣeya-sāstra-vacana*) worden *śabda-pramāṇa* genoemd. Ze worden ook *āpta-vacana* (“gezaghebbende of betrouwbare verklaringen”) genoemd.

Werken, die oorspronkelijk werden gecomponeerd door bepaalde exceptionele individuen, worden *pauruṣeya-sāstra* (“geschriften die hun oorsprong vinden in de mens”) genoemd, terwijl werken die niet door een dergelijke sterfeling werden geschreven, maar door Bhagavān werden gemanifesteerd, *apauruṣeya-sāstra* (“geschriften die hun oorsprong niet in de mens vinden”) worden genoemd. In de laatste komen misrepresentatie, vergissing door slordig of overhaast oordeel, misleiding of bedriegelijke ambitie, fouten enzovoort, hetzij door onzorgvuldigheid van het verstand of door incompetentie van de zintuigen, niet voor. Er bestaat geen mogelijkheid voor aanwezigheid van imperfectie of van een fout ergens in de woorden van Śrī Bhagavān of in de woorden van de Veda’s, want Bhagavān is alwetend, almachtig, vol goedheid en beschikt over de grootste compassie. Aangezien deze woorden geen fouten bevatten, is per consequentie *śabda-pramāṇa* gevierd als het beste bewijs zonder vergissing. *Śabda-pramāṇa* is de voor zichzelf sprekende *pramāṇa*, betrouwbaar en zelf onafhankelijk. Om kennis te krijgen van de trans-

cendente, met *rasa* geladen Absolute Waarheid is *śabda-pramāṇa*, dat wil zeggen, de *pramāṇa* van de Veda's, ongetwijfeld de beste van alle *pramāṇas*.

Hier kan de volgende vraag worden gesteld, “Welke geschriften zijn *śabda-pramāṇa* en welke zijn *apauruṣeya-sāstra*?” In antwoord hierop is het volgende gezegd.

ṛg-yajuḥ-sāmātharvās ca / bhārataṁ pañcarātrakam
mūla-rāmāyaṇaṁ caiva / sāstram ity abhidhīyate
yac cānukūlam etasya / tac ca sāstram prakīrtitam
ato 'nya grantha-vistāro / naiva sāstram kuvartma tat

Skanda Purāṇa,
 geciteerd door Śrī Madhvācārya
 in zijn commentaar op *Vedānta-sūtra* (2.1.6)

De vier Veda's – namelijk, *Ṛg*, *Yajur*, *Sāma* en *Atharva* – de *Mahābhārata*, de originele *Rāmāyaṇa* en de *Pañcarātra* zijn bonafide eeuwige geschriften (*sat-sāstra*). Werken in navolging hierop behoren ook in de groep *sat-sāstra*. De werken, die hiervan afwijken, worden niet tot de *sāstra* gerekend.

evaṁ vā are 'sya mahato bhūtasya niḥśvasitam etad yad ṛg-vedo
yajur-vedaḥ sāma-vedo 'tharvāṅgīrasa, itihāsaḥ purāṇam

Maitreya Upaniṣad (6.32)
Bṛhad-āraṇyaka Upaniṣad (2.4.10)

O Maitreya, de *Ṛg Veda*, *Yajur Veda*, *Sāma Veda*, *Atharva Veda*, de klassieke vedische geschiedenissen – *Mahābhārata* en *Rāmāyaṇa* – en de achttien Purāṇa's met *Śrīmad-Bhāgavatam* aan het hoofd zijn allemaal de uitademing van de alomtegenwoordige Parabrahma. Met andere woorden, ze zijn gemanifesteerd uit Zijn adem.

Derhalve zijn ze niet door een mens geschreven. Omdat ze zijn voortgekomen uit de uitademing van Bhagavān, worden ze *apauruṣeya-sāstra*⁵ genoemd. Dergelijke literatuur wordt *śabda-pramāṇa*

⁵ Deze ondersteunende teksten maken deel uit van de vedische openbaring. –Red.

genoemd en hiermee kan complete kennis van de inherent substantiële natuur van *para-tattva-vastu*, de waarlijk duurzame realiteit, Parabrahma Bhagavān, worden verkregen.

In het huidige tijdperk blijven boeddhisme, atheïsme, materialisme en talloze wezenlijk verschillende doctrines in de wereld gangbaar, die verstoken zijn van spirituele realiteit. De belangrijkste reden hiervan is minachting voor *śabda-pramāṇa* of afwezigheid van vertrouwen in vedische *sāstras* en gebrek aan bedachtzame studie en reflectie op deze werken. De Veda's zijn de *pramāṇa*, die voor zichzelf spreken. Andere *pramāṇas* kunnen zeker gezaghebbend zijn, maar uitsluitend met behulp van *śruti-pramāṇa*. De uitspraken van Śruti, de *pramāṇa* die voor zichzelf spreekt, behoeven echter geen hulp van de andere negen *pramāṇas*. Atheïsme en diverse andere doctrines blijven op dit moment op volhardende wijze in de mode en dit is te wijten aan gebrek aan respect voor de Veda's en vijandigheid jegens Bhagavān. Dit zijn in feite de redenen, waardoor ongeluk in de wereld tot stand komt.

Sommige mensen komen met de vraag, of de woorden en instructies van Buddhadeva, die een *avatāra* van Bhagavān is, ook als *pramāṇa* kunnen worden beschouwd. Śrīla Jīva Gosvāmī beantwoordt deze vraag in zijn *Sarva-samvādinī* als volgt.

na ca buddhasyāpīśvaratve sati tad-vākyaṁ ca pramāṇaṁ syād-iti vācyam | yena śāstreṇa tasya īśvaratvaṁ manyāmahe, tenatva tasya daitya-mohana-sāstra-kāritvenoktatvāt |

Śrīla Jīva Gosvāmī zegt hier, ofschoon Buddhadeva Īśvara is, kunnen zijn woorden noch zijn instructies als gezaghebben worden aangevaard. De reden hiervoor is, dat dezelfde *sāstras*, die verwijzen naar Buddhadeva als Īśvara, stellen, dat hij goddeloze *sāstras* heeft geschreven eenvoudig om de demonen in verwarring te brengen. Welke instructies hij ook heeft gepresenteerd, ze waren uitsluitend bedoeld om de demonische sector van de samenleving op een dwaal-

spoor te brengen, niet om van het hoogste doel (*paramārtha*) te overtuigen.

Dit is de reden, waarom Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura aan het begin van deze heilige tekst de komende discussieonderwerpen vaststelt op basis van Śruti, de beste van alle *śabda-pramāṇa*. Met de woorden *brahma pucchaṁ pratiṣṭhā* presenteert de *Taittirīya Upaniṣad* de met zegen geladen Allerhoogste Persoonlijkheid Gods (*paramānanda-puruṣa*) als toevlucht of basis van *brahma* [door de metafoor van] Zijn staart (*pucchaṁ*) te gebruiken. Op deze manier hebben de Śruti's de uitmuntendheid van Bhagavān vastgesteld, die ontologisch [volgens de filosofie van het bestaan] vol *rasa* (*rasa-svarūpa*) is en Zich boven *brahma* bevindt.

Wie is die *rasa-tattva*? Die *rasa-tattva* is Svayam Bhagavān Vrajendra-nandana Śrī Śyāmasundara. *Śrīmad-Bhāgavatam*, het kroonjuweel van alle *śabda-pramāṇa*, zegt het volgende.

*mallānām aśanir nṛṇām nara-varaḥ striṇām smarō mūrtimān
gopānām sva-jano 'satām kṣiti-bhujām śāstā sva-pitroḥ śiśuḥ
mṛtyur bhoja-pater virāḍ aviduṣām tattvaṁ paraṁ yoginām
vṛṣṇinām para-devateti vidito raṅgaṁ gataḥ sāgrajaḥ*

Śrīmad-Bhāgavatam (10.43.17)

Toen Bhagavān Śrī Kṛṣṇa samen met Śrī Baladeva de koninklijke arena van Kāṁsa binnenliep, zagen de sterkste worstelaars van Kāṁsa aangevoerd door Cāṇūra en Muṣṭika Hem als een lichaam, dat meer kracht had dan een dondersteen. De gewone mannen zagen Hem als een juweel der mensheid, de meisjes zagen Hem als Kāmadeva, god van de liefde, de koeherdersbevolking identificeerde Hem als hun eigen soort (*bandhu*), andere koningen zagen in Hem een strikt gedisciplineerd persoon, die rechtvaardigheid uitstraalt, en Zijn moeder en vader zagen Hem als een kind. Aan Kāṁsa verscheen Hij als het bittere eind, aan de onwetenden als de universele gedaante, aan de *yogīs* als de Allerhoogste Waarheid en aan de Yādava's als hun Allerhoogste Godheid.

Iedereen, die daar aanwezig was, nam Śrī Kṛṣṇa waar volgens zijn eigen *rasa* – als de belichaming van woede [volgens de worstelaars], verwondering [volgens de gewone bevolking], amoureuze liefde [volgens de meisjes], broederschap en comedie [volgens de *sakhās*], heldhaftigheid [volgens de notoire koningen], verzorging en empathie [volgens ouders], angstig [volgens Kāṁsa], afgrijzen [volgens de dwazen], neutraal of sereen [volgens de *yogīs*] en ondergeschikt [volgens de *Vrṣṇi*'s].

Op die manier is Vrajendra-nandana Śrī Kṛṣṇa in *Śrīmad-Bhāgavatam* beschreven als *rasa-svarūpa*, de intrinsieke (wezenlijke) gedaante van *rasa*. Ook de Śruti's zeggen, “*raso vai saḥ* – Hij is die ambrozijnen *rasa*”. En zelfs in *Gītapaniṣad* heeft Śrī Kṛṣṇa duidelijk toegegeven, “*brahmaṇo hi pratiṣṭhāham* – Ik ben in feite de basis van *brahma*”. Dit betekent, dat zonder Śrī Kṛṣṇa er geen *brahma* is. Śrī Kṛṣṇa is waarlijk Parabrahma. *Brahma* is de schitterende uitstraling van Śrī Kṛṣṇa's teennagels. Alle *sāstras* vertrouwen ons toe, dat Śrī Kṛṣṇa op deze manier *rasa-svarūpa* is.

Om Zijn eigen *bhaktas* met Zijn speelse tijdverdrijf in verrukking te brengen daalt die Parabrahma, Śrī Kṛṣṇa, af in deze wereld. Het neerslaan van demonen is de taak van Viṣṇu en Zijn andere incarnaties, die Hem van nature vergezellen door in Zijn lichaam te verblijven. De dood van die demonen werd welliswaar toegeschreven aan Śrī Kṛṣṇa, maar ze werden in werkelijkheid omgebracht door Viṣṇu, die Zich in Hem bevindt. Śrī Kṛṣṇa is *akhila-rasāmṛta-sindhu*, de oceaan van alle *rasa*; Hijzelf heeft geen verbinding met het neerslaan van demonen.

Śrī Kṛṣṇa daalt af om Zijn *bhaktas* met Zijn speelse tijdverdrijf een plezier te doen, waarmee Hij hun transcendente zegen doet toenemen. Als Hij manifest is, kunnen niet-toegewijden Hem niet herkennen en zien Hem aan voor een gewoon mens. Kāṁsa, Jarāsandha, Duryodhana en Kalyavana waren allemaal tegenstanders van Bhagavan en konden niet bevatten, dat Hij Bhagavān was. Dur-

yodhana wilde van Hem zijn gevangene maken. Jarāsandha heeft Hem achttien keer aangevallen in de hoop Hem neer te slaan. Pauṇḍraka Vāsudeva met twee echte armen en twee kunstarmen beweerde, “Ik ben de ware vierarmige Vāsudeva. Aanbid mij.” Deze kwaadaardige, demonische figuren kunnen Kṛṣṇa’s identiteit niet begrijpen.

Bhagavān Śrī Kṛṣṇa verklaart in de *Gītā* (4.8), “*paritrāṇāya sād-hūnām, vināśaya ca duṣkṛtām / dharma-saṁsthāpanārthāya, sambhavāmi yuge yuge* – Ik daal af om religie te vestigen, de demonen op te ruimen en de toegewijden te beschermen”. Niettemin is de hoogste intentie van Zijn komst Zijn toegewijden een plezier te doen, *rasa* te proeven en anderen *rasa* te laten proeven. Hij daalt dus zeker af uit Zijn eigen zoete wil. Op deze manier is Śrī Kṛṣṇa in de Upaniṣaden beschreven als *rasa-svarūpa* (de hoogst eigen gedaante van *rasa*). Maar Śrī Kṛṣṇa is niet alleen de belichaming van *rasa*, Hij is *rasarāja*, de koning van *rasa*. Hij is de intrinsieke gedaante van niet slechts één *rasa*, maar van het totaal van alle *rasas*. Hij is *rasa* in eigen persoon. Lilāśuka zegt, “*śṛṅgāra-rasa sāra sārvasvam* – bovenzinnelijke verliefdheid (*śṛṅgāra*) is zowaar de koning van *rasa* of zijn essentie. De godheid van *prema* is de met *śṛṅgāra-rasa* geladen Vrajendra-nandana Śyāmasundara, Rādhā-kānta.” Jayadeva Gosvāmī zegt het ook, “*Sakhī, Śyāmasundara is śṛṅgāra* in eigen persoon.” Dit is de reden, waarom schrijvers van *rasa-sāstra* zeggen, “*rasaḥ śṛṅgārānāmayaṁ śyāmalaḥ kṛṣṇa-daivataḥ* – De tint van bovenzinnelijke verliefdheid (*śṛṅgāra*) is *śyāma* (de kleur van een pas geformeerde moesonwolk). Śrī Kṛṣṇa is zijn godheid.” Door Śruti, Smṛti enzovoort is vastgesteld, zoals Bhagavān Śrī Kṛṣṇa ervoor kiest om in de dynastie van de Yadu’s te verschijnen en Bhagavān Śrī Rāma in de dynastie van de Raghu’s, zo manifesteert Bhagavān Zich ook in de oren, ogen, verstand, intelligentie enzovoort van Zijn *bhaktas*. De toegewijden kunnen Hem daarom als Bhagavān identi-

ficeren, terwijl niet-toegewijden Hem ongetwijfeld aanzien voor een gewoon mens.

*ataḥ śrī-kṛṣṇa-nāmādi / na bhaved grāhyām indriyaiḥ
sevonmukhe hi jihvādau / svayam eva sphuraty adaḥ*

Sri Bhakti-rasāmṛta-sindhu (1.2.234)

De bovenzinnelijke namen, gedaanten, kwaliteiten en het spel van Śrī Kṛṣṇa kunnen daarom niet worden waargenomen met grofstoffelijke zintuigen. Ze manifesteren zich automatisch op de tong en in andere zintuigen van iemand, in wiens hart een gretigheid is ontwaakt naar de transcendente dienstverlening aan God.

3b ~ Bhakti-devī is zelfmanifesterend

tasya bhāgavata iva tad-rūpāyā bhakter api sva-prakāsata-siddhyartham eva hetutvānapekṣatā, tathā hi—“yato bhakti adhokṣaje ahaituky apratihātā” ity ādau hetum vinaivāvīrbhavaṭī tatrārthaḥ | tathaiva “yadr̥chayā” “yadr̥chyaivopacitā” ity ādāv api yadr̥chayety asya svācchandenety arthaḥ | yadr̥cha svaititety abhidhānāt |

BHĀVĀNUVĀDA – Bhakti is de innerlijke energie van Bhagavān (svarūpa-śakti) en, evenals de almachtige Bhagavān, bhakti manifesteert zichzelf. Ze manifesteert zichzelf, zonder dat ze afhankelijk is van een bijkomende oorzaak. Śrīmad-Bhāgavatam (1.2.6) stelt, “yato bhaktir adhokṣaje ahaituky apratihātā...” Hier wordt gezegd, dat bhagavad-bhakti voor adhokṣaja Bhagavān, de Allerhoogste Persoonlijkheid Gods, die zich buiten het bereik van de materiële zintuigen bevindt, geen oorzaak heeft (ahaituki) en onverstoorde (apratihatā) is. Hieruit wordt duidelijk, dat ze autonoom verschijnt zonder een bepaalde oorzaak. Elders in Śrīmad-Bhāgavatam (11.20.8) wordt gezegd, “yadr̥chayā mat-kathādau... – alleen de genade van bhakti, Mijn eigen innerlijke energie, geeft smaak voor vertellingen over Mijn spel enzovoort.” De woorden mad bhaktim ca yadr̥chayā (Śrīmad-Bhāgavatam 11.20.11) bete-

kenen “het verkrijgen van *bhakti* voor Mij gebeurt op haar eigen zoete gelegenheid (*yadr̥cchā*).” Dergelijke uitspraken over het ontwaken van *bhakti*, die onafhankelijk is en geen bepaalde oorzaak kent, verschijnen ook in talloze verzen, zoals *yadr̥cchayaivopacitā*. In de uitspraken van *Śrīmad-Bhāgavatam* enzovoort betekent het woord *yadr̥cchā* “handelend alleen volgens de eigen zoete wil.” De betekenis van *yadr̥cchā* in het woordenboek is dan ook *svairitā* (“doen zoals men wil, ongecontroleerd, onafhankelijk”) of *svecchā* (“op eigen gelegenheid”).

PĪYŪṢA-VARṢINĪ-VRTTI – Bhagavān verschijnt in de Yadu dynastie als Śrī Kṛṣṇa en in de Raghu dynastie als Śrī Rāma enzovoort op Zijn eigen gelegenheid. En nogmaals, alleen uit Zijn eigen wil manifesteert Hij Zich of wordt op een andere wijze in de interne of externe zintuigen van toegewijden waargenomen. Op dezelfde manier laat *bhakti*, de zelfmanifesterende innerlijke energie van Bhagavān, wiens intrinsieke natuur is samengesteld uit eeuwigheid, cognitie en zegen (*sac-cid-ānanda*), zich ook aan de toegewijden zien of wordt uit haar eigen wil in de innerlijke of uiterlijke zintuigen van de toegewijden ervaren. Ze is niet afhankelijk van enige andere oorzaak.

Evenals Śrī Kṛṣṇa is ook *bhakti* samengesteld uit *sac-cid-ānanda*. Dit is overduidelijk beschreven in *Gopālottara-tāpanī Upaniṣad* (2.95), “*vijñāna-ghana ānanda-ghana-sac-cid-ānandaika-rase bhakti-yoge tiṣṭhati*”. Dit betekent, dat Hij, de gecondenseerde gedaante van gerealiseerde kennis en zegen, diezelfde Śrī Kṛṣṇa zich manifesteert in *bhakti-yoga*, de intrinsieke vorm van *sac-cid-ānanda*. Als *bhakti* niet zou zijn samengesteld uit eeuwigheid, cognitie en zegen, zou het nooit mogelijk zijn geweest, dat ze Bhagavān had kunnen boeien.

Op dit punt kan een vraag rijzen. Als *bhakti*, die helemaal het tegenovergestelde is van inertia (stilstand), over het symptoom van zelfmanifestatie beschikt en is samengesteld uit eeuwigheid, cognitie en zegen, hoe kan ze dan in het inerte verstand en de inerte zintui-

gen van de *sādhaka* verschijnen? In antwoord hierop kan worden gezegd, dat een stuk ijzer, dat in een laaiend vuur intens wordt verhit, kwalitatieve eenheid met het vuur krijgt; het neemt de rode gloed van het vuur aan en krijgt het vermogen om te branden. Op dezelfde manier manifesteert *bhakti*, die is samengesteld uit *sac-cid-ānanda*, zich krachtens haarzelf in de materiële zintuigen van de *sādhaka* en maakt de zintuigen in dezelfde mate transcendent als zijzelf is door het wereldse karakter ervan te transformeren.

De *svarūpa* van Parabrahma Bhagavān Śrī Kṛṣṇa bestaat uit *sat* (eeuwigheid), *cit* (cognitie) en *ānanda* (zegen). Drie vormen van energie manifesteren zich uit deze drie aspecten: *sandhinī* (de energie gerelateerd aan existentie) manifesteert zich uit *sat*, *saṁvit* (de energie gerelateerd aan cognitie) manifesteert zich uit *cit* en *hlādinī* (de energie gerelateerd aan zuiver geluk) manifesteert zich uit *ānanda*. Zoals één van de drie aspecten (namelijk *sat*, *cit* of *ānanda*) niet kunnen worden gescheiden van de andere twee, zo kunnen geen van deze drie vormen van energie (*sandhinī*, *saṁvit* en *hlādinī*) worden afgescheiden van de andere twee. Waar de innerlijke energie (*svarūpa-śakti*) zich ook manifesteert, zijn tegelijkertijd *sandhinī*, *saṁvit* en *hlādinī* ook aanwezig.

Parabrahma Bhagavān, de hoogste spirituele entiteit, is zelfmanifest. Zijn spirituele energie (*cit-śakti*) is ook zelfmanifest en de functies van Zijn spirituele energie zijn als zodanig ook zelfmanifest. Datgene, dat zichzelf manifesteert, openbaart niet alleen zichzelf, maar ook al het andere, zoals de opkomende zon zowel zichzelf als de wereld openbaart.

De speciale functie van de spirituele energie (*cit-śakti*), die beschikt over de eigenschap van zelfmanifestatie en door middel waarvan Parabrahma Zijn eigen *svarūpa* en de transformaties van Zijn *svarūpa-śakti* (intrinsiek spirituele energie) specifiek openbaart, wordt *viśuddha-sattva* (zuivere existentie) genoemd. Ofschoon de drie vormen van energie – *sandhinī*, *saṁvit* en *hlādinī* – coëxisteren

in *viśuddha-sattva*, is de mate, waarin iedere vorm van energie tot uitdrukking wordt gebracht, niet overal dezelfde. Soms manifesteren deze drie vormen van energie zich uniform en soms wordt één vorm ervan in overheersende proportie tot uitdrukking gebracht.

Waar een overheersing van *hlādinī-śakti* bestaat, wordt het derhalve *hlādinī-pradhāna śuddha-sattva* (zuivere existentie overheerst door de energie gerelateerd aan zuivere zegen) genoemd, of *hlādinī pradhāna svarūpa-śakti* (het intrinsieke vermogen van Bhagavān overheerst door de energie gerelateerd aan zuivere zegen).

In de geopenbaarde geschriften is dit als hoogst confidentiële kennis (*guhya-vidyā*) aangemerkt. Deze geheime kennis heeft twee functies: de ene is *bhakti* en de andere is als aanstichter van *bhakti*. Door middel van deze vertrouwelijke kennis manifesteert zich *prema-bhakti*. Daarom is *bhakti* intrinsiek de bijzondere functie van de *svarūpa-śakti* overheerst door *hlādinī* en is een zelfmanifesterende, spirituele entiteit. Ze is voor haar verschijning van geen enkele andere oorzaak afhankelijk.

Op talloze plaatsen in *Śrīmad-Bhāgavatam* wordt uitgelegd, dat *bhakti* zich zonder oorzaak en op eigen gelegenheid manifesteert.

*sa vai puṁsām paro dharmo / yato bhaktir adhokṣaje
ahaituky apratihātā / yayātmā suprasidati*

Śrīmad-Bhāgavatam (1.2.6)

Alleen onvoorwaardelijke toewijding aan de lotusvoeten van Bhagavān, die *adhokṣaja* (onwaarneembaar) is, is beschreven geworden als de hoogste *dharma* van de mensheid. Dergelijke toewijding is ongeconditioneerd – zij verschijnt zonder oorzaak – en haar vooruitgang wordt niet gehinderd door materiële condities.

En ook het volgende.

*yadṛcchayā mat-kathādau / jāta-śraddhas tu yaḥ puṁsān
na nirviṇṇo nāti-sakto / bhakti-yogo 'sya siddhi-daḥ*

Śrīmad-Bhāgavatam (11.20.8)

Iemand, die niet overmatig verzaakt en niet bijzonder gehecht is aan deze wereld en in wie door de genade van Mijn inherent autonome *bhakti* vertrouwen in de vertellingen over Mijn spel enzovoort is ontwaakt, is gekwalificeerd voor *bhakti-yoga* en bereikt perfectie door *bhakti-yoga*.

*asmil loke vartamānaḥ / sva-dharma-stho 'naghaḥ śuciḥ
jñānam viśuddham āpnoti / mad-bhaktim va yadṛcchayā*

Śrīmad-Bhāgavatam (11.20.11)

De persoon, die sterk is gegrondvest in het naleven van zijn eigen *dharma* en zelfs in dit materiële lichaam zonder zonden is, wordt zuiver. Daarna ontwaakt in hem kennis over *viśuddha-tattva* – dat wil zeggen, kennis over *bhagavat-tattva* en over zijn eigen *svarūpa* (inherente natuur) als Mijn dienaar – en krijgt *bhakti* voor Mij, die onafhankelijk en onoorzakelijk is.

In deze verzen en in andere, zoals *yadṛcchayaivopacitā...*, betekent het woord *yadṛccā* dus “op haar eigen gelegenheid” (*svecchā*). Met andere woorden, *bhakti* verschijnt uit haar eigen, onafhankelijke zoete wil. *Bhakti* is dus onoorzakelijk (*ahaitukī*) genoemd geworden. Ze is zelfmanifesterend, hetgeen betekent, dat ze uit haar eigen wil verschijnt.

In *Prīti-sandarbha* (*Anuccheda* 65) heeft Śrīla Jīva Gosvāmī gezegd,

***“bhaktir evainam nayati bhaktir evainam darśayati | bhakti-vaśaḥ
puruṣo bhaktir eva bhūyāsī ||” iti śrūyate | tasmād evaṁ vivicyate | yā
caivam bhagavantaṁ svānandena mādayati sā kiṁ lakṣaṇā syād iti,
na tāvat sāṅkhyānām iva prākṛta-sattva-maya-māyikānanda-rūpā,
bhagavato māyānabhībhavyatva-śruteḥ svatas tṛptatvāc ca | na ca
nirviśeṣa-vādinām iva bhagavat-svarūpānanda-rūpā atīśayānupapat-
teḥ | ato natarām jīvasya svarūpānanda-rūpā atyanta-kṣudratvāt tasya
| tato “hlādinī sandhinī saṁvit, tvayy ekā sarva-saṁsthitau |
hlāda-tāpa-karī miśrā-tvayi no guṇa-varjite ||” iti śrī viṣṇu-
purāṇānu-sāreṇa hlādiny-ākhyā-tadīya-svarūpa-sakty-ānanda-rūpai-***

vety avaśiṣyate yayā khalu bhagavān svarūpānanda-viśeṣī bhavati, yayaiva taṁ tam ānandam anyān apy anubhāvayatīti | atha tasyā api bhagavati sadaiva vartamānatayātīśayānupapattes tv evaṁ vivecanīyam śrutārthānyat hānupapattiyārthāpatti-pramāṇa-siddhatvāt | tasya hlādinyā eva kāpi sarvānandātīśayīnī vṛttir nityaṁ bhakta-vṛndeṣv eva nikṣipyamāṇā bhagavat-prīty-ākhyayā vartate | atas tad-anubhavaena śrī-bhagavān api bhakteṣu prīty-atīśayaṁ bhajata iti |

De betekenis is, dat alleen *bhakti* de toegewijde nader tot Bhagavān kan brengen, dat alleen *bhakti* directe *darśana* van Bhagavān schenkt en dat alleen *bhakti* Bhagavān onder beheer heeft. Dat is de reden, waarom *bhakti* de belangrijkste *sādhana* is om Bhagavān te bereiken. In dit verband is het waard om na te denken over het symptoom van die *bhakti*, die Bhagavān met haar eigen zegen dronken maakt.

Hier wordt uitgelegd, dat *bhakti* niet kan worden beschouwd als de wereldse zegen, die intrinsiek is aan de materiële geaardheid goedheid, zoals wordt verondersteld door de *sāṅkhya-vādīs*.⁶ Śruti vestigt deze conclusie eveneens: aangezien Bhagavān compleet in Zichzelf is en daardoor zelfvoldaan, kan Hij nimmer worden aange trokken door de geaardheden van de materiële natuur.

Bhakti kan ook niet worden beschreven als *bhagavat-svarūpānanda* (de zegen inherent in de eigen gedaante van Bhagavān), de doctrine van de onpersoonlijke monisten (*nirviśeṣa-vādīs*), die de zegen van onpersoonlijk *brahma* ervaren. Indien dat wel het geval zou zijn, zou het niet mogelijk zijn de grootheid van *bhakti* boven die zegen te vestigen. Bhagavān verlangt meer naar de zegen van *bhakti* dan naar de zegen, die inherent aan Hemzelf is.

Bhakti is ook niet de zegen, die inherent is aan de constitutionele natuur (*jīva-svarūpānanda*) van het levend wezen, aangezien die

⁶ *Sāṅkhya-vādīs* hangen de doctrine aan van elementaire opsomming of *sāṅkhya*, waarin de materiële natuur de oorzaak is van de zegen van de Allerhoogste Persoon. –Red.

zegen uiterst klein is, waardoor Bhagavān er niet door kan worden overweldigd.

In de *Viṣṇu Purāṇa* (1.12.69) wordt het volgende gezegd.

*hlādinī sandhinī saṁvit / tvayy ekā sarva-saṁsthītau
hlāda-tāpa-karī miśrā / tvayi no guṇa-varjite*

O Bhagavān, U bent de toevlucht van alles. Drie vormen van energie, die intrinsiek zijn aan Uw *svarūpa* – *hlādinī*, *sandhinī* en *saṁvit* - vinden hun bestaan permanent en overvloedig in U, de almachtige God. U bent vrij van de geaardheden van de materiële natuur. In U zijn geen aards plezier (*sātvika*), noch ellende (*tāmasika*), noch mengvormen ervan (*rājasika*) aanwezig.

Volgens dit bewijs uit de *Viṣṇu Purāṇa* is de enige zegen, die overblijft [na de aardse zegen in de geaardheid goedheid, de intrinsieke zegen van Bhagavān en de inherente zegen van het levend wezen], de zegen, die voortkomt uit het intrinsieke vermogen (*svarūpa-śakty-ānanda*) van Bhagavān, genaamd *hlādinī*. Dit komt, omdat Bhagavān alleen door middel van deze *hlādinī-śakti* Zijn eigen onvervreemdbare zegen ervaart. In de extase van deze energie proeft Hij een speciaal plezier. Via deze *śakti* schenkt Bhagavān de *bhaktas* zegen.

Nu kan een twijfel rijzen. Hoe kan Bhagavān mogelijkwijs door Zijn eigen *śakti* worden overweldigd, als die *hlādinī-śakti* permanent in Hem aanwezig is?

Om deze onzekerheid te ondervangen, dient de volgende redenering te worden overwogen. Door middel van de toepassing van *art-hāpatti-pramāṇa*, die door gevolgtrekking uit omstandigheden iedere schijnbare tegenstelling harmoniseert, wordt hetgeen onlogisch is logisch. Derhalve is het zeker overtuigend te noemen, dat een ervaring, die de *ānanda* van Bhagavān vergroot, een andere oorzaak moet hebben. Als hetgeen, dat iets veroorzaakt te gebeuren, afwezig is en die gebeurtenis treft desondanks plaats, dient eruit te worden

afgeleid, dat er een andere oorzaak aan het werk is. Dit is *arthāpatti-pramāṇa*.

Bijvoorbeeld, Devadatta eet niet overdag, toch ziet hij er goed uit. Aangezien hij overdag niet eet, kan met behulp van *arthāpatti-pramāṇa* worden afgeleid, dat hij noodzakelijkerwijs 's nachts moet eten. [Op die manier wordt iets, dat absurd is, logisch.]

We passen hier dezelfde redenering toe. Hoewel het onmogelijk is, dat *hlādinī* Bhagavān meer zegen geeft dan de zegen, die in Zijn eigen gedaante aanwezig is, krijgt Hij niettemin meer zegen van haar. Deze schijnbare tegenstelling kan echter worden opgelost door *arthāpatti-pramāṇa* toe te passen. Hier dient te worden opgemerkt, dat alleen *hlādinī-śakti* Bhagavān zegen kan geven; niemand anders kan dat.

Bhagavān ervaart in feite een vorm van zegen, die voor Hem niet mogelijk is te ervaren door middel van *hlādinī*. Dat wil zeggen, Hij ervaart een zegen, die Hij noodzakelijkerwijs van haar niet kan krijgen. Daarom is het volstrekt logisch, dat er voor Zijn ervaring van deze *ānanda* een andere oorzaak moet zijn. Deze conclusie wordt op dezelfde manier getrokken als de afleiding, dat Devadatta 's nachts eet. Het is immers *hlādinī* in een andere vorm, die deze overvloedige *ānanda* aan Bhagavān schenkt. Dit kan door middel van *arthāpatti-pramāṇa* worden ingezien.

De conclusie is, dat het niets anders is dan de overvloedige, al-zegenrijke, eeuwige functie van de *hlādinī*, die in het hart van de *bhaktas* wordt aangedreven en die wordt aangeduid als *bhagavat-ṭṛiti*, of liefde voor Bhagavān. Wanneer dus de *svarūpa-śakti* (*hlādinī*) met de hulp van *svarūpa-śakti* (de *bhakta*) in een zekere staat komt, die het hoogtepunt van *ānanda* bereikt, heet het de overvloedige, al-zegenrijke, eeuwige functie van *hlādinī*. Als Bhagavān in het hart van de toegewijde die genegenheid ervaart, wisselt Hij overeenkomstig met hem uit door het object van zijn genegenheid te worden.

Zoals eerder gezegd, *bhakti* is de *svarūpa-śakti* van Bhagavān. De *svarūpa* van Bhagavān bestaat uit *sat*, *cit* en *ānanda*. Dus Zijn spirituele energie heeft drie functies: *sandhinī*, *saṁvit* en *hlādinī*. De energie met betrekking tot existentie (*sattā*) heet *sandhinī*. Met deze energie houdt Bhagavān het bestaan van Zichzelf en anderen in stand. De energie met betrekking tot kennis (*jñāna*) heet *saṁvit*. Met deze energie kent Bhagavān Zichzelf en maakt Zich aan anderen bekend. De energie met betrekking tot zegen (*ānanda*) heet *hlādinī*. Met deze energie ervaart Bhagavān persoonlijk *ānanda* en schenkt anderen ook *ānanda*.

3c ~ Bhakti wordt niet veroorzaakt door vrome daden

yadṛcchayā kenāpi bhāgyeneti vyākhyāne bhāgyaṁ nāma kim śubha-karma-janyaṁ, tad-ajanyaṁ va? ādye bhakteḥ karma-janya-bhāgya-janyatve karma-pāraṅtrye sva-prakāśatāpa-gamaḥ | dvitiye bhāgya-syānirvācyatvenājñeyatvād asiddheḥ katharṁ hetutvam |

BHĀVĀNUVĀDA – Bij tijd en wijlen hebben bepaalde hoogontwikkelde persoonlijkheden het woord *yadṛcchā* ook geïnterpreteerd als “door het ontwaken van enig goed geluk”. Maar indien *yadṛcchā* op deze wijze wordt geïnterpreteerd, dient een oorzaak voor *bhakti* te worden overwogen. Wordt *bhakti* tot stand gebracht door deugdzame daden (*śubha-karma*)? Het alternatief is, wordt *bhakti* veroorzaakt door de afwezigheid van dergelijke daden?

Ten eerste, als we accepteren, dat goed geluk door deugdzame daden wordt gewekt, zou *bhakti* ondergeschikt zijn aan *śubha-karma*. Dit is strijdig met het zelfmanifesterende karakter van *bhakti*. Het idee, dat *bhakti* zou worden gewekt door goed geluk voortkomend uit *śubha-karma*, kan daarom niet worden aanvaard.

Ten tweede, als we aannemen, dat goed geluk voortkomend uit de afwezigheid van deugdzame actie de oorzaak van *bhakti* is, wordt de oorzaak van dat goede geluk onbeschrijfbaar en onkenbaar.

Dergelijk goed geluk zonder gekende oorzaak vervalt tot een ware obscuriteit. Hoe kan iets, dat volkomen onbepaald is, de oorzaak van iets anders zijn? Met andere woorden, hoe kan goed geluk, dat onbepaald is, de oorzaak van *bhakti* zijn?

PĪYŪṢA-VARṢINĪ-VṚTTI – Door middel van verzen uit *Śrīmad-Bhāgavatam* heeft de auteur, Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura, het zelfstralende karakter van *bhakti* vastgesteld door uit te leggen, dat het woord *yadṛcchā* dient te worden geïnterpreteerd als “op eigen gelegenheid”.

In de uitleg door Śrīdhara Svāmī van het woord *yadṛcchā*, zoals het wordt gebruikt in het eerder genoemde vers uit *Śrīmad-Bhāgavatam*, dat begint met *yadṛcchayā mat-kathādau*, heeft hij geschreven, “*yadṛcchayā kenāpi bhāgyodayena* – het woord *yadṛcchā* betekent ‘door het verschijnen van een of ander goed geluk’.” Volgens deze uitleg, waarin wordt toegegeven, dat goed geluk voortkomend uit deugdzame actie de oorzaak van *bhakti* is, zou *bhakti* worden gedeprimeerd van haar kwaliteit van onafhankelijkheid – met andere woorden, van haar zelfstralende karakter.

Als het woord *yadṛcchā* zou worden geïnterpreteerd als “ontwaakend uit enig goed geluk”, rijst de vraag, waardoor wordt dat goede geluk gegenereerd? Eén vorm van goed geluk wordt gegenereerd door de uitvoering van vrome actie (*śubha-karma*). Indien vrome actie als antwoord op deze vraag zou worden aanvaard, zou *bhakti* ondergeschikt worden aan vrome actie. In dat geval zou *bhakti* geïnflecteerd zijn met het defect van afhankelijkheid van *karma*, waardoor haar kwaliteit van zelfstraling verloren zou gaan. Maar alle geopenbaarde geschriften onthullen, dat *bhakti* zelfstralend is. Alle Śruti’s en Smṛti’s verklaren, dat *bhakti* evenals Bhagavān bestaat uit eeuwigheid, cognitie en zegen (*sac-cid-ānanda*) en dat ze een functie van de *svarūpa-śakti* is. *Bhakti* beschouwen als afhankelijk en daarmee haar zelfstralende kwaliteit af te wijzen is een overtreding, die voortkomt uit minachtig voor de uitspraken van Śruti.

Het tweede punt spreekt van goed geluk, dat zou worden veroorzaakt door de afwezigheid van enige deugdzame actie. Aangezien de oorzaak van dit ontwaken als zodanig ongekend blijft, kan dat goede geluk op geen enkele manier worden vastgesteld. Hoe kan iets, dat zelf onbepaald is, de oorzaak van iets anders zijn?

3d ~ Wordt bhakti verkregen door de genade van Bhagavān?

bhagavat-kṛpātva hetur ity ukte tasyā api hetāv anviṣyamāṇe ‘navast-hā | tat-kṛpāyā nirupādhikāyā hetutve tasya asārvatrikatvena tasmīn bhagavati vaiṣamyam prasajjeta | duṣṭa-nigraheṇa sva-bhakta-pālana-rūpaṁ tu vaiṣamyam tatra na duṣaṅāvahaṁ pratyuta bhūṣaṅāvahaṁ eva | bhakta-vātsalya-guṇasya sarva-cakravartitvena sarvopamardakatvenopariṣṭād aṣṭamy-amṛta-vṛṣṭau vyākhyāsyamānatvāt |

BHĀVĀNUVĀDA – Ten derde, als we zouden accepteren, dat de genade van Bhagavān in feite de grondoorzaak van bhakti is, rijst automatisch de wens om de oorzaak van die genade te onderzoeken alsmede iedere volgende oorzaak zonder in staat te zijn tot een slot-som te komen. Bij een dergelijke overweging rijst het probleem van onbepaalbaarheid.

Ten vierde, indien zou worden aanvaard, dat dergelijke onvoorwaardelijke of grondeloze genade (*ahaituki-kṛpā*) van Bhagavān in feite de oorzaak is van het ontwaken van bhakti, zou Bhagavān behebt lijken te zijn met het gebrek van onredelijkheid of willekeur, aangezien bhakti niet universeel wordt waargenomen. Bhagavān is onpartijdig, dus als Zijn *ahaituki-kṛpā* de oorzaak van bhakti zou zijn, zou die grondeloze genade aan iedereen moeten zijn geschonken. Maar dit is niet hetgeen we waarnemen. Bhakti is niet in iedereen aanwezig. Ze blijft bij sommigen wel en bij anderen niet aanwezig. In dat geval zou moeten worden vastgesteld, dat de houding van Bhagavān niet voor iedereen gelijk is en dat Hij is geïnfecteerd met het defect van oneerlijkheid of discriminatie. Het kan echter niet

worden aangenomen, dat een dergelijk defect in Bhagavān kan bestaan.

Dan kan nog de volgende vraag rijzen. Is het uitmeten van straf aan verdorven figuren en het beschermen van Zijn eigen *bhaktas* geen indicatie van willekeur? In antwoord hierop wordt gezegd, dat Zijn maatregelen niet wijzen op onredelijkheid of willekeur. Integendeel, het is Zijn grootste kwaliteit. Van alle ontelbaar vele kwaliteiten, die in Bhagavān aanwezig zijn, spant Zijn intense genegenheid voor Zijn toegewijden (*bhakta-vātsalya*) de kroon en is de koning van al Zijn eigenschappen. Dit onderwerp zal in zijn geheel worden geanalyseerd in de Achtste Nectarregen van deze heilige tekst.

PĪYŪṢA-VARṢINĪ-VṚTTI – Ten derde, als wordt gezegd, dat het ontwaken van dit goede geluk eigenlijk te danken is aan de genade van Bhagavān, wat is dan de oorzaak van die genade? Verder nog, wat is de oorzaak van die oorzaak? Aangezien er door iedere achtereenvolgende oorzaak te onderzoeken geen sluitende conclusie kan worden getrokken, is een dergelijk onderzoek geïnfecteerd met het defect van oneindige regressie.

Ten vierde, als de grondeloze genade van Bhagavān als oorzaak van het ontwaken van dat goede geluk wordt aanvaard, kan men gevoeglijk aannemen, dat alle levende wezens het goede geluk van *bhakti* zouden krijgen, maar dit is niet hetgeen we zien gebeuren. Sommigen krijgen dit goede geluk wel en anderen niet. Dit idee is daarom gebaseerd op de aanname, dat Bhagavān is geïnfecteerd met het defect van willekeur.

Sommigen kunnen zeggen, dat Bhagavān wel zeker de tekortkoming van willekeur heeft, omdat Hij de toegewijden beschermt en de demonen om het leven brengt. In antwoord hierop wordt uitgelegd, dat iedere willekeur, die in het straffen van de verdorvenen en het beschermen van Zijn eigen toegewijden wordt gezien, geen defect maar juist Zijn grootste ornament is. Met andere woorden, het

is het teken van Zijn meest verheven kwaliteit. Van alle eigenschappen in Bhagavān straalt de kwaliteit van genegenheid voor Zijn toegewijden boven alles uit.

Wanneer Bhagavān demonen uitroeit, manifesteert Hij immers Zijn immense genade voor hen. Als onvermijdelijk gevolg van hun kwaadaardigheid jegens Śrī Bhagavān en Zijn toegewijden zou hun ziel [bij het verlaten van hun huidige lichaam] normaal gesproken in de hel en dergelijke terecht moeten komen, waar ze oneindig lang hevige pijnen zouden moeten ondergaan en niet in staat zouden zijn om *bhakti* te verkrijgen. Onder voorwendsel, dat Bhagavān de demonen uitroeit, toont Hij hen juist oneindig veel mededogen door hen op genadevolle wijze bevrijding (*mukti*) te geven, hetgeen zelfs *yogīs* uiterst zelden krijgen. De Achtste Nectarregen analyseert dit onderwerp op meer specifieke wijze.

3e ~ De genade van Bhagavāns toegewijden is de oorzaak van het verkrijgen van bhakti

nirupādhikāyās tad-bhakta-kṛpāyā hetutve vastuto bhaktānām api vaiṣamyānucitatve ‘pi “prema-maitrī-kṛpopekṣā yaḥ karoti sa madhyamaḥ” iti madhyama-bhakta-vaiṣamyasya vidyamānatvād bhagavatas ca sva-bhakta-vasyatvena tat-kṛpānugāmi-kṛpatve na kiñcid asāmañjasyam | yato bhakta-kṛpāyā hetur bhaktasyaiva tasya hṛdaya-vartinī bhaktir eva | tām vinā kṛpodaya-sambhavābhāvād iti bhakteḥ sva-prakāśatvam eva siddham | ato “yaḥ kenāpy ati-bhāgyena jātaśraddho ‘sya sevane” ity atra ati-bhāgyena śubha-karma-janya-bhāgyam atikrāntena kenāpi bhakta-kāruṇyenetī tattvārtho jñeyah || 3 ||

BHĀVĀNUVĀDA – De genade van toegewijden is naar zeggen de oorzaak van bhakti. De genade van de bhagavad-bhakta is evenals de genade van Bhagavān onoorzakelijk of grondeloos. In dit geval is het eveneens onjuist om enig falen te ontdekken in de genade van Bhagavāns toegewijden, bijvoorbeeld willekeur, partijdigheid of vooringenomenheid. Desalniettemin zijn de symptomen van een

madhyama-bhakta (middenklasse toegewijde), zoals omschreven in *Śrīmad-Bhāgavatam* (11.2.46), als volgt, “Iemand die het gevoel van liefde jegens God, kameraadschap jegens de toegewijden van God, genade jegens ontwetenden en veronachtzaming jegens antagonistten hanteert, is een *madhyama-bhāgavata*”. Volgens deze symptomen wordt in de *madhyama-bhakta* partijdigheid aangetroffen. Deze eigenschappen zijn de bepalende kwaliteiten van de *madhyama-bhakta*.

Śrī Bhagavān wordt veroverd door Zijn *bhaktas*. Als Zijn genade daarom de genade van Zijn *bhaktas* volgt, is er geen kwestie van enige onverenigbaarheid. Met andere woorden, alleen door de genade van de *bhakta* te krijgen bemachtigt men de genade van Bhagavān. *Bhakti* bestaat voor altijd in het hart van de *bhakta* en daarom is de grondoorzaak van het schenken van genade aan anderen in werkelijkheid de *bhakti* in het hart van de *bhakta*. Zonder dat *bhakti* in de *bhakta* woont, bestaat er geen mogelijkheid, dat voor wie dan ook genade kan worden opgebracht. De zelfmanifesterende aard van *bhakti* is op deze manier aangetoond.

In het vers, dat begint met “*yaḥ kenāpy ati-bhāgyena, jāta-śraddho ‘sya sevane* – een ieder, die door een of ander extreem goed geluk is voorzien van vertrouwen in de dienstverlening aan Bhagavān” (*Srī Bhakti-rasāmṛta-sindhu* 1.2.14), ontcrachten de woorden *ati-bhāgyena* de veronderstelling, dat dergelijk goed geluk zou voortkomen uit vrome actie (*śubha-karma*). Men dient te weten, dat de absolute betekenis van *ati-bhāgyena* is “door de genade van *bhaktas*”.

PĪYUṢA-VARṢIṆĪ-VṚTTI – Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura heeft dat onafhankelijke en zelfmanifesterende karakter van *bhakti* aangetoond, dat evenals dat van Bhagavān intrinsiek eeuwig (*sat*), alwetend (*cit*) en zegenrijk (*ānanda*) is. Hij heeft tevens aangetoond, dat noch goed geluk voortkomend uit vrome actie, noch de grondeloze

genade van Bhagavān *bhakti* opleveren. Op basis van gedegen redenering vestigt de auteur nu de conclusie (*siddhānta*), dat *bhakti* wakker wordt door de genade van een *bhakta* – een notie, die – indien aanvaard – alle verwarring teniet doet.

Op dezelfde manier, waarop de genade van Bhagavān grondeloos, absoluut en zuiver spiritueel is, is de genade van de *bhakta* ook grondeloos, absoluut en zuiver spiritueel. Dit komt, omdat een kleine hoeveelheid van alle eigenschappen van Bhagavān op Zijn toegewijden wordt overgebracht. Dit is in *Śrī Caitanya-caritāmṛta* (*Madhya-līlā* 22.75) gezegd, “*kṛṣṇa-bhakte kṛṣṇer guṇa sakali sañcāre* – alle transcendente kwaliteiten van Kṛṣṇa worden op Zijn toegewijde overgebracht.”

Hoe klein de kwantiteit ook is, die kwaliteiten blijven in wezen zeker onveranderd. Maar toch wordt niet gezien, dat de genade van Bhagavān overal wordt verspreid. Dit betekent zeker wel, dat Bhagavān is behebt met het defect van willekeur. De notie echter, dat dergelijke willekeur in Śrī Bhagavān zou bestaan, is verkeerd, onjuist en vormt de antithese van de attributen van Zijn intrinsieke natuur. Op dezelfde manier lijkt een dergelijke willekeur in de *bhakta* ook ongepast te zijn, maar in feite komt deze overeen met de symptomen van de *madhyama-bhakta*. Hier volgt de uitspraak van *Śrīmad-Bhāgavatam* (11.2.46).

*īṣvare tad-adhineṣu / bālīṣeṣu dviṣatsu ca
prema-maitrī-kṛpopekṣā / yaḥ karoti sa madhyamaḥ*

Hij die zijn liefde aan Śrī Bhagavān offert, een oprechte vriend van de Vaiṣṇava's blijft, genade toont aan de onwetenden en degenen veronachtzaamt, die afgunstig zijn op Bhagavān en de Vaiṣṇava's, is een *madhyama* Vaiṣṇava.

In *Śrīmad-Bhāgavatam* heeft Śrī Havi Yogendra, de beste der Navayogendra's, duidelijk gezegd, dat partijdigheid door wel genade te tonen jegens gewone, onwetende mensen en degenen, die vijandig gezind zijn jegens de toegewijden van de Allerhoogste Persoonlijk-

heid Gods, te veronachtzamen het symptoom van een *madhyama-bhakta* is. Het is daarom duidelijk, dat die partijdigheid van de *madhyama-bhaktas* niet schadelijk is voor hun *bhakti*. Gewone mensen krijgen immers *bhakti* door de genade van *madhyama-bhaktas*.

Aangezien Śrī Bhagavān door Zijn toegewijde wordt veroverd, wordt tevens de genade van Bhagavān gewekt voor iemand, aan wie Zijn toegewijde genade schenkt. Als hierover nauwgezet wordt nagedacht, kan worden onderkend, dat *bhakti* voor altijd op stralende wijze in het hart van de *bhakta* verblijft. Alleen door deze *bhakti* geeft de *bhakta* genade aan gewone personen en hebben gewone personen van hen *bhakti* gekregen. Daarom is *bhakti* de enige oorzaak voor het verschijnen van *bhakti*. Om zich te manifesteren is ze niet afhankelijk van iets anders. Dit is duidelijk aangetoond. Er blijft dus geen twijfel bestaan, dat *bhakti* ooit verstoken is van haar onafhankelijkheid of van haar zelfmanifesterende karakter.

Nu toont de auteur met bewijsmateriaal uit de geopenbaarde geschriften verder aan, op welke wijze de genade van de *bhakta* de oorzaak van *bhakti* is.

In het vers, dat begint met “*yaḥ kenāpy ati-bhāgyena, jāta-sraddho 'sya sevane* – een ieder, die door een of ander extreem goed geluk beschikt over vertrouwen in de dienstverlening aan Bhagavān... (*Sri Bhakti-rasāmṛta-sindhu* 1.2.14)”, zijn de woorden *ati-bhāgyena* (“extreem goed geluk”) in feite bedoeld te betekenen, dat de genade van een *bhakta* ieder ander goed geluk, dat wordt voortgebracht door vrome actie (*śubha-karma*), veruit overstijgt. In feite is het goede geluk voortkomend uit de genade van toegewijden van Bhagavān het enige, dat in staat is het goede geluk voortkomend uit vrome actie te overstijgen. In de genade van Bhagavān kan willekeur als een defect worden gezien, maar het is niet mogelijk, dat willekeur een defect is in de genade van de toegewijden van Bhagavān (*ma-hat-kṛpā*). De mensheid krijgt daarom *bhakti* alleen door goed geluk

in de vorm van de genade van deze verheven zielen, de toegewijden van Bhagavān.

Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura wijst dus de interpretatie van *kenāpi bhāgyodena* als “louter goed geluk” af en onthult de ware interpretatie als volgt, “*yadṛcchā mahāt-saṅga* – goed geluk voortkomend uit de genade van verheven zielen”. Door op verscheidene punten te duiden met behulp van logica en redenering demonstreert hij de kwaliteit van *bhakti* als zelfmanifesterend.

Tekst 4

4a ~ Bhagavāns genadevermogen toevertrouwd aan de toegewijde

na ca bhaktānām kṛyāḥ prāthamyāsambhavas teṣām apīśvara-preryatvād iti vācyam | īśvareṇaiva sva-bhakta-vaśyatām svīkurvatā sva-kṛpā-śakti-sampradānīkṛta-sva-bhaktena tādrśasya bhaktotkarṣasya dānāt | antaryāmināś ca īśitavyānām svādrṣṭopārjita-bahir-indriya-vyāpāreṣu niyamana-mātra-kāritve ‘pi sva-bhakteṣu sva-prasāda eva dṛśyate | yad uktaṁ śrī-gītāṣu “tat-prasādāt parām śāntiṁ sthānam” iti | prasādaś ca sva-kṛpā-śakti-dānātmakaḥ pūrvam ukta eva |

BHĀVĀNUVĀDA – Bezwaar kan worden aangetekend tegen de mogelijkheid, dat de genade van de toegewijde eerst aanwezig is vóór de genade van Bhagavān, omdat de acties van de toegewijde worden geïnspireerd door Bhagavān. Maar dit bezwaar is niet geldig, omdat Śrī Bhagavān, die het gevoel van ondergeschiktheid aan Zijn *bhaktas* aanvaardt, hen persoonlijk Zijn genadevermogen schenkt, zodat ze degenen, die *hari-bhajana* willen uitvoeren, kunnen verheffen. Dus in dit opzicht heeft Hij de excellentie van de *bhaktas* gevestigd.

Bhagavān, de inwonende Superziel, heeft het bestuur over de levende wezens. Hij handhaaft zijn controle alleen over de levende wezens, die met hun externe zintuigen de vruchten van zondige en vrome activiteiten uit voorgaande ongeziene bestemmingen oogsten. In Zijn eigen toegewijden daarentegen wordt wel de persoonlijke, rechtstreekse genade van Bhagavān waargenomen.

In deze context zegt Śrīmad Bhāgavad-gītā (18.62), “tat-prasādāt parām śāntim sthānam – door de zegenrijke gratie van die Allerhoogste Bestuurder (Īśvara) zal je de hoogste vrede en de eeuwige woonplaats bereiken.” Hier moet het woord *prasāda* worden begrepen als gratie in de vorm van de schenking van Zijn persoonlijke genadevermogen. Dit werd voorheen reeds gezegd.

PĪYŪṢA-VARṢIṆĪ-VṚTTI – Iemand kan zich afvragen, hoe de genade van de *bhaktas*, die ondergeschikt zijn aan de wil van Bhagavān, op onafhankelijke wijze kan worden gewekt zonder de wil of inspiratie van Bhagavān. Aangezien de inspiratie van Bhagavān de genade van de *bhaktas* impliceert, dient die inspiratie te worden beschouwd als de primaire oorzaak van goed geluk en dat krijgt de vorm van de genade van deze grote zielen. Hoe dient dan het zelfmanifesterende karakter van *bhakti* te worden aanvaard?

In antwoord op deze vraag legt Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura uit, dat vanwege Bhagavāns eigenschap van *bhakta-vaśyatā* (ondergeschiktheid aan Zijn toegewijden) Hij het vermogen tot het geven van genade vrijwillig in het hart van Zijn *bhaktas* heeft gelegd, zodat de genade van *bhaktas* niet de wil of inspiratie van Bhagavān hoeft af te wachten. *Bhaktas* kunnen op onafhankelijke wijze aan gewone mensen genade schenken. Bhagavān heeft deze vorm van excellentie op eigen gelegenheid aan Zijn toegewijden geschonken.

Bhakti-dandarbhā (*Anuccheda* 180) stelt, “Als *mahat-kṛpā* (de genade van Zijn toegewijden) niet onafhankelijk zou zijn geweest, zou het voor niemand in deze wereld mogelijk zijn geweest om de

genade van Bhagavān te verkrijgen. Dit is de bijzondere betekenis van *mahat-krpā*.

“Bhagavān is uitsluitend en op de meest complete wijze gecondenseerde, spirituele zegen (*ānanda*); Hij is immuun tegen corruptie en Hij wordt niet aangeroerd door de materiële energie (*māyā*). Hierin ligt het onderscheid tussen Bhagavān en de levende wezens (*jīvas*).

“Zoals het niet mogelijk is, dat zich in de zon, het reservoir van overvloedig licht, de geringste duisternis bevindt, zo is het absoluut onmogelijk, dat Bhagavān, die van nature absoluut zegenrijk is, wordt aangeroerd door ongeluk. Ook Śruti zegt, “*āditya-varṇaṁ tamasaḥ parastāt* – zoals de uitbundig lichtgevende zon bevindt Hij Zich ver boven de duisternis.” Dit is de reden, waarom Bhagavān niet kan worden aangetast door het ongeluk, dat door de *jīvas* wordt ervaren. Aangezien Hij de inherente vorm van *ānanda* is, blijft Hij onafgebroken door *ānanda* overweldigd worden. Mensen daarentegen worden over het algemeen geraakt door de ellende van anderen, waardoor genade in hun hart ontwaakt.

“Śrī Bhagavān is de gecondenseerde vorm van de hoogste zegen (*paramānandā*). Ofschoon alle vermogens [om het onmogelijke mogelijk te maken alsmede alle andere vermogens] altijd in Hem aanwezig zijn, is het desondanks voor Hem niet mogelijk om aan ontspoorde *jīvas* rechtstreeks mededogen tot uitdrukking te brengen. Dit is de reden, waarom de genade, die op autonome wijze door grote zielen wordt weggegeven, in feite de enige manier is om de miserabele en ongelukkige *jīvas* te bevrijden.

“Evenals Bhagavān bevinden *sādhus* zich ook op het vlak van *ānanda*, dat is samengesteld uit *suddha-sattva* (zuivere existentie), en daarom kunnen ze niet worden geraakt door het ongeluk van de materiële wereld, die van nature bestaat uit de geardheden hartsucht en onwetendheid. Desondanks herinneren de *mahā-puruṣas* zich af en toe de ellende van deze wereld, zoals iemand, die wakker

wordt uit zijn slaap en zich de ellende kan herinneren, die hij in zijn droom ervoer. Wanneer hun hart dan smelt van compassie, tonen ze ontspoorde zielen genade. Daarom legt Śrī Bhagavān, die vol compassie is, Zijn eigen genade in het hart van deze grote zielen en houdt hun genade in een geheel onafhankelijke staat, zodat de gewone bevolking de gelegenheid krijgt naar Hem toe te neigen. Vandaar dat de genade van Bhagavān op het hart van *jīvas* wordt overgebracht in het kielzog van *mahat-kṛpā* (de genade van grote zielen) en niet door Zijn persoonlijke wil.”

Nu kan men dit idee tegenspreken door te zeggen, dat *antaryāmi* Bhagavān, die als Superziel van binnenuit bestuurt, het hart van alle levende wezens inspiratie geeft en hun innerlijke en uiterlijke zintuigen het vermogen tot handelen geeft. In antwoord hierop zegt Bhagavān Zelf in *Bhāgavad-gītā* (18.61) het volgende.

īśvaraḥ sarva-bhūtānām / hṛd-deśe 'rjuna tiṣṭhati
bhrāmayan sarva-bhūtāni / yantrārūḍhāni māyayā

O Arjuna, de inwonende Superziel bevindt Zich in het hart van alle levende wezens. Met Zijn begoochelend vermogen laat Hij hen door de kringloop van geboorte en dood zwerven en betreft hen in allerlei materiële activiteiten, alsof ze op een machine zitten.

Heeft dus de almachtige, autonome Allerhoogste Bhagavān enige controle over de activiteiten van Zijn toegewijden? In dit verband wordt gezegd, dat de innerlijke en uiterlijke zintuigen van de toegewijden, die het gevolg zijn van hun voorgaande ongeziene bestemming, evenals de capaciteit van die zintuigen om het genadevermogen van Bhagavān te ontvangen, in feite onder beheer van Bhagavān staan. Met andere woorden, het is alleen het eigen vermogen van Bhagavān, dat in de zintuigen van *bhaktas* de openbaring van zijn genadevermogen op geschikte wijze bestuurt. Wat dit betreft, zijn de toegewijden niet geheel onafhankelijk.

Toch zien we, dat Bhagavān Zijn genade aan Zijn eigen toegewijden schenkt. In wezen zijn ontspoorde *jīvas* ondergeschikt aan hun opeengestapelde *prārabdha-karma* (manifeste gevolgen uit voorgaande materiële activiteiten). In Zijn vorm van Superziel motiveert en bekrachtigt Bhagavān met Zijn externe energie de interne (verstand) en externe zintuigen van deze *jīvas* van binnenuit om de gevolgen van hun voorgaande daden te ondergaan. Maar de zintuigen van Zijn *bhaktas* beheerst Hij niet op dezelfde manier.

Hoewel de *bhaktas* kunnen denken, dat hun plezier en zorgen voortkomen uit hun voorgaande *karma*, zijn ze in feite niet ondergeschikt aan hun *prārabdha-karma*. Hun plezier, zorgen en de rest hebben plaats door de wil van Bhagavān op een manier, die gunstig is voor het voeden van hun *bhakti*. Wat betreft de manifestatie van het genadevermogen van Bhagavān in de zintuigen van de *bhaktas*, is Bhagavān Zelf de enige, die dit regelt. De toegewijden hebben daarom zelf geen enkele controle met betrekking tot de genade, die Bhagavān hen schenkt. Maar wat betreft het uitdelen van genade aan andere *jīvas*, laat Bhagavān Zijn eigen genadevermogen persoonlijk door de *bhaktas* stromen en geeft hen de volledige vrijheid om dit werk te doen.

In de *Gītā* (18.62) zegt Bhagavān persoonlijk, “*tat-prasādāt parām śāntim, sthānam prāpsyasi śāśvatam* – geef je geheel aan Hem over, die Allerhoogste Bestuurder. Door Zijn genade krijg je transcendente rust en de hoogste eeuwige woonplaats.” Hier dient het woord *prasāda* te worden verstaan als de gunst van Bhagavān in de vorm van Zijn schenking van Zijn genadevermogen.

4b ~ Niṣkāma-karma enzovoort is de poort naar bhakti

kiṁ ca “svecchāvatāra-caritaiḥ” iti “svecchā-mayasya”ity ādi pramāṇa-śatair avagatena svacchandyenāvatarato ‘pi tasya bhū-bhāra-haraṇādeḥ sthūla-drṣṭyā hetutve iva niṣkāma-karmādeḥ kvāpi dvāratve ‘pi na kṣatiḥ | kiṁ ca – “yan na yogena sāṅkhyena dāna-vrata-

tapo ‘dhvaraiḥ | vyākhyā-svādhyāya-sannyāsaiḥ prāpuyād yatna-vān api ||’ ity ādinā dāna-vratādinān̄ spaṣṭam eva hetutva-khaṇḍane ‘pi – “dāna-vrata-tapo-homa-japa-svādhyāya-samyamaiḥ | śreyo-bhir vividhaiś cānyaiḥ kṛṣṇe bhaktir hi sādhyate ||”

BHĀVĀNUVĀDA – Verder hebben *Śrīmad-Bhāgavatam* en honderden andere geschriften gedegen bewijs geleverd, dat Bhagavān alleen op Zijn eigen gelegenheid naar deze wereld afdaalt, “*svecchāvatāra-caritaiḥ* – door de autocratische perikelen van de manifestaties van God” (*Śrīmad-Bhāgavatam* 4.8.57) en “*svecchā-mayasya* – Je verschijnt uitsluitend om de hunkeringen van Jouw zuivere toegewijden te bevredigen” (*Śrīmad-Bhāgavatam* 10.14.2). Toch houden degenen met een externe visie vol, dat de oorzaak van het verschijnen van Bhagavān het wegnemen van de last van de Aarde en dergelijke betreft. Zo worden ook op bepaalde plaatsen in de geschriften processen als *niṣkāma-karma* (onzelfzuchtige actie geofferd aan Bhagavān) enzovoort beschreven als de poort naar *bhakti*. Hierin schuilt geen kwaad. [Met andere woorden, hiermee is niets verkeerd gezegd.]

Śrīmad-Bhāgavatam (11.12.9) echter stelt, “Men kan zelfs geen *bhakti* voor Mij krijgen door grote moeite te doen om mystiek (*yo-ga*) te praktiseren, de elementen te analyseren (*sāṅkhya*), monistische kennis te verwerven (*jñāna*), liefdadige werken uit te voeren (*dāna*), heilige geloften af te leggen (*vrata*), soberheden uit te voeren (*tapasya*), zich met geauthoriseerde rituelen bezig te houden (*yajña*), over de geschriften te beraadslagen (*śāstra-vyākhyā*), de Veda’s te bestuderen (*svādhyāya*) en de wereldverzakende levensorde te aanvaarden (*sannyāsa*).”

Met een testimonium zoals dit is het idee, dat *bhakti* wordt verkregen door liefdadigheid, heilige geloften enzovoort, duidelijk weerlegd. Toch stelt *Śrīmad-Bhāgavatam* (10.47.24) elders, “De levende wezens in deze wereld krijgen *kṛṣṇa-bhakti* door middel

van diverse gunstige daden, zoals het weggeven van donaties, het afleggen van heilige geloften, het uitvoeren van soberheid, het doen van offergaven, het chanten van *mantras* en het bestuderen van de Veda's." Hoe is het dan mogelijk om deze schriftuurlijke uitspraken met elkaar in overeenstemming te brengen?

PĪYŪṢA-VARṢIṆĪ-VṚTTI – Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura harmoniseert de uitspraken van de geschriften, die de zelfmanifesterende eigenschap van *bhakti* schijnen tegen te spreken. Op bepaalde plaatsen in de *sāstras* is *niṣkāma-karma* of het opdragen van resultaten van activiteiten aan Śrī Bhagavān de poort naar *bhakti* genoemd. Deze uitspraken kunnen bij sommigen een twijfel in het hart veroorzaken, want als het offeren van de resultaten van activiteiten aan Bhagavān de oorzaak van *bhakti* is, hoe kan het zelfmanifesterende karakter van *bhakti* dan worden gesubstantieerd? Over dit onderwerp wordt aan de hand van een voorbeeld met diepgaand schriftuurlijk inzicht beraadslaagd.

Door uitspraken van *Śrīmad-Bhāgavatam* zoals “*svecchāvatāra-caritaiḥ*” (4.8.57) en “*svecchā-mayasya*” (10.14.2) wordt duidelijk, dat Bhagavān, die onafhankelijk van alle regels is, op Zijn eigen gelegenheid naar deze wereld afdaalt. Niettemin zijn in een extern perspectief de redenen voor de afdaling van Bhagavān opgevoerd als het wegnemen van de last van de Aarde enzovoort.

Als hierover zorgvuldiger wordt nagedacht, wordt iets anders duidelijk. Kan Hij, die de ontbinding van talloze miljoenen universa bewerkstelligt door het eenvoudig te willen, niet een paar demonen opruimen en daarmee de last van de Aarde verlichten door het eenvoudig te willen?

Dit gezegd hebbende, als *līlā-maya* Bhagavān op Zijn eigen gelegenheid op deze Aarde is neergedaald, voert Hij allerlei spel uit en geeft plezier aan Zijn toegewijden. Op dezelfde manier kunnen we, als we hierover beter nadenken, zien, dat er geen andere manier is om *bhakti* te verkrijgen dan door de genade van *bhaktas*, ook al

mocht *niṣkāma-karma* enzovoort in een extern perspectief het aanzien hebben de poort naar *bhakti* te zijn. Ofschoon uiteen is gezet, dat *niṣkāma-karma* enzovoort kan worden aangemerkt als de poort naar *bhakti*, betekent dit niet, dat hierdoor de zelfmanifesterende kwaliteit van *bhakti* afneemt.

4c ~ Liefdadige schenkingen, het afleggen van geloften enzovoort resulteren in bhakti in de geardheid goedheid

iti yad hetutvaṁ srūyate tat khalu jñānāṅga-bhūtāyāḥ sāttvikyā eva bhakter na tu nirguṇāyāḥ premāṅga-bhūtāyāḥ |

BHĀVĀNUVĀDA – In antwoord hierop wordt gezegd, dat op plaatsen waar liefdadigheid, geloften enzovoort worden beschreven als oorzaak van het verkrijgen van *bhakti*, dient te worden begrepen, dat dit wijst op *bhakti* in de geardheid goedheid, die verschijnt als een attribuut van *jñāna* (*jñānāṅga-bhūtā-sāttvikī-bhakti*). Dit wijst niet op toewijding buiten de geardheden van de materiële natuur, die verschijnt als een attribuut van *prema* (*premāṅga-bhūtā-nirguṇā-bhakti*).

PĪYUṢA-VARṢIṆĪ-VRTTI – *Śrīmad-Bhāgavatam* (11.12.9) stelt wederom,

*yam na yogena sāṅkhyena / dāna-vrata-tapo 'dhvaraiḥ
vyākhyā-svādhyāya-sannyāsaiḥ / prāpnuyād yatnavān api*

Bhakti wordt zelfs niet verkregen door de grootste ondernemingen in mystiek (*yoga*), analyse van de elementen (*sāṅkhya*), filosofische speculatie (*jñāna*), charitatieve werken (*dāna*), heilige geloften (*vrata*), soberheid (*tapasya*), geauthoriseerde rituelen (*yajña*), beraadslaging op de geschriften (*śāstra-vyākhyā*), studie van de Veda's (*svādhyāya*), aanvaarden van de wereldverzakende levensorde (*sannyāsa*) enzovoort.

Dit vers vormt een duidelijke indicatie, dat praktijken zoals mystiek en analyse van de elementen niet kunnen resulteren in het ontwa-

ken van *bhakti*, want dat gebeurt alleen bij het ontvangen van de genade van grote zielen (*mahat-kṛpā*).

Terwijl *Śrīmad-Bhāgavatam* deze kwestie zo duidelijk weerlegt, wordt ook het volgende gezegd (10.47.24).

*dāna-vrata-tapo-homa- / japa-svādhyāya-saṁyamaiḥ
śreyobhir-vividhaiḥ cānyaiḥ / kṛṣṇe bhaktir hi sādhyate*

Door het uitvoeren van liefdadigheid, heilige geloften, soberheid, geautoriseerde rituelen, het chanten van *mantras*, studie van de Veda's, zelfonthouding en andere activiteiten om goed geluk te genereren wordt *kṛṣṇa-bhakti* verkregen.

In dit vers worden liefdadigheid, heilige geloften enzovoort opgesomd als praktijken (*sādhana*) voor het verkrijgen van *bhakti*, maar deze bezigheden zijn alleen in relatie tot *bhakti* in de geaardheid goedheid genoemd, een attribuut van *jñāna* (*jnānāṅga-bhūtā-sāttvikī-bhakti*). Deze bezigheden hebben niets te maken met transcendente *bhakti*, een attribuut van *prema* (*premaṅga-bhūtā-nirguṇā-bhakti*) of met eeuwige geperfectioneerde transcendente toewijding (*svarūpa-siddhā-bhakti*).

In *Śrīmad-Bhāgavatam* zet Bhagavān Śrī Kapiladeva, voordat Hij de symptomen van transcendente toewijding aan Zijn moeder, Devahūti, uitlegt, de symptomen van *bhakti* in de geaardheid goedheid (*sāttvikī-bhakti*) uiteen, terwijl Hij ook de symptomen van *bhakti* uitgevoerd met materiële verlangens (*sakāma-bhakti*) beschrijft, met andere woorden, *bhakti* vermengd met de geaardheden van de materiële natuur (*saguṇā-bhakti*).

*karma-nirhāram uddiśya / parasmin vā tad-arpaṇam
yajed yaṣṭavyam iti vā / pṛthag-bhāvaḥ sa sāttvikah*

Śrīmad-Bhāgavatam (3.29.10)

Degenen in de geaardheid goedheid (*sāttvika-bhaktas*) vereren Mij, de Allerhoogste Persoonlijkheid Gods, om hun zonden weg te werken en aan Mij de vruchten van hun vrome actie (*karma*) op te dragen. Ze

doen dat met het idee, dat de verering van God hun plicht is en omdat ze *mokṣa* [geen *bhakti*] willen krijgen.

Bhakti is de natuurlijke tendens (*vṛtti*) van het innerlijke vermogen (*svarūpa-śakti*) van Śrī Bhagavān. Eigenlijk bevindt *bhakti* zich nooit in de geaardheid goedheid of in andere geaardheden van de materiële natuur. *Bhakti* is transcendent aan de materiële geaardheden (*nirguṇā*). Maar door vrijwillig ondergeschiktheid aan *jñāna* te aanvaarden wordt *bhakti* een onderdeel van *jñāna* (*jñānāṅga-bhūtā*) en geeft bevrijding aan *jñānis*. Om deze reden is *bhakti sāttvikī-bhakti* genoemd geworden.

Sommige mensen cultiveren *jñāna* om bevrijding (*mukti*) te krijgen, maar *jñāna* is op geen enkele manier competent om bevrijding te geven zonder de hulp van *bhakti*. *Jñānis* voeren *bhakti* aan Bhagavān uit om bevrijding te bewerkstelligen. Het vers in kwestie, dat begint met *dāna-vrata-tapo-homa*, benoemt deze *bhakti* in de geaardheid goedheid, die een attribuut is van *jñāna* (*jñānāṅga-bhūtā-sāttvikī-bhakti*), niet van *śuddha-bhakti*, die *prema* geeft.

4d ~ Liefdadige schenkingen, het afleggen van geloften enzovoort omwille van Bhagavān resulteert in prema-bhakti

kecī tu dānaṁ viṣṇu-vaiṣṇava-sampradānakāṁ vratāny ekādaśy-ādīni tapas tat-prāpti-hetuko bhogādi-tyāga iti sādhana-bhaktya-āṅgāny evāhuḥ | tat-sādhyatve bhakteḥ “bhaktiyā sañjātayā bhaktiyā” itivat nirhetukatvam eva siddham iti sarvaṁ samañjasam || 4 ||

BHĀVĀNUVĀDA – In plaats daarvan leggen sommigen uit, dat *dāna* betekent liefdadige werken in dienst van Śrī Viṣṇu en de Vaiṣṇava’s, dat *vrata* betekent geloften zoals Ekādaśī en dat *tapasya* betekent onthouding van lustbevredegiging met de intentie om Bhagavān te krijgen en dat deze als onderdelen van *sādhana-bhakti* worden beschreven.

Er is uitgelegd, dat het doel van al deze onderdelen van *bhakti bhakti* is, “*bhaktiyā sañjātayā bhaktiyā – prema-bhakti* wordt geproduceerd door *sādhana-bhakti*” (*Śrīmad-Bhāgavatam* 11.3.31). Dit aforisme, dat het onoorzakelijke karakter van *bhakti* aantoont, brengt alle uitspraken van *śāstra* perfect met elkaar in overeenstemming.

PĪYUṢA-VARṢIṆĪ-VṚTTI – Nogmaals, bepaalde individuen hebben *dāna* (liefdadigheid), *vrata* (geloften), *tapasya* (soberheden), *homa* (offer van ghee in vuur) en andere componenten van dit vers geïnterpreteerd als onderdelen van *siddhā-bhakti*. In *Sārārtha-darsinī*, het commentaar van Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura op dit vers van *Śrīmad-Bhāgavatam* (10.47.24), heeft hij geschreven,

tatra dānaṁ viṣṇu-vaiṣṇava-sampradānakam | vrataṁ ekāśyādikam | tapaḥ kṛṣṇārtha-bhoga-tyāgādi | homo vaiṣṇavaḥ | japo viṣṇu-mantrāṇām | svādhyāyo gopāla-tāpanyādi-pāṭhaḥ | śreyāṁsy api bhakti-aṅgāny api jñeyāni | aneṣāṁ dānādīnāṁ bhakti-hetuvābhāvasya prāk prati-pāditatvāt |

Hier verwijst *dāna* naar het in liefdadigheid doneren aan Viṣṇu en de Vaiṣṇava's met het doel hen te dienen. *Vrata* verwijst naar Vaiṣṇava geloften, zoals het inacht nemen van Ekādaśī. De betekenis van *tapasya* is afzien van plezier omwille van het genoegen van Śrī Kṛṣṇa. Het woord *homa* wijst op Vaiṣṇava *homa*, of anders het aanbieden van voedselrestanten van Bhagavān enzovoort aan de Vaiṣṇava's. *Japa* verwijst naar het uitspreken van *viṣṇu-mantra*, *gāyatrī* enzovoort. *Svādhyāya* verwijst naar het lezen van Śruti, zoals *Gopāla-tāpanī*. Op deze manier dient het woord *śreyah* (hoogste welzijn) te worden begrepen als andere samenstellende onderdelen van *bhakti*. Liefdadigheid enzovoort uitgevoerd ten behoeve van andere doeleinden kan nimmer de oorzaak van *bhakti* zijn. Dit is reeds volkomen duidelijk aangetoond.

Dus door op samenvattende wijze het transcendente karakter van *bhakti* aan te tonen ontstaat een complete en prachtige overeenstemming.

Tekst 5

5a ~ Zonder bhakti zijn jñāna, karma en yoga vruchteloos

“śreyah-sṛtīm bhaktim udasya te vibho” iti “ko vārtha āpto ‘bhajatām sva-dharmataḥ” iti “puraiva bhūman bahavo ‘pi yoginaḥ” ity ādibhyo jñāna-karma-yogādinām prati-sva-phala-siddhyai bhaktim avaśyam apekṣamāṇānām iva

BHĀVĀNUVĀDA – “O Heer, toegewijde dienst aan U is de grootste bron van allerlei voorspoed. Degenen, die dit pad opgeven om *jñāna* te ontwikkelen, zullen eenvoudig hard moeten zwoegen, pijn lijden en problemen ondervinden, zoals iemand, die lege hulzen dorst en wordt beloond met hard werk, maar geen rijst oogst” (*Śrīmad-Bhāgavatam* 10.14.4); “*ko vārtha āpto ‘bhajatām sva-dharmataḥ...* – zelfs al houdt men zich volop bezig met zijn voorgescreven beroepslichten, als dit werk verstoken is van *bhagavad-bhakti*, bereikt men er niets mee” (*Śrīmad-Bhāgavatam* 1.5.17); “*pureha bhūman bahavo ‘pi yoginaḥ...* – O almachtige God, in het verleden hebben vele *yogīs* in deze wereld, die U middels het pad van *yoga* niet konden bereiken, uiteindelijk al hun ondernemingen aan U geofferd. Het gevolg was, dat ze *bhakti* kregen gekenmerkt door horen en chanten over U. Daardoor gingen ze U begrijpen en kregen de hoogste bestemming in de vorm van *sāmīpya*, een plaats in Uw nabijheid” (*Śrīmad-Bhāgavatam* 10.14.5).

Met schriftuurlijke uitspraken zoals deze wordt duidelijk, dat *bhakti* zeker noodzakelijk is om de gewenste resultaten van *karma*, *yoga*, *jñāna* enzovoort te krijgen.

PĪYUṢA-VARṢIṆĪ-VṚTTI – Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura heeft het zelfmanifesterende karakter van *bhakti* aangetoond en weidt nu uit over onderwerpen, zoals het afhankelijk zijn van *bhakti* in andere disciplines, zoals *karma*, *jñāna* en *yoga*. Hij beschrijft tevens de onafhankelijkheid van *bhakti* zelf en *bhakti* als enige en essentiële levensadem van diverse andere beoefeningen. *Śrīmad-Bhāgavatam* (10.14.4) zegt,

*śreyaḥ-sṛtiṁ bhaktim udasya te vibho
kliśyanti ye kevala-bodha-labdhave
teṣām asau kleśala eva śiṣyate
nānyad yathā sthūla-tuṣāvaghātinām*

[Als Śrī Brahmā de verbijsterende invloed van Śrī Kṛṣṇa waarneemt, spreekt hij de lovende woorden uit.] O Bhagavān, een ieder, die *bhakti*, de enige manier om volkomen voorspoed te krijgen, achterwege laat om exclusieve *jñāna* te verwerven, zal eenvoudig hard moeten werken, pijn lijden en problemen ondervinden, zoals het enige, dat iemand, die lege hulzen dorst, bereikt, hard werk is zonder rijst te oogsten.

Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura heeft in zijn commentaar, *Sārārtha-varṣiṇī*, op vers 18.55 van *Śrīmad Bhāgavad-gītā* (dat begint met *bhaktiyā mām abhijānāti*) vier typen beoefenaren genoemd, die exclusieve *jñāna* of *brahma-jñāna* ontwikkelen.

- 1) Mensen die denken, dat alleen *jñāna* zonder *bhakti* in staat is *mukti* te geven, accepteren grote beproevingen in hun ontwikkeling van *jñāna*. Hetgeen ze er in wezen mee bereiken is bezoeking na bezoeking. Zulke mensen zijn uitermate vervloekt. Het vers, dat eerder werd besproken (*Śrīmad-Bhāgavatam* 10.14.4), geeft commentaar op deze *jñānīs*.
- 2) Dan zijn er mensen, die *jñāna* vermengd met *bhakti* (*bhakti-miśra-jñāna*) praktiseren na het ontdekken van de schriftuurlijke passage “*sarvāsām eva siddhīnām mūlaṁ tac-caraṇārcanam* –

de verering van de lotusvoeten van Śrī Kṛṣṇa is de basis van de perfectie van alle soorten *sādhana*”. Na enorm veel beproevingen bereiken dergelijke personen het stadium van absorbtie in abstracte meditatie, maar omdat ze de goddelijk genadevolle gedaante van Śrī Bhagavān beschouwen als een tijdelijke manifestatie van *māyā*, maken ze overtredingen aan Zijn lotusvoeten. Het gevolg is, dat ze zich degraderen en zichzelf bedriegen om *mukti* te bereiken. Dergelijke lieden onder de *jñānīs* zijn te vervloeken. In *Śrīmad-Bhāgavatam* (10.2.32) is gezegd,

*ye 'nye 'ravindākṣa vimukta-māninas
tvayy aṣṭa-bhāvād aviśuddha-buddhayaḥ
āruhya kṛcchreṇa param̐ padaṁ tataḥ
patanty adho 'nādr̥ta-yuṣmad-aṅghrayaḥ*

[In *Garbha-stotra* (gebeden door de halfgoden aan Śrī Kṛṣṇa in de baarmoeder) loven de halfgoden voorgezeten door Brahmā Śrī Kṛṣṇa als volgt.] O lotusogige, onzuiver is de intelligentie van degenen, die Uw goddelijk genadevolle lotusvoeten veronachtzamen en van zichzelf denken, dat ze zijn bevrijd, want dergelijke personen hebben geen *bhakti* voor U. Hoewel ze in dit leven als gevolg van een lijdensweg opstijgen naar een staat van bevrijding (*jīvan-mukta*), vallen ze terug in een beschamende conditie.

- 3) En dan zijn er personen in het gilde der *jñānīs*, die *jñāna* vermengd met *bhakti* (*bhakti-miśra-jñāna*) praktiseren en de gedaante van Śrī Bhagavān wel beschouwen als bestaand uit eeuwigheid, cognitie en zegen (*sac-cid-ānanda*). Zij alleen krijgen, nadat ze wereldse kennis en onwetendheid hebben verdreven en indirecte kennis met betrekking tot de Absolute Realiteit hebben verworven, de bevrijding van het opgaan in de uitstraling van Bhagavān (*brahma-sāyujya*). Dergelijke mensen zijn min of meer prijzenswaardig.
- 4) Er is ook een vierde type *jñānī*. Deze *jñānī* is uitermate fortuinlijk. Persoonlijkheden, zoals Śrīla Śukadeva Gosvāmī, kregen

tijdens hun ontwikkeling van *jñāna* door de genade van Bhagavān de associatie van een *mahā-bhāgavata*. Onder invloed van de associatie van die *mahā-bhāgavata* werden ze gered van de neiging om *mukti* te zoeken en raakten op zegenrijke wijze ondergedompeld in het proeven van de zoetheid van *bhakti-rasa*. Dergelijke *jñānīs* zijn bijzonder prijzenswaardig.

Het is dus overduidelijk, dat alle *jñānī-sādhakas* in hoge mate van *bhakti* afhankelijk zijn om perfectie te bereiken.

Nu wordt het afhankelijk zijn van *bhakti* van de *karmīs* beschreven.

*tyaktvā sva-dharmam caraṇāmbujan̄m harer
bhajann apakvo 'tha patet tato yadi
yatra kva vābhadram abhūd amuṣya kim
ko vārtha āpto 'bhajatām sva-dharmataḥ*

Śrīmad-Bhāgavatam (1.5.17)

[Devarṣi Nārada zegt tegen een ontmoedigde Śrī Vyāsadeva,] O Muni, hoe kunnen degenen, die hun voorgeschreven en gelegenheidsplichten in *varṇāśrama-dharma* opgeven, *bhajana* van de goddelijk genadevolle lotusvoeten van Śrī Hari uitvoeren en dan geestelijk vallen, voordat hun *bhajana* tot volle rijpheid is gekomen, schade oplopen? Dit kan voor hen nooit ongunstig zijn. Maar wat bereiken degenen, die geen *bhajana* of *bhakti* voor Bhagavān uitvoeren en die eenvoudig hun voorgeschreven plichten en gelegenheidsverplichtingen in *varṇāśrama-dharma* (de vier sociale beroepsgroepen en spirituele levensordes) volbrengen? Ze bereiken er niets mee.

De betekenis is, als een [*bhakti*-] *sādhaka*, voordat hij Bhagavān bereikt, de wereld verlaat, ziek wordt of om andere redenen zijn *bhajana* onderbreekt of zelfs uitstapt, lijdt hij geen enkel verlies en zal hem geen enkel ongeluk treffen. Iemand daarentegen, die de uitvoering van *bhakti* aan Bhagavān veronachtzaamt en tot het eind van zijn leven verzonken blijft in het volbrengen van algemeen voorgeschreven plichten alsmede gelegenheidsverplichtingen, zoals

het verrichten van liefdadige werken, het afleggen van religieuze geloften en het uitvoeren van soberheden, bereikt er niets mee. Nadat hij heeft genoten van voorbijgaand en onbepaald geluk op de hemelse planeten en dergelijke, vervalt zo iemand wederom in *samsāra*, de kringloop van geboorte en dood in de materiële wereld. Zonder *bhagavad-bhakti* zijn zijn geloften, het volbrengen van zijn voorgeschreven plichten enzovoort allemaal tevergeefs.

Śrī Caitanya-caritāmṛta (Madhya-līlā 22.26) bevestigt dit,

*cāri varṇāśramī jadi kṛṣṇa nāhi bhaje
sva-kara korite se raurave paḍi' maje*

Als degenen in de vier sociale divisies en spirituele levensordes geen *bhajana* aan Śrī Kṛṣṇa uitvoeren, vallen ze in de hel genaamd Raurava, ook al hebben ze de voorgeschreven plichten van deze sociale divisies en ordes vol vertrouwen volbracht.

Dus *yoga*, *karma* enzovoort hebben zonder *bhakti* totaal geen effect. Om hierop te wijzen zegt Śrī Brahmā het volgende.

*pureha bhūman bahavo 'pi yoginas
tvad-arpitehā nija-karma-labdhayā
vibudhya bhaktyaiva kathopanītayā
prapedire 'ñjo 'cyuta te gatiṁ parām*

Śrīmad-Bhāgavatam (10.14.5)

O onfeilbare, oneindige en onbegrensde Meester! Toen in vervlogen tijden vele *yogīs* op deze planeet zagen, dat ze door middel van *yoga* geen kennis over U konden verwerven, hebben ze uiteindelijk de resultaten van hun wereldse en vedische acties aan Uw goddelijk gena-devolle lotusvoeten opgedragen. Door alle resultaten van hun acties te offeren en door met smaak te luisteren naar vertellingen over Uw spel, waaruit *bhakti* voortkomt, werden ze bewust van *ātmā-tattva* (de waarheid van de ziel) en van Uw *svarūpa-tattva* (de waarheid van Uw intrinsieke natuur), waarna ze vol blijdschap de hoogste bestemming bereikten – Uw lotusvoeten.

5b ~ Bhakti is van geen enkel ander proces afhankelijk

bhakteḥ svīya-phala-prema-siddhyai svapne 'pi na tat-tat-sāpekṣatvaṁ, pratyuta "na jñānaṁ na ca vairāgyaṁ prāyaḥ śreyo bhaved iha" iti "dharmān santyajya yaḥ sarvān mām bhajet sa ca sattamaḥ" ity ādibhyas tasyāḥ sarvathānanyāpekṣitvaṁ kim vaktavyaṁ teṣāṁ eva jñāna-karma-yogādīnāṁ pratisvu ekeṣu phaleṣv api kadācid atmanā sādhyamāneṣu na tat-tad-gandhāpekṣatvaṁ api | yad uktam – "yat karmabhir yat tapasā jñāna-vairāgyataś ca yat |" ity ādau "sarvaṁ mad-bhakti-yogena mad-bhakto labhate 'ñjasā |" iti

BHĀVĀNUVĀDA – Zelfs niet in de wildste dromen is bhakti afhankelijk van karma, yoga, jñāna enzovoort om haar eigen vrucht te schenken – namelijk, prema. Maar "na jñānaṁ na ca vairāgyaṁ, prāyaḥ śreyo bhaved iha – door iemand, die beschikt over bhakti voor Mij, wordt het cultiveren van kennis en verzaking niet beschouwd als de manier om de hoogste perfectie in deze wereld te bereiken" (Śrīmad-Bhāgavatam 11.20.31).

Verder zegt Śrī Bhagavān, "dharmān santyajya yaḥ sarvān mām bhajet sa ca sattamaḥ – hij die alle dharma (algemeen religieuze plichten) achterwege heeft gelaten en exclusieve bhajana van Mij uitvoert, wordt beschouwd als de beste van alle levende wezens" (Śrīmad-Bhāgavatam 11.11.32). Uitspraken zoals deze tonen in alle opzichten de onafhankelijkheid van bhakti aan. Dit niet alleen, wanneer ze de vruchten schenkt van de beoefening van jñāna, karma, yoga enzovoort, is ze er zelfs niet in het minst van afhankelijk om dat te doen. Met andere woorden, ze staat persoonlijk de vruchten van die praktijken toe zonder hun assistentie. Bewijs hiervan wordt aangetroffen in Śrīmad-Bhāgavatam (11.20.32-33),

*yat karmabhir yat tapasā / jñāna-vairāgyataś ca yat
sarvaṁ mad bhakti-yogena / mad bhakto labhate 'ñjasā*

Ongeacht het resultaat, dat wordt verkregen door middel van gunstige praktijken, zoals baatzuchtig streven (*karma*), soberheid (*tapasya*), kennis (*jñāna*) en verzaking (*vairāgya*), krijgen Mijn *bhaktas* deze moeiteloos door *bhakti-yoga* aan Mij uit te voeren.

PĪYUṢA-VARṢINĪ-VṚTTI – Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura zegt, dat men zelfs niet kan dromen, dat *bhakti* afhankelijk is van *jñāna*, *yoga*, *karma* enzovoort om haar eigen vrucht van *kṛṣṇa-prema* te schenken, terwijl de *karmīs*, *jñānīs* en *yogīs* geheel afhankelijk zijn van *bhakti* om het resultaat van hun praktijk te verwerven. Laat staan, dat *bhakti* van iets anders afhankelijk zou zijn – louter door de aanraking van bovengenoemde *jñāna*, *karma* enzovoort raakt de heiligheid van *bhakti* besmet.

In *Śrīmad-Bhāgavatam* (11.20.31) wordt het volgende gezegd,

*tasmañ mad-bhakti-yuktasya / yogino vai mad-ātmanah
na jñānaṁ na ca vairāgyaṁ / prāyaḥ śreyo bhaved iha*

[Bhagavān Śrī Kṛṣṇa zegt tegen Uddhava,] Door een toegewijde, die beschikt over *bhakti* aan Mij en wiens bewustzijn op Mij is gericht, wordt het cultiveren van *jñāna*, *vairāgya* enzovoort over het algemeen niet beschouwd als de manier om de grootste voorspoed in deze wereld te bewerkstelligen.

Bhakti is transcendent aan materiële kwaliteiten en ze is onafhankelijk. Ze is nergens van afhankelijk, terwijl *jñāna*, *vairāgya* enzovoorts afhankelijk zijn *bhakti*. Zonder *bhakti* kunnen ze geen resultaten leveren. Ook al heeft de toegewijde van Bhagavān er geen verlangen naar, deze disciplines zoeken een persoon met *bhakti*.

*jñāna-vairāgyādi—bhaktir kabhu nahe ‘aṅga’
ahiṁsa-yama-niyamādi bule kṛṣṇa-bhakta-saṅga*

Śrī Caitanya-caritāmṛta (Madhya-līlā 22.145)

Disciplines, zoals *jñāna* en *vairāgya*, kunnen nimmer onderdelen van *bhakti* zijn. Goede eigenschappen, zoals geweldloosheid en beheersing

van het verstand en de zintuigen, volgen een *kṛṣṇa-bhakta* immers automatisch.

Śrīmad-Bhāgavatam (1.2.7) zegt, dat alleen Bhakti-devī snel zuivere vedische kennis en *yukta-vairāgya* (verzaking in de geest van toewijding) doet ontwaken,

*vāsudeve bhagavati / bhakti-yogaḥ prayojitaḥ
janayaty āśu vairāgyaṁ / jñānaṁ ca yad-ahaitukam*

Een trouwhartig persoon krijgt na het horen van *Śrīmad-Bhāgavatam* automatisch *bhakti* vergezeld van kennis en verzaking. Door dergelijke *bhakti* realiseert hij in zijn hart Bhagavāns *svarūpa* en hij realiseert zijn relatie met Bhagavān. Zodoende krijgt hij dienstverlening aan Hem.

In zijn commentaar op dit vers zegt Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura, “*jñāna-vairāgyārthaṁ pṛthak yatno bhaktair na kartavya iti bhāvaḥ* – toegewijden zouden geen afzonderlijke moeite moeten door voor *jñāna* en *vairāgya*”. De instructie wordt gegeven om *varṇ-āśrama* enzovoort geheel te verzaken en zich uitsluitend bezig te houden met *bhagavad-bhajana*.

*ājñāyaivaṁ guṇān doṣān / mayādiṣṭān api svakān
dharmān santyajya yaḥ sarvān / mām bhajet sa tu sattamaḥ*

Śrīmad-Bhāgavatam (11.11.32)

O Uddhava, Ik heb in de geschriften instructies over de *dharma* van de mensheid gegeven. Na de gunstige en ongunstige aspecten van dergelijke plichten in overweging te hebben genomen, is iemand, die de neiging verzaakt om dergelijke algemeen religieuze plichten uit te voeren en in plaats daarvan uitsluitend *bhajana* van Mij uitvoert, in feite de beste der mensheid.

Om de *Gītā* af te sluiten zegt Bhagavān Śrī Kṛṣṇa verder nog het volgende tegen Arjuna,

*sarva-dharmān parityajya / mām ekaṁ śaraṇaṁ vraja
ahaṁ tvām sarva-pāpebhyo / mokṣayiṣyāmi mā śucaḥ*

Bhāgavad-gītā (18.66)

O Arjuna, geef alle tijdelijke plichten, zoals voorgeschreven wereldse plichten en voorgeschreven vedische plichten, volkomen op en neem jouw toevlucht uitsluitend tot Mij. Maak je geen zorgen, Ik zal jou bevrijden van alle zonden, die voortkomen uit het achterwege laten van jouw voorgeschreven religieuze plichten.

Śrīla Jīva Gosvāmī schrijft in *Prīti-sandarbha*, “*bhakti tātparyānta-ma-sahamānā* | – *bhakti* kan het vermengen met andere disciplines zoals *jñāna* en *karma* niet tolereren.” Voor het schenken van *prema*, de vrucht van *bhakti*, is de assistentie van *karma*, *jñāna* enzovoort zeker niet nodig. Integendeel, louter het aroma van *bhakti* – of een schijn van *bhakti* – levert gemakkelijk de gekoesterde resultaten op van *karma*, *jñāna*, *yoga* enzovoort. Śrī Kṛṣṇa zegt tegen Uddhava,

*yat karmabhir yat tapasā / jñāna-vairāgyataś ca yat
yogena dāna-dharmeṇa / śreyobhir itarair api*

*sarvaṁ mad-bhakti-yogena / mad-bhaktō labhate ‘ñjasā
svargāpavargaṁ mad-dhāma / kathañcid yadi vāñchati*

Śrīmad-Bhāgavatam (11.20.32-33)

Door *bhakti-yoga* krijgt Mijn *bhakta* moeiteloos hetgeen wordt bereikt met de beoefening van vrome actie (*karma*), soberheid (*tapasya*), kennis (*jñāna*), verzaking (*vairāgya*), mystieke perfectie (*yoga*), religieuze liefdadigheid (*dāna-dharma*), pelgrimstochten naar heilige plaatsen (*ūrtha-yātrā*) en heilige geloften (*vrata*). Ofschoon Mijn *bhaktas* niets anders verlangen dan het dienen van Mij, kunnen ze toch onder bijzondere omstandigheid indien gewenst gemakkelijk de hemel, bevrijding, of zelfs Mijn woonplaats bereiken. Aan de andere kant zijn *karma*, *tapasya*, *jñāna* enzovoort zonder *bhakti* allemaal vruchteloos.

5c ~ De vruchteloosheid van iedere beoefening zonder bhakti

tām vinā tu teṣām – “bhagavad-bhakti-hīnasya jātiḥ sāstram japas tapaḥ | aprānasyeva dehasya maṇḍanaṁ loka-rañjanam ||” ity āder vaiphalyāyaiva syād iti | tasyāḥ parama-mahatyā adhīnatvaṁ teṣām samprāṇātyaivāstām |

BHĀVĀNUVĀDA – “Voor iemand zonder *bhakti* is een hoge geboorte, schriftuurlijke geleerdheid, het uitspreken van *mantras* en soberheden als decoraties op een lijk; ze zijn zinloos. Dergelijke externe praktijken zijn alleen bedoeld om de gewone bevolking te imponeren” (*Hari-bhakti-sudhodaya* 3.11). Met andere woorden, hoewel al deze attributen uiterlijk in staat zijn om de aandacht van iemand in onwetendheid te trekken, zijn ze in feite niet in staat om enig resultaat te leveren. Om daarentegen gevolgrijk of vol leven te worden moeten ze ondergeschiktheid aanvaarden aan de hoogst glorieuze Bhakti-devī. Dit houdt in, dat zonder *bhakti* iemands geboorte in een grote dynastie, schriftuurlijke kennis, het chanten van *mantras*, soberheid enzovoort allemaal vruchteloos zijn. Zoals het lichaam ondergeschikt is aan de levensadem (*prāṇa*), zo zijn *jñāna*, *japa*, *tapa*, *yoga* enzovoort ondergeschikt aan *bhakti*.

PĪYŪṢA-VARṢIṆĪ-VṚTTI – *Hari-bhakti-sudhodaya* (3.11) zegt,

*bhagavad-bhakti-hīnasya / jātiḥ sāstram japas tapaḥ
aprānasyeva dehasya / maṇḍanaṁ loka-rañjanam*

Voor degenen, die verstoken zijn van *bhagavad-bhakti* zijn hoge geboorte in de brahmaanse klasse, schoolkennis in vedische en andere schriftuurlijke teksten, zelfdiscipline en soberheid slechts het decoreren van een lijk met mooie kleding en ornamenten ter bevrediging van wereldse lieden.

Deze schriftuurlijke uitspraken brengen de zinloosheid over van disciplines, die verstoken zijn van *bhakti*. Alle vruchten, die met het

volgen van deze disciplines worden verkregen, hebben alleen resultaat met de assistentie van *bhakti*. Het dient duidelijk te zijn, dat de praktijken van *japa*, *tapasya* enzovoort inderdaad ondergeschikt zijn aan de onvergelijkbaar grotere Bhakti-devī, zoals het lichaam ondergeschikt is aan de levensadem.

5d ~ Bij de uitvoering van bhakti is consideratie met zuiverheid van tijd en plaats niet vereist

api tu karma-yogasya kāla-deśa-pātra-dravyānuṣṭhāna-śuddhy-ādyapekṣā ca tat-tat-smṛti-prasiddhaiva | asyās tu na tathā – “na deśa-niyamas tatra na kāla-niyamas tathā | nocchiṣṭādau niṣedho ‘sti harer nāmani lubdhakaḥ ||”ity ādeḥ | kiṁ cāsyāḥ prasiddhasāpekṣatvam api na | “sakṛd api parigitaṁ śraddayā helayā vā | bhṛgu-vara nara-mātraṁ tārayet kṛṣṇa-nāma ||” Ity ādeḥ | kim anyad vaktavyaṁ sva-śuddhi-paryantāpekṣāpi naivāsya drṣṭā “śuddhaṁ vāśuddha-varṇaṁ vyavahita-rahitaṁ tārayaty eva stayam” ity ādeḥ |

BHĀVĀNUVĀDA – In de uitvoering van *karma-yoga*, dat wil zeggen, de diverse ceremoniële activiteiten in relatie tot *karma-kāṇḍa* (vedische baatzuchtige activiteiten gericht op het eigen plezier), worden eisen gesteld aan de zuiverheid van tijd, plaats, ontvanger, ingrediënten, ceremoniële formaliteiten, enzovoort. Dit wordt vooral gezien in de *smṛti-śāstras* gerelateerd aan dergelijke activiteiten. Maar dergelijke reguleringen gelden niet voor *bhakti*, “O jager, in het uitvoeren van *śrī harināma-kīrtana* is geen consideratie met plaats. Zelfs al heeft men zijn mond vol voedsel of bevindt men zich in een onzuivere staat, *nāma-kīrtana* is niet verboden” (*Viṣṇu-dharmot-tara*).

Verder is zelfs de afhankelijkheid van hetgeen normaal gesproken vooraf vereiste benodigdheden zijn, zoals *śraddhā*, is in *bhakti* niet noodzakelijk, “O beste der Bhṛgu dynastie, als iemand zelfs

maar één keer de naam van Kṛṣṇa zonder overtreding uitspreekt – zij het met vertrouwen of onverschilligheid – zal het hem bevrijden van de gebondenheid aan het materiële bestaan” (*Skanda Purāna*).

Wat valt er nog meer te zeggen? In de uitvoering van *bhakti* is zelfs persoonlijke reinheid onbelangrijk. Op welke manier de heilige naam ook wordt uitgesproken – duidelijk of onduidelijk – het uitspreken zonder interruptie bevrijdt een persoon.

PĪYŪṢA-VARṢINĪ-VṚTTI – Een andere overweging is, terwijl disciplines, zoals *karma* en *jñāna*, afhankelijk zijn van plaats, tijd, ontvanger, ingrediënten, ceremoniële formaliteiten, reinheid en andere consideraties, heeft de beoefening van *bhakti* dat niet nodig. Iedereen kan op iedere plek, op ieder moment en in iedere conditie *hari-bhajana* doen. Dit wordt sterk onderbouwd in *vaiṣṇava-smṛti*,

*na deśa-niyamas tasmīn / na kāla-niyamas tathā
nocchiṣṭādaḥ niṣedho ‘sti / śrī-harer nāmni lubdhaka*

Viṣṇu-dharmottara,
geciteerd in: *Hari-bhakti-vilāsa* (11.408)

O jager, de onbeschrijflijke grootheid van *harināma* is dusdanig, dat de uitvoering ervan niet is gebonden aan plaats en tijd. Er kan worden geschant zelfs wanneer iemand voedsel in zijn mond en aan zijn handen heeft. In geen enkele conditie, hetzij rein of besmet, is er enig verbod op de uitvoering van *nāma-saṅkīrtana*.

Bhakti is van niets afhankelijk om haar eigen complete perfectie te schenken. Om deze reden is gezegd,

*sakṛd api parigitaṁ śraddhayā helayā vā
bhṛgu-vara nara-mātraṁ tārayet kṛṣṇa-nāma*

Skanda Purāna

O beste der Bhṛgu's! Na één keer te worden uitgesproken, hetzij met vertrouwen of impulsief, bevrijdt de heilige naam van Śrī Kṛṣṇa een mens van alle lijden.

Het commentaar op dit vers, dat wordt geciteerd in *Hari-bhakti-vilāsa* zegt het volgende,

yathā kathañcit sakṛt tat kīrtanād apy ānuṣaṅgikatvena sarvasyāpi mokṣo bhaved evety āha sakṛd apīti | parity arddhe avyaktam asam-pūrṇam uccāritam apity arthaḥ |

De betekenis is, dat de primaire vrucht van het chanten van de heilige naam van Śrī Kṛṣṇa *kṛṣṇa-prema* is. Daarom krijgt een ieder, die één keer *kīrtana* van Zijn naam uitvoert – op welke manier dan ook – zeer zeker bevrijding (*mokṣa*), hetgeen het inherente, bijkomende resultaat is. Men dient te begrijpen, dat de betekenis van het component *pari* in het woord *parigītaṁ* is, dat men dit resultaat zelfs krijgt door *nāma* slechts onduidelijk of incompleet uit te spreken.

5e ~ In karma-yoga geven vergissingen in de uitspraak van mantras aanleiding tot immense obstakels

karma-yogasya tathā-bhūtatve mahānartha-kāritvam eva | “mantra-hinaḥ svarato varṇato vā mitho prayukto na tam artham āha | ya-thendra-śatruḥ svarato ‘parādhāt sa vāg-vajro yajamānaḥ hinasti ||” ity ādeḥ |

BHĀVĀNUVĀDA – Daarentegen zijn in *karma-yoga* zowel geboden als verboden geldig evenals bepalingen met betrekking tot plaats en tijd. De overschrijding van deze bepalingen leidt tot ernstige *anart-has*. In de geschriften staat, indien in de uitvoering van een *yajña* (offergaven in het vuur) of andere rituelen een fout wordt gemaakt in de articulatie van een accent aigu, grave of circonflexe, of als een lettergreep wordt overgeslagen of als de lettergrepen niet in de juiste volgorde staan, treedt een dergelijke onjuiste uitspraak op als een dondersteen en ruïneert de begunstiger van de *yajña*, zoals de onjuiste uitspraak van de lettergrepen *indra-śatro* van Tvaṣṭā Rṣi, die wilde zeggen, “Mogen de vijanden van Indra toenemen”, het tegenovergestelde resultaat veroorzaakte.

PĪYUṢA-VARṢIṆĪ-VṚTTI – In de beoefening van *bhakti*, de meest krachtige functie van de *svarūpa-śakti* van Śrī Bhagavān, gelden geen consideraties met plaats, tijd of ontvanger en er bestaat geen mogelijkheid, dat de beoefenaar van *bhakti* ooit wordt geruïneerd, ook al zijn er gebreken in zijn *bhajana*. Dit is niet het geval met de uitvoering van *karma* en *jñāna*. In de uitvoering van *karma-yoga* dient rekening te worden gehouden met plaats, tijd en ontvanger. Als slechts een zweem van tekortkoming aanwezig is, veroorzaakt dat voor de uitvoerder van die praktijk een grote ramp en soms zelfs wordt hij getroffen door totale ruïnering. De activiteiten van Tvaṣṭā Ṛṣi beschreven in Canto Zes van *Śrīmad-Bhāgavatam* dienen hiervoor als voorbeeld.

Toen Bṛhaspati, de *guru* van de halfgoden, eens had gezien hoe arrogant Indra was, verstopte hij zich enkele dagen om Indra een lesje te leren. Het demonische ras, dat de halfgoden vijandig gezind is, vernam het nieuws, dat Bṛhaspati uitermate ontevreden was met Indra en dat hij werd vermist. Met de hulp van hun eigen *guru*, Śukrācārya, voerden de demonen een aanval uit en konden de halfgoden, die in afwezigheid van Bṛhaspati zwak waren geworden, moeiteloos verslaan en hadden het koninkrijk der hemelen bezet.

Op dat moment namen de halfgoden hun toevlucht tot Brahmā, die hen adviseerde om de zoon van Tvaṣṭā Ṛṣi, Viśvarūpa, als hun priester aan te stellen, hetgeen ze ook deden. Viśvarūpa bood de Nārāyaṇa-kavaca aan Indra aan en op die manier, konden de halfgoden aangevoerd door Indra het demonische ras verslaan. Ofschoon Viśvarūpa de zoon was van de devote heilige, Tvaṣṭā, had hij ook een relatie met de demonen als hun kleinkind (als zoon van de dochter van een demoon). Om die reden had hij tijdens het aanbieden van offergaven heimelijk een deel van het offer aan de demonen gegeven.

Op zeker moment had Indra dit in de gaten en in zijn woede heeft hij Viśvarūpa toen vermoord. Tvaṣṭā Ṛṣi wist dit en ging een offer

organiseren om de ondergang van Indra te bewerkstelligen. Hij sprak de *mantra* uit “*indra-śatro vivardhasva* – vijanden van Indra, mogen jullie in aantal toenemen!” en vervolgde met het aanbieden van offergaven in het offervuur.

Er zijn drie soorten klemtonen: *udātta* – “verhoogd” (accent aigu, scherpe klemtoon); *anudātta* – “niet verhoogd” (accent grave, zwakke klemtoon); en *svarita* – “klinkend” (circonflexe, hoog vallende klemtoon). Als bij de articulering van de woorden *indra-śatro vivardhasva* het woord *indra* een *anudātta* is en de articulatie is abrupt en als het woord *śatru* een *udātta* is, hetgeen wil zeggen, dat de articulatie wordt verlengd, zal het kind geproduceerd uit het effect van deze uitspraak van de *mantra* Indra doden. Door de wil van het noodlot echter was de articulatie van het woord *indra* door Tvaṣṭā Ṛṣi een *udātta* (hoog en verlengd) gegeven en zijn articulatie van het woord “*śatru*” was *anudātta* (laag en abrupt). Het gevolg was, dat de betekenis van de *mantra* werd omgekeerd, “Mag een nageslacht worden verkregen, dat zal worden omgebracht door Indra”. Op die manier werd uit dat offer Vṛtrāsura geboren, die uiteindelijk door Indra werd vermoord.

Door het insluipen van de geringste tekortkoming – een minimale fout in de articulering – produceerde het offer van Tvaṣṭā Ṛṣi het resultaat, dat hij het minst wenste, niet het resultaat dat hij had gewild, want Indra versloeg Vṛtrāsura.

Dit is echter niet van kracht op het pad van *bhakti*.

mūrkhō vadati viṣṇāya / dhīro vadati viṣṇave
ubhayos tu samam puṇyam / bhāva-grāhī janārdanaḥ

Śrī Caitanya-caritāmṛta (Ādi-khaṇḍa 11.108)

Iemand die niet deskundig is [in Sanskriete grammatica] zet in met *viṣṇāya namaḥ* bij het aanbieden van een eerbetuiging aan Śrī Viṣṇu, terwijl iemand, die wel geleerd is, inzet met *viṣṇave namaḥ*. Beiden echter krijgen gelijke vroomheid bij het aanbieden van hun eerbetui-

ging, omdat de Allerhoogste Persoonlijkheid Gods, Śrī Janārdana, alleen iemands innerlijke houding aanvaardt.

Een vader is zeer gelukkig om de gebroken taal van zijn kleuter te horen. Het gebabbel van het kind geeft de vader in feite meer plezier dan de geraffineerde taal van zijn oudste zoon. In *bhakti* is dat hetzelfde. Zelfs als de uitspraak van een toegewijde bij het zingen van hymnen en gebeden ter ere van Bhagavān onduidelijk is, begrijpt Bhāva-grāhī Janārdana, Hij die alleen liefdevolle sentimenten aanvaardt, de innerlijke gevoelens van de toegewijde en is er blij mee.

Dit is echter niet het geval met offers (*yajñas*), die geheel uit baatzuchtige activiteiten bestaan. Door de geringste imperfectie in de articulatie van Tvaṣṭā Rṣi werd het resultaat omgekeerd. Dus *bhakti-yoga* heeft een specialiteit, die haar zeer verschillend maakt van *karma-yoga*, want de activiteiten van *karma-yoga*, zoals het ceremonieel aanbieden van offergaven in het offervuur alsmede de offers zelf, zijn afhankelijk van een foutloze en zuivere uitvoering.

5f ~ Jñāna-yoga is ondergeschikt aan karma en de geringste afwijking is gedoemd

evam jñānasyāntaḥ-karaṇa-suddhy-adhīnatvaṁ prasiddham eva | niṣphala-karma-yogenāntaḥ-karaṇasya suddhau niṣpādītāyām eva tatra taya praveśāt karmādhīnatvaṁ ca | tad-adhikṛtasya daivād durācāratva-lave 'pi "sa vai vāntāśy apatrapaḥ" iti nindā | kaṁsa-hiraṇya-kāśipu-rāvaṇādīnāṁ tat-tat-prakaraṇa-dṛṣṭyā jñānābhyāsvataṁ api na tattvena vyapadeśa-lavo 'pi |

BHĀVĀNUVĀDA – Zo is ook bekend, dat iemand, die zijn toevlucht neemt tot *jñāna-yoga* afhankelijk is van zuiverheid van geest. Zonder zuiverheid van geest zal *jñāna-yoga* geen vrucht dragen. Alleen met een geest, die is gezuiverd door *niṣkāma-karma-yoga* (vrome actie zonder baatzuchtig verlangen) wordt men bekwaam om het

pad van *jñāna-yoga* te betreden. We zien dus, dat *jñāna-yoga* afhankelijk is van *karma*. Verder zien we ook, dat *śāstra* iedere beoefenaar van *jñāna-yoga*, die zich per ongeluk een beetje verkeerd gedraagt, wordt vervloekt als een schaamteloze eter van braaksel. *Śāstra* zegt, “*sa vai vāntāśy apatrapaḥ... – iemand die de sannyāsa-āśrama* verlaat, de perfectie van *tri-varga* (religie, economische ontwikkeling en lustbevrediging), en het huishoudelijke leven weer binnengaat, wordt een *vāntāśī* genoemd, een schaamteloos persoon, die zijn eigen braaksel eet” (*Śrīmad-Bhāgavatam* 7.15.36). We zien in relevante schriftuurlijke contexten, dat Kaṁsa, Hiranyakaśipu, Rāvaṇa en soortgelijke figuren, hoewel ze *jñāna* ontwikkelden, wijd en zijd worden bekritiseerd, omdat ze zelfs niet over een spoor van ware *jñāna* beschikten. *Sādhus* sanctioneren zelfs niet het geringste wangedrag in de beoefenaren van *jñāna*.

PĪYUṢA-VARṢINĪ-VṚTTI – Ook *jñāna-yoga* is wezenlijk afhankelijk van zuiverheid van geest. Dit verzekeren de geopenbaarde geschriften. De beoefening van *jñāna* is niet succesvol, zolang het verstand onzuiver is. Vandaar, dat de bekwaamheid voor initiatie in *jñāna-yoga* alleen verschijnt, wanneer men zuiverheid van geest bereikt door *niṣkāma-karma-yoga* (het onzelfzuchtig uitvoeren van vrome actie). Op die manier is ook *jñāna-yoga* afhankelijk van *karma*. In *Bhāgavad-gītā* (3.19) zegt Śrī Kṛṣṇa het volgende.

tasmād asaktaḥ satataṁ / kāryaṁ karma samācara
asakto hy ācāraṁ karma / param āpnoti pūruṣaḥ

O Arjuna, voer altijd zonder gehechtheid – dat wil zeggen, zonder te hunkeren naar de resultaten van actie – jouw voorgeschreven plichten uit. Door die plichten op een onthechte wijze uit te voeren wordt het bewustzijn zuiver. Alleen met een zuiver bewustzijn wordt men bekwaam om *jñāna* te cultiveren. Daarna krijgt men bevrijding (*mukti*).

De betekenis is, dat het leven van de *sādhakas* zowel in deze wereld als in de volgende dermate wordt geruïneerd, dat die *sādhakas* to-

taal worden verslagen, zodra de geringste imperfectie of corruptie in hun uitvoering van *karma*, *jñāna* enzovoort binnesluipt. Als echter op het pad van *bhakti para-bhakti* (transcendente toewijding) het hart binnenkomt, dat zelfs kan gebeuren, terwijl gebreken zoals lust, woede en verdorvenheid daar nog zijn achtergebleven – worden alle gebreken door de genade van *bhakti* verdreven. Niettemin dienen *sādhakas* altijd een actieve poging doen om van slecht gedrag af te zien. Het is volslagen ongepast om zich met onzedelijke daden bezig te houden, terwijl men *bhakti* uitvoert. Door zich hieraan over te geven zal Bhakti-devī zich versluieren.

Dit impliceert, dat [in *śāstra*] geen kritiek van de *sādhaka-bhaktas* wordt aangetroffen, zelfs niet wanneer armzalig gedrag in hun huidige leven aan de oppervlakte komt vanwege wandaden begaan in vorige levens, of zelfs wanneer trekken verschijnen, die worden bestuurd door indrukken uit voorgaande levens. Dit komt, omdat Bhakti-devī zich in het hart van ondubbelzinnige beoefenaren van *bhakti* manifesteert en onmiddellijk hun verstand en bewustzijn zuivert. Anderzijds kunnen heilige personen de minste vorm van slecht gedrag in de beoefenaren van *jñāna* niet goedkeuren. Hoewel Kaṁsa, Hiraṇyakaśipu, Rāvaṇa en soortgelijke typen bijvoorbeeld zeer belezen waren, werden ze vanwege hun zedenbederf overal gehekeld. Ze worden als demonen aangemerkt.

5g ~ De eliminatie van lust, de ziekte van het hart, met behulp van bhakti

bhaktas tu “vikriḍitaṁ vraja-vadhūbhiḥ” ity ādau – “bhaktiṁ parāṁ bhagavati pratilabhya kāmam | hṛd-rogam āśv apahinoty acireṇa dhīraḥ ||” ity atra “ktvā” pratyayena hṛd-rogavatī evādhikāriṇi paramāyā api tasyāḥ prathamam eva praveśas tatas tayaiva parama-svatantrayā kāmādinām apagamaś ca |

BHĀVĀNUVĀDA – Het is duidelijk, dat iemand toegang heeft tot het pad van *bhakti*, zelfs wanneer gebreken zoals lust aanwezig zijn. We

weten van *Śrīmad-Bhāgavatam* (10.33.39), “*vikriḍitaṁ vraja-vadhūbhīh...* – iemand, die vol vertrouwen over het transcendente spel van de alomtegenwoordige Śrī Kṛṣṇa hoort en erover vertelt, zoals Zijn *rasa-līlā* met de meisjes van Vraja, krijgt snel transcendente toewijding (*parā-bhakti*) aan Hem. En als hij nuchter is, met andere woorden, als hij zijn zintuigen beheerst, is die persoon heel snel in staat om lust, de ziekte van het hart, te overwinnen.”

In deze *śloka* verwijst het gebruik van het achtervoegsel *ktvā* naar het woord *pratilabhya*, hetgeen betekent “na *bhakti* te hebben bereikt”. Dit is [in de Sanskriete grammatica] een onvoltooid deelwoord. Het betekent, dat men geschikt is om over het spel van *rasa* te horen en te chanten, zelfs terwijl de ziekte van het hart, zoals wellust en dergelijke, nog is achtergebleven. Het punt is hier, dat na het horen en reciteren van die teksten *parā-bhakti* in het hart verschijnt en dan onder invloed van die hoogst onafhankelijke *bhakti* de ziekten van het hart aangevoerd door lust inderdaad worden verdreven.

PĪYŪṢA-VARṢIṆĪ-VṚTTI – Vanwege het verschijnen van defecten met lust aan het hoofd wordt de boefenaar van *karma*, *yoga* en *jñāna* evenals iemand, die bekwaam is om ze te praktiseren, op alle mogelijke manieren bekritiseerd en treft complete verwoesting. Op het pad van *bhakti* daarentegen bestaat geen mogelijkheid, dat dit gebeurt. Een persoon is geschikt voor *bhakti*, zelfs al blijven gebreken zoals lust in hem achter. *Bhakti-devī* manifesteert zich in zijn hart en al zijn defecten worden snel overwonnen.

Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura zet hierin het bovengenoemde principe uiteen met bewijsmateriaal uit vooraanstaande geschriften. Bij het ontwaken van *bhakti* is het eerste stadium *śraddhā* en daarna komt *rati* (de loot van *prema*). Door te luisteren naar vertellingen over het spel van Bhagavān uit de mond van verlichte persoonlijkheden verschijnt hetzij *śraddhā* of *rati* [afhankelijk van voorgaande *saṁskāras* van de toehoorder]. De essentie van al

het met *rasa* geladen spel van Bhagavān is *rasa-lilā*. Nadat Śrīla Śukadeva Gosvāmī dat onvergelykbaar heilige spel had verteld, openbaarde hij de vrucht van het horen en beschrijven ervan.

*vikrīḍitaṁ vraja-vadhūbhir idam ca viṣṇoḥ
śraddhānvito 'nuṣṅṇuyād atha varṇayed yaḥ
bhaktiṁ parāṁ bhagavati pratilabhya kāmam
hṛd-rogam āśv apahinoty acireṇa dhīraḥ*

Śrīmad-Bhāgavatam (10.33.39)

Een nuchter persoon, die met vol vertrouwen constant de bovenzinnelijke *rasa-lilā* van Bhagavān Śrī Kṛṣṇa met de meisjes van Vraja hoort of beschrijft, zal eerst bovenzinnelijke toewijding aan de lotusvoeten van Bhagavān krijgen. Daarna zal hij snel zijn zintuigen betugelen en voor altijd vrij worden van de ziekte van het hart – wereldse lust.

Zoals reeds gezegd is de bedoelde intentie van dit vers, dat men door onophoudelijk en vol vertrouwen de *rasa-lilā* van Śrī Kṛṣṇa met de meisjes van Vraja te horen en te reciteren *parā-bhakti* krijgt, waardoor de ziekten van het hart aangevoerd door lust heel snel zullen verdwijnen. In dit vers wordt het voltooid deelwoord in de zin “*kāmam hṛd-rogam āśv apahinoti* – lust, de ziekte van het hart, wordt geheel opgegeven, heel snel” gebruikt na het onvoltooide deelwoord in de zin “*bhaktiṁ parāṁ bhagavati pratilabhya – parā-bhakti* voor Bhagavān Śrī Kṛṣṇa krijgen”. Hierdoor kan het volgende punt worden ingezien. *Parā-bhakti* of *bhakti* gekenmerkt door *prema* wordt verkregen, terwijl zelfs lust blijft bestaan. Onder invloed van die *parā-bhakti*, die uiterst onafhankelijk en zeer krachtig is, wordt de ziekte van het hart, namelijk lust of materiële verlangens, vernietigd.

Śrīla Jīva Gosvāmī heeft in zijn *Laghu Vaiṣṇava-toṣaṇī* commentaar op dit vers uit *Śrīmad-Bhāgavatam* (10.33.39) geschreven, “*atra tu hṛd-rogāpahānāt pūrvam eva parama-bhakti-prāptiḥ, tasmāt parama-balavad evedam sādhanam iti bhāvah* – het is een universeel principe, dat eerst door *sādhana* de ziekte van het hart of de drang

om zich met lustbevrediging bezig te houden wordt vernietigd en dat daarna het gewenste object (*sādhya-vastu*) wordt verkregen”. Maar hierboven staat, dat *parā-bhakti* zelfs wordt verkregen, terwijl de ziekte van het hart, lust, blijft bestaan. Daarbij is erop gewezen, dat de onvergelykbaar krachtige *sādhana* om *parā-bhakti* te krijgen het horen en reciteren van *rasa-līlā* met diep vertrouwen is. Hier dient *parā-bhakti* te worden begrepen als niets anders dan *gopī-prema*, de hoogste uitdrukking van *prema*.

5h ~ Śāstra bekritiseert zelfs een verderfelijk persoon in zijn uitvoering van bhakti niet

teṣāṃ kadācit sattve ‘pi “api cet su-durācāro bhajate mām” iti “bādhyamāno ‘pi mad-bhakta” ity ādibhyaś ca tad-vatām na kvāpi śāstreṣu nindā-leśo ‘pi |

BHĀVĀNUVĀDA – Verder, hoewel lust enzovoort soms kan aanhouden, terwijl men *sādhana-bhajana* uitvoert, dan nog “*api cet su-durācāro bhajate mām... – kan een persoon zich extreem verderfelijk gedragen, maar als hij uitsluitend *bhajana* van Mij uitvoert, is hij zeker een *sādhu*” (*Bhāgavad-gītā* 9.30). Ook, “*bādhyamāno ‘pi mad-bhaktaḥ... – zelfs als Mijn *bhakta* vanwege onbeheerste zintuigen tot lustobjecten wordt aangetrokken, wordt hij vanwege de overheersing van *bhakti* nooit door die objecten overweldigd” (*Śrīmad-Bhāgavatam* 11.14.18). Volgens deze uitspraken en ander bewijsmateriaal uit de geschriften wordt, zelfs wanneer *bhaktas* zich in een verderfelijke staat blijven bevinden, nergens het minste spoor van kritiek over hen aangetroffen.**

PĪYŪṢA-VARṢINĪ-VṚTTI – Afgezien van de continuering van de ziekte van het hart, dat wil zeggen, dat lust daar nog steeds aanwezig is, hoort men nooit enige kritiek [in *śāstra*] over een extreem verderfelijk individu, die zich op het pad van *bhakti* bevindt en eenpuntige *bhajana* uitvoert. Er wordt zelfs geen kritiek over zijn *bhajana* ge-

hoord. Dit is duidelijk zichtbaar in de uitspraken van *Bhāgavad-gītā* (9.30),

apī cet su-durācāro / bhajate mām ananya-bhāḥ
sādhur eva sa mantavyaḥ / samyag vyavasito hi saḥ

Svayam Bhagavān Śrī Kṛṣṇa zegt, “O Arjuna, een ieder, die *bhajana* van Mij met eenpuntig bewustzijn uitvoert, dient als een *sādhū* (heilige) te worden beschouwd, zelfs al gedraagt hij zich extreem slecht, aangezien zijn poging met volharding en zorg zeer geheiligd is. Degene, die geen andere halfgod of godin vereert maar alleen Mij; die zich niet bezighoudt met *jñāna*, *karma*, *yoga*, enzovoort, maar alleen *bhakti* aan Mij uitvoert; en die geen andere aspiratie heeft dan alleen Mijn genoegen, dient in feite te worden erkend als een *sādhū* of *bhaktā*, zelfs al wordt hij aangetast door gedegradeerd gedrag in de vorm van geweld, overspel, diefstal, enzovoort. Dit is Mijn opdracht. Hoewel het als zodanig absoluut onmogelijk is, dat dergelijk ontspoord gedrag iemand, die zich resoluut bezighoudt met eenpuntige *bhajana* van Mij, blijft achtervolgen, dient hij desondanks als een *sādhū* te worden erkend, mocht het op zeker moment toch in hem worden waargenomen.”

De essentie van het commentaar, *Sārārtha-varṣiṇī*, van Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura op dit vers uit *Bhāgavad-gītā* is, dat de gehechtheid van Bhagavān aan de toegewijde geheel natuurlijk is. Het gevolg is, dat zelfs al gedraagt een toegewijde zich miserabel, zal zijn *bhakti* nooit worden vernietigd en Bhagavān zal hem te zijner tijd tot een hogere positie verheffen. Alleen om dit punt helder tot uitdrukking te brengen is dit vers in deze wereld neergedaald.

Degene, die geen andere goden vereert, die niet de toevlucht aanvaardt van praktijken, zoals *karma* en *jñāna* – maar alleen de toevlucht van *bhakti* aanvaardt – en die in zijn hart geen verlangen heeft behalve Śrī Kṛṣṇa’s geluk, is een *ananya-bhaktā*. Zelfs als indrukken van verdorven daden – geweld, echtbreuk, diefstal enzovoort – die zijn gepleegd in zijn voorgaande levens, in de *bhaktā*

aanhouden, dient hij als heilig te worden beschouwd. Het component *mantavyaḥ* (“moet worden beschouwd”) is in dit vers de verordening – dat wil zeggen, de verordening van Bhagavān. Dit nalaten te respecteren zal schadelijk blijken te zijn. Bovendien betekent het nalaten van de inachtnaam van deze verordening het overschrijden van de woorden, die voortkomen uit de goddelijke lotusmond van Bhagavān. Derhalve bestaat met betrekking tot dergelijke slecht-gemanierde individuen niet de minste of geringste ruimte voor verdachtmaking in verband met hun status als *sādhus*.

Op dit punt kunnen sommigen tegenwerpen, “Is het niet zo, dat iemand een *sādhu* is in de mate, waarin hij exclusieve *bhajana* van Bhagavān uitvoert, en dat hij in de mate, waarin hij verdorven gedrag vertoont, geen *sādhu* is?” In antwoord hierop wordt gezegd *sādhur eva*. Dat wil zeggen, dankzij het woord *eva* (“zeker”) mag hij nooit in enigerlei mate als onheilig worden opgevat. Hij dient in feite geheel als *sādhu* te worden geaccepteerd. Er is bovendien nog een andere reden, waarom Bhagavān bevordert, dat hij dient te worden gerespecteerd als een *sādhu*: “Zijn intelligentie is diepgaand in *bhakti* aan Mij verankerd”. Met andere woorden, de verdienste van de vastbeslotenheid van een dergelijk persoon is, dat hij zijn eenpuntige *kṛṣṇa-bhajana* tot geen enkele prijs zal opgeven, ook al moet hij naar de hel vanwege zijn onaflatende zonden.

Hoewel dit vers uit *Bhāgavad-gītā* de grandeur van *ananya-bhakti* (eenpuntige toewijding) beschrijft, geeft het in wezen geen licentie voor wangedrag. Het is voor het hart van de *bhaktas* in werkelijkheid nooit mogelijk om langdurig tot slecht gedrag geneigd te zijn. Dit is de reden, waarom het woord *api* (“zelfs”) aan het begin van dit vers uit de *Gītā* is gebruikt. Zelfs als dergelijke verderfelikheden in het gedrag van een *sādhaka*, die wordt beheerst door slechte indrukken vanwege activiteiten in voorgaande levens of vanwege slecht gezelschap, bij gelegenheid plaats vindt, zal de zeer krachtige Bhakti-devī die slechte gedachten heel snel uit zijn hart verdrijven.

Door het vuur van spijt zal het hart van die *sādhaka* snel zuiver worden. Daarom heeft Śrī Bhagavān in het daarop volgende vers van de *Gītā* gezegd,

kṣipram bhavati dharmātmā / śaśvac chāntim nigacchati
kaunteya pratjānihi / na me bhaktaḥ praṇaśyati

Bhāgavad-gītā (9.31)

Arjuna, een dergelijk persoon, die is verankerd in *bhajana* van Mij, wordt snel deugdzaam. Hij krijgt blijvende gemoedsrust en wordt nooit door rampspoed getroffen. Om deze reden kun je met plechtige zekerheid verklaren, dat Mijn *bhaktas* nimmer worden geruïneerd.

Degene, die niet over deze uitspraken van de *Gītā* beraadslaagt of hun onderliggende betekenis niet begrijpt en dit vers als een vrijbrief beschouwt en zich bij vol bewustzijn gaat bezighouden met corrupte zaken, terwijl hij *bhajana* doet zonder spijt te voelen, draagt geen fractie heiligheid in zich. Door krachtens de heilige naam zondige daden uit gewoonte te plegen maakt men zich schuldig aan vreselijke overtredingen. Dit dient als vaststaand feit te worden begrepen. Alleen wanneer *śrī nāma* tevreden wordt met zijn oneindige uitvoering van *nāma-saṅkīrtana* vergezeld van het afzien van slecht gedrag en dergelijke, kan de onophoudelijke spijt van de persoon en zijn ervaring van intense ellende hem weer als heilig kwalificeren. Er is geen andere manier. Dit punt dient ook in dit licht te worden gezien.

Op het pad van *jñāna* daarentegen blijft een *jñānī* bekritiseerd worden, zolang de minste verderfelijkerheid in hem achterblijft en wordt hij niet als *jñānī* erkend, zoals *Śrīmad-Bhāgavatam* (11.18.40) zegt,

yas tv asaṁyata-śaḍ-vargaḥ / pracaṇḍendriya-sārathiḥ
jñāna-vairāgya-rahitas / tri-daṇḍam upajīvati

Een verzakende monnik, die weliswaar zijn toevlucht heeft gezocht in het pad van *jñāna*, maar wiens verstand en zintuigen onbeheerst blij-

ven, is in gebreke van kennis en verzaking en wordt door zijn intelligentie bestookt als een wagenmenner. Hij maakt een vertoning van het dragen van een *daṇḍa* alleen met het doel om zijn leven in stand te houden.

Iemands status als *bhakta* wordt daarentegen niet verboden en kritiek over hem wordt niet aangetroffen, zelfs al vertoont hij miserabel gedrag. De auteur onderbouwt dit met het volgende vers.

*bādhyamāno 'pi mad-bhakto / viṣayair ajitendriyaḥ
prāyaḥ pragalbhayā bhaktyā / viṣayair nābhibhūyate*

Śrīmad-Bhāgavatam (11.14.18)

[Śrī Kṛṣṇa zei,] O Uddhava, onder invloed van de krachtige *bhakti* aan Mij worden zelfs Mijn *bhaktas*, die niet geheel competent zijn om hun zintuigen te onderdrukken, niet door lustobjecten overweldigd.

5i ~ Ajāmila wordt als bhakta aanvaard zelfs al chantte hij louter een schijn van de heilige naam

ajāmilasya bhaktatvaṁ viṣṇu-dūtair nirūpitaṁ / 'saṅketa-bhagavan-nāma putra-snehānuṣaṅgajam' ity ādi-dṛṣṭyā tad-ābhāsavatām apy ajāmilādināṁ bhaktatvaṁ sarvaiḥ saṅgītam eva |

BHĀVĀNUVĀDA – De boodschappers van Viṣṇu (de Viṣṇudūta's) zijn volkomen op de hoogte van tattva. In vergelijking met de Yamadūta's vergissen ze zich niet bij het vaststellen van hetgeen waar en onwaar is. Datgene, dat zij vaststellen, is de waarheid. Zo hebben ze de status van Ajāmila als een *bhakta* bevestigd, “Hoewel hij een man met een verdorven karakter was gebleven, die dol was op zijn zoon, sprak hij de naam ‘Nārāyaṇa’ uit, zij het onder verwijzing naar zijn eigen zoon.” Dus een dergelijk uitspreken, hoewel het louter de schijn (*ābhāsa*) van de naam van Bhagavān betrof, openbaart de glorieuze positie van Ajāmila en anderen zoals hij als *bhakta* en als degenen, die door een ieder dienen te worden geprezen.

PĪYUṢA-VARṢIṆĪ-VṚTTI – Zelfs wanneer louter een schijn van *bhakti* in een uiterst gevallen individu (*durācārī*) aanwezig is, wordt zijn status als toegewijde niet gehinderd, laat staan de status van iemand, die *bhakti* met een serieuze intensiteit praktiseert. Een voorbeeld hiervan is Ajāmila, wiens status als toegewijde door de Viṣṇudūta's werd bevestigd, ook al was hij een losbandig persoon. Ajāmila werd overweldigd door genegenheid voor zijn zoon en sprak de naam van Bhagavān uit om zijn zoon te roepen, want de naam van zijn zoon was Nārāyaṇa. Ajāmila was een verdorven individu, maar zijn status als *bhakta* wordt louter door het uitspreken van een schijn van Bhagavāns naam gevierd door middel van dit bewijs uit de geopenbaarde geschriften.

5j ~ Disciplines zoals karma-yoga zijn afhankelijk van bhakti

tad evaṁ karma-yogādīnām antaḥkaraṇa-suddhi-dravya-deśa-suddhy-ādayaḥ sādhakās tad-vaijunyādayo bādhakā bhaktis tu prāṇa-dāyiny eveti | sarvathā pāratantryam eva teṣām | na hi svatantrāḥ kenāpi sādhyante bādhyante veti |

BHĀVĀNUVĀDA – Daarom wordt geaccepteerd, dat met betrekking tot karma, yoga en andere disciplines de mentale zuiverheid van de beoefenaar en de reinheid van de ingrediënten, de plaats, enzovoort, vitaal zijn voor het slagen van de uitvoering en dat iedere fout en slordigheid enzovoort in deze factoren dat succes belemmeren. En zelfs al worden ze perfect uitgevoerd, kunnen deze disciplines nooit enige vrucht dragen zonder bhakti, want bhakti alleen blaast het leven erin. Er kan daarom op iedere manier worden waargenomen, dat disciplines zoals karma, yoga en jñāna van bhakti afhankelijk zijn. Er zijn factoren, die deze processen doen slagen en er zijn factoren, die ze hinderen. Deze processen zijn van zichzelf niet onafhankelijk.

PĪYŪṢA-VARṢINĪ-VṚTTI – Op deze manier wordt de *siddhānta*, dat sommige factoren de disciplines zoals *karma*, *jñāna* en *yoga* effectief maken en dat sommige factoren ze defect maken, stevig gegrondvest. De zuiverheid van het bewustzijn (*citta*) enzovoort maakt ze effectief en de vervorming ervan veroorzaakt door het verlangen naar plezier en dergelijke maakt ze defect. Die praktijk (*sādhana*), waarin effectieve en defectieve factoren het succes bepalen, kan nimmer worden aangemerkt als alleen afhankelijk van zichzelf.

De praktijk van *bhakti* daarentegen, die autonoom en zeer krachtig is, behoeft geen zuiverheid van bewustzijn enzovoort. Dit komt, omdat horen en chanten kan doorgaan, zelfs wanneer het hart onzuiver blijft. Zelfs als lust enzovoort achterblijft, wordt de praktijk van *bhakti* niet gehinderd, omdat tegelijk met de aanwezigheid van lust, de activiteiten van *bhajana*, zoals horen en chanten, worden uitgevoerd. Daarom is de *sādhana* van *bhakti* hoogst autonoom. Hierover bestaat zelfs niet de minste twijfel. Iets dat hoogst autonoom is, kan niet effectief noch defect worden gemaakt door wat dan ook en wanneer dan ook.

5k ~ De superioriteit van bhakti boven mokṣa

kiṁ ca jñānaika-sādhana-mātratvaṁ bhakter ity ajñair evocyate yato jñāna-sādhyān mokṣād api tasyāḥ paramotkarṣa evālocyate | “muk-tiṁ dadāti karhicit sma na bhakti-yogam” iti | “muktānām api siddhānām nārāyaṇa-parāyaṇaḥ | sudurlabho praśāntātmā koṣiṣv api mahāmune ||” ity ādibhyaḥ |

BHĀVĀNUVĀDA – Alleen iemand in onwetendheid beweert, dat *jñāna bhakti* activeert. *Śāstra* toont immers de hoogste eminentie van *bhakti* aan, zelfs over *mokṣa*, het hoogste doel van *jñāna*.

Śrīmad-Bhāgavatam (5.6.18) zegt, “Śrī Hari kan *sālokya-mukti* enzovoort geven aan degenen, die *bhajana* van Hem uitvoeren, maar *prema-bhakti-yoga* geeft Hij niet zo gemakkelijk”. Verder is gezegd, “O grote wijze, het is onder honderden miljoenen geperfec-

tioneerde en bevrijde persoonlijkheden extreem zeldzaam om één *bhakta* te vinden, die is toegewijd aan het dienen van Śrī Nārāyaṇa met een geest die volkomen sreen is” (*Śrīmad-Bhāgavatam* 6.14.5).

In *sāstra* komt men talloze uitspraken tegen zoals deze, die eensluidend de suprematie van *bhakti* over *jñāna* aantonen, of de absolute suprematie van *bhakti* over *mukti*, de hoogste vrucht van *jñāna*.

PĪYUṢA-VARṢIṆĪ-VṚTTI – De vooraanstaande auteur, Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura, heeft eerder uitgelegd, dat de disciplines *karma*, *jñāna*, *yoga* enzovoort de eigenschap hebben om afhankelijk van iets anders te zijn – want bepaalde factoren maken ze effectief en bepaalde factoren maken ze ineffectief – maar dat de beoefening van *bhakti* uitermate onafhankelijk (*svatantra*) is vanwege de afwezigheid van iets, dat haar effectief of ineffectief kan maken.

Personen in onwetendheid, die de werkelijke betekenis van *sāstra* niet begrijpen, zeggen dat *jñāna bhakti* activeert. Door de filosofische conclusies van dergelijke onwetende personen te weerleggen vestigt Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura de absolute suprematie van *bhakti* met bewijsvoering uit de geschriften.

Sommigen zeggen dus, dat *bhakti* door *jñāna* wordt geactiveerd. Naar hun mening is de aanleg voor *bhakti* in wezen onmogelijk zonder kennis van de ziel (*ātmā-tattva*), kennis van de Absolute Waarheid (*para-tattva*) enzovoort. Ze verklaren dit door te zeggen, dat er geen andere manier is om *bhakti* te activeren dan door het ontwikkelen van *jñāna*, terwijl secundaire *sādhana*s in de beoefening van *bhakti* zeker nooit vereist zijn. Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura beschouwt dergelijke mensen slecht geïnformeerd, wijst hun ideeën af en toont de onafhankelijkheid van *bhakti* aan.

Nu wordt een uitgebreide analyse van *jñāna* gepresenteerd. Met het woord *jñāna* worden drie takken van kennis bedoeld: (a) *tatpadārtha-jñāna*, kennis van de Absolute Waarheid (Parabrahma of

bhagavat-tattva); (b) *tvaṁ-padārtha-jñāna*, kennis van de intrinsiek spirituele gedaante (*svarūpa*) van het levend wezen en (c) *sambandha-jñāna*, kennis van de relatie tussen de Absolute Waarheid en het levend wezen.

- a) Tat-padārtha-jñāna – kennis van de intrinsieke gedaante van de Absolute Waarheid Śrī Kṛṣṇa, het object van verering.

Tat-padārtha-jñāna is de transcendente kennis van de prachtige gedaante van Parabrahma Śrī Kṛṣṇa en van Zijn samenstelling uit eeuwigheid, cognitie en zegen (*sat, cit* en *ānanda*). Het wijst op kennis van Zijn wezen als Svayam Bhagavān of Parabrahma, ook al treedt Hij op als mens, en van Zijn belichaming van de totaliteit van *rasa*. Het wijst op kennis van Zijn onbegrensde schoonheid, van Zijn onbegrensde *mādhurya*, van Zijn onbegrensde gedaante, eigenschappen en spel, en van Zijn onbegrensde goedaardigheid. Het wijst op kennis van al Zijn andere kwaliteiten, zoals de genegenheid voor Zijn toegewijden. Het wijst ook op kennis van Zijn heilige woonplaats, metgezellen, innerlijke vermogen (*svarūpa-śakti*) en externe vermogen (*māyā-śakti*).

- b) Tvaṁ-padārtha-jñāna – kennis van de jīva

Tvaṁ-padārtha-jñāna wijst op kennis van de kwaliteiten van de *jīva* als een bewustzijnsdeeltje, van zijn afkomst uit de *taṭastha-śakti* (het marginale vermogen van Bhagavān), van zijn wezen als een afgescheiden expansie van Bhagavān (*vibhinnamśa*), van zijn wezen als eeuwige dienaar van Śrī Kṛṣṇa, van het hebben van een minimale mate van onafhankelijkheid, enzovoort.

- c) Sambandha-jñāna – kennis van de relatie tussen Bhagavān en het levend wezen

Śrī Kṛṣṇa, de gedaante van de Absolute Waarheid, is God en het levend wezen is Zijn eeuwige dienaar. Śrī Kṛṣṇa is oneindig omvangrijk en de *jīva* is microscopisch klein. Śrī Kṛṣṇa is de bestuurder

van *māyā* en het levend wezen wordt beheerst door *māyā*. Vergetelheid van de lotusvoeten van Śrī Kṛṣṇa is de enige oorzaak van de verstremgeling van het levend wezen in *māyā* en zijn oneindige ellende, terwijl *bhajana* van Śrī Kṛṣṇa voor hem de enige manier is om van *māyā* te worden bevrijd en de hoogste zegen te krijgen. Al deze kennis betreft de relatie tussen de Allerhoogste Persoonlijkheid Gods en het levend wezen, of *sambandha-jñāna*.

Sommige mensen spreken over kennis van de eenheid van de Absolute Realiteit en het levend wezen (*brahma-jīva-aikya-jñāna*). Ze aanvaarden niet het bestaan van het vermogen van Parabrahma (*śakti*) of het bestaan van Zijn persoonlijke aspect, namelijk Zijn prachtige gedaante en gevarieerde eigenschappen. Hun idee is, dat de Absolute Realiteit geen eigenschappen heeft en niet over een gedaante beschikt; dat er geen onderscheid is tussen het levend wezen en *brahma*; en dat *brahma-sāyujya-mukti* (opgaan in *brahma*) het hoogste doel van het levend wezen is. Deze mensen begaan overtredingen tegen Bhagavān, want ze denken, dat de onbeduidende levende wezens de Absolute Waarheid zijn en dat Parabrahma Śrī Kṛṣṇa, Śrī Rāma enzovoort, die over transcendente eigenschappen beschikken, slechts curiositeiten van de begoochelende energie zijn. Kennis over de eenheid van de Absolute Realiteit en het levend wezen is tegenstrijdig aan *bhakti* en dient daarom geheel te worden genegeerd.

Associatie met toegewijden (*sat-saṅga*) is een van de primaire onderdelen van *bhakti-sādhana*. Door de genade van een uiterst onafhankelijke *mahāpuruṣa* komen de bovengenoemde drie soorten *jñāna* onafhankelijk van elkaar in het hart van de *bhakti-sādhaka* tot bloei. Dit komt, omdat de *sādhaka* heeft geassocieerd met een *mahāpuruṣa* en de *bhagavat-kathā* heeft gehoord, die zonder ophouden uit zijn mond vloeit. Indien het mogelijk zou zijn om geneigd te zijn naar de activiteiten van *bhakti*, zoals *sat-saṅga* en *bhajana-kriyā*, door die *jñāna* ergens anders te verwerven, zou kunnen worden

gezegd, dat *bhakti* wordt geactiveerd door *jñāna*. Soms is dergelijke *jñāna* enigszins behulpzaam bij het binnengaan van het pad van *bhakti*, maar dit kan geen activerende factor van *bhakti* worden genoemd, want het is geen onderdeel van *bhakti* of *bhajana*. Śrīla Rūpa Gosvāmī schrijft het volgende.

jñāna-vairāgyayor bhakti- / praveśāyopayogitā
īṣat prathamam eveti / nāṅgatvam ucitam tayoh
yad ubhe citta-kāṭhinya / hetū prāyaḥ satām mate
sukumāra-svabhāveyam / bhaktis tad-dhetur iritā

Sri Bhakti-rasāmṛta-sindhu (1.2.248-49)

Met andere woorden, als kennis (*jñāna*) en verzaking (*vairāgya*) niet in disharmonie zijn met het pad van *bhakti*, of als ze eigenlijk gunstig zijn voor *bhakti*, wordt hun bruikbaarheid voor het opstarten van *bhakti* geaccepteerd. Maar nadat iemand is begonnen het pad van *bhakti* op te gaan, zijn *jñāna* en *vairāgya* niet langer noodzakelijk; vandaar, dat ze nooit onderdelen van *bhakti* kunnen zijn. De opvatting van *mahāpuruṣas* is, dat de doorgaande praktijk van *jñāna* en *vairāgya* het hart verhardt, nadat men het domein van *bhakti* is binnengegaan. Daarom is *bhakti*, die zo teder is, de enige oorzaak van het binnentreden in het domein van *bhakti*, of van het overschrijden van de drempel naar *bhakti*. Dit is de reden, waarom in *Śrīmad-Bhāgavatam* (10.14.3) is gezegd,

jñāne prayāsam udapāsya namanta eva
jīvanti san-mukharitām bhavadīya-vārtām
sthāne sthitāḥ śruti-gatām tanu-vān-manobhir
ye prāyaśo 'jita jīto 'py asi tais tri-lokyām

[Śrī Brahmā verheelijkt Śrī Kṛṣṇa.] O onoverwinnelijke Meester, in dit universum zijn personen, die niet de minste moeite doen om kennis te verwerven over Uw natuur en gedaante, Uw verhevenheid en Uw grootheid. Ze houden hun bestaan in stand door in de buurt van Uw *bhaktas* te blijven en met hun lichaam, geest en woorden de ver-

tellingen over Uw namen, gedaanten, eigenschappen en spel te horen en te dienen, die automatisch van de lippen van Uw *bhaktas* vloeien. Ofschoon U normaal gesproken onoverwinnelijk bent, dat wil zeggen, dat niemand in de drie werelden U kan verslaan, wordt U wel door dergelijke individuen overwonnen.

Daarom zeggen dus alleen degenen, die slecht zijn geïnformeerd, dat *jñāna bhakti* activeert. Kenners van de Waarheid zullen dit nooit beweren, want talloze geschriften tonen de uitzonderlijke excellentie van *bhakti* aan, zelfs over *mukti*, het hoogste doel van *jñāna*. Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura geeft hiervan een voorbeeld uit *Śrīmad-Bhāgavatam* (5.6.18).

*rājan patir gurur alaṁ bhavatām yadūnām
daivam priyaḥ kula-patiḥ kva ca kiṅkaro vaḥ
astv evam aṅga bhagavān bhajatām mukundo
muktim dadāti karhicit sma na bhakti-yogam*

O Parikṣit, Bhagavān Mukunda Zelf was de meester, de *guru*, de vereenswaardige godheid, de beste vriend en het familiehoofd van de Pāṇḍava en Yadu dynastieën. Soms tradt Hij zelfs op als hun gehoorzame dienaar en werd hun koerier. De meest milddadige Bhagavān kan gemakkelijk *mukti* geven aan degenen, die eraan zijn gewijd om Zijn gunst te verkrijgen, maar *prema-bhakti* geeft Hij zelden.

In essentie schrijft Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura in zijn commentaar, *Sārārtha-darsinī*, op dit vers, dat Mahārāja Parikṣit groot verdriet had bij het horen van *Śrīmad-Bhāgavatam*, want hij wist, dat in zijn Puru dynastie nooit een *avatāra* van Bhagavān was verschenen. De alwetende Śrī Śukadeva Gosvāmī wilde de superieuriteit van *bhakti* over *mukti* aantonen en heeft gezorgd, dat dit vers is neergedaald. Op deze manier verdreef hij het verdriet van Parikṣit Mahārāja en gaf hem vreugde. Het was de intentie van Śrī Śukadeva Gosvāmī om te verzekeren, dat de familie, waarin *bhakti* [dat wil zeggen, de *bhakta*] neerdaalt, superieur is aan de familie, waarin

Bhagavān neerdaalt. De familie, waarin *bhakti* neerdaalt, is lofwaardiger, omdat Bhagavān alleen door *bhakti* wordt overwonnen.

Het is waar, dat geen incarnatie van Bhagavān ooit in de Puru dynastie was afgedaald, maar dat een *bhakta* dat wel had gedaan.

Śrī Bhagavān is de instandhouder van de Pāṇḍu dynastie, zoals Hij de instandhouder is van de Yadu dynastie. Hij is ook hun instructeur, hun object van verering, hun beste vriend en hun leider. Hij is zelfs zover gegaan om als hun boodschapper op te treden en zodoende hun dienaar te worden. Nooit wordt gezien, dat een ander proces dan *bhakti* Bhagavān op deze wijze kan beheersen. Dergelijke *bhakti* is uiterst zeldzaam. Bhagavān kan wel bevrijding (*mukti*) geven aan degenen, die Hem vereren, hetgeen Zijn naam Mukunda verklaart, maar *prema-bhakti* geeft Hij zelden.

In het vers in kwestie impliceert het woord *karhicit* (“ieder moment”) niet, dat Śrī Bhagavān nooit *prema-bhakti* geeft. Hij geeft het niet, zolang een intense hunkering om *prema-bhakti* te krijgen niet in het hart is ontwaakt. Met andere woorden, het kan heel goed zijn, dat een toegewijde *bhajana* doet, maar als er andere ambities dan het dienen van Kṛṣṇa in het hart achterblijven – zelfs maar een spoor – geeft Bhagavān hem geen *prema*. Śrīla Kṛṣṇadāsa Kavirāja Gosvāmī heeft dan ook in *Śrī Caitanya-caritāmṛta* (*Ādi-līlā* 8.18) geschreven,

*kṛṣṇa jadi chuṭe bhakte bhukti mukti diyā
kabhu bhakti nā dena rākhena lukāiyā*

Zolang er hunkering naar plezier en bevrijding in het hart van de *bhaktas*, die zijn toegewijd aan *bhajana*, blijft bestaan, geeft Śrī Kṛṣṇa hen geen *prema-bhakti*. Integendeel, Hij verbergt het voor hen.

Als een kind ziek is, zal een liefhebbende moeder de *rasagullās* en de zoete rijst voor hem verstoppert. Ze geeft hem die dingen weer, zodra hij gezond is, anders niet. Op dezelfde manier houdt Bhagavān *bhakti* voor ongeschikte *bhaktas* verborgen. Het is normaal gesproken niet het geval, dat Śrī Kṛṣṇa aan Zijn eigen toegewijden

geen *prema-bhakti* wil geven. Dit zien we elders ook in *Śrī Caitanya-caritāmṛta* (*Madhya-līlā* 22.37),

anya-kāmī jadi kare kṛṣṇera bhajana
nā māgileha kṛṣṇa tāre dena sva-caraṇa

Als degenen, die naar iets anders verlangen dan *bhakti*, *bhajana* van Kṛṣṇa uitvoeren, geeft Śrī Kṛṣṇa hen dienstverlening aan Zijn goddelijk genadevolle voeten, zelfs zonder dat ze erom vragen.

Sommigen denken, als Śrī Kṛṣṇa een toegewijde eenvoudig tevreden kan stellen door hem lustbevrediging (*bhukti*) of bevrijding (*mukti*) te geven, zal Hij hem nooit *prema-bhakti* geven, omdat Hij wordt beheerst door *prema-bhakti*. Naar hun opvatting is ondergeschiktheid aan de toegewijde lastig voor Hem. In werkelijkheid echter is *prema-bhakti* een functie van Kṛṣṇa's *hlādinī-śakti* (pleziergevend vermogen). Daarom ontleent Hij veel meer zegen aan *prema-bhakti* dan aan Zijn eigen intrinsieke natuur (*svarūpa*). Aangezien Zijn ondergeschiktheid aan de *bhakta* Zijn hoogste geluk vormt, hunkert Hij er altijd naar. Het is niet mogelijk, dat deze kwaliteit van ondergeschiktheid Hem pijn geeft of dat Hij het afwijst. Dit is de definitieve conclusie van de *bhakti-śāstras*.

Aangezien *bhakti* zo superieur is aan *mukti*, het hoogste doel van *jñāna*, hoe kan *jñāna* dan de activerende factor van *bhakti* zijn?

Nadat Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura het idee heeft weerlegd, dat *jñāna bhakti* activeert, en nadat hij de superieuriteit van *bhakti* over *mukti*, het hoogste doel van *jñāna*, heeft vastgesteld, gaat hij nu de uitgestrekte superieuriteit van de toegewijde van Bhagavān boven de bevrijde persoon (*mukta-puruṣa*) aantonen.

Koning Parikṣit zei tegen Śrīla Śukadeva Gosvāmī,

muktānām api siddhānām / nārāyaṇa-parāyaṇaḥ
sudurlabha prasāntātmā / koṭiṣv api mahā-muneḥ

Śrīmad-Bhāgavatam (6.14.5)

O grootste der wijzen, van de miljarden en miljarden personen, die zelfs in dit leven zijn geëmancipeerd (*jīvan-mukta*) en die de bevrijding van opgaan in de *brahma* uitstraling (*brahma-sāyujya-mukti*) bijna hebben bereikt, is er slechts één die Bhagavān Nārāyaṇa vereert. Een dergelijk persoon, wiens verstand volkomen sereen is en die zijn toevlucht alleen in Nārāyaṇa zoekt, is uitermate zeldzaam. Er bestaan slechts enkele van dergelijke personen.

Śrīla Jīva Gosvāmī heeft in zijn commentaar op dit vers geschreven,
muktānām prakṛta-śarīra-sthatve 'pi tad-abhimāna-sūnyānām | siddhānām prāpta-sālokyādīnām ca koṭiṣv api madhye nārāyaṇa-sevā-mātrākāṅkṣī sudurlabhaḥ | prasāntātmā sarvopadrava-rahitaḥ ||

De betekenis is, dat iemand die vrij is van de identificatie met het sterfelijke lichaam, waarin hij zich bevindt, dient te worden beschouwd als bevrijd, een *jīvan-mukta-puruṣa*. Maar om *brahma-sāyujya-mukti* te bereiken dient zelfs een *jīvan-mukta-puruṣa* te wachten, totdat de gevolgen van zijn acties (*prārabdha*) zijn vernietigd.

De gevolgen van de acties van een *jñānī* kunnen niet alleen door *brahma-jñāna* worden vernietigd. De reden hiervoor is als volgt. *Brahma-jñāna* wordt verkregen door het onderscheid te kunnen maken tussen geest en niet-geest. Door de vrucht van deze wijsheid wordt zijn hart zuiver en krijgt hij kennis van de ongedifferentieerde geest (*abheda-brahma*), waardoor de *jīva* een idee krijgt van eenheid met *brahma* (Absolute Geest).

Ofschoon er enige kennis van de speciale kwaliteit van de Absolute Realiteit in deze ongedifferentieerde *brahma-jñāna* huist, leidt deze kennis niet tot enige activiteit in de vorm van verering of dienstverlening. Vandaar dat zich geen vermogen van de Allerhoogste Persoonlijkheid Gods in het lichaam van de *sādhaka* manifesteert, waardoor de onoverkomelijke *prārabdha* van de *sādhaka* niet kan worden vernietigd.

Zelfs bij het bereiken van *brahma-jñāna* – dat wil zeggen, zelfs nadat een enorme hoeveelheid van de eindeloze massa opeengestapelde zaden van zonden (*bīja*) van de *sādhaka*, de neiging om te zondigen (*kūṭa*) enzovoort, is vernietigd – moet de *sādhaka* toch wachten op de vernietiging van de *prārabdha*, die het resultaat in zijn huidige lichaam is geworden, voordat hij *sāyujya-mukti* bereikt. Dergelijke *sādhakas* worden *jīvan-mukta* genoemd (bevrijd in dit leven). Ook al blijft hun sterfelijke lichaam bestaan, deze *mukta-puruṣas* houden niet langer de identificatie met hun lichaam vast.

Het woord *siddhānām* dient te worden verstaan als “degenen die bijna bevrijding hebben bereikt”. Een toegewijde van Nārāyaṇa – dat wil zeggen, een toegewijde, die vrij is van iedere ambitie behalve van het verlangen om Śrī Nārāyaṇa te dienen – is zeldzamer dan miljarden en miljarden van dergelijke bevrijde persoonlijkheden (*jīvan-muktas*) en geperfectioneerde persoonlijkheden (*siddhā-puruṣas*). Dat komt, omdat de geest van een dergelijke *bhakta* se-reen is of vrij van allerlei vormen van afleiding.

Hier kan men de volgende vraag stellen. Welke afleiding kan mogelijk-erwijs achterblijven in een geperfectioneerde persoonlijkheid of in iemand, die in dit leven is bevrijd? *Śāstra* zegt, dat na overtredingen te hebben begaan tegen de onbevattelijk machtige lotusvoeten van Śrī Bhagavān zelfs dergelijke individuen weer opnieuw van aardse zaken (*samsāra*) in verrukking raken.

*jīvan-muktā api punar- / bandhanaṁ yānti karmabhiḥ
yady acintya-mahāśaktau / bhagavaty-aparādhinaḥ*

Het commentaar *Laghu-toṣaṇī* van Śrīla Jīva Gosvāmī
op *Śrīmad-Bhāgavatam* (10.2.32)

Zelfs als iemand in dit leven is bevrijd, raakt hij wederom aan wereldse zaken gebonden, omdat hij verslaafd is aan materiële verlangens vanwege overtredingen tegen de Allerhoogste Persoonlijkheid Gods.

Daarom heeft Śrīman Mahāprabhu de volgende instructie aan Śrīla Rūpa Gosvāmī gegeven,

*kṛṣṇa-bhakta—niṣkāma, ataeva ‘sānta’
bhukti-mukti-siddhi-kāmī—sakali ‘asānta’*

Śrī Caitanya-caritāmṛta (Madhya-līlā 19.149)

Aangezien een toegewijde van Kṛṣṇa vrij is van alle [materiële] verlangens, is hij rustig. Degenen, die naar materieel plezier verlangen, naar bevrijding uit wereldse aangelegenheden en naar mystieke perfectie, zijn rusteloos.

Toegewijden van Bhagavān zijn daarom veruit superieur aan degenen, die *jñāna* hebben geperfectioneerd. Zelfs iemand, die in verrukking raakt van het onpersoonlijke aspect van de Absolute Waarheid, geeft het pad van *jñāna* op en gaat *hari-bhajana* uitvoeren, zodra hij de minste smaak voor *bhakti* heeft gekregen.

*brahmānanda haite pūrṇānanda līlā-rasa
brahma-jñānī ākarṣiyā kare ātma-vaśa*

Śrī Caitanya-caritāmṛta (Madhya-līlā 17.137)

De *rasa* in het spel van Śrī Kṛṣṇa, dat vol van bovenzinnelijk vreugde is, lokt de *jñānī*, die geabsorbeerd is in de realisatie van *brahma*, en overmeestert hem volledig.

Voor degenen, die helemaal niets van *bhakti* hebben geproefd, schijnt de zegen van het vormloze aspect van het Absolute Brahman (*brahmānanda*) een groot geluk te zijn. Maar in *Śrīmad-Bhāgavatam* staat het volgende geschreven,

*ātmārāmās ca munayo / nirgranthā apy urukrame
kurvanty ahaitukim bhaktim / itham-bhūta-guṇo hariḥ*

Śrīmad-Bhāgavatam (1.7.10)

Zelfs *munis*, die diep waren verzonken in contemplatie op *brahma* en die waren ondergedompeld in het genoegen van de realisatie van *brahma*, voerden – ofschoon ze reeds waren bevrijd van woede en

vals-ego – ongemotiveerde toegewijde dienst aan Bhagavān uit. Dat komt, omdat de kwaliteiten van Bhagavān zo vol *mādhurya* (een onbeschrijflijke charme) zijn, dat deze [kwaliteiten] iedereen tot Hem aantrekken.

Ook in *Lalitā-mādhava-nāṭaka* (5.2) staat geschreven,

*ṛddhā-siddhi-vraja-vijayitā satya-dhamara-samādhir
brahmānando gurur api camatkārayaty eva tāvat
yāvat premnā madhu-ripu-vaśikāra-siddhausadhīnām
gandho 'py antaḥkaraṇa-saraṇī-pāthatām na prayāti*

Prema is inherent het perfecte elixer om Śrī Kṛṣṇa onder controle te brengen. Zolang er geen spoor van *prema* in de kern van het hart aanwezig is, kunnen mystieke perfecties (*siddhis*), te beginnen met het vermogen om kleiner dan een atoom te worden (*aṇimā*), uiterst verheven lijken te zijn en *samādhī* (trance), de vrucht van het praktiseren van *dharma*s, te beginnen met eerlijkheid, evenals het grote geluk van de realisatie van *brahma*, kunnen in het hart grote verbazing wekken.

Daarom is afdoende vastgesteld, dat de excellentie van de *bhaktas* miljoenen en miljoenen keren groter is dan die van bevrijde persoonlijkheden (*mukta-puruṣas*). Śrīman Mahāprabhu gaf in zijn lessen aan Śrīla Rūpa Gosvāmī de gradatie van uitmuntendheid aan,

*ei-mata brahmāṇḍa bhari' ananta jīva-gaṇa
caurāśī-lakṣa yonīte karaye bhramaṇa
tāre madhye 'sthāvara', 'jaṅgama'—dui bheda
jaṅgame tīryak-jala-sthalacara-vibheda
tāra madhye manuṣya-jāti ati alpatara
tāra madhye mleccha, pulinda, bauddha, śabara
veda-niṣṭha-madhye ardheka veda 'mukhe' māne
veda-niṣiddha pāpa kare, dharma nāhi gaṇe
dharmācāri-madhye bahuta 'karma-niṣṭha'
koṭi-karma-niṣṭha-madhye eka 'jñāni' śreṣṭha*

*koṭi-jñāni-madhye haya eka-jana 'mukta'
koṭi-mukta-madhye 'durlabha' eka kṛṣṇa-bhakta*

Śrī Caitanya-caritāmṛta (Madhya-līlā 19.138, 144-48)

In dit universum wemelt het van talloze miljarden levende wezens, die bestaan uit twee soorten: degenen die zich niet kunnen voortbewegen (*sthāvara*), zoals bomen, en degenen die zich wel kunnen voortbewegen (*jaṅgama*), zoals mensen, vogels en zoogdieren. In de 8,4 miljoen verschillende levenssoorten, waartoe waterdieren en wilde dieren enzovoort behoren, bevinden zich slechts zeer weinig menselijke levensvormen. En zelfs in de mensheid zijn rassen en groepen aanwezig, zoals *mlecchas* (ongeciviliseerde barbaren), *pulindas* (primitieve stammen), boeddhisten en *sabaras* (bergstammen), die niet volgens de Veda's leven. Van de resterende leden van de mensheid, die de Veda's wel erkennen, verleent de helft van hen lippendienst aan de Veda's en nemen de sommaties van de Veda's met betrekking tot *dharma* (religie), *karma* (voorgescreven beroepsmatige plichten) enzovoort niet in acht. Integendeel, ze houden zich bezig met zondige activiteiten, die strijdig zijn met de Veda's. Van de rest van de bevolking, die wel de beoefening van *veda-dharma* onderneemt, zijn de meesten geïnteresseerd in de uitvoering van *karma* (baatzuchtig streven), zoals *yajñas*. Onder tientallen miljoenen van dergelijke mensen, die aan *karma* zijn gewijd, bevindt zich amper één *jñāni*. En weer onder tientallen miljoenen *jñānis* bevindt zich zowaar één zeldzaam persoon, die het stadium van perfectie bereikt en vrij wordt van lichamelijke identificatie enzovoort. Onder tientallen miljoenen van dergelijke bevrijde personen, is één zeldzaam individu een toegewijde van Kṛṣṇa.

Onder miljarden *kṛṣṇa-bhaktas* bevindt zich één ware *kṛṣṇa-bhakta*, wiens hart volkomen tot rust is gekomen. Met andere woorden, nadat een dergelijke toegewijde alle andere verlangens heeft opgegeven, verlangt hij alleen nog naar Śrī Kṛṣṇa en naar dienstverlening aan Hem. Alleen hij is volkomen sreen, omdat hij uitsluitend is toegewijd aan het dienen van Kṛṣṇa.

Degenen, die hunkeren naar materieel plezier (*bhukti*) of bevrijding (*mukti*), kunnen niet worden beschouwd als volkomen sreen.

Ze blijven rusteloos, omdat iemand, die *bhukti* en *mukti* koestert, nooit rustig kan zijn. Degenen, die hunkeren naar *aṇimā* (kleiner worden dan een atoom) en andere mystieke perfecties, verlangen naar zelfvoldoening, maar ook naar roem en adoratie. Zij blijven zonder twijfel altijd onvoldaan. Aspiranten van *mukti* zijn in werkelijkheid ook rusteloos. *Jīvas*, die verlangen naar rijkdom geschikt voor het transcendente universum en die *sālokya-mukti*, *sārṣṭi-mukti*, *sārūpya-mukti* of *sāmīpya-mukti* bereiken, blijven ongetwijfeld rusteloos. En degenen, die *sāyujya-mukti* wensen, waarin hun eigen bestaan niet langer wordt gerealiseerd, worden ook beschouwd als onvervuld, want hoewel ze niet naar persoonlijk geluk verlangen, zoeken ze naar een eind aan hun ellende. Omdat ze te lijden hebben van de beklemming in het materiële bestaan, gaan ze zich bezighouden met *sādhana*, die leidt tot *sāyujya-mukti* om van die ellende te worden verlost. De enige basis voor het streven naar *sāyujya-mukti* is het verlangen om het eigen lijden te schorsen. Hoe kan van iemand worden gezegd, dat hij rust en vrede heeft, als hij verlangt naar het stopzetten van zijn ongeluk?

Iemand kan te berde brengen, dat de intentie om eenheid met *brahma* te bereiken in feite een verlangen naar *mukti* is en dat het geen verlangen naar het stopzetten van ongeluk is. In dit geval moet eveneens worden geaccepteerd, dat iemands motief om *sādhana* uit te voeren bestaat uit een verlangen naar de glorie van het bereiken van *brahma*. Dit verlangen naar vergoddelijking maakt de geest eveneens rusteloos. Het verlangen om ellende te bevriezen, of het verlangen naar de glorie van de identificatie met *brahma*, blijft tot het laatste stadium van *sādhana* aanhouden. Dit komt, omdat iemand die *sāyujya-mukti* verlangt, hiernaast geen ander doel kan hanteren. Daarom komt ook een aspirant voor *mukti* niet tot rust.

Zolang het levend wezen geen eeuwigdurende, onafgebroken en oneindig gevarieerde zegen heeft bereikt en zolang zijn bewustzijn niet diepgaand in die zegen is geabsorbeerd, zal de rusteloosheid

van zijn geest niet verdwijnen. Het is niet mogelijk. Het levend wezen kan deze zegen alleen vinden, als hij door middel van *bhakti* uitsluitend de *rasa* van het spel van Bhagavān proeft. De geest van degenen, die deze *bhakti-rasa* (de smaken van toewijding) of *līlā-rasa* (de smaken van het zoete spel van Śrī Kṛṣṇa) hebben geproefd, kunnen zelfs niet meer opgewonden raken door de zegen van de identificatie met *brahma* (*brahmānanda*). Anderzijds worden de *jñānīs*, die in *brahmānanda* zijn verzonken, wel rusteloos door *bhakti* te proeven, die vol *līlā-rasa* is, waardoor in hen een hunkering ontstaat om *bhakti-rasa* te ervaren en worden ertoe aangetrokken.

brahmānanda haite pūrṇānanda līlā-rasa
brahma-jñānī ākarṣiyā kare ātma-vaśa

Śrī Caitanya-caritāmṛta (Madhya-līlā 17.137)

Dit bevestigt tevens, dat de geest van de *brahma-jñānī* in *brahmānanda* alleen stabiel kan blijven, zolang de onderwerpen over de *mādhurya* van de namen, gedaanten, kwaliteiten en het spel van Bhagavān Śrī Kṛṣṇa, de onuitputtelijke oceaan van *bhakti-rasa*, zijn oren niet binnenkomen. Śrīla Śukadeva Muni en de vier Kumāra's met Sanaka aan het hoofd zijn het bewijs hiervan. Vanaf hun geboorte waren ze geheel geabsorbeerd in *brahma* realisatie, maar toen ze tot de kwaliteiten van Śrī Kṛṣṇa werden aangetrokken, gingen ze zich met *bhajana* bezighouden.

De mogelijkheid blijft dus bestaan, dat zelfs de geest van een *brahma-jñānī* rusteloos kan zijn. Om deze reden zijn zij ook beschreven als niet vredig. De toegewijde daarentegen, die *bhakti-rasa* proeft, heeft zijn eigen zelf echt vergeten. Dat komt, omdat hij Śrī Kṛṣṇa eeuwigdurend dient en op die manier de *rasa* van Zijn spel proeft. Het gevolg is, dat hij niet alleen echt in vrede (*sānta*) is, maar volkomen sreen (*prasānta*) is. Met andere woorden, hij is rustig in de overtreffende trap.

5l ~ Jñāna wordt gevoed door de genade van bhakti

*īndram eva pradhānīkṛtya svayaṁ guṇībhavatopendreṇa taṁ sarvat-
hā puṣṇatā sva-kṛpālutvam eva yathābhijñā-janeṣu pratyāyate na tu
svāpakarṣas tathaiva jñānaṁ puṣṇantyās tat-tat-prakaraṇa-vākyeṣu
tasyā bhakter anugraha eva sudhībhir anugamyata iti || 5 ||*

BHĀVĀNUVĀDA – [In de bovenstaande tekst is de hoogste excellen-
tie van *bhakti* uitgeroepen. Waarom zien we dan in bepaalde delen
van *śāstra*, dat *jñāna* als primair wordt beschreven? Dit wordt nu
beantwoord met de volgende analogie.]

Hoewel Śrī Bhagavān *sarva-śaktimān* is, het almachtige en col-
lectieve reservoir van alle transcendente kwaliteiten, heeft Hij Indra
Zijn ouderling gemaakt. Hij accepteerde ondergeschiktheid aan
hem en kwam in de gedaante van Upendra (Vāmana), de jongere
broer van Indra, en hield Indra, koning der halfgoden, in ieder op-
zicht in stand. Wijze personen begrijpen dit als Bhagavāns eigen-
schap van genade; het is totaal geen indicatie voor Zijn inferieuri-
teit. Op dezelfde manier dienen we van schriftuurlijke uitspraken te
weten, die *jñāna* als prominent vestigen en *bhakta* als louter een
ondersteunend onderdeel van *jñāna*, dat de uiterst onafhankelijke
en transcendente Bhakti-devī door de geaardheid goedheid te aan-
vaarden op genadevol wijze als een onderdeel van *jñāna* is gekomen
alleen om *jñāna* te voeden. Wijze personen en geleerden hebben
vastgesteld, dat dit de genade van *bhakti* is.

PĪYUṢA-VARṢIṆĪ-VṚTTI – Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura pre-
senteert deze analyse met een zeer genuanceerde beraadslaging,
waarin hij het onafhankelijke karakter van Bhakti-devī stevig on-
derbouwt. Er kan een vraag rijzen met betrekking tot degenen, die
de praktijk van *jñāna* vermengd met *bhakti* uitvoeren. We treffen
schriftuurlijke uitspraken aan, zoals “*kṛṣṇa-bhakti binā tāhā dite
nāre phala* – zonder de hulp van *bhakti* kan geen enkele praktijk

vrucht dragen” (*Śrī Caitanya-caritāmṛta*, *Madhya-līlā* 22.18). Derhalve praktiseren beoefenaren van *jñāna* ook *bhakti* om bevrijding, de vrucht van *jñāna*, te bewerkstelligen. In een dergelijke beoefening is *bhakti* als een onderdeel van *jñāna* aanwezig. *Jñāna* overheerst en Bhakti-devī bevindt zich in een secundaire positie. Hoe wordt dan het onafhankelijke karakter van *bhakti* aangetoond? Verder wordt in *Śrīmad-Bhāgavatam* de *bhakti* van een dergelijke *jñānī sāttvikī-bhakti* of toewijding in de geaardheid goedheid genoemd. Hoe wordt in dit geval dan tevens het transcendente (*nir-guṇā*) aspect van *bhakti* aangetoond? De eerbiedwaardige auteur heeft dit op prachtige wijze met een analogie in overeenstemming gebracht.

In Canto Acht van *Śrīmad-Bhāgavatam* is het spel van Śrī Vāmanadeva beschreven. Ondanks de hoogste onafhankelijkheid van Śrī Vāmanadeva, Zijn ongelimiteerde vermogens en belichaming van alle transcendente eigenschappen is Hij uit eigen vrij wil in de gedaante van Śrī Upendra verschenen, de jongere broer van Indra, koning der halfgoden. Vāmanadeva had alleen voor de bestwil van Indra ondergeschiktheid aan hem aanvaard. Onder voorwendsel van het bedelen om drie stappen land van Mahārāja Bali nam Hij met Zijn eerste twee stappen de Aarde en de hemelse planeten in beslag. En met Zijn derde stap zond Hij Bali Mahārāja naar het lagere planetaire stelsel genaamd Pātāla-loka. Daarna heeft Hij het koninkrijk der hemelen aan Indra gegeven en hield hem op die manier in stand. Śrī Vāmanadeva accepteerde de naam Upendra.⁷ Uit eigen vrije wil werd Hij Indra’s jongere broer en bood hem altijd het respect, dat een oudere broer past. Zouden geleerde personen bij het zien van de instandhouding en de steun, die Bhagavān Upendra op deze wijze aan Indra gaf, Hem als inferieur aan Indra beschouwen? Ze zien juist, dat het respect, dat Bhagavān Upendra (Vāmana) aan Indra

⁷ *Upa-indra* – letterlijk, “de kleinere Indra” hetgeen betekent Indra’s jongere broer. –Red.

gaf evenals de pogingen van Upendra om hem in stand te houden, Zijn genade aan Indra betrof. Op deze manier wordt Zijn hoogste excellentie aangetoond, niet Zijn inferieureit.

Voor zover de *jīva* zijn volledige potentieel manifesteert door *sādhana* uit te voeren, wordt zijn eigenschap van *jīva* verwezenlijkt – dat wil zeggen, zijn ware bewustzijn. Op dezelfde manier wordt ook de eigenschap van Bhagavān als Bhagavān (Zijn *bhagavatā*) gemanifesteerd, voor zover het mededogen van Śrī Bhagavān afdaalt naar lagere en gedegradeerde wezens.

In wezen beschermd de almachtige Bhagavān Indra en hield hem in stand door zijn jongere broer te worden. Als we dit spel nader beschouwen, zien we, dat Bhagavān Upendra eenvoudig compassie had voor Indra. Ondanks dat Hij uiterst onafhankelijk, alwetend en almachtig is, werd Śrī Bhagavān door Zijn eigen onafhankelijke verlangen de jongere broer van Indra en nam zelfs de naam Upendra aan. Hij heeft op deze manier de preëminentie van Indra gevestigd. Śrī Bhagavān wordt hier niet minder door. Integendeel, het openbaart Zijn *bhakta-vātsalyatā*, Zijn genegenheid voor Zijn toegewijde. Op dezelfde manier voedt *bhakti jñāna*, want zonder toevlucht te nemen tot *bhakti* kan *jñāna* geen enkel resultaat opleveren.

Evenals Śrī Bhagavān Zelf is Zijn *svarūpa-śakti* – *bhakti* – ook uiterst mededogend. De enige oorzaak voor het verkrijgen van hetzij het aspect van de Absolute Waarheid zonder eigenschappen (*nirviśeṣa*) of het aspect verzadigd van alle eigenschappen (*saviśeṣa*) is *bhakti*. Śrī Bhagavān zegt, “*Bhaktiyā mām abhijānāti* – Ik kan alleen worden gekend door *bhakti*” (*Bhāgavad-gītā* 18.55) en “*bhaktiyāham ekayā grāhyaḥ* – Ik kan alleen worden bereikt door *bhakti*” (*Śrīmad-Bhāgavatam* 11.14.21). Deze en andere verzen in Śrī *Bhāgavad-gītā* en *Śrīmad-Bhāgavatam* onderbouwen dit.

Als men dus op deze manier de *sādhana* van *jñāna* uitvoert, maar niet de *sādhana* van *bhakti*, bereikt men louter tegenspoed. Intelli-

gente *jñāna-sādhakas* voeren om deze reden de *sādhana* van *bhakti* uit samen met hun verering van *nirviśeṣa-brahma*. In dergelijke *jñāna-sādhana* wordt de beoefening van *bhakti* als hulpbron aangewend; echter alleen onder invloed van dergelijke *bhakti* bereikt die *jñāna-sādhana* perfectie. Dit is de reden, waarom in *jñāna-sādhana*, waarin de aanbidder als niet-verschillend wordt gezien van het object van verering, *bhakti* niet in haar primaire vorm verschijnt. Ze verschijnt veeleer in een secundaire vorm als onderdeel van *jñāna*. Door Zijn vermogen van onafhankelijkheid niet te manifesteren gaf Upendra voorrang aan Indra en naar Zijn eigen wens werd Hijzelf secundair. Dit wijst erop, dat Upendra genade schonk aan Indra. Op dezelfde manier blijft Bhakti-devī in een ondergeschikte positie als een onderdeel van *jñāna* door haar vermogen van onafhankelijkheid op genadevolle wijze niet te manifesteren en voedt op die manier de beoefening van *jñāna*. Als resultaat van de praktijk van de *jñānī* schenkt *bhakti* hem kennis, die de eenheid van de individuele ziel met *brahma* (*brahma-aikya-jñāna*) bevordert en geeft hem bevrijding.

Zoals Upendra Bali Mahārāja bedroog en de hemelse planeten aan Indra vermaakte, zo neemt de meest mededogende Bhakti-devī, ondanks dat ze de functie van Bhagavāns *svarūpa-śakti* bekleedt en ondanks dat ze *nirguṇā* is of buiten de materiële geaardheden staat, op genadevolle wijze en naar haar eigen onafhankelijke wens de geaardheid goedheid (*sattva-guṇa*) aan om de discipline van *jñāna* van de *jñānīs* te completeren. In *Śrīmad-Bhāgavatam* is deze vorm van *bhakti sāttvikī-bhakti* genoemd.

Men kan zich wederom afvragen, “Deze Absolute Waarheid kent twee manifestaties of aspecten. De ene is *saviśeṣa*, het persoonlijke aspect (of Bhagavān Zelf) en de andere is *nirviśeṣa*, het onpersoonlijke aspect zonder enige differentiatie (*brahma*). De *nirviśeṣa-svarūpa* van de Allerhoogste Absolute Waarheid is ook transcendent (buiten de geaardheden van de materiële natuur). Waarom zou

bhakti dan de materiële geaardheid van goedheid moeten aannemen om iemand realisatie van dat onpersoonlijke aspect te geven, dat zich ook buiten de geaardheden van de materiële natuur bevindt? Kan *bhakti*, die vrij is van materiële geaardheden, geen realisatie van *nirviṣeṣa-brahma* geven, terwijl ze in haar eigen *svarūpa* blijft staan?”

Als antwoord wordt gezegd, dat *bhakti* de naam is van één van de *śaktis* van Bhagavān. De term *śakti* wijst op de capaciteit om te handelen of tot stand te brengen. De *śakti*, die de Allerhoogste Absolute Waarheid (*parā-tattva*) manifesteert, wordt *bhakti* genoemd. Bhakti-devī, die zich buiten de materiële geaardheden bevindt, openbaart de *svarūpa* van Bhagavān aan de beoefenaren van *bhakti*, die vrij zijn van materiële verlangens en zich ook buiten de geaardheden van de materiële natuur bevinden. In het hart van de *jñānī-sādhakas* echter bevindt zich het verlangen naar bevrijding. Tenzij het hart vrij van materieel verlangen is, kan Bhakti-devī in haar transcendente *svarūpa* daar niet wakker worden. Vanwege het verlangen naar bevrijding, dat lijkt op doornen, in het hart van de *jñānīs*, dat wil zeggen, omdat hun hart vol zit met materiële verlangens en wordt aangegrepen door de geaardheden van de stoffelijke natuur, neemt Bhakti-devī de geaardheid goedheid aan en verschijnt op die manier in hun hart om hun wensen in vervulling te brengen. Er bestaat voor hen geen andere manier om perfectie in hun respectievelijke disciplines te bereiken.

De geaardheid goedheid verlicht, de geaardheid hartstocht animeert en de geaardheid onwetendheid versluiert. Hoewel de geaardheid goedheid de transcendente Allerhoogste Absolute Realiteit niet openbaart, geeft het zeker een idee van de Allerhoogste Absolute Realiteit. Met betrekking tot *bhakti* in de geaardheid goedheid zegt Bhagavān Kapiladeva in *Śrīmad-Bhāgavatam* (3.29.10) het volgende,

*karma-nirhāram uddiśya / parasmin vā tad-arpanam
yajed yaśṭavyam iti vā / pṛthag-bhāvaḥ sa sātṭvikah*

Als iemand de resultaten van zijn actie aan Bhagavān opdraagt met het doel zich te bevrijden van het gevolg van baatzuchtige actie om zodoende bevrijding te krijgen, of als hij toewijding aan Bhagavān uitvoert met andere verlangens dan Hem een plezier te doen, maar dat eenvoudig doet uit een gevoel van plichtsbetrachting aan Hem, bevindt zijn toewijding zich in de geaardheid goedheid, *sātṭvikī-bhakti*.

Om Bhagavān een plezier te doen dragen velen Hem de resultaten van hun vrome actie (*karma*) op met een verlangen om te worden bevrijd van de gevolgen van *karma*, of om bevrijding te krijgen, want zonder Bhagavān een plezier te doen kan men geen van beide tot stand brengen. *Bhakti* schenkt immers de vrucht van *karma*, *yoga* en *jñāna*. Zonder de genade van Bhagavān of *bhakti* zijn *karma*, *yoga* en *jñāna* niet in staat hun vruchten te schenken.

Als *bhakti* wordt uitgevoerd met een ander belang dan Śrī Kṛṣṇa een plezier te doen, is het geen *śuddha-bhakti*. *Śāstra* geeft ons de instructie om Bhagavān te vereren; daardoor voeren zovelen *bhajana* uit met een gevoel van plichtsbesef, zonder dat ze over complete kennis van *bhakti-tattva* beschikken. Hun *bhajana* is niet gericht op het bereiken van *bhakti*, noch is het bedoeld voor het plezier van Bhagavān. Om deze reden is hun *bhakti* niet *nirguṇā* of zonder geaardheden van de materiële natuur. Dit heet *sātṭvikī-bhakti*, toewijding in de geaardheid goedheid.

Het hierboven genoemde vers van *Bhāgavatam* zegt, dat *bhakti* bevrijding geeft. Daarom heeft Śrīla Jīva Gosvāmīpāda gezegd, “*kaivalya kāmā sātṭvikī* – het verlangen om één te worden met *brahma* bevindt zich in de geaardheid goedheid.” Het is dus duidelijk, dat de *sādhana* om bevrijding te bereiken toewijding is in de geaardheid goedheid, aangezien *jñāna* op zich niet in staat is om bevrijding te geven.

Tekst 6

6a ~ Bhakti komt voort uit bhakti

“bhaktyā sañjātayā bhaktyā” iti bhakteḥ phalaṁ prema-rūpa saiveti svayaṁ puruṣārtha-mauli-rūpatvaṁ tasyāḥ | tad evaṁ bhāgavata iva svarūpa-bhūtāyā mahā-śakteḥ sarva-vyāpakatvaṁ sarva-vaśī-kāritvaṁ sarva-sañjīvatvaṁ sarvotkarṣa-parama-svāntryaṁ sva-prakāśatvaṁ ca kiñcid uṭṭāṅkitam

BHĀVĀNUVĀDA – “Bhaktyā sañjātayā bhaktyā – bhakti komt voort uit bhakti.” Volgens deze woorden van Śrīmad-Bhāgavatam (11.3.31) is prema-bhakti de vrucht van [sādhana-] bhakti. Prema is het kroonjuweel van alle spirituele verworvenheden. Dus evenals Bhagavān is Zijn stralend innerlijke vermogen Bhakti-devi alomtegenwoordig, alom-besturend, alom-voedend, al-aantrekkelijk, hoogst onafhankelijk en zelfmanifesterend. Deze eigenschappen zijn hier in het kort aangestipt.

PĪYŪṢA-VARṢINĪ-VṚTTI – Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura, die bewijsmateriaal citeert uit Śrīmad-Bhāgavatam, Śrīmad Bhāgavad-gītā en andere geschriften, heeft het zelfmanifesterende, onafhankelijke karakter van bhakti uitvoerig aangetoond samen met haar andere karakteristieken en besluit daarmee de Eerste Nectarregen.

Eerder is reeds gezegd, dat men door de genade van een hoogst onafhankelijke, grote heilige persoonlijkheid (mahāpuruṣa) bhakti krijgt. Bhakti-devī, die zich in het hart van de mahāpuruṣa bevindt, is van die genade de enige oorzaak, want zonder bhakti kan genade niet tot stand komen. Derhalve is bhakti de oorzaak van bhakti. Met de vaststelling hiervan is de onafhankelijke en zelfmanifesterende natuur van bhakti aangetoond. Śrīmad-Bhāgavatam (11.3.31) toont rechtstreeks aan, hoe bhakti de enige oorzaak van bhakti is,

*smarantaḥ smārayantaś ca / mitho 'ghaughā-haraṁ harim
bhaktyā sañjātayā bhaktyā / bibhraty utpulakām tanum*

[Śrī Prabhuddha, de beste der negen *yogendras*, zei tegen Nimi Mahārāja,] O Koning, op deze manier herinnert de *premi-bhakta* door *prema-bhakti*, die is verschenen uit *sādhana-bhakti*, Śrī Hari, waarbij zijn lichaam van extase huivert en zijn haar overeind staat, en veroorzaakt tevens, dat anderen Hem ook herinneren.

In de disciplines van *karma*, *yoga*, *jñāna* enzovoort verschilt het middel (*sādhana*) van het doel (*sādhya*). De *sādhana* van de baatzuchtig strevers (*karmīs*) bestaat uit het offeren van offergaven (*yāga*), het uitvoeren van vuuroffers (*yajña*) enzovoort, waarbij hun doel is het bereiken van de hemelse planeten. Tot de *sādhana* van de *jñānīs* behoren het terugtrekken van de geest uit zintuiglijk plezier (*śama*), onthouding van de zintuigen (*dama*) en herhaalde, diepe meditatie (*nididhyāsana*) met het doel op te gaan in het onpersoonlijke aspect van de Allerhoogste Persoonlijkheid Gods (*brahma-sāyujya*). De *sādhana* van de *yogīs* is beteugeling (*yama*), het naleven van verboden (*niyama*), de beheersing van het lichaam (*āsana*), ademhalingsoefeningen (*prāṇāyāma*) enzovoort, waarbij hun doel is opgaan in Paramātmā (*paramātma-sāyujya*). In de mate, waarin deze uiteenlopende beoefenaren perfectie naderen, neemt hun praktijk af. Uiteindelijk bevrijden ze zich helemaal van hun praktijk en raken in de perfectie geabsorbeerd. Hun discipline (*sādhana*) en hun perfectie (*sādhya*) zijn dus totaal verschillend van elkaar. Dit is gemakkelijk te begrijpen.

Daarentegen zijn *sādhana-bhakti*, *bhāva-bhakti* en *prema-bhakti* vergelijkbare en overtreffende stadia van dezelfde discipline. Het voorgaande stadium van *bhakti* wordt de oorzaak van het volgende stadium van *bhakti*. Zodra de beoefenaar van *bhakti* vooruitgang maakt naar *prema-bhakti*, neemt daarom zijn discipline toe. Het houdt niet op. Het komt, omdat in het stadium van *sādhana-bhakti* zijn smaak voor toewijding nog niet is verankerd. In de stadia van

bhāva en *prema* wordt die smaak echter zeer gecondenseerd. Śrīla Narottama dāsa Ṭhākura heeft gezegd,

*pākile se prema-bhakti, apakve sādhana-rīti,
bhakti lakṣaṇa tattva-sāra*

Prema-bhakti-candrikā (5.8)

Prema-bhakti is liefde voor Kṛṣṇa, die geheel rijp is, en *sādhana-bhakti* is dezelfde toewijding, die nog niet rijp is. Dit is de essentie van de kenmerken van *bhakti-tattva*.

Zoals een onrijpe mango zuur is, maar zeer smakelijk wordt, zodra hij rijp is, zo gaat *prema* achtereenvolgens door een rijpingsproces van diverse stadia heen, namelijk *sneha*, *māna*, *praṇaya*, *rāga*, *anurāga* en tenslotte *mahābhāva*. Deze zijn de diverse stadia in de ontwikkeling of transformaties van *prema*. *Prema* wordt zelf zonder de zoete eigenschappen van de voorgaande stadia te verliezen steeds gecondenseerder of smakelijker, naarmate het de hogere stadia van *sneha*, *māna*, *praṇaya* enzovoort bereikt. Het hoogste stadium van *prema* wordt *mahābhāva* genoemd en dit is alleen aanwezig in de *vraja-gopīs*. De *bhakti*, waarin geen andere verlangens aanwezig zijn dan alleen het geven van geluk aan Śrī Kṛṣṇa, wordt *uttamā-bhakti* genoemd.

Uttamā-bhakti bestaat in drie soorten: *sādhana-bhakti*, *bhāva-bhakti* en *prema-bhakti*. Hier is nog een andere kwestie, die waard is in overweging te worden genomen. Volgens de filosofie van *sāṅkhya* verlaat het ingrediënt van de oorzaak (*upādāna kāraṇa*) zijn voorgaande conditie en transformeert in zijn effect. Bij wijze van analogie kunnen we zeggen, wanneer melk [het ingrediënt van de oorzaak] in yoghurt transformeert, laat het zijn voorgaande hoedanigheid achterwege. In de yoghurt wordt niet langer melk aangetroffen. En dan kan de volgende vraag rijzen. Moeten we door het gebruik van het woord ‘transformatie’ aannemen, dat dit verschijnsel zich ook in *bhakti* voltrekt? Met andere woorden, wanneer *bhāva-bhakti*

(*rati*) transformeert in *prema-bhakti*, houdt *bhāva-bhakti* dan op te bestaan? Wanneer *prema-bhakti* transformeert in *sneha*, verdwijnt dan het stadium of de karakteristiek van *prema-bhakti*? Wanneer *sneha* transformeert in *praṇaya*, houden de voorgaande kwaliteiten van *sneha* dan op te bestaan?

Als antwoord op deze twijfel zegt Śrīla Rūpa Gosvāmī, dat dit principe niet voor *bhakti* geldt. *Rati* is de bijzondere functie van de *hlādinī-śakti* van Śrī Kṛṣṇa. Door de kracht van het onbevattelijke vermogen van Śrī Kṛṣṇa (*acintya-śakti*) ontwikkelt *rati* zich naar hogere stadia zonder haar voorgaande stadium te verliezen. Zoals *sādhana-bhakti* bestaat uit *śravaṇa*, *kīrtana* en andere onderdelen van toewijding, zijn diezelfde onderdelen ook in *bhāva-bhakti* en *prema-bhakti* aanwezig. Op dezelfde manier transformeert *bhāva-bhakti* zich in *prema-bhakti* zonder haar voorgaande stadium achterwege te laten.

Deze *prema-bhakti* is het kroonjuweel van alle spirituele verworvenheden (*puruṣārtha*). Datgene, dat waardevol of wenselijk (*artha*) is voor de ziel (*puruṣa*), wordt *puruṣārtha* genoemd. Hoewel de *jīvas* in deze wereld verschillende verlangens koesteren, geldt voor iedereen, dat de basis ervan het verlangen naar geluk of zegen is. *Bhakti*, de speciale functie van de *hlādinī-śakti* van Śrī Bhagavān, verdringt de *jīvas* in een oceaan van ambrozijnen zegen. In vergelijking met *bhakti* wordt zelfs het geluk van opgaan in *brahma* (*brahmānanda*) beschouwd als uitermate onbeduidend, laat staan materieel geluk en comfort of het geluk van de hemelse planeten.

Evenals Bhagavān is Zijn grote vermogen, Bhakti-devī, dat voortkomt uit Zijn *svarūpa*, alomtegenwoordig. Iedereen kan *hari-bhajana* overal, op ieder moment en in iedere conditie uitvoeren. Die Bhakti-devī doordringt daarom ook een onbeperkt aantal universa, de spirituele Vaikuṅṭha planeten, Goloka en andere *dhāmas*. Evenals Śrī Bhagavān heeft *bhakti* de eigenschap, dat ze in staat is iedereen te beheersen. Om niet te spreken van anderen, zelfs be-

vrijde zielen worden door haar eigenschap van buitengewone gene-
genheid aangetrokken en gaan *hari-bhajana* uitvoeren.

muktā api līlayā vīghrahaṁ kṛtvā bhagavantaṁ bhajate

Commentaar van Śrīla Śrīdhara Svāmī
op *Śrīmad-Bhāgavatam*

Zelfs een bevrijde ziel wordt door het spel van Kṛṣṇa aangetrokken.
Hij krijgt een spirituele gedaante en gaat het spel van Bhagavān bin-
nen om dienst aan Hem te verlenen.

Eerder is gezegd, dat *karma*, *jñāna*, *yoga*, *tapasya* enzovoort zonder
de hulp van Bhakti-devī niet de vruchten van hun beoefening kun-
nen opleveren. Door *bhakti* te vergelijken met alle andere discipli-
nes (*sādhana*) en hun respectievelijke doelstellingen (*sādhya*) is de
hoogste excellentie, onafhankelijkheid, zelfmanifesterend karakter
enzovoort van *bhakti* aangetoond. Nu zegt Śrīla Viśvanātha Cakra-
vartī Thākura, dat *bhakti* een oceaan van goede kwaliteiten is en hij
heeft iets van de glorie van de intrinsieke natuur (*svarūpa*) van
bhakti beschreven. Aan het begin van Zijn instructies aan Śrīla Rū-
pa Gosvāmī heeft Śrīman Mahāprabhu het volgende gezegd,

pārāpāra-sūnya gabhīr bhakti-rasa-sindhu
tomāya cākhāite tāra kahi eka 'bindu'

Śrī Caitanya-caritāmṛta (Madhya-līlā 19.137)

De oceaan van *bhakti-rasa* kent geen kust en is extreem diep. Om jou
de smaak van één druppel uit die oceaan te geven, zal Ik er iets van
beschrijven.

6b ~ Iemand met een rijpe intelligentie is tot bhakti geneigd

*tad api tām vinā anyatra pravṛttau prekṣāvattvasyābhāva iti kiṁ vak-
tavyam | naratvasyāpi “ko vai na seveta vinā naretaram” ity ādībhir
avagamo dṛṣṭaḥ || 6 ||*

*iti mādhyura-kādambinyām bhakteḥ sarvotkarṣa-nāmā prathamāṃṣ-
ta-vrṣṭiḥ* || 1 ||

BHĀVĀNUVĀDA – Dit gezegd hebbende, als we zien, dat iemand een neiging naar andere processen dan *bhakti* vasthoudt, moeten we weten, dat zijn intelligentie niet helemaal rijp is. *Śāstra* zegt, “Behalve een onmens of een dom dier bestaat er niemand, die geen liefdevolle toegewijde dienst aan Śrī Bhagavān uitvoert”. Deze en diverse andere schriftuurlijke uitspraken tonen de degradatie van een levend wezen aan, zelfs nadat hij een menselijke geboorte heeft gekregen.

ALDUS EINDIGT DE BHĀVĀNUVĀDA
VAN DE EERSTE NECTARREGEN GENAAMD
BHAKTEḤ SARVOTKARṢA
(“DE PREËMINENTIE VAN BHAKTI”)

PĪYUṢA-VARṢINĪ-VṚTTI – Als de glorie van *bhakti* zo uiterst verbaazingwekkend en ongeëvenaard is, is het inderdaad voor alle *jīvas* geschikt om het werven van *bhakti* tot het enige doel in hun leven te maken. Indien het krijgen van *bhakti* niet het doel van een *jīva* is, is het zeker, dat hij niet zorgvuldig over een bonafide geschrift heeft nagedacht. Zijn intelligentie is niet rijp geworden en zijn vermogen om na te denken is onderontwikkeld. Om deze reden is gezegd, dat dergelijke *jīvas* onderscheidingsvermogen missen. Men dient te weten, dat ze zich nog niet op het menselijke platform bevinden. Met andere woorden, ondanks dat ze beschikken over een menselijke levensvorm, hebben ze in werkelijkheid de aard van een dier. Dit is niet eenvoudig de persoonlijke opvatting van de auteur. Hij vestigt deze uitspraak op basis van schriftuurlijk bewijs, “... *pumān virajyeta vinā paśuḥnāt* – wie voert geen *bhajana* uit van Śrī Bhagavān, die beschikt over onbegrensde transcendentale kwaliteiten, afgezien van degenen met dierlijke neigingen? (*Śrīmad-Bhāgavatam* 10.1.4).

Śrīmad-Bhāgavatam (2.3.18-9) beschrijft degenen, die gekeerd zijn tegen *hari-bhajana* als afgestompt en verdierlijkt,

*taravaḥ kiṁ na jīvanti / bhastrāḥ kiṁ na śvasanty uta
na khādanti na mehanti / kiṁ grāme paśavo 'pare*

*śva-vid-varāhoṣṭra-kharaiḥ / samstutaḥ puruṣaḥ paśuḥ
na yat-karṇa-pathopeto / jātu nāma gadāgrajaḥ*

De betekenis van deze verzen is, dat degenen, die in deze wereld een menselijke levensvorm hebben gekregen en geen *hari-bhajana* uitvoeren, eenvoudig hun leven hebben verspild. Als men beweert, dat een lange levensduur de maatstaf is voor een succesvol leven, kan men zich afvragen, of een boom geen lang leven heeft. Een boom kan honderden jaren oud worden. Dus als een lange levensduur een teken van een succesvol leven is, zijn bomen aanzienlijk beter af dan mensen. Sommigen kunnen hier tegenin werpen, dat een boom weliswaar lang leeft, maar niet zoals een mens kan ademen. Als antwoord hierop kan worden gezegd, dat de blaasbalgen van een hoefsmid beter af zijn dan de longen van een mens, indien in- en uitademen de maatstaf is voor een succesvol leven, omdat blaasbalgen veel meer lucht in- en uitademen dan een mens. En als men betoogt, dat blaasbalgen niet zijn te vergelijken met het consumeren en voortplanten van een mens, kan als antwoord de vraag worden gesteld, of de dieren in het dorp, zoals koeien, buffels, geiten, honden, varkens, ezels en kamelen niet consumeren en voortplanten. Men kan dus de conclusie trekken, dat het succes van het menselijke leven alleen ligt in de uitvoering van *hari-bhajana*, dat in andere levenssoorten niet mogelijk is.

In de uitleg van de zinsnede *paśavo 'pare* in het bovenstaande vers heeft Śrīla Jīva Gosvāmī geschreven, “*tamapi narākāraṁ paśuṁ matvāha apara iti* – er dient te worden begrepen, dat mensen, die zich afkeren van *hari-bhajana*, eigenlijk dieren zijn, die op mensen

lijken. Hierop wordt gewezen door het gebruik van het woord *apare*.”

Sommigen kunnen zeggen, dat er in deze wereld figuren zijn, die afkerig zijn van *hari-bhajana*, maar die niettemin wetenschappers of staatshoofden zijn en wijd en zijd worden geprezen. Kunnen we niet op zijn minst dergelijke individuen als mensen beschouwen? In antwoord hierop wordt gezegd, dat degenen, die gekeerd zijn tegen *hari-bhajana* en wier oren nooit de naam van Bhagavān hebben gehoord, op honden lijken, die zinloos staan te blaffen, kamelen die doornen eten, varkens die drek eten en ezels, die een zware last dragen, terwijl ze door de ezelin worden weggetrapt. Dergelijke personen, die ondanks te worden geprezen door anderen ook tegen *hari-bhajana* zijn gekeerd, dienen te worden gezien als dieren.

Śrīla Jiva Gosvāmī heeft in zijn commentaar op dit vers gezegd, “*śvādi-tulyais tat-parikakaraiḥ samyak stuto ‘py asau puruṣaḥ paśus teṣām eva madhye śreṣṭhaś cet tarhi mahāpaśur evety ārthaḥ*”. De betekenis is, dat iemand, die gekeerd is tegen *hari-bhajana* en diepgaand is afgezonken in lustbevrediging, die de nectar van *hari-kathā* negeert, die als een hond zinloos materieel plezier najaagt en die de nectar van de naam van Śrī Hari links laat liggen, gewend is om evenals een varken de drek van lustobjecten te eten. Dit is hetzelfde als een kameel, die zachte mangobladeren, die lijken op *bhakti*, laat liggen en vrolijk op de doornen van materiële lustbevrediging staat te kauwen, of als een ezel, die vrolijk de zware lasten van het materiële bestaan torst, terwijl hij door de achterpoten van zijn gemalin wordt weggetrapt. Dergelijke personen, die door anderen, die hetzelfde zijn als zij, worden verheerlijkt, zijn geschikt om de topklasse onder de dieren te worden genoemd, want zij vormen de elite onder de bruten. Daarom is het voor degenen, in wie menselijke kwaliteiten zijn begonnen te bloeien, van het grootste belang om toevlucht nemen tot *hari-bhajana* of het pad van *bhakti*. Dit is hetgeen hier specifiek is aangetoond.

ALDUS EINDIGT DE PĪYŪṢA-VARṢINĪ-VṚTTI
VAN DE EERSTE NECTARREGEN GENAAMD
BHAKTEḤ SARVOTKARṢA
(“DE PREËMINENTIE VAN BHAKTI”)

Tweede Nectarregen

Uiteenzetting van de
eerste drie stadia van Bhakti

**Sādhana-bhakti – Śraddhā, Sādhu-saṅga
& Bhajana-kriyā**

Tekst 1

Hierin worden monisme en dualisme niet besproken.

athātra mādḥurya-kādambinyāṁ dvaitādvaita-vāda-vivādayor nāvakaṣo labhata iti kaiścid apeksaṇīyas ced aiśvarya-kādambinyāṁ dṛṣyatām nāma || 1 ||

BHĀVĀNUVĀDA – In deze *Mādḥurya-kādambinī* is geen ruimte voor analyse van en debat over de filosofische positie van dualisme (*dvaita*) en monisme (*advaita*). Iemand die hierover meer wil weten, wordt verwezen naar het boek getiteld *Aiśvarya-kādambinī*.

PĪYŪṢA-VARṢIṆĪ-VṚTTI – In de Eerste Nectarregen van *Mādḥurya-kādambinī* heeft Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura de hoogste excellentie van *bhakti* aangetoond en in deze Tweede Nectarregen zet hij de vele verschillende onderdelen van *bhakti* uiteen. In dit boek is geen ruimte voor argumentatie over de filosofieën van monisme en dualisme of voor beraadslaging daarover, want dit boek heet *Mādḥurya-kādambinī*, een regenfront waaruit zoete nectar stroomt in relatie tot Śrī Kṛṣṇa en toewijding aan Hem. Hoewel voor de beoefening van *bhakti* kennis is vereist van de principes dualisme (*dvaita*) en monisme (*advaita*) – met andere woorden, gelijktijdige eenheid en verschil tussen de levende wezens van deze materiële wereld en de Absolute Waarheid – acht de auteur het voor de beoefening van *bhakti* ongepast om die *siddhānta* in dit boek te bespreken, want zijn bedoeling is te confereren over de verscheidenheden van *bhakti-sādhana*. Om deze reden geeft Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura aan, dat iemand die over deze zaken meer wil weten, een ander boek van hem kan lezen, namelijk *Aiśvarya-kādambinī*.

Hoewel hieruit blijkt, dat Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura een werk heeft geschreven getiteld *Aiśvarya-kādambinī*, waarin hij monistische en dualistische filosofieën bespreekt, kan dat werk nergens worden gelokaliseerd. Zijn discipel, Śrī Baladeva Vidyābhūṣa-
ea Prabhu, heeft ook een werk gecomponeerd onder de titel *Aiśvarya-kādambinī*, maar daarin wordt nergens gesproken over monisme versus dualisme. Het is daarom zeker, dat de *Aiśvarya-kādambinī* geschreven door Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura en de *Aiśvarya-kādambinī* geschreven door Śrī Baladeva Vidyābhūṣa-
Prabhu twee verschillende werken zijn. Hierover bestaat geen twijfel.

Tekst 2

2a ~ Het intrinsieke karakter van sādhana-bhakti en uttama-bhakti

*idānīrṇ karaṇa-kedārikāsu prādurbhavantyās tāsya eva bhakter jñāna-kamādy-amisritatvena śuddhāyāḥ kalpa-vallyā api nirastāny ap-
halābhisandhitayaiva dhṛta-vratair madhu-vratair iva bhavya-janair
āsriamāṇāyāḥ sva-viṣayaikānukūlya-mūla-prāṇāyāḥ*

BHĀVĀNUVĀDA – Bhakti [als sādhana-bhakti] verschijnt in het veld van de zintuigen [dat wil zeggen, lichaam, verstand en woorden] van de sādha-*jīva*. Dergelijke bhakti onbesmet met karma, jñāna enzovoort is zuiver. Bovendien is de intrinsieke aard van dergelijke bhakti, evenals die van een wensrank (*kalpa-latā*), het schenken van allerlei resultaten. Desondanks is de enige persoon, die zijn toevlucht neemt tot deze wensvervullende klimrank van bhakti, de enorm fortuinlijke, bij-achtige persoon, wiens enige gelofte is om uitsluitend de nectar van bhakti-rasa te drinken en die de hunkering naar alle andere vormen van beloning achterwege laat

met uitzondering van dienstverlening aan Bhagavān. Een dergelijke fortuinlijke ziel wordt vergeleken met een honingbij, want hij legt de gelofte af om zijn leven in stand te houden met het drinken van de honing van deze rank en van niets anders.

De fundamentele levenskracht van deze rank van *bhakti* is de onafgebroken dienstverlening aan de vererenswaardige Godheid, Śrī Bhagavān, op een manier, die bevorderlijk is voor Zijn welzijn en vol genegenheid voor Hem is.

PĪYUṢA-VARṢIṆĪ-VṚTTI – In de Eerste Nectarregen van dit heilige boek heeft Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura met diverse soorten waterdichte logica, argumenten en schriftuurlijk bewijsmateriaal het onafhankelijke en zelfmanifesterende karakter van *bhakti* aangetoond. In deze Tweede Nectarregen bespreekt hij de achtereenvolgende ontwikkeling van *sādhana-bhakti*. Eerst beschrijft hij het verschijnen van de devotionele bosrank (*bhakti-latā*) in het hart van de beoefenaar van *bhakti* evenals de eigenschappen en het karakter ervan.

Toewijding, die volkomen verstoken is van ieder verlangen behalve het dienen van Kṛṣṇa en die onbevlekt is door baatzuchtige activiteit (*karma*) en monistische kennis (*jñāna*), wordt *suddha-bhakti* (zuivere toewijding) genoemd. De natuur van *suddha-bhakti* is vergeleken met een wenservullende bosrank, zodat het gemakkelijker kan worden begrepen. Zoals een bosrank alleen in vruchtbare grond wil groeien, zo verschijnt de wensrank van *bhakti* alleen in een vruchtbaar hart, of in het hart van een toegewijde, die geen zelfzuchtig verlangen (*niṣkāma*) meer heeft. Men kan zich afvragen, “Aangezien een bosrank alleen uit een zaad kan groeien, wat is het zaad van de bosrank van toewijding?” Śrīman Mahāprabhu heeft in zijn lessen aan Śrīla Rūpa Gosvāmī het volgende gezegd,

*brahmāṇḍa bhramite kona bhāgyavān jīva
guru-kṛṣṇa-prasāde pāya bhakti-latā-bīja*

māli haiyā kare sei bīja āropaṇa
śravaṇa-kīrtana-jale karaye secana

Śrī Caitanya-caritāmṛta (Madhya-līlā 19.151-52)

Een *jīva*, die is afgekeerd van Kṛṣṇa, zwerft in diverse levenssoorten door het universum heen vanwege de gevolgen van zijn eigen activiteiten. Maar wanneer goed geluk voortgebracht door de grondloze genade van verheven persoonlijkheden in hem verschijnt, krijgt hij door de genade van *śrī guru* en Śrī Kṛṣṇa het zaad van de klimrank van toewijding. De toegewijde wordt daarna een tuinder en bevoeit dat zaad met horen (*śravaṇa*) en chanten (*kīrtana*).

Śrīman Mahāprabhu heeft dit zaad van de rank van devotie genoemd, maar wat is het precies? Hij heeft het niet uitdrukkelijk omschreven. In *Śrīmad-Bhāgavatam* (10.51.53) staat het volgende,

bhavāpavargo bhramato yadā bhavej
janasya tarhy acyuta sat-samāgamaḥ
sat-saṅgamo yarhi tadaiva sad-gatau
parāvareṣe tvayi jāyate matiḥ

O Acyuta, de *jīva* heeft sinds onheuglijke tijden in de kringloop van geboorte en dood rondgewenteld. Wanneer het moment van zijn bevrijding uit deze cyclus nadert, krijgt hij de associatie van heilige personen. Vanaf dat moment richt hij zijn intelligentie met grote vastbeslotenheid op Jouw lotusvoeten en raakt sterk aan Jou gehecht, omdat hij weet, dat Jij de enige toeverlaat bent, het hoogste doel voor heilige personen en de oorsprong van de hele schepping, zowel materieel als spiritueel.

Śrīla Jīva Gosvāmī heeft aan het eind van zijn commentaar, *Laghu-toṣaṇī*, op het bovenstaande vers geschreven, “*sat-saṅgamaena raty-āṅkura-rūpaiva matir jāyata iti* – in geheiligd gezelschap ontwaakt een intellect, dat lijkt op het ontkiemen van *rati*”. Door de grondloze genade van verheven toegewijden wordt in het hart van de *sādhaka* een intelligentie wakker, die aanleiding geeft tot *kṛṣṇa-sevā-vāsanā*, het verlangen om *bhagavad-bhajana*, dienst aan Śrī

Kṛṣṇa, uit te voeren. Dit verlangen wordt het zaad van de wensvervullende rank van toewijding genoemd. Met andere woorden, de neiging om Śrī Bhagavān te dienen is het zaad van deze rank.

Wanneer dit zaad in het veld van de zintuigen van de *sādhaka* water wordt gegeven door middel van het proces van *śravaṇa* en *kīrtana*, gaat de devotionele klimrank ontkiemen.

De positieve dienstverlening aan Śrī Kṛṣṇa is de wortel van deze wensvervullende rank van *bhakti*. Met andere woorden, het hele leven van *bhakti* bestaat uit het geven van plezier en genoeg aan Śrī Kṛṣṇa door toegenegen dienst aan Hem te verlenen op een manier, die gunstig is voor Zijn welzijn.

Śrīla Jiva Gosvāmi schrijft in de *Prīti-sandarbha*, waar hij de symptomen van liefdevolle toewijding aan Bhagavān beschrijft, “*tathā viṣayānukūlyātmakas-tad-ānukūlyānūgat tat-sprhā tad-anubhāva hetūkollāsa-maya jñāna-viśeṣaḥ priyatā* – het verlenen van dienst aan de *viṣaya* (object van liefde), Śrī Kṛṣṇa, op een manier, die gunstig is voor Zijn welzijn en waaraan Hij geluk ontleent, is de ziel en zaligheid van liefdevolle toewijding of *bhakti*. Deze *bhakti* brengt stemmingen teweeg, die een verlangen wekken om Hem te bereiken. Dat verlangen leidt op zijn beurt tot realisatie van Hem, de *viṣaya*. Zo ontstaat een buitengewoon begrip van Hem, dat wordt gekenmerkt door onbevattelijk plezier.”

Dit betekent, dat *suddha-bhakti*, die aanleiding geeft tot *prema*, over drie kenmerken beschikt,

- 1) Datgene, dat Śrī Kṛṣṇa, het object van *bhakti*, voldoening of plezier geeft, is de ziel en zaligheid van *bhakti*. In het hart van de toegewijde zijn geen andere verlangens aanwezig dan het verlangen om te dienen of geluk te geven aan Śrī Kṛṣṇa. Hier kan de vraag rijzen, waarom een toegewijde een verlangen krijgt om Bhagavān te bereiken. Voor het antwoord hierop gaan we verder naar het tweede kenmerk.

- 2) Het verlangen om Kṛṣṇa te bereiken, dat zich in een toegewijde manifesteert, is alleen te wijten aan zijn verlangen om Kṛṣṇa gelukkig te maken door Hem diensten te verlenen. Een toegewijde koestert nooit het verlangen naar Kṛṣṇa met het doel om zijn persoonlijke geluk te ervaren.

Stel je echter voor, dat een beoefenaar totaal geen persoonlijk verlangen heeft. Hij zou daardoor niet in staat zijn voor zijn eigen geluk te streven. In dat geval zou het inherente doel en de waarde van *bhakti* om het hoogste doel van het leven [zeggenrijke dienstverlening] te schenken ophouden hem te interesseren, aangezien zuiver plezier [ontleend aan liefdevolle toegewijde dienst] wordt gezien als de hoogste verworvenheid. Daarvoor gaan we naar het derde kenmerk.

- 3) Ofschoon een toegewijde nooit het minste verlangen heeft naar zijn eigen geluk, ervaart hij onvergelijkbaar plezier in de dienstverlening aan Śrī Kṛṣṇa, de extase in eigen persoon, en in het ervaren van Zijn lieflijkheid. Dat wordt liefde voor Bhagavān of *bhakti* genoemd.

Een hommelmot, die alleen de zoete honing van een bloem wil proeven, neemt zijn toevlucht tot een bosrank. Op dezelfde manier neemt de toegewijde, die op een hommelmot lijkt en geen ander verlangen heeft dan Śrī Kṛṣṇa een dienst te bewijzen, voor altijd zijn toevlucht tot de wensvervullende rank van toewijding om de honingzoete nectar van *prema* te proeven.

2b ~ De eerste twee blaadjes aan de bhakti-rank: kleśa-ghnī en śubha-dā

sva-sparśena sparśa-maṇir iva karaṇa-vṛttir api prakṛtatva-lohatām śanaiaś tyājayitvā cin-mayatvā-suddha-jāmbunadatām prāpayantyaḥ kandalibhāvānte samudgacchantyaḥ sādhanānbhikhye dve patrike vivriyete | tayoh prathamā kleśa-ghnī dvitīya śubha-deti |

BHĀVĀNUVĀDA – Door zijn aanraking verdrijft deze *bhakti-latā* als een toetssteen de ijzeren kwaliteit van de materiële tendensen van de zintuigen en transformeert de zintuigen in een staat van transcendentie, die vergelijkbaar is met het meest zuivere goud.

In de tussentijd verschijnen er nieuwe loten. Als ze zich geheel hebben gemanifesteerd, heten deze loten de twee blaadjes van *sādhana-bhakti*. Eén blad is *kleśa-ghnī*, datgene dat alle ellende teniet doet. Het andere blad is *śubha-dā*, datgene dat voorspoed schenkt.

PĪYUṢA-VARṢIṆĪ-VṚTTI – Hier kan nog een andere vraag rijzen. *Bhakti* is een bijzondere functie van het innerlijke vermogen van Bhagavān, de *svarūpa-sakti*, en beschikt over symptomen van een bovennatuurlijke, zelfmanifesterende entiteit. Hoe kan ze zich manifesteren in de materiële zintuigen van de *sādhaka*? In antwoord hierop zegt Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura, dat op dezelfde manier, waarop het contact met een toetssteen zelfs roestig ijzer in goud verandert, ook *bhakti* door haar transcendente aanraking de materiele zintuigen van de *sādhaka* geleidelijk transmuteert in uiterst zuivere of transcendente zintuigen als goud.

Nadat de *sādhaka* zijn toevlucht heeft genomen aan de lotusvoeten van een geestelijk leermeester (*guru-pādāśraya*), dat wil zeggen, nadat hij initiatie en instructies van hem heeft ontvangen, houdt hij zich bezig met de beoefening van toewijding (*bhajana-kriyā*), waardoor geleidelijk de bovennatuurlijke, buitengewone activiteit van *bhakti* in zijn zintuigen gaat verschijnen. Naarmate de *sādhaka* zich bezighoudt met de onderdelen van *bhakti*, zoals *śravaṇa* en *kīrtana*, zal *bhakti* – die evenals Śrī Bhagavān Zelf transcendent is en is samengesteld uit eeuwigheid, kennis en zegen (*sac-cid-ānanda*) en een zelfmanifesterende realiteit is – zijn materiële zintuigen doordringen.

Zoals een laaiend vuur stukken ijzer verhit, zo maakt *bhakti* de zintuigen van de *sādhaka* geleidelijk transcendent. Van een *sādhaka*, die het stadium van *rati* of *bhāva* heeft bereikt, worden de innerlijke

zintuigen of het verstand en de intelligentie volkomen gespirituali-
seerd. En bij het bereiken van het stadium van *prema* verdwijnt zijn
fysieke lichaam, dat bestaat uit vijf materiële elementen, en manifes-
teert zijn spirituele lichaam zich. Ook Śrīla Sanātana Gosvāmī heeft
het volgende geschreven.

*kṛṣṇa-bhakti-sudhā pānād / deha-daihika-vismṛteḥ
teṣāṃ bhautika dehe 'pi / sac-cid-ānanda rūpatā*

Bṛhad-bhāgavatāmṛta (1.3.61)

In degenen, die hun lichaam en aanverwante zaken hebben vergeten,
laat het drinken van de nectar van *kṛṣṇa-bhakti* hun fysieke gedaante,
die bestaat uit vijf materiële elementen, geleidelijk verdwijnen en gaat
hun gedaante samengesteld uit eeuwigheid, kennis en zegen zich ma-
nifesteren.

Śrīman Mahāprabhu heeft gezegd,

*prabhu kahe—“vaiṣṇava-deha 'prākṛt' kabhu naya
'aprākṛta' deha bhakter 'cid-ānanda-maya'*

*dīkṣā-kāle bhakta kare ātma-samarpaṇa
sei-kāle kṛṣṇa tāre kare ātma-sama*

*sei deha kare tāra cid-ānanda-maya
aprākṛta-dehe tāra caraṇa bhajaya*

Śrī Caitanya-caritāmṛta (*Antya-līlā* 4.191-93)

Het lichaam van een Vaiṣṇava is niet materieel, maar transcendent
(*aprākṛta*) en vol transcendente zegen (*cid-ānanda-maya*). Wanneer
de *bhakta* zich op het moment van het ontvangen van *dīkṣā* geheel
overgeeft, aanvaardt Kṛṣṇa hem als Zijn eigen en maakt hem kwalita-
tief één met Hem en doordringt het lichaam van de *bhakta* met trans-
cendentie en zegen. De *bhakta* vereert de lotusvoeten van Śrī Kṛṣṇa
dan met zijn spirituele lichaam.

Jagad-guru Śrīla Bhaktisiddhānta Sarasvatī Gosvāmī Prabhupāda
schrijft in zijn *Anubhāṣya* (commentaar) op deze verzen van Śrī

Caitanya-caritāmṛta, “Op het moment van inwijding wordt de toegewijde, die zijn materiële misverstanden en ervaringen heeft achtergelaten, uitgerust met transcendente kennis van zijn relatie met Bhagavān. Bij het verkrijgen van deze goddelijke kennis krijgt hij de kwalificatie om Śrī Kṛṣṇa met zijn transcendente lichaam te dienen. Zodra de toegewijde is bevrijd van de bescherming van de materiële energie (*māyā*) van Bhagavān en van het misverstand, dat hij en die energie zijn afgescheiden van Kṛṣṇa, maakt Śrī Kṛṣṇa hem Zijn eigen. Dan verlaat de toegewijde het idee, dat hij de genietter is in het domein van wereldse lustbevrediging en krijgt met de zintuigen van zijn ziel realisatie van zijn eeuwige positie als een dienaar van Kṛṣṇa. In zijn spirituele lichaam van eeuwigheid, cognitie en zegen heeft de toegewijde realisatie van het eeuwige object van dienstverlening, Śrī Kṛṣṇacandra, en krijgt de kwalificatie om Hem met zijn spirituele lichaam dienst te verlenen. Maar ook al verleent de toegewijde innerlijk in zijn transcendente lichaam transcendente dienst, veronderstellen baatzuchtig strevers (*karmīs*) vanwege hun verkeerde, wereldse intelligentie, dat de activiteiten van de toegewijden zoiets moet zijn als hun eigen poging om materieel plezier te krijgen. Als gevolg van een dergelijke overtreding wordt hen de genade van een transcendente geestelijk leermeester onthouden. In dit verband bieden de commentaren van Śrīla Sanātana Gosvāmī op de verzen 1.3.35 en 2.3.45 van *Bṛhad-bhāgavatāmṛta* nader inzicht.”

In de tussentijd verschijnen de eerste twee blaadjes aan de klimrank van toewijding. Het zaad van de wensvervullende rank van toewijding, dat het verlangen vormt, dat werd opgewekt door de genade van verheven toegewijden om *bhajana* van Śrī Kṛṣṇa uit te voeren, wordt door de genade van *śrī guru* en Śrī Kṛṣṇa in het veld van het hart van de *sādhaka* gezaaid. Dat zaad gaat snel ontkiemen met het water van het proces van *śravaṇa* en *kīrtana*. Dan verschijnen de eerste twee blaadjes. Deze twee blaadjes heten *kleśa-ghnī*

(datgene dat alle ellende teniet doet) en *śubha-dā* (datgene dat alle voorspoed schenkt).

2c ~ Rāga-bhakti en vaidhī-bhakti

dvayor api tayor antas tu lobha-pravartakatva-lakṣaṇa-caikvaṇyena “yeṣām ahaṁ priyā ātmā sutaś ca” ity ādi śuddha-sambandha-sniḡdhatayā ca prāptotkarṣe deśe rāga-nāmno rājña evādhikāraḥ | bahis tu “tasmād bhārata sarvātmā” ity ādi śastra-pravartakatva-lakṣaṇa-pāruṣyābhāseṇa priyādi-śuddha-sambāndhābhāvāt svata evāti-sniḡdhatānodayena pūrvataḥ kiñcid apakṛṣṭe deśe vaidhānāmno ‘parasya rājñaḥ | kleśa-ghnatva-śubhadatvābhyān tu prāyas tayor na ko ‘pi viśeṣaḥ || 2 ||

BHĀVĀNUVĀDA – De bovenzijde van deze twee openrollende blaadjes van *sādhana-bhakti* wordt gekenmerkt door de glanzende zachtheid van toewijding aangedreven door gretigheid (*lobha*). Śrī Bhagavān heeft in *Śrīmad-Bhāgavatam* (3.25.38) gezegd, “*yeṣām ahaṁ priyā ātmā sutaś ca...* – Voor Mijn toegewijden ben Ik hun geliefde en hun eigen ziel en zoals een zoon ben Ik het object van hun genegenheid. Ik ben hun vriend, goddelijke meester, weldoener, begunstiger en vererenswaardige Godheid.” Volgens deze en soortgelijke uitspraken uit de geschriften krijgt het domein van toewijding, wanneer het door de zuiverheid van de relatie met Kṛṣṇa zachter is geworden, een excellentie, die het onder de jurisdictie brengt van een koning genaamd Rāga, hevige gehechtheid, wiens uitmuntende domein door het gladde oppervlak van de blaadjes wordt vertegenwoordigd.

Naar de onderzijde van de twee blaadjes wordt verwezen in uitspraken zoals, “*tasmād bhārata sarvātmā...* – daarom, O Parikṣit, degenen, die voor altijd onbevreesd willen zijn, dienen de verering van Śrī Hari, de Heer van alle wezens, uit te voeren” (*Śrīmad-Bhāgavatam* 2.1.5). Dit vers suggereert, dat dergelijke *bhakti* enig-

zins ruw is, omdat deze wordt gekenmerkt door de aanzet onder invloed van de eis en het dictaat van de geschriften. En omdat dergelijke *bhakti* in gebreke gaat van een zuivere relatie met Bhagavān, zoals die van een geliefde, een zoon, enzovoort, is het enigszins afgestompt of inferieur. Om deze reden valt het domein van toewijding, dat wordt vertegenwoordigd door deze onderzijde van het blad, onder de jurisdictie van een andere koning genaamd Vaidha of regulering.

Wat betreft de capaciteit om lijden te verdrijven (*kleśa-ghnatva*) en om heilzame voorspoed (*śubha-datva*) te schenken echter is er praktisch geen verschil tussen *rāga-bhakti* en *vaidhī-bhakti*.

PĪYŪṢA-VARṢINĪ-VṚTTI – De bovenzijden van deze twee blaadjes van *sādhana-bhakti* zijn zeer zacht, glad en mooi en de onderzijden zijn ruw. Op die manier zijn er twee soorten *sādhana-bhakti*. De ene is *rāga-bhakti*, die is geworteld in een specifieke soort gretigheid en zeer zacht en mooi is, en de andere is *vaidhī-bhakti*, die is geworteld in de disciplinaire sommaties van de geschriften en enigszins ruw is.

De betekenis is, dat *sādhana-bhakti* twee eigenschappen heeft: *kleśa-ghnī* (het verdrijft ellende) en *śubha-dā* (het schenkt alle voorspoed). Met de intentie om dit onderwerp heel simpel en gemakkelijk te begrijpen heeft Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura hier een voorbeeld gegeven. Aangezien het een vaststaand feit is, dat een kwaliteit (*guṇa*) en de eigenaar van die kwaliteit (*guṇī*) niet van elkaar zijn te scheiden, dienen we te weten, dat de auteur hier *sādhana-bhakti* uiteenzet door de twee aspecten van *rāga-bhakti* en *vaidhī-bhakti* te beschrijven vergezeld van hun gedeelde eigenschappen van *kleśa-ghnī* en *śubha-dā*.

Dit betekent, dat *sādhana-bhakti* door twee emoties wordt bestuurd. De eerste is gretigheid. Bij het zien van de kwaliteiten van *bhakti* – haar zachtheid en charme, haar tederheid, haar zelfmanifesterende natuur, enzovoort – doet in het hart van de *sādhaka* een spontane gretigheid naar *bhakti* ontwaken en een verlangen om haar

te krijgen. *Sādhana-bhakti* aangedreven door een dergelijke natuurlijke gretigheid wordt *rāgānuga-bhakti* genoemd. Dit is de reden, waarom hier staat, dat een koning genaamd Rāga de jurisdictie over dat zachte aspect van *bhakti* heeft. Met andere woorden, *rāga* of *prema* bestuurt *rāgānuga-bhakti* in ieder stadium. Vanwege deze *prema* knopen *sādhakas* hun verschillende relaties met Śrī Bhagavān aan. Ze aanvaarden Śrī Bhagavān als hun dierbare geliefde, hun ziel en zaligheid, hun zoon, hun vriend, hun spiritueel leermeester, hun vertrouwenspersoon of hun vererenswaardige presiderende godheid.

Bhagavān Kapiladeva sprak te volgende woorden tegen Zijn moeder, Devahūti,

*na karhicin mat-parāḥ śānta-rūpe
nañkṣyanti no me 'nimiṣo ledḥi hetih
yeṣām ahaṁ priyā ātmā sutaś ca
sakhā guruḥ suhrdo daivam iṣṭam*

Śrīmad-Bhāgavatam (3.25.38)

O Moeder, er is geen sprake van, dat toegewijden, die dergelijk spiritueel geluk is gegeven, dat fortuin kunnen verliezen, noch kunnen de waakzame bewegingen van de tijdcyclus dit vernietigen. Dat komt, omdat Ik dergelijke toegewijden zo dierbaar ben als hun eigen zelf, als het object van genegenheid zoals een zoon, als een object van vertrouwen als van een vriend, als een geestelijk voorganger, als een begunstiger en als hun vererenswaardige Godheid.

Dus in de beoefening van *rāgānuga-bhakti* bestaat een zachtheid vanwege de aanwezigheid van een zuivere relatie en evenals de zachte bovenzijde van de blaadjes straalt deze schitterend op een superieure positie. Met andere woorden, *rāgānuga-bhakti* blijft altijd in de positie van excellentie staan.

Een andere drijfveer voor een *sādhaka* om zich met *sādhana-bhakti* bezig te houden is angst, die ontstaat door de reguleringen van de geschriften. *Śrīmad-Bhāgavatam* verklaart, dat het levend

wezen nooit de uitgestrekte oceaan van herhaalde geboorte en dood kan oversteken zonder liefdevolle dienst aan Bhagavān (*bhagavad-bhakti*) te verlenen, want de grondoorzaak van dit materiële bestaan, dat bestaat uit geboorte en dood, is de gebondenheid van de illusie (*māyā*) en *bhagavad-bhakti* is de enige manier om deze te doorbreken.

tasmād bhārata sarvātmā / bhagavān īśvaro hariḥ
śrotavyaḥ kīrtitavyaś ca / smartavyaś cecchatābhayam

Śrīmad-Bhāgavatam (2.1.5)

O nakomeling van Koning Bharata, iemand die van alle ellende vrij wil zijn, moet horen over de Allerhoogste Persoonlijkheid Gods, Hem verheerlijken en ook herinneren, de Superziel, de bestuurder en de redder uit alle ellende.*

De soort *sādhana-bhakti*, die wordt beoefend als gevolg van het horen van dergelijke schriftuurlijke uitspraken, wordt *vaidhī-bhakti* genoemd. Beoefenaars van *vaidhī-bhakti* houden zich met de diverse onderdelen van *bhakti* bezig niet uit genegenheid voor Bhagavān maar in een poging om hun ellende te stoppen. Om deze reden wordt gezegd, dat *vaidhī-bhakti* ruw en grof is, niet geworteld in een intieme, zuivere relatie of een gehechtheid aan Bhagavān. Het wordt vergeleken met de ruwe onderzijde van een blad. Dit wijst erop, dat vergeleken met *rāgānuga-bhakti*, *vaidhī-bhakti* inferieur is. In de praktijk van *vaidhī-bhakti* overheersen regels en voorschriften. Deze soort *sādhana-bhakti* wordt daarom beschreven als onder de jurisdictie van een koning genaamd Vaidha, regulering.

Beide zijden (boven en onder) van de bladeren van een rank hebben dezelfde eigenschappen. De zachte bovenkant heeft bepaalde eigenschappen en de ruwere onderkant heeft ze ook. Zo is ook het karakter van *vaidhī-sādhana-bhakti* en dat van *rāgānuga-sādhana-bhakti* praktisch hetzelfde. Beide zijn even doeltreffend in het verdrijven van verdriet en het schenken van gunstige voorspoed.

Śrīla Rūpa Gosvāmī heeft het volgende geschreven.

*yatra rāgānavāptatvāt / pravṛttir upajāyate
śāsanenaiva śāstrasya / sāvaidhī-bhaktir ucyate*

Sri Bhakti-rasāmṛta-sindhu (1.2.6)

Bhakti wordt soms geïnspireerd door gretigheid en soms aangedreven door de voorschriften van *śāstra*. Toewijding, die niet door gretigheid wordt gedreven, maar door het mandaat van geschriften, wordt *vaidhī-bhakti* genoemd.

Śrīla Jīva Gosvāmī heeft in zijn commentaar op dit vers geschreven, “*rāgo ‘trānūrāgāḥ tad rūcis ca* – hier verwijst het woord *rāga* naar *bhajana* met diepe gehechtheid of *ruci* (smaak)”. *Bhajana*, die niet door dergelijke *rāga* wordt aangedreven, wordt *vaidhī-bhakti* genoemd.

Ook Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura heeft geschreven, “*rāgo ‘tra śrī mūrter darśanād daśama-skandhīya tal līlā-kathā śravaṇāccha bhajana lobhaḥ* – de gretigheid, die in de uitvoering van *bhajana* verschijnt bij het zien van het godsbeeld van Bhagavān of bij het horen van de zoete vertellingen over Kṛṣṇa’s spel, zoals in Canto Tien van *Śrīmad-Bhāgavatam*, wordt *rāga* genoemd”.

Bhakti die niet wordt aangezet door dergelijke gretigheid maar in plaats daarvan wordt aangedreven door de sommaties van *śāstra*, wordt *vaidhī-bhakti* genoemd. Śrī Śukadeva Gosvāmī zei tegen Parikṣit Mahārāja [zoals hierboven geciteerd uit *Śrīmad-Bhāgavatam* 2.1.5], “*tasmād bhārata sarvātmā, bhagavān īśvaro hariḥ / śrotavyaḥ kīrtitavyaś ca, smartavyaś cecchatābhayaṃ*”. Met andere woorden, om te worden bevrijd van de ellende van de angstwekkende dood en de verschrikkelijk helse straf als gevolg van excessieve gehechtheid aan het lichaam, aan zaken die zijn gerelateerd aan het lichaam en aan aardse relaties en om het hoogste geluk te krijgen is het voor de *jīva* hoogst noodzakelijk de heilige namen van Śrī Hari uit te spreken, discussies te horen over Zijn spel en vermaak en zich bezig te houden met eenpuntige herinnering aan Hem. De praktijk van de-

genen, die *bhakti* gaan uitvoeren, nadat ze dit hebben gehoord, wordt *vaidhī-bhakti* genoemd.

Het binnenste oppervlak van beide blaadjes aan de bosrank van toewijding (*bhakti-latā*) is zacht, glanzend en mooi. Deze binnenkant is vergeleken met *rāga-bhakti* (toewijding met hevige gehechtheid). Men dient *rāga-bhakti* te kennen als *rāgānuga-bhakti*. De devotie van de metgezellen van Vraja wordt *rāgātmikā-bhakti* genoemd. Toewijding uitgevoerd onder leiding van deze eeuwig geperfectioneerde metgezellen wordt *rāgānuga-bhakti* genoemd.

*iṣṭe svārasikī rāgaḥ / paramāviṣṭatā bhavet
tanmayī yā bhaved bhaktiḥ / sātra rāgātmikoditā*

Sri Bhakti-rasāmṛta-sindhu (1.2.272)

Een diepe, spontane obsessie, of een onaflatend hunkeren naar de verkozen vererenswaardige godheid wordt *rāga* genoemd. En toewijding verzadigd van deze liefdevolle gevoelens wordt *rāgātmikā-bhakti* genoemd.

*virājanṭum abhivyaktām / vraja-vāsi-janādiṣu
rāgātmikām anusṛtā / yā sā rāgānugocyate*

Sri Bhakti-rasāmṛta-sindhu (1.2.270)

Deze *rāgātmikā-bhakti* wordt in zijn ten volle gemanifesteerde vorm aangetroffen in de Vrajavāsi's of eeuwige metgezellen van Kṛṣṇa in Vṛndāvana. Toewijding uitgevoerd in het kielzog of onder leiding van *rāgātmikā-bhakti* wordt *rāgānuga-bhakti* genoemd.

*rāgātmikā-bhakti—'mukhyā' vraja-vāsi-jane
tāra anugata bhaktir 'rāgānugā'-nāme*

Śrī Caitanya-caritāmṛta (Madhya-līlā 22.149)

Toewijding, waarvan de hele essentie bestaat uit eeuwigdurende hevige gehechtheid (*rāga*) in het zelf, heet *rāgātmikā-bhakti*. Het is vooraanstaand en schitterend manifest in de inwoners van Vraja. Toewijding, die deze *rāgātmikā-bhakti* volgt, wordt *rāgānuga-bhakti* genoemd.

Zoals ogen en andere zintuigen van nature naar schoonheid en andere zintuigobjecten worden getrokken, zonder dat een afzonderlijke geleiding nodig is, zo hebben de toegewijden van Bhagavān een natuurlijke, diepe en onlesbare liefde voor Hem. Dit heet *rāga*. Er zijn variaties van *rāga*, zoals *sānta* (neutraliteit), *dāsyā* (dienstbaarheid), *sakhya* (vriendschap), *vātsalya* (ouderlijke genegenheid) en *madhura* (amoureuze liefde). In *Śrīmad-Bhāgavatam* (3.25.38) zei Bhagavān Kapiladeva tegen Zijn moeder, Devahūti, het volgende.

*yeṣāṃ ahaṃ priyā ātmā sutaś ca
sakhā guruḥ suhr̥do daivam iṣṭam*

Voor Mijn toegewijden ben Ik hun geliefde, hun eigen zelf, hun zoon, vriend, geestelijk leermeester, weldoener en vererenswaardige Godheid.

Het woord *priyā* in dit vers verwijst naar Śrī Rādhā en de *gopīs*, die liefdevol dienen in *madhura-bhāva*. *Suta* (betekent “zoon”) wijst op Śrī Nanda en Śrī Yaśodā, die dienen met een gevoel van ouderlijke genegenheid. *Sakhā* wijst op Śrīdhāma en anderen, die dienen in vriendschap en ook Raktaka, Patraka en anderen, die een gevoel van dienaarschap hebben – ze zijn allemaal met Kṛṣṇa verbonden in een liefdevolle relatie. Door het horen over de prachtige, liefdevolle gevoelens van deze *rāgātmikā* metgezellen van Kṛṣṇa ontwaakt in het hart van de *sādhaka* een verlangen, of een gretigheid om dezelfde liefdevolle gemoedsgesteldheid en dienst aan Hem te krijgen. Dergelijke gretigheid vormt de eerste impuls in *rāga-bhajana*. In deze speciale Kali-yuga aanvaardden Śrī Caitanya Mahāprabhu en de *ācāryas* onder bescherming van Zijn lotusvoeten, dat het krijgen van dienstverlening in *mañjarī-bhāva*, de *sādhana* uitgevoerd onder leiding van de eeuwig geperfectioneerde dienstmeisjes van Śrīmatī Rādhikā, zoals Śrī Rūpa Mañjarī en Śrī Rati Mañjarī, de hoogste standaard van alle spirituele praktijk vormt.

Een ander punt om over na te denken is het volgende. Hoewel er grote verschillen zijn tussen de smaak van toewijding geworteld in gretigheid (*rāga-bhakti*) en die van toewijding geworteld in schriftuurlijke dictaten (*vaidhī-bhakti*), is er weinig verschil in de manier, waarop hun eigenschappen van het teniet doen van lijden en het schenken van voorspoed ontwakten.

Tekst 3

3a ~ Vijf soorten kleśa (ellende)

“*tatrāvidyāsmītā-rāga-dveṣābhīniveśāḥ pañca kleśāḥ*” |

BHĀVĀNUVĀDA – Kleśa (ellende) bestaat in vijf soorten: onwetendheid (*avidyā*), vals-ego (*asmitā*), hartstocht voor of gehechtheid aan materiële dingen (*rāga*), haat (*dveṣa*) en absorbtie in aardse objecten (*abhīniveśa*).

PĪYŪṢA-VARṢIṆĪ-VRTTI – Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura bespreekt de twee kwaliteiten van *sādhana-bhakti*: *kleśa-ghnī* en *śubha-dā*. Er is reeds uitgelegd, dat beide eigenschappen aanwezig zijn in *rāga-bhakti* en *vaidhī-bhakti*. Maar wat is in die context de betekenis van *kleśa* (ellende)? En wat is *śubha* (heilzaamheid of gunstige voorspoed)? De auteur zet in deze tekst de punten uiteen.

Mahārṣi Patañjali heeft in het derde aforisme van de *sādhana-pāda* van zijn boek, *Yoga-darśana*, geschreven, “*avidyā-smītā-rāga-dveṣābhīniveśāḥ pañca-kleśāḥ* – onwetendheid (*avidyā*), vals-ego (*asmitā*), gehechtheid aan materieel plezier (*rāga*), afkeer van lijden (*dveṣa*) en materiële absorbtie (*abhīniveśa*) zijn vijf verschillende soorten *kleśa* of ellende”. Deze bevinden zich in het hart en veroorzaken activiteit (*karma*) of passiviteit (*akarma*). Het gevolg is, dat men zijn bestemming krijgt, de gevolgen van vroomheid of zonde,

namelijk geluk of verdriet. Deze vijf soorten ellende (*kleṣa*) worden hieronder kort beschreven.

- 1) *Avidyā* – Een bewustzijnsstaat, waarin men tijdelijke objecten aanziet voor eeuwig, onzuiverheid voor zuiverheid, ongeluk voor geluk en waarin men het zelf identificeert met materie, wordt *avidyā* of onwetendheid genoemd. *Avidyā* is actief, wanneer men impermanente zaken, zoals het lichaam, eigendom en bezittingen, partner, kinderen, plezier en rijkdom, als permanent beschouwt; wanneer men het onreine fysieke lichaam, dat bestaat uit bloed, vlees, vet, botten, ontlasting en urine, beschouwt als rein of plezierig; en wanneer men denkt, dat triviaal aards plezier bestaat uit geluk, terwijl het in feite resulteert in een wederkerige cyclus van geboorte en dood inclusief straf in de hel en andere ellende. Met andere woorden, *avidyā* is de veronderstelling, dat plezier ontleend aan aardse lustobjecten, hetgeen neerkomt op onophoudelijk lijden, in feite geluk is en dat het fysieke lichaam, zijn relaties en ziellose bezittingen het zelf zijn.
- 2) *Asmitā* – De verkeerde aanname, dat het cognitieve vermogen van de visuele perceptie (*darśana-śakti*) volkomen identiek is aan het inherente vermogen om te zien (*dr̥k-śakti*), is een voorbeeld van *asmitā*. Met andere woorden, *asmitā* is het egoïsme of de begoocheling van het denken in termen van “ik” en “mijn”.
- 3) *Rāga* – De wens of de gehechtheid aan de manier, waarop men zich voorziet van plezier of waarop men verdriet verdrijft, wordt *rāga* genoemd. Met andere woorden, de hunkering naar meer, zelfs nadat men het gewenste object heeft verkregen, wordt *rāga* genoemd.
- 4) *Dveṣa* – Afkeer of het haten van de oorzaak van verdriet wordt *dveṣa* genoemd.

- 5) *Abhiniveśa* – Sterke gehechtheid aan het lichaam, omdat het de basis vormt voor het verkrijgen van aardse plezier, en doodsangst voor de dood worden *abhiniveśa* genoemd.

3b ~ Vier stadia van zonde (pāpa)

prārabdhāprārabdha-rūḍha-bija-pāpādayas tan-mayā eva |

BHĀVĀNUVĀDA – Vervolgens zijn er vier stadia van zonde, die ook integraal zijn aan *kleśa*: *prārabdha-pāpa* [zonden in het vruchtdragende stadium, dat wil zeggen, dat het resultaat van voorgaande zonden is begonnen zich te manifesteren in het huidige lichaam van het levend wezen en reeds wordt ondergaan], *aprārabdha-pāpa* [zonden die na verloop van tijd vrucht gaan dragen], *rūḍha* of *kūṭa* [zonden die bezig zijn zaden te worden en die in de vorm van indrukken uit voorgaande activiteiten in het subtiele lichaam van de *jīva* blijven liggen] en *bija* [zaden van zondige verlangens, die uiteindelijk zullen leiden tot het vruchtdragende stadium].

PĪYŪṢA-VARṢINĪ-VṚTTI – Verder zijn er vier soorten zonde (*pāpa*), die eveneens worden beschouwd als een bron van ellende (*kleśa*). Dit zijn *prārabdhā*, *aprārabdhā*, *rūḍha* (*kūṭa*) en *bija*. Ze worden als volgt kort omschreven.

- 1) *Prārabdha-pāpa* – Van opeengestapelde zondige daden gepleegd in voorgaande levens is *prārabdha-pāpa* het deel, waaraan men in dit leven is begonnen te lijden.
- 2) *Aprārabdha-pāpa* – Dit verwijst naar de opeenstapeling van zonden gepleegd in de loop van vele levens, die nog geen vrucht dragen. Men is nog niet begonnen de vergelding voor deze wandaden te ondergaan. Met andere woorden, de zondige reactie, die op dit moment nog latent is, maar die ligt te wachten op vergelding, wordt *aprārabdha-pāpa* genoemd.

- 3) *Rūḍha-pāpa* – Hiernaar wordt ook verwezen als *kūṭa* of zonde in subtiële vorm [dat wil zeggen, deze ligt in het hart als een indruk uit verleden activiteiten]. *Rūḍha-pāpa* wijst op wandaden, die uiteindelijk zaden (*bīja*) gaan vormen en die te zijner tijd gaan ontkiemen en hun eigen vruchten gaan leveren. Dit is de totaliteit van de gevolgen van *aprārabdha-pāpa*.
- 4) *Bīja-pāpa* – Dit verwijst naar zonde, die bestaat uit verlangen en daardoor de onderliggende oorzaak is van *prārabdha*. Deze zaden van verlangen blijven in het hart verborgen. Door de wil van Bhagavān gaan ze zich te zijner tijd als *prārabdha* manifesteren en zullen dwingen tot het ondergaan van hun resultaten.

Wat dit betreft, is zorgvuldige overpeinzing geboden. De onwetendheid (*avidyā*), die zich in *jīvas* bevindt, die zijn afgekeerd van de Absolute Waarheid, produceert deze verlangens. Om deze verlangens te bevredigen is een lichaam nodig van een mens, een halfgod, een dier, enzovoort. Dit is sinds het begin der tijden herhaaldelijk het geval. Van deze levenssoorten geeft alleen de menselijke levensvorm de *jīva* de gelegenheid om zich met baatzuchtige activiteiten (*karma*) bezig te houden [en karmische reacties aan te trekken]. Andere levensvormen, zoals halfgoden en dieren, zijn bedoeld om de resultaten van voorgaande activiteiten te ervaren. In deze uiteenlopende levenssoorten bestaat veel plezier en de verlangens, die in dergelijke levensvormen verschijnen, zijn medebepalend voor dat bepaalde type plezier. Dus samen met de manifestatie van hun *prārabdha-karma* gaan hun verlangens in vervulling. Zelfs al verschijnen verlangens in hun hart, deze stapelen zich niet op om zaden te vormen voor verder plezier. Alleen verlangens, die in de menselijke levenssoort worden gewekt, kunnen *karma-bīja* vasthouden, of zaden die in nieuwe actie gaan resulteren.

Dit in overweging genomen kunnen we eruit afleiden, dat mensen beter zijn in het maken van wensen dan in het maken van plezier.

De essentie is, dat door *sādhana-bhakti* – hetzij *rāga-bhakti* of *vaidhī-bhakti* – deze vijf soorten *kleśa* (ellende) – *avidyā*, *asmitā*, enzovoort – volkomen worden vernietigd evenals de *kleśa* voortkomend uit de vier soorten zonden (*pāpa*), zoals *prārabdha*. Daarom wordt *sādhana-bhakti kleśa-ghnī* genoemd, datgene dat alle ellende vernietigd.

Ook de *Padma Purāṇa* zegt,

*aprārabdha-phalaṁ pāpaṁ / kūṭaṁ bijaṁ phalānāmukham
krameṇaiva pralīyeta / viṣṇu-bhakti-ratātmanām*

Van degenen, die met hun ziel en zaligheid over een onwankelbare en exclusieve gehechtheid aan de toewijding aan Śrī Viṣṇu beschikken, worden de vier soorten zonden in de volgende volgorde volkomen vernietigd: (1) *aprārabdha* [de verzamelde voorraad zonden, die zich in een sluimerende conditie bevindt]; (2) *kūṭa* [zonden die op het punt staan zaden te produceren, hetgeen betekent, dat ze als zondige verlangens vorm beginnen te krijgen]; (3) *bija* [zaden die reeds als zondige verlangens zijn aangelegd] en (4) *prārabdha* [vruchtdragende zonden].

*yat-pāda-paṅkaja-palāśa-vilāsa-bhaktyā
karmāśayaṁ grathitam udgrathayanti santah
tadvan na rikta-matayo yatayo 'pi ruddha-
srotogaṇās tam arañam bhaja vāsudevam*

Śrīmad-Bhāgavatam (4.22.39)

[Śrī Sanat-kumāra zei tegen Mahārāja Pṛthu,] O Koning, de toegewijden van Bhagavān, die eenvoudig door liefdevol te mediteren op de uitstraling van de teennagels als bloemblaadjes van Zijn vererenswaardige lotusvoeten, ontmantelen de harde knoop in het hart, die door baatzuchtige activiteit werd gevormd. De *yogīs*, die onpersoonlijke bevrijding zoeken, kunnen die knoop echter niet ontmantelen, ook al hebben ze beheersing over hun zintuigen. O Koning, daarom dient men afzonderlijke pogingen voor het bedwingen van de zintuigen op te geven en *bhajana* uit te voeren van Bhagavān Vāsudeva, Hij die de toevlucht is van alle wezens.

Met andere woorden, vals-ego (*asmitā*) enzovoort zijn tendensen van onwetendheid (*avidyā*). Als onwetendheid in de loop van de uitvoering van *sādhana-bhakti* wordt vernietigd, worden daarom ook de effecten van onwetendheid gemakkelijk en automatisch teniet gedaan. *Sādhana-bhakti* overwint ook al het *prārabdha-karma*. *Śrīmad-Bhāgavatam* (3.33.6) zegt het volgende,

*yan-nāmadheya-śravaṇānukīrtanād
yat-prahvaṇād yat-smaraṇād api kvacit
śvādo 'pi sadyaḥ savanāya kalpate
kutaḥ punas te bhagavan nu darśanāt*

[Śrī Devahīti zei tegen Bhagavān Kapiladeva,] O Bhagavān, zelfs als een onaanraakbare hondenvleeseter Jouw heilige naam hoort of chant, of als hij Jou af en toe eer betuigt of Jou herinnert, al is het slechts gedachteloos, wordt hij verheven tot de vererenswaardige status van een *brāhmaṇa* priester gekwalificeerd om *soma-yajñas* (vuuroffers om de nectar van de maan aan te roepen, die alleen door halfgoden wordt gedronken) te leiden. Wat kan dan worden gezegd van iemand, die rechtstreekse audiëntie van Jou heeft? Het mensenleven van een dergelijk persoon is een compleet succes.

Hier wordt gezegd, dat door de namen van Bhagavān uit te spreken, vertellingen over Zijn spel te horen, Hem te herinneren enzovoort, zelfs een hondenvleesetende *cāṇḍāla* wordt gekwalificeerd om verheven vedische vuuroffers te leiden, zoals de *soma-yajña*. Hieruit kan worden afgeleid, dat *sādhana-bhakti* zelfs iemands vruchtdragende zonde (*prārabdha-pāpa*) vernietigt, want het is vruchtdragende zonde, die iemands geboorte in een lage, onfortuinlijke kaste, zoals die van een *cāṇḍāla*, bepaalt. Vruchtdragende zonde wordt zelfs niet vernietigd door kennis van het onpersoonlijk *brahma* (*brahma-jñāna*). Zelfs in het stadium van *jīvan-mukta* (emancipatie van valse lichaamsidentificatie in dit leven) bereiken de *jñānis* werkelijke bevrijding (*mukti*) alleen, wanneer de gevolgen van hun voorgaande acties zijn stopgezet. De vernietiging van vruchtdragen-

de zonde (*prārabdha-pāpa*) echter, dat zelfs niet mogelijk is door kennis van *brahma*, wordt gemakkelijk bereikt door *sādhana-bhakti*. De andere soorten zonden – *aprārabdha*, *kūṭa* en *bija* – zullen daarom ook zeker worden vernietigd. Valt hieraan nog te twijfelen?

3c ~ De gunstige kwaliteiten geschonken door bhakti

śubhāni durviṣaya-vaitṛṣṇya-bhagavad-viṣaya-satṛṣṇy-ānu-kūlyakṛpā-kṣamā-satya-sāralya-sāmya-dhairya-gāmbhīrya-mānada tvāmānitva-sarva-subhagatvādayo gūṇās ca “sarvair gūṇāis tatra samāsate surāḥ” ity ādi drṣṭyā jñeyāḥ || 3 ||

BHĀVĀNUVĀDA – Hier impliceert het woord *śubha* (goedgezindheid) een afkeer van objecten, die ellende veroorzaken, en een dorst naar hetgeen is gerelateerd aan Bhagavān. Het impliceert ook vriendelijkheid (*ānukūlya*), genade (*kṛpā*), vergevingsgezindheid (*kṣamā*), eerlijkheid (*satya*), eenvoud (*sāralya*), gelijkmoedigheid (*sāmya*), geduld (*dhairya*), ernst (*gāmbhīrya*), het eerbiedigen van anderen (*mānadatva*) en zelf geen respect verwachten (*amānitva*), alle goede geluk (*sarva-saubhāgya*) en ander deugden.

Dit wordt ook opgemaakt uit schriftuurlijk bewijs, zoals “*yasyās-ti bhakti bhagavatya akiñcanā, sarvair guṇāis tatra samāsate surāḥ* – de halfgoden met al hun deugden zijn ten volle aanwezig in de persoon met onzelfzuchtige toewijding aan Bhagavān” (*Śrīmad-Bhāgavatam* 5.18.12). Daarom zijn al deze kwaliteiten in de toegewijden aanwezig.

PĪYŪṢA-VARṢIṆĪ-VṚTTI – Het gevolg van het uitvoeren van *sādhana-bhakti* is, dat *avidyā* en andere soorten ellende (*kleśa*) evenals verschillende soorten zonden, zoals *prārabdha*, volkomen worden vernietigd en dat alle soorten goede kwaliteiten zich in het lichaam van de toegewijde manifesteren. Daarom wordt gezegd, dat *bhakti śubha-dā* is, omdat ze alle gunstige voorspoed schenkt.

*sarva mahā-guṇa-gaṇa vaiṣṇava-śarīre
kṛṣṇa-bhakte kṛṣṇer guṇa sakali sañcāre*

Śrī Caitanya-caritāmṛta (Madhya-līlā 22.75)

In het lichaam van een Vaiṣṇava zijn een veelvoud van verheven deugden aanwezig. Alle transcendente kwaliteiten van Kṛṣṇa worden aan Zijn *bhakta* overgedragen.

Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura noemt enkele gunstige kwaliteiten van toegewijden in het stadium van *sādhana*. Ze hebben in de eerste plaats een afkeer van alles, dat uiteindelijk bewijst een oorzaak voor verdriet te zijn en ze hebben een dorst naar hetgeen is gerelateerd aan Bhagavān. *Bhakti-sādhakas*, die door hun zintuigen in Kṛṣṇa's dienst te gebruiken zelfs maar een klein beetje smaak hebben gekregen voor de namen, gedaanten, kwaliteiten en het spel van Kṛṣṇa, zijn van nature ongeïnteresseerd in aardse vormen, smaken enzovoort, die oorzaken van groot lijden zijn. Afgezien van onbeduidende, wereldse zintuigobjecten wordt zelfs het geluk van onpersoonlijke bevrijding voor *bhakti-sādhakas* onbeduidend.

*kṛṣṇa-pāda-padma-gandha jei jana pāya
brahma-loka-ādi-sukha tāre nāhi bhāya*

Śrī Caitanya-caritāmṛta (Antya-līlā 6.136)

Iemand, die de geur van Kṛṣṇa's lotusvoeten vindt, kan door de zegen beschikbaar op planeten zoals Brahmaloeka niet worden bevredigd.

Geleidelijk worden alle hunkeringen van de toegewijde geconcentreerd op de vereerenswaardige lotusvoeten van Kṛṣṇa. "Hoe kan ik mijn vererenswaardige godheid dienen en Hem een plezier doen?" Deze ene gedachte houdt het hele hart van de *sādhaka* bezig. Wanneer door de genade van Śrī Bhakti-devī het hart van de *sādhaka* vol gevoelens raakt, die volkomen gunstig zijn voor Kṛṣṇa (*kṛṣṇānukūlya*), wordt in zijn hart een ongekende schoonheid aangelegd. Op dat moment verschijnen in het hart van de *sādhaka* genade, vergevingsgezindheid, eerlijkheid, eenvoud, gelijkmoedigheid, geduld,

ernst, respect, bescheidenheid, al-zegenrijkheid en andere gunstige eigenschappen met uitzonderlijke helderheid en sprenkelen er hun verzachtende nectarregens overheen. Dan overheerst in het hart van de toegewijde een waarlijk ongekende kalmte. *Śrīmad-Bhāgavatam* (5.18.12) zegt,

*yasyāsti bhaktir bhagavaty akiñcanā
sarvair guṇais tatra samāsate surāḥ
harāv abhaktasya kuto mahad-guṇā
mano-rathenāsati dhāvato bahiḥ*

In het hart van *bhakti-sādhakas*, die beschikken over onzelfzuchtige toewijding (*niṣkāma-bhakti*) aan de lotusvoeten van Bhagavān, wonen blijvend alle halfgoden samen met alle deugdzame kwaliteiten, zoals vasthoudendheid aan religieuze principes, kennis, enzovoort. Maar waar komen de vele kwaliteiten, die we aantreffen in verheven persoonlijkheden, vandaan in degenen, die geen toegewijden van Bhagavān zijn? Ze jagen met een diversiteit aan materiële aspiraties achter de ijdele aanwinsten van de externe wereld aan.

Daarom is alleen het hart van Vaiṣṇava's een pakhuis, dat overloopt van allerlei transcendente kwaliteiten. Śrīman Mahāprabhu zei tegen Śrīla Sanātana Gosvāmī,

*sei saba guṇa haya vaiṣṇava-lakṣaṇa
saba kahā nā jāya, kori dig-daraṣana
kṛpalu, akṛta-droha, satya-sāra sama
nirdoṣa, vadānya, mṛdu, śuci, akuñcana
sarvopakāraka, śānta, kṛṣṇaika-śaraṇa
akāma, nirīha, sthira, vijīta-śaḍ-guṇa
mīta-bhuk, apramatta, mānada, amānī
gambhīra, karuṇa, maitra, kavi, dakṣa, maunī
Śrī Caitanya-caritāmṛta (Madhya-līlā 22.77-80)*

Al deze eigenschappen zijn symptomen van een Vaiṣṇava. Er zijn er teveel om op te noemen, maar Ik zal er een paar noemen. Kṛṣṇa's toegewijden zijn (1) genadevol, (2) goedaardig, (3) de essentie van waarheid, (4) gelijkmoedig jegens iedereen, (5) foutloos, (6) edelmoe-dig, (7) mild, (8) rein, (9) zonder aardse bezittingen en (10) ze zijn be-trokken in het welzijn van iedereen. Ze zijn (11) rustig, (12) uitslui-tend in overgave aan Kṛṣṇa, (15) verankerd in toegewijde dienst en (16) vrij van de invloed van de zes gebreken van lust, woede, heb-zucht, afgunst, trots en begoocheling. Ze (17) eten alleen zoveel als nodig is en (18) ze zijn door niets vergiftigd. Ze zijn (19) respectvol, (20) verwachten geen enkel respect voor zichzelf en (21) ze zijn ern-stig en (22) mededogend. Ze zijn (23) vriendelijk, (24) poëtisch, (25) deskundig en (26) zwijgzaam.

Tekst 4

De eliminatie van onheil en het krijgen van voorspoed

“bhaktiḥ pareśānubhavo viraktir anyatra caiṣa trika ekakālah” | ity ukta-prakāreṇa yugapad api pravṛttayor api tayoḥ patrikayor udgama-tāratamyenaiva tat-tad-aśubha-nivṛtti-śubha-pravṛtti-tāratamyād asty eva kramaḥ | sa cātisūkṣmo durlakṣyo ‘pi tat-tat-kārya-darśana-liṅgena sudhībhir avasīyate || 4 ||

BHĀVĀNUVĀDA – Śrīmad-Bhāgavatam (11.2.42) zegt, “Als een overgegeven persoon zich met *bhajana* bezighoudt, manifesteren zich tegelijkertijd drie effecten in zijn hart, (1) *bhakti* gekenmerkt door *śravaṇa* en *kīrtana*, (2) rechtstreekse waarneming van de Allerhoogste Persoonlijkheid Gods (Parameśvara) en (3) onthechting van hetgeen is afgescheiden van Bhagavān.” Met deze uitspraak van *śāstra* kan men begrijpen, dat de voorheen beschreven twee blaadjes genaamd *kleśa-ghnī* en *śubha-dā*, die aan de rank van toewijding verschijnen, gelijktijdig ontkiemen. De eliminatie van onheil en het verkrijgen van voorspoed echter hebben plaats in overeen-

stemming met de mate, waarin de blaadjes zich manifesteren, hetzij lichtelijk of substantieel. Op hetzelfde moment zijn er uiterst subtiele en daarom niet gemakkelijk te onderscheiden tekenen van ontwikkeling. Intelligente personen kunnen deze symptomen bemerken en op die manier de vooruitgang van iemand vaststellen.

PĪYŪṢA-VARṢINĪ-VṚTTI – Eerder werd gezegd, dat *sādhana-bhakti*, hetzij *vaidhī* of *rāgānuga*, alle soorten onheil of ellende kan vernietigen en alle gunstige kwaliteiten kan oproepen. Hier kan onzekerheid rijzen over de vraag, hoe *sādhana-bhakti* beide functies tegelijkertijd kan verrichten. Als antwoord hierop voorziet Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura ons van het volgende vers als bewijs.

*bhaktiḥ pareśānubhavo viraktir
anyatra caiṣa trika eka-kālaḥ
prapadyamānasya yathāśnataḥ syus
tuṣṭiḥ puṣṭiḥ kṣud-apāyo ‘nu-ghāsam*

Śrīmad-Bhāgavatam (11.2.42)

Bij het eten worden bij iedere hap drie sensaties tegelijkertijd ervaren. Men ervaart voldoening (dat wil zeggen, bevrediging en plezier), men krijgt voedingsstoffen binnen (door substanties te eten, die de levenskracht onderhouden) en men krijgt verlichting van honger. Iemand, die zijn toevlucht neemt tot Bhagavān en zich met toegewijde dienst aan Hem bezighoudt, zal bij zijn uitvoering van *bhajana* op dezelfde manier drie dingen tegelijkertijd ervaren: zuivere liefde (*prema*) voor Bhagavān; realisatie van de identiteit (*svarūpa*) van zijn geliefde Heer; en onthechting van alles behalve zijn Heer.

Dus ondanks het feit, dat beide blaadjes aan de bosrank van toewijding (*kleśa-ghnī* en *śubha-dā*) tegelijkertijd ontluiken, wordt ellende zoals *avidyā* verdreven en manifesteren zich deugden in proportie tot de mate, waarin die blaadjes groeien. Hoewel deze vooruitgang zeker goed is gedefinieerd, is deze zo subtiel en moeilijk waar te nemen, dat het niet gemakkelijk kan worden begrepen. Het voorbeeld van iemand die zit te eten wordt gegeven. Met ieder hap er-

vaart hij tegelijkertijd voldoening, krijgt hij voeding binnen en lenigt hij zijn honger. We moeten echter weten, dat deze drie effecten zich niet alleen met iedere hap voltrekken, maar ook met iedere graankorrel en ieder voedseldeeltje. Dit is buitengewoon moeilijk waar te nemen, zoals het moeilijk is om vooruitgang in *bhakti* of *bhajana* op te merken.

Hoewel vooruitgang op zeer subtiele wijze ontwikkelt en daarom voor een leek uiterst moeilijk te onderscheiden is, kunnen toegewijden met kennis door de activiteiten van een *sādhaka* en zijn symptomen te observeren, de mate, waarin hij de vernietiging van ellende en gunstige kwaliteiten heeft bereikt, wel onderscheiden.

Tekst 5

5a ~ Het ontwaken van śraddhā (vertrouwen)

tatra bhakty-adhikāriṇaḥ prathamam śraddhā | sā ca tat-tac-chāstrārthe dṛḍha-pratyaya-mayī | prakramyamāṇa-yatnaika-nidāna-rūpa-tad-viṣayakatvaika-nivārha-rūpa-sādara-sprhā ca | sā ca sā ca svābhāvīkī kenāpi balād utpāditā ca |

BHĀVĀNUVĀDA – Een ontwaken van śraddhā (transcendent vertrouwen) is het eerste symptoom, dat verschijnt in degenen, die geschikt zijn om bhakti te krijgen. Śraddhā is onbuigzaam vertrouwen in de uitspraken van devotionele geschriften. Ook het verlangen om de praktijken, die in die geschriften worden voorgeschreven, met speciale inzet, respect en zorg uit te voeren wordt beschouwd als śraddhā. Bovendien vallen deze twee soorten śraddhā in twee categorieën uiteen: (1) van nature ontwaakt en (2) met kracht ingeleid door iemand anders.

PĪYŪṢA-VARṢINĪ-VṚTTI – Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura heeft de *svarūpa* (intrinsieke natuur) van *bhakti* beknopt beschreven als-

mede haar zelfmanifesterende karakter en haar functies en nu gaat hij het belangrijkste onderwerp van zijn werk uiteenzetten: de diverse stadia van de praktijk van toewijding (*bhakti-sādhana*). *Śraddhā* is het eerste stadium van *bhakti-sādhana*, de eerste trede naar de tempel van *bhakti*. *Bhakti* of *hari-bhajana* is de beoefening (*sādhana*) voor alle mensen in alle landen om het hoogste doel te bereiken. Iedereen in ieder land of in iedere levenssituatie kan zich bezighouden met *hari-bhajana*.

śrī-kṛṣṇa-bhajane haya sabe adhikārī
kibā vipra kibā śudra ki puruṣa nārī

Iedereen, hetzij een priester of een arbeider, een man of een vrouw, is gekwalificeerd om zich met *bhajana* van Śrī Kṛṣṇa bezig te houden.

Daarom hebben tijd, plaats, omstandigheid, kaste of familiestatus geen consequentie voor de beoefening van *bhakti*, want *bhakti* is alleen afhankelijk van vertrouwen. Śrī Caitanya-caritāmṛta (*Madhya-līlā* 22.64) zegt, “*śraddhāvān jana haya bhakti-adhikārī* – iemand met vertrouwen is een geschikte kandidaat voor *bhakti*”. Vertrouwen is niet alleen noodzakelijk voor de beoefening van *bhakti*, maar ook voor de disciplines van *karma* (baatzuchtige activiteit), *jñāna* (monistische kennisverwerving) en *yoga*. Zonder vertrouwen kan men in geen enkele praktijk perfectie bereiken. In *Bhāgavad-gītā* (17.28) richt Śrī Kṛṣṇa Zich met de volgende woorden tot Arjuna,

āsṛaddhayā hetuṃ dattaṃ / tapas taptam kṛtam ca yat
asad ity ucyate pārtha / na ca tat pretya no iha

O zoon van Prthā, offers, soberheid, liefdadigheid of iedere andere daad uitgevoerd zonder vertrouwen wordt *asad*, onecht, genoemd. Dergelijke activiteiten geven geen transcendent resultaat, hetzij in deze wereld noch in de volgende.

Volgens deze uitspraak van de *Gītā* zijn alle praktijken zonder *śraddhā* improductief. Mahārṣi Patañjali schrijft, “*śraddhā cetasaḥ samprasādaḥ sā hi jananīva kalyāṇī yoginam pāti*”. Dit betekent, dat

absoluut geluk in het hart naar zeggen *śraddhā* is. “Absoluut geluk in het hart” wijst op het eerste kiemstadium van een positieve houding jegens een bepaald onderwerp. Het heeft plaats, nadat het vuil van twijfel uit het hart is verdreven. Dit wordt *śraddhā* genoemd. Daarom zien we, dat met betrekking tot welk onderwerp ook, het verdrijven van twijfel en het vestigen van vertrouwen *śraddhā* wordt genoemd. *Śraddhā*, de belichaming van heilzame voorspoed, beschermt de *yogī* als een moeder. Bij iedere onderneming is alleen iemand met vertrouwen in staat perfectie te bereiken. Naarmate zijn vertrouwen in hetgeen hij onderneemt sterker wordt, raakt zijn hart gunstig gestemd en wordt hij naar succes geleid.

Het is waar, dat voor iedere discipline, hetzij *jñāna*, *karma* of *yoga*, vertrouwen essentieel is, maar wat betreft *bhakti-sādhana* is vertrouwen van buitengewoon wezenlijk belang. Vertrouwen is het allereerste, cruciale stadium in de beoefening van *bhakti*, die zich buiten de geaardheden van de materiële natuur bevindt en uit transcendentie bestaat. *Prema* is zeker het hoogste niveau in de beoefening van *bhakti*. Śrīla Rūpa Gosvāmī heeft het volgende geschreven,

*ādau śraddhā tataḥ sādhu- / saṅgo 'tha bhajana-kriyā
tato 'nartha-nivṛtīḥ syāt / tato niṣṭhā rucis tataḥ*

*athāsaktis tato bhāvas / tataḥ premābhyudañcati
sādhakānām ayaṁ premṇaḥ / prādurbhāve bhave kramaḥ*

Sri Bhakti-rasāmṛta-sindhu (1.4.15-16)

Dit betekent, dat eerst vertrouwen (*śraddhā*) in het hart van de *sādhaka* ontwikkelt. Daarna volgt associatie met heiligen (*sādhusaṅga*), devotionele praktijk (*bhajana-kriyā*) en het opruimen van ongewenste gewoonten (*anartha-nivṛtī*). Vervolgens ontwikkelt de *sādhaka* een resoluut vertrouwen (*niṣṭhā*) in *bhajana* gevolgd door een sterke smaak (*ruci*) ervoor. Dan ontwikkelt hij een intense gehechtheid (*āsakti*) aan *bhajana* en het object van *bhajana*, Vrajen-dra-nandana Śrī Kṛṣṇa. Hierna daalt *śuddha-sattva* (onvermengde

transcendente existentie) af in het hart van de *sādhaka* in de vorm van spirituele emoties (*bhāva*) en tenslotte verschijnt zuivere liefde voor Kṛṣṇa (*prema*). Dit is de geleidelijke ontwikkeling naar *prema*.

Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura heeft de twee kenmerken van *śraddhā* beschreven, de eerste stap in de beoefening van *bhakti*. Het eerste symptoom van *śraddhā* is onwankelbaar vertrouwen in de uitspraken van devotionele geschriften. Śrīla Kṛṣṇadāsa Kavirāja Gosvāmi schrijft het volgende.

*‘śraddhā’-śabde viśvāsa kahe sudṛḍha niścaya
kṛṣṇe bhakti kaile sarva-karma kṛta haya*

Śrī Caitanya-caritāmṛta (Madhya-līlā 22.62)

Śraddhā is de sterke overtuiging, dat alle verplichtingen automatisch zijn vervuld door het verlenen van transcendentale, liefdevolle dienst aan Śrī Kṛṣṇa.

Met andere woorden, *śraddhā* betekent het hebben van oprecht vertrouwen in devotionele literatuur, met een stabiele intelligentie de betekenis van geschriften begrijpen, met hart en ziel trachten realisatie van dergelijke zaken te krijgen en schijnbare dilemma’s op logische wijze met elkaar in overeenstemming te brengen. Heeft men eenmaal onwankelbaar vertrouwen in deze filosofische conclusies ontwikkeld, zal men zich realiseren, dat het leven zonder *bhagavad-bhajana* absoluut zinloos is. Door eensluidend te horen over het mededogen van Śrī Hari en andere eigenschappen evenals Zijn spel van de bevrijding van gevallen zielen wordt het hart overspoeld met hoop en bloeit op. Een afschuw of afkeer van oppervlakkig plezier verschijnt van nature. Voor iemand met dergelijke *śraddhā* wordt het instandhouden van een waardeloos leven zonder *bhajana* uitermate ondraaglijk, waardoor hij zich van nature overgeeft aan de lotusvoeten van Śrī Hari.

In de volgende betekenisverklaring beschrijft Śrīla Jīva Gosvāmi *śraddhā* en *saraṇāgati* als identiek aan elkaar.

*śraddhā-śaraṇāpattyor aikārthyam labhyate | tac ca yuktaṃ | śraddhā
hi sāstrārtha-viśvāsaḥ | sāstraṃ ca tad-aśaraṇasya bhayaṃ tac-
charaṇasyāsabhayaṃ vadati | tato jātāyāḥ śraddhāyās tac-
charaṇāpattir eva liṅgam iti ||*

Bhakti-sandarbha (Anuccheda 176)

Men dient te weten, dat de betekenis van *śraddhā* (vertrouwen) en die van *śaraṇāgati* (overgave) dezelfde zijn. Onwankelbaar vertrouwen in de betekenis en de intentie van *sāstra* wordt *śraddhā* genoemd. *Śāstra* geeft toegewijden, die zich hebben overgegeven aan de vererenswaardige voeten van Bhagavān, de instructie om onbevreesd te zijn. Degeenen, die zich niet hebben overgegeven, zijn bang. Wanneer daarom een dergelijk onwankelbaar vertrouwen in de betekenis van de geschriften ontwaakt, is het symptoom ervan overgave. Met andere woorden, alleen door overgave wordt de aanwezigheid van vertrouwen geïdentificeerd.

Indien dergelijke overgave niet in het hart van de *sādhaka* is geworteld, is het niet mogelijk om werkelijk *bhajana* aan de lotusvoeten van Śrī Bhagavān uit te voeren. De *sādhaka* maakt in *bhajana* vooruitgang in de mate, waarin hij zich heeft overgegeven. Wat kan nog meer worden gezegd? Overgave is immers de levenskracht van de beoefening van *bhakti*. Alleen de overgegeven toegewijde krijgt de grootste rust en devotionele extase evenals de hoogste woonplaats van Śrī Bhagavān.

Śrī Kṛṣṇa zegt tegen Arjuna,

*tam eva śaraṇam gaccha / sarva-bhāvena bhārata
tat-prasādāt parām śāntim / sthānam prāpsyasi śāsvatam*

Bhāgavad-gītā (18.62)

O nakomeling van Bharata, geef je geheel aan Hem over, die Allerhoogste Bestuurder. Door Zijn genade zal je transcendente vrede en de hoogste eeuwige woonplaats bereiken.

Vervolgens gaat Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura het tweede symptoom van *śraddhā* bespreken. Wanneer iemand de devotionele praktijken uit de geschriften bijzonder naarstig wil uitoefenen en hij vertoont een eerbiedig verlangen om die praktijken daadwerkelijk uit te voeren, wordt dat ook *śraddhā* genoemd. Is eenmaal het eerste symptoom van *śraddhā* ontwaakt, namelijk onwankelbaar vertrouwen in de betekenis van de geschriften, is het tweede symptoom, namelijk het effect van dergelijk vertrouwen, verplicht zich te manifesteren. Hierover bestaat geen twijfel. Op dat moment wordt de *sādhaka* bijzonder aandachtig bij de uitvoering van de praktijken beschreven in *sāstra* en vertoont de eerbiedige wens om dergelijke activiteiten uit te voeren.

Over deze materie schrijft Śrīla Jīva Gosvāmī in *Bhakti-sandarbha* (*Anuccheda* 173) het volgende,

*kiṁ ca jātāyāṁ śraddhāyāṁ siddhāv asiddhau ca svarṇa-siddhi-lipsor iva sadā tad-anuvṛtti-ceṣṭaiva syāt | siddhiś cātrāntaḥkaraṇa-kāmādidōṣa-kṣaya-kāri-paramānanda-parama-kāṣṭhāgāmi-śrī-hari sphuraṇa-rūpaiva jñeyā | tasyāṁ svārtha-sādhana-ānupravṛtau ca dambha-pratiṣṭhā-lipsādi-maya-ceṣṭā-leṣo ‘pi na bhavati, na sutarāṁ jñāna-purvakaṁ nahād-avajñādayo ‘parādhās cāpatanti, virodhād eva | ... yadi vā śraddhāvato ‘pi prārabdhādi-vaśena viṣaya-sambandh-ābhyāso bhavati, tathāpi tad-bādhayā viṣaya-sambandha-śraddhāyān tu jātāyāṁ sudurācāratvā yogaḥ syāt, “**para patnī para dravya**” ity ādi viṣṇu-toṣaṇa-sāstra virodhāt |*

Als mensen in de waarde van goud geloven, zien we hen eindelijk en met grote moeite zwoegen om het te bemachtigen, ongeacht of hen dat lukt of niet. Op dezelfde manier zien we, dat een *sādhaka* bij het ontwaken van *śraddhā* constant moeite doet om *bhajana* onder leiding van verheven persoonlijkheden uit te voeren, ongeacht of hij perfectie bereikt of niet. Men dient te weten, dat hier het woord “perfectie” betekent, dat men innerlijk een vluchtige blik krijgt van Śrī Hari, een ervaring, die het hoogtepunt van extase verschaft. Een dergelijke blik vernietigt interne gebreken, zoals lust, in het hart van de *sādhaka*. Een

trouwhartig persoon, die perfectie heeft bereikt, streeft naar uitmuntendheid in die perfectie en een trouwhartig persoon, die geen perfectie heeft bereikt, streeft ernaar het te bereiken. Er blijft in het hart van dergelijke trouwhartige toegewijden niet het minste of geringste spoor van bedrog of verlangen naar faam achter. De trouwhartige ziel zal nimmer bewust zuivere toegewijden ongehoorzaam zijn of beledigen, want een dergelijke daad staat volkomen haaks op zijn poging om in *bhajana* perfectie te bereiken. Indien vanwege het gevolg van voorgaande indrukken (*saṁskāras*) een trouwhartig persoon ziet, dat hij nog gehecht is aan materiële zintuigobjecten, weet hij, dat dergelijke gehechtheid zijn *bhajana* hindert, waardoor toewijding verzaaidigd van nederigheid zich in hem manifesteert. Een trouwhartig persoon zal nimmer een armzalig karakter vertonen. *Śāstra* zegt het volgende,

*para patnī para dravya / para himsāsu yo matim
na karoti pumān bhūpa / tuṣyate tena keśavaḥ*

Viṣṇu Purāṇa

Śrī Keśava is een plezier bewezen, O Koning, door iemand, wiens verstand niet afdwaalt naar andermans vrouw of rijkdom, of naar het plegen van geweld tegen anderen.

Uit dergelijk bewijs leiden we af, dat de *sādhaka* alles, dat een formidabel obstakel naar *bhajana* vormt, achterwege laat, zoals overtredingen tegen verheven toegewijden, streven naar werelds voordeel en adoratie en hunkeren naar naam en faam, zodra zijn vertrouwen in *śāstra* is gewekt. Hij stijgt over de achtereenvolgende treden gemakkelijk op naar *bhakti* en is in staat het paleis van *prema* te betreden.

De *sādhaka* dient daarom het stadium van *śraddhā* grondig te kennen. Bijvoorbeeld, voordat een spectaculaire wolkenkrabber wordt neergezet, moet er een sterke, veilige fundering worden aangelegd. Als de fundering niet veilig is, zal de wolkenkrabber snel omvallen. Om het exquisite paleis van toewijding voor het plezier van Śrī Kṛṣṇa neer te zetten, moet men zijn fundering – *śraddhā* – verstevigen, want *śraddhā* bepaalt de bevoegdheid tot *bhakti*.

śraddhāvān jana haya bhakti-adhikārī
‘uttama’, ‘madhyama’, ‘kaniṣṭha’—śraddhā-anusārī

śāstra-yuktye sunipuṇa, dṛḍha-śraddha jāra
‘uttamā-adhikārī’ sei tāraya saṁsāra

śāstra-yukti nāhi jāne dṛḍha, śraddhāvān
‘madhyama-adhikārī’ sei mahā-bhāgyavān

jāhāra komala śraddhā, se ‘kaniṣṭha’ jana
krame krame teho bhakta hoibe ‘uttama’

Śrī Caitanya-caritāmṛta (Madhya-līlā 22.64-65, 67, 69)

Alleen trouwhartige personen zijn bevoegde kandidaten voor *bhakti*. In de mate van hun vertrouwen worden toegewijden gekwalificeerd als *uttamā-adhikārī* (verheven), *madhyama-adhikārī* (middelmatig) en *kaniṣṭha-adhikārī* (neofiet). Iemand, die uitzonderlijk belezen is in schriftuurlijke onderwerpen en beschikt over onwankelbaar vertrouwen, is een *uttamā-adhikārī*. Een dergelijk persoon kan zielen bevrijden, die verstengeld zijn in het wereldse leven. Iemand, die niet deskundig is in schriftuurlijke onderwerpen, maar volkomen vertrouwen heeft, is een *madhyama-adhikārī* en is uiterst fortuinlijk. En iemand met een onbestendig vertrouwen is een *kaniṣṭha-adhikārī*. Door associatie met verheven toegewijden worden de laatste twee *adhikārīs* ook *uttama* of eersteklas toegewijden.

Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura heeft de twee voornoemde soorten *śraddhā* verder in tweeën verdeeld. De eerste heet *svābhāvikī* of “van nature plaatshebbend” en de tweede heet *bala-pūrvaka-utpādita* of “met kracht ontwaakt”. Verder heeft Śrīla Jīva Gosvāmī twee soorten vertrouwen uiteengezet: vertrouwen in de sommaties van de vedische geschriften (*śāstrīya-śraddhā*) en gewoon, materialistisch vertrouwen van voorbijgaande aard (*laukika-śraddhā*). De eerste verschijnt bij het ontvangen van associatie en genade van verheven toegewijden. *Śāstra* zegt, “*sat-saṅgā jāyate-śraddhā* – associatie met heilige personen legt vertrouwen aan”. In *Śrīmad-*

Bhāgavatam (3.25.25) richt Bhagavān Kapiladeva Zich aldus tot Zijn moeder, Devahūti,

*satām prasāṅgān mama vīrya-saṁvido
bhavanti hṛt-karṇa-rasāyanāḥ kathāḥ
taj-joṣaṇād āśv apavarga-vartmani
śraddhā ratir bhaktir anukramiṣyati*

In de associatie van verheven toegewijden krijgt men de gelegenheid om over Mijn ridderlijke spel te horen, dat kennis geeft over Mijn courage en dat het oor en hart streelt. Door dit spel te horen manifesteert zich het pad om onwetenschap in aller ijl achter zich te laten, eerst als *śraddhā* dan als *ratī* en tenslotte als *prema-bhakti* aan Mij.

Aan dit vers kunnen we zien, dat *śraddhā* wordt verkregen door de associatie van *mahāpuruṣas*, verheven persoonlijkheden, te krijgen. Het type vertrouwen, dat door hun associatie of genade wordt gewekt, is *svābhāviki*, natuurlijk. Het wordt ook *sāstrīya-śraddhā* genoemd. Dit type vertrouwen is voordelig in de uitvoering van zuivere *bhajana* om liefde voor Kṛṣṇa te krijgen. Vertrouwen, dat met kracht wordt gewekt, of gewoon, materialistisch vertrouwen van voorbijgaande aard (*laukika-śraddhā*), is niet voortgekomen uit de associatie of genade van verheven toegewijden. Integendeel, het is kunstmatig overgenomen door anderen te imiteren. Dit type *śraddhā* is niet bepaald bruikbaar in de uitoefening van zuivere *bhajana*. Iemand met *laukika-śraddhā* echter kan zijn leven succesvol maken door de associatie te krijgen van verheven toegewijden en alsnog *svābhāviki-śraddhā* of *sāstrīya-śraddhā* te bereiken.

Verder zet Śrīla Jīva Gosvāmī de volgorde uiteen, waarin vertrouwen wordt verkregen door degenen, in wie *ruci* (smaak) overheerst en door degenen, in wie redenering (*vicāra*) overheerst. Deze volgorde is in deze context waard te overdenken. Personen, in wie redenering overheerst, is het proces, waarin vertrouwen in *bhakti* ontwikkelt, als volgt.

tatra prathamam tāvat tat-tat-saṅgāj jātena tat-tac-chraddhā-tat-tat-parasparā-kathā-rucy-ādinā jāta-bhagavat-sāmmukyasya tat-tad-anuṣāṅgenaiva tat-tad-bhajāniye bhagavad-āvirbhāva-viśeṣe tad-bhajana-mārga-viśeṣe ca rucir jāyate | tataś ca viśeṣa-bubhutsāyām satyām teṣv ekato 'nekato vā śrī-gurutvenāśrītāt śravaṇam kriyate | tac copakramopa-saṁhārādibhir arthāvadhāraṇam | punaś cāsambhāvanā-viparīta-bhāvanā-viśeṣavatā svayam tad-vicāra-rūpaṁ mananam api kriyate | tato bhagavataḥ sarvasmīn evāvirbhāve tathāvidho 'sau sadā saratra virājata ity evaṁ rūpā śraddhā jāyate | ... ity evaṁ vicāra-pra-dhānānam mārgo darsītaḥ |

Bhakti-sandarbha (Anuccheda 202)

Als gevolg van associatie met toegewijden verschijnt eerst vertrouwen in de Allerhoogste Waarheid en in heilige persoonlijkheden. Ontwikkelt iemand eenmaal smaak voor het horen van de *hari-kathā* verhaald door deze heilige persoonlijkheden, wordt in hem een neiging tot Bhagavān gewekt. Door de kracht van associatie met heilige persoonlijkheden ontwaakt een smaak, die de verschijning van Bhagavān veroorzaakt – het gekoesterde object van verering (*bhajāniya*) – in een bepaalde gedaante in zijn hart. Er ontwaakt tevens een specifieke smaak om *bhajana* van Hem uit te voeren. Daarna verschijnt in hem een specifiek verlangen om meer te weten over vertrouwelijke zaken met betrekking tot zijn gekoesterde Heer, Śrī Kṛṣṇa, en hij neemt zijn toevlucht tot een of meer verheven persoonlijkheden als *śravaṇa-gurus*, van wie hij meer over Hem te horen krijgt. Hier betekent het woord *śravaṇa* of 'horen', dat hij de betekenis van de geschriften grondig doorschouwt door de inleidende betekenis van een tekst (*upakrama*) te begrijpen, de conclusie (*upasamhāra*) te bevatten, het onderwerp te herhalen (*abhyāsa*), de vrucht van het bevatten van exceptionele aspecten van het onderwerp te oogsten (*apūrvatā-phala*), de invoer van schriftuurlijke uitspraken te verhelderen (*artha-vāda*) en het samenvattende begrip vast te stellen (*upapatti*).

Daarna realiseert de toegewijde, dat Bhagavān in al Zijn manifestaties met Zijn alwetendheid, almacht en hoogste compassie existeert. Zijn overtuiging, dat het uitvoeren van *bhagavad-bhajana* zijn hoog-

ste plicht is, wordt stevig verankerd. Dit is echt vertrouwen oproepen door de dictaten van de geschriften; het is voor degenen, die van nature worden overheerst door redenering (*vicāra*), het aangegeven pad, dat naar vertrouwen leidt.

Er wordt echter ook gezegd, “*ruci-pradhānān tu na tāḍṛg vicārāpekṣā jāyate, kintu sādhu-saṅga-līlā-kathā-śravaṇa-ruci-śraddhā śravaṇādy-āvṛtti rūpaivāsau mārgaḥ – sādhakas*, die voornamelijk door *ruci* worden gemotiveerd, zijn niet afhankelijk van die vorm van redenering en overweging. Ze horen eerst vertellingen over het spel van Bhagavān in associatie van toegewijden, dan krijgen ze smaak voor dergelijke vertellingen en het gevolg is, dat ze *śraddhā* ontwikkelen.” Hier wordt erop gewezen, dat *sādhakas* met dergelijk vertrouwen gedreven door *ruci* zich herhaaldelijk bezighouden met *śravaṇa* enzovoort.

5b ~ Sādhu-saṅga – associatie met heilige persoonlijkheden

tataś cāsṛita-guru-caraṇasya tasya jijñāsyamāna-sadācārasya tacchikṣayaiva sajātiyāśaya-sniḡdha-bhakty-abhijñā-sādhu-saṅga-bhāg-yodayaḥ |

BHĀVĀNUVĀDA – Bij het ontwaken van vertrouwen krijgt men *sādhu-saṅga*, de associatie van heilige personen. Het gevolg is, dat men toevlucht aanvaardt aan de vererenswaardige voeten van *śrī guru*, de meest geliefde toegewijde van Bhagavān. Van hem ontvangt men geestelijke instructie (*śikṣā*), initiatie in *kṛṣṇa-mantra* (*dīkṣā*) en instructies met betrekking tot de beoefening van liefdevolle toegewijde dienst (*bhajana-śikṣā*). Men informeert hierbij tevens bij *śrī guru* naar de etiketten en het juiste gedrag (*sadācāra*) voor het volgen van het proces van *bhakti*. Door op deze manier te praktiseren ontwaakt het goede geluk om te kunnen associëren met toegewijden met dezelfde spirituele aspiraties (*sajātiya-āśaya*), die een toegenegen houding hebben jegens zichzelf (*sniḡdha*) en die bedreven zijn op het gebied van *bhajana*.

PĪYUṢA-VARṢIṆĪ-VṚTTI – Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura heeft hiervoor de stadia van *śraddhā* beschreven en gaat nu de stadia van *sādhu-saṅga* of associatie met heilige persoonlijkheden uiteenzetten. Nadat vertrouwen is gewekt, dient men toevlucht aan de lotusvoeten van *śrī guru* te aanvaarden door initiatie (*dikṣā*) van hem te ontvangen evenals instructies (*śikṣā*) te krijgen over het proces van *bhajana* en gepast gedrag (*vaiṣṇava-sadācāra*). Śrīla Jīva Gosvāmī heeft in zijn commentaar op *Srī Bhakti-rasāmṛta-sindhu* (1.4.15) geschreven, “*adau prathame sādhu-saṅga-śāstra-sravaṇa-dvārā śraddhā tad artha-viśvāsaḥ | tataḥ prathamānantaraḥ dviṭīyaḥ sādhu-saṅgo bhajana-rīti-śikṣā-nibandhanaḥ* – Bij het horen van devotionele teksten in het gezelschap van heilige persoonlijkheden ontwaakt eerst *śraddhā*, een onwankelbaar vertrouwen in de woorden van de geschriften en heilige personen. Zodra iemand daarna realiseert, dat exclusieve *bhajana* zijn plicht is, gaat hij verder associëren met heilige persoonlijkheden. Met andere woorden, de volgende stap is toevlucht nemen tot de lotusvoeten van een bonafide geestelijk leermeester en van hem instructies krijgen over het proces van *bhajana*.”

De betekenis hiervan is, dat heiligen en geschriften verklaren, dat het aanvaarden van de lotusvoeten van *śrī guru* de poort is naar de tempel van toewijding. Śrīla Locana dāsa Ṭhākura heeft in een van zijn *kīrtanas* geschreven, “*hari-nāmer naukā khāni, śrī-guru kaṇḍāri* – de heilige namen van God zijn de boot en *śrī guru* is de kapitein”. *Śrī gurudeva* is de kapitein en hij neemt ons mee over de oceaan van het materiële bestaan. Zonder de bescherming van zijn lotusvoeten stelt geen ander proces ons in staat deze oceaan over te steken of *bhakti* te krijgen. Om deze reden zegt *Śrīmad-Bhāgavatam* (11.3.21),

tasmaḍ guruṃ pradayeta / jijñāsuḥ śreya uttamam
śābde pare ca niṣṇātaṃ / brahmaṇy upasamāśrayam

Iemand die zijn absolute welzijn wenst te kennen, moet daarom de bescherming van een *guru* aanvaarden. Die *guru* moet goed belezen

zijn in de geopenbaarde geschriften (*śruti-sāstras*), die *śabda-brahma* (de Absolute Waarheid) beschrijven, hij moet een verlicht ziener zijn en hij moet in staat zijn om zijn leerling een begrip bij te brengen van de complete intentie van de geschriften. Hij moet ook gerealiseerd zijn in de conclusies van spirituele waarheden (*tattva*) met betrekking tot de Allerhoogste Persoonlijkheid Gods (Parabrahma) en verankerd zijn in dienstverlening aan Hem. Op die manier kan hij aan oprechte aspiranten vertrouwelijke zaken openbaren, die hij ontlokt aan zijn eigen realisatie in zijn dienstverlening aan Bhagavān. Hij moet over een rustige geest beschikken en niet excessief betrokken zijn bij materiële zaken.

De essentie is, dat het voor iemand, die door de genade van grote heilige persoonlijkheden vertrouwen heeft ontwikkeld en zijn toevlucht wil nemen tot de lotusvoeten van een bonafide *guru*, van het grootste belang is bescherming te aanvaarden aan de lotusvoeten van een *guru*, die de volgende symptomen vertoont.

- 1) Hij is goed belezen in de Veda's en in *Śrīmad-Bhāgavatam*, die de wezenlijke uitdrukking vormen van de vedische intenties, evenals in vergelijkbare geschriften. Door bewijsmateriaal en redenering uit de geschriften te citeren kan hij de twijfels in het hart van zijn leerlingen verdrijven.
- 2) Hij heeft realisatie van Bhagavān door middel van het uitvoeren van *bhajana* van Bhagavān met onwankelbaar vertrouwen en vastbeslotenheid.
- 3) Omdat hij de *kṛpā-śakti* (genadevermogen) van Bhagavān heeft ontvangen, heeft hij realisatie gekregen van datgene, dat zich buiten het gezichtsveld van de materiële zintuigen bevindt, en hij heeft het vermogen om zijn leerlingen met dat vermogen te begiftigen.
- 4) Hij wordt niet achtervolgd door lust, hebzucht, woede of soortgelijke lage impulsen.

Iemand, die over deze vier syptomen beschikt, is bekwaam voor de positie van bonafide geestelijk leermeester (*sad-guru*). Anderzijds kan iemand, die zich als *guru* voorstelt en niet over de bovengenoemde vier kwaliteiten beschikt, niet als *guru* worden aanvaard, ook al is hij in een nobele familie geboren en heeft hij vele deugden.

*kibā vipra, kibā nyāsi, sūdra kene naya
jei kṛṣṇa-tattva-vettā, sei 'guru' haya*

Śrī Caitanya-caritāmṛta (Madhya-līlā 8.128)

Of iemand nu een *brāhmaṇa*, een *sannyāsī*, of een *sūdra* is, iemand die de conclusie kent met betrekking tot de waarheid van Kṛṣṇa (*kṛṣṇa-tattva*), is geschikt om een geestelijk leraar te zijn.

Uit de woorden gesproken door Śrīman Mahāprabhu kunnen we opmaken, dat een *guru* zeker *kṛṣṇa-tattva* moet kennen. Als het levend wezen *dikṣā-mantras* van een dergelijke verheven persoonlijkheid ontvangt, markeert dat het eerste ontkiemen van het zaad, dat hem zal belonen met de hoogste verworvenheid van het leven, dienstverlening aan Bhagavān. Op zekere dag zal deze *dikṣā* de vrucht van *kṛṣṇa-prema* aan de *sādhaka* schenken en zijn leven gezegend maken. Dit is de intentie van *dikṣā*.

Over het onderwerp *dikṣā* schrijft Śrīla Rūpa Gosvāmī, “*guru-pādāśrayas tasmāt kṛṣṇa-dikṣādī śikṣāṇam, viṣrambheṇa guroḥ sevā*”. Met andere woorden, drie onderdelen completeren het proces van *guru-pādāśraya*, of het aanvaarden van bescherming aan de lotusvoeten van *śrī guru*: (1) overgave aan een geestelijk leermeester gevolgd door (2) het ontvangen van inwijding in de *kṛṣṇa-mantra* (*dikṣā*) en het ontvangen van instructie (*śikṣā*) over het proces van eeuwige dienstverlening aan Kṛṣṇa (*bhāgavata-dharma*) en (3) het dienen van de geestelijk leermeester met vol vertrouwen en intimiteit.

Op de koop toe schrijft Śrīla Kavirāja Gosvāmī,

*guru-pādāśraya, dīkṣā, gurura sevana
sad-dharma-śikṣā, pṛcchā, sādhu-mārgānugamana*

Śrī Caitanya-caritāmṛta (Madhya-līlā 22.15)

De strekking is, dat het van groot belang is, dat de leerling dichtbij de geestelijk leermeester woont en het hart van de geestelijk leermeester een plezier doet door hem oprecht te dienen met lichaam, geest en woord, voordat hij *dīkṣā-mantras* aanvaardt. Dit wordt *guru-pasatti* genoemd. Hierdoor krijgen *guru* en leerling de gelegenheid elkaars karakter en kwaliteiten te leren kennen.

Bovendien levert dit proces een bijzonder waardevol resultaat op. Als *śrī gurupāda-padma*, wiens hart door zijn grote compassie is gesmolten en tevreden is met iemands bescheiden dienstverlening, ontvangt die persoon authentieke initiatie (*dīkṣā*). Dit is voor een leerling de grootste verworvenheid van het leven. Indien dit proces niet wordt gehonoreerd, zijn hindernissen bestemd het pad van *bhajana* binnen te sluipen, zowel bij de geestelijk leermeester als de leerling. Indien de geestelijk leermeester niet over het talent van een Vaiṣṇava beschikt, kan de leerling geen perfectie in *bhajana* bereiken en als de leerling niet op de juiste wijze volgt, wordt hij onvermijdelijk een obstakel in de *bhajana* van zijn *guru*.

In de geschriften staat,

*divyaṁ jñānaṁ yato dadyāt / kuryāt pāpasya saṅkṣayam
tasmād dīkṣeti sā proktā / deśikais tattva-kovidaiḥ*

Hari-bhakti-vilāsa (2.3.4)

en *Bhakti-sandarbha (Anucceda 283)*

Dīkṣā is het proces, waarmee men zijn transcendente kennis (*sambandha-jñāna*) wekt en zonden (*pāpa* – zonde, *bīja* – het zaad van zonde, en *avidyā* – onwetendheid) aan de wortel vernietigt. Een geleerd persoon, die *bhagavat-tattva* kent, noemt dit proces *dīkṣā*.

Śrīman Mahāprabhu heeft ook gezegd,

*dīkṣā-kāle bhakta kare ātma-samarpaṇa
sei-kāle kṛṣṇa tāre kare ātma-sama*

*sei deha kare tāra cid-ānanda-maya
aprākṛta-dehe tāra caraṇa bhajaya*

Śrī Caitanya-caritāmṛta (Antya-līlā 4.192-93)

Als de toegewijde zich geheel overgeeft [aan zijn guru] op het moment van het ontvangen van *dīkṣā*, maakt Śrī Kṛṣṇa hem even spiritueel als Zichzelf en doordringt Hij het lichaam van de toegewijde met transcendentie en zegen. De toegewijde vereert dan Kṛṣṇa's lotusvoeten met zijn spirituele lichaam.

Na het aanvaarden van *dīkṣā* moet men in de nabijheid van zijn guru wonen om instructies over de technieken van *bhajana* van hem te krijgen evenals over de kwesties van *bhāgavata-dharma* (de aard van de ziel, die Bhagavān dient) en *vaiṣṇava-sadācāra* (de regels van het juiste gedrag voor een toegewijde). Men moet tevens de geestelijk leermeester met vertrouwen diensten verlenen. Alvorens te worden geïnitieerd is het eerste resultaat van het dienen van guru het grote geluk om zijn genade te krijgen in de vorm van inwijding of *mantra-dīkṣā*. Na de initiatie is het resultaat van het dienen van guru bevrijd te raken van hindernissen op het pad van *bhajana* en snel *prema-bhakti* te krijgen en het leven tot een succes te maken.

Śrīla Rūpa Gosvāmī heeft gezegd, “*viśrambheṇa guroḥ sevā* – dienst verleend aan guru met een gevoel van intimiteit”. Wat is die intimiteit of dat vertrouwen? Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura schrijft in zijn commentaar, *Sārārtha-darsinī*, op *Śrīmad-Bhāgavatam* (4.28.34) het volgende,

*sutān hitveti patī-vratā patyur iva guroḥ sevāyām pravṛttau śiṣyah
śravaṇa-kīrtanādīny api bhogān tad-utthāna-premānandān api gṛhan
tad-ucīta-vivikta-sthalam api naivāpekṣeta | śrī-guru-sevayaiva suk-
hena sarva-sādhya-siddhārtham ity upadeśo vyañjītau | ... guru-
sevāyā eva vedena sarvādhikyāsyoktatvāt |*

Zoals een deugdzaam en toegewijd echtgenote haar kinderen soms geen aandacht geeft om haar echtgenoot een dienst te bewijzen, zo krijgt de discipel, die is toegewijd aan het leveren van eenpuntige dienst aan zijn *guru*, gemakkelijk allerlei soorten perfectie in zijn toegewijde praktijk eenvoudig door *guru-sevā* te bieden, waarbij hij soms zelfs het uitvoeren van horen en chanten verwaarloost. En zoals een deugdzaam en toegewijd echtgenote niet afhankelijk is van persoonlijk plezier of een huis om haar diensten te verlenen, zo ziet de discipel in dienst van zijn *guru* af van de extase van het horen en chanten op een solitaire plek geschikt voor de uitvoering van *bhajana*. De vedische literatuur heeft de dienstverlening aan de geestelijk leermeester sterker verheerlijkt dan al het andere.

Śrīla Narottama dāsa Ṭhākura schrijft, “*śrī guru-carāṇe rati, sei se uttamā-gati, je-preasāde pūre sarva āśā* – diepe gehechtheid aan de lotusvoeten van de geestelijk leermeester is de hoogste perfectie en door zijn genade worden alle verlangens vervuld”.

Śrīla Jīva Gosvāmī schrijft in *Bhakti-sandarbha*,

tatra yadyapi śaraṇāpattyaiva sarvaṁ siddhyati ... tathāpi vaiśiṣṭya-lipsuḥ śaktas cet tataḥ bhagavac-chāstropadeṣṭṛṇām bhagavat-mantropadeṣṭṛṇām vā śrī-guru-carāṇānām nityam eva viśeṣataḥ sevām kuryāt | tat prasādo hi sva-sva-nānā-pratīkāra-dustyajyānartha-hānau parama-bhagavat-prasāda-siddhau ca mūlam |

Ofschoon men alle perfectie krijgt door louter tot volkomen overgave (*śaraṇāgati*) te komen, zal een toegewijde, die in het bijzonder de *rasa* van *bhagavad-bhajana* wil drinken en – voor zover zijn vermogen het toelaat – zich met bijzondere toewijding wil bezighouden, met onophoudelijke dienstverlening aan zijn *śikṣā-guru* wijden, die hem instructies geeft over devotionele geschriften, of hij zal zich wijden aan zijn *dīkṣā-guru*, die hem de *bhagavad-mantra* schenkt en hem daarover instructie geeft. Dit komt, omdat *anarthas* (ongewenste verlangens) zelfs niet met grote moeite kunnen worden verdreven. De manier om dergelijke *anarthas* aan de wortel uit te roeien en om tevens Bhagavān immens plezier te schenken is zeker het verlenen van behagende dienst aan de geestelijk leermeester noodzakelijk.

Aldus gezegd is de eerste oorzaak en het eerste component van succes in de praktijk van *bhagavad-bhakti* evenals haar vrucht – het krijgen van liefde voor Śrī Bhagavān en dienst aan Hem, nadat alle ondeugden zijn geëlimineerd – *śrī guru* een plezier doen. Men dient met volkomen vertrouwen in deze uitspraken de geestelijk leermeester met onwankelbare vastbeslotenheid diensten te verlenen.

Nadat de persoon de toevlucht aan de vererenswaardige voeten van een bonafide geestelijk leermeester heeft geaccepteerd, krijgt hij instructies van hem over het juiste gedrag van de Vaiṣṇava. Zijn goede geluk verschijnt dan in de vorm van associatie met verheven persoonlijkheden, die hem zijn toegenegen, wier aanleg met de zijne overeenkomt en die bedreven zijn in *bhakti*. Nadat een beoefenaar van *bhakti* de toevlucht heeft aanvaard aan de voeten van *śrī guru*, is het volstrekt essentieel om tevens de associatie van *mahā-bhāgavata* Vaiṣṇava's te krijgen.⁸ Door hun ideale voorbeeld in acht te nemen kan men een leven creëren, dat is gewijd aan toewijding. Door associatie met en het dienen van deze verheven *mahā-bhāgavata* Vaiṣṇava's krijgt de gehechtheid van de *sādhaka* aan *bhajana* een grotere intensiteit.

Śrīla Rūpa Gosvāmī schrijft, “*sajātīyāśaye snigdhe sādhou saṅgah svato vare* – men dient te associëren met zuivere toegewijden, die een toegenegen houding jegens zichzelf hebben, die verder zijn gevorderd dan zichzelf en die beschikken over dezelfde liefde voor Bhagavān” (*Bhakti-rasāmṛta-sindhu* 1.2.90).

In de beoefening van *bhakti* kan een neiging bestaan naar de aspecten van Bhagavān van zoete intimiteit (*mādhurya*) of goddelijke verhevenheid (*aiśvarya*), evenals de diverse gevoelens van liefdevolle toewijding in dienstbaarheid (*dāśya*) en broederliefde (*sakhya*). Daarom zal een *sādhaka* alleen met zijn praktijk vooruitgang maken, als hij met een heilige persoonlijkheid associeert, die beschikt over een devotionele aspiratie en over een gevoel, dat vergelijkbaar

⁸ Deze associatie kan afkomstig zijn van de *dikṣā-guru* of van een *sikṣā-guru*. –Red.

is met dat van hemzelf. Zelfs dan dient hij te associëren met heilige persoonlijkheden, die devotioneel superieur aan hem zijn, die deskundig zijn in *bhajana*, die uiterst mededogend en vriendelijk tegen hem zijn, wier houding zachtmoedig is en die hem altijd toegenegen zijn. Het uitvoeren van *bhajana* in de associatie van dergelijke *sādhus* wijst op uiterst goed geluk. Door dergelijke verheven heiligen te zien, aan te raken, met hen te converseren en te associëren, terwijl men zich bezighoudt met activiteiten gerelateerd aan Bhagavān en onderwerpen over Hem bespreekt, kunnen *sādhana-bhakti*, *bhāva-bhakti* en *bhakti-rasa* snel en succesvol in het hart van een *sādhaka* worden ingeboezemd en het doel van zijn leven vervullen. Daarom zal zelfs *śrī gurudeva* zijn leerling herhaaldelijk de instructie geven om dergelijke associatie te krijgen en daarmee zijn leven tot een succes te maken.⁹

5c ~ Bhajana-kriyā – het uitvoeren van devotionele activiteit

*tato bhajana-kriyā | sā ca dvi-vidhā aniṣṭhitā niṣṭhitā ca | tatra prat-
hamam aniṣṭhitā krameṇotsāha-mayī ghana-taralā vyūḍha-vikalpā
viṣaya-saṅgarā niyamākṣamā taraṅga-raṅgiṇīti ṣaḍ-vidhā bhavantīti
svādhāraṇī vilakṣayati || 5 ||*

BHĀVĀNUVĀDA – Nu wordt *bhajana-kriyā* (devotionele activiteiten) beschreven. *Bhajana-kriyā* bestaat eveneens in twee soorten: *aniṣṭhitā* of instabiel en *niṣṭhitā* of stabiel. Eerst wordt *aniṣṭhitā-bhajana-kriyā* beschreven. Deze bestaat in zes typen in de volgorde zoals hieronder.

1) *Utsāha-mayī* [vol enthousiasme gebaseerd op overmatig vertrouwen, dat daardoor zwak en van korte duur is]

⁹ Onder verwijzing naar *Jaiva-dharma*, Hoofdstuk 26, waarin Vrajanātha en Vijayakumāra door hun *guru*, Bābāji Mahārāja, werden opgedragen om instructie te nemen van Gopāla-guru Gosvāmī. –Red.

- 2) *Ghana-taralā* [“dik en dun” of besluiteloze, sporadische pogingen in toewijding]
- 3) *Vyūḍha-vikalpā* [besluiteloosheid als gevolg van het overwegen van een schakering aan andere mogelijkheden, twijfels die constant een aanslag plegen op besluitvorming]
- 4) *Viṣayā-saṅgarā* [in strijd met verlangens naar wereldse lustobjecten en verleidingen]
- 5) *Niyamākṣamā* [het onvermogen om geloften na te leven]
- 6) *Taraṅga-raṅgiṇī* [genoegen scheppen in wereldse voordelen veroorloofd door *bhakti*]

Met het tonen van hun respectievelijke symptomen wijzen deze onstabiele devotionele praktijken specifiek op het spirituele kaliber van toegewijden.

PĪYŪṢA-VARṢIṆĪ-VṚTTI – Iemand, die eenmaal de toevlucht van een bonafide geestelijk leermeester heeft aanvaard, die de associatie van toegewijden heeft aanvaard, die superieur zijn, toegenegen zijn, verder zijn gevorderd dan hijzelf en een tendens voor dezelfde spirituele stemming vertonen als hijzelf, kan de uitvoering van toegewijde beoefening (*bhajana-kriyā*) beginnen. Dit wijst op betrokkenheid in de negen onderdelen van *bhakti*, zoals horen (*śravaṇa*), chanten (*kīrtana*), herinneren (*smaraṇa*) en vereren (*arcana*) in overeenstemming met de instructies van *śrī guru*.

Śrīman Mahāprabhu sprak in *Śrī Caitanya-caritāmṛta (Antya-līlā 4.70-72)* de volgende woorden tegen Śrīla Sanātana Gosvāmī,

*bhajanera madhye śreṣṭha nava-vidhā bhakti
'kṛṣṇa-prema', 'kṛṣṇa' dite dhare mahā-śakti
tā'ra madhye sarva-śreṣṭha nāma-saṅkīrtana
niraparādhe nāma laile pāya prema-dhana*

Hoewel er vele soorten toegewijde dienst (*bhajana*) bestaan, is het beste om zich bezig te houden met de negen onderdelen van toewijding, zoals beschreven in *Śrīmad-Bhāgavatam*, want die negen onderdelen beschikken over groot vermogen om *kṛṣṇa-prema* (liefde voor Kṛṣṇa) en *kṛṣṇa-sevā* (rechtstreekse dienstverlening aan Hem) te schenken. Van deze negen devotionele onderdelen is de belangrijkste *nāma-saṅkīrtana* (want Bhagavān en Zijn naam zijn niet-verschillend). Als daarom de toegewijde de heilige namen van Bhagavān zonder overtreding uitspreekt, krijgt hij gemakkelijk de rijkdom van *prema*.

De uitvoering van deze negen aspecten van toegewijde dienst wordt *bhajana-kriyā* genoemd. *Bhajana-kriyā* bestaat uit twee soorten: *aniṣṭhitā* (onstabiel) en *niṣṭhitā* (stabiel). In *niṣṭhitā-bhajana-kriyā* bestaat niet de kans, dat de uitvoering van toewijding verslapt of afwijkt. Maar in *aniṣṭhitā-bhajana-kriyā* blijven deze risico's bestaan.

Aniṣṭhitā-bhajana-kriyā wordt verder onderverdeeld in zes soorten in deze volgorde: (1) *utsāha-māyī*; (2) *ghana-taralā*; (3) *vyūḍha-vikalpā*; (4) *viṣaya-saṅgarā*; (5) *niyamākṣamā* en tenslotte (6) *taraṅga-raṅgiṇī*.

In dit stadium van *aniṣṭhitā-bhajana-kriyā* verschijnen deze zes vormen van instabiliteit in de genoemde volgorde in het hart en de geest van de toegewijde. Aan de specifieke symptomen, die in de toegewijde verschijnen, kan hij zijn eigen stadium van *aniṣṭhitā-bhajana-kriyā* herkennen. Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura zet nu deze zes stadia aan de hand van voorbeelden in detail uiteen.

Tekst 6

Utsāha-mayī – vol kortstondig enthousiasme

*tatrosāha-mayī prathamam eva śāstram adhyetum ārabhamā
ṇasya sarva-loka-ślokyamāna-pāṇḍītyam upapanna iva svasmin ma-
nyamānasya baṭor iva utsāham svādhikaraṇasya pracurayatī utsā-
ha-mayī || 6 ||*

BHĀVĀNUVĀDA – Eerst wordt het stadium in *aniṣṭhitā-bhajana-kriyā* genaamd *utsāha-mayī* beschreven. Wanneer een student de geschriften gaat lezen, denkt hij bij zichzelf, “Ik heb zo’n hoog niveau van kennis bereikt, dat ik het verdien door iedereen te worden geprezen.” Met die trots verschijnt in hem een groot enthousiasme en een sterke bezieling. Hij raakt intensief door zijn studie geabsorbeerd, die hij nog maar juist is begonnen. Een vergelijkbare soort excessief enthousiasme is zichtbaar in de nieuwe *sādhaka*, zodra hij het pad van toewijding betreedt. Daarom wordt dit stadium *utsāha-mayī* genoemd.

PĪYŪṢA-VARṢIṆĪ-VṚTTI – Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura beschrijft de eerste, opgewonden en tijdelijke mentale staat van de *sādhaka*, wanneer hij gereed is zich bezig te houden met het elementaire stadium van *bhajana*, onmiddellijk nadat hij *dīkṣā* heeft ontvangen. Hij lijkt op een student, die aan het begin van zijn studie bij zichzelf de conclusie trekt, dat hij een geleerde is geworden, die waard is door iedereen te worden geprezen. Men kan zien, dat de bezieling in zijn studie te wijten is aan zijn pas ontdekte enthousiasme. Hetzelfde sentiment verschijnt in het hart van de *sādhaka*, wanneer hij zijn beoefening van *bhajana* aanvangt. Bij gevolg denkt hij, dat hij een toegewijde is geworden, die ieders lofprijzing verdient, en hij is opvallend goed aan zijn beoefening toegewijd.

Samenvattend worden een tijdelijke nieuwsgierigheid en een nieuw enthousiasme in de toegewijde praktijk van een nieuwe *sādhaka* waargenomen. Dit stadium wordt *utsāha-mayī aniṣṭhitā-bhajana-kriyā* genoemd.

Tekst 7

Ghana-taralā – “dik en dun” of wankelmoedige poging

*atha ghana-taralā | prakramyamāṇāni bhakty-aṅgāni kadācin nirva-
hanti kadācic ca na veti ghanatvaṁ cāsyāḥ yathā vaṭoḥ sāstrābhyāsaḥ
kadācit sāndraḥ kadācit tad-artha-praveśāsam-arthatayā sārasyānu-
dayena sīthilāś ca || 7 ||*

BHĀVĀNUVĀDA – Nu wordt de staat van *ghana-taralā* beschreven. Soms is de studiemethode van een *brāhmaṇa* student intensief en soms kan hij de materie niet bevatten of heeft hij er geen smaak voor, waardoor zijn pogingen verslappen. Op dezelfde manier voert de nieuwe *sādhaka-bhakta* de onderdelen van devotie naarstig uit en heeft zijn praktijk een zekere intensiteit; en soms krijgt hij dat niet voor elkaar en komt een krachteloze praktijk aan het licht. In de uitvoering van toegewijde activiteiten wordt daarom het slingeren tussen een intense of “dikke” toepassing (*ghanatva*) en een zwakke of “dunne” toepassing (*taralatva*) *ghana-taralā* genoemd.

PIYŪṢA-VARṢIṆĪ-VṚTTI – Eerder werd het aanvankelijke enthousiasme van de *bhakti-sādhaka* in zijn devotionele ondernemingen beschreven. Omdat het hart van de *sādhaka* in dat stadium vol *anarthas* (ongewenste gewoonten en impulsen) zit, is dat enthousiasme niet duurzaam. Het bestaat eenvoudig uit een aanvangsnieuwsgierigheid. Daarom is het voorbeeld gegeven van een *brāhmaṇa* student in het elementaire stadium, die denkt, dat hij opeens buitengewoon geleerd is geworden. Men kan zien, dat hij zich met opmerkelijke ijver aan zijn studie zet, maar zodra de onderwerpen van zijn studie gecompliceerd worden en hij ze niet meer kan volgen, verliest hij de belangstelling en verslapt zijn poging. Maar soms kan hij onderwerpen in de geschriften wel bevatten en dan ervaart hij grote

vreugde. In de loop van zijn studie zijn dus zijn ondernemingen soms intensief en soms zwak. Wanneer de nieuwe *sādhaka* op bevredigende wijze een smaak voor het uitoefenen van de aspecten van *bhakti* ervaart, lijken zijn toegewijde activiteiten loyaal te zijn. Maar we zien ook, dat zijn toewijding verslapt, zodra obstakels verschijnen, of wanneer hij niet in staat is om devotionele activiteiten op de juiste wijze uit te voeren. Dus in dit stadium van *bhajana-kriyā* kan men zien, dat iemands pogingen hetzij “dik” (*ghana*) zijn, dat wil zeggen, intensief, of “dun” (*taralā*) zijn, dat wil zeggen, zwak. Daarom wordt deze staat *ghana-taralā* of “dik-dun” genoemd.

Tekst 8

8a ~ Vyūḍha-vikalpā – slingeren tussen vastberadenheid en twijfel

atha vyūḍha-vikalpā | kim ahaṁ sapari-graha eva putra-kalatrādīn vaiṣṇavī-kṛtya bhagavat-paricaryāyāṁ niyojya gr̥ha eva sukhaṁ taṁ bhaje kiṁ vā sarvān eva parityajya nirvikṣepaḥ śrī vṛndāvanaṁ dhyeya-sthānam evāsinaḥ kīrtana-śravaṇādibhiḥ kṛtārthibhaveyam | sa ca tyāgaḥ kiṁ bhukta-bhogasyāvagata-viśama-viśaya-dāva-davathor mama carama-daśāyaṁ eva kiṁ vādhunaiva samucita iti | kiṁ ca “tām ikṣed ātmano mṛtyuṁ tṛṇaiḥ kūpam ivāvṛtam” iti dṛṣṭyā āśramasyāsyā-viśvāsyatayā “yo dustyajān dāra-sutān” ity atra “ja-hau yuvaiva malavat” ity ādi-dṛṣṭyā tyākta-vilambas tatrāpi “aho me pitarau vrddhau” ity atra “atṛptas tān anudhyāyan mṛto ‘ndhaṁ viśate tamaḥ” iti bhagavad-vākyena tyāge ‘labdha-balaś ca sampraty eva prāṇa-dhāraṇa-mātra-vṛttir vanam tadaiva praviśyāṣṭāv eva ca yāmān abhyarthayānīti |

BHĀVĀNUVĀDA – Daarna wordt de onstabiele *bhakti* van een *sādhaka* beschreven, die door *vyūḍha-vikalpā* wordt aangegrepen. Die *sādhaka* peinst alsvolgt, “Moet ik nu bij mijn gezin blijven en van

mijn zoon, vrouw en andere familieleden Vaiṣṇava's maken door hen ook in de dienst van Bhagavān te betrekken? Op die manier kan ik in mijn gezinsleven blijven en vrolijk *bhagavad-bhajana* uitvoeren. O moet ik hen allemaal compleet achterlaten – mijn kinderen, vrouw en familie – en zonder al die afleiding in mijn meest gekoesterde, vererenswaardige Śrī Vṛndāvana gaan wonen? Daar kan ik me met de negen aspecten van toewijding bezighouden, zoals *śravaṇa* en *kīrtana*, en mijn leven tot een succes maken.”

Vervolgens vraagt hij zich af, “Is het voor mij niet beter om het wereldse leven later op te geven, wanneer mijn verstand rijp is geworden en ik de verschrikkelijke bosbrand van lustobjecten grondig heb ervaren? Maar *śāstra* zegt, ‘*tām ikṣed ātmano mṛtyuṃ, tṛṇaiḥ kūpam ivāvṛtam* – iemand die intelligent is, moet weten, dat zijn vrouw een opgedroogde bron is, die is afgedekt met gras – en daarom de dood in eigen persoon is’ (*Śrīmad-Bhāgavatam* 3.31.40). In dit perspectief kan het gezinsleven niet worden vertrouwd. Afgezien daarvan zegt *śāstra*, ‘*yo dustyajān dāra-sutān ... jahau juvaiva malavat* – Bharata Mahārāja heeft zelfs op jonge leeftijd de beerput van het wereldse leven achter zich gelaten, dat niet zo gemakkelijk kan worden verzaakt, zoals men zijn ontlasting in de wc achterlaat’ (*Śrīmad-Bhāgavatam* 5.14.43). Volgens dit schriftuurlijke bewijs is het niet gepast om nog langer het verzaken van het wereldse leven uit te stellen.”

Niettemin overdenkt hij de mentaliteit van iemand, die meer dan gehecht is aan het gezinsleven, zoals beschreven in de schriftuurlijke uitspraak, “*aho me pitarau vṛddhau* – Alas, hoe moeten mijn bejaarde ouders en mijn vrouw en kinderen zonder mij overleven in hun hulpeloze situatie vol verdriet?” (*Śrīmad-Bhāgavatam* 11.17.57). En hij herinnert zich de woorden van Bhagavān, “*atṛptas tām anudhyāyan, mṛto 'ndham viṣate tamaḥ* – Een onwijs persoon, die ontevreden is, laat zijn gezin en wereldse leven voortijdig achter en denkt aan hen alleen op de dag, dat hij sterft. Het gevolg is, dat

hij een reis maakt naar uitermate angstwekkende planeten vol duisternis” (Śrīmad-Bhāgavatam 11.17.58). Als hij zich geconfronteerd ziet met deze woorden van Bhagavān Zelf, realiseert hij zich, dat hij nog niet voldoende kracht heeft en dat zijn overtuiging om het gezinsleven op te geven nog niet onwankelbaar is. Vanwege deze uitspraken van Bhagavān verzwakt de vastbeslotenheid van de beoefenaar om het wereldse leven te verzaken en denkt wederom, “Op dit moment is het ’t beste, dat ik in het wereldse leven blijf en mijn huidige situatie op de een of andere manier handhaaf. Wanneer later de tijd rijp is, ga ik naar het bos van Śrī Vṛndāvana en ga ik gedurende de acht perioden van de dag en de nacht *bhajana* van Bhagavān uitvoeren.”

PĪYUṢA-VARṢIṆĪ-VṚTTI – In het stadium van onstabiele toegewijde praktijk verschijnen er in het hoofd van de *sādhaka* allerlei besluiten en twijfels met betrekking tot *bhajana*. Die staat wordt *vyūḍha-vikalpā* genoemd.

Nadat de *sādhaka dikṣā* heeft genomen en instructies over *bhajana* van *śrī guru* heeft gekregen, kan hij niet tot een besluit komen, of hij in het gezinsleven zal blijven om *bhajana* te doen of alle wereldse banden zal afbreken en naar Vṛndāvana zal gaan om daar *bhajana* te doen. Het gevolg is, dat hij zich tussen besluit en twijfel beweegt. Hij denkt, “Moet ik mijn vrouw, zoon en andere familieleden overtuigen om inwijding te nemen en instructies voor *bhakti* te aanvaarden en hen op die manier Vaiṣṇava’s maken? Op die manier kan ik thuis blijven en met mijn hele gezin aan de slag gaan met *bhajana*.”

Even daarna denkt hij, “Als ik in het gezinsleven blijf, moet ik me bezighouden met allerlei materialistische activiteiten om mijn gezin te onderhouden. Dan wordt mijn verstand onvermijdelijk afgeleid. Moet ik in dat geval mijn kinderen, familie en iedereen, die afhankelijk van me is, achterlaten en mijn hoofd vrij maken van afleiding door in het meest vererenswaardige oord Vṛndāvana te gaan wonen, waar ik gemakkelijk kan mediteren en constant de negen onderde-

len van toewijding (*navadhā-bhakti*) kan uitvoeren, zoals *śravaṇa* en *kīrtana*, en op die manier van mijn leven een waar succes maken?”

Korte tijd daarna denkt hij, “Als ik nu werkelijk het materiële leven verzaak, is het veel beter om dat te doen, nadat ik de genoegens ervan heb genoten en helemaal bewust ben geworden van het lijden veroorzaakt door de gehechtheid aan zinnelijk plezier. En wanneer dan mijn idee daarover rijp is geworden, ga ik al het plezier verwerpen. Want door alleen de lustbevrediging uiterlijk te verzaken, kunnen gedachten aan die genoegens verschijnen en dat wordt een hindernis voor toegewijde dienst.” Dan weer wordt hij bang, “Als ik ondergedompeld zou blijven in materieel plezier, zou de gehechtheid aan dat plezier zo vastroesten, dat ik het op het eind van mijn leven niet meer wil opgeven. Bovendien is de dood onvoorspelbaar. Wie de dood gaat aanvallen en wanneer, kan niet worden voorspeld. Misschien kan ik beter verstandig zijn en het aardse plezier meteen afzweren.”

Zolang iemands kracht van liefdevolle gehechtheid aan Bhagavān zwak blijft, zal zijn *kṛṣṇa-bhajana* afhankelijk blijven van uiteenlopende uitspraken van *sāstra*, die hij toevallig tegenkomt. Daardoor denkt een dergelijke toegewijde als volgt,

*yopayāti śanair māyā / yoṣid deva-vinirmitā
tām ikṣetātmano mṛtyuṃ / tṛnaiḥ kūpam ivāvṛtam*

Śrīmad-Bhāgavatam (3.31.40)

De vrouwelijke levenssoort, die door de goddelijke wil is geschapen, vertegenwoordigt *māyā* en onder voorwendsel van dienstverlening komt deze langzaam maar zeker in de nabijheid van een man. Iemand die intelligent is, ziet haar echter als zijn doodvonnis, zoals een blinde bron, die met gras is overdekt.

Dan begrijpt hij, dat het advies is om geen vertrouwen in de *grhastha-āśrama* te scheppen, maar om deze onmiddellijk te verwerpen.

Dan vliegt weer een andere twijfel (*vikalpa*) door zijn hoofd, “Is het goed voor mij om alles op mijn oude dag achter te laten en niet in mijn jeugd?” Met deze gedachten in zijn achterhoofd komt hij langs een passage in *Śrīmad-Bhāgavatam* (5.14.43),

yo dustyajān dāra-sutān / suhṛd rājyaṃ hṛdi-sprśaḥ
jahau yuvaiva malavad / uttamaśloka-lālasaḥ

Omdat hij *bhajana* wilde uitvoeren, toegewijde dienst aan Bhagavān Śrī Hari, die ook bekend is als Uttamaśloka (iemand die met de beste gebeden wordt verheerlijkt), gaf Bharata Mahārāja in zijn jeugd dat-gene op, dat onmogelijk is om te verzaken – een prachtige vrouw, kinderen, vrienden, rijkdom, een enorm groot imperium en hemelse rijkdommen – zoals iemand, die naar de wc is geweest en nooit meer naar zijn ontlasting omziet.

Nu gelooft de *sādhaka*, dat het voor hem alleen goed is om zijn gezinsleven meteen op dat moment op te geven. Maar dan gaat hij weer in heroverweging,

aho me pitarau vṛddhau / bhāryā bālātmaijātmajāḥ
anāthā mām ṛte dīnāḥ / katham jīvanti duḥkhitāḥ

Śrīmad-Bhāgavatam (11.17.57)

Oh, alas! Mijn ouders zijn bejaard en mijn kinderen zijn jong. Zonder mij worden het wezen en gaan ze ondraaglijk lijden tegemoet en worden ze straatarm. Hoe kunnen ze dat overleven?

“Daarom,” denkt hij, “is het beter om mijn gezinsleven op te geven, nadat mijn moeder en vader uit de wereld zijn en mijn kinderen volwassen zijn. Er wordt ook gezegd, dat men een verschrikkelijke bestemming krijgt, als men sterft en niet van materieel plezier is voldaan.”

evam gṛhāśayākṣipta- / hṛdayo mūḍha-dhīr ayam
atrptas tān anudhyāyan / mṛto ‘ndham viśate tamaḥ

Śrīmad-Bhāgavatam (11.17.58)

Dus een dwaas persoon, wiens verstand in verwarring wordt gebracht door zijn verlangen naar de voldoening van het gezinsleven, wordt nimmer door dergelijk zintuiglijk plezier verzadigd. Hij brengt zijn leven door met rondwentelen in gedachten aan zijn kinderen en verwanten. Op het moment van de dood gaat hij de meest duistere hel binnen.

Door acht te slaan op deze woorden gesproken door Śrī Kṛṣṇa tegen Uddhava krijgt de *sādhaka* de volgende realisatie, “Mijn besluit om mijn wereldse leven te verzaken is nog niet sterk; daarom zal ik in het gezinsleven blijven met de enige intentie om mijn leven in mijn lichaam te houden. Later, op een geschikt moment, ga ik naar het meest vererenswaardige Vṛndāvana, waar ik gemakkelijk kan mediteren en met de uitvoering van *bhajana* aan Śrī Kṛṣṇa gedurende de acht perioden van dag en nacht mijn leven kan uitzingen. Het zou voor mij niet geschikt zijn om op dit moment te verzaken.”

8b ~ Bhakti komt niet voort uit verzaking, maar ware verzaking komt voort uit bhakti en is daarom zuiver

“na jñānam na ca vairāgyam prāyaḥ śreyo bhaved iha” ity atra tu vairāgyasya bhakti-janakatve eva doṣo na tu bhakti-jānitatve iti tad-anubhāva-rūpatayā tad-adhīnatvam iti | “yad yad āśramam agāt sa bhiksukas tat-tad-anna-paripūrṇam aikṣata” iti nyāyena kadācid vairāgyam “tāvad-rāgādayaḥ stenās tāvat kārā-grhaṁ grham” iti kadācid gārhaṣṭhyam ca niścinvan kim aham kīrtanam eva kim vā kathā-śravaṇam api uta sevām eva utāho tāvad ambarīṣādi-vad anekāṅgām eva bhaktim karavai ity ādi vividhā eva prāptā vikalpā yatra bhavantīti vyūḍha-vikalpā || 8 ||

BHĀVĀNUVĀDA – De *sādhaka* in het stadium van *vyūḍha-vikalpā* neemt ook de volgende uitspraken van de geschriften in overweging, “na jñānam na ca vairāgyam, prāyaḥ śreyo bhaved iha – voor Mijn toegewijden op het pad van *bhakti* zijn kennis noch verzaking gun-

stig” (*Śrīmad-Bhāgavatam* 11.20.31). Volgens deze uitspraak is de beoefening van verzaking met het doel om *bhakti* te manifesteren imperfect. Verzaking, die uit *bhakti* voortkomt is daarentegen foutloos. Dit komt, omdat verzaking een van de *anubhāvas* (effecten) van *bhakti* is en daarom ondergeschikt is en gunstig is voor *bhakti*.

Zo nu en dan peinst de neofiete *sādhaka* over uitspraken, zoals, “In iedere *āśrama*, die de monnik binnegaat, treft hij een overvloed aan granen en gebruiksvoorwerpen aan.” Als hij over deze bekende uitspraken nadenkt, staat hij soms op het punt om alles op te geven en een bedelmonnik te worden.

Dan echter denkt hij, “*tāvad rāgādayaḥ stenās, tāvat kārā-grham grham... – O Kṛṣṇa*, zolang mensen aan Jou niet diep gehecht raken, zijn hun wereldse gehechtheden en verlangens dieven, is hun huis een gevangenis en hun toegenegen gevoelens voor hun familieleden voetangels” (*Śrīmad-Bhāgavatam* 10.14.36). Volgens deze uitspraak van *sāstra* [als men gehecht raakt aan Bhagavān, is zijn huis niet langer een gevangenis] besluit de *sādhaka* in het gezinsleven te blijven.

Maar dan gaat hij zich zorgen maken. “Als ik een gezinshoofd blijf, ga ik dan *kīrtana* uitvoeren [zoals Śrī Śukadeva] of alleen *śravaṇa* [zoals Śrī Parīkṣit]? Of ga ik dienst verlenen [zoals Śrī Lakṣmī]? Moet ik alleen één onderdeel van *bhakti* op deze manier uitvoeren, of moet ik zoals Śrī Ambarīṣa Mahārāja alle onderdelen van *bhakti* uitoefenen?” Deze staat, waarin het verstand van de beoefenaar wordt geplaagd door allerlei korstondige besluiten, die daarna door nieuwe worden vervangen, is het stadium van *aniṣṭhitā-bhajana-kriyā*, dat *vyūḍha-vikalpā* wordt genoemd.

PĪYŪṢA-VARṢINĪ-VṚTTI – Śrī Kṛṣṇa zei tegen Uddhava het volgende,

*tasmān mad-bhakti-yuktasya / yogino vai mad-ātmanaḥ
na jñānam na ca vairāgyam / prāyaḥ śreyo bhaved iha*

Śrīmad-Bhāgavatam (11.20.31)

Voor *bhakti-yogis*, die beschikken over toewijding aan Mij en die verzonken zijn in gedachten aan Mij, bestaat er niets – afgezien van vereniging met Mij door middel van toewijding (*bhakti-yoga*) – dat eeuwigdurend gunstig kan zijn, inclusief kennis (*jñāna*) en verzaking (*vairāgya*).

Deze uitspraak van *sāstra* wijst erop, dat *bhakti* niet wordt gewekt door verzaking (*vairāgya*). Integendeel, verzaking wordt als een defect gezien en als een belemmering voor het ontwaken van *bhakti*. De verzaking daarentegen, die voortkomt uit *bhakti* is foutloos en versterkt juist de ervaring van *bhakti*. Dit toont aan, dat verzaking ondergeschikt is aan *bhakti*. Met andere woorden, *yukta-vairāgya* is het verzaken van zintuigobjecten op geschikte wijze, die ongunstig zijn voor Kṛṣṇa en voor de dienstverlening aan Hem, met het doel om materiële gehechtheid los te laten en de gehechtheid aan *bhājana* te voeden. Die verzaking is geen droge verzaking, want deze is gunstig voor toewijding, vererenswaardig en te waarderen, deze is niet onverenigbaar en hoeft niet te worden afgewezen. Daarom is verzaking wenselijk, zodra men eenmaal enige toegang krijgt tot het gebied van verering en toewijding (*bhājana*).

Er is ook geschreven, “*yad yad āśramam agāt sa bhikṣukas, tattad-anna-paripūrṇam aikṣata* – waar die bedelmonnik ook ging, welke *āśrama* hij ook bezocht, hij zag, dat er volop granen [rijkdom] aanwezig waren.” Door deze overbekende uitspraak van *sāstra* wordt het de neofiete *sādhaka* soms duidelijk, dat verzaking goed is, maar daarna besluit hij weer in de *grhastha-āśrama* te blijven, als hij nadenkt over het volgende vers uit *Śrīmad-Bhāgavatam*,

*tāvad rāgādayaḥ stenās / tāvat kārā-grhaṁ grham
tāvan moho 'ñghri-nigaḍo / yāvat kṛṣṇa na te janāḥ*

Śrīmad-Bhāgavatam (10.14.36)

O Śyāmasundara, zolang het levend wezen geen toevlucht aan Jouw vererenswaardige voeten neemt, plunderen voorkeur en afkeer als dieven alles, dat hij heeft. Zijn gezinsleven is als een cel in een huis

van bewaring en wordt de oorzaak van zijn gebondenheid, terwijl illusie hem bewegingloos maakt als ketenen aan zijn voeten.

Hieruit leidt de *sādhaka* af, dat het juist en gunstig is om in de *gr-hastha-āśrama* te blijven.

Op dezelfde manier rijzen twijfels in het hoofd van de *sādhaka* met betrekking tot *śravaṇa*, *kīrtana* en andere onderdelen van *bhakti*. Omdat de geschriften de overvloedige resultaten van het gezamenlijk chanten van de heilige naam beschrijven, besluit hij soms het proces van *kīrtana* aan te wenden om zijn leven tot een succes te maken. Maar dan hoort hij de overvloedige lofprijzing van een ander onderdeel van *bhakti*, zoals *śravaṇa* (horen) of *arcana* (verering), waardoor hij probeert zich daarmee bezig te houden. Soms denkt hij, dat hij veel verschillende *aṅgas* (onderdelen) van toewijding wil uitvoeren, zoals Mahārāja Ambarīṣa dat deed. In dit stadium van *aniṣṭhitā-bhajana-kriyā* komen en gaan aanvaarding en afwijzing, evenals besluit en twijfel, en daarom wordt het *vyūḍha-vikalpā* of “eindelozes besluiteloosheid” genoemd.

Tekst 9

Viṣaya-saṅgarā – de strijd tegen gehechtheid aan zintuigobjecten

atha viṣaya-saṅgarā | “viṣayāviṣṭa-cittānām viṣṇv-āveśaḥ sudūrataḥ | vāruṇī-dig-gataṁ vastu vrajan naindrīm kim āpnuyāt |” iti bhogā eva balāt svasminn abhiniveśya mām bhajane śīthalayantīti tad amī tyaktvā nāma-grāhaṁ kāmścana kāmścana tyaktavato ‘pi bhuñjānasya “juṣamāṇas ca tām kāmān parityāgo ‘py anīśvara” iti bhagavad-vākyaśyodāharaṇatvaṁ prāptavatas tasya pūrvābhyas tair viṣaya-ais taiḥ saha saṅgaro yuddhaṁ kadācit tat-parājayaḥ kadācit sva-parājaya iti viṣaya-garā || 9 ||

BHĀVĀNUVĀDA – Daarna wordt *viṣaya-saṅgarā* of de strijd tegen de gehechtheid aan zintuigobjecten beschreven. *Śāstra* zegt, dat het voor iemand, wiens hart besmet is met een verlangen naar lustobjecten, absorbtie in *bhakti* aan Bhagavān Śrī Kṛṣṇa ver verwijderd is of schijnbaar onmogelijk, zoals een voorwerp, dat in het Westen is geplaatst, niet kan worden gevonden door iemand, die naar het Oosten vertrekt. Hoe kan hij het ooit bemachtigen?

Bij het zien van een dergelijke uitspraak in *śāstra* neemt een toegewijde, die *bhakti* praktiseert, het besluit, “Al deze materialistische neigingen om van zintuigobjecten te genieten trekken me met kracht naar ze toe en verminderen mijn gehechtheid aan de uitvoering van *bhajana*. Daarom ga ik al deze materialistische neigingen loslaten en leg de gelofte af om volkomen mijn toevlucht te nemen tot het chanten van de heilige naam.” Maar nadat hij heeft besloten om het plezier van lustobjecten te verzaken, wordt hij van tijd tot tijd bedrogen en geniet ervan. Precies, zoals wordt gezegd, “*parityāge ‘py anīśvaraḥ... juṣamāṇas ca tān kāmān* – zonder dat hij materiële lustbevrediging kan overwinnen, geniet Mijn toegewijde van zintuigobjecten en ervaart wrok en voelt zich en schuldig” (*Śrīmad-Bhāgavatam* 11.20.27-28). De *sādhaka* in het stadium van *viṣaya-saṅgarā* past precies in deze beschrijving van *śāstra* gesproken door Bhagavān. De *sādhaka* voert een strijd tegen de neiging om te genieten van materiële lustobjecten, die hij voorheen genoot. Soms komt hij zegevierend uit de strijd en soms ondergaat hij in hun handen de nederlaag. Omdat dit stadium van *bhajana-kriyā* een strijd met de zintuigobjecten betreft, wordt het heel toepasselijk *viṣaya-saṅgarā* (“oorlog met lustbeleving”) genoemd.

PIYUṢA-VARṢIṆĪ-VṚTTI – Daarna bespreekt Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura het stadium genaamd *viṣayā-saṅgarā* of het bestrijden van gehechtheid aan objecten van de zintuigen in onstabiele devoti-onele praktijk. Het verstand van de *sādhaka* met de neiging om

bhajana uit te voeren wordt omgeleid naar materieel plezier vanwege de vele indrukken in het bewustzijn uit het verleden sinds onheuglijke tijden. In dat stadium neemt hij het volgende in overweging,

*viṣayāviṣṭa-cittānām / viṣṇv-āveśaḥ sudūrataḥ
vārūṇī-dig-gataṁ vastu / vrajan naindrīm kim āpnuyāt*

Viṣṇu Purāṇa

Voor iemand, wiens bewustzijn in materiële zintuigobjecten is verzonken, is het uitermate moeilijk om zijn verstand bij Kṛṣṇa te houden, zoals iemand, die naar het Oosten loopt, een voorwerp in het Westen niet kan vinden.

Uit deze uitspraak in de *Viṣṇu Purāṇa* trekt de *sādhaka* de conclusie, “In plaats van gehecht te raken aan Bhagavān word ik met kracht naar lustobjecten toetrokken, waardoor mijn kracht om *bhajana* uit te voeren afneemt. Het is daarom zeker noodzakelijk om materiële lustbeleving op te geven en eenpuntige toevlucht te zoeken in de heilige naam.” Met deze besluitvaardigheid tracht de toegewijde materieel plezier te verzaken, maar vanwege voorgaande indrukken in zijn bewustzijn gaat hij uiteindelijk weer van zintuiglijk plezier genieten. Bhagavān Śrī Kṛṣṇa richt zich met betrekking tot dit type toegewijde tot Uddhava,

*jāta-śraddho mat-kathāsu / nirviṇṇaḥ sarva-karmasu
veda duḥkhātma-kān kāmān / parityāge ‘py anīśvaraḥ
tato bhajeta mām prītaḥ / śraddhālur dṛḍha-nīścayaḥ
juṣamāṇaś ca tān kāmān / duḥkhodarkāmīś ca garhayan*

Śrīmad-Bhāgavatam (11.20.27-28)

Ik spreek van een toegewijde met aspiraties, die onthecht is geraakt van baatzuchtig streven, want hij weet, dat dit verdriet veroorzaakt. Hij heeft vertrouwen ontwikkeld in de vertellingen van Mijn spel en vermaak en hij weet, dat verlangens naar zintuiglijk plezier het zinnebeeld zijn van lustbevrediging. Hoewel een dergelijke beoefenaar

soms overgaat op zintuiglijk plezier, weet hij in zijn hart, dat dit leidt tot ellende. Hij dient van die activiteiten oprecht spijt te hebben en moet weten, dat ze ongeluk brengen, dat hij zelf heeft veroorzaakt. Tegelijkertijd dient hij door te gaan met het uitvoeren van *bhajana* van Mij met vertrouwen, vastbeslotenheid en liefde om zich uit dit knelpunt los te werken.

De beoefenaar van *bhakti* in het stadium van *viṣaya-saṅgarā* is het voorbeeld voor de uitspraak uit *Bhāgavatam*. Hij bindt constant de strijd aan met de objecten van lustbevrediging, hetgeen soms afloopt in een nederlaag en soms in een overwinning, wanneer hij zijn verlangens naar plezier onderdrukt.

Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura heeft commentaar gegeven op de twee hierboven geciteerde verzen in zijn commentaar, *Sārārtha-darsinī*, op *Śrīmad-Bhāgavatam*. De essentie van dat commentaar is als volgt, “In deze twee verzen is het aanvangsgedrag beschreven van degenen, die zijn gekwalificeerd om *bhakti* te praktiseren. De *bhakti-sādhaka* kan weten, dat hij niet in staat is de zinnelijke genoegens ontleend aan het hebben van een echtgenote, kinderen en een gezin te verzaken, terwijl ze eigenlijk een bron van ellende zijn. Hij ziet lustobjecten als een bron van verdriet en maakt met een diep bedroefd hart dit vaste besluit ten gunste van zijn toewijding, ‘Laat de gehechtheid aan mijn gezin en huis al of niet afsterven; laten miljoenen hindernissen op het pad van mijn devotionele praktijk binnensluipen of niet; als ik vanwege mijn overtredingen in de hel moet zitten lijden, is het niet anders; of laat wellust me plagen – maar ik zal *bhakti* nooit opgeven. Ook al benadert Brahmā, de schepper, me in eigen persoon en draagt hij me op om de uitvoering van *bhajana* op te geven om monistische kennis (*jñāna*) te verwerven of baatzuchtige activiteiten (*karma*) uit te voeren, zal ik dat nooit doen.’”

Begint hij eenmaal *bhajana* uit te voeren, overstijgt zijn onwankelbare vastbeslotenheid in *bhakti* veruit zijn gehechtheid aan de objecten van zintuigelijk plezier. Omdat hij weet, dat de gevolgen

van lustbevrediging neerkomt op ellende, minacht hij het aardse plezier, terwijl hij desondanks op hulpeloze wijze doorgaat met genieten, “Alas, deze lustbevrediging resulteert voor mij in zoveel nadelen en is ongunstig voor het bereiken van Bhagavān. Ik heb talloze keren geloften op de heilige naam gedaan om dit plezier af te zweren, maar ik word er herhaaldelijk toe gedreven om ervan te genieten.” Dus hij verguist lustobjecten en na verloop van tijd geeft hij zich er weer aan over. Als hij ze vervloekt, overwint hij ze en als hij ervan geniet, wordt hij verslagen. De naam van dit stadium van *bhakti* is *viṣaya-saṅgarā*.

Tekst 10

Niyamākṣamā – het onvermogen zich aan geloften te houden

*atha niyamākṣamā | adhyārabhya iyanti nāmāni ghṛitavyāni etāvaty-
as ca praṇatayaḥ kāryā ittham eva tad-bhaktā api sevaniyā bhagavad-
asambandhā vāco ‘pi noccāraṇīyā grāmyā-vārttā-vatām sannidhis
tyaktavyaḥ’ ity ādi pratidinam api pratijānato ‘pi samaye tathā na
kṣamatvam iti niyamākṣamā | viṣaya-saṅgarāyām viṣaya-tyāga-
kṣamatvam atra tu bhakty-uktar-ṣākṣamatvam iti bhedaḥ || 10 ||*

BHĀVĀNUVĀDA – Vervolgens wordt het stadium van *niyamākṣamā* beschreven. In dit stadium legt de *sādhaka* de volgende soort geloften af, “Vanaf vandaag ga ik zoveel rondjes van de heilige naam chanten. Iedere dag ga ik dit aantal gevloerde eerbetuigingen aanbieden aan Bhagavān, Zijn metgezellen, Zijn speelterreinen en de Vaiṣṇava’s. Ik ga op deze specifieke manier diensten aan Bhagavān en de toegewijden verlenen. Ik zal geen woord spreken, dat niets te maken heeft met Bhagavān en ik ontwijk volkomen ieder gezelschap en ieder persoon, die zich verzadigen in wereldse prietpraat.” Iedere dag doet hij keer op keer deze geloften, maar is niet bij machte om ze lang na te komen. Daarom wordt dit stadium van de

ontwikkeling van de *sādhaka* genoemd *niyamākṣamā* of het onvermogen om zich aan geloften te houden. Het verschil tussen *viṣaya-saṅgarā* en *niyamākṣamā* is, dat in *viṣaya-saṅgarā* de *sādhaka* niet in staat is om materiële lustbevrediging geheel op te geven en dat in *niyamākṣamā* hij niet in staat is om in *sādhana* uit te blinken of zijn uitvoering van *bhakti* te verbeteren.

PĪYŪṢA-VARṢIṆĪ-VṚTTI – In dit stadium, waarin het vertrouwen in toegewijde praktijk is toegenomen, realiseert de *sādhaka* zich de noodzaak om de regels en regulerende principes van de toegewijde beoefening te volgen. Omdat echter zijn gehechtheid aan zintuigobjecten nog niet is vernietigd en omdat de zucht naar wereldse behoeften sterker is [dan die van *bhakti*], kan hij de regulerende principes van *bhakti* niet goed in stand houden. De enige reden hiervoor is zijn onvermogen om *rasa* in *bhajana* te proeven. Als de *sādhaka* in zijn hart maar een klein beetje nectar zou proeven van de namen, gedaanten, kwaliteiten en het spel van Bhagavān, zou zijn absorbtie in allerlei wereldse ondernemingen stoppen en zou hij de regulerende principes van *bhajana* onmogelijk meer kunnen veronachtzamen. Zoals een kleine jongen in een stengel rietsuiker bijt en de suiker op zijn tong proeft, waarna hij de rietsuikerstengel onmogelijk meer kan laten liggen, zo is het voor een *sādhaka* onmogelijk om de regulerende principes van *bhajana* op te geven, nadat hij eenmaal de zoete smaak van *bhajana* heeft geproefd.

In dit stadium van *niyamākṣamā* legt de *sādhaka* de gelofte af om de heilige naam honderdduizend keer (één *lākha*) dagelijks te chanten, om Śrī Viṣṇu en de Vaiṣṇava's duizendacht eerbetuigingen aan te bieden en om de Vaiṣṇava's op een regelmatige basis diensten te verlenen. Hij belooft in feite om zich niet meer in discussies te mengen, die niet het spel en vermaak van Bhagavān betreffen en hij belooft om het gezelschap van degenen, die over materiële lustbeleving spreken en roddelen en kritiek hebben op anderen, geheel zal vermijden.

Dus ondanks, dat de *sādhaka* iedere dag dergelijke voornemens maakt, is hij niet in staat ze na te komen op het moment, dat hij ze in praktijk moet brengen. Om deze reden is dit stadium *niyamākṣamā* genoemd, of het onvermogen om de toegewijde praktijk volgens het gemaakte besluit te handhaven.

In het voorgaande stadium van *viśaya-saṅgarā* neemt de beoefenaar het besluit om materiële lustbevrediging te verzaken, maar wanneer het erop aankomt, krijgt hij het niet voor elkaar. In het stadium van *niyamākṣamā* kan hij zijn geloften of zelfopgelegde regels in een poging zijn toewijding te bevorderen en zijn devotionele standaard te verbeteren niet vasthouden.

Tekst 11

Taraṅga-raṅgiṇī – smullen van de wereldse voordelen verleend door bhakti

atha taraṅga-raṅgiṇī | bhakteḥ svabhāva evāyaṁ yat tad-vati sarve ‘pi janā anurajyanīti “janānurāga-prabhavā hi sampad” iti prācāraṁ vāco ‘pi | bhakty-utthāsu vibhūtiṣu lābha-pūjā-pratiṣṭhādiṣu vallivalitāsūpaśākhāsu taraṅgeṣv ivācarantya asyā raṅga iti taraṅga-raṅgiṇī || 11 ||

iti mādhyā-kādambinyāṁ bhakteḥ śraddhādi-krama-traya-kathana-pūrvakam bhajana-kriyā-bheda-karthanam nāma dvitīyāṁṛta-vṛṣṭiḥ || 2 ||

BHĀVĀNUVĀDA – Vervolgens wordt het stadium van *taraṅga-raṅgiṇī* beschreven. De aard van *bhakti* is dusdanig, dat iedereen van nature wordt aangetrokken tot degene in wie ze verschijnt. Zelfs de bedachtzame en wijze persoonlijkheden uit de Oudheid waren van mening, “*janānurāga-prabhavā hi sampad* – de invloed, die men krijgt, omdat men het object is van de genegenheid van de

mensen, is zeker een rijkdom”. Toch zijn de rijkdom, verering, faam en andere voordelen, die men krijgt bij het ontwaken van *bhakti*, in werkelijkheid parasitaire kruipplanten (*upaśākhās*), die de wens-rank van zuivere toewijding overwoekeren. Deze *upaśākhās* zijn beschreven als “golven” (*tarāṅga*) in de grote oceaan van *bhakti*. In dit stadium van de toegewijde praktijk van de *sādhaka* stoeit (*raṅga*) hij met de golven van verering, faam enzovoort. Om deze reden is het *tarāṅga-raṅgiṇī* genoemd, of “stoeien in de golven”.

ALDUS EINDIGT DE BHĀVĀNUVĀDA VAN DE TWEDE NECTARREGEN,
WAARIN VERSCHILLENDE SOORTEN BHAJANA-KRIYĀ WORDEN BESCHREVEN
IN DE UITEENZETTING VAN DE EERSTE DRIE STADIA VAN BHAKTI –
ACHTEREENVOLGENS ŚRADDHĀ, SĀDHU-SANĠA EN BHAJANA-KRIYĀ

PĪYUṢA-VARṢIṆĪ-VṚTTI – Zoals water van nature naar het laagste punt stroomt, zo gaat de genegenheid van mensen van nature uit naar een toegewijde. Degenen, die zich met eenpuntige toewijding aan Śrī Hari, de Ziel der zielen, bezighouden, stellen de hele schepping met hun toegewijde verering tevreden. De *Padma Purāṇa* bevestigt dit als volgt,

*yenārcito haris tena / tarpitāni jaganty api
rajyanti jantavas tatra / jaṅgamāḥ sthāvarā api*

Alle inwoners van de wereld zijn voldaan met een persoon, die Śrī Bhagavān heeft vereerd. Alle mobiele en immobiele wezens worden tot hem aangetrokken.

Het gevolg van die aantrekkingskracht is, dat ze de toegewijde gaan eren en vereren. Dat niet alleen, maar het voordeel van alle drie soorten geluk uit werelds plezier, spirituele zegen en mystieke vermogens manifesteren zich in hem automatisch.

Śrīla Rūpa Gosvāmī heeft dit in *Sri Bhakti-rasāmṛta-sindhu* (1.1.31) beschreven,

siddhayaḥ aramāscaryā / bhuktir muktis ca śāsvatī
nityam ca paramānando / bhaved govinda-bhaktitaḥ

Degenen, die zich bezighouden met toegewijde dienst aan Śrī Govinda, krijgen gemakkelijk mystieke vermogens (zoals *aṇimā*, het vermogen om kleiner dan het kleinste te worden). Met andere woorden, ze krijgen materieel geluk, het geluk van bevrijding en eeuwig spiritueel geluk.

Zuivere toegewijden willen niets anders dan liefdevolle toegewijde dienst aan Śrī Kṛṣṇa; ze willen niet het geluk van rijkdom, verering, roem, materieel plezier, bevrijding, mystieke krachten of persoonlijk geluk, want al die dingen zijn ongunstig voor *bhakti*. Rijkdom, verering en faam zijn de parasitaire kruipplanten, *upasākhās*, in de wensvervullende rank van zuivere toewijding. Deze *upasākhās*, die water krijgen van het horen en chanten van de *sādhaka*, groeien als onkruid mee en overwoekeren de klimrank van zuivere toewijding, verstikken haar en stagneren haar groei. Het is daarom de plicht van de *sādhaka* om deze *upasākhās* bij voorbaat terug te snoeien. Śrīman Mahāprabhu heeft in Zijn instructies aan Śrīla Rūpa Gosvāmī gezegd,

kintu jadi latār saṅge uthe ‘upasākhā’
bhukti-mukti-vāñchā, jato asaṅkhya tāra lekhā
‘niśiddhācāra’, ‘kuṭināṭī’, ‘jīva-himsana’
‘lābha’, ‘pūjā’, ‘pratiṣṭhādi’ jato upasākhā-gaṇa
seka-jala pāiyā upasākhā bāḍī’ jāya
stabdha haiyā mūla-śākhā bāḍite nā pāya
prathamei upasākhār karaye chedana
tabe mūla-śākhā bāḍī’ jāya vṛndāvana

Śrī Caitanya-caritāmṛta (Madhya-līlā 19.158-61)

Soms groeien de parasitaire kruipplanten van de lust naar plezier of bevrijding mee met de klimrank van toewijding. Van deze parasitaire kruiers zijn er oneindig veel. Ze bestaan uit verboden gedrag, be-

drog, geweld tegen andere levende wezens en het verlangen naar rijkdom, faam en adoratie. Ze slurpen al het water op van het horen en chanten van de *sādhaka*. Op die manier worden ze gevoed en tieren ze welig, terwijl de groei van de *bhakti-latā* wordt beknot. Een intelligente toegewijde moet een parasitaire kruiper ontwortelen, zodra hij hem in de gaten krijgt, zodat de oorspronkelijke klimrank van toewijding kan doorgroeien en [de lotusvoeten van Śrī Kṛṣṇa in] Vṛndāvana kan bereiken.

Dit parasitaire onkruid is ook beschreven als “golven” in de uitgestrekte oceaan van *bhakti*. In het stadium van onstabiele toegewijde dienst (*aniṣṭhitā-bhajana-kriyā*) ervaart de toegewijde zijn devotio-nale activiteiten als een stoeipartij in deze golven. Met andere woorden, hij geniet van het ontvangen van lofprijzing, verering en rijkdom, die het gevolg zijn van zijn toegewijde activiteiten. Ze resulteren in formidabele *anarthas* of ongewenste verlangens, die optreden als hindernissen voor devotie. Dit stadium van de *sādhaka* wordt *taraṅga-raṅgiṇī* genoemd.

In de Derde Nectarregen zal het onderwerp van *anarthas* voortkomend uit *bhakti* aan de kaak worden gesteld.

ALDUS EINDIGT DE PĪYŪṢA-VARṢINĪ-VṚTTI OP DE TWEDE NECTARREGEN,
WAARIN VERSCHILLENDE SOORTEN BHAJANA-KRIYĀ WORDEN BESCHREVEN
IN DE UITEENZETTING VAN DE EERSTE DRIE STADIA VAN BHAKTI -
ACHTEREENVOLGENS ŚRADDHĀ, SĀDHU-SAṄGA EN BHAJANA-KRIYĀ

Derde Nectarregen

Eliminatie van alle hindernissen tot bhakti

Sādhana-bhakti – Anartha-nivṛtti

Tekst 1

1a ~ De vier soorten anarthas

*athānarthānām nivṛtīḥ | te cānarthās catur-vidhāḥ—duṣkṛtothā sukr-
tothā aparādhothā bhakty-utthās ceti | tatra duṣkṛtothā dūrabhini-
veśa-dveṣa-rāgādyāḥ ūrvoktāḥ kleśa eva | sukrtothā bhogābhiniveśa
vividhā eva | te ca kleśāntaḥ-pātina iti kecit | aparādhothā ity atra
nāmāparādha eva grhyante |*

**BHĀVĀNUVĀDA – Dan wordt de destructie van hindernissen (*an-
artha-nivṛtti*) beschreven. *Anarthas* bestaan in vier soorten: (1) *Duṣkṛtothā* – belemmeringen voortkomend uit voorgaande zondige activiteiten. Dit verwijst naar voorheen genoemde ellende (*kleśas*), zoals absorbtie in materiële objecten (*abhiniveśa*), materiële gehechtheid (*rāga*) en haat (*dveṣa*); (2) *Sukṛtothā* – belemmeringen voortkomend uit verleden vrome activiteiten. Dit verwijst naar absorbtie in allerlei soorten faciliteiten voor materieel plezier. Sommigen rekenen dit onder de vormen van *kleśa*; (3) *Aparādhothā* – belemmeringen voortkomend uit verleden overtredingen. Hier verwijst dit alleen naar overtredingen tegen de heilige naam, *nāma-
aparādha* (geen overtredingen in dienstverlening, *sevā-
aparādha*); (4) *Bhakty-utthā* – belemmeringen voortkomend uit imperfect uitgevoerde toewijding.**

PĪYŪṢA-VARṢIṆĪ-VṚTTI – Nadat hij *śraddhā* (vertrouwen), *sādhu-
saṅga* (heilig gezelschap) en *aniṣṭhitā-bhajana-kriyā* (onstabiele toegewijde dienst) in de Tweede Nectarregen heeft beschreven, gaat Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura in deze Derde Nectarregen het stadium van *anartha-nivṛtti* (de destructie van hindernissen) beschrijven. Datgene, dat geen *artha* of werkelijke waarde heeft, wordt *an-artha* of waardeloos genoemd.

De algemene betekenis van *artha* is “geld” of “rijkdom”, maar in werkelijkheid betekent *artha* specifiek het bereiken van de hoogste spirituele entiteit (*paramārtha-vastu*). Iets, dat verstoken is van iedere waarde, wordt gekend als een *anartha*. De enige echte rijkdom (*paramārtha*) is Śrī Kṛṣṇa en liefdevolle toegewijde dienst aan Hem. Per consequentie is ieder verlangen behalve het bereiken van Śrī Kṛṣṇa en liefdevolle toegewijde dienst aan Hem een *anartha*, een waardeloos verlangen. De aspiratie voor materieel plezier is een schadelijk verlangen. Het is immers de basis van alle andere *anarthas*. Zelfs het verlangen naar bevrijding is een *anartha*. Grondrechtelijk is het levend wezen een dienaar van Śrī Kṛṣṇa; daarom zijn Kṛṣṇa en zuivere liefdevolle dienst aan Hem feitelijk de enige *artha* of rijkdom van het levend wezen. Alles, dat hier niet mee te maken heeft of een obstakel vormt, is niet de hoogste rijkdom (*paramārtha*) en wordt een *anartha* genoemd.

Bhakti of *bhāgavata-dharma* is de hoogst verbazingwekkende, almachtige *sādhana*. Beoefenaars, die reeds vrij zijn van *anarthas* maken hun leven gemakkelijk tot een succes eenvoudig door een vluchtig contact met deze *sādhana* te maken. In *Śrīmad-Bhāgavatam* wordt gezegd,

*śruto 'nupaṭhito dhyāta / ādr̥to vānumoditaḥ
sadyaḥ punāti sad-dharmo / deva-viśva-druho 'pi hi*

Śrīmad-Bhāgavatam (11.2.12)

Bhakti of *bhāgavata-dharma* is een dermate buitengewoon spiritueel proces, dat iedereen, die erover hoort, over haar glorie spreekt, op haar mediteert, haar met respect en vertrouwen in zijn hart accepteert, of een persoon waardeert, die begonnen is dit te beoefenen en in een ogenblik wordt gezuiverd, zelfs al is hij van Bhagavān en van de hele wereld afgekeerd.

Obstakels, die verhinderen om *bhakti* te beoefenen, worden *anarthas* genoemd en ze worden in deze Derde Nectarregen in detail beschreven. Om deze reden is het de verantwoording van iedere

sādhaka om deze Derde Nectarregen herhaaldelijk met zorg te bestuderen. Śrīla Narottama Ṭhākura heeft gezegd, “*antarāya nāhi jāya, ei se parama bhaya* – mijn *anarthas* zijn niet verdwenen; vandaar dat ik uitermate angstig ben.”

Het schadelijke verlangen naar materieel plezier, dat zich in levende wezens bevindt, die sinds een tijd zonder begin in het web van de begoochelende energie gebonden zijn geweest, is de grondoorzaak van hun *anarthas*. Deze *anarthas* bestaan in vier soorten: *duṣkṛtottha*, *sukṛtottha*, *aparādhottha* en *bhakti-uttha*.

- 1) *Duṣkṛtottha-anarthas* komen voort uit voorgaande zondige activiteiten en wijzen op de vijf soorten *kleśa* (lijden): (i) *avidyā* – onwetendheid; (ii) *asmitā* – vals egoïsme; (iii) *rāga* – materiële gehechtheid; (iv) *dveṣa* – afkeer of haat en (v) *abhiniveśa* – materiële absorbtie. Deze zijn reeds besproken in de Tweede Nectarregen.

Omdat levende wezens, die sinds een tijd zonder begin afkering zijn geweest van de dienstverlening aan Kṛṣṇa, behebt zijn met verkeerde motivaties, worden ze door onwetendheid (*avidyā*) gebonden. Het gevolg is, dat ze het valse egoïsme (*asmitā*) van het lichaam is “ik” ontwikkelen en dat ze denken, dat alles van “mij” is, dat ermee verband houdt. Op die manier ontwikkelen ze gehechtheid (*rāga*) aan materiële objecten voor lustbevrediging en hebben er genegenheid voor. Bovendien ervaren ze een diepe aversie (*dveṣa*) tegen de drievoudige ellende.¹⁰ Het gevolg van dergelijke gehechtheid aan lichaam, lichamelijke relaties en de intense absorbtie (*abhiniveśa*) erin, zijn diepe indrukken, die in het hart van het levend wezen worden gemaakt.

¹⁰ De drievoudige ellende bestaat uit (1) lijden toegebracht door eigen verstand en lichaam genaamd *adhyātmika*; (2) lijden toegebracht door anderen genaamd *adhibhautika* en (3) lijden toegebracht door halfgoden of de materiële natuur in het algemeen in de vorm van droogte, overstromingen, hongersnoden enzovoort genaamd *adhidaivika*. –Red.

Deze indrukken verhinderen het vermogen om *śravaṇa* en *kīrtana* uit te voeren op het moment van toegewijde praktijk en worden daarom *duṣkṛti-jāta-anarthas* [*duṣkṛtottha-anarthas*] genoemd.

- 2) *Sukṛtottha-anarthas* zijn verlangens naar het geluk in de tijdelijke hemelse planeten enzovoort als gevolg van de uitvoering van vrome of zelfzuchtig gemotiveerde acties (*sat-karma* of *sakāma*) in voorgaande levens. Deze verlangens vormen obstakels genaamd *sukṛtottha-anarthas*.

Verlangens naar materieel plezier, die in het hart van de *sādhaka* verschijnen op het moment van toegewijde praktijk, zijn het gevolg van indrukken uit voorgaande vrome activiteiten en worden *sukṛti-jāta-anarthas* [*sukṛtottha-anarthas*] genoemd. Ook het verlangen naar bevrijding is een *sukṛti-jāta-anartha*. Het is nooit mogelijk om *bhājana-rasa* te proeven, zolang het hart hunkert naar materieel plezier of bevrijding. Er is als volgt gezegd,

bhukti-mukti-sprhā yāvat / piśācī hṛdi vartate
tāvad bhakti-sukhasyātra / katham abhyudayo bhavet

Sri Bhakti-rasāmṛta-sindhu (1.2.22)

Hoe kan de transcendente zegen van zuivere toewijding mogelijk-
wijs verschijnen, zolang de twee heksen van verlangens naar materieel
plezier en bevrijding van materiële gebondenheid in het hart achter-
blijven?

Om deze reden hebben Patañjali en andere vooraanstaande wijzen de categorie van *sukṛti-jāta-anartha* ingesloten in de voorgaande vijf soorten ellende (*kleśas*), zoals *avidyā* en *asmitā*.

- 3) *Aparādhottha-anarthas* zijn obstakels voortkomend uit overtredingen. Deze *anarthas* zijn grotendeels de grootste hindernissen in de uitvoering van *bhājana*. Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura heeft er daarom over uitgeweid. In een algemeen gezichts-

punt lijken overtreding en zonde synoniem te zijn, maar devotionele geschriften maken duidelijk, dat er een enorm groot verschil tussen beide bestaat. Louter een schijn (*ābhāsa*) van *bhājana* verslaat een massa zonden, zoals vuur een grote berg ka-toen totaal verbrandt. Maar een overtreding kan niet zo gemakkelijk worden verslagen. Alleen door een overtreding te erkennen en er groot verdriet van te hebben is boetedoening mogelijk. Een zondig persoon kan krachtens zijn *bhājana* gemakkelijk perfectie bereiken, maar het is voor iemand, die overtredingen begaat, nooit mogelijk om perfectie te bereiken. Een ander levend wezen schade berokkenen, stelen, een onwettige relatie met andermans vrouw hebben, roddelen en ruzie maken, grove taal gebruiken, vijandig gedrag, onjuiste handelingen verrichten, een ander verdriet bezorgen, anderen bekritisieren, alcohol drinken, vlees eten, eieren en andere verboden voedingstoffen consumeren enzovoort zijn in de *smṛti-śāstras* allemaal als *pāpa* of zonden geclassificeerd. Ze zijn in negen soorten onderverdeeld: (i) *ati-pātaka*, (ii) *mahā-pātaka*, (iii) *anu-pātaka*, (iv) *upa-pātaka*, (v) *saṅkarī-gaṇa*, (vi) *apātri-karaṇa*, (vii) *jāti-bhramśa-kara*, (viii) *malāvaha* en (ix) *prakīrṇa*.¹¹

Śrī Caitanya-caritāmṛta (*Ādi-līlā* 8.26-30) zegt,

*eka 'kṛṣṇa-nāme' kare sarva-pāpa nāsa
premera kāraṇa bhakti karena prakāśa*

*premera udaye haya premera vikāra
sveda-kampa-pulakādi gadgadāśru-dhāra*

*anāyāse bhāva-kṣaya, kṛṣṇera sevana
eka kṛṣṇa-nāmer phale pāi eta dhana*

¹¹ De lezer wordt hiervoor verwezen naar het commentaar van Śrīla Bhaktisiddhānta Sarasvatī Ṭhākura Prabhupāda op *Śrī Caitanya-bhāgavata* (*Madhya-khaṇḍa* 13.54), waarin hij een uitgebreide beschrijving van deze classificatie van zonden geeft. –Red.

*heno kṛṣṇa-nāma jadi laya bahu-bāra
tabu jadi prema nahe, nahe aśru-dhāra*

*tabe jāni, aparādha tāhāte pracura
kṛṣṇa-nāma-bija tāhe nā kare aṅkura*

Slechts één maal uitspreken van *kṛṣṇa-nāma* vernietigt het totaal van zondige activiteiten (*pāpa*), hetgeen resulteert in de manifestatie van *bhakti*, die de oorzaak vormt van *prema*. Het ontwakken van *prema* veroorzaakt lichamelijke transformaties, zoals transpireren, beven, kippenvel, brekende stem en tranen in de ogen. Door het uitspreken van *kṛṣṇa-nāma* wordt de kringloop van geboorte en dood gemakkelijk overstegen en men krijgt liefdevolle dienst aan Śrī Kṛṣṇa. Śrī *kṛṣṇa-nāma* is zo sterk, dat het gevolg van slechts één maal uitspreken een overvloedige transcendente rijkdom vormt. Maar indien iemand *kṛṣṇa-nāma* herhaaldelijk uitspreekt, zonder dat *prema* verschijnt en tranen zijn ogen staan, kan men hieruit afleiden, dat hij excessieve overtredingen bij het chanten heeft begaan, waardoor het zaad van *kṛṣṇa-nāma* niet kan ontkiemen.

Uit deze uitspraken kan worden opgemaakt, hoe overtredingen angstwekkende obstakels vormen in de voortuitgang van *bhakti*.

Omdat men zich identificeert met het lichaam, manifesteert men in het hart een vals-ego, of een verlangen naar materieel plezier, dat de oorzaak vormt voor het begaan van zondige activiteiten, zoals het stelen van andermans rijkdom, het plegen van gewelddaden, het vertellen van leugens en het eten van vlees en vis. Het lichaam wordt *anātmā* (“non-ziel”) genoemd, dat wil zeggen, het is een passief object. De identificatie met het lichaam, een niet-bewuste entiteit, gepaard gaand met het verlangen om met lichaam, verstand en woord van onbewuste objecten te genieten resulteert in wandaden, die zonden (*pāpa*) worden genoemd. Aangezien zondige daden alleen met onbewuste materiële objecten zijn verbonden, kunnen ze *ātmā* (ziel) niet raken; daarom richten de effecten van dergelijke

zonden alleen schade toe aan het onbewuste materiële lichaam en het subtiel materiële verstand.

Vergeleken met zondige daden zijn overtredingen (*aparādhas*) oneindig ernstiger en gevaarlijker. De effecten van overtredingen dekken rechtstreeks de ziel af. Voor iemand, die zijn toevlucht neemt tot het pad van *bhakti* en de onderdelen van *bhakti*, zoals horen, chanten en herinneren, beoefent, zijn die activiteiten transcendent, bovenzinnelijk, of spiritueel. Ze worden uitgevoerd voor de progressief spirituele reis van de ziel. De objecten van deze activiteiten – Bhagavān, de toegewijde, de heilige naam en de heilige oorden van Bhagavān – zijn transcendent, bovennatuurlijk. Iedere veronachtzaming of ontering ervan door ze te zien als materieel is niet alleen een zonde maar een *aparādha*. Dus een ongeoorloofde activiteit in relatie tot dode stof wordt *pāpa* (zondige activiteit) genoemd en een ongeoorloofde daad in relatie tot spiritueel bewuste wezens wordt *aparādha* (overtreding) genoemd.

Het gevolg van zondige activiteit brengt alleen schade toe aan het tijdelijke, vergankelijke, materiële lichaam, terwijl het gevolg van overtreding in feite de ziel van het belichaamde wezen afdekt en afschuwelijke obstakels op het pad van zijn *sādhana-bhajana* werpen.

Overtredingen tegen zuivere toegewijden, die een pakhuis vol liefdevolle toegewijde sentimenten voor Bhagavān zijn, zijn zelfs nog schadelijker dan overtredingen begaan tegen het object van die liefde [Bhagavān Zelf]. Een overtreding tegen een zuivere toegewijde resulteert in een complete ontworteling van *bhakti* of een uitdroging aan de wortel, waardoor ze verdwijnt. Overtredingen tegen Bhagavān bedekken daarentegen de neiging om zich met *bhakti* bezig te houden – of veroorzaken dat *bhakti* afneemt – maar zodra de overtreding is afgenomen, verschijnt *bhakti* weer. Uit de geschriften weten we, dat een overtreding tegen een Vaiṣṇava ernstiger is dan een overtreding tegen Bhagavān.

Bij nader onderzoek wordt duidelijk, dat de grondoorzaak van *aparādha* een kwetsende daad is, die wordt uitgevoerd met afgunst en dus het tegenovergestelde is van genegenheid. Omdat *aparādha* in deze afgunst en haat (*dveṣa*) is geworteld, schept het een grote barrière tussen grote persoonlijkheden (*mahāpuruṣas*), die onze genegenheid meer dan waard zijn, en *sādhakas*, die eigenlijk de beschermende parasol van de genegenheid van *mahāpuruṣas* nodig hebben, maar zichzelf beschouwen als de besten, ook al zijn ze feitelijk de laagsten, en die zich beschouwen als de meest intelligenten, ook al zijn ze de grootste dwazen. Hun materiële conceptie van de *mahāpuruṣas* leidt hen op die manier tot het ontveren of veronachtzamen van zuivere toegewijden.

Śāstra gebruikt het woord *mahat* voor *śrī gurudeva*, voor de eerbiedwaardige Vaiṣṇava's en voor levende wezens, die in de transcendente woonplaatsen van Bhagavān resideren. Hun lichaam is volkomen transcendent, dat wil zeggen, het bevindt zich buiten de drie geaardheden van de materiële natuur. Iemand, die een materieel begrip van deze transcendente persoonlijkheden vasthoudt, maakt tegen hen de overtreding van veronachtzaming. Zelfs als men deze grote persoonlijkheden respecteert in een materieel perspectief, is dat vermeende respect hetzelfde als gebrek aan respect en de *sādhakas* kunnen de genegenheid, de goedgezindheid en het mededogen van deze grote persoonlijkheden, die van nature edelmoedig zijn en zeer empathisch, niet ontvangen.

De betekenis van *rādha* is "voldoening". *Apa-rādha* (overtreding) verdrijft voldoening. De actie, die de voldoening van Bhagavān, *śrī nāma*, *śrī guru* en de Vaiṣṇava's verdrijft, wordt *aparādha* genoemd.

De genade van *bhakti*, de *bhakta* en Bhagavān is het belangrijkste middel om Bhagavān te bereiken. Door hen niet te accepteren in een ondergeschikte positie, door geen vertrouwen in hen te hebben en hen te ontveren en te bekritisieren creëert men kardinale obstakels om Bhagavān te bereiken. Men mag hen nooit ongehoorzaam zijn.

Men kan zeker zijn van succes door zich aan hen over te geven in de kennis van hun spirituele natuur en hen op toegenegen wijze met gepast respect en eerbied diensten te verlenen. Dit is de enige manier om *aparādha* uit te boeten. Dan alleen is het mogelijk om *bhājana* te doen zonder overtredingen.

1b ~ Door de heilige naam te chanten, gebeden te reciteren en constant dienst te verlenen worden *sevā-aparādhas* uitgewist

sevāparādhānām tu nāmabhis tat-tan-nivartaka-stotra-pāṭhaiḥ sevā-sātyena ca bhavyasya vivikināḥ prāyaḥ prati-dinam evopāsame-nāṅkurī-bhāvānupalabdheḥ |

BHĀVĀNUVĀDA – Als *sevā-aparādhas* worden begaan door personen, die voorzichtig en deugdzaam zijn, worden ze voor het grootste deel nog dezelfde dag teniet gedaan door toevlucht te nemen tot het chanten van de heilige naam, het reciteren van gebeden, die deze overtredingen uitwissen, en door constant dienst aan Bhagavān te verlenen. Het gevolg is, dat *sevā-aparādhas* zelfs niet kunnen ontkiemen.

PĪYŪṢA-VARṢIṆĪ-VṚTTI – Daarna legt de auteur uit, hoe hindernissen, die voortkomen uit overtredingen (*aparādhotta-anarthas*), alleen wijzen op overtredingen tegen de heilige naam (*nāma-aparādha*) en niet op overtredingen begaan in de dienstverlening aan Bhagavān (*sevā-aparādha*).

Wijze, heilige personen, die de heilige naam van Śrī Hari regelmatig chanten, zijn glorie bezingen, diverse gebeden reciteren en constant diensten aan Hem verlenen, verzekeren zich van de dagelijkse verwijdering van overtredingen begaan in dienst aan Hem. Maar als iemand herhaaldelijk *sevā-aparādhas* begaat krachtens het chanten van de heilige naam of krachtens het reciteren van lofzangen, zullen die *sevā-aparādhas* transformeren in *nāma-aparādhas*.

Sādhakas moeten daarom grondig op de hoogte zijn met de uiteenlopende vormen van *sevā-aparādhas*.

In de *Padma Purāṇa* worden tweeëndertig *sevā-aparādhas* beschreven: (1) een tempel met schoenen of slippers binnengaan, (2) een tempel op een draagstoel binnengaan, (3) feesten van de vereenswaardige godheid veronachtzamen, (4) nalaten om eerbetuigingen aan te bieden, wanneer men vóór Hem staat, (5) Bhagavān gebeden aanbieden met voedsel in de mond of aan de handen, (6) gebeden in een onzuivere staat aan Bhagavān aanbieden, (7) Bhagavān eerbetuigingen met slechts één hand aanbieden, (8) bij de omloop rond de godsbeelden met de rug naar de godsbeelden staan, (9) de benen spreiden voor het godsbeeld, (10) voor het godsbeeld zitten met de armen rond opgetrokken kniën, (11) voor het godsbeeld liggen of slapen, (12) pal vóór het godsbeeld zitten eten, (13) onwaarheden vertellen vóór het godsbeeld, (14) luid spreken of roepen vóór het godsbeeld, (15) roddelen in aanwezigheid van het godsbeeld, (16) huilen in aanwezigheid van het godsbeeld, (17) anderen vóór het godsbeeld begunstigen of straffen, (18) harde of wrede taal gebruiken vóór het godsbeeld, (19) zich met een deken afdekken vóór het godsbeeld of bij het doen van dienst aan Hem, (20) anderen belasteren vóór het godsbeeld, (21) anderen verheerlijken vóór het godsbeeld, (22) vulgaire taal uitslaan vóór het godsbeeld, (23) een wind laten vóór het godsbeeld, (24) het godsbeeld inferieure artikelen aanbieden als men over hoge kwaliteit toebehoren beschikt; bijvoorbeeld, water en tweede klasse artikelen tijdens eredienst aanbieden, ook al kan men primaire toebehoren aanbieden, die in eredienst worden gebruikt, zoals bloemen, *tulasi*, wierrook, gheelamp en voedsel, (25) voedsel eten dat niet is geofferd aan het godsbeeld, (26) geen seizoensfruit en bloemen aanbieden, zodra ze beschikbaar zijn, (27) iemand ergens van het eerste deel geven en daarna het restant aan het godsbeeld offeren, (28) met de rug naar het godsbeeld zitten, (29) anderen eerst eerbetuigingen aanbieden,

voordat het godsbeeld eer wordt betuigd, (30) zwijgen in aanwezigheid van de geestelijk leermeester, dat wil zeggen, hem geen eerbetuigingen of lof aanbieden en zijn vragen niet beantwoorden, (31) zichzelf prijzen vóór het godsbeeld, (32) de halfgoden belasteren.

Ook de *Varāha Purāna* noemt enkele overtredingen, die dienen te worden vermeden. Ze worden hier in het kort vermeld: (1) granen eten aangeboden door een koning [of door een grof materialistisch persoon], (2) Bhagavān vereren of aanraken in een donkere kamer, (3) voor Bhagavān gaan staan zonder de juiste procedure te volgen, (4) het openen van de deur van de tempel zonder aan de bel te trekken, (5) ingrediënten voor eredienst verzamelen, die door een hond zijn gezien of aangeraakt, (6) de stilte verbreken tijdens eredienst aan Bhagavān, (7) de eredienst aan het godsbeeld verlaten om naar de wc te gaan, (8) eerst wierrook offeren zonder geurstoffen zoals sandalhoutpasta of bloemenkransen aan te bieden, (9) Bhagavān vereren met verboden bloemen [zoals rode hibiscus of *dhaturā*], (10) Bhagavān vereren zonder zijn tanden te hebben gepoetst, (11) Bhagavān vereren zonder eerst te hebben gebedd na seksuele gemeenschap, (12) Bhagavān dienst verlenen na een vrouw in haar menstruatie, een olielamp of een dood lichaam te hebben aangeraakt, (13) Bhagavān dienst verlenen in rode, blauwe of ongewassen kleding en (14) het godsbeeld aanraken en eredienst aanbieden na een dood lichaam te hebben gezien, na een wind te hebben gelaten, na woede te hebben vertoond, na een crematorium te hebben bezocht, terwijl men last heeft van indigestie, of na een oliemassage.

Verder worden nog *sevā-aparādhas* beschreven in andere geschriften: (1) geschriften over Bhagavān veronachtzamen en andere literatuur introduceren, (2) op betelnoot kauwen, terwijl men vóór Bhagavān staat, (3) Bhagavān vereren met bloemen op of in verboden blad, zoals dat van de kastorolieplant, (4) verering uitvoeren op een ongunstig tijdstip, dat geschikt is voor demonen, (5) eredienst

uitvoeren zittend op een houten stoel of op de grond en niet op een geschikte zitplaats of *āsana*, (6) het godsbeeld aanraken met de linker hand, terwijl Hij wordt gebed, (7) Bhagavān vereren met bloemen, die verwelkt zijn of verkregen zijn met bedelen, (8) spugen tijdens eredienst, (9) opscheppen, “Ik ben een eersteklas *pūjārī* (priester)”, (10) tijdens eredienst *tiryak-puṇḍra tilaka* dragen [horizontale *tilaka* zoals de volgelingen van Śrī Śiva], (11) de tempel binnengaan zonder voeten te wassen, (12) granen aan Śrī Hari aanbieden, die door niet-toegewijden zijn toeberaid, (13) Bhagavān vereren ten overstaan van een niet-toegewijde, (14) Bhagavān vereren zonder eerst Śrī Nṛsimhadeva, de vernietiger van hindernissen, te vereren, (15) Bhagavān vereren, nadat men juist een *kāpālīka* monnik¹² heeft gezien, (16) het godsbeeld baden met water, dat is aangeraakt met de nagels, (17) Bhagavān vereren, terwijl het lichaam transpireert, (18) over het restant (*prasādi*) artikelen van Bhagavān [zoals voedsel en bloemenkransen] heenstappen of mishandelen en (19) een eed afleggen ten overstaan of in naam van Bhagavān.

Tijdens dienstverlening aan Bhagavān zijn intelligente toegewijden voor het grootste deel erg voorzichtig om deze *sevā-aparādhas* te vermijden. Ze mogen hierin niet nalatig zijn. Indien echter per ongeluk een overtreding wordt begaan, zal de dagelijkse uitvoering van *nāma-saṅkīrtana*, recitatie van diverse gebeden en het constant diensten verlenen de overtreding teniet doen en er bestaat geen mogelijkheid, dat deze opnieuw ontkiemt.

¹² *Kāpālīkai* bedelmonniken zijn tantrische materialisten, die een schedel in de hand dragen. Ze zijn geen Vaiṣṇava's en volgen een levensstijl, die strijdig is met *sāstra*.
–Red.

1c ~ Zonden begaan krachtens de heilige naam is *nāma- aparādha*

kintu tat-tad-upaśama-sambhava-balena tatra sāvadhānatā-śaithilye sevāparādhā api nāmāparādha eva syuḥ | tathā hy uktam—“nāmno balād yasya hi pāpa buddhir” iti | tatra nāma ity upalakṣaṇam bhakti-mātrasyaivopasamakasya | dharma-śāstre ‘pi prāyaścitta-balena pāpācaraṇe na tasya pāpasya kṣayaḥ pratyuta gādhataiva |

**BHĀVĀNUVĀDA – Als iemand echter denkt, “Het chanten van de heilige naam en het reciteren van gebeden neutraliseert *sevā-
aparādha*” en hij tracht niet op zorgvuldige wijze zijn overtredingen in dienstverlening te vermijden, mondt zijn *sevā-
aparādha* uit in *nāma-
aparādha* vanwege zijn nalatigheid.**

Śāstra zegt, dat het begaan van zonden krachtens het chanten van de heilige naam op deze manier resulteert in een overtreding. De uitdrukking “krachtens het chanten van de heilige naam” is in algemene zin gebruikt en wijst erop, dat dit in dezelfde mate van toepassing is op iedere andere devotionele praktijk, die zonden verschoont. Geschriften over religiositeit (*dharma-śāstras*) zeggen zelfs, dat iemand boetedoening kan uitvoeren om het effect van een zondige daad te neutraliseren, maar als het zijn intentie is om later nog meer zondige daden te plegen, zullen zijn zonden in feite niet worden vernietigd. In plaats daarvan zullen ze verstenen en een onuitwisbare vorm aannemen.

PĪYŪṢA-VARṢIṆĪ-VṚTTI – Iemand kan denken, “Als ik in de loop van mijn dienstverlening overtredingen bega, zullen die overtredingen worden geneutraliseerd door mijn dagelijkse uitvoering van het opzenden van gebeden, het chanten van de heilige naam en mijn regelmatige dienstverlening, dus mijn *bhakti* zal geen verlies lijden.” Als hij met dit idee in zijn hoofd niet opletten *sevā-
aparādha* ver-

mijdt, is het niet langer *sevā-aparādha*, maar wordt het in een vreeswekkende *nāma-aparādha* getransformeerd.

Literatuur over *bhakti* heeft gesteld, “Degene die herhaaldelijk zonden begaat krachtens het chanten van de heilige naam, is zowaar een grote godlasteraar.” Zelfs *dharmasāstras* hebben gezegd, dat er geen methode van boetedoening bestaat, die de zonde neutraliseert van een onverbetenlijke zondaar zonder spijt, die gewend is om zondige activiteiten krachtens verscheidene methoden van boetedoening (*prāyaścitta*) uit te voeren. Zijn zonden worden zo hard en zo moeilijk te vernietigen als een dondersteen.

Hier is het zondigen krachtens de heilige naam in algemene zin besproken. Het plagen van zonden krachtens ieder onderdeel van *bhakti* transformeert die zonde in een overtreding.

1d ~ Een aṅga (onderdeel) op het pad van bhakti achterwege laten betreft geen overtreding

nanv evam—“na hy aṅgapakrame dhvaṁso mad-dharmas-yoddhavāṅv api” iti “viśeṣato daśārṇo ‘yaṁ japa-mātreṇa siddhida” ity ādi vākya-balena tat-tad-aṅgānām ananuṣṭhāne vaikalyādāv api vā jāte nāmāparādhaḥ prasajjeta | maivam | nāmno balād yasyety atra pāpe buddhiś cikīrṣādi | tad eva hi pāpaṁ yatra sati nindā-prāyaścittādi-śravaṇam | na ca karma-mārga iva bhakti-mārga ‘pi aṅga-vaikalyādau kvāpi nindā-śravaṇam iti na tatrāparādha-śaṅka |

BHĀVĀNUVĀDA – In het geschrift (Śrīmad-Bhāgavatam 11.29.20) staat, “Mijn beste Uddhava, nadat men eenmaal is begonnen, gaat er niets verloren van de ongemotiveerde poging om toegewijde dienst te praktiseren, zelfs niet als er een gebrek in de uitvoering aanwezig is.” En verder wordt benadrukt, “Eenvoudig het chanten van de mantra van tien lettergrepen geeft alle perfectie”. Maar resulteert het niet in *nāma-aparādha*, als iemand op basis van deze uitspraken uit *sāstra* bepaalde onderdelen van *bhakti* niet uitvoert of imperfect uitvoert?

Zeker niet. Alleen het begaan van zonden krachtens de heilige naam resulteert in overtreding, wanneer men *pāpa-buddhi* hanteert. In deze uitspraak wordt *pāpa-buddhi* omschreven als zondige activiteiten opzettelijk begaan krachtens de heilige naam. Verdorven handelingen worden in de geschriften vervloekt en er kunnen processen voor boetedoening in worden aangetroffen. Anders dan op het pad van *karma* wordt in *śāstra* de tekortkoming of het gebrek van het overslaan van een onderdeel van *bhakti* echter niet vervloekt. In dit verband is daarom geen sprake van overtreding.

PĪYŪṢA-VARṢINĪ-VṚTTI – Er staat geschreven, dat *aparādha* een zeer krachtig obstakel in *bhakti* of *bhajana* vormt. Er is ook gezegd, dat het plegen van zondige activiteit op kracht van de heilige naam een vreeswekkende *nāma-aparādha* vormt. In dit verband wordt de aandacht gericht op nog een andere twijfel. Bhagavān Śrī Kṛṣṇa zei tegen Uddhava,

*na hy aṅgapakrame dhvaṁso / mad-dharmasyoddhavāṅv api
mayā vyavasitaḥ samyañ / nirguṇatvād anāśiṣaḥ*

Śrīmad-Bhāgavatam (11.29.20)

Mijn dierbare Uddhava, zodra de praktijk van *bhāgavata-dharma* (*bhakti*) eenmaal is aangevangen, raakt geen fractie van het resultaat ervan verloren, ook al bereikt men in die praktijk geen volkomen perfectie, zo verbazingwekkend sterk is de invloed van *bhāgavata-dharma*. Er is geen obstakel, dat de minste of geringste variatie in de effecten van *bhakti* kan bewerkstelligen. Omdat het vrij is van ieder zelfbelang (*niṣkāma*) en omdat het transcendent (*nirguṇā*) is, heb Ik zelf bepaald, dat deze *bhakti* de allerbeste is.

Met andere woorden, *karma*, *yoga* en andere processen produceren alleen resultaten, indien vanaf het begin van de beoefening tot de voltooiing ervan ieder onderdeel wordt uitgevoerd op een completerende en ongehinderde manier, anders zijn dergelijke processen zinloos.

Maar dit is niet het kenmerk van *bhakti* of *bhāgavata-dharma*. Zelfs als iemand zijn beoefening aanvangt en deze verlaat zonder het proces te voltooien, of zelfs wanneer hij enkele toebehorende onderdelen niet uitvoert, kan zijn praktijk van *bhakti* desondanks nooit zonder gevolg blijven. De aard van *bhakti* is volkomen vrij van iedere besmetting van de geaardheden van de materiële natuur. Er is geen sprake van, dat een transcendent object ooit kan worden vernietigd. Een klompje goud kan per ongeluk tussen vervuilde objecten terecht komen of op een vervuilde plek liggen. Nadat de vervuilde objecten helemaal zijn vervallen, ontbonden en verdwenen, is het klompje goud echter niet vernietigd en kan worden teruggevonden. Op dezelfde manier kan iemand *bhāgavata-dharma* tot op zekere hoogte ontwikkelen en dan tegen obstakels aanlopen [en zijn praktijk staken], maar wanneer deze hindernissen later zijn verwijderd, keert hij zeker terug naar het stadium, waarin hij zijn beoefening had onderbroken. Met andere woorden, hij hervat zijn praktijk van *bhakti* op het punt, waarop hij ermee was gestopt, en die praktijk wordt geleidelijk compleet en levert zeker het resultaat van *prema*. Op dezelfde manier schenkt louter het reciteren van de *mantra* van tien lettergrepen alle perfectie. Zo wordt dit begrepen.

Als men dit leest, rijst van nature de volgende twijfel, “Is het overslaan van een onderdeel van *bhakti* ook geen overtreding tegen de heilige naam, die wordt begaan op kracht van de andere *aṅgas* van *bhakti* of krachtens het chanten van de *mantra*?”

Men kan perfectie bereiken, ook al heeft men de beoefening van een bepaalde *aṅga* van *bhakti* niet afgerond, of al heeft men niet alle andere *aṅgas* van *bhakti* beoefend, maar reciteert men alleen de *mantra* van tien lettergrepen. Deze perfectie vindt zijn basis in de kracht van een specifieke *aṅga* van *bhakti*, namelijk het chanten van de heilige naam. Het gevolg is, dat de beoefenaar van alle overtredingen en schriftuurlijke regels en regulerende principes wordt gevrijwaard en toch het resultaat van perfectie bereikt. Is dit [incom-

plete praktijk van een *aṅga* of het overslaan van enkele *aṅgas*] daarom geen vorm van overtreding tegen het chanten van de heilige naam?

Het antwoord hierop is, zoals de auteur zegt, “Nee, dit is geen *nāma-aparādha*.” Iemand, die wandaden pleegt op kracht van de heilige naam, denkt als volgt, “Laat ik nu zondigen en daarna de zondige reactie uitwissen door toegewijde dienst te verlenen, een bepaald bedrag uit liefdadigheid te doneren, een zekere hoeveelheid vrome activiteit uit te voeren en een hoeveelheid *harināma* te chanten.” Als zonden worden gepleegd met deze mentaliteit, worden ze *nāma-aparādha*. Zondige activiteiten zijn verfoeilijke daden, waarvoor men in de samenleving wordt bekritiseerd. Ze worden beschreven in geschriften, die tevens vormen van boetedoening voorschrijven.

De incomplete uitvoering van een onderdeel van *bhakti* of een onderdeel overslaan wordt in *sāstra* niet als zondig aangemerkt, noch wordt een boetedoening voorgeschreven. *Sāstra* geeft ons niet de instructie om *bhāgavata-dharma* te praktiseren of *mantras* te reciteren, terwijl we in ons hart een verlangen meedragen om een zonde te begaan. Beide worden uitsluitend uitgevoerd met het verlangen om Bhagavān te bereiken. Als de *sādhaka* in de uitvoering van *bhakti* door ziekte wordt getroffen of sterft, of wanneer hij een of andere hindernis op zijn pad aantreft en daardoor zijn beoefening niet kan perfectioneren en zijn doel niet kan bereiken, is er geen sprake van, dat zijn incomplete praktijk als zonde wordt gecategoriseerd, want hij had geenszins de intentie om zonde te begaan.

Vooraf op het pad van *karma* (baatzuchtig streven) wordt een lichte tekortkoming in het navolgen van de voorgeschreven regels en regulerende principes met betrekking tot het reciteren van de *mantras* of een tekortkoming in zijn houding en gedrag beschouwd als een gebrek in het volgen van de onderdelen van *karma*. Als ge-

volg van deze tekortkomingen kan het pad van *karma* het gewenste resultaat niet leveren.

Dit is niet het geval op het pad van *bhakti*. *Bhakti* is van nature zelfmanifesterend, almachtig en volkomen onafhankelijk, dus er bestaat geen mogelijkheid, dat een *aṅga* incompleet is. De uitvoering van iedere *aṅga* is automatisch compleet. Ook al wordt deze onvoltooid achtergelaten, deze schenkt zeker het resultaat. Het blijft nooit zonder resultaat en de toegewijde wordt door niemand in de samenleving bekritiseerd. De geschriften bekritisieren dergelijke toegewijden ook niet en ze schrijven ook geen vorm van boetedoening voor. Er is dus volgens de bovengenoemde schriftuurlijke uitspraken geen gevaar aanwezig, dat *nāma-aparādha* wordt gepleegd.

De essentie is, dat het chanten van de heilige naam of het uitvoeren van een of ander onderdeel van toewijding met een bewust verlangen om te zondigen *nāma-aparādha* is. Met andere woorden, *nāma-aparādha* is het verlangen zich te zuiveren van zondige activiteiten, die bij vol bewustzijn werden uitgevoerd krachtens de heilige naam, of krachtens een ander onderdeel van *bhakti*. Een dergelijke zonde wordt zo hard als een dondersteen, waarvan men niet kan worden bevrijd.

1e ~ Door toevlucht te nemen tot bhāgavata-dharma worden alle obstakels teniet gedaan

yad uktam—“ye vai bhagavatā proktā upāyā hy ātma-labdhyā | aṅgaḥ puṁsām aviduṣām viddhi bhāgavatān hi tān || yān āsthāya nara rājan na pramādyeta karhicit | dhāvan nimīlya vā netre na skhalen na pated iha ||” iti | atra nimīlyeti kartṛ-vyāpāra-liṅgena vidyamāne eva netre mudrayitvā tatrāpi dhāvan pāda-nyāsa-sthalam atikramyāpi vrajan na skhaled iti akṣarārtha-labdher bhagavad-dharmam āśrītya tad-aṅgāni sarvaṇi jñātvāpi ajña iva kānicid ullaṅghyāpi anutiṣṭhan na pratyavāyī syāt nāpi phalād bhraṣyed ity eṣaiva vyākhyā upapadyate |

BHĀVĀNUVĀDA – De volgende uitspraak treffen we aan in *sāstra*, “Zelfs onwetende personen krijgen gemakkelijk hun eeuwige welzijn – Śrī Bhagavān – door alle methoden te volgen, die Hij heeft voorgeschreven. Weet, dat deze methoden *bhāgavata-dharma* (*bhakti*) zijn. O Koning, door toevlucht te nemen tot *bhāgavata-dharma* zal een persoon nimmer door enig obstakel worden gehinderd. Ook al rent hij over dit pad met gesloten ogen – dat wil zeggen, met een terugval in de inachtneming van voorgeschreven regels en regulerende principes – hij zal niet struikelen of vallen, noch zal hij met het hoogste resultaat bedrogen uitkomen” (*Śrīmad-Bhāgavatam* 11.2.34-35).

Hier betekenen de woorden *nimīlya-netra* “door de ogen te sluiten” en verwijzen naar de activiteit, die iemand uitvoert. Indirect wijst *nimīlya* op “ondanks dat men ogen heeft, doet men ze dicht”. Dat wil zeggen, het geeft een moedwillig sluiten van de ogen aan. Het woord *dhāvan* (“rennen”) wijst op grotere stappen nemen dan normaal zonder te struikelen. Op dezelfde manier kan iemand zijn toevlucht nemen tot *bhāgavata-dharma* en kennis hebben van de onderdelen van *bhakti* en toch – zoals iemand in onwetendheid – een paar secundaire *aṅgas* laten vallen. Als hij echter doorgaat met het volgen van de primaire onderdelen (horen, chanten, herinneren, enzovoort) is de fout van veronachtzaming niet aanwezig, noch zal er enige hindernis ontstaan en komt hij niet bedrogen uit met de vrucht van *bhāgavata-dharma*. De analogie is inderdaad toepasselijk.

PĪYUṢA-VARṢIṆĪ-VṚTTI – In de voorgaande sectie, waarin de verschillende soorten overtredingen werden behandeld, die krachtige obstakels of *anarthas* voor *bhakti* vormen, heeft Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura ook uitgelegd, dat *bhāgavata-dharma* de volle vrucht van toegewijde praktijk schenkt, zelfs als iemand nalaat enkele *aṅgas* uit te voeren. Met andere woorden, een dergelijke nalatig-

heid kan onmogelijk een *aparādha* zijn. Nu legt de eerbiedwaardige auteur uit, hoe iemand op het pad van *bhajana* snel vooruitgang maakt, ondanks dat hij de *aṅgas* van *bhakti* of *bhāgavata-dharma* onderbreekt. Men hoeft niet bang te zijn om te vallen of een overtreding te begaan. De auteur toont dit aan op basis van verzen uit *Śrīmad-Bhāgavatam* (11.2.34-35). Śrī Kavi Yogīndra zegt tegen Koning Nimi,

*ye vai bhagavatā proktā / upāyā hy ātma-labdhave
aṅgaḥ puṁsām aviduṣām / viddhi bhāgavatān hi tām*

*yān āsthāya naro rājan / na pramādyeta karhicit
dhāvan nīmīlya vā netre / 'na skhalen na pated iha*

Door alle methoden te volgen, die Bhagavān heeft voorgeschreven, bereiken zelfs personen in onwetendheid gemakkelijk hun eeuwige welzijn: Śrī Bhagavān Zelf. Weet, dat deze methoden *bhāgavata-dharma* zijn. O Koning, door toevlucht te nemen tot *bhāgavata-dharma* zal men nooit door enig obstakel worden gehinderd. Zelfs al rent men met dichte ogen over dit pad van *bhakti* – dat wil zeggen, met enige onderbreking in de juiste naleving van de voorgeschreven regels en regulerende principes – zal men niet struikelen of vallen, noch zal men met het hoogste resultaat bedrogen uitkomen.

Verscheidene *ṛṣis* en *munis* (wijzen en zieners) hebben aspecten van hun respectievelijke religieuze processen tot uitdrukking gebracht, maar niemand behalve Śrī Bhagavān Zelf kan *bhāgavata-dharma* (*bhakti-dharma*) en Zijn eigen ware natuur (*svarūpa*) beschrijven. Om deze reden heeft Bhagavān dit gedaan. Śrī Kṛṣṇa zegt tegen Uddhava,

*kalena naṣṭā pralaye / vāṇīyaṁ veda-samjñitā
mayādau brahmaṇe proktā / dharmo yasyām mad-ātmakaḥ*

Śrīmad-Bhāgavatam (11.14.3)

Mijn beste Uddhava, met het onvermijdelijk verstrijken van de tijd kwam de periode van totale ontbinding, waardoor de transcendent

boodschap van de Veda's verloren ging. Om deze reden heb Ik bij de volgende schepping deze vedische kennis in overeenstemming met Mijn besluit opnieuw aan Brahmā gegeven. Mijn instructies aan hem zetten het pad van devotie aan Mij (*bhāgavata-dharma*) uiteen.

De vrucht van *bhāgavata-dharma* is het krijgen van *prema* voor Bhagavān en rechtstreekse dienstverlening aan Hem. Aangezien Bhagavān persoonlijk met Zijn eigen lotusmond heeft uitgelegd, hoe die *prema* en liefdevolle dienstverlening kan worden verkregen, is die uiteenzetting betrouwbaar en feilloos. Het geven van een authentieke en accurate uiteenzetting is voor anderen niet mogelijk. Om deze reden heeft Bhagavān Zelf *bhāgavata-dharma* met Zijn eigen lotusmond beschreven, “*Bhāgavata-dharma* is het proces, waarmee zelfs een persoon in onwetendheid Mij, de Allerhoogste Ziel, gemakkelijk kan bereiken.” Met deze woorden van Śrī Bhagavān is ieder menselijk wezen de bekwaamheid voor *bhakti* toegezegd geworden.

Op dezelfde manier is uitgelegd, dat het veel beter haalbaar is om perfectie te krijgen met het proces van *bhakti* dan met de rigide praktijken van onpersoonlijke kennis (*jñāna*) en mystiek (*yoga*), omdat *bhāgavata-dharma* gemakkelijk alle perfectie schenkt. Door toevlucht te nemen tot het proces van *bhāgavata-dharma* bestaat er geen mogelijkheid om te struikelen of van het pad af te vallen, ook al rent men er met dichte ogen overheen. Hier betekenen de woorden *netre nimīlya* “met gesloten ogen” en wijzen op de specifieke actie uitgevoerd door de doener. [Dat wil zeggen, de beoefenaar van *bhakti* sluit zijn ogen.] Het woord *dhāvan* (“rennen”) wijst erop, dat iemand grotere stappen neemt dan normaal, omdat hij snel naar zijn bestemming rent.

Met andere woorden, als iemand zeer snel naar een bepaalde bestemming rent, zet hij zijn voeten verder weg dan daar, waar hij ze in een normale wandelgang zou neerzetten. Omdat hij zijn blik stevig

op zijn bestemming gericht houdt, kan hij niet op het pad letten, waar hij overheen loopt, zelfs al houdt hij zijn ogen wijd open.

De *sādhaka* kan, nadat hij zijn toevlucht heeft genomen tot het pad van *bhāgavata-dharma*, op de hoogte zijn van de verschillende onderdelen van *bhakti*. Om echter snel op zijn bestemming te komen kan hij de uitvoering van enkele *aṅgas* overslaan, zoals iemand in onwetendheid zou doen, en alleen de essentie van toegewijde dienst zelf praktiseren. Ondanks dit verzuim is hij niet schuldig aan verwaarlozing, noch wordt hij gedepriveerd van het resultaat van zijn ondernemingen. Hier dient deze uitleg aldus te worden begrepen.

1f ~ “Ogen sluiten” betekent niet onwetendheid

nimīlanam nāmāñjānam tasyāpi śruti-smṛti viṣayāv ity eṣā tu na saṅgacchate mukhyārtha-bādha-yogāt |

BHĀVĀNUVĀDA – Hier betekent het woord *nimīlana* (“gesloten”) geen onwetendheid van Śruti’s of Smṛti’s, want dit zou de primaire betekenis van het vers ondermijnen.

PĪYŪṢA-VARṢINĪ-VṚTTI – Hier moet het woord *nimīlana* of voortgaan op het pad van *bhakti* met gesloten ogen niet worden opgevat als onwetendheid van Śruti of Smṛti geschriften, want die conclusie is niet logisch. Men kan de indirect bedoelde betekenis (*lakṣaṇa-artha*) van een woord alleen accepteren, als de letterlijke betekenis (*mukhya-artha*) moeilijk te begrijpen is. Bijvoorbeeld, de letterlijke vertaling van de zin, *gaṅgāyām ghoṣaḥ* is “het koeherdersdorp ligt in de Gaṅgā”. Dit is absurd, want niemand woont in de stroom van de Gaṅgā Rivier. Daarom wordt de zin op de juiste wijze begrepen uit de bedoelde betekenis, die erop wijst, dat het koeherdersdorp aan de oever van de Gaṅgā ligt.

In de voorgaande sectie echter verduistert de directe betekenis [dat het sluiten van de ogen wijst op onwetendheid] de bedoelde

betekenis van de uitspraak. Er wordt gezegd, dat iemand zijn ogen sluit, ondanks dat hij ogen heeft of het vermogen heeft om te zien. Met andere woorden, ofschoon hij op de hoogte is met de instructies van heilige personen, de geschriften en de geestelijk leermeester, volgt hij niet de standaard praktijk en regulerende principes, omdat hij zich met grote snelheid voortbeweegt. De reden, waarom hij dat niet doet, is de kracht van zijn gehechtheid, waarmee hij zijn doel wil bereiken. Er kan ook een andere goede reden zijn, waarom hij de standaard sommaties negeert. Desondanks mist de toegewijde zijn bestemming niet en trekt ook geen negatieve gevolgen aan. Dit is de bedoelde betekenis van het vers. We moeten niet denken, dat het nalaten van voorgeschreven aspecten van *bhakti* wijst op een opzettelijke nalatigheid of laksheid.

1g ~ De sevā-aparādhās genoemd in śāstra kunnen niet worden veronachtzaamd

na ca dhāvan nimīlyety etad eva dvātrīṁśad-aparādhā-bhāvam api kroḍī-karotv iti vācyam | yān bhagavatā proktān upāyān āśrityety uktatvāt | “yānair vā pādukair vāpi gamanaṁ bhagavad-gr̥he” ity ādayas tu tatra niṣiddhā eva | sevāparādhe tu “harer apy aparādhān yaḥ kuryād dvi-pada-pāmsanaḥ” ity ādiṣu śrūyanta eva nindāḥ |

BHĀVĀNUVĀDA – Men kan zich afvragen of de woorden *dhāvan* (“rennen”) en *nimīlya* (“met gesloten ogen”) in dit vers ook iemand vrijwaren, die een van de tweeëndertig soorten *sevā-aparādhās* (overtredingen in toegewijde dienst) begaat. Het antwoord is, dat *śāstra* dat niet vermeldt. Eerder werd uitgelegd, dat iemand, die de toevlucht aanvaardt van het proces beschreven door Bhagavān Zelf, nooit te lijden zal krijgen. Bhagavān heeft uitspraken gedaan, die verbieden om een tempel op een draagstoel of met schoenen binnen te gaan. Dus door dat wel te doen, begaat men wel degelijk *sevā-aparādhā*. We lezen in *śāstra* met betrekking tot *sevā-*

***aparādha* ook de vervloeking van iemand, die een overtreding tegen Śrī Hari begaat door hem uit te roepen als een dier op twee benen.**

PĪYUṢA-VARṢINĪ-VṚTTI – Iemand kan hier vaststellen, dat de woorden *dhāvan* en *nimīlya* ook van toepassing zijn op vrijwaring van de tweeëndertig soorten *sevā-aparādhas*. Met andere woorden, als een *sādhaka*, die op hoge snelheid en met gesloten ogen over het pad van *bhakti* rent, in onwetendheid *sevā-aparādha* begaat, hij op geen enkele manier een fout kan maken en noch zonde noch een overtreding kan begaan. Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura zegt, dat deze interpretatie hier niet logisch is. Eerder werd gezegd, “Door zijn toevlucht te nemen tot de methoden, die persoonlijk zijn uitgesproken door Śrī Bhagavān, ...” Daarom zal Śrī Bhagavān nooit iemands *sevā-aparādha* ondersteunen. Er is gezegd, “*yānair vā pādukair vāpi, gamanam bhagavad-grhe* – het is verboden om *sevā-aparādha* te begaan door de tempel met schoenen of op een draagstoel binnen te gaan.” Hoe zou Bhagavān handelingen kunnen sanctioneren, die in de geschriften worden verboden? Wat betreft *sevā-aparādha* horen we zeker de vervloeking van *sevā-aparādha* in de volgende uitspraak van de Purāṇa’s, “*harer apy aparādhān yaḥ, kuryād dvipada-pāṁśanaḥ* – degenen, die een overtreding tegen Śrī Hari begaan, zijn dieren op twee benen.”

1h ~ Nāma-*aparādha* begaan in onwetendheid wordt teniet gedaan door constant de heilige naam te chanten

kiṁ ca te nāmāparādhāḥ prācīnā arvācīnā vā yadi samyag anabhijñāta-prakārāḥ syuḥ kintu tat-phala-liṅgenānumīyamānā eva tadā teṣāṁ nāmabhir evāviśrānta-prayuktair bhakti-niṣṭhāyām utpadyamānāyām krameṇopaśamaḥ | yadi te jñāyanta eva tadā tv asti kvacit kaścid viśeṣaḥ || 1 ||

BHĀVĀNUVĀDA – Verder kan men *nāma-aparādha* onbewust hebben begaan, hetzij lang geleden of recentelijk. Men kan het bestaan

van *nāma-aparādha* kennen door de symptomen ervan op te merken. Indien men echter sterk vertrouwen (*niṣṭhā*) in *bhakti* ontwikkelt door de heilige naam constant te chanten, worden al deze overtredingen geleidelijk teniet gedaan. Als de overtreding echter intentioneel is begaan, worden speciale methoden aanbevolen om deze te verlichten.

PĪYUṢA-VARṢIṆĪ-VṚTTI – Bovendien kan men lang geleden of recentelijk een veelvoud aan overtredingen tegen de heilige naam hebben begaan. Men kan de aanwezigheid van overtredingen opmerken door resulterende aanwijzingen te observeren, zoals onzorgvuldigheid in de uitvoering van de *aṅgas* van *bhakti* en absorbtie in zaken, die niet met Śrī Kṛṣṇa te maken hebben. Men dient dan de heilige naam constant te chanten om sterk vertrouwen in *bhakti* te ontwikkelen. In het stadium van *bhakti-niṣṭhā* neemt de overtreding geleidelijk af. *Hari-bhakti-vilāsa* zegt,

*jāte nāmāparādhe 'pi / pramādena kathañcana
sādā saṅkīrtayan nāma / tad-eka-śaraṇo bhavet*

*nāmāparādha-yuktānām / nāmāny eva karanty agham
aviśrānta-prayuktāni / tāny evārtha-karāṇi ca*

Als een *sādhaka* door nalatigheid of vergissing overtredingen tegen de heilige naam begaat, dient hij met eenpuntige aandacht zijn toevlucht te nemen tot de heilige naam door onafgebroken *nāma-saṅkīrtana* uit te voeren. Alleen de heilige naam zal de overtreder van zijn *aparādha* bevrijden. Het constant uitspreken van de heilige naam zal de *sādhaka* helpen om alle perfectie te bereiken.

Het gevolg van onbewust overtredingen tegen de heilige naam begaan is niet zo verschrikkelijk erg. Als de *sādhaka* de heilige naam constant uitspreekt, zal *harināma* al zijn overtredingen uitwissen en hem uiteindelijk *prema* schenken, waardoor zijn leven geheel wordt gezegend.

Als men daarentegen bewust en met voorbedachte rade overtredingen pleegt, is het resultaat wel verschrikkelijk erg. In overeenstemming met de ernst van de *nāma-aparādha* bestaat er een bepaalde, evenredige regulering om deze uit te wissen.

Tekst 2

2a ~ Godslastering van toegewijden – de eerste overtreding tegen de heilige naam

yathā “satām nindā iti” daśasu nāmaṅ prathamō ‘parādhaḥ | tatra nindety anena dveṣa-drohādayo ‘py upalakṣyante

BHĀVĀNUVĀDA – Godslastering of blasfemie (*nindā*) van heilige personen of *bhaktas* betreft de eerste van tien soorten overtredingen tegen de heilige naam. Hier wijst het woord *nindā* ook op afgunst, kwaadaardigheid en dergelijke houdingen.

PĪYŪṢA-VARṢINĪ-VṚTTI – Er zijn tien soorten overtredingen tegen de heilige naam. *Padma Purāṇa* geeft er een indringende analyse van.

- 1) *satām nindā nāmaṅ paramam aparādham vitanute yataḥ khyātīm yātam katham u sahate tad-vigarhām*
- 2) *śivasya śrī-viṣṇor ya iha guṇa-nāmādi-sakalam dhiyā bhinnam paśyet sa khalu hari-nāmāhita-karaḥ*
- 3) *guror avajñā*
- 4) *śruti-sāstra-nindanam*
- 5) *tathārtha-vādo*
- 6) *hari-nāmni kalpanam*
- 7) *nāmno balād yasya hi pāpa-buddhir / na vidyate tasya yamair hi śuddhiḥ*
- 8) *dharma-vrata-tyāga-hutādi-sarva- / śubha-kriyā-sāmyam api pramādaḥ*

- 9) *āsraddhadhāne vimukhe 'py aśṛṇvati / yaś copadesaḥ śiva-nāmāparādhah*
10) *śrute 'pi nāma-māhātmye / yaḥ prīti-rahito narah
ahaṁ-mamādi-paramo / nāmni so 'py aparādha-kṛt*

Padma Purāṇa

geciteerd in: *Hari-bhakti-vilāsa* (11.283-87)

- 1) Godslastering plegen tegen heilige personen betreft de meest ernstige overtreding tegen de heilige naam. Hoe kan Śrī Nāma Prabhu godslastering verdragen van verheven zielen, die zijn toegewijd aan Śrī Kṛṣṇa's naam en de glorie van *harināma* in de wereld verspreiden? Dit is de reden, waarom godslastering van *sādhus* de eerste overtreding van de heilige naam is.

Men mag nooit toegewijden bekritisieren, die uitsluitend zijn toegewijd aan de heilige naam. In de wetenschap, dat ze de beste heiligen zijn, dient men altijd met hen te associëren en *nāma-kīrtana* met hen uit te voeren. Hierdoor zal de heilige naam snel zijn genade schenken.

- 2) De tweede overtreding tegen de heilige naam wordt vermeld in het vers hierboven, dat begint met *śivasya śrī-viṣṇor*. Dit kan op twee manieren worden uitgelegd:

- a. De namen, kwaliteiten enzovoort van Sadāśiva, de leider van de halfgoden, beschouwen als onafhankelijk van die van Śrī Viṣṇu is een overtreding tegen de heilige naam, omdat dit leidt tot de foutieve doctrine van meerdere hoogste bestuurders (*bahu-īśvara-vāda*). Dit idee hindert het verkrijgen van onvermengde toewijding aan Bhagavan. Śrī Kṛṣṇa is de Allerhoogste Bestuurder en alleen door Zijn vermogen krijgen Śiva en andere halfgoden de positie van bestuurders. Ze beschikken niet over vermogens, die onafhankelijk zijn van de Zijne. Iemand, die *harināma* met deze overtuiging chant, pleegt geen overtreding tegen de heilige naam.

- b. Het is een overtreding tegen de heilige naam door met een wereldse intelligentie onderscheid aan te leggen tussen de volkomen heilzame, transcendente heilige namen, gedaanten, kwaliteiten en spel van Śrī Viṣṇu en Śrī Viṣṇu Zelf, de eigenaar van die naam. Deze vorm van chanten is zeker schadelijk.
- 3) Het is een overtreding door ongehoorzaam te zijn aan de *guru*, die de absolute waarheden met betrekking tot de heilige naam (*nāma-tattva*) kent, en hem te beschouwen als een gewone sterfeling met een materieel lichaam. Degene, die onderwijst op welke wijze de heilige naam de hoogste spirituele waarheid is, is de *nāma-guru*. Het is verplicht om aan hem onwankelbaar te zijn toegewijd. Sommigen verwaarlozen de *nāma-guru*, omdat ze denken, dat zijn begrip van de geschriften beperkt is tot die, welke de heilige naam uiteenzetten, en dat kenners van de filosofie van Vedānta en andere *sāstras* over een beter compleet begrip beschikken. Dergelijke personen zijn schoffeerders van de heilige naam. De waarheid is, dat geen enkele *guru* superieur is aan de *guru*, die kennis heeft van *nāma-tattva*. Het is een overtreding om hem ondergeschikt te beschouwen.
- 4) Het is een overtreding om godslastering te plegen tegen de Veda's en geschriften, zoals de *sāttvata Purāṇa*'s (Purāṇa's over *bhakti*), want door alle Veda's en Upaniṣaden heen wordt de glorie van de heilige naam aangetroffen. Het denigreren van de *mantras*, die de glorie van *śrī nāma* verlichten, is een overtreding. Helaas zijn er mensen, die de *mantras* van Śruti verwaarlozen en groter eerbied betuigen aan andere instructies daarin. Dit is een overtreding tegen *harināma* en het gevolg ervan is een afwezigheid van smaak voor de heilige naam.
- 5) Te denken, dat de glorie van de heilige naam overdreven is, is ook *nāma-aparādha*. Dit heet *artha-vāda*, het idee dat de be-

schrijvingen in *sāstra* over de glorie van *śrī nāma* niet reëel zijn maar een overdrijving en alleen zijn geschreven om belangstelling voor de heilige naam te wekken. Door deze overtreding tegen de heilige naam te begaan kan men geen smaak opbrengen voor het uitspreken van *harināma*.

- 6) De naam van Bhagavān als denkbeelding te beschouwen is een overtreding. Degenen, die denken, dat de *ṛṣi*s namen, zoals Rāma en Kṛṣṇa, hebben bedacht om hun eigen doelstelling te bewerkstelligen, zijn schoffeerders van *śrī nāma*. De heilige naam is geen bedenksel; zijn lettergrepen zijn eeuwig en transcendent. Alleen door *bhakti* manifesteert *harināma* zich in de vergeestelijkte zintuigen. Dit wordt onderwezen door bonafide voorgangers en de vedische geschriften. Het is daarom noodzakelijk om *śrī harināma* als de Allerhoogste Waarheid te aanvaarden. Iemand die de heilige naam als denkbeeldig beschouwt, zal nooit de genade van de heilige naam krijgen.
- 7) Iemand met de neiging om wandaden te plegen krachtens de heilige naam, kan niet worden gezuiverd, ook al voert hij gekunstelde *yoga* processen uit, zoals *yama*, *niyama*, *dhyāna* en *dharāṇa*. Dit is zeker.
- 8) Het idee, dat religiositeit, geloften, verzaking, het aanbieden van offergaven in het vuur en andere aardse, vrome daden gelijk of vergelijkbaar zijn met de transcendente naam van Bhagavān, onthult veronachtzaming of onzorgvuldigheid en maakt een overtreding. Geen enkele vrome daad kan zich meten met het uitspreken van *harināma*. Degenen, die deze activiteiten beschouwen als een equivalent van *harināma*, zijn schoffeerders van de heilige naam. Iemand, die aan de heilige naam van Śrī Hari bidt om de onbeduidende resultaten van deze vrome daden te krijgen, is ook een schoffeerder van *harināma*, want hij stelt ze in zijn hoofd gelijk aan *harināma*.

- 9) Het is ook een overtreding tegen de heilige naam om instructies over het chanten te geven aan degenen, die geen vertrouwen hebben en niet de minste neiging vertonen om de naam te horen. Van alle instructies in de Veda's zijn die over het chanten van *harināma* superlatief. Degenen, die vertrouwen hebben ontwikkeld in exclusieve toewijding (*ananya-bhakti*), zijn pas echt gekwalificeerd voor het chanten van de heilige naam van Śrī Hari. Het is een overtreding om instructies over *harināma* te geven aan degenen, die geen vertrouwen hebben, die zijn gekeerd tegen de transcendente dienstverlening aan Śrī Hari en die geen smaak hebben voor het horen van *harināma*.
- 10) Degenen, die de verbazingwekkende glorie van de heilige naam horen en desondanks dit lichaam van vlees en bloed beschouwen als het zelf en denken, dat objecten voor materiële lustbevrediging hun eigendom zijn, vertonen geen enkele liefde en geen enkel enthousiasme voor het uitspreken van *śrī nāma*. Ze zijn schoffeerders van de heilige naam, die de zonden en overtredingen teniet doet van degenen, die *nāma-aparādha* hebben gepleegd. Door constant te chanten bereikt men het hoogste doel van het leven, de rijkdom van *prema*.

Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura heeft grondig nagedacht over deze overtredingen tegen de heilige naam. Godslastering van de *mahāpuruṣas* of geheiligde Vaiṣṇava's, die hun toevlucht hebben genomen tot de naam, is de eerste van tien overtredingen tegen *śrī nāma*. Sommigen nemen aan, dat het geen overtreding is om een *sādhu* te bekritisieren, die zich heeft beziggehouden met een ongeoorloofde activiteit, omdat men feiten vaststelt. Śrīla Śrīdhara Svāmīpāda heeft in zijn commentaar op *Śrīmad-Bhāgavatam* geschreven, “*nindanaṁ doṣa-kīrtanam* – of de kritiek is gebaseerd op feiten of niet, het verbaliseren van de fouten van een heilig persoon wordt niettemin als *nindā* (godslastering) beschouwd.”

Hier kan een vraag rijzen, “Als men de fouten van een schuldig persoon niet ziet, kan die persoon zich dan ooit herstellen?” Het antwoord is, dat personen zoals *śrī guru*, *mahāntas* (grote zielen) en degenen, die de gemeenschap van Vaiṣṇava’s bewaken en beschermen zeker de nodige regelingen zullen treffen voor de rectificatie van een dergelijk persoon. Als een gewone *sādhaka* over anderen roddelt en hen bekritiseert, is het gevolg, dat hij een schoffeerder wordt. Hij zal daarmee in feite de fout van de dader niet herstellen.

*nindāya nāhiko kārya, sabe pāpa-lābha,
eteke nā kare nindā mahā-mahābhāga*

*aninduka hoi je sakṛt ‘kṛṣṇa’ bole
satya satya kṛṣṇa tāre uddhāribe hele*

Śrī Caitanya-caritāmṛta (Madhya-khaṇḍa 9.245-46)

Het bekritisieren van anderen levert geen voordeel op; het resulteert louter in zonde. Degenen, die niet bekritisieren, zijn het meest fortuinlijk. Śrī Kṛṣṇa zal heel zeker de persoon bevrijden, die met het uitspreken van Zijn naam nooit iemand bekritiseert.

Hier wordt het woord *nindā* gebruikt om te wijzen op afgunst en godslastering. In de *Skanda Purāṇa* staat geschreven,

*hanti nindati vai dveṣṭi / vaiṣṇavān nābhinandati
krudhyate yāti no harṣaṁ / darśane patanāni ṣaṭ*

Zes vormen van overtreding tegen toegewijden veroorzaken een val: (1) een Vaiṣṇava slaan of vermoorden, (2) een Vaiṣṇava bekritisieren, (3) zich hatelijk tegen een Vaiṣṇava gedragen, (4) een Vaiṣṇava niet verwelkomen, (5) een Vaiṣṇava woede tonen en (6) niet blij zijn bij het zien van een Vaiṣṇava.

De volgende houdingen vallen ook in de categorie van *vaiṣṇava-aparādha*: afgunstig zijn op een Vaiṣṇava, over aardse zaken spreken tegen een Vaiṣṇava, geen vertrouwen hebben in een Vaiṣṇava, ongehoorzaam zijn aan een Vaiṣṇava, intolerantie voor de activiteiten

van een Vaiṣṇava vertonen en zich kwaadaardig gedragen jegens een Vaiṣṇava.

Vanwege de zwaarte van *vaiṣṇava-aparādha* is dit de meest kwalijke overtreding en staat daarom bovenaan op de lijst. Omdat dit uitermate ernstig is, zal het praktisch altijd intensiveren en wordt dit het grootste obstakel in de toegewijde praktijk van de *sādhaka*. Śrīman Mahāprabhu zei in Zijn instructies aan Śrīla Rūpa Gosvāmī,

*jadi vaiṣṇava-aparādha uṭhe hātī mātā
upāde bā chiṅḍe, tāra śukhi' jāya pātā*

*tāte mālī jatna kori' kare āvaraṇa
aparādha-hastīr jaiche nā haya udgama*

Śrī Caitanya-caritāmṛta (Madhya-līlā 19.156-57)

Zodra de gekke olifant van *vaiṣṇava-aparādha* wordt geboren, ontwortelt hij de klimrank van toewijding en scheurt hem aan stukken, waarna de bladeren uitdrogen. De tuinder of de praktiserende toegewijde zal daarom met zorg een beschermende schutting neerzetten, zodat de gekke olifant van *vaiṣṇava-aparādha* niet kan binnenkomen.

Uit de woorden van Mahāprabhu kunnen we aflezen, welke de angstwekkende gevolgen zijn van *vaiṣṇava-aparādha*. De *sādhaka* dient vooral waakzaam te blijven om zich tegen deze overtreding te beschermen.

2b ~ Een Vaiṣṇava, die men heeft geschoffeerd, spijt betuigen en een plezier doen

tataś ca daivāt tasminn aparādhe jāte—“hanta pāmareṇa mayā sādhuṣu aparāddham iti” anutapto janaḥ “kṛṣṇānu sāmīyati taptāḥ kṛṣṇānunā evāyam” iti nyāyena tat-padāgra eva nīpatya prasādayāmīti viṣaṅṅa-cetasā praṇāti-stuti-sammānādibhis tasyopaśamaḥ kāryaḥ | kadācīt kasyacana kair api duṣprasādanīyatve bahu-dinam api tanmano ‘bhirocīny anuvṛtīḥ kāryā | aparādhasyāti-mahat tvāt kathaṅcīt tayāpy anivarttya kopatve “dhiṅ mām akṣiṇa-bhaktāparādhaṁ ni-

raya-koṭiṣu patantam” iti nirvidya sarvaṁ parityajya samāśrayaṇīyā nāma-saṅkīrtana-santatis tayā ca mahā-śakti-matyā ‘vaśyam eva kale tataḥ syād evoddhāraḥ |

BHĀVĀNUVĀDA – Wanneer iemand begrijpt, dat hij onopzettelijk een overtreding tegen de heilige naam heeft begaan door godslastering tegen een heilig persoon (*sādhu*) te plegen, dient hij dit als volgt te betreuren, “Alas, alas! Een lageklasse persoon, zoals ik, heeft een *sādhu* beledigd.” Door op deze manier spijt te hebben en volgens het principe, dat iemand, die is verbrand door vuur alleen door vuur verlichting vindt¹³, dient hij te denken, “Ik zal aan de voeten van die *sādhu* vallen en hem een plezier doen.” Om zijn overtreding te verzachten dient hij die *sādhu* op deze manier vol verdriet erbetuigingen en gebeden aan te bieden en alle respect te betonen. Als die *sādhu* daarmee niet wordt gekalmeerd, moet degene, die de overtreding beging, hem vele dagen dienen in overeenstemming met de voorkeur van de *sādhu*.

Als de overtreding tegen die grote ziel zo pijnlijk is geweest, dat deze op geen enkele manier kan worden verzacht, dient men alle activiteiten te staken en pogingen voor alles, dat tijdelijk is, achterwege te laten en volkomen zijn toevlucht te nemen tot de heilige naam door deze constant uit te spreken en op de volgende manier spijt te betrachten, “Ik ben verfoeilijk! De overtreding tegen een toegewijde is niet afgenomen. Ik zal in talloze hellen moeten vallen!” Door de kracht van deze overtreffend krachtige *śrī nāma-saṅkīrtana* zal die schofferende persoon zeker na verloop van tijd worden bevrijd.

PĪYŪṢA-VARṢIṆĪ-VṚTTI – Als men per ongeluk een overtreding tegen de voeten van een verheven ziel heeft begaan, dient men diepe

¹³ Dit gezegde verwijst naar een verhittende medicinale zalf gebruikt in Āyurveda voor de behandeling van brandwonden. –Red.

spijt te hebben en zichzelf als volgt op het matje te roepen, “Alas, alas, ik ben een uitermate verdorven figuur! Ik heb een overtreding begaan tegen de lotusvoeten van een heilig persoon.”

Zoals eerder gezegd, spijt is het eigenlijke proces van boetedoening (*prāyaścitta*) voor *aparādhā*. De schoffeerder kan de zuivere toegewijde, die hij heeft beledigd, zelfs een plezier doen door van hem om vergeving te vragen, maar tenzij het hart van de schoffeerder brandt in het vuur van zijn spijt, zal het nimmer worden gezuiverd. Zoals hitte [in de vorm van een medicinale zalf] iemand van brandwonden verlicht, zo dient een *sādhaka* vol spijt zijn overtreding op te heffen door vol gewetenswroeging zijn eerbetuiging, lofbetuiging en eerbied aan te bieden aan de voeten van de grote ziel, die hij heeft geschoffeerd. Als die grote toegewijde nog steeds niet is opgelucht, dient men hem een plezier te doen door hem vele dagen lang zowel rechtstreeks als indirect te dienen om zijn diepste verlangens te vervullen. Dit zal het hart van die genadevolle toegewijde doen smelten en hij zal de overtreder met blijdschap kunnen vergeven.

Is de overtreding zo ernstig, dat voornoemde methoden de beledigde persoon niet kunnen kalmeren of op de een of andere manier zijn woede niet kunnen doen afnemen, dient men diep te betreuren, “Alas, alas! Niets kan mijn overtreding tegen deze zuivere toegewijde verzachten. Ik ben zeker vervloekt tot miljoenen en miljoenen hellen.” Met een dergelijk nederige houding dient men alle andere activiteiten achterwege te laten en volkomen, ononderbroken toevlucht te zoeken bij *harināma-saṅkīrtana*. Op deze manier zal het uiterst krachtige proces van *harināma-saṅkīrtana* zeker een dergelijke, spijbtetuigende persoon na verloop van tijd bevrijden.

2c ~ Het onafgebroken chanten van een schoffeerder zonder spijt is een overtreding

kiṃ me muhur muhur eva pāda-patanādibhiḥ svāpakaṛṣa-svikareṇa “nāmāparādha-yuktānām nāmāny eva haranty agham” ity asyaiva paramopāyaḥ sa eva śamāśrayaṇīyaḥ iti bhāvanāyām pūrvavad eva punar api nāmāparādhaḥ |

BHĀVĀNUVĀDA – Niettemin kan een schoffeerder de volgende uitspraak van śāstra in overweging nemen, “nāmāparādha-yuktānām nāmāny eva haranty agham – men raakt van een overtreding tegen een heilig persoon bevrijd door constant nāma-saṅkīrtana uit te voeren”. Indien hij volgens deze uitspraak tot de conclusie komt, dat hij in plaats van zijn degeneratie te erkennen door herhaaldelijk aan de voeten te vallen van de grote persoonlijkheid, die hij heeft beledigd, beter zijn toevlucht kan nemen tot het uiterste middel – nāma-saṅkīrtana – om van zijn overtreding af te komen, pleegt hij in plaats van zijn nāma-aparādha uit te wissen juist nog meer nāma-aparādha.

PĪYŪṢA-VARṢINĪ-VṚTTI – Iemand, die wordt overweldigd door verlegenheid en schaamte, kan denken, “De geschriften zeggen, dat iemand, die nāma-aparādha heeft gepleegd, een overtreding kan reduceren door eenvoudig nāma-saṅkīrtana te doen, dus wat heeft het voor zin om mijn minderwaardigheid tentoon te spreiden door herhaaldelijk aan de voeten te vallen van de sādhu, die met mij misnoegd is? Ik ga mijn overtreding neutraliseren door mijn toevlucht te nemen tot nāma, de allerhoogste remedie.” Hiermee pleegt men de ersntige nāma-aparādha van immoreel handelen krachtens het chanten van de heilige naam.

2d ~ Toegewijden zijn heilig zelfs in gebreke van genade

na ca “*krpālur akṛta-drohas titikṣuḥ sarva-dehinām*” ity ādi sampūrṇa-dharmakā eva santas teṣām eva nindā aparādha iti vācyam | ‘*sarvācāra-vivarjitāḥ śaṭha-dhiyo vrātyā jagad-vañcakāḥ*’ ity tat-prakaraṇa-vartinā vacanena tādṛṣa-duṣcaritānām api bhagavantaṁ bhajatāṁ kaimutika-nyāyena sac-cid-ānanda-chabda-vācyatvena sūcitavāt |

BHĀVĀNUVĀDA – Men kan beweren, dat alleen iemand een *sādhu* of een Vaiṣṇava is, die beschikt over alle goede eigenschappen beschreven in *Śrīmad-Bhāgavatam* (11.11.29), zoals genade, vrijheid van kwaadaardigheid jegens alle wezens en verdraagzaamheid, en dat kritiek op een dergelijk persoon alleen een overtreding betreft. Maar dit is niet het geval, omdat de uitspraak van *Padma Purāṇa* er met sterke logica (*kaimutika-nyāya*¹⁴) op wijst, dat het woord *sat* (“heilig”) zelfs verwijst naar toegewijde aanbidders van Bhagavān, die verdorven zijn, die het ontbreekt aan ieder goed gedrag, die een dubbele moraal hanteren, die gevallen zijn en volslagen bedriegers zijn.

PĪYŪṢA-VARṢIṆĪ-VRTTI – Blasfemie van een *sādhu* is naar zeggen de grootste en meest krachtige hindernis voor *bhajana*. In *Śrīmad-*

¹⁴ *Kaimutika-nyāya* – Deze vorm van logica (*nyāya*) wordt gebruikt, wanneer de invoer van een voorgaande uitspraak de betekenis van een volgende uitspraak vaststelt of uitsluit. Bijvoorbeeld, “Een gewicht, dat door een zwak persoon kan worden gedragen, kan zeker door een sterk persoon worden gedragen.” Met andere woorden, als zelfs een verdorven persoon (*sudurācārī*), die zich ten volle bezighoudt met *bhagavad-bhajana*, als een *sādhu* dient te worden beschouwd, moet een *bhagavad-bhakta*, die het ontbreekt aan goede eigenschappen beschreven in *sāstra*, zoals genade en verdraagzaamheid, noodzakelijkerwijs als een *sādhu* worden beschouwd. Iedere wandaad tegen hem wordt beschouwd als een *aparādha*. – Śrī Śrīmad Bhaktivedānta Vāmana Gosvāmi Mahārāja.

Bhāgavatam (11.11.29-31) beschrijft Bhagavān aan Uddhava de symptomen van *sādhus*, de zuivere toegewijden van God,

kṛpātur akṛta-drohas / titikṣuḥ sarva-dehinām
satya-sāro 'navadyātmā / samaḥ sarvopakāraḥ
kāmair ahata-dhīr dānto / mṛduḥ śucir akiñcanaḥ
anīho mīta-bhuk sāntaḥ / sthīro mac-charaṇo munih
apramatto gabhīrātmā / dhṛtimāñ jīta-ṣaḍ-guṇaḥ
amāni māna-daḥ kalyo / maitraḥ kārūnikaḥ kaviḥ

Dierbare Uddhava, Mijn toegewijde is zowaar de personificatie van genade. Hij koestert nimmer vijandige gevoelens voor enig levend wezen en hij verdraagt met plezier het meest verschrikkelijke lijden. De essentie van zijn leven is waarheid. Er komt nooit enige vorm van immorele gedachte in zijn hoofd op. Hij is gelijkmoedig tegen iedereen en hij handelt voor het welzijn van iedereen. Zijn intelligentie wordt nimmer besmet door materiële verlangens. Hij is zelfbeheerst, liefdevol en zuiver. Hij is vrij van bezitsdrang en doet geen moeite voor aardse zaken. Hij eet bescheiden en blijft rustig. Zijn intelligentie is stabiel en hij is alleen van Mij afhankelijk. Hij blijft altijd verzonken in gedachten over de aard van de ziel. Hij is vrij van verwarring en is nuchter en geduldig. Hij heeft de zes materiële eigenschappen overwonnen: honger, dorst, verdriet, begoocheling, geboorte en dood. Hij verwacht van niemand respect voor zichzelf, toch gunt hij altijd de eer aan anderen. Hij gaat met iedereen op een vriendschappelijke manier om met een hart, dat overloopt van mededogen, en hij beschikt over feitelijke kennis van de waarheid (*tattva*) over Mij.

Sommigen kunnen zeggen, dat iemand, die beschikt over al deze symptomen een ware heilige is en dat daarom een overtreding tegen zijn voeten ware *nāma-aparādha* is, terwijl het bekritisieren van iemand in de kleding van een heilige, die niet over de bovengenoemde eigenschappen beschikt, geen overtreding is. Als zo iemand kwaad wordt, omdat hij door iets onbenulligs is beledigd en met geen mogelijkheid kan worden gekalmeerd, is dit zeker een indicatie van de

afwezigheid van bovengenoemde eigenschappen. Op basis daarvan concluderen ze, dat kritiek op hem niet zou worden gecategoriseerd als *nāma-aparādha*.

De gerespecteerde auteur zegt, dat een ieder, die dit denkt, een grote vergissing begaat. In de *Pada Purāṇa* spreekt Śrī Sanat Kumāra tegen Śrī Nārada over *nāma-aparādha*,

*sarvācāra-vivarjitāḥ saṭha-dhiyo vrātyā jagad-vañcakā
dambha-ahañkṛti-pāna-paisuna-parāḥ pāpās tyajā niṣṭhurāḥ
ye cānye dhana-dāra-putra-niratāḥ sarva-adhamās te 'pi hi
śrī-govinda-padāravinda-śaraṇā muktā bhavanti dvija*

O *brāhmaṇa*, verdorven lieden zijn verstoken van alle deugdzame eigenschappen. Ze hebben een dubbele moraal, ze zijn gevallen, oneerlijk, ijdel en egoïstisch, verslaafd aan intoxicatie, gewelddadig, onreligieus, vulgair, wreed en op grove wijze ingenomen met hun rijkdom, zonen en vrouw. Zelfs dergelijk extreem gevallen lieden worden bevrijd van het materiële bestaan door zich over te geven aan de lotusvoeten van Śrī Govinda.

Uit deze woorden van *sāstra* leiden we af, dat zelfs personen, die zich op een dergelijk lage manier gedragen, *sādhus* zijn, indien ze *bhajana* van Śrī Hari uitvoeren. Bhagavān Zelf zei tegen Arjuna,

*api cet su-durācāro / bhajate mām ananya-bhāk
sādhur eva sa mantavyaḥ / samyag vyavasito hi saḥ*

Bhāgavad-gītā (9.30)

Zelfs iemand met een abominabel karakter, die zich met exclusieve toewijding aan Mij (*ananya-bhajana*) bezighoudt, wordt desondanks als een *sādhu* beschouwd, want zijn intelligentie is geheel gericht op *bhakti* aan Mij.

Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura schrijft in zijn commentaar, *Sārārtha-varṣiṇī*, op dit vers, “De toegewijde, die uitsluitend Śrī Kṛṣṇa en geen halfgod of godin vereert, die nooit baatzuchtig werk (*karma*) verricht of kennis (*jñāna*) ontwikkelt en die nooit verlangt

naar werelds geluk maar alleen naar het geluk van Śrī Kṛṣṇa, is zo-
waar een *sādhu*.”

Zodra een dergelijke exclusieve toewijding in een beoefenaar ontwaakt, ontwikkelt hij van nature verzaking en een afkeer van alles, dat geen relatie met Kṛṣṇa heeft. Als in hem af en toe verfoeilijk gedrag wordt waargenomen vanwege sterke schadelijke indrukken uit een voorgaand leven – zelfs extreme wandaden, zoals geweld tegen anderen, diefstal van andermans rijkdom en onwettige relaties met andermans vrouw – dienen we hem toch als een *sādhu* te accepteren. Dit komt, omdat exclusieve toewijding door dergelijke eigenschappen niet kan worden besmet. *Bhakti* wekt snel een gevoel van spijt in hem, ze zorgt dat hij deugdzaam wordt en kent hem eeuwige vrede toe.

*kṣipram bhavati dharmātmā / saśvac-chāntim nigacchati
kaunteya pratijānihi / na me bhaktaḥ praṇaśyati*

Bhāgavad-gītā (9.31)

Die uiterst verdorven persoon wordt snel eerbaar en krijgt blijvende rust. O zoon van Kuntī, verklaar stoutmoedig, dat Mijn toegewijde nooit ten onder gaat.

De geschriften achten iemand heilig, die zich aan *bhajana* wijdt, ook al zien we, dat hij zich abominabel gedraagt. Zelfs als gebreken, zoals woede of onverdraagzaamheid, in hem waarneembaar zijn, moet hij toch als een *sādhu* worden beschouwd. Het uiten van kritiek op hem resulteert zonder twijfel in de eerste *nāma-aparādha*, namelijk blasfemie van heiligen. Men dient daarom de ernst van deze overtreding niet te veronachtzamen maar met zorg te streven zich te rectificeren op de manier, zoals eerder aangegeven. Er is geen andere uitweg.

Er is in een leven gewijd aan *bhajana* geen ruimte voor enige vorm van kritiek of boosaardigheid. Śrīman Mahāprabhu heeft

daarom over nederigheid instructies gegeven aan degenen, die *nā-ma-bhajana* uitvoeren.

*je-rūpe loile nāma, prema upajaya
tāra lakṣaṇa-sloka śuno, svarūpa-rāma-rāya*

Śrī Caitanya-caritāmṛta (Antya-līlā 20.20)

Svarūpa Dāmodara Gosvāmī en Rāmānanda Rāya, luister alsjeblijft naar het vers, dat laat zien, hoe de heilige naam dient te worden gechant om *prema* te wekken.

*ṭṛṇād api sunīcena / taror api sahiṣṇunā
amāninā mānadena / kīrtanīyaḥ sadā hariḥ*

Śrī Śikṣāṣṭaka (3)

Śrī Caitanya-caritāmṛta (Antya-līlā 20.21)

Alleen hij, die zich lager acht dan een grasspriet en toleranter is dan een boom, die voor zichzelf geen eer verwacht te krijgen maar in staat is alle anderen gepaste eer te geven, is gekwalificeerd om onophoudelijk de heilige namen van Śrī Hari te chanten.

*uttama haiyā āpanāke māne ṭṛṇādharma
dui prakāre sahiṣṇuta kare vṛkṣa-sama*

*vṛkṣa jeno kāṭileha kichu nā bolaya
śukāiyā maileha kāre pānī nā māgaya*

*jei je māgaye, tāre deya āpana-dhana
gharma-vṛṣṭi sahe, āner karaye rakṣaṇa*

*uttama haiyā vaiṣṇava habe nirabhimāna
jīve sammān dibe jāni 'kṛṣṇa'-adhiṣṭhāna*

*ei-mata haiyā jei kṛṣṇa-nāma laya
śrī-kṛṣṇa-caraṇe tāra prema upajaya*

Śrī Caitanya-caritāmṛta (Antya-līlā 20.22-26)

Ofschoon een toegewijde zeer verheven is, beschouwt hij zichzelf onbeduidender dan gras en verdraagt evenals een boom alles op twee manieren: op het moment, dat hij wordt gerooid, tekent hij geen pro-

test aan en wanneer hij uitdroogt, vraagt hij niet naar water. Aan een ieder, die iets van hem verlangt, geeft hij desondanks zijn rijkdom [vruchten, bloemen, hout, schors, sap enzovoort]. Terwijl de boom zelf hitte en regen verdraagt, biedt hij bescherming aan anderen. Een Vaiṣṇava is zeer verheven en heeft geen vals-ego maar biedt iedereen zijn respect aan, omdat hij weet, dat iedereen de rustplaats van Śrī Kṛṣṇa is. Door de heilige naam van Śrī Kṛṣṇa op deze manier te chanten krijgt hij liefde voor de lotusvoeten van Śrī Kṛṣṇa.

Afgezien van gewone *sādhakas* kunnen zelfs uiterst krachtige personen zich niet beschermen tegen de nadelige effecten van een overtreding tegen een toegewijde. Śrī Caitanya-*bhāgavata* (*Madhyakhaṇḍa* 13.388) stelt het als volgt,

*śūlapāṇi sama jadi bhakta-nindā kare
bhāgavata-pramāṇe tathāpi śighra mare*

Als een groot persoon, zelfs iemand zo krachtig als Śrī Śiva, godslastering pleegt tegen een toegewijde, zal hij – zoals wordt aangetoond in *Śrīmad-Bhāgavatam* (5.10.25) – zeer snel verwelken en sterven.

*sarva mahā-prāyaścitta je kṛṣṇera nāma
vaiṣṇava-aparādhe seha nā milaye trāṇa*

Van alle soorten boetedoening is het chanten van de naam van Kṛṣṇa de beste, maar als iemand, die de naam van Kṛṣṇa chant, een Vaiṣṇava schoffeert, zal hij nimmer worden bevrijd.

Om te worden gezegend en de vrucht van *nāma-saṅkīrtana* te krijgen wordt daarom het volgende geadviseerd.

*nā loibe kāro doṣa, nā koribe kāro roṣa,
praṇamaho sabāra caraṇa*

Śrī Prema-bhakti-candrikā (9.19)

Kijk niet naar iemands fouten, word op niemand kwaad, maar bied respect aan ieders voeten.

Alleen iemand, die deze principes volgt, krijgt de hoogste voorspoed en alleen dan is de hoogst genadevolle Śacīnandana Śrī Gaurahari met hem tevreden. Om deze reden zegt Śrī Caitanya-bhāgavata (*Madhya-khaṇḍa* 10.312) het volgende,

*kāhāre nā kare nindā, 'kṛṣṇa kṛṣṇa' bole
ajaya caitanya sei jinibeka hele*

Iemand, die nooit iemand bekritiseert en altijd de naam van Kṛṣṇa chant, verovert Śrī Caitanya Mahāprabhu, die onoverwinnelijk is.

2e ~ Het heilige voetenstof van de mahā-bhāgavata kan een overtreding niet verdragen

kirī ca, kaścīn mahā-bhāgavatatvāt mahāparadhīny api yadyapi na kupyati tad api tatrāparādhavatā sva-suddhy-artham pranaty-ādibhir anuvartanīya eva saḥ | “serṣyam mahāpuruṣa-pāda-pāṁsubhir niraṣṭa-tejaḥsu tad eva śobhanam” iti satām vākyena tac-caraṇa-reṇūnām asaḥiṣṇutayā tat-phala-pradatvāva-gamāt |

BHĀVĀNUVĀDA – Vanwege hun uiterst vergevingsgezinde karakter worden sommige mahā-bhāgavata Vaiṣṇava's niet boos, zelfs al is een ernstige overtreding tegen hen begaan. Niettemin dient de overtreder voor zijn eigen zuivering om vergeving te vragen door zijn erbetuigingen aan die Vaiṣṇava aan te bieden en hem dienst te verlenen.

In *Śrīmad-Bhāgavatam* (4.4.13) staat geschreven, “Het voetenstof van de zuivere toegewijden zal een schoffeerder depriveren van al zijn kracht. Kritiek op heilige persoonlijkheden past alleen de verdorvenen [aangezien ze een gepaste consequentie zullen ondergaan].”

Deze woorden gesproken door grote persoonlijkheden wijzen erop, dat het voetenstof van die zuivere toegewijden geen overtreding

tegen die toegewijden kan verdragen en dat dit heilige voetenstof de schoffeerder zeker het resultaat van zijn *aparādha* zal geven.

PĪYUṢA-VARṢIṆĪ-VṚTTI – Met betrekking tot de kenmerken van zuivere toegewijden staat in *Śrīmad-Bhāgavatam* (11.2.45) het volgende,

*sarva-bhuteṣu yaḥ paśyed / bhagavad-bhāvam ātmanah
bhūtāni bhagavatya ātmany / eṣa bhāgavatottamaḥ*

[Śrī Havi Yogindra zei tegen Śrī Nimi Mahārāja,] O Koning, iemand die zijn eigen aantrekkingskracht tot Śrī Kṛṣṇacandra, de Ziel der zielen, in alle *jīvas* waarneemt, en die ook alle levende wezens binnen de bescherming van Śrī Kṛṣṇa ziet wonen, is een *uttama-bhāgavata*.

Dergelijke *mahā-bhāgavatas* zwerven over deze Aarde en zijn verzonken in *prema* zonder zich van de externe wereld bewust te zijn. Als iemand hen schoffeert of zich vijandig tegen hen gedraagt, worden ze niet verontwaardigd en nemen er geen aanstoot aan. Sommigen, die dit horen, kunnen gaan denken, dat kritiek leveren op hen niet als *aparādha* kan worden beschouwd, omdat ze nooit boos worden en er geen aanstoot aan nemen.

In dit verband legt Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura uit, dat deze zuivere toegewijden van niemand aanstoot nemen, maar dat het hart van de schoffeerder extreem verontreinigd raakt. Dus als iemand per ongeluk kritiek uitoefent of een overtreding begaat tegen een zuivere toegewijde, dient hij om zijn hart te zuiveren die toegewijde een plezier doen door aan zijn voeten te vallen, hem te prijzen en om zijn vergeving te smeken. In de wetenschap dat hij een verheven heilige is, die uitsluitend is gewijd aan het chanten van de heilige naam, dient hij *nāma-kīrtana* in zijn gezelschap uit te voeren. Hierdoor krijgt de dader snel de genade van Nāma Prabhu.

Hier kan nog een andere vraag rijzen. Als zuivere toegewijden lofprijzing, eerbetuiging, godslastering en kwaadaardigheid als gelijkwaardig zien, kunnen ze niet boos worden door te worden bekri-

tiseerd en is het niet mogelijk hen een plezier te doen door hen te prijzen of *praṇāma* aan te bieden. Hoe kan dan de schoffeerder zijn hart zuiveren en de overtreding uitwissen door in hun voetspoor te volgen, lof te betuigen en eerbetuigingen aan te bieden?

De auteur citeert *Śrīmad-Bhāgavatam* en de woorden van Śrīmatī Sati-devī, die in razernij ontstak bij het zien van gebrek aan respect voor haar echtgenoot, Śrīman Mahādeva (Śrī Śiva), bij het vuur-offer, dat door haar vader, Dakṣa, werd geleid. Dit toont aan, dat een *mahā-bhāgavata* weliswaar nooit ergens aanstoot aan neemt, maar dat zijn voetenstof het niet kan verdragen. Dus om het voetenstof van de Vaiṣṇava te kalmeren is het de verantwoording van de overtreder om hem oprecht lof te betuigen en eerbetuigingen aan te bieden.

*nāścaryam etad yad asatsu sarvada
mahad-vinindā kuṇapātma-vādiṣu
serṣyariṁ mahāpūruṣa-pāda-pāṁsubhir
nirasta-tejaḥsu tad eva śobhanam*

Śrīmad-Bhāgavatam (4.4.13)

Het is geen wonder, dat zulke klunzen, die een kadaver als het zelf beschouwen, herhaaldelijk en op afgunstige wijze grote zielen belasten. Dergelijke godslastering past bij hen. Hoewel deze verheven persoonlijheden geen acht slaan op de activiteiten van dergelijke figuren, kan hun voetenstof de overtreding niet verdragen en ruïneert het hun vermogen.

Uit deze grote les kunnen we afleiden, dat dergelijke verdorven personen niettemin het stof van de heilige voeten van die zuivere toegewijde moeten kalmeren, dat ze in zijn voetspoor moeten volgen en hem moeten vereren door hem te verheerlijken en hem eerbetuigingen aan te bieden, ook al wekt het onbeschofte gedrag van boosaardige figuren totaal geen woede in het hart van een grote toegewijde. Doen ze dat niet, zal het stof van de heilige voeten van

de toegewijde niet nalaten hen de geschikte vergelding voor hun overtreding uit te meten. Hieraan valt niet te twijfelen.

2f ~ De mahā-bhāgavata kan onafhankelijk en zonder onderscheid zijn genade schenken

kim ca, duravagama-niṣkāraṇake kvacit kṛpā-dṛṣṭau prabhaviṣṇau svacchanda-carite kvacin mahā-bhāgavata-maulau tu na kāpi maryādā paryāpnoti | yathā śivikām vāhayati kaṭūkti-viṣa-varṣiṇy api rahūgaṇe śrī-jaḍa-bharatasya kṛpā | yathā ca pāṣaṇḍa-dharmāvalambini sva-hiṁsārtham upaseduṣi daitya-samūhe uparicarasya vasoś cedi-rājasya | yathā vā mahā-pāpini sva-lalāṭe rudhira-pātiny api mādhave prabhu-varasya nityānandasyeti |

BHĀVĀNUVĀDA – Alleen die heilige personen, de kroonjuwelen onder de mahā-bhāgavatas, zijn onafhankelijk en volkomen gekwalificeerd om genade te schenken met een onbekende reden, of zelfs helemaal zonder reden. Wat dit betreft, zijn op hen geen regels en regulerende principes, noch een grens of limiet van toepassing. Bijvoorbeeld, Koning Rahūgaṇa liet zich door Jaḍa Bharata in zijn draagstoel vervoeren en stortte giftige woorden over hem heen vol harde, bittere kritiek. Het is legendarisch, dat ondanks dit gedrag van de koning Jaḍa Bharata hem genade gaf. Demonen, die zich vasthouden aan heidense principes, kwamen de koning van Cedi, Uparicara Vasu, schade berokkenen, maar Uparicara Vasu schonk hen zijn genade. Op dezelfde manier schonk Śrī Nityānanda genade aan de uitermate verdorven Mādhāi, zelfs nadat Mādhāi Hem op Zijn hoofd had geslagen en het bloed eruit stroomde.

PIYUṢA-VARṢIṆĪ-VṚTTI – Mahā-bhāgavata toegewijden zijn verzonken in de vervoering van spirituele zegen (*bhāva*) en kennen geen materiële gehechtheid en afgunst, enzovoort. Ze bewegen zich op die manier door de wereld zonder te worden verstoord door lofprijzing of kritiek. Zoals eerder gezegd, begaat iemand, die hen bekriti-

seert, echter een zeer ernstige overtreding. Niettemin zijn dezelfde regels niet in iedere situatie van toepassing. De *mahā-bhāgavatas* zijn van nature onafhankelijk en volkomen bekwaam om grondeloze genade te schenken. Daarom werpen ze hun oneindige compassie en genadevolle blik soms zelfs over grote schoffeerders, die hen hebben mishandeld of godslastering tegen hen hebben gepleegd. De gerespecteerde auteur heeft dit met drie volgende voorbeelden geïllustreerd.

De koning van Sindhu en Sauvīra, Koning Rahūgaṇa, werd eens op een draagstoel langs de rivier Ikṣumati vervoerd. Onderweg werd een van de dragers ziek en de opzichter van het transport van de koning had iemand nodig om hem te vervangen. De opzichter kwam een *brāhmaṇa* jongen van de Āṅgirasa dynastie tegen, de *paramabhāgavata* Śrī Jaḍa Bharata. Śrī Jaḍa Bharata was vrij van ieder lichaamsbewustzijn, was een vriend van alle levende wezens en kende geen boosaardigheid. Toen de opzichter zijn stevige, goedgebouwde postuur zag, liet hij hem het palankijn van de koning dragen.

Zonder een woord te zeggen tilde Jaḍa Bharata het palankijn op en begon zwiggend met de andere dragers mee te lopen. Hij bestudeerde het pad met aandacht en zette iedere stap zorgvuldig neer om geen mieren en andere insecten plat te lopen. Daarom kon hij geen gelijke tred houden met de andere dragers, waardoor Mahārāja Rahūgaṇa in zijn draagstoel heen en weer rolde. De koning bestrafte de dragers een paar keer. Omdat ze bang waren voor meer straf, zeiden ze, “Uw Hoogheid, deze nieuwe drager loopt onregelmatig, waardoor het palankijn heen en weer schokt.”

De koning was witheet van woede en sprak, “Hoezo? Het lijkt wel of je bent uitgeput! Draag je dit apparaat in je eentje? Ben je een magere zwakkeling op leeftijd? Loop normaal! Weet je niet, wie ik ben!”

Ondanks dat hij met deze bespottende woorden belachelijk werd gemaakt, reageerde Jaḍa Bharata niet en ging door met het dragen van de palankijn van de koning, zoals eerder. Hoe zouden minachtende, beschimpende woorden woede kunnen oproepen, die geen betekenis hebben in het hart van iemand, die zich buiten het vals-ego van lichamelijke identificatie bevindt? Die woorden hadden niet het minste of geringste effect op Jaḍa Bharata en hij vervolgde het pad op zijn manier. Toen het palankijn weer begon te stoten en te duiken, werd Mahārāja Rahūgaṇa furieus.

“Wat ben jij? Een lopend lijk? Ben je niet bang om mijn opdracht in de wind te slaan? Onthoud het volgende: zoals Yamarāja iedereen een straf oplegt, zo zal ik ook een angstaanjagende straf uitmeten. En dan zal je wel goed lopen.”

Met een lichte glimlach gebruikte Jaḍa Bharata toen de woorden van de koning zelf om wonderbaarlijke, ongekende instructies vol spirituele kennis te geven. Hij sprak van het lichaamsbewustzijn van dik en dun, hij sprak van geboorte en dood en over de kennis van de hoogste transcendente realiteit. Bij het horen van deze authentieke instructies over spirituele waarheid raakte de koning verootmoedigd en stapte onmiddellijk uit het palankijn, legde zijn hoofd op de lotusvoeten van Jaḍa Bharata en vroeg om vergeving voor zijn overtreding.

De vele vragen van Koning Rahūgaṇa werden op bevredigende wijze beantwoord en zijn leven werd een succes. Hij legde zijn identificatie met het lichaam af, ging zich toeleggen op *bhagavad-bhajana* en bereikte de hoogste bestemming. Ondanks het begaan van overtredingen kreeg hij toch de zegen van de *mahā-bhāgavata* Jaḍa Bharata en werd gezegend. De geschiedenis van Jaḍa Bharata en Mahārāja Rahūgaṇa staat in detail beschreven in Canto Vijf van *Śrīmad-Bhāgavatam*.

Het tweede voorbeeld beschrijft de koning van Cedi genaamd Mahārāja Uparicara Vasu. Śrī Jīva Gosvāmīpāda vertelt in *Bhakti-*

sandarbha (*Anuccheda* 176) de geschiedenis van Uparicara Vasu uit de *Viṣṇu-dharmottara*. Dit verslag toont aan, hoe grote zielen zelfs aan ernstige schoffeerders genade schenken.

Met het doel om de halfgoden bij te staan roeide Mahārāja Uparicara de demonen uit. Met spijt van het aanrichten van geweld tegen anderen raakte hij onhecht van materieel plezier en ging met een bezorgd hart Pātāla-loka [een ondergrondse planeet] binnen met de wens om constant op Śrī Hari te mediteren.

De demonen waren erachter gekomen, dat hun vroegere vijand had afgezien van geweld en ongewapend naar Pātāla-loka was vertrokken. Toen ze een geschikt moment vonden om wraak te nemen, gingen ze naar Pātāla-loka en benaderden Uparicara Vasu met het voornemen om hem te vermoorden. Op het moment, dat ze hun wapens ophieven om hem te onthoofden, bevroren hun wapens in de lucht en ze waren niet meer in staat die grote toegewijde neer te slaan. Dit kon plaatsvinden door de kracht van zijn toewijding aan Bhagavān.

De demonen gingen naar hun voorganger, Śukrācārya, en nadat ze zijn raad hadden vernomen, gingen ze terug naar Pātāla-loka, waar ze het atheïsme gingen verkondigen. Hier dient te worden opgemerkt, dat Śukrācārya bij het horen van het verslag van dit incident de conclusie had getrokken, dat niemand een haar op zijn lichaam zou kunnen krenken, zolang het hart van Uparicara Vasu verzonken bleef in herinnering aan Bhagavān. Indien echter Uparicara Vasu Bhagavān in zijn hart ongehoorzaam zou zijn of zou veronachtzamen, zou hij kunnen worden vermoord. Daarom zei Śukrācārya tegen de demonen, “Ga naar Uparicara Vasu en kondig luidkeels aan, ‘God bestaat niet! De vedische geschriften zijn fraude!’”

Ze volgden de raad van Śukrācārya op en gingen binnen gehooraafstand van Uparicara Vasu luidkeels het atheïsme verkondigen, waardoor zijn meditatie enigszins werd verstoord. Bij het zien van hun ongeluk vulde zijn hart zich met compassie. Hij dacht, “Alas,

wat een tragedie voor deze demonen! Om mij van mijn leven te beroven zijn ze zelfs bereid om het bestaan van Bhagavān te verdonkeremen, de Heer van iedereen, de Oorzaak der oorzaken en de hoogste bestuurder van alles. O hoogst genadevolle Bhagavān, weest U hen alstublieft goedgezind, zuivert U hun armetierige intelligentie en dompelt U hen onder in de nectar van devotie aan Uw lotusvoeten.” Door dit genadevolle gebed van de toegewijde van Bhagavān werden al die demonen toegewijden van God.

Een tweede geschiedenis van Koning Uparicara van Cedi wordt uitvoerig beschreven in de *Mahābhārata* (*Ādi-parva* 63 en *Śānti-parva* 337).

Uparicara was de zoon van Koning Pirava. Hij hield zich constant bezig met dharmische praktijken. Bij één gelegenheid voerde hij zulke grote soberheden uit, dat Indra en andere halfgoden het vermoeden kregen, dat hij dit deed om de positie van Indra te bemachtigen. Ze benaderden hem hierover en hij zag op kalme wijze af van zijn soberheden. Vervolgens beloonden ze hem met het koninkrijk van Cedi en Indra bood hem een reusachtig celestijns, met juwelen ingelegd moederschap aan, dat in de lucht bleef hangen, waar het gereed stond voor gebruik. Indra gaf hem ook een *vaijayantī-mālā*, een bepaalde bloemenslinger, die een ieder in een oorlog kon beschermen tegen allerlei soorten wapens. Toen de tijd daar was, kroonde de koning zijn zonen tot koning van zijn gebiedsdelen en trok zich daarna terug in zijn moederschap om overal naartoe te reizen.

Op zekere dag was er een dispuut ontstaan tussen de halfgoden en de *brahmarṣis* (wijzen gerealiseerd in onpersoonlijk *brahma*, de Absolute Waarheid). Vooraanstaande geschriften, die handelen over de manier om materieel plezier (*karma-kāṇḍa*) te krijgen, zeggen, dat *yajña* wordt uitgevoerd met *aja*. Wat is *aja* precies? De *brahmarṣis* zeiden, dat het woord *aja* betekent *anna-jīva* of graankorrels. Met andere woorden, vuuroffers worden uitgevoerd met

graankorrels als offergave. Maar de halfgoden beweerden, dat *aja* hier betekent het offeren van een offerbok. Met andere woorden, men dient *yajña* uit te voeren met het ritueel slachten van een bok. De *brahmarṣis* zeiden, “Dit is Satya-yuga en een *yajña*, die letsel aan een dier toebrengt, kan geen religieuze bezigheid (*dharma*) van een heilig persoon zijn; dit wordt als godslastering beschouwd.”

Toen het debat in volle gang was, kwam Śrī Uparicara langs en stapte uit zijn moederschip. “O halfgoden,” zeiden de *brahmarṣis*, “deze Koning Vasu is uitermate religieus. Zijn uitvoering van *yajña* is ongeëvenaard en hij is buitengewoon vrijgevig en eerlijk. Laat hem dit dispuut tot een beslissing brengen.” De halfgoden aanvaardden dit voorstel. Nadat ze de details aan Koning Uparicara hadden medegedeeld, zei hij, “Vertel me eerst eens eerlijk, wie van jullie hebben *aja* geïnterpreteerd als ‘een bok’ en wie hebben gezegd, dat het ‘graankorrels’ betekent?” Nadat beide partijen hun antwoord hadden gegeven, koos Koning Uparicara de zijde van de halfgoden.

De *brahmarṣis* waren vertoornd. “U weet dondersgoed, dat *aja* hier graankorrels betekent, maar toch kiest u de zijde van de halfgoden. U moet nu krachtens onze vervloeking uit de hemel vallen en door de aarde heen rechtstreeks in Pātāla belanden. Indien uw uitspraak de Veda’s en de *sūtras* tegenspreekt, zal onze vloek zeker effect krijgen. En indien hetgeen wij hebben gezegd niet overeenkomt met de geschriften, zullen wij degenen zijn, die vallen.”

Op dat moment viel Koning Uparicara Vasu in Pātāla-loka. Ondanks zijn verblijf daar bleef hij echter constant de heilige naam van Bhagavan chanten. Śrī Nārāyaṇa werd spoedig met hem tevreden en stuurde Garuḍa om Koning Uparicara Vasu op te halen en bij Hem te brengen in Vaikuṅṭha.

De betekenis hiervan is, dat Bhagavān ondanks de overtreding van Uparicara Vasu tegen de *brahmarṣis* en andere deugdzame

persoonlijkheden hem toch heeft begunstigd, waardoor hij een residentie in Vaikuṅṭha kreeg.

Hoewel iemand heilige personen met een onafhankelijk karakter kan schofferen, kan de dader toch worden bevrijd. Dit is de essentie ervan. Op deze manier kunnen de restricties van [gewone] moraliteit de *mahā-bhāgavata* niet inperken.

Als derde voorbeeld noemt de gerespecteerde auteur, Śrī Cakravartī Ṭhākura, de genade, die aan Mādhāi werd geschonken door de hoogst genadevolle Śrī Nityānanda, die nooit boos wordt. De bevrijding van Jagāi en Mādhāi is een zeer gevierd spel van Śrī Gaura-Nityānanda.

Op een dag riep Śrī Caitanya Mahāprabhu Śrī Nityānanda en Śrī Haridāsa Ṭhākura bij Zich en zei, “Nityānanda en Haridāsa, gaan jullie Mijn lessen wijd en zijd verspreiden. Ga van huis naar huis en van deur naar deur en vertel de mensen, ‘Leer de ontologische waarheid (*tattva*) van Śrī Kṛṣṇa en ga Hem vereren. Zeg tegen iedereen, dat ze dagelijks Zijn heilige namen moeten chanten: *hare kṛṣṇa hare kṛṣṇa kṛṣṇa kṛṣṇa hare hare / hare rāma hare rāma rāma rāma hare hare*.’”

Nadat Śrī Nityānanda Prabhu en Haridāsa Ṭhākura deze opdracht van Śrīman Mahāprabhu hadden gekregen, gingen ze dagelijks van huis naar huis, waar ze bedelden om aalmoezen, “Chant de heilige namen van Kṛṣṇa en vereer Hem! Śrī Kṛṣṇa is de ziel, de rijkdom en de levensadem van de hele wereld. Jullie dienen uitsluitend Hem te dienen.” Op deze manier waren ze aan het prediken en gingen van deur naar deur.

Toen Śrī Nityānanda Prabhu en Haridāsa Ṭhākura *bhakti* verkondigden in de stad Navadvīpa, liepen ze tegen twee dronkaards aan, Jagāi en Mādhāi, die aan de hoofdweg alcohol zaten te drinken. Hoewel Jagāi en Mādhāi geboren *brāhmaṇas* waren, waren hun verschijning en temperament afschrikwekkend. Ze lieten zich vollopen met alcohol en gingen plunderen en moorden. Er bestond geen

zonde, die ze niet hadden begaan. Toen Śrī Nityānanda hen zag, vulde Zijn hart zich met mededogen.

De mensen probeerden Nityānanda Prabhu tegen te houden, maar Hij had het besluit genomen om Jagāi en Mādhāi te bevrijden. Hij ging naar hen toe en zei tegen hen de heilige naam van Śrī Kṛṣṇa uit te spreken. Ze waren alletwee hopeloos beschonken en zodra ze de naam van Śrī Kṛṣṇa uit de mond van Nityānanda Prabhu hoorden, stonden ze op om Hem tegen de grond te slaan. Śrī Nityānanda Prabhu en Śrī Haridāsa Ṭhākura renden weg en de twee schurken kwamen achter hen aan. Het aanzicht hiervan deed verdorven lieden grinniken en heilige mensen treuren. Op de een of andere manier konden Śrī Nityānanda Prabhu en Haridāsa Ṭhākura ontsnappen.

De volgende dag gingen Śrī Nityānanda Prabhu en Haridāsa Ṭhākura terug naar die plek, waar de twee dronkaards uit een aarden pot wijn zaten te lurken. Śrī Nityānanda Prabhu ging weer naar hen toe en zei hen de heilige naam van Śrī Kṛṣṇa uit te spreken, waarop Mādhāi een scherf van een gebroken pot greep en op het hoofd van Śrī Nityānanda Prabhu sloeg, waardoor het bloed eruit stroomde. Toen aan Mahāprabhu werd gerapporteerd, dat Jagāi en Mādhāi Nityānanda hadden verwond, werd Mahāprabhu woedend en rende naar de plek, waar ze zaten. Toen Hij het bloed uit het hoofd van Śrī Nityānanda Prabhu zal lopen, riep Hij Zijn werpschijf aan en schreeuwde “*Cakra, cakra!*”

Onmiddellijk verscheen de Sudarśana *cakra* in Mahāprabhu’s hand. Maar Śrī Nityānanda Prabhu riep, “Jagāi heeft Me gered door zijn broer Mādhāi te zeggen Me niet aan te vallen! Daarom heeft Mādhāi geen tweede keer geprobeerd Me neer te slaan.” Mahāprabhu omhelsde toen Jagāi, die uitriep, “Kṛṣṇa! Kṛṣṇa!” en viel in *prema* bewusteloos op de grond. Het hart van Mādhāi werd ook getransformeerd en hij viel aan de lotusvoeten van Śrīman Ma-

hāprabhu, die tegen hem zei, “Zolang Śrī Nityānanda Prabhu jou niet vergeeft, kun jij op geen enkele manier worden bevrijd.”

Śrī Nityānanda Prabhu bad uit naam van Mādhāi, “O Heer, schenk alsjeblijft ook *kṛṣṇa-prema* aan Mādhāi.”

Śrīman Mahāprabhu legde Zijn hand op het hoofd van Mādhāi en gaf hem *kṛṣṇa-prema*. Toen begonnen Jagāi en Mādhāi te dansen en riepen, “Hare Kṛṣṇa!”

Door de genade van de maan, Nītāi, werden deze twee schoolmeesters snel *mahā-bhāgavatas*. Iedere dag gingen ze de badplaats aan de oever van de Gaṅgā, waar ze voortdurend anderen hadden lastig gevallen, vegen en reinigen. Alle dames en heren konden daar nu weer naartoe gaan om te baden, zonder dat ze bevreesd hoefden te zijn.

2g ~ Śrī guru veronachtzamen – de derde overtreding tegen de heilige naam¹⁵

*evam eva guror avajñā ity atrāpi jñeyam | śivasya śrī-viṣṇor ity atrai-
vaṁ vivecanīyam || 2 ||*

BHĀVĀNUVĀDA – Hetgeen we hebben geleerd over het schofferen van heilige personen (*sādhu-nindā*) is ook van toepassing op de overtreding van veronachtzaming van de geestelijk leermeester (*guru-avajñā*).

Daarna wordt het verschil tussen de namen en gedaanten van Śrī Viṣṇu en die van Śrī Śiva besproken.

PĪYUṢA-VARṢIṆĪ-VṚTTI – Met betrekking tot de derde overtreding tegen de heilige naam zegt de auteur, dat de overtreding van veronachtzaming van de geestelijk leermeester (*guru-avajñā*) een even groot obstakel voor *bhakti* vormt, als waarop de overtreding van godslastering tegen heilige persoonlijkheden een ernstige hindernis

¹⁵ De tweede overtreding tegen de heilige naam wordt behandeld in Tekst 3.

op het pad van toegewijde dienst vormt. Als iemand op de een of andere manier een overtreding tegen de voeten van *śrī gurudeva* heeft begaan, dient men met een ondubbelzinnig gevoel van spijt aan zijn voeten te vallen en hem om vergeving te verzoeken. De uiterst mededogende *śrī gurudeva*, de belichaming van genegenheid voor zijn leerlingen, zal met hem tevreden zijn en hem vergeven.

Tekst 3

3a ~ Twee soorten bewuste wezens: onafhankelijk en afhankelijk

caitanyaṃ hi dvi-vidhaṃ bhavati svatantram asvatantram ca | tatra prathamam sarva-vyāpakam īśvarākhyam dvitīyam deha-mātravyāpi-śaktikaṃ jīvākhyam īśitavyam | īśvara-caitanyaṃ dvi-vidhaṃ māyā-sparśa-rahitaṃ līlayā svīkṛta-māyā-sparśam ca |

BHĀVĀNUVĀDA – Er zijn twee soorten bewuste (*caitanya*) wezens: onafhankelijk en afhankelijk. Hiervan is het alomtegenwoordige wezen Īśvara (de Allerhoogste Persoonlijkheid Gods) het onafhankelijk bewuste wezen. De tweede categorie betreft de *jīva* (levend wezen), die alleen het lichaam kan doordringen, waarin hijzelf verblijft. Het levend wezen is ondergeschikt aan Īśvara en is daarom een afhankelijk bewust wezen.

Van deze twee soorten bewuste wezens bestaat de eerste, het hoogst bewuste wezen, ook uit twee soorten: onaangeroerd door de begoochelende materiële energie (*māyā*) en op bereidwillige wijze aangeroerd door de begoochelende energie ten behoeve van *līlā* (spel en vermaak).

PĪYUṢA-VARṢINĪ-VṚTTI – Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura gaat nu de tweede overtreding tegen de heilige naam bespreken, namelijk het beschouwen van de namen, eigenschappen enzovoort van

Śrīman Mahādeva als verschillend [of onafhankelijk] van die van Śrī Viṣṇu. Met andere woorden, de overtreding van het beschouwen van Śiva en Śrī Viṣṇu als twee afzonderlijke, onafhankelijke meesters, waarvan ieder perfect is met onderscheidende vermogens. Omdat *śiva-tattva* diepzinnig is, legt de auteur dit uit op een gemakkelijk te begrijpen manier.

De fundamentele natuur van bewuste wezens bestaat uit twee soorten: onafhankelijk en afhankelijk. Het bewuste wezen, dat we kennen als de alomtegenwoordige Īśvara is onafhankelijk. Ofschoon Hij door Zijn onbevattelijke vermogen in een middelgrote [mense-lijke] gedaante verschijnt, is die gedaante ook alomtegenwoordig en onbegrensd. En hoewel Bhagavān in Zijn liefvallige spel en vermaak onder beheer van Zijn toegewijden wordt gebracht, blijft Hij niet-temin volkomen onafhankelijk.

Het oneindig kleine, bewuste wezen is een speciale energie van Bhagavān, dat alleen het materiële lichaam, waarin het verblijft, doordringt en afhankelijk blijft. Met andere woorden, het staat onder beheer van de Hoogste Bestuurder (Parameśvara). Het oneindig kleine, bewuste wezen is door zijn constitutie atomisch klein. In *Śrīmad-Bhāgavatam* (11.16.11) zegt Bhagavān Śrī Kṛṣṇa tegen Uddhava, “*sūkṣmāṇām apy ahaṁ jīvaḥ* – van de kleine objecten ben Ik de *jīva*.” De Śruti’s (*Muṇḍaka Upaniṣad*) zeggen hetzelfde, “*eṣo ‘nur ātmā cetasā veditavyo* – de individuele ziel is zo klein als een atoom.” *Śvetāśvatara Upaniṣad* (5.9) bevestigt dit eveneens,

bālāgra-sata-bhāgasya / śatadhā kalpitasya ca
bhāgo jīvaḥ sa vijñeyah / sa cānantyāya kalpate

De afmeting van de *jīva* wordt beschouwd zo groot te zijn als de punt van een haar verdeeld in honderd delen, waarvan één deel opnieuw in honderd delen wordt verdeeld. Deze *jīvas* zijn naar zeggen eeuwig.

Juist om deze reden heeft Śrīla Jīva Gosvāmī in zijn *Paramātmāsandarbhā* (*Anuccheda* 22) geschreven, “*sūkṣmatā-parākāṣṭhā-*

prāpto jīvaḥ – de individuele ziel vormt de uiterste grens van kleinheid. Niets kan mogelijk kleiner zijn.” Maar omdat de individuele ziel een bewust wezen is, doordringt bewustzijn zijn materiële lichaam. Het levend wezen is als afhankelijk bewust wezen ondergeschikt aan de Hoogste Bestuurder en ook zijn vermogen om actie te ondernemen is aan Hem ondergeschikt. De individuele ziel wordt dus door God gereguleerd.

In *Vedānta-sūtra* (2.3.33) staat geschreven, “*kartā sāstrārthavatt-vāt*”. Uit dit aforisme blijkt, dat het levend wezen over het vermogen beschikt om actie te ondernemen. Hier rijst de vraag, als het levend wezen de doener is, waarom heeft Śrī Kṛṣṇa dan het volgende in *Bhāgavad-gītā* (3.27) gezegd?

*prakṛteḥ kriyamāṇāni / guṇaiḥ karmāṇi sarvaśaḥ
ahaṅkāra-vimūḍhātmā / kartāham iti manyate*

Alle aspecten van materiële activiteit worden uitgevoerd door de drie bindende krachten van de materiële natuur, maar iemand, wiens intelligentie door vals-ego wordt begoocheld, denkt dat hijzelf de doener is.

In antwoord hierop heeft Śrī Rāmānujācārya uitgelegd, “De betekenis van dit vers uit de *Gītā* is, dat het levend wezen, dat zich bezighoudt met wereldse activiteiten en door *māyā* wordt begoocheld, ertoe wordt aangezet door de geaardheden van de materiële natuur – goedheid, hartstocht en onwetendheid.” Het eerder genoemde aforisme [uit *Vedānta-sūtra*] spreekt van de inherente (aangeboren) natuur van de *jīva* als een uitvoerder van actie. Ondanks dat de *jīva* de doener is, is hij niet onafhankelijk; hij is afhankelijk van Parameśvara. Om deze reden zegt Śruti,

*eṣa hy eva sādhu-karma kārayati taṁ yam ebhyo unninīṣate
eṣa hy evāsādhu-karma kārayati taṁ yam adho ninīṣate*

Kauṣītaki Upaniṣad (3.8)

De Allerhoogste Persoonlijkheid Gods betreft iemand in vrome activiteiten, als Hij hem wil bevorderen naar hogere planetaire stelsels, en Hij betreft iemand in ondeugdelijke activiteiten, als Hij hem wil degraderen naar lagere planeten.

Dit leidt tot de volgende vraag. Als in feite God degene is, die het levend wezen in goede of slechte banen leidt, waarom moet het levend wezen dan de verantwoording voor zijn acties dragen? Waarom moet hij de goede of slechte gevolgen van zijn activiteiten incasseren?

Het antwoord is, dat het niet zo is, dat een *jīva* geen gezag heeft om te handelen en dat hij alleen door God wordt gedreven om te handelen. Parameśvara is de effectieve oorzaak van actie en de *jīva* is de afhankelijke uitvoerder van actie. Met andere woorden, God geeft de energie om actie te verrichten. Het is voor de *jīva* niet mogelijk om activiteit te verrichten zonder de energie van God. Met die energie heeft de *jīva* het vermogen om naar eigen inzicht actie te verrichten. Daarom is niet Īśvara verantwoordelijk voor de actie van het levend wezen, welke tot consequenties leidt; het levend wezen is hiervoor zelf verantwoordelijk. “*Sva-karma-phala-bhuk pumān* – iedereen geniet van zijn acties of lijdt aan het gevolg ervan.”

3b ~ Het eerste type onafhankelijk bewust wezen, zoals Śrī Nārāyaṇa, bevindt Zich buiten māyā

tatra prathamam nārāyaṇādy-abhidham | yad uktam—“harir hi nir-guṇaḥ sākṣāt puruṣaḥ prakṛteḥ paraḥ” iti |

BHĀVĀNUVĀDA – Het eerste type onafhankelijk bewuste bestuurder, die niet door māyā wordt aangeroerd, wordt gekend onder namen zoals Śrī Nārāyaṇa. Śrīmad-Bhāgavatam (10.88.5) zegt, “harir hi nirguṇaḥ sākṣāt, puruṣaḥ prakreteḥ paraḥ – Śrī Hari bevindt Zich buiten de materiële natuur en heeft geen verbinding met

de materiële geaardheden. Hij is de Allerhoogste Persoonlijkheid Gods en bevindt Zich in absolute transcendentie.”

PĪYUṢA-VARṢINĪ-VṚTTI – Er zijn twee typen onafhankelijk bewuste bestuurders, degenen die van *māyā* onaangeroerd blijven en degenen, die omwille van spel en vermaak, de beroering van *māyā* wel aanvaarden.

Bewuste wezens zonder enig contact met *māyā* worden gekend onder namen, zoals Śrī Nārāyaṇa. Dit verwijst naar de Meester van Vaikuṅṭha, Śrī Nārāyaṇa, de spelexpansie (*vilāsa-mūrti*) van de non-duale Absolute Waarheid; naar Svayam Bhagavān Śrī Kṛṣṇa; en naar andere gedaanten van Bhagavān, zoals Śrī Rāma, Nṛsimha, Varāha en Vāmana. Deze gedaanten van Bhagavān bevinden Zich buiten de invloed van het begoochelende vermogen, buiten de invloed van tijd en buiten de geaardheden van de materiële natuur. Met andere woorden, Ze bestaan uit eeuwigheid (*sat*), cognitie (*cit*) en zegen (*ānanda*). Omdat al deze gedaanten van Bhagavān *sac-cid-ānanda* zijn, zien we, dat Ze simultaan gelokaliseerd en alomtegenwoordig zijn. Materieel illusoire objecten kunnen echter onmogelijk tegelijkertijd beschikken over twee tegenstrijdig inherente naturen.

Alle gedaanten van God zijn eeuwig en vanwege hun grootheid doordringen Ze ruimte, tijd en alle dingen. Men dient te weten, dat het idee van iedere tastbare vorm, die gelokaliseerd is, alleen van toepassing is op illusoire objecten van de materiële wereld. De natuur en gedaante van Śrī Bhagavān zijn niet-verschillend van elkaar en omdat al Zijn gedaanten bestaan uit eeuwigheid, cognitie en zegen, zijn Ze eeuwig, zelfmanifesterend, buiten de invloed van *māyā* en geheel vrij van passieve materie.

Śrī Caitanya-caritāmṛta (*Ādi-līlā* 5.58) zegt, “*kāraṇa-samudra māyā parasīte nāre* – buiten de materiële natuur bevindt zich de Causale Oceaan, die door *māyā* niet kan worden aangeraakt.” Boven de Causale (Oorzakelijke) Oceaan bevindt zich de Spirituele Wereld, die zich ook buiten de invloed van *māyā* bevindt. Omdat

māyā op die plaats afwezig is, bestaan daar ook geen illusoire, wereldse objecten. Daar verblijft Bhagavān in Zijn ontelbaar vele gedaanten en is voor altijd verzonken in de vervoering van zoet spel en tijdverdrijf met Zijn geliefde metgezellen. *Śrīmad-Bhāgavatam* (10.88.5) legt uit,

*harir hi nirguṇaḥ sāksāt / puruṣaḥ prakṛteḥ paraḥ
sa sarva-dṛg upadraṣṭā / taṁ bhajan nirguṇo bhavet*

Śrī Hari Zelf is rechtstreeks de Allerhoogste Persoon, die Zich buiten de geaardheden van de materiële natuur bevindt. Hij is de getuige, die alles waarneemt. Degenen, die Hem vereren, transcenderen de geaardheden van de natuur eveneens.

Omdat Śrī Hari transcendent aan *māyā* is en geen materiële eigenschappen heeft, worden ook Zijn aanbidders vrij van materiële eigenschappen. Zonder Hem te vereren is het onmogelijk om er vrij van te worden.

3c ~ Het tweede type onafhankelijk bewust wezen, zoals Śrī Śiva, aanvaardt wel de beroering van māyā

*dvītiyaṁ śivādy-abhidham | yad uktam—“śivaḥ śakti-yutaḥ śasvat tri-
liṅgo guṇa-saṁvṛta” iti | atra guṇa-saṁvṛta-liṅgenāpi tasya jīvatvaṁ
nāsaṅkanīyam | “kṣīraṁ yathā dadhi vikāra viśeṣa yogāt, sañjāyate na
hi tataḥ pṛthag asti hetoḥ | yaḥ sambhūtām api tathā samupaiti kāry-
ād, govindam ādi puruṣaṁ tam ahaṁ bhajāmi ||” iti brahma-
saṁhitokteḥ | anyatra ca purānāgamādiṣu bahutra īśvaratvena pra-
siddheś ca |*

BHĀVĀNUVĀDA – Het tweede type onafhankelijk bewuste bestuurder wordt bereidwillig aangeroerd door de materiële energie omwille van spel (*līlā*) en is bekend onder namen, zoals Śiva. Śāstra legt uit, “*śivaḥ śakti-yutaḥ śasvat, tri-liṅgo guṇa-saṁvṛta* – Śrī Śiva heeft een blijvende relatie met de materiële energie. Hij manifes-

teert zich in drie stijlen en wordt omkleed door de drie geaardheden” (*Śrīmad-Bhāgavatam* 10.88.3).

Het is echter ongepast om te veronderstellen, dat “omkleed door de drie geaardheden” betekent, dat Śrī Śiva een gewoon levend wezen (een *jīva*) is. In *Brahma-saṁhitā* (5.45) is gezegd, “Door een bepaalde transformerende substantie toe te voegen, zoals een yoghurtcultuur, wordt melk naar yoghurt getransmuteerd. De yoghurt is echter nooit een geheel afgescheiden substantie, die onafhankelijk is van zijn oorzaak, de melk. Ik bied mijn eerbetuiging aan die allereerste Heer, Śrī Govindadeva, die voor een bijzonder doel de gedaante van Śrī Śiva heeft aangenomen.”

Veel Purāṇa’s en Āgama geschriften tonen aan, dat Śrī Śiva de positie van Īśvara (de Bestuurder) heeft.

PĪYŪṢA-VARṢIṆĪ-VṚTTI – Het tweede type bewuste bestuurder raakt de materiële natuur wel aan omwille van *līlā* (transcendent spel) en wordt gekend onder namen zoals Śiva. Hier betekent het woord *līlā*, dat Śrī Śiva in overeenstemming met zijn eigen onafhankelijke wens de illusoire energie licht aanraakt om zijn kosmische plichten te vervullen. *Śrīmad-Bhāgavatam* (10.88.3) legt dit ook uit.

*śivaḥ śakti-yutaḥ śaśvat / tri-liṅgo guṇa-saṁvṛtaḥ
vaikārikas taijasaś ca / tāmasaś cety ahaṁ tridhā*

Śiva beschikt eeuwigdurend over zijn vermogen. Omdat hij een *guṇa-avatāra*¹⁶ van Śrī Hari is, is hij almachtig. Hij is *tri-liṅga*, de presiderende godheid van de drie typen materieel ego – goedheid, hartstocht en onwetendheid. Met andere woorden, de drie geaardheden van de materiële natuur zijn diepgaand in hem belichaamd.

Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura zegt, dat het onjuist is om te denken, dat Śrī Śiva een atomisch bewust levend wezen (*jīva-tattva*)

¹⁶ *Guṇa-avatāra* verwijst naar manifestaties van God (*avatāras*), die heersen over de geaardheden van de materiële natuur (*guṇas*). –Red.

is, ook al wijzen de woorden *guṇa-saṁvṛtaḥ* in het bovengenoemde vers erop, dat Śiva omkleed is met de geaardheden van de natuur. De *jīva* wordt door de acties van de drie geaardheden begoocheld, maar Śrī Śiva omarmt de geaardheden uit vrije wil.

Śrīla Sanātana Gosvāmī werpt hierop verder licht in de inleiding op de uitleg van dit vers in zijn commentaar op *Śrīmad-Bhāgavatam* getiteld *Śrī Brhad-vaiṣṇava-toṣaṇī*. In essentie zegt hij, dat Śrī Śiva een *guṇa-avatāra* van Bhagavān is. Hoewel hij niet-verschillend is van Bhagavān, omarmt hij de geaardheden van de materiële natuur om snel de wensen te vervullen van degenen, die *bhakti* met materiële motieven beoefenen. Toegewijden van Śrī Śiva krijgen dan ook materiële voorspoed in overeenstemming met hun verlangens. Śrī Hari is in hoge mate genadevol, want ook al koesteren Zijn toegewijden vele materiële verlangens, zal Hij hen nooit materiële rijkdom enzovoort geven, omdat deze objecten de persoon aan *māyā* binden. In plaats daarvan reduceert Hij geleidelijk hun materiële hunkeringen door hen Zijn betoverende zoetheid (*mādhurya*) te laten proeven. Door Zijn toegewijden de schatkist van *prema* te geven, die zich buiten de materiële geaardheden bevindt, openbaart Hij Zijn ware grootheid en maakt hun leven tot een succes.

Parīkṣit Mahārāja vroeg Śrīla Śukadeva Gosvāmī, “O grote wijze, Śrī Śiva heeft alle materiële genoegens afgewezen, maar we zien, dat bijna iedereen, die hem vereert, rijk is en voorzien is van allerlei materiële vormen van comfort. Śrī Hari daarentegen is de echtgenoot van de geluksgodin en Hij amuseert Zich met allerlei soorten plezier en rijkdom, maar Zijn toegewijden zijn voor het grootste deel materieel verpauperd. Dus degenen, die de bedelaar vereren zijn hedonisten en de toegewijden van de genietter zijn in verzaking. Wat is het mysterie achter deze diametraal tegenovergestelde resultaten?”

In antwoord hierop heeft Śrīla Śukadeva Gosvāmī uitgeweid over de aard en verering van Śrī Hari en Śrī Śiva, over Śiva, die onaange-

roerd blijft door het begoochelende vermogen en over Śrī Hari, die Zich buiten de invloed van de materiële natuur bevindt. Deze onderwerpen worden beschreven in *Śrīmad-Bhāgavatam* (10.88).

Ofschoon Bhagavān Śrī Hari en Śrī Śiva niet dezelfde zijn, zijn ze niettemin één in *tattva*. Ze vertegenwoordigen twee verschillende typen heerschappij. Śrīman Mahādeva aanvaardt de kwaliteiten van de materiële natuur vrijwillig, maar we moeten niet denken, dat hij aan *māyā* onderhevig is, zoals de *jīvas* door haar in beslag worden genomen. Śrīman Mahādeva beschikt over eigenschappen van de materiële natuur, maar hij bevindt zich zeker niet in de categorie *jīva-tattva*. De *jīva* wordt gebonden en overheerst door de geaardheden van de materiële natuur, maar Śrī Mahādeva, de heersende godheid en bestuurder van die geaardheden, wordt er zelf niet door gebonden. De auteur onderbouwt dit door als volgt uit *Śrī Brahma-saṁhitā* (5.45) te citeren.

*kṣīraṁ yathā dadhi vikāra-viśeṣa-yogāt
sañjāyate na hi tataḥ prthag asti hetoḥ
yaḥ sambhūtām api tathā samupaiti kāryād
govindam adi-puruṣaṁ tam ahaṁ bhajāmi*

De betekenis van dit vers is, dat precies zoals melk in yoghurt wordt getransmuteerd onder invloed van het contact met een transformerende substantie, ook degene, die de gedaante van Śambu [Śrī Śiva] voor een specifiek doel aanneemt, niet-verschillend is van de oorspronkelijke oorzaak van zijn manifestatie, Śrī Govinda. Daarom is zijn heerschappij ondergeschikt aan dat van Govinda, de Allerhoogste Bestuurder. Hij is geen afgescheiden bestuurder van Hem. Met het doel om een bepaalde *līlā* tot stand te brengen neemt de Allerhoogste Bestuurder een afzonderlijke gedaante aan, die ondergeschikt is aan Hem aanvaardt.

Er heeft een speciale transmutatie plaats, wanneer de volgende drie componenten een combinatie aangaan: (1) de kwaliteit onwe-

tenheid van het materiële vermogen (*māyā*), (2) de kwaliteit kleinheid van het marginale vermogen (*taṭastha-śakti*) en (3) de kwaliteit cognitie (*saṁvit*) van het transcendente vermogen (*cit-śakti*) vermengd met een vleug transcendente zegen (*hlādinī*). Deze bijzondere transmutatie wordt gekend als Śrī Śiva, de belichaming van drie typen egoïsme. Hij is gevierd als een *guṇa-avatāra* van Śrī Govinda. Daarom is Śiva niet-verschillend van Śrī Hari.

Śrīla Jīva Gosvāmī citeert een *mantra* uit de *Ṛg Veda* in zijn commentaar op dit vers uit *Brahma-saṁhitā*, “*atha nityo deva eko nārāyaṇaḥ, brahmā nārāyaṇaḥ, śivaś ca nārāyaṇa ity ādi* – Nārāyaṇa is de enige eeuwige Godheid. Brahmā en Śiva hebben dezelfde natuur als Śrī Nārāyaṇa; er is tussen hen geen verschil.” Om deze reden mogen we Śrī Śiva nooit beschouwen als een *jīva-tattva*, ook al weten we, dat hij beschikt over het begoochelende vermogen. Śiva is zonder meer *īśvara-tattva*. Als voor iemand, die exclusief is toegewijd aan Śrī Hari (een *ananya-bhakta*), de noodzaak bestaat om Śiva te vereren, kan hij hem eren in de wetenschap, dat Śrī Hari Zich in het hart van Śrī Śiva bevindt.

In dit verband vertelt Śrīla Jīva Gosvāmī in zijn *Bhakti-sandarbha* (*Anuccheda* 106) een geschiedenis uit de *Viṣṇu-dharmottara*.

Er was eens een *brāhmaṇa* genaamd Viṣvaksena, die uitsluitend was toegewijd aan Śrī Hari en door de wereld trok. Op zekere dag, toen hij in zijn eentje in het bos zat, kwam de zoon van het dorps-hoofd naar hem toe en informeerde naar zijn identiteit. Toen de toegewijde *brāhmaṇa* zich voorstelde, zei de zoon van het dorps-hoofd, “Ik heb vandaag hoofdpijn. Wilt u als mijn vertegenwoordiger optreden en een *pūjā* doen voor mijn vererenswaardige godheid, Śrī Śiva?”

Bij het horen van zijn verzoek antwoordde de toegewijde *brāhmaṇa*, “O jongeman, ik ben uitsluitend toegewijd aan Śrī Hari. Ik vereer nooit een halfgod, alleen het godsbeeld van Śrī Viṣṇu. Ga alsjeblieft weg.”

De zoon van het dorps hoofd deed die toegewijde herhaaldelijk een verzoek, maar de toegewijde *brāhmaṇa* wilde die eredienst onder geen voorwaarde uitvoeren. De zoon van het dorps hoofd ontstak in razernij en maakte zich gereed om de stomverbaasde *brāhmaṇa* te onthoofden. “Sterven onder handen van deze jongeling is helemaal niet wenselijk,” dacht hij. “Wat moet ik doen?”

Na even te hebben nagedacht stemde hij erin toe de *pūjā* toch uit te voeren. Toen hij de *śiva-liṅga* naderde, dacht hij, “Ten tijde van destructie verhoogt Śrī Śiva de geaardheid onwetendheid om de schepping te ontbinden. Bhagavān Śrī Nṛsiṃhadeva wil onwetende demonen uitroeien en die ontwetenheid uit de weg ruimen. Dat is de reden, waarom Hij onder hen verschijnt, zoals de zon dichte duisternis verdrijft. Deze zoon van het dorps hoofd behoort ook tot de categorie onwetende demonen. Ik zal daarom Śrī Nṛsiṃhadeva op deze plek van Śrī Śiva vereren om de verdorven mentaliteit van deze schurkenaanbidders van Śiva te ontmantelen.”

Nadat hij dit besluit had genomen, reciteerde hij de *mantra*, *om nṛsiṃhāya namaḥ*. Juist toen hij op het punt stond bloemen aan het godsbeeld van Śrī Śiva te offeren, trok de jonge zoon van het dorps hoofd overweldigd door wraakzucht zijn zwaard om de *brāhmaṇa* te onthoofden. Op dat moment stormde Śrī Nṛsiṃhadeva uit de *mūrti* van Śiva. Hij bracht de jonge zoon van het dorps hoofd samen met zijn hele familie om. De plaats van dit legendarische spel van Śrī Nṛsiṃhadeva genaamd Liṅga-sphoṭa ligt in Zuid-India en de vereering van Śrī Nṛsiṃhadeva wordt tot vandaag de dag nog uitgevoerd. Dit incident illustreert de manier, waarop Śrī Hari en Śrī Śiva niet-verschillend zijn.

3d ~ Śrī Brahmā, een jīva, beschikt ook over het vermogen van God

yat tu “sattva rajas tama iti prakṛter guṇā” ity atra “sthity-ādaye hari-viriñci-harā” ity anena tat-sādhāranyāt brahmaṇy apīśvaratvam

*avagamyate tad-īśvarāveśād eveti jñeyam | “bhāsvān yathāśma-
śakaleṣu nijeṣu tejaḥ, svīyaṁ kiyat prakṛtayatya api tadvad atra |
brahmā ya eṣa jagad-aṅḍa-vidhāna-kartā” iti brahma-saṁhitokteḥ |*

**BHĀVĀNUVĀDA – Verder zegt Śrīmad-Bhāgavatam (1.2.23), “satt-
vaṁ rajas tama iti prakṛter guṇāḥ – goedheid, harstocht en onwe-
tendheid zijn de drie geaardheden van de materiële natuur. De
transcendente Meester van deze drie geaardheden van de natuur,
Śrī Hari, wordt gekend onder de namen Hari (Viṣṇu), Viriñci
(Brahmā) en Hara (Śiva) met het doel om de drie afzonderlijke
functies uit te voeren van respectievelijk instandhouding, schepping
en destructie.”**

Dit vers suggereert in het algemeen, dat ook Brahmā over de
kwaliteit Godheid (*īśvaratā*) beschikt. Maar we dienen te weten, dat
de Goddelijkheid van Brahmā afkomstig is van het vermogen (*śak-
tyāveśa*) van Bhagavān Śrī Kṛṣṇa.

Brahma-saṁhitā (5.49) zegt, “Zoals de zon zijn energie deels
manifesteert in het juweel genaamd *sūrya-kānta*, zo manifesteert Śrī
Govinda iets van Zijn vermogen in een gekwalificeerd levend we-
zen, dat als Brahmā het materiële universum schept. Ik vereer die
oorspronkelijke Heer, Govinda.”

PĪYŪṢA-VARṢIṆĪ-VṚTTI – De goddelijkheid van Śrī Śiva wordt ge-
vierd in geschriften zoals Purāṇa’s en Āgama’s. Śiva is niet de oor-
spronkelijke bestuurder en is niet onafhankelijk van Śrī Hari. Dit
wordt duidelijk gemaakt in *Śrīmad-Bhāgavatam* (1.2.23).

*sattvaṁ rajas tama iti prakṛter guṇās tir
yuktah paraḥ puruṣa eka thāsya dhatte
sthity-ādāye hari-viriñci-hareti saṁjñāḥ
śreyāmsi tatra khalu sattva-tanor nṛṇāṁ syuḥ*

De materiële natuur bestaat uit drie kwaliteiten: *sattva* (goedheid), *ra-
jas* (hartstocht) en *tamas* (onwetendheid). De ene, non-duale Para-

mātmā neemt ten behoeve van de uitvoering van schepping, instandhouding en ontbinding respectievelijk de drie namen Hari (Viṣṇu), Viriñci (Brahmā) en Hara (Rudra) aan. Zo aanvaardt Śrī Hari de materiële geaardheid goedheid om de menselijke samenleving het hoogste goed te bieden.

De ene Allerhoogste Absolute Waarheid manifesteert Zich als Brahmā, Viṣṇu en Mahādeva om respectievelijk het universum te scheppen, in stand te houden en te vernietigen. Alle drie zijn *guṇa-avatāras* van Parabrahma. Brahmā is de geaardheid hartstocht toegewezen en Śiva heeft de geaardheid onwetendheid toegewezen gekregen. In tegenstelling tot Śrī Viṣṇu beschikken ze niet over de kwaliteit van de Allerhoogste Persoonlijkheid Gods. Ze schenken religiositeit (*dharma*), economische ontwikkeling (*artha*) en zintuiglijke bevrediging (*kāma*). Śrī Viṣṇu, de *guṇa-avatāra*, die over de geaardheid goedheid beschikt, kan *mokṣa* of bevrijding van *māyā* geven. Hier legt Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura uit, dat dit vers in het algemeen het idee geeft, dat Brahmā evenals Śiva ook over de eigenschap van een betuurder beschikt, maar dat komt, omdat hem het vermogen van Bhagavān is gegeven. Met andere woorden, een aspect van het vermogen van Bhagavān is aan hem overgedragen. De *Brahmā-saṁhitā* (5.49) zegt,

*bhāsvān yathāśma-sakaleṣu nījeṣu tejaḥ
svīyaṁ kiyat prakāṣayaty api tadvad atra
brahmā ya eṣa jagad-aṅḍa-vidhāna-kartā
govindam ādi-puruṣaṁ tam ahaṁ bhajāmi*

Zoals de zon zijn vermogen in geringe mate manifesteert in juwelen, zoals *sūrya-kānta*, en ze het vermogen om te branden geeft, zo legt ook Śrī Govinda Zijn creatieve vermogen in de secundaire schepper van het universum, Brahmā. Ik aanbid die oorspronkelijke persoonlijkheid, Śrī Govinda.

De *sādhaka* dient te weten, dat de glorie van Bhagavān wordt begrepen volgens het soort verering, dat wordt uitgevoerd – *upāsana-*

bhede jāni īsvara-mahimā (Śrī Caitanya-caritāmṛta, Ādi-līlā 2.27). Verering van de *guṇa-avatāras* Brahmā en Śiva is vermengd met de geaardheden van de materiële natuur (*guṇas*); deze is niet transcendent (*nirguṇā*). Het levert niet meer op dan religiositeit, economische ontwikkeling, zintuigelijke bevrediging en bevrijding. Alleen de Allerhoogste Persoonlijkheid Gods, Bhagavān Śrī Hari, is transcendent en staat buiten de invloed van *māyā*. De verering aan Hem is eveneens transcendent. Alleen *bhakti* is de bovenzinnelijke methode van verering, die voor de *sādhaka* uitmondt in het bereiken van het vijfde levensdoel, *kṛṣṇa-prema*, waarmee hij zijn leven kroont met compleet succes. Śrīla Rūpa Gosvāmī schrijft in *Śrī Laghu-bhāgavat-āmṛta* het volgende.

*santv avatārā bahavaḥ pūṣkara-nābhasya sarvato bhadraḥ
kṛṣṇād anyañ ko vā latāṣv api prema-do bhavati*

Śrī Hari met een navel als een lotus heeft ongelimiteerde incarnaties, die allemaal in alle opzichten heilzaam zijn. Maar wie anders dan Śrī Kṛṣṇa kan de gift van *prema* schenken aan bosranken, bomen en struiken, laat staan aan bewust levende wezens?

Alleen Śrī Kṛṣṇa geeft *prema*. Verder in dit werk verheldert de auteur dit onderwerp nader.

3e ~ In één opzicht is de geaardheid onwetendheid superieur aan de geaardheid hartstocht

tathā “pārthivād dāruṇo dhūmas tasmād agnis trayīmayañ | tamasas tu rajasaḥ tasmāt yad brahma-darśanam |” ity atra tamasah sakāśāt rajasaḥ śraiṣṭhye ‘pi vastuto rajasi dhūma-sthānīye śuddha-tejaḥ-sthānīyasyeśvarasyānupalabdheś ca | sattve samjvalanāgnau śuddha-tejasaḥ sākṣād iva pārthive dāru-sthānīye tamasy api tasyāntarhīta tayopalabdhir asty eva | tat-kārya-susūptau nirbheda-jñāna-sukhānubhava ivety ādi vicārya tattvam aveseyam |

BHĀVĀNUVĀDA – *Śrīmad-Bhāgavatam* (1.2.24) zegt, dat rook superieur is aan hout, dat een transformatie is van aarde, en dat vuur superieur is aan rook, want vuur, waarin offergaven worden aangeboden, schenkt een goede bestemming (zoals hemels plezier). Op dezelfde manier is de geaardheid hartstocht superieur aan de geaardheid onwetendheid en de geaardheid goedheid is superieur aan de geaardheid hartstocht, want goedheid geeft rechtstreekse waarneming van het ongedifferentieerd, onpersoonlijk *brahma*.

Dit vers karakteriseert de geaardheid hartstocht als superieur aan onwetendheid; in de geaardheid hartstocht echter, die wordt vergeleken met rook, is het onmogelijk om Īśvara (de Allerhoogste Persoonlijkheid Gods) waar te nemen, die wordt vergeleken met zuiver, stralend vuur. In Zijn onpersoonlijke aspect kan Hij alleen worden waargenomen in de geaardheid goedheid, die wordt vergeleken met laaiend vuur. Īśvara is ook aanwezig in de geaardheid onwetendheid, die wordt vergeleken met hout, maar Īśvara is daar niet waarneembaar. Zoals vuur latent aanwezig is in hout en zich manifesteert als gevolg van wrijving, zo is Īśvara ongemanifesteerd aanwezig in de geaardheid onwetendheid [en maakt in één opzicht onwetendheid superieur aan hartstocht]. De geaardheid onwetendheid is een geleider tot diepe droomloze slaap, zoals het geluk van monistische kennis. Door dit in ogenschouw te nemen dient de waarheid van deze materie te worden begrepen.

PĪYŪṢA-VARṢIṆĪ-VṚTTI – Aan het begin van *Śrīmad-Bhāgavatam* informeerden de wijzen voorgezeten door Śrī Śaunaka Ṛṣi bij Śrī Sūta Gosvāmī naar de verscheidene *avatāras* van Bhagavān. Śrī Sūta Gosvāmī beschreef de goddelijkheid van de onverdeelde, non-duale bron van alle *avatāras*, Śrī Kṛṣṇa, die vrij is van de volgende drie differentiaties.

- 1) *Svajātīya* [differentiatie binnen dezelfde categorie, dat wil zeggen, scheiding tussen Śrī Kṛṣṇa en Zijn verscheidene manifestaties]
- 2) *Vijātīya* [differentiatie tussen categorieën, dat wil zeggen, scheiding tussen Śrī Kṛṣṇa en Zijn verschillende vermogens, zoals de materiële natuur en levende wezens]
- 3) *Svagata* [differentiatie in Zijn eigen wezen, dat wil zeggen, scheiding tussen Śrī Kṛṣṇa en ieder aspect van Hem, zoals Zijn namen, gedaante, attributen en spel]

Zoals talloze rivieren uit één onuitputtelijk waterreservoir stromen, zo manifesteert de Absolute Waarheid een onbeperkt aantal *avatāras*. Śrī Kṛṣṇa is uitgeroepen tot Svayam Bhagavān [de oorspronkelijke gedaante van Bhagavān, die geen andere bron heeft dan Zichzelf]. Degenen, die op de hoogte zijn met *tattva* (ontologische waarheden) richten zich tot Zijn lichaamsuitstraling als *brahma*, tot Zijn deelexpansie als Paramātmā (de Superziel) en tot Zijn spelexpansie als Bhagavān Śrī Nārāyaṇa.

Op deze manier voert de non-duale Allerhoogste Absolute Waarheid, Svayam Bhagavān Śrī Kṛṣṇa, in dit universum vele soorten spel uit. Als Oorzaak der oorzaken voert Hij de schepping, instandhouding en vernietiging uit door middel van Zijn gedaanten als *guṇa-avatāras*, die de geaardheden van de materiële natuur overzien, *sattva*, *rajaḥ* en *tamaḥ*. Als Śrī Viṣṇu, de presiderende godheid van de geaardheid goedheid (*sattva-guṇa*), houdt Hij het universum in stand. Als Śrī Brahmā, de presiderende godheid van de geaardheid hartstocht (*rajo-guṇa*), scheidt Hij het materiële universum. Als Śrī Śiva, de presiderende godheid van de geaardheid onwetendheid (*tamo-guṇa*), ontbindt Hij de schepping.

Ofschoon Śrī Viṣṇu de presiderende godheid van *sattva-guṇa* is, blijft Hij van die geaardheid altijd afzijdig en wordt er niet door

bedekt. Śiva daarentegen blijft wel bedekt door *tamo-guṇa* en Brahmā door *rajo-guṇa*.

Omdat de geardheden functionele verschillen kennen, is uitgelegd, dat de geardheid hartstoch superieur is aan de geardheid onwetendheid en dat de geardheid goedheid superieur is aan de geardheid hartstocht. In *Śrīmad-Bhāgavatam* (1.2.24) wordt hiervan een voorbeeld gegeven. Rook is superieur aan hout, want rook beweegt en hout niet. Bovendien is in rook een geringe mate van warmte aanwezig. Vuur is superieur aan rook, want vuur bevat licht. Op dezelfde manier is de geardheid hartstocht superieur aan de geardheid onwetendheid en de geardheid goedheid is superieur aan de geardheid hartstocht. De geardheid goedheid is ook superieur, want deze kan leiden tot de realisatie van onpersoonlijk *brahma*. Dit wordt gestaafd door *Śrīmad-Bhāgavatam* (11.25.24),

*kaivalyaṃ sattvikam jñānam / rajo vaikalpikam ca yat
prākṛtaṃ tāmasaṃ jñānam / man-niṣṭhaṃ nirguṇam smṛtam*

[Śrī Kṛṣṇa zei,] O Uddhava, kennis gericht op het verkrijgen van monistische bevrijding (*kaivalya-jñāna*) is in de geardheid goedheid, kennis gebaseerd op lichaamsbewustzijn is in de geardheid hartstocht en dwaze, materialistische kennis is in de geardheid onwetendheid. Kennis in relatie tot Mij is echter transcendent.

Śrīla Jīva Gosvāmī schrijft in zijn uiteenzetting van dit vers in zijn *Śrī Krama-sandarbha*, “*kevalasya nirviṣeṣasya brahmaṇaḥ śuddha-jīva-abhedena jñānam kaivalyam* – kennis van de eenheid van het zuiver levende wezen (*śuddha-jīva*) en het ongedifferentieerde aspect van de Absolute Waarheid (*nirviṣeṣa-brahma*) wordt *kaivalya-jñāna* genoemd. Deze *kaivalya-jñāna* ontwaakt onder invloed van de geardheid goedheid. Het woord *kevala* wijst dus op *nirviṣeṣa-brahma*.”

Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura geeft de analogie, dat hout wordt vergeleken met de geardheid onwetendheid, rook met de geardheid hartstocht en vuur met de geardheid goedheid. Het

onpersoonlijke aspect van de Absolute Waarheid (*nirviśeṣa-brahma*) manifesteert zich in *sattva-guṇa*, niet in de rook van hartstocht, maar vanwege het vuur wordt in rook enige warmte ervaren. Vuur, dat zich manifesteert door wrijving, is in hout aanwezig, dat de geaardheid onwetendheid vertegenwoordigt. Op dezelfde manier is *saccid-ānanda-tattva* aanwezig in Śrī Śiva, de presiderende godheid van de geaardheid onwetendheid.¹⁷ Bewustzijn is zelfs aanwezig in diepe droomloze slaap, die een functie is van *tamo-guṇa*. Dit wijst erop, dat de Absolute Waarheid Śrī Śiva doordringt. Diezelfde Allerhoogste Waarheid manifesteert Zich als de *guṇa-avatāras* van Śrī Brahmā om te scheppen, van Śrī Viṣṇu om in stand te houden en van Śrī Śiva om het universum te vernietigen. Aldus bereikt de systematische analyse van de ontologische waarheid deze conclusie.

3f ~ Twee soorten afhankelijke wezens, die wel en niet zijn bedekt door onwetendheid

*athesītavyaṁ caitanyaṁ ca sva-daśā-bhedena dvi-vidham; avidyayā-
vṛtam anāvṛtam ca | tatrāvṛtam deva-manuṣya-tiryag-ādi | anāvṛtam
dvi-vidham; īśvareṇaiśvarya-śaktyānāviṣṭam āviṣṭam ca |*

BHĀVĀNUVĀDA – Bewuste wezens bestuurd door Īśvara, de Allerhoogste Persoonlijkheid Gods, heten *jīvas*. Ze worden volgens hun conditie op twee manieren geclassificeerd: wel bedekt door onwetendheid en niet bedekt door onwetendheid.

Bewuste wezens niet bedekt door onwetendheid bestaan ook in twee soorten: beschikkend over Gods vermogen van goddelijke verhevenheid en niet beschikkend over dat vermogen.

¹⁷ Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura werpt dit punt op, omdat men zou kunnen denken, dat Brahmā (die de geaardheid hartstocht vertegenwoordigt) superieur is aan Śiva (die de geaardheid onwetendheid vertegenwoordigt), omdat rook superieur is aan hout. –Śrī Śrīmad Bhaktivedānta Vāmana Gosvāmī Mahārāja.

PĪYŪṢA-VARṢIṆĪ-VṚTTI – Om de lezer het verschil te laten zien tussen Śrī Śiva, die als een manifestatie van Bhagavān geldt, en Śrī Brahmā, die als een levend wezen geldt, differentieert Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura eerst tussen de soorten bewust levende wezens. Aan het begin van deze sectie werd gezegd, dat er twee categorieën bewuste wezens zijn: onafhankelijk (*svatantra*) en afhankelijk (*asvatantra*). *Asvatantra-caitanya* wijst op bewuste wezens onder bestuur van Bhagavān.

Deze afhankelijk bewuste wezens worden verder verdeeld in twee groepen: degenen die wel in beslag worden genomen door onwetendheid en degenen die niet in beslag worden genomen door onwetendheid. Degenen, die worden overweldigd door onwetendheid, ondergaan vijf soorten ongeluk (*kleśas*): onwetendheid (*avidyā*); een verkeerd idee van “ik” en “mijn” (*asmitā*); materiële gehechtheid (*rāga*); afschuw (*dveṣa*) en absorbtie in materiële objecten (*abhiniveśa*). Deze bewuste wezens worden afgedekt door onwetendheid en worden beheerst door de gevolgen van hun acties. Sinds onheuglijke tijden werden ze geboren in de levenssoorten van halfgoden, mensen, vogels en zoogdieren en werden getergd in het laaiende vuur van de drievoudige ellende.

De tweede soort bewuste wezens worden niet in beslag genomen door onwetendheid. Sinds onheuglijke tijden zijn ze vrij geweest van onwetendheid en bleven ze onaangeroerd door wereldse ideeën van “ik” en “mijn”. Ze worden verder onderverdeeld in twee typen: degenen, die beschikken over Gods vermogen van goddelijke verhevenheid (*aiśvarya-śakti*) en bovenmenselijke daden verrichten, en degenen, die niet beschikken over dat vermogen.

3g ~ Jivas vrij van onwetendheid: de jñānī gaat op in brahma, de bhakta proeft de zoete smaak van Bhagavān

*anāvīṣṭam sthūlato dvi-vidham; jñāna-bhakti-sādhana-vāsāt īśvare
līnam alīnam ca | prathamam śocyam; dvitīyam tan-mādhuryāsvādy-
aśocyam |*

BHĀVĀNUVĀDA – Bewuste wezens, die niet over het vermogen van goddelijke verhevenheid beschikken, kunnen globaal in twee groepen worden ondergebracht: degenen, die zijn opgegaan in Īśvara door middel van het cultiveren van jñāna en degenen, die niet in Hem zijn opgegaan [en in eeuwige dienstbaarheid zijn gevestigd].

De bewuste wezens van de eerste categorie bevinden zich in een deplorabele staat. De bewuste wezens in de tweede categorie kunnen Gods mādhurya proeven, dus zij zijn geenszins meelijwekkend maar vol transcendente zegen.

PĪYŪṢA-VARṢIṆĪ-VṚTTI – Degenen, die niet beschikken over Gods vermogen van goddelijke verhevenheid bestaan ook in twee soorten. De eersten zijn degenen, die *brahma-jñāna* cultiveren en van zichzelf denken, dat ze één zijn met de Transcendentie. Die levende wezens gaan op in het ongedifferentieerde aspect van de Absolute Waarheid (*nirviśeṣa-brahma*). Dat wil zeggen, ze krijgen *sāyujya-mukti*.

Sommigen krijgen *īśvara-sāyujya*, dat wil zeggen, ze gaan op in de gedaante van God, die verzadigd is van goddelijke eigenschappen. We dienen te weten, dat de *jñānīs* denken, dat ze *brahma* zijn, maar onmogelijk *brahma* kunnen worden. Hun afzonderlijke existentie blijft bestaan, omdat ze geen onafhankelijk bewuste wezens zijn maar eeuwig afhankelijk bewuste wezens. Ze zijn geen persoonlijke expansies van Bhagavān (*svāmśa*); integendeel, ze zijn eeuwig afgescheiden expansies (*vibhinnāmśa*).

De situatie van deze *jñānīs* is naar zeggen betreurenswaardig, omdat ze in *brahma* geen kwaliteiten kunnen ervaren. In de realisatie van onpersoonlijk *brahma* is het geproefde, de proever en het proeven één en hetzelfde. Deze *jñānīs* ontberen dus de extatische smaak of de innerlijke zegen van dienstverlening aan God. Intelligente lieden prefereren daarom de hel boven *brahma-sāyujya*.

Samensmelten met de gedaante van God (*īśvara-sāyujya*) is zelfs nog betreurenswaardiger dan opgaan in het ongedifferentieerde aspect van onpersoonlijk *brahma* (*brahma-sāyujya*), want de gedaante van Bhagavān is de bron van ontelbaar veel gevarieerde kwaliteiten, gedaanten en spel, maar de *jīvas*, die in Hem opgaan zijn gedepriiveerd van het proeven van die differentiaties. Wie is meer gedupeerd dan iemand, die in een warenhuis vol honing zit en er geen druppel van kan proeven? In *Śrī Caitanya-caritāmṛta* (*Madhya-līlā* 6.269) staat dan ook, “*brahmā-sāyujya haite īśvara-sāyujya dhikkāra* – opgaan in de gedaante van Bhagavān is nog erger dan opgaan in Zijn lichaamsuitstraling”.

Het tweede type bewust wezen, dat niet beschikt over Gods *śakti*, smelt niet samen met Bhagavān. Integendeel, door *bhakti* met een gevoel van dienaarschap en vriendschap te cultiveren bereikt hij de Allerhoogste Persoonlijkheid Gods in de gedaante van een dienaar, een vriend, enzovoort. Zo krijgt hij het geluk om de immens zoete vreugde te proeven van de dienstverlening aan de Allerhoogste Persoonlijkheid Gods. Hij is helemaal niet onfortuinlijk; integendeel, hij is glorieus. In overeenstemming met de aard van zijn gekoesterde gevoel van dienstbaarheid proeft hij de onuitputtelijke lieflijkheid van Śrī Bhagavān, die bestaat uit eeuwigheid, cognitie en zegen, en perfectioneert op die manier zijn leven.

3h ~ De twee typen levende wezens, die beschikken over het vermogen van Bhagavān

āviṣṭam ca dvi-vidham—cid-aṁśa-bhūta-jñānādibhir māyāṁśa-bhūta-sṛṣṭy-ādibhiḥ ceti | prathamam catuḥsanādi; dvitīyam brahmā-dīti |

BHĀVĀNUVĀDA – Bewuste wezens bekrachtigd met goddelijke verhevenheid bestaan ook in twee soorten: degenen, die bekrachtigd zijn met kennis voortkomend uit een aspect van het innerlijke vermogen van God (*cit-śakti*) en degenen, die beschikken over het creatieve vermogen, dat voortkomt uit een aspect van de begoochelende energie (*māyā-śakti*).

Tot de eerste categorie behoren de vier zonen geboren uit het verstand van Brahmā, namelijk Catuḥsana (Sanaka, Sanātana, Sanandana en Sanat-kumāra). Tot de tweede categorie behoren Brahmā en anderen.

PĪYŪṢA-VARṢIṆĪ-VṚTTI – Van degenen, die beschikken over Gods *aiśvarya-śakti*, bestaan ook twee typen. Het eerste type beschikt over Gods transcendentale vermogen (*cit-śakti*), of Gods majestueuze vermogen van transcendentale kennis voorkomend uit Zijn innerlijke vermogen. Voorbeelden hiervan zijn de vier zonen geboren uit het verstand van Śrī Brahmā: Sanaka, Sanandana, Sanātana en Sanat-kumāra. Ze zijn altijd verzonken in transcendentale kennis van Śrī Hari en zwerven overal rond zonder verbinding te hebben met de schepping van het materiële universum.

Het tweede type beschikt over een deel van Gods externe vermogen (*māyā-śakti*) om daden zoals de schepping te verrichten. Dit verwijst naar Śrī Brahmā, de grootvader van dit universum, aan wie Śrī Bhagavān Zijn *māyā-śakti* heeft gegeven om de schepping van de materiële wereld tot stand te brengen. In *Śrī Bhāgavatāmṛta-kaṇā* heeft Śrīla Cakravartī Ṭhākura de vier Kumāra's geïdentificeerd als

lilā-avatāras (spelexpansies) en Śrī Brahmā als *guṇa-avatāra*. Op deze manier kan de ontologie van bewuste wezens gemakkelijk worden begrepen.

3i ~ Ook al zijn Śrī Viṣṇu en Śiva niet-verschillend, alleen Śrī Viṣṇu dient te worden vereerd

*evam ca viṣṇu-sīvayor abheda eva prasaktaś caitanyaika-rūpyāt |
niṣkāmay upāsyatvānupāyatte tu nirguṇatva-saguṇatvābhyām evety
avagantavyam |*

BHĀVĀNUVĀDA – Aangezien ze beiden tot de categorie onafhankelijke bestuurders behoren, is de conclusie aangetoond, dat Śrī Viṣṇu en Śrī Śiva niet-verschillend zijn. De kwestie van wie dient te worden vereerd en wie niet dient te worden vereerd moet door de beoefenaar, die vrij is van materiële verlangens, worden beslist na een zorgvuldige beraadslaging over het aspect *nirguṇatva* of *saguṇatva* van het object van verering (bevindt het zich buiten de materiële natuur of binnen de materiële natuur).

PĪYŪṢA-VARṢINĪ-VṚTTI – In de voorgaande sectie hebben we gezien, dat Śrī Viṣṇu en Śrī Śiva niet-verschillend zijn, wat betreft *tattva* alleen, omdat ze tot dezelfde categorie bewustzijn (*īśvara-caitanya*) behoren. Met andere woorden, door de geaardheid onwetendheid te aanvaarden is het alomtegenwoordig bewuste wezen, Śrī Viṣṇu, omwille van het spel Śiva geworden. Men dient ook te weten, dat alleen Śiva deze materiële geaardheid aanvaardt, niet Śrī Sadāśiva. Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura schrijft in zijn *Śrī Bhāgavatāmṛta-kaṇā*, “*kiṁ ca sadāśivaḥ svayaṁ-rūpāṅgo-viśeṣa-svarūpo nirguṇaḥ sa śivasyāṁśī* – Śrī Sadāśiva is geen *guṇa-avatāra*. Evenals Śrī Nārāyaṇa, die transcendent is aan de materiële natuur, is Sadāśiva een speciale expansie van Śrī Kṛṣṇa Zelf en de oorsprong van de *guṇa-avatāra* Śiva.” Śrī Sadāśiva resideert in Sadāśiva-loka boven de

Causale Oceaan, welke zich buiten *māyā* bevindt, terwijl de *guṇa-avatāra* Śiva op het bergmassief Kailāśa woont.

Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura heeft op basis van hun *tattva* de eenheid van Śrī Viṣṇu en Śrī Śiva aangetoond als onafhankelijk bewuste wezens. Nu beschouwt hij de kwestie in het perspectief van verering. Een onzelfzuchtige *sādhaka* moet zijn object van verering bepalen, nadat hij heeft vastgesteld, of zijn object van eerbiediging al of niet wordt aangeroerd door de materiële geaardheden.

Eerder werd gezegd, dat Śrī Śiva en Śrī Brahmā de wensen vervullen van degenen, die hen vereren met een hunkering naar de vruchten van hun verering. Mensen met een verlangen naar materiële rijkdom zijn van nature geneigd om de halfgoden en godinnen te vereren, die zich in de materiële geaardheden bevinden. Maar onzelfzuchtige *sādhakas* [in *bhakti*] hebben geen spoor van verlangen naar enig tijdelijk, illusoir object. Ze verlangen alleen naar de eeuwige schat van *prema*. Ze laten de verering van Śiva en Brahmā met rust en vereren Śrī Hari, die transcendent is aan die geaardheden en niet wordt aangeroerd door *māyā*. Omdat hun verering transcendent is, blijven ze verzonken in het proeven van Śrī Hari's namen, gedaanten, kwaliteiten, spel en hun ambrozijnen dienstverlening aan Hem. Om niet te spreken van aardse rijkdom, ze zouden zelfs niet de vier soorten bevrijding accepteren, zoals leven op dezelfde planeet als Bhagavān (*sālokya*), als hen dit zou worden aangeboden.

sālokya-sārṣṭi-sāmīpya- / *sārūpyaikatvam apy uta*
dīyamānaṁ na grhṇanti / *vinā mat-sevanām janāḥ*

Śrīmad-Bhāgavatam (3.29.13)

[Śrī Kapiladeva zei,] Mijn dierbare moeder, ondanks dat Mijn zuivere toegewijden diverse vormen van bevrijding krijgen aangeboden – leven op dezelfde planeet als Ik (*sālokya*), beschikken over dezelfde rijkdom als Ik (*sārṣṭi*), wonen in Mijn nabijheid (*sāmīpya*), beschikken over een gedaante zoals die van Mij (*sārūpya*) en opgaan in Mijn uitstraling (*ekatva* of *sāyujya*) – zullen Mijn zuivere toegewijden deze

niet aanvaarden. Ze ambiëren alleen transcendente liefdevolle dienstverlening aan Mij.

De aanbidders van halfgoden en godinnen zijn materieel gemotiveerd. Hun beloning bestaat uit onbeduidende, tijdelijke rijkdom en weelde, die uiteindelijk uitmondt in lijden. Hoewel de halfgoden en godinnen, die materieel bekleed zijn, snel tevreden zijn en de aanbieder materiële rijkdom en weelde schenken, moet de materieel gemotiveerde aanbieder wel bedenken, dat hij door hen wordt vervloekt, zodra zich in zijn verering de minste of geringste discrepantie bevindt.

Soms komen de halfgoden en godinnen in de problemen als gevolg van de godsgeschenken, die ze aanbieden, omdat ze de repercussies ervan niet hebben geanticipeerd. In *Śrīmad-Bhāgavatam* (10.88) lezen we, dat Śrīman Mahādeva aan de demoon Vṛkāsura de gunst schonk, dat de persoon, op wiens hoofd hij zijn hand zou leggen, onmiddellijk zou sterven. Bij ontvangst van dit godsgeschenk wilde Vṛkāsura de gift testen door zijn hand op het hoofd van Mahādeva te leggen.

Mahādeva nam de benen en Vṛkāsura ging achter hem aan. Nadat hij de Aarde had doorkruist, vluchtte Mahādeva naar de hemelse planeten, maar geen enkele halfgod kon hem bescherming bieden. Tenslotte ging hij naar Vaikuṅṭha buiten het materiële gebied. Śrī Nārāyaṇa, die de gedaante van een jonge *brāhmaṇa* had aangenomen, vroeg Vṛkāsura, waarom hij zover was doorgedrongen. Nadat Śrī Nārāyaṇa het verhaal van Vṛkāsura had aangehoord, zei Hij, “Omdat Śrī Śiva door Dakṣa werd vervloekt, is hij een grafschender geworden, die voortdurend rondzwerft in gezelschap van heksen en geesten. Zijn woorden kunnen nooit waar zijn. Leg jouw hand op jouw eigen hoofd en kijk wat er gebeurt.” Aldus begoocheld door de woorden van Śrī Nārāyaṇa legde Vṛkāsura zijn hand op zijn eigen hoofd en stortte onmiddellijk tot een hoopje as in elkaar.

Ook Śrī Brahmā bood een gunst aan de demoon Hiranyaśipu zonder de gevolgen in overweging te nemen. Bhagavān Śrī Nṛsiṁhadeva is toen neergedaald en heeft Hiranyaśipu vermoord, waarbij Hij zorgvuldig de integriteit van de giften van Śrī Brahmā heeft beschermd. Hij heeft Śrī Brahmā terechtgewezen voor het aanbieden van dergelijke godsgeschenken aan een demoon, dat hetzelfde was als een slang melk voeren. Dit incident is ook in *Śrīmad-Bhāgavatam* vastgelegd.

3j ~ Een levend wezen bekrachtigd met het vermogen van Bhagavān wordt soms Śiva

viṣṇu-brahmādyos tu bheda eva caitanya-pārthakyād eva | kvacit tu sūryasya tad-āviṣṭa-sūrya-kānta-maṇer abheda iva viṣṇu-brahmaṇor abhedaś ca purāṇa-vacaneṣu drṣṭaḥ | kiṁ ca kvacin mahā-kalpe śivo 'pi brahmeva īśvarāviṣṭā jīva eva bhavet | yad uktam—“kvacij jīva-viśeṣatvaṁ harasyoktaṁ vidher iva” iti | ataeva—“yas tu nārāyaṇaṁ devaṁ brahma-rudrādi-daivataiḥ | samatvenaiva manyeta sa pāṣaṇḍī bhaved dhruvam ||” iti vacanam api brahma-sāhacaryeṇa saṅgacchate iti |

BHĀVĀNUVĀDA – Het verschil tussen Śrī Viṣṇu en Brahmā is hun onderscheiden vorm van bewustzijn: het bewustzijn van een onafhankelijke bestuurder (*īśvara-caitanya*) en het bewustzijn van een afhankelijk levend wezen (*jīva-caitanya*). Op sommige plaatsen belichten uitspraken in de Purāṇa's de eenheid tussen Śrī Viṣṇu en Brahmā, maar dat dient te worden gezien als de overeenkomst tussen de zon en de *sūrya-kānta-maṇi*, een edelsteen voorzien van het vermogen van de zon. In bepaalde levens van Brahmā (*mahā-kalpas*) krijgt een levend wezen bekrachtigd met het vermogen van Bhagavān (*śaktyāveśa*) de eigenschappen van Śiva. Dat wil zeggen, zoals Śrī Brahmā is geclassificeerd als een *jīva* (een microscopisch kleine spirituele ziel), wordt Śrī Śiva ook soms geclassificeerd als

een *jīva*. In *Hari-bhakti-vilāsa* (1.73) is gezegd, “Een ieder, die de beste van goddelijke wezens, Śrī Nārāyaṇa, dezelfde beschouwt als Rudra of Brahmā, is zeker een atheïst.” Deze uitspraak kan worden geharmoniseerd door Rudra te zien met dezelfde karakteristieken als Brahmā.

PĪYŪṢA-VARṢIṆĪ-VṚTTI – We dienen te weten, dat Śrī Viṣṇu en Brahmā worden onderscheiden aan de hand van hun kennend vermogen. Met andere woorden, Śrī Viṣṇu is een onafhankelijk bewust wezen en Śrī Brahmā, een *jīva-tattva*, is een afhankelijk bewust wezen. Sommige Purāṇa’s belichten de eenheid van Śrī Viṣṇu en Brahmā, maar dit is hetzelfde als de overeenkomst tussen de zon en de *sūrya-kānta* edelsteen, die is bekrachtigd met het vermogen van de zon. Het juweel en de zon zijn afzonderlijke objecten en daarom bestaat er een permanent onderscheid tussen beide. Maar wanneer de kracht van de zon wordt gereflecteerd in de edelsteen *sūrya-kānta*, heeft de edelsteen ook het vermogen om objecten zoals textiel te verbranden. Omdat de *sūrya-kānta* steen bekrachtigd is met het brandend vermogen van de zon, wordt deze beschouwd als niet-verschillend van de zon. Omdat Śrī Viṣṇu Brahmā deels heeft bekrachtigd met het materiële vermogen om te scheppen, beschrijven sommige Purāṇa’s Śrī Viṣṇu en Brahma op dezelfde manier als niet-verschillend van elkaar. In werkelijkheid echter zijn ze niet identiek, omdat Brahmā een afhankelijk bewust wezen is.

Hoewel Śrī Viṣṇu en Śrī Śiva als niet-verschillend worden beschreven, kan bovendien een *jīva*, die is bekrachtigd met het speciale vermogen van Bhagavān, in sommige levens van Brahmā de activiteiten van Śiva verrichten. Vandaar dat Śrī *Laghu-bhāgavatāmṛta* (2.27) zegt, “*kācij jīva viśeṣatvaṃ harasyoktaṃ vidher tva* – evenals Brahmā is Śiva soms ook een *jīva* (*jīva-tattva*).”

De tweede *nāma-aparādha* bepaalt, dat degenen, die een verschil zien tussen de namen, gedaanten, eigenschappen en het spel van Śrī

Viṣṇu en die van Śrī Śiva, schoffeerders van de heilige naam zijn. Desondanks is elders het volgende geschreven,

*yas tu nārāyaṇam devam / brahmā-rudrādi-daivataiḥ
samatvenaiva manyeta / sa pāṣaṇḍī bhaved dhruvam*

Hari-bhakti-vilāsa (1.73)

Iemand, die Brahmā en Rudra (Śiva) op gelijk niveau als Śrī Nārāyaṇa beschouwt, is zeker een atheïst.

Śrī Viṣṇu en Śiva als verschillend beschouwen betreft een overtreding tegen de heilige naam, maar hen als identiek beschouwen is een vorm van atheïsme. Deze schriftuurlijke uitspraken zijn schijnbaar met elkaar in tegenspraak. Ze kunnen echter worden geharmoniseerd door te weten, dat ze verwijzen naar de fout om de gedaante van Śiva in de categorie *īśvara* als verschillend van Śrī Viṣṇu te beschouwen, of de gedaante van Śiva in de categorie *jīva* als niet-verschillend van Śrī Viṣṇu te beschouwen.

En hoewel Brahmā over het algemeen behoort tot de categorie *jīva*, vermeldt *sāstra* op dezelfde manier, dat een expansie van Śrī Hari soms ook de positie van Brahmā kan innemen. *Śrīmad-Bhāgavatam* (4.24.29) zegt het volgende.

*sva-dharma-niṣṭhaḥ śata-janmabhiḥ pumān
virīṅcatām eti tataḥ param hi mām*

Een *jīva*, die zijn beroepsmatige plichten [binnen het *varṇāśrama-dharma* stelsel] gedurende honderd levens op de juiste wijze zonder baatzuchtige verlangens uitvoert, wordt gekwalificeerd om de positie van Brahmā te bezetten.

Dus aan het begin van de schepping manifesteert zich uit de lotusnavel van Garbhodakaśayī Viṣṇu een gekwalificeerde *jīva* en bezet de post van Brahmā. Bhagavān bekrachtigt hem met het vermogen om te scheppen. In het tijdperk (*kalpa*), waarin geen gekwalificeerde *jīva* aanwezig is, neemt Śrī Hari persoonlijk de positie van een *guṇa-*

avatāra in en wordt Brahmā om het werk van de schepping te verrichten. Dan wordt Hij Hiranyagarbha Brahmā genoemd, of de Brahmā, die zich in de categorie Īśvara bevindt.

3k ~ Verwisseling van de positie van Śrī Śiva en Śrī Viṣṇu betreft de tweede overtreding tegen de heilige naam

evam aparyālocayatām viṣṇur eveśvaro na śivaḥ śiva eveśvaro na viṣṇur vayam ananyā naiva paśyāmaḥ śivaṁ vayaṁ ca na viṣṇum ity ādi vivāda-grasta-matīnām aparādhe jāte kālena kadācit tat-tātparyālocana-vijñā-sādhu-jana-prabodhitatve teṣām eva śivasya bhagavat-svarūpād abhinnatvena labdha-pratītīnām nāma-kīrtanenaivāparādha-kṣayaḥ |

BHĀVĀNUVĀDA – Zonder grondig na te denken over de spirituele waarheden, die tot dusver zijn beschreven, kunnen sommigen op de volgende manier ruzie maken.

“Viṣṇu is God, niet Śiva!”

“Śiva is God, niet Viṣṇu!”

“We zijn eenpuntige aanbidders van Śiva en kijken zelfs niet eens naar Viṣṇu!”

Iemand, wiens intelligentie op deze manier in dispuut wordt betrokken, maakt alleen maar overtredingen tegen de heilige naam. Op verordening van Bhagavān kan een dergelijke schoffeerder de associatie van een verheven heilige persoonlijkheid krijgen, die op de hoogte is met de spirituele conclusies. Hij kan dan in dit onderwerp worden verlicht en het vertrouwen ontwikkelen, dat de *svarūpa* van Śrī Śiva niet-verschillend is van die van Śrī Viṣṇu. Als hij dit opvolgt, wordt hij uitsluitend door middel van *nāma-sankīrtana* vrij van zijn bovengenoemde overtreding tegen de heilige naam.

PĪYUṢA-VARṢIṆĪ-VṚTTI – Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura snijdt het onderwerp aan, dat de naam, gedaante, enzovoort van Śrī Śiva onafhankelijk of verschillend is van die van Śrī Viṣṇu en beschrijft op heldere wijze de oorzaak en de methode, waarmee men zich van deze *aparādha* kan verschonen. De grondoorzaak van de overtreding tegen *bhagavat-tattva* is een gebrek aan kennis van de intrinsieke gedaante en natuur (*svarūpa*) van Bhagavān. Met betrekking tot *tattva-vastu* (transcendente waarheid) bepaalt de leer, dat men zeker een *aparādha* begaat, als men de aard van *tattva-vastu* niet goed begrijpt en deze met iets anders door elkaar haalt.

Degenen, die over het algemeen niet grondig nadenken over *viṣṇu-tattva* en *śiva-tattva* en de correlatie tussen beide *tattvas* over het hoofd ziet – met andere woorden, degenen die het goede geluk ontberen om met heiligen, die op de hoogte zijn met dergelijke transcendente waarheid, te associëren en het van hen te horen – begaan deze [tweede] *aparādha*.

Degenen, die Viṣṇu vereren, denken, “Śrī Viṣṇu is de ene Allerhoogste Bestuurder (*īśvara*); Śiva is dat niet. Wij zijn Zijn exclusieve toegewijden en nemen geen *darśana* van Śrī Śiva.” En degenen, die Śiva vereren, denken, “Śiva is de ene Allerhoogste Bestuurder; Viṣṇu is dat niet. Wij zijn exclusieve toegewijden van Śrī Śiva en nemen geen *darśana* van Śrī Viṣṇu.” Toegewijden met een dergelijke vechthouding plegen *aparādha*.

Eerder werd vermeld, dat *aparādha* de vererenswaardige godheid misnoegt. Als aanbidders van Śrī Viṣṇu en die van Śrī Śiva speculeren over het verschil tussen hun vererenswaardige godheden, raken die godheden ontstemd. Kan iemand blij zijn met een dienaar, die het ene lichaamsdeel goed behandelt en het andere bezeert? Śrīman Mahādeva is immers een deel van Śrī Viṣṇu. Door hem als iets anders te beschouwen dan Śrī Viṣṇu leidt altijd tot *aparādha*.

Nu legt Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura de methode uit om deze overtreding te verlichten. Gebrek aan kennis over *viṣṇu-tattva*

en *śiva-tattva* is de grondoorzaak van deze *aparādha*. Zolang men van de juiste kennis in gebreke blijft, kan deze niet worden geneutraliseerd. Als iemand, die deze overtreding begaat, fortuinlijk genoeg is om de associatie te krijgen en iets te leren van een gerealiseerde heilige, die goed belezen is in de waarheid met betrekking tot *viṣṇu-tattva* en *śiva-tattva*, krijgt hij ware realisatie van de spirituele realiteit. Dan zal hij inzien, dat *viṣṇu-tattva* en *śiva-tattva* niet verschillend zijn. Dit komt, omdat ware kennis van de natuur van Bhagavān alleen afkomstig is van de associatie en genade van *sādhus*.

Ook de Upaniṣaden zetten deze conclusie uiteen. *Kaṭha Upaniṣad* besluit met een beschrijving van de onbevattelijkheid van *brahma*. Met andere woorden, dit werk laat zien, waarom *brahma* buiten het bereik van het verstand en de taal ligt. Hoe kan *brahma* dan worden begrepen? In antwoord hierop wordt als volgt uitgelegd,

*naiva vāca na manasā / prāptuṃ śakyo na cakṣuṣā
astīti bruvato 'nyatra / katham tad upalabhyate*

Kaṭha Upaniṣad (2.3.12)

Brahma kan inderdaad niet worden bevat met behulp van verstand, woorden, ogen of andere zintuigen. Hoe kan *brahma* worden begrepen? Als antwoord wordt gegeven, “*Brahma* kan worden begrepen door hechte associatie met heiligen, die vertrouwen hebben.”

In de *Bhāgavad-gītā* (4.34) zegt Śrī Kṛṣṇa tegen Arjuna,

upadekṣyanti te jñānam / jñāninas tattv-darsinaḥ

O Arjuna, personen die bekend zijn met de spirituele realiteit kunnen jou met kennis over *brahma* verlichten.

Hieruit blijkt, dat het niet mogelijk is om ware kennis over de Allerhoogste Persoonlijkheid Gods te verkrijgen, totdat men de associatie en genade krijgt van grote persoonlijkheden, die beschikken over directe realisatie en visie van de Absolute Waarheid, ongeacht hoe deskundig men is in de studie en het bevatten van de geopenbaarde geschriften. De ware boetedoening voor deze *aparādha* is spijt.

Door *nāma-saṅkīrtana* met berouw uit te voeren en uitsluitend toevlucht te nemen tot Nāma Prabhu, kan deze overtreding worden uitgewist.

3l ~ Heiligschennis van de geopenbaarde vedische literatuur is de vierde overtreding tegen de heilige naam

evaṁ ca 'naita bhagavad-bhaktim spr̥santi bahir-mukhyo vigītā' iti jñāna-karma-pratipādikāḥ śrutīr yenaiva mukhena nindaṁs tenaiva mukhena tās tad-anuṣṭhātr̥m̥s ca janān muhur abhinandya nāmabhir uccaiḥ saṅkīrtitaiḥ śruti-sāstra-nindana-rūpāc caturthāparādhān nistareyuḥ | yatas taḥ śrutayo bhakti-mārgeṣv anadhikāriṇaḥ svacchanda-vartinaḥ parama-rāgāndhānām api vartma-mātram adhyārohāyitum udyatāḥ parama-kāruṇikā eveti tat-tātparya-vijñā-jana-prabho-dhitā yadī bhāgya-vaśād bhaveyus tadaiveti | evam evānyeṣām api ṣaṅṅām aparādhānām udbhāva-nivṛtti-nidānāni avagantavyāni || 3 ||

BHĀVĀNUVĀDA – Sommigen belasteren de Śruti's, die het pad van baatzuchtige actie (*karma*) en monistische kennis (*jñāna*) aanbevelen, en zeggen, "Deze Śruti's raken zelfs de toegewijde dienst van Bhagavān niet aan. Ze zijn oppervlakkig en daarom afgrijselijk." Als ze hun woorden zouden aanwenden voor het herhaaldelijk verheerlijken van de Śruti's en hun aanhangers in plaats van hun spraak te gebruiken voor het belasteren van de Śruti's en als ze verzonken zouden blijven in welsprekende *nāma-saṅkīrtana*, zouden ze zich kunnen verschonen van de vierde overtreding tegen de heilige naam, namelijk heiligschennis van de vedische literatuur.

Als een dergelijke godslasteraar van vedische literatuur door immens goed geluk de associatie krijgt van verheven heilige persoonlijkheden, die over de volledige betekenis van de Śruti's beschikken, en het van hen te horen krijgen, kan de godslasteraar leren begrijpen, dat deze uiterst genadevolle Śruti's bedoeld zijn voor ontspoorde figuren, die sterk zijn gehecht aan zintuigelijke bevrediging

en ongeschikt zijn voor het pad van *bhakti*. De Śruti's trachten dergelijke lieden terug te brengen op het pad, dat wordt gesanctioneerd door *śāstra*. Door dit in te zien kan de *aparādha* voortkomend uit dergelijke heiligschennis met de juiste pogingen worden uitgewist.

De oorzaken en gevolgen van de andere zes *aparādhas* zijn in overeenstemming met de uiteenzetting van de eerste vier overtredingen.

PĪYUṢA-VARṢIṆĪ-VṚTTI – Nu presenteert Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura de vierde overtreding tegen de heilige naam, *śruti-sāstra-nindā* – heiligschennis van de vedische literatuur. Hij bespreekt de oorzaak ervan en de methode om deze uit te wissen.

Er zijn diverse soorten Śruti's. Sommige bevorderen het pad van devotie aan Bhagavān en andere het pad van *jñāna* en *karma*. Door de procedures van *yajña* enzovoort te beschrijven sanctioneren ze uiteenlopende soorten matereel plezier, die beschikbaar zijn in de hemelse planeten. Het is voor degenen, die het pad van *bhajana* of *bhagavad-bhakti* zijn ingeslagen, totaal onmogelijk om Śruti's te belasteren, die het pad van *bhakti* bevorderen. Dat komt, omdat het hebben van vertrouwen (*śraddhā*) betekent onwankelbaar overtuigd zijn van de woorden van de geschriften. Dat vertrouwen is de allereerste stap op het pad van *bhakti*. Daarom is het niet mogelijk voor toegewijden, die hun toevlucht hebben genomen tot het pad van *bhakti* en die vertrouwen hebben in *śāstra*, om *śāstras* handelend over het pad van *bhakti* te belasteren. Toch bestaat de kans, dat ze Śruti's belasteren, die het pad van *karma* en *jñāna* bevorderen.

Nadat toegewijden hebben ingezien, dat aardse en hemelse doelstellingen en zelfs bevrijding onbeduidende levensdoelen zijn, kunnen sommigen, die het pad van *bhakti* hebben gekozen, boos worden, als ze zien, dat bepaalde Śruti's evenals geschriften, die de Śruti's volgen, *karma* en *jñāna* bevorderen zonder de beoefening van *bhakti*, zoals *śravaṇa* en *kīrtana*, te beschrijven en te prijzen. Aangezien deze Śruti's niets over *bhakti* zeggen, beschouwen deze toege-

wijden ze als afgekeerd van *bhakti* (*bahirmukha*) en daarom laakbaar. Degenen, die op die manier denken, begaan de vierde overtreding tegen de heilige naam.

De Śruti's, die *karma* en *jñāna* uitzetten, doen juist een speciale poging om degenen, die gekwalificeerd zijn voor *karma* en *jñāna*, naar de ingang van de tempel van *bhakti* te leiden. Degenen, die transcendent vertrouwen hebben gekregen als gevolg van de associatie en genade van Bhagavāns toegewijde, zijn geschikt voor *bhakti*, *śraddhāvān jana haya bhakti-adhikārī* (Śrī Caitanya-caritāmṛta, *Madhya-līlā* 22.64).

Personen, die gedepriveerd zijn van dat geluk, wensen het geluk van *brahma-sāyujya* (bevrijding door op te gaan in de uitstraling van *brahma*). Geschriften, die handelen over *jñāna*, betrekken hen in het cultiveren van *jñāna* en leiden hen naar de zegen van onpersoonlijk *brahma*, dat geen differentiatie kent. Als deze lieden de associatie van zuivere toegewijden krijgen, raken ze gecharmeerd van de onbegrensd gevarieerde vervoering van *bhagavad-rasa*. Omdat het geluk van *jñāna*, of onpersoonlijke bevrijding, verstoken is van differentiatie, achten ze *jñāna* daardoor onbeduidend. Ze verlaten dat pad en nemen hun toevlucht tot het pad van *bhakti* en worden gezegend. Dit is de werkelijke intentie van de afdeling *jñāna* in de Śruti's.

De sectie van de Śruti's, die handelt over *karma*, lokt baldadig dronken levensgenieters, die niet gekwalificeerd zijn voor *bhakti*, naar het onmiddellijke, zoete plezier van de hemelse planeten en houdt hen bezig op het pad van materieel gemotiveerde vrome daden (*sakāma-karma*), waar ze offers (*yāga*) en giften (*yajña*) in het offervuur aanbieden. Op deze manier streven de Śruti's ernaar om dergelijke mensen naar het pad van *bhakti* te leiden.

De implicatie is, indien ontspoorde personen, die door lustbevreëding in beslag worden genomen, niet worden aangemoedigd om hemels plezier en dergelijke te krijgen, gekeerd raken tegen religio-

siteit (*dharma*), voorgeschreven plicht (*karma*) enzovoort en op die manier alle discipline achterwege laten. De sectie van de Śruti's, die handelt over vrome actie (*karma-kāṇḍa*), geeft aan dergelijke personen op genadevolle wijze instructies om hen naar het pad van *karma* te leiden. Als deze mensen bezig zijn om de vrome daden uit te voeren, die in deze geschriften worden voorgeschreven, zoals het maken van offers en het aanbieden van offergaven in het heilige vuur, krijgen ze zeker de associatie van een verheven toegewijde. Het gevolg is, dat ze gaan begrijpen, dat de resultaten van *karma* eigenlijk een bron van ellende zijn. Door de genade van een *sādhu* worden ze gezegend en nemen uiteindelijk hun toevlucht tot het pad van *bhakti*. Om deze reden betreft de heiligschennis van deze uitermate genadevolle Śruti's een *aparādha*.

Als een *sādhaka* van *bhakti* deze overtreding mocht begaan, kan hij ervan worden bevrijd door de associatie van een grote heilige te krijgen, die de ware invoer van de Śruti's over *jñāna* en *karma* kent. Met de genade van die heilige, kan hij leren inzien, welke de werkelijke intentie van die Śruti's is en moet hij ze met dezelfde mond verheerlijken, waarmee hij ze voorheen belasterde. Hij dient herhaaldelijk degenen te eren, die zich onder bescherming van die geschriften met *karma* en *jñāna* bezighouden. Bovendien dient hij de heilige naam luidkeels uit te roepen.

Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura heeft de eerste vier van tien overtredingen tegen de heilige naam helder beschreven: (1) godslastering van heilige personen; (2) Śrī Śiva's naam, gedaante enzovoort als onafhankelijk van die van Śrī Viṣṇu beschouwen; (3) de geestelijk leermeester ongehoorzaam zijn; (4) de vedische geschriften belasteren. Hij legt uit, dat de oorzaken van de resterende zes soorten *aparādha* tegen de heilige naam en de methoden om zich ervan te verschonen op dezelfde manier dienen te worden begrepen, zoals is beschreven voor de eerste vier *aparādhas*.

Met gebruikmaking van de methodologie van de gerespecteerde auteur gaan we nu het verschijnen van de resterende *aparādhas* beschrijven alsmede de methoden om ervan te verschonen.

De glorie van de heilige naam beschouwen als een overdrijving is de vijfde *aparādha*. De ongeëvenaarde gloriën van *śrī harināma* worden in alle *sāstras* aangetroffen. Door deze gloriën aan te zien voor louter lofprijzing is te denken, dat de verheerlijking van de heilige naam wordt overdreven. De geschriften en grote heiligen verklaren, dat alles, dat kan worden gezegd over de glorie van *śrī hairnama*, niet opweegt tegen zelfs maar een druppel uit de oceaan van de gloriën van *harināma*. Te denken, dat de verheerlijking van de heilige naam in *sāstra* is bedoeld om bij het algemene publiek een belangstelling voor *nāma* te wekken, betreft de grove *aparādha* door te denken, dat de gloriën van de heilige naam worden overdreven (*artha-vāda*).

In feite is de glorie van de heilige naam, die we aantreffen in de woorden van *sāstra* en die wordt uitgesproken door grote toegewijden, onbeduidend als een klein vuurvliegje in vergelijking met de grote zon. Niemand kan de glorie van de heilige naam in zijn geheel beschrijven, dus er is geen reden te suggereren, dat de beschrijving van de gloriën in *sāstra* overdreven is.

Als men de associatie ontbeert van een verheven persoonlijkheid, die de gloriën van de heilige naam op de juiste wijze begrijpt, begaat men de overtreding van de foutieve veronderstelling, dat die gloriën louter een hyperbool zijn. Als die schoffeerder de associatie krijgt van een heilig persoon, die is toegewijd aan het chanten van de heilige naam, en hij hoort de gloriën van *harināma* uit zijn mond, zal zijn vervuilde verstand worden gezuiverd. Als hij dan zijn exclusieve toevlucht neemt tot Nāma Prabhu en onophoudelijk chant en grote spijt ervaart, kan deze *aparādha* geleidelijk worden verdreven.

Denken dat de heilige namen van God denkbeeldig zijn is de zesde *aparādha*. *Māyāvādīs* en materialistische volgelingen van *karma*

beschouwen de Hoogste Waarheid als onpersoonlijk *brahma* zonder gedaante, vermogen en naam. Degenen, die denken dat grote *ṛṣi*s namen als Rāma en Kṛṣṇa hebben bedacht om hun eigen doelstellingen te dienen, zijn in overtreding. *Harināma* is niet denkbeeldig, maar eeuwig en spiritueel. Nāma Prabhu manifesteert zich alleen in gespiritualiseerde zintuigen door middel van het proces van *bhakti*. Deze leer wordt doorgegeven via bonafide geestelijk leermeester en vedische geschriften. Derhalve moet *harināma* worden aanvaard als de hoogste waarheid. Iemand, die denkt dat Nāma Prabhu denkbeeldig is, kan nooit Zijn genade ontvangen.

Het plegen van zondige activiteiten krachtens de heilige naam is de zevende *aparādha*. Door het uitvoeren van *nāma-saṅkīrtana* worden alle soorten hindernissen en *anarthas* uitgewist. Maar als men *harināma* uitspreekt en herhaaldelijk zondige activiteiten begint op kracht van het chanten, worden problemen en hindernissen niet uitgewist. Daarmee wordt juist een angstwekkende *aparādha* gepleegd. De heilige naam is samengesteld uit *śuddha-sattva* (zuivere transcendentale goedheid). Het uitspreken van *harināma* met vertrouwen verdrijft alle hindernissen en problemen veroorzaakt door zwakheid van het hart (*hṛdaya-daurbalya*) en dan is men niet meer geneigd om zondige daden te plegen. De wens om te zondigen en zelfs onwetendheid worden juist verdreven.

Als een toegewijde vanwege voorgaande indrukken (*saṁskāras*) onopzettelijk een zonde pleegt, hoeft hij dit niet te verschonen. Śrī Hari, die in zijn hart aanwezig is, zal die zonde uitwissen. Iemand kan denken, “*Harināma* zuivert van alle zonden, dus het kan geen kwaad om te zondigen. Als ik de heilige naam van Śrī Hari chant, wist de naam mijn zonde uit.” Herhaaldelijk zondigen krachtens de heilige naam leidt tot *nāma-aparādha*. De overtreder moet spijt hebben, “Alas, wat ben ik een bedroevende schoffeerder! Ik heb de uiterst sterke, transcendentale *harināma* gebruikt, die gemakkelijk rechtstreekse dienstverlening aan Bhagavān en *prema* voor Hem

schenkt, om verfoeilijke zonden te plegen. Alas! Ik word niet bevrijd, zelfs niet nadat ik miljoenen kwellingen in de helse planeten heb ondergaan.” Door op deze manier verdriet te hebben en zich onophoudelijk met *harināma-saṅkīrtana* bezig te houden, terwijl men de Vaiṣṇava’s eerbetuigingen en diensten aanbiedt, kan deze *aparādha* worden verdreven.

Te denken dat religiositeit, geloften, het aanbieden van offergaven in het vuur en andere gewone vrome activiteiten gelijkwaardig zijn aan het chanten van de heilige naam is de achtste *aparādha*. Al onze Gosvāmī’s hebben gezegd en het staat in alle Śruti’s, Smiti’s en andere geschriften geschreven, dat er geen verschil bestaat tussen *nāma* (de heilige naam) en *nāmī* (de eigenaar van de naam, Śrī Hari). De heilige naam is de directe manifestatie van Śrī Hari in de vorm van lettergrepen en is daarom niet toegankelijk voor materiële zintuigen. De heilige naam is zelfmanifesterend. Wanneer de beoefenaar de neiging krijgt om *harināma* uit te spreken, manifesteert deze rechtstreeks op de tong.

De uitvoering van wereldse vrome activiteiten, zoals het aanbieden van offergaven in vuur, als gelijkwaardig beschouwen aan de almachtige, zelfstralende *śrī harināma* betreft een ernstige overtreding tegen *harināma*. Dit is een indicatie van aanzienlijke nalatigheid in het chanten van de heilige naam. Deze overtreding kan worden verdreven door werelds gezelschap op te geven, door vol vertrouwen de glorie van *harināma* in associatie van grote toegewijden, die zijn toegewijd aan chanten, te horen, door zich met een gevoel van spijt over te geven en onophoudelijk *harināma* uit te spreken.

Het geven van instructies over het chanten van de heilige naam aan goddeloze figuren betreft de negende *aparādha*. Alleen degenen met vertrouwen in de heilige naam zijn werkelijk gekwalificeerd om hem te chanten. Als men [instructies over] de heilige naam weggeeft aan trouweloze personen, zullen ze hem verwaarlozen. De namen van Śrī Kṛṣṇa zijn alles, de enige schatkist, voor alle zielen. Als hij

wordt weggegeven aan drek etende varkens, zoals levensgenieters, zullen ze het onschatbare juweel van *harināma* niet op de juiste waarde schatten en eren, maar ze zullen hem verwaarlozen en afwijzen. Deze *aparādha* zal hen ruïneren en maakt een schoffeerder van de geestelijk leermeester, die hen instructies gaf over de heilige naam.

Sommigen chanten *nāma-kīrtana* hardop, maar niet met de bedoeling om een bepaald persoon te laten horen, ook al wordt de *nāma* gehoord door personen met en zonder vertrouwen. De luide uitvoering van *kīrtana* wordt hier niet ontmoedigd. Het is juist bedoeld om het geven van instructies over *harināma* aan personen zonder vertrouwen te ontmoedigen. Als in het hart van een leerling vertrouwen ontwaakt, kunnen hem instructies voor het chanten van de heilige naam worden gegeven, maar het is niet gepast om goddeloze personen inlichtingen over de heilige naam aan te bieden. Iemand, die deze overtreding begaat, kan berouwvol zijn toevlucht zoeken in *śrī harināma* en onophoudelijk chanten om deze *aparādha* uit te wissen.

De tiende *aparādha* is geen genegenheid ontwikkelen voor de heilige naam na zijn onbegrensde gloriën te hebben vernomen. Sommigen blijven zich identificeren met het vergankelijke lichaam en zien objecten gerelateerd aan hun lichaam als hun bezit, ondanks dat ze over de glorie van *harināma* hebben gehoord. Degenen met dit vals-ego blijven dronken in lustbeleving en het gevolg is, dat ze *harināma* niet respecteren maar schoffeerders van de *nāma* worden. Iemand die deze *aparādha* heeft begaan, dient in het gezelschap van heilige personen te blijven, hen te dienen en met grote spijt *harināma* te blijven chanten. Hierdoor ontwikkelt men liefde voor de namen van Bhagavān en wordt deze overtreding uitgewist.

Tekst 4

4a ~ Anarthas voortkomend uit de beoefening van bhakti

atha bhakty-utthās te ca mūla-sākhāta upasākhā iva bhaktyaiva dhanādi-lābha-pūjā-pratiṣṭhādyaḥ sva-vṛttibhiḥ sādḥaka-cittam apy uparajya sva-vṛddhyā mūla-sākhām iva bhaktim api kuṅṭhayitum prabhavantīti |

BHĀVĀNUVĀDA – Vervolgens worden *anarthas* voortkomend uit *bhakti* besproken. Deze *anarthas* schieten als wilde parasieten uit de stam van de wensvervullende klimrank van *bhakti* en wekken een hunkering naar rijkdom (*lābha*), adoratie (*pūjā*) en erkenning (*pratiṣṭhā*). Ze komen voort uit [de imperfecte uitvoering van] *bhakti* en het hart van de beoefenaar wordt door deze invloed besmet. Op die manier tieren ze zo welig, dat ze zelfs de stam van de klimrank van *bhakti* kunnen verstikken.

PĪYUṢA-VARṢIṆĪ-VṚTTI – Aan het begin van deze Derde Nectarregen heeft Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura een uitgebreide beschrijving gegeven van *anarthas*. Er zijn vier soorten: (1) voortkomend uit kwalijke activiteiten; (2) voortkomend uit vrome activiteiten; (3) voortkomend uit overtredingen; (4) voorkomend uit *bhakti*. De auteur heeft de eerste drie reeds beschreven en gaat nu de vierde beschrijven. Dergelijke *anarthas* heten *bhakty-uttha*, omdat ze voortkomen uit de [imperfecte] beoefening van *bhakti*.

Iedereen wordt van nature aangetrokken tot degenen, die zich bezighouden met *bhajana* van Śrī Hari. Wanneer een toegewijde *bhajana* doet, komen allerlei soorten rijkdom, respect, verering en positie naar hem toe. Ze vormen kardinale obstakels in zijn vooruitgang in *bhajana*, het pad dat naar *prema* leidt. De *sādḥakas*, die *prema* willen krijgen, dienen zich met grote zorg te beschermen

tegen verlangens naar deze zaken en dienen met grote nederigheid en een gevoel van waardeloosheid op het pad van *bhakti* te blijven. Als de verlangens naar rijkdom, adoratie en erkenning eenmaal het hart van een *sādhaka* kleuren, zal zijn beoefening deze *anarthas* alleen maar intensiveren.

Om deze reden zijn de *bhakti-uttha-anarthas* van rijkdom, adoratie en erkenning naar zeggen parasitaire uitschieters (*upaśakās*) aan de wortel van de wensvervullende klimrank van *bhakti*. De *upaśakās* groeien uit de hoofdstam. Ze nemen de groei van de klimrank weg door zich te voeden met het water, dat erover wordt gesprenkeld, ontnemen de stam zijn sap en drogen hem uiteindelijk uit. Ook de *bhakti-uttha-anarthas* van rijkdom, adoratie en erkenning kleuren met hun neigingen het hart van de *sādhaka* en stoppen de groei van de oorspronkelijke wensvervullende klimrank van *bhakti*.

Śrīman Mahāprabhu heeft in Zijn instructies aan Śrīla Rūpa Gosvāmī gezegd,

*kintu jadi latār saṅge uthe ‘upaśākhā’
bhukti-mukti-vāñchā, jato asaṅkhya tāra lekhā
‘niṣiddhācāra’, ‘kuṭināṭī’, ‘jīva-himsana’
‘lābha’, ‘pūjā’, ‘pratiṣṭhādi’ jato upaśākhā-gaṇa
seka-jala pāiyā upaśākhā bāḍī’ jāya
stabdha haiyā mūla-sākhā bāḍite nā pāya
prathamei upaśākhār karaye chedana
tabe mūla-sākhā bāḍī’ jāya vṛndāvana*

Śrī Caitanya-caritāmṛta (Madhya-līlā 19.158-61)

Soms schieten parasitaire takken (*upaśākhās*) van het verlangen naar plezier of bevrijding uit de rank van toewijding. Deze *upaśākhās* zijn onbegrensd. Ze behelsen verboden gedrag, bedrog, geweld tegen andere levende wezens en het verlangen naar rijkdom, roem en erkenning. Ze drinken al het water op van het horen en chanten van de *sādhaka*. Op die manier worden ze gevoed en bloeien, terwijl de groei

van de *bhakti-latā* wordt ondermijnd. Een intelligente toegewijde moet een parasitaire uitschieter, zodra hij hem ziet, ontwortelen, zodat de oorsponkelijke rank van toewijding kan bloeien en de lotusvoeten van Śrī Kṛṣṇa in Vṛndāvana kan bereiken.

Hier zegt Śrīman Mahāprabhu, dat het verlangen naar materieel plezier en bevrijding evenals onjuist gedrag, liegen, andere levende-wezens schade berokkenen en hunkeren naar rijkdom, adoratie en erkenning *upaśākhās* worden genoemd. Voor *jīvas*, die eeuwige dienaren van Śrī Kṛṣṇa zijn, zijn andere verlangens dan toewijding aan Hem niets anders dan bedrog; deze verlangens vertegenwoordigen corrupte neigingen van de *jīvas*. Als zelfs maar één van deze neigingen in het hart verschijnt, gaan vele andere verkeerde verlangens daar ook hun toevlucht zoeken en raakt het hart vol van verkeerde hunkeringen. In die conditie zal het verlangen naar *bhakti* verdwijnen.

Met een hart vol verlangens naar lustbevrediging, rijkdom, adoratie en faam gaat de beoefenaar zich met verdorven, verboden activiteiten bezighouden om ze te krijgen, daden die in de geschriften worden vervloekt, zoals liegen en zich arrogant gedragen, anderen schaden en stelen. Uiterlijk draagt hij *tilaka* en *tulasī* halskralen en gaat op mechanische wijze door de motoriek van horen en chanten. Hij maakt een vertoning van zijn nederigheid om zeker te zijn, dat zijn verdorven gedrag niet in het openbaar wordt waargenomen en om de censuur van de gemeenschap van toegewijden te ontlopen. Al die tijd wordt hij heimelijk in beslag genomen door verdorven activiteiten en andere vormen van bedrog. Uiteindelijk zit zijn hart zo vol bedrog, dat er zelfs niet het minste of geringste spoor van verlangen naar *bhajana* overblijft. Daarom geef Śrīman Mahāprabhu de instructie om eerst deze parasitaire wilde takken te snoeien.

De verlangens naar materieel plezier en bevrijding kunnen reeds zijn afgesneden, maar het is zeer moeilijk om het verlangen naar

erkenning (*pratiṣṭhā*) te verdrijven. Śrīla Sanātana Gosvāmī schrijft in de epiloog van *Hari-bhakti-vilāsa* het volgende.

*sarva tyāge 'py aheyāyāḥ / sarvānartha bhuvāś ca te
kuryuḥ pratiṣṭhāviṣṭhāyā / yatnam asparsane varam*

Ook al heeft men overal van afgezien, het verlangen naar erkenning, de hoofdoorzaak van alle *anarthas*, is uiterst moeilijk om op te geven. Om deze reden moet de beoefenaar extra waakzaam blijven om zich van de drek van dit verlangen te kwijten.

Als dit verlangen naar *pratiṣṭhā* een plek in het hart vindt, neemt zijn meest geliefde metgezel, afgunst (*mātsarya*), daar ook zijn toevlucht. Ze wonen daar samen vanwege hun wederzijdse verliefdheid. De hondenvleesetende outcaste, afgunst, bevrucht de heks van het verlangen naar erkenning, die de tweeling geweld (*himsā*) en jaloezie (*īrṣā*) baart.

Hun destructieve dans vernietigt alle goede neigingen van het hart volkomen. En waar is in een dergelijk onzuiver hart nog ruimte voor *bhakti*? De *sādhaka* mag daarom geen eer (*āmānī*) verlangen, maar dient anderen alle respect te gunnen (*mānada*) en op die manier het verlangen naar eer voor altijd uit te bannen.

4b ~ De vijf fasen van de eliminering van anarthas

teṣāṃ caturṅgām anarthānām nivṛttir api pañca-vidha | eka-deśa-vartinī bahu-deśa-vartinī prāyikī pūrṇā ātyantikī ceti |

BHĀVĀNUVĀDA – Het uitbannen van de vier soorten *anarthas* heeft plaats in vijf fasen: (1) deels (*eka-deśa-vartnī*); (2) uitgebreid (*bahu-deśa-vartinī*); (3) bijna compleet (*prāyikī*); (4) compleet (*pūrṇā*) en (5) absoluut (*ātyantikī*).

PĪYŪṢA-VARṢIṆĪ-VṚTTI – Een van de stadia van *bhakti-sādhana*, van *śraddhā* tot *prema*, is *anartha-nivṛtti* (het stoppen van belemmeringen naar *bhakti*). Nu wordt het uitbannen (*nivṛtti*) van deze vier

soorten *anarthas* uitgelegd. Deze *anarthas* verdwijnen niet onmiddellijk, maar worden in vijf fasen uitgeschakeld: (1) *eka-deśa-vartinī*, (2) *bahu-deśa-vartinī*, (3) *prāyikī*, (4) *pūrṇā* en (5) *ātyantikī*.

- 1) *Eka-deśa-vartinī* – de gedeeltelijke opheffing van *anarthas* kan worden vergeleken met het reduceren van een rupee met twee of vier *annas*. [Een *anna* is éénzestiende deel van een rupee.] Deze fase heet *eka-deśa-vartinī-nivṛtti*.
- 2) *Bahu-deśa-vartinī* – de uitgebreide uitbanning van *anarthas* kan worden vergeleken met het reduceren van een rupee met twaalf *annas*. Deze fase wordt *bahu-deśa-vartinī-nivṛtti* genoemd.
- 3) *Prāyikī* – de bijna complete uitbanning van alle *anarthas*, terwijl iets kleins nog achterblijft, kan worden vergeleken met het reduceren van een rupee met achtennegentig *paisā*. [Een *paisā* is een honderdste van een rupee.] Deze fase wordt *prāyikī-anartha-nivṛtti* genoemd.
- 4) *Pūrṇā* – de complete uitbanning van *anarthas*, zonder dat iets achterblijft, kan worden vergeleken met het reduceren van een rupee met zestien *annas*. Deze fase wordt *pūrṇā-anartha-nivṛtti* genoemd.
- 5) *Ātyantikī* – de absolute vernietiging van *anarthas* voorkomt de mogelijkheid, dat *anarthas* terugkomen. In de voorgaande fase van *pūrṇā-nivṛtti* worden *anarthas* vernietigd, maar er bestaat nog een mogelijkheid, dat ze om een of andere reden terugkomen. In *ātyantikī-nivṛtti* echter bestaat er geen mogelijkheid meer, dat dit nog gebeurt.

4c ~ De volgorde waarin *anarthas* voortkomend uit *aparādhā* worden verdreven

tatra 'grāmo dagdhaḥ paṭo bhagna' iti nyāyenāparādhōthhānām anarthānām nivṛttir bhajana-kriyānantaram eka-deśa-vartinī niṣṭhāyām

utpannāyām bahula-deśa-vartini ratāv utpadyamānāyām prāyikī premni pūrṇā śrī-bhagavat-pada-prāptāv ātyantikī |

BHĀVĀNUVĀDA – “Grāmo dagdhaḥ paṭo bhagnaḥ – het dorp is verbrand; de kleding is gescheurd.”

Na de aanvang van de praktijk van toegewijde dienst (*bhajana-kriyā*) is volgens deze logica de eliminatie van *anarthas* voortkomend uit voorgaande *aparādha* gedeeltelijk. Met de ontwikkeling van sterk vertrouwen (*niṣṭhā*) worden ze uitgebreid geëlimineerd. Wanneer men transcendente genegenheid (*rati*) voor Śrī Bhagavān ontwikkelt, is de eliminatie bijna compleet. Wanneer de zon van liefde voor God (*prema*) verschijnt, is de eliminatie compleet. En wanneer men de lotusvoeten van Bhagavān bereikt [dat wil zeggen, als men Zijn rechtstreekse metgezel wordt], zijn deze *anarthas* absoluut gestopt.

PĪYUṢA-VARṢIṆĪ-VṚTTI – Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura illustreert het onderwerp in kwestie met de logica “*grāmo dagdhaḥ paṭo bhagnaḥ – het dorp is verbrand; de stoffen zijn gescheurd.*” Hieruit leiden we af, dat het dorp slechts deels in vlammen opging en dat de stof in twee of meer stukken is gescheurd. Het wijst er niet op, dat het dorp of de stof geheel zijn vernietigd.

Na de aanvang van *bhajana-kriyā*, waarover we eerder hebben gesproken, is er op dezelfde manier een geleidelijke afname van *anarthas* voortkomend uit overtredingen (*aparādhotta-anarthas*). Maar deze is slechts gedeeltelijk (*eka-deśa-vartini*); deze is niet compleet. En wanneer *niṣṭhā* in de *sādhaka* verschijnt, worden *anarthas* uitgebreid geëlimineerd (*bahu-deśa-vartini*). Zodra zich *rati* of *bhāva* heeft ontwikkeld, is het uitbannen van *anarthas* bijna compleet (*prāyikī*). Als *bhāva* condenseert, wordt het *prema* genoemd. In dit stadium is de *anartha-nivṛtti* van de toegewijde compleet (*pūrṇā*). En wanneer de toegewijde, die zich constant bezighoudt met liefdevolle *bhakti*, de genade van *bhakti* ontvangt, krijgt hij recht-

streekse dienstverlening aan de lotusvoeten van Śrī Bhagavān. In dit stadium is de uitbanning van *anarthas* absoluut (*ātyantikī*). Er bestaat niet de minste kans, dat ze terugkomen.

Hier kan men zich afvragen of de neiging om *aparādha* te plegen mogelijkwerijs in het hart van een toegewijde met *rati* of *prema* kan verschijnen. *Sri Bhakti-rasāmṛta-sindhu* (1.3.54) legt uit,

*bhavo 'py abhāvam āyāti / kṛṣṇa-preṣṭhāparādhatāḥ
abhāsatām ca śanakair / nyūna-jātiyatām api*

Door een overtreding tegen Kṛṣṇa of Kṛṣṇa's dierbare toegewijde te begaan verdwijnt zelfs *bhāva*, indien de overtreding ernstig genoeg is. Die *bhāva* wordt een schaduw van *bhāva* (*bhāvābhāsa*), als de overtreding middelmatig is en wordt *bhāva* van een lagere standaard, als de overtreding licht is.

Een gorilla genaamd Dvidida was een metgezel van Śrī Rāmacandra, maar omdat hij een overtreding tegen de voeten van Śrī Lakṣmaṇa had begaan, onderging hij vele kwellingen en werd uiteindelijk gedood onder handen van Śrī Baladevajī aan het eind van Dvāpara-yuga. Aan dergelijke precedenten kan de ernst van een overtreding aan de lotusvoeten van een grote toegewijde worden afgelezen. Het is niet uitgesloten, dat *sādhakas* met *bhāva* (*jāta-rati-sādhakas*) en *prema* (*jāta-prema-sādhakas*) overtredingen tegen een zuivere toegewijde kunnen begaan. Alleen wanneer de *premi-bhakta* alle genade van Śrī Bhagavān krijgt en rechtstreekse *darśana* van Hem krijgt en dienstverlening aan Hem krijgt, is het plegen van *aparādhatha-anarthas* absoluut gestopt (*ātyantikī-nivṛtti*) zonder mogelijkheid, dat *aparādha* opnieuw wordt begaan.

4d ~ De overtreding van Citraketu Mahārāja was eigenlijk geen overtreding

yas tu tatrāpi citraketau kādācitko mahad-aparādhaḥ sa prātītika eva na vāstavaḥ | satyām prema-sampattau pārṣadatva-vṛtratvayor vaiśiṣṭyābhāva-siddhāntāt |

BHĀVĀNUVĀDA – We horen, dat Mahārāja Citraketu eens een overtreding tegen een zuivere toegewijde beging, zelfs nadat hij de audiëntie van Bhagavān had gekregen. Het leek slechts een overtreding te zijn, in werkelijkheid was dat niet het geval. Omdat dezelfde schatkist van liefdevolle toewijding aan Bhagavān in zijn hart aanwezig bleef, als metgezel van Bhagavān en als Vṛtrāsura, bestaat er geen verschil tussen deze twee onderscheidende kenmerken van hem. Dit is de conclusie (*siddhānta*).

PĪYŪṢA-VARṢIṆĪ-VṚTTI – Nadat Bhagavān is bereikt, is het stoppen van *anarthas* voortkomend uit *aparādha* absoluut (*ātyantiki*). Dit betekent, dat het niet meer mogelijk is om een overtreding tegen een verheven toegewijde te begaan. Als dit waar is, hoe heeft Citraketu Mahārāja dan, zelfs nadat hij Bhagavān had bereikt, de neiging kunnen ontwikkelen om Śrīman Mahādeva te schofferen? In antwoord hierop zegt de eerbiedwaardige auteur, dat dit niet de realiteit was, ook al beging Citraketu Mahārāja *aparādha* tegen een grote ziel. Het leek slechts een overtreding te zijn. Er wordt gezegd, dat het gevolg van een overtreding tegen een zuivere toegewijde leidt tot het afnemen of verdwijnen van *bhakti*. Pārvatī had Citraketu Mahārāja vervloekt, waardoor hij een demoon werd, maar toch was zijn *bhakti* onaangetast gebleven. “*Phalena phala-kāraṇam anumīyate* – we kunnen de oorzaak alleen van het gevolg afleiden.” Daarom had Citraketu Mahārāja eigenlijk geen *mahad-aparādha* gepleegd.

De geschiedenis van Śrī Citraketu Mahārāja wordt verhaald in Canto Zes van *Śrīmad-Bhāgavatam*, Hoofdstukken 14-16. Hij was

de soevereine vorst van het land Śūrasena. Ondanks dat hij over koninklijke rijkdom beschikte, die ongeëvenaard was, bleef hij terneergeslagen, omdat hij geen zoon had. Koning Citraketu had de hand van tien miljoen prachtige vrouwen aanvaard in de hoop een zoon te krijgen, maar hij bleef zonder nageslacht.

Op zekere dag kwam de grote wijze, Aṅgirā Ṛṣi door de wil van Bhagavān naar zijn koninklijk paleis. De koning onthulde zijn zorgen en vroeg hem herhaaldelijk om een zoon. Mahārṣi Aṅgirā ging *caru* (een soort zoete rijst als offergave) toebereden en offerde dit in een heilig offervuur. Hij gaf de restanten aan de hoofdkoningin Kṛtadyuti en zei, “Mag dit een zoon produceren, die de koning zowel geluk als verdriet brengt.” Toen vertrok hij.

Nadat de koningin de zoete rijst had gegeten, werd ze zwanger en kreeg te zijner tijd een zeer mooie babyzoon. Het kind begon op te groeien als een wassende maan. Koning Citraketu raakte van nature sterker gehecht aan Koningin Kṛtadyuti. Toen de andere koninginnen dit zagen, raakten ze overweldigd door afgunst en haat en vermoordden het kind door het vergif toe te dienen.

De grote wijze had eerder gezegd, dat de koning een kind zou krijgen, dat hem geluk en verdriet zou brengen. Bij het horen van de dood van zijn zoon werd Mahārāja Citraketu overdonderd door treurnis. Op dat moment kwam de hoogst genadevolle Śrī Nārada daar aan samen met Śrī Aṅgirā Ṛṣi. Śrī Nārada gaf de koning allerlei instructies en bood hem troost. Het was voor de koning niettemin erg moeilijk om zijn lessen te bevatten. Uiteindelijk riepen die grote wijzen de ziel van het overleden kind op en lieten het kind de koning kalmeren door hem instructies te laten geven over de onwezenlijke aard van deze materiële wereld en de vluchtige aard van relaties tussen vader en zoon, moeder en vader, enzovoort.

De koning raakte van deze wereld onthecht en hield zich bezig met *bhajana* onder leiding van Śrī Nārada en kreeg de rechtstreekse audiëntie van Śrī Saṅkarṣaṇa, die hem instructies gaf over de fun-

damentele waarheden van *dharma* en *jñāna*, omdat hij met hem tevreden was. De koning besteedde een goddelijk vliegtuig en werd de heerser van de Vidyādhara's¹⁸, die zich ongedwongen in de valleien van Berg Sumeru bewogen.

Op zekere dag zag Mahārāja Citraketu Bhagavān Śrī Śaṅkara in een bijeenkomst van grote *munis*, *siddhas* en *cāraṇas* zitten met zijn arm om Pārvatī, die op zijn schoot zat. Toen Mahārāja Citraketu naderbij kwam, lachte hij hardop in aanwezigheid van Pārvatī-devī. “Kijk nu eens naar de situatie van de grote leraar van *dharma*, de *guru* van de hele wereld, Śrī Mahādeva!” zei hij. “Heeft hij in een dergelijk geleerd gezelschap zijn vrouw op schoot gezet? Hoe schaamteloos!”

Bhagavān Śrī Śaṅkara wist, dat Citraketu een dierbare toegewijde van Bhagavān was, dus hij glimlachte en zweeg. Pārvatī-devī daarentegen kon het gedrag van Citraketu niet verdragen – zijn bespotting en gebrek aan respect. Ze vervloekte hem dan ook onmiddellijk, “U krijgt een geboorte in een uitermate zondig, demonisch ras. Op die manier zult u nooit meer in staat zijn om grote zielen te bespotten [door van hun contact verstoken te zijn].”

Koning Citraketu raakte hierdoor niet in het minst verontrust. Om Pārvatī een plezier te doen prees hij haar, aanvaardde de vervloeking, bood zijn eerbetuigingen aan en vervolgde zijn weg. Hij was niet uit op vergelding. Zijn macht was zodanig, dat hij Pārvatī had kunnen vervloeken, als hij dat gewild zou hebben, maar dat deed hij niet.

Citraketu, die door de godin was vervloekt, werd geboren als de zoon van Tvaṣṭā Ṛṣi en werd bekend als Vṛtrāsura. Zijn gestalte was enorm groot en angstaanjagend en alle halfgoden waren beducht voor hem. In een grote oorlog met de halfgoden heeft Indra, die een wapen bij zich had, dat was gemaakt van de beenderen van Dadhici

¹⁸ Een ras van celestijnse wezens, die als dienaren van Śrī Śiva over materiële mystieke kennis beschikken.*

Rṣi, hem vermoord. Indra was gereed voor de strijd en verscheen op zijn olifant, Airāvata, voor Vṛtrāsura. Śrī Bhagavān had Indra de instructie gegeven om Vṛtrāsura met het wapen van blikseminslag te doden, maar het viel uit zijn hand. Vṛtrāsura pakte het wapen op en omdat hij zeer was toegewijd aan *dharma*, gaf hij het persoonlijk aan Indra terug en zei, “Dood me hiermee. Ik ben niet bang, zelfs niet voor de Tijd. Bhagavān Śrī Śyāmasundara staat voor me en ik zie het als mijn grote geluk om van dit demonische, materiële lichaam af te komen, nu ik mijn ogen op Hem gericht houd.” Met de rechtstreeks realisatie van Bhagavān bad hij als volgt (*Śrīmad-Bhāgavatam* 6.11.24-27),

*ahaṁ hare tava pādaika-mūla-
dāsānudāso bhavitāsmi bhūyaḥ
manaḥ smaretāsu-pater guṇāms te
grṇīta vāk karma karotu kāyaḥ*

O Bhagavān, schenk me alstublieft de genade, dat ik in mijn volgende geboorte de gelegenheid krijg om uitsluitend de dienaren te dienen, die hun toevlucht tot Uw lotusvoeten hebben genomen. O geliefde van mijn leven (Prāṇa-vallabha), mag mijn geest altijd worden herinnerd aan Uw alom heilzame kwaliteiten, mogen mijn woorden altijd de glorie van die kwaliteiten beschrijven en mag mijn lichaam altijd in Uw dienst betrokken blijven.

*na nāka-pṛṣṭhaṁ na ca pārameṣṭhyaṁ
na sārva-bhaumaṁ na rasādhipatyam
na yoga-siddhīr apunar-bhavaṁ vā
samañjasa tvā virahayya kāṅkṣe*

O bron van al het goede geluk, ik verlang niet naar de hemelse planeten, het oord van Brahmā, of heerschappij over de Aarde of over lagere planetaire stelsels, noch verlang ik mystieke perfectie. Ik wil niet eens bevrijding, als dat inhoudt, dat ik U moet opgeven.

*ajāta-pakṣā tva mātaraṁ khagāḥ
stanyaṁ yathā vatsatarāḥ kṣudhārtāḥ*

*priyaṃ priyeva vyuṣitaṃ viṣaṇṇā
mano 'ravindākṣa didṛkṣate tvām*

O lotusogende, mijn hart is rusteloos verlangend naar de *darśana* van U, zoals vederloze kuikens gretig uitkijken naar hun moeder, zoals hongerige kalveren de melk van hun moeder willen drinken, of zoals een minnares haar geliefde wil ontmoeten, die zich in een ver land bevindt.

*mamottamaśloka-janeṣu sakhyam
saṃsāra-cakre bhramataḥ sva-karmabhiḥ
tvan-māyātmāmāja-dāra-geheṣv
āśakta-cittasya na nātha bhūyāt*

Heer, ik wil geen bevrijding. Ik vind het niet erg om herhaaldelijk in deze vicieuze cirkel van geboorte en dood rond te wentelen als gevolg van mijn acties. Maar waar ik ook ga en in welke levenssoort ik ook kan worden geboren, geef me de liefdevolle vriendschap van Uw dierbare toegewijden. Meester, ik wil alleen, dat ik nooit in relatie sta tot degenen, die door Uw externe energie worden begoocheld en gehecht zijn aan huis, lichaam, vrouw en zonen.

Dus ondanks, dat Citraketu (Vṛtrāsura) zich in het lichaam van een demoon bevond, bleef hij niet alleen verzonken in herinnering aan Bhagavān, maar kreeg ook rechtstreekse *darśana* van Hem.

Śrīla Jiva Gosvāmī heeft deze vier verzen geciteerd in zijn *Prīti-sandarbhā (Anuccheda 72)* en vat ze als volgt samen,

*tad etac chuddha-premodgāramayatvenaiva śrīmad-vṛtra-vadho 'sau
vilakṣaṇatvāc chṛī-bhāgavata-lakṣaṇeṣu purāṇāntareṣu gaṇ-yate,
vṛtrāsura-vadhopetaṃ tad bhāgavatam iṣyate iti |*

Dit betekent, dat de woorden van Vṛtrāsura zijn onbevleete *prema* voor Bhagavān openbaren. Dit is de reden, waarom het verslag van de moord op Vṛtrāsura in *Śrīmad-Bhāgavatam* als bijzonder wordt beschouwd. Andere Purāṇa's erkennen deze gebeden onder de kenmerken van *Śrīmad-Bhāgavatam* ook als hoogstaand. Ook de

Matsya Purāṇa vermeldt, dat het doden van Vṛtāsura in het werk getiteld *Bhāgavata Purāṇa* is beschreven.

4e ~ Jaya en Vijaya hebben vrijwillig een negatieve houding jegens Bhagavān aanvaard

jaya-vijayayos tv aparādha-kāraṇaṁ prema-vijrmbhitā svecchaiva | sā ca 'he prabhu-vara devādi-deva nārāyaṇa anyatrālpa-balatvāt asmāsu tu prātikūlyābhāvāt yadi tatra bhavato yuyutsā na sampadyate tadā āvām eva kenāpi prakāreṇa pratikūli-kṛtya tad yuddha-sukham anubhūyatām ity āvayoḥ svataḥ paripūrṇatāyām aṇu-mātram api nyūnatvam asahamānayoḥ kiṅkarayoḥ prārthanā-haṭhaḥ sva-bhakta-vātsalya-guṇam api laghū-kṛtya niṣpādyatām' ity ākāra-kādācitka-prasaṅga-bhavā mānasā manasaiva jeyā |

BHĀVĀNUVĀDA – Verder vormde de oorzaak van de overtreding van Jaya en Vijaya een verlangen, dat voortkwam uit hun ontluisende *prema*, die ze als volgt tot uitdrukking hebben gebracht, “O Meester, O Heer des heren, Nārāyaṇa! We kunnen nergens iemand vinden, die sterk genoeg is om Uw verlangen naar een gevecht te vervullen. Ook al beschikken we over de kracht om dat wel te doen, kunnen we van U geen tegenstander zijn, omdat we geen vijandige houding jegens U koesteren. Aangezien Uw verlangen naar een strijd niet is vervuld, wek alstublieft in ons een vijandig gevoel, zodat U de voldoening van het duel kunt proeven. We kunnen niet verdragen, dat U de minste afname in de vervulling van Uw autonome verlangens ervaart. Daarom bidden wij, Uw twee uitvoerders van opdrachten, dat U zo goed mag zijn om ons gebed te verhoren, ook al moet U Uw kwaliteit van genegenheid jegens Uw toegewijden (*bhakta-vātsalya*) met kracht onderdrukken.”

Als men ooit een smadelijke mentaliteit tegen de beschrijving van Citraketu Mahārāja of Jaya en Vijaya ontwikkelt en conclu-

deert, dat ze werkelijk een overtreding hebben begaan, dient men deze conclusie door intelligente beraadslaging te boven te komen.

PĪYUṢA-VARṢINĪ-VṚTTI – *Śrīmad-Bhāgavatam*, Canto Drie, Hoofdstuk 5 beschrijft het verhaal van de vier Kumāra’s voorgezeten door Śrī Sanaka Muni, die de metgezellen van Bhagavān in Vaikuṅṭha, Jaya en Vijaya, vervloekten. Ofschoon het erop lijkt, dat Jaya en Vijaya *aparādha* tegen grote zielen hadden gepleegd, werd dit in werkelijkheid aangedreven door hun verlangen om Bhagavān met hun dienstverlening een plezier te doen. Jaya en Vijaya, de poortwachters van Vaikuṅṭha, zagen dat iedereen de Meester van Vaikuntha [Śrī Nārāyaṇa] een plezier deed door Hem diensten te verlenen, maar dat niemand in staat was om de almachtige Śrī Nārāyaṇa te faciliteren om de smaak van een strijd (*yuddha-rasa*) te proeven. “In het hele universum is geen strijder gelijk aan Śrī Nārāyaṇa. Wij beschikken over een immense kracht, maar we kunnen Hem niet helpen de smaak van de *rasa* van een knokpartij te laten proeven, want ons gevoel voor Hem is niet vijandig. Zonder het gevoel van vijandschap is het onmogelijk om dit uit te voeren,” dachten ze.

Daarom gingen ze naar Śrī Nārāyaṇa en baden, “O Meester, ons enige verlangen is, dat U de *rasa* van de strijd proeft. Omdat U in Zichzelf compleet bent, kunnen we niet verdragen, dat U iets ontbeert [in de vervulling van Uw verlangens]. Alle toegewijden verlenen U diensten met een positief gevoel en er is niemand, die U wil helpen de *rasa* van een vechtpartij te proeven. Bhagavān, we bidden U om ons op genadevolle wijze een negatief gevoel voor U te geven, zodat we Uw verlangen naar de voldoening van een strijd kunnen vervullen.” Om aan hun verlangen te voldoen gaf Śrī Nārāyaṇa, de wensboom van Zijn toegewijden, de *munis* onder leiding van Sanaka-kumāra de inspiratie om naar Vaikuṅṭha te gaan. Alleen vanwege de inspiratie van Śrī Nārāyaṇa hebben Jaya en Vijaya toen de heiligen bij de poort naar Vaikuṅṭha tegengehouden. Het gevolg was, dat de vier wijzen hen hebben vervloekt, waardoor ze een ge-

boorte kregen in een ras van demonen. Door Śrī Nārāyaṇa in staat te stellen om *yuddha-rasa* te proeven beschouwden ze hun leven als een succes.

Indien in een *sādhaka* ooit de neiging verschijnt om te dienen met een negatief gevoel, zoals het geval was met Śrī Citraketu en Jaya en Vijaya, moet hij een dergelijke overtreding op basis van zijn intelligentie onmiddellijk uit zijn hoofd zetten. Het bovenzinnelijke gedrag van de eeuwige metgezellen van Bhagavān is voor gewone mensen onbevattelijk en het is voor een *sādhaka* nooit gepast om dit te imiteren.

4f ~ De volgorde waarin anarthas voortkomend uit ondeugdelijke activiteiten en bhakti worden verdreven

tathā duṣkṛtothhānām bhajana-kriyānantaram eva prāyikī niṣṭhāyām jātāyām pūrṇā āsaktāv evātyantikī | tathā bhakty-utthānām bhajana-kriyānantaram eka-deśa-vartinī niṣṭhāyām pūrṇā rucāv ātyantikī anubhavinā bahu-dṛṣvanā samyag vivicyānumantavyam || 4 ||

BHĀVĀNUVĀDA – Het verdrijven van *anarthas* voortkomend uit ongodsdienstigheid (*duṣkṛta-jāta*) [en godsdienstigheid (*sukṛta-jāta*)] is als volgt. Na het stadium van *bhajana-kriyā* is de eliminatie bijna voltooid (*prāyikī*). In *niṣṭhā* is de eliminatie voltooid (*pūrṇā*). In *āsakti* is de eliminatie absoluut (*ātyantikī*).

Op dezelfde manier is de eliminatie van *anarthas* voortkomend uit *bhakti* (*bhakti-jāta*) als volgt. In *bhajana-kriyā* is de eliminatie gedeeltelijk (*eka-deśa-vartinī*). In *niṣṭhā* is de eliminatie voltooid (*pūrṇā*). In *ruci* is de eliminatie absoluut (*ātyantikī*). Ervaren en gerealiseerde toegewijden hebben dit vastgesteld en na grondige beraadslaging geopenbaard.

PIYŪṢA-VARṢIṆĪ-VṚTTI – Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura heeft voorheen geschreven, dat het stoppen van *anarthas* in vijf achtereen volgende stadia plaats vindt en dat de *sādhaka* op die manier

geleidelijk vrij wordt van de meest prominente hindernissen in *bhakti*, namelijk *anarthas* voortkomend uit *aparādha*. Nu gaat hij de achtereenvolgende fasen van verlossing van andere soorten *anarthas* beschrijven.

In het stadium van *bhajana-kriyā* is de eliminatie van *anarthas* voortkomend uit zondige activiteiten, zoals gehechtheid aan materiële objecten, haat, en absorbtie in wereldse objecten, bijna voltooid (*prāyikī*). Bij het bereiken van het stadium van *niṣṭhā* is de eliminatie van *anarthas* voortkomend uit zondige activiteiten voltooid (*pūrnā*) en in het stadium van *āsakti* is de eliminatie van dergelijke *anarthas* absoluut (*ātyantikī*) en er blijft geen kans bestaan, dat ze opnieuw ontkiemen.

Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura heeft de volgorde, waarin *anarthas* voortkomend uit vrome activiteiten worden geëlimineerd, niet afzonderlijk gespecificeerd. Absorbtie in de vijf typen ellende voortkomend uit onwetendheid is een *anartha* voortkomend uit zondige activiteiten, terwijl absorbtie in materieel plezier een *anartha* is, die voortkomt uit vrome activiteiten. Als men gehechtheid (*āsakti*) aan Śrī Hari ontwikkelt, bestaat er verder geen kans om verzonken te raken in materieel geluk of verdriet. Zo weten we, dat *anarthas* voortkomend uit zondige daden en voortkomend uit vrome daden in dezelfde volgorde worden geëlimineerd.

Hierna zet de auteur de volgorde van eliminatie van *anarthas* voortkomend uit de praktijk van *bhakti* (*bhakty-uttha-anarthas*) uiteen, zoals verlangens naar materieel voordeel (*lābha*), verering (*pūjā*) en erkenning (*pratiṣṭhā*). Zodra men zich gaat bezighouden met de praktijk van *bhakti* [in het stadium van *bhajana-kriyā*], heeft een gedeeltelijke eliminatie (*eka-deśa-vartinī-nivṛtti*) van *anarthas* plaats, die voortkomen uit de praktijk van *bhakti*. Dit komt, omdat deze soort *anartha* zich manifesteert uit *bhajana-kriyā*. In het stadium van *niṣṭhā* is eliminatie voltooid (*pūrnā*) en in het stadium van *ruci* is eliminatie absoluut (*ātyantikī*). Met andere woorden, bij het

ontwikkelen van *ruci* voor *bhajana* wordt het verlangen naar voordeel, verering en erkenning automatisch verdreven. Degenen met grote kennis en ervaring zijn na ampele beraadslaging over dit onderwerp tot deze slotsom gekomen.

Het betekent, dat *anarthas* vóór het stadium van *bhajana-kriyā* niet verminderen. *Anarthas* nemen geleidelijk af, nadat men overgaat tot de praktijk van *bhajana* en standvastig wordt. Als men in *bhajana* nalatig wordt, gaan *anarthas* in die mate toenemen, dat het verlangen om *bhajana* uit te voeren geheel gaat verdwijnen.

Het is daarom van wezenlijk belang om *bhajana* te blijven praktiseren, het stadium dat wordt bereikt, nadat men vertrouwen (*śraddhā*) heeft ontwikkeld en de associatie van *sādhus* (*sādhusaṅga*) heeft gekregen. Zonder die betrokkenheid is de eliminatie van *anarthas* onmogelijk. En totdat *anarthas* zijn uitgebannen, is het totaal zinloos om zelfs te denken, dat men Bhagavān kan bereiken.

Tekst 5

5a ~ Śrī Nāma Prabhu versluiert Zijn kracht voor schoffeers tegen de heilige naam, omdat Hij met hen niet tevreden is

nanu, “am̐haḥ saṁharad akhilam̐ sakṛd udayād eva” iti “yan nāma sakṛc chravaṇāt pukkaśo ‘pi vimucyate saṁsārāt” ity ādi pramāṇa-śatād ajāmilādy-upākhyāneṣv ekasyaiva nāmābhāsasyāvīdyā-par-yanta-sarvānartha-nivṛtti-pūrvaka-bhaga-vat-prāpakatvānubhavād bhagavad-bhaktānām̐ duriṭādi-nivṛttāv uktaḥ kramo na saṅgacchate | satyam | nāmna etāvaty eva śakti nātra sandehaḥ | parantu sāparādhiṣv aprasannena tena yat sva-śaktiḥ samyak na prakāśyate tad eva duṣṭatādīnām̐ jīvātur ity avagantavyam |

BHĀVĀNUVĀDA – “Zodra de heilige naam zelfs maar één keer oprijst als de zon, wordt een veelvoud van zonden als een oceaan van

duisternis onmiddellijk teniet gedaan” (*Padyāvalī* 16). “Door de naam van Śrī Bhagavān slechts eenmaal te horen wordt zelfs een verdorven hondenvleesetende outcaste van het materiële bestaan bevrijd” (*Śrīmad-Bhāgavatam* 6.26.44). Er staan in de geschriften honderden van dergelijke uitspraken. Verder toont de geschiedenis van Ajāmila duidelijk aan, dat alle *anarthas* inclusief onwetendheid worden vernietigd door slechts eenmaal een schijn van de heilige naam (*nāma-ābhāsa*) te chanten en dat het tegelijkertijd realisatie oproept, waarmee men Śrī Bhagavān bereikt. Dit lijkt niet in overeenstemming te zijn met de volgorde van eliminatie van *anarthas*, zoals eerder is uiteengezet. Het is inderdaad waar, dat de heilige naam over een dergelijk vermogen beschikt; hierover bestaat absoluut geen twijfel. Maar omdat Nāma Prabhu niet blij is met degenen, die overtredingen begaan, openbaart Hij aan hen Zijn vermogen niet ten volle. Men dient te weten, dat dit de enige reden is, waarom de *anarthas* van een dergelijk persoon niet worden verdreven.

PĪYŪṢA-VARṢIṆĪ-VṚTTI – Met diverse schriftuurlijke uitspraken brengt Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura de vijf fasen van *anart-ha-nivṛtti* in overeenstemming met de gloriën van de heilige naam. Śrī *Padyāvalī* (16) zegt,

*aṁhaḥ saṁharad akhilaṁ sakṛd udayād eva sakala-lokasya
taraṅgir iva timira-jaladhīṁ jayati jagan-maṅgalaṁ harer nāma*

Zoals de rijzende zon alle duisternis verdrijft, zo worden alle zonden van een levend wezen als een oceaan van duisternis vernietigd door slechts eenmaal de heilige naam uit te spreken.

Koning Citraketu heeft Bhagavān Ananta als volgt in *Śrīmad-Bhāgavatam* (6.16.44) verheerlijkt,

*na hi bhagavann aghaṭititam idaṁ
tvad-darśanān nṛnām akhīla-pāpa-kṣayaḥ*

yan-nāma sakṛc chravanāt
pukkaśo 'pi vimucyate sarīsārāt

O Bhagavān, alleen rechtstreekse audiëntie van U vernietigt alle zonden van een persoon. Dit is niet onmogelijk, omdat louter door Uw naam slechts eenmaal te horen, zelfs een verdorven, hondenvlees-etende outcaste van het materiële bestaan wordt bevrijd.

Duizenden van dergelijke voorbeelden beschrijven de glorie van *harināma* en worden door de geschriften heen aangetroffen. Dit is duidelijk te zien aan het leven van Ajāmila. Door de naam van zijn zoon Nārāyaṇa te roepen – dat wil zeggen, door een schijn van de heilige naam (*nāma-ābhāsa*) uit te spreken – werden al zijn zonden teniet gedaan, zijn onwetendheid, die de bron van alle zonde vormt, werd ook verdreven en bereikte hij de lotusvoeten van Bhagavān. Hoe staat dit dan in verhouding tot de successievelijke eliminatie van *anarthas* – *eka-deśa-vartinī*, *bahu-deśa-vartinī*, *prāyikī*, *pūrṇā* en *ātyantikī* – van een praktiserende toegewijde, die volgens de voorschriften van *śāstra* inwijding van een bonafide geestelijk leermeester heeft aanvaard en zich bezighoudt met *harināma-kīrtana*? Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura brengt dit punt te berde en harmoniseert het als volgt.

Alles, dat de geschriften zeggen over de gloriën van *śrī nāma*, is volkomen waar. Hierover kan geen twijfel bestaan. De geschriften hebben eigenlijk slechts een fractie van de onbeperkte gloriën van *śrī nāma* beschreven. Er is geen reden om aan hun uitspraken te twijfelen. Iemand die hiertegen wantrouwen koestert, maakt zich schuldig aan de verschrikkelijke *nāma-aparādha* van te denken, dat de glorie van de heilige naam wordt overdreven, of de *aparādha* van het uitdokteren van een wereldse interpretatie. Door *nāma-ābhāsa* uit te spreken vernietigt een persoon, die zich niet offensief gedraagt, al zijn zonden en bereikt daarna Vaikuṇṭha.

Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura schrijft in zijn commentaar *Sārārtha-darsinī* op *Śrīmad-Bhāgavatam* (6.2.9-10) het volgende,

“*niraparādhānām tu bhagavat-prāptau nāsti vilambas teṣam hi bhagavan-nāma-grahaṇam vaikuṅṭhārohaṇam coti dve eva bhūmike—yathā ajāmilādinām !*”

Dit betekent, dat iemand, die zich niet offensief gedraagt, niet wordt vertraagd in het bereiken van Bhagavān, omdat hij de stadia van *śraddhā*, *sādhu-saṅga*, *bhajana-kriyā* enzovoort niet hoeft te doorlopen. Voor hem gelden slechts twee stappen: het chanten van de heilige naam (*nāma-grahaṇa*) en opstijgen naar Vaikuṅṭha (*vaikuṅṭha-ārohaṇa*). Personen zoals Ajāmila zijn hiervan een voorbeeld. Ajāmila had allerlei zondige activiteiten uitgevoerd, maar hij was geen *aparādhī*. Vanwege zijn onaflatende gehechtheid aan vrouw en kinderen had hij geen gelegenheid om overtredingen te begaan, zoals godslastering tegen *sādhus*. Het gevolg was, dat voor het vermogen van de heilige naam van Bhagavān niets in de weg stond om zijn onbevangen hart te verlichten. Anderzijds manifesteert de heilige naam zijn vermogen niet voor schoffeerders, waarmee Hij niet tevreden is, ondanks dat de heilige naam over alle vermogen (*sarva-śaktimān*) beschikt. Men mag niet de minste of geringste twijfel koesteren over de gloriën van de heilige naam, wanneer Hij zijn vermogen niet manifesteert. Men dient te weten, dat de wantoestand van de *aparādhī* en zijn *anarthas* hiervoor de enige reden is.

5b ~ Schoffeerders van de nāma zullen Yamarāja niet zien, maar ze kunnen ook niet worden gezuiverd

kintu yama-dūtānām tad-ākramaṇe na śaktiḥ | “*na te yamam pāśa-bhṛtaś ca tad-bhaṭān svapne ‘pi paśyanti’ ity ādeḥ* | “*na vidyate tasya yamair hi śuddhiḥ*” *ity atra yamair yogāṅgair iti vyākhyeyam* |

BHĀVĀNUVĀDA – Zelfs de gedelegeerden van Yamarāja, god van de dood, hebben niet het vermogen om dergelijke schoffeerders van de heilige naam te arresteren. Zoals beschreven staat in Śrīmad-Bhāgavatam (6.1.19), “Zelfs in hun dromen zien dergelijke perso-

nen Yamarāja of zijn afgevaardigden, die touwen bij zich hebben, nooit.”

Padma Purāṇa zegt, “Zelfs het aanwenden van zelfonthouding (*yama*) kan schoffeerders van de heilige naam niet zuiveren.” Het woord *yama* verwijst hier naar het achtvoudige pad van mystieke *yoga* (*aṣṭāṅga-yoga*), zoals het inacht nemen van verboden (*yama*) en geboden (*niyama*).

PĪYŪṢA-VARṢINĪ-VṚTTI – De auteur wijst op nog een ander bijzonder punt. Zelfs al blijft *nāma-aparādha* aanwezig in een persoon, die de heilige naam uitspreekt, zijn Yamarāja en zijn afgevaardigden niet in staat om hem een straf uit te delen. Zolang de *anarthas* van de *nāma-aparādhi* niet zijn verdreven, krijgt hij niet de vrucht van het chanten, *prema*, en zal hij Bhagavān nooit bereiken. Hij zal echter wel de kwellingen van de hel, die door Yamarāja worden uitgemeeten, kunnen ontlopen. *Śrīmad-Bhāgavatam* (6.1.19) stelt,

*sakṛṇ manaḥ kṛṣṇa-padāravindayor
niveśitaṁ tad-guṇa-rāgi yair iha
na te yamaṁ pāśa-bhṛtaś ca tad-bhaṭān
svapne 'pi paśyanti hi cīrṇa-niṣkṛtāḥ*

Degenen, wier geest gretig is als een bij om de kwaliteiten van Bhagavān te proeven en die slechts eenmaal de nectar van de lotusvoeten van Śrī Kṛṣṇa hebben geproefd, hebben alle vormen van boetedoening uitgevoerd. Zelfs in hun dromen zien ze Yamarāja of zijn dienaars, die touwen bij zich hebben nooit – laat staan dat ze ooit de helse planeten zien.

Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura geeft nu de beschrijving van de tien overtredingen tegen de heilige naam uit de *Padma Purāṇa*,

*nāmno balād yasya hi pāpa-buddhir
na vidyate tasya yamair hi śuddhiḥ*

Degenen, die op kracht van de heilige naam de neiging hebben om zonden te plegen, of ze daadwerkelijk plegen, worden niet door *yama* gezuiverd, zelfs niet na een zeer lange tijd.

Deze uitspraak schijnt aan te tonen, dat *nāma-aparādhīs* wel straffen van Yama ondergaan. Hoe kunnen we dit dan in overeenstemming brengen met de eerste conclusie, die werd vastgesteld?

Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura lost dit als volgt op. Het woord *yama* in dit vers over *nāma-aparādhā* wijst op het achtvoudige pad van mystieke *yoga*, dat begint met *yama* (verboden) en *niyama* (geboden). Met andere woorden, dergelijke *aparādhīs* worden niet gezuiverd, ook al volgens ze *yama* en *niyama* gedurende een lange tijd. Overtredingen tegen de heilige naam kunnen alleen worden opgeheven, als de heilige naam tevreden is. Hoe kan de inachtneming van *yama* en *niyama* enzovoort ze teniet doen? Dit is de betekenis van deze uitspraak. Het woord *yama* is hier niet gebruikt als aanduiding voor Yama Mahārāja.

5c ~ De genade van de heilige naam vernietigt alle soorten anarthas

*yathā samarthena paramāḍyenāpi svāminā kṛtāparādhaḥ svajano yadī na pālyate kintu tatrodāsyate tadaiva duḥkha-dāridrya-mālīnyāśokādayaḥ krameṇa labdhāvasarā bhavanti na tv anyadīyā janāḥ ke ‘pi kadāpīti jñeyam | tathā ca punaḥ sva-svāmino manobhīrocinyām anuvṛttau satyām śanaīs tat-prasādād duḥkha-dāridryādayaḥ śanaīr apayānti | tathā bhagavad-bhakta-sāstra-guru-prabhṛtibhir amāyayā muhuḥ sevitaīḥ śanaīr eva tasya nāmnaḥ prasāde duritādīnām api śanaīr eva nāśaḥ | iti nāsti vivādaḥ | na ca mama ko ‘pi nāsti nāmāparādhā iti vaktavyam phalenaiva phala-kāraṇasyāparādhasya prācīnasyārvācīnasya vā anumānāt | phalaṁ ca bahu-nāma-kīrtane ‘pi prema-liṅgānudaya iti | yad uktam—“**tad aśma-sāraṁ hṛdayam batedam yad gṛhyamāṇair hari-nāma-dheyaiḥ | na vikriyētātha yadā vikāro netre jalam gātra-ruheṣu harṣaḥ ||**” iti |*

BHĀVĀNUVĀDA – Een vermogend meester, die straffen kan uitdelen en gunsten kan schenken, steunt een brutale dienaar niet; jegens hem blijft hij onverschillig. Geleidelijk aan ervaart de schoffeerder onder invloed van zijn onverschilligheid zorgen, armoede, verdorvenheid en verdriet. Tegelijkertijd zal een meester iemand, met wie hij geen verbinding heeft, nooit instandhouden of straffen. Als de dienaar in overtreding zich weer positief jegens de meester gaat gedragen in een poging hem tevreden te stellen, zal de meester hem gunstig gezind zijn, waarna het ongeluk en de armoede van de dienaar geleidelijk afnemen.

Op dezelfde manier zullen door de genade van de heilige naam de *anarthas* van de schoffeerder in de vorm van overtredingen geleidelijk teniet worden gedaan, wanneer hij oprechte, ononderbroken diensten verleent aan de toegewijden van Bhagavān, de geschriften en de geestelijk leermeester.

Als iemand beweert, “Ik heb geen *nāma-aparādha* gepleegd,” moet worden gezegd, dat pas na waarneming van het resultaat de oorzaak kan worden afgeleid. Het gevolg van *nāma-aparādha* is, dat de symptomen van *prema* niet worden gewekt, zelfs niet na zoveel chanten van de heilige naam. De oorzaak ervan moet daarom een overtreding zijn, die hetzij recent of lang geleden is begaan. *Śrīmad-Bhāgavatam* (2.3.24) legt als volgt uit,

*tad āsma-sāraṁ hṛdayaṁ batedaṁ
yad grhyamāṇair hari-nāma-dheyaiḥ
na vikriyētātha yadā vikāro
netre jalam gātra-ruheṣu harṣaḥ*

Ondanks het overvloedig chanten van de naam van Śrī Hari moet de gene, die geen extatische transformaties ervaart, zoals een smeltend hart, tranen en kippenvel, een hart hebben, dat zo hard is als ijzer.

PĪYŪṢA-VARṢIṆĪ-VṚTTI – Zoals eerder gezegd, *aparādha* is hetgeen, dat *rādha*, of voldoening, verdrijft. De heilige naam raakt met een

aparādhī misnoegd en we zien, dat de *aparādhī* als gevolg ervan niet de vrucht ontvangt van het uitspreken van de heilige naam. Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura heeft dit op een simpele manier geïllustreerd, zodat we het gemakkelijk kunnen begrijpen. Een meester blijft onverschillig tegen een dienaar, die zich misdraagt, en houdt hem niet in stand, ook al is hij in staat dat wel te doen. Het gevolg is, dat de dienaar wanhopig wordt. Zo ook wordt Nāma Prabhu onverschillig voor een schoffeerder en openbaart aan hem Zijn genade of Zijn grote vermogen niet. Het gevolg is, dat een dergelijk persoon door allerlei soorten *anarthas* wordt belaagd.

Als we een schoffeerder in een staat van wanhoop en ellende zien, zou het onjuist zijn om aan te nemen, dat zijn vermogende meester niet in staat zou zijn om iemand van zichzelf, zijn dienaar, in stand te houden. Hij kan het doen, maar hij kiest ervoor om het niet te doen, omdat hij met hem niet tevreden is. Omdat deze persoon een van degenen is, die afhankelijk van hem is, zal de rijke meester hem niettemin beschermen en hem nooit verlaten in ruil voor een buitenstaander. Als de dader zich op de een of andere manier realiseert, dat hij een overtreding heeft begaan en inziet, wat de gedachten van de meester zijn, waarna hij hem weer diensten gaat verlenen om hem een plezier te doen, zal de meester, die van nature empathie heeft, hem geleidelijk van zijn ellende en wanhoop verlichten.

Śrī Nāma Prabhu, die zeer wel competent is om genade te schenken, zal iemand, die Zijn toevlucht tot Hem zoekt, voor altijd voeden door hem *prema* te schenken. Dit heeft betrekking op iemand, die zijn toevlucht neemt tot het pad van *bhakti* en zich bezighoudt met *bhajana* aangevoerd door *nāma-kīrtana*. Maar als iemand, die zijn toevlucht heeft genoemd tot de heilige naam, *nāma-aparādhā* pleegt, raakt de heilige naam misnoegd met de schoffeerder en schort Zijn voeding op. Met andere woorden, dan zal de heilige naam hem niet de vrucht van *bhajana* en *prema* geven. Men mag daarom nooit denken, dat *śrī harināma* incompetent is om dat resul-

taat te leveren. Zelfs al heeft de dader het resultaat van *bhajana* niet gekregen, blijft hij niettemin het object van bescherming en voeding van Śrī Nāma Prabhu. Śrī Nāma Prabhu houdt alleen degenen in stand, die hun toevlucht tot Hem hebben genomen, niet degenen, die dat niet hebben gedaan; met andere woorden, niet degenen, die geen *bhajana* uitvoeren.

Zodra een schoffeerder zijn gebrek of blunder inziet en als gevolg daarvan oprecht en onafgebroken diensten verleent in een poging om de toegewijde, de geschriften of de geestelijk leermeester, die hij heeft geschoffeerd, een plezier te doen, zal Nāma Prabhu geleidelijk aan met hem tevreden worden, zijn *nāma-aparādha* teniet doen en aan hem de vrucht van *prema* overdragen. Dit kan niet worden weerlegd.

Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura heeft in zijn commentaar, *Sārārtha-darsinī*, op *Śrīmad-Bhāgavatam* (6.2.9-10) gezegd, *sādhu-saṅga-vaśāt sarva-nāma-aparādha-kṣaye tu bhakti-devī samyak-prasādena nāma-phala-prāptir eva nirvivāda*.

Dit betekent, dat het horen van *hari-kathā* in de associatie van *sādhus* alle soorten overtredingen tegen *harināma* uitwist. Dan ontvangt men de complete genade van Bhakti-devī en als gevolg daarvan krijgt men *prema*, het resultaat van het uitspreken van de heilige naam. Wat dit betreft, is er geen ruimte voor dispuut.

Iemand kan beweren, “Ik heb geen overtreding begaan, dus waarom ervaar ik het resultaat van de heilige naam niet?” Het antwoord is, dat de oorzaak van een gevolg kan worden afgeleid uit onderzoek van het gevolg zelf. Behalve *aparādha* kan geen enkel obstakel het bereiken van de vrucht van de almachtige namen van Śrī Hari belemmeren. Dus als iemand de resultaten van de heilige naam niet ervaart, is het duidelijk, dat hij *aparādha* moet hebben gepleegd. Hieraan mag zelfs niet een beetje worden getwijfeld.

Indien iemand niet het resultaat van de heilige naam ervaart en niet met opzet een overtreding heeft begaan, moet hij weten, dat hij onbedoeld een overtreding (*ajñāta-aparādha*) moet hebben begaan.

Iemand kan veel *nāma-saṅkīrtana* uitvoeren, maar als hij niet de symptomen van *prema* of spirituele extase (*sāttvika-vikāra*) manifesteert, dient hij te weten, dat hij de vrucht van het chanten niet heeft gekregen. *Śrīmad-Bhāgavatam* (2.3.24) zegt,

*tad aśma-sāraṁ hṛdayaṁ batedaṁ
yad gṛhyamāṇair hari-nāma-dheyaiḥ
na vikriyetātha yadā vikāro
netre jalaṁ gātra-ruheṣu harṣaḥ*

Een hart, dat ondanks het horen en chanten van de alom heilzame naam van Bhagavān niet smelt, is van ijzer. Als het hart smelt, lopen de tranen over de wangen en staat het lichaamshaar overeind.

Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura schrijft in zijn *Sārārtha-darsinī* commentaar op dit vers, dat iemand, die merkt, dat *bhakti* zijn hart niet transformeert zelfs niet na onafgebroken *harināma* te chanten, kan aannemen, dat zijn hart extreem hard is, zo hard als ijzer. Met andere woorden, externe transformaties, zoals het vergieten van tranen of het krijgen van kippenvel, manifesteren zich niet, ondanks het onafgebroken chanten van de heilige naam. Dit is een aanwijzing van *nāma-aparādha*.

Tranen en kippenvel hoeven echter niet altijd te wijzen op een gesmolten hart. In *Sri Bhakti-rasāmṛta-sindhu* staat, dat tranen, kippenvel enzovoorts ook gemanifesteerd kunnen zien worden in degenen, die doortrap en bedreven zijn in het oppervlakkig vertonen van deze symptomen zonder over een schijn van extase te beschikken. Hoewel bij het chanten van *harināma* het hart smelt van grote, gerealiseerde zielen, die van nature ernstig zijn, hoeft men hen niet plotseling te zien uitbarsten in tranen en kippenvel te zien vertonen. Daarom kunnen we uit dit vers opmaken, dat het hart zo hard is als ijzer, indien het niet smelt [bij het uitspreken van *harinā-*

ma], zelfs al zijn externe transformaties zichtbaar, zoals tranen en kippenvel.

Als het hart van een toegewijde van devotioneel sentiment (*bhakti-bhāva*) smelt en er manifesteren zich externe symptomen, zoals het vergieten van tranen en kippenvel, wordt dit *sāttvika-vikāra* (extatische transformatie) genoemd. Dit zijn algemene symptomen van de transformatie van het hart. Er zijn echter ook buitengewone symptomen, namelijk (1) verdraagzaamheid – *ksānti*, (2) efficiënt gebruik van de tijd – *avyartha-kālatva*, (3) onverschilligheid voor de verlokkingen van deze wereld – *virakti*, (4) afwezigheid van trots – *māna-sūnyatā*, (5) de vaste overtuiging dat Kṛṣṇa Zijn genade zal geven – *āsā-bandha*, (6) intens verlangen om het doel te bereiken – *samutkañṭhā*, (7) een onaflatende smaak om de heilige naam te chanten – *nāma-gāne sadā ruci*, (8) gehechtheid aan het horen van vertellingen over Bhagavāns kwaliteiten – *āsaktis tad-guṇākhyāne* en (9) aantrekkingskracht voor de plaatsen, waar Bhagavān resideert – *prītis tad-vasati-sthale*. Deze negen symptomen zijn de ware tekenen van een gesmolten hart.

Zodra toegewijden zonder *aparādha* zich bezighouden met *nāma-saṅkīrtana*, realiseren ze zich in hun hart de kracht van de heilige naam en raken verzonken in het proeven van *śrī nāma*. Deze ervaring mondt uit in het compleet smelten van het hart, dat aanleiding geeft tot de bovengenoemde negen symptomen.

Degenen, die overtredingen begaan en jaloers zijn op de vooruitgang van anderen, kunnen weliswaar de heilige naam blijven chanten, maar omdat de naam met hen misnoegd is, kan hun hart niet smelten. Ook al vertonen ze externe symptomen, zoals tranen en kippenvel, is hun hart in feite zo hard als ijzer. Dit vers wijst hen daarom terecht. Het hart van dergelijke mensen kan wel worden verzacht onder invloed van de kracht van associatie van heiligen, die hen de inspiratie geven om constant de heilige naam te chanten.

5d ~ Nāma-aparādha laat hetgeen transcendent is aanzien voor materieel

tathā hi nāmāparādha-prasaṅga eva—“ke te ‘parādhā viprendra nāmno bhagavataḥ kṛtāḥ | vinighnanti nṛṇām kṛtyam prakṛtam hy āṇayanti hi ||” iti | tadīya-guṇa-nāmādīni sadyaḥ prema-pradāny api śrutāni kīrtitāni ca tat-tīrthādīkaṁ sadyaḥ siddhi-dam api cirāt sevitaṁ tan-niveditāni gṛta-dugdha-tāmbūlādīni sadyaḥ sarvendriya-taraṅga-nivartakāni muhur āsvādya upayuktāny eva svataḥ parama-cinmayāny apy etāni yasmāt prakṛtānīva bhavanti te ‘parādhāḥ ke bhagavan-nāmna iti sotkampa-sa-vismayaḥ praśnaḥ |

BHĀVĀNUVĀDA – Met betrekking tot overtredingen tegen de heilige naam wordt gezegd, “O beste der *brāhmaṇas*, welke soort overtredingen tegen de heilige naam van Bhagavān vernietigt spirituele verdienste (*sukṛti*) en spirituele praktijk (*sādhana*) en veroorzaakt een wereldse waarneming van transcendente objecten?”

De namen, gedaanten, kwaliteiten en het spel van Śrī Bhagavān kunnen onmiddellijk *prema* schenken. Welke overtredingen voorkomen, dat dit resultaat niet wordt bereikt, ook al heeft iemand *śravaṇa* en *kīrtana* gedurende een lange tijd uitgeoefend? De heilige woonoorden in relatie tot Bhagavān geven ook onmiddellijk perfectie, maar waarom gebeurt dat soms niet, ondanks dat iemand er kan wonen en ze gedurende een lange periode heeft gediend? En verder arresteren artikelen, zoals ghee, melk en betelnoot, die aan Bhagavān zijn geofferd, onmiddellijk de golvende neiging van de materiële zintuigen om plezier te maken. Wat is de oorzaak, dat iemand deze *prasādam*, die van nature transcendent is, waarneemt als een gewoon, aards object, ondanks dat hij deze *prasādam* herhaaldelijk met smaak heeft aanvaard? Deze vraag wordt gesteld met vrees en verbazing.

PĪYUṢA-VARṢIṆĪ-VṚTTI – Hier werpt de auteur een andere twijfel op. De geschriften stellen, dat activiteiten zoals horen en chanten over de namen, gedaanten, kwaliteiten en het spel van Bhagavān onmiddellijk *prema* schenken, dat het bezoeken van de heilige plaatsen perfectie schenkt en dat de voedselrestanten van Bhagavān transcendent zijn. Er is overvloedig bewijsmateriaal voor dergelijke uitspraken aanwezig.

En toch krijgen we na langdurig horen over en loven van de namen en kwaliteiten van Bhagavān geen *prema*; en zelfs na gedurende een lange tijd in een heilig oord te hebben gewoond krijgen we geen perfectie, of de vervulling van ons meest gekoesterde verlangen; en zelfs na het offeren van voedsel aan Śrī Bhagavān hebben we geen realisatie van het transcendente karakter van *prasādam*. Welke overtreding veroorzaakt, dat mensen de resultaten van deze activiteiten niet krijgen? En indien deze uitspraken waar zijn – namelijk, dat de namen van Bhagavān, residentie in heilige plaatsen en het eren van de restanten van Bhagavān vanwege *aparādha* hun resultaten niet leveren – wat is dan voor *aparādhis* de noodzaak om zich bezig te houden met de activiteiten van *bhajana*, zoals horen en chanten? Voor hen is het niet mogelijk om ook andere onderdelen van *bhakti* uit te voeren, zoals toevlucht nemen aan de voeten van een geestelijk leermeester (*guru-pādāśraya*).

Nadat Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura dit punt te berde heeft gebracht, brengt hij het in overeenstemming door te bevestigen, dat het horen en chanten van Bhagavāns namen, in heilige plaatsen wonen en *bhagavat-prasādam* aanvaarden nooit zonder resultaat blijven. Ze hebben altijd het vermogen om hun respectievelijke resultaat te leveren. Waarom manifesteren ze hun vermogen dan niet? In antwoord hierop zegt hij, dat reeds eerder is gezegd, dat degenen, die vrij zijn van *aparādha*, slechts twee stappen hoeven te zetten: chanten van de heilige naam en opstijgen naar Vaikuṅṭha. Personen, die vrij zijn van *aparādha*, worden in deze wereld echter

zelden aangetroffen. Dit lichaam is geschapen louter vanwege overtredingen. Dus iedereen heeft meer of minder *aparādha* gepleegd, hetzij in een voorgaand leven of recentelijk. Daarmee in overeenstemming volgen de negen voornoemde stadia van *śraddhā* tot het bereiken van *prema* een logische volgorde. De eerbiedwaardige auteur verheldert dit punt met een voorbeeld.

Met betrekking tot de beschrijving van overtredingen tegen de heilige naam is het volgende vers geciteerd,

*ke te 'parādḥā viprendra / nāmno bhagavataḥ kṛtāḥ
vinighnanti nṛṇām kṛtyam / prākṛtam hy ānayanti hi*

O beste der tweemaal geboren, welke overtredingen tegen de heilige naam van Śrī Bhagavān vernietigen iemands verzamelde spirituele verdiensten en praktijken en veroorzaken, dat hij transcendente objecten aanziet voor materie?

Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura verheldert dit vers als volgt. We zien in *sāstra*, dat alleen door het uitvoeren van *śravaṇa* en *kīrtana* van Śrī Bhagavāns namen, gedaanten, kwaliteiten en spel iemand onmiddellijk met *prema* wordt gezegend. Helemaal aan het begin van *Śrīmad-Bhāgavatam* (1.1.2) wordt gezegd, “*sadyo hṛdy avarudhyate 'tra kṛtibhiḥ śuśrūṣubhis tat-kṣaṇāt* – Śrī Hari is onmiddellijk aan het hart gebonden van een godsdienstige ziel, die bereid is *Śrīmad-Bhāgavatam* te horen.”

Zonder *prema* kan Bhagavān nooit in iemands hart worden ingesloten. Het resultaat van de wens om *Śrīmad-Bhāgavatam* te horen, waarin beschrijvingen staan over de kwaliteiten, namen enzovoort van Śrī Hari, is het ontwaken van *prema*. Op dezelfde manier beschrijven de Purāṇa's de kracht van woonoorden zoals Śrī Vṛndāvana om *prema* te schenken,

*aho madhupurī dhanyā / vaikuṇṭhāc ca garīyasī
dinam ekaṁ nivāsena / harau bhaktiḥ prajāyate*

Vāyu Purāṇa en Padma Purāṇa

Aho! De plaats Mathurā is hoogst gezegend en zelfs glorieuzer dan Vaikuṅṭha, want door daar slechts één dag te wonen krijgt iemand *bhakti* aan de Allerhoogste Persoonlijkheid Gods.

Zo is ook de glorie van voedsel geofferd aan Bhagavān (*mahā-prasādam*) ongekend groot. De eerbiedwaardige Śrī Uddhava zei tegen Śrī Kṛṣṇa het volgende,

*tvayopabhukta-srag-gandha- / vāso 'laṅkāra-carcitāḥ
ucchiṣṭa-bhojino dāsās / tava māyām jayema hi*

Śrīmad-Bhāgavatam (11.6.46)

O Bhagavān, we versieren onszelf met de bloemenslingers, sandalhoutpasta, kleding en ornamenten, die door Jou zijn gedragen. Aan gezien we Jouw dienaar zijn en leven van Jouw restanten, kunnen we zeker Jouw begoochelende energie (*māyā*) te boven komen.

Ondanks dat men zich bezighoudt met activiteiten, die zeer capabel zijn om *prema* te geven – namelijk, herhaaldelijk horen over en prijzen van Bhagavāns namen, gedaanten, kwaliteiten en spel, een lange tijd in de *dhāma* wonen en vele dagen *mahā-prasādam* eren – nemen *anarthas* met *aparādha* aan de leiding alleen maar toe; *prema* kan zich niet ontwikkelen. Het gevolg is, dat men deze transcendente objecten ziet onder invloed van een wereldse begripsvorming.

Nāma-aparādha is in *bhajana* een dermate groot obstakel, dat men van angst staat te beven en gealarmeerd vraagt, “Welke zijn die overtredingen tegen de heilige naam?” Iedere *sādhaka* moet deze overtredingen grondig kennen en met de grootste aandacht ophouden te begaan en vooruitgang gaan maken op het pad van *bhajana*.

5e ~ Hoe men na aparādha te hebben gepleegd de smaak voor bhakti terugkrijgt

*nanv evaṁ sati nāmāparādhavato janasya bhagavad-vaimukhya
yasyaivaucityāt tad-uktaṁ juru-pādāśraya-bhajana-kriyādikam api
na sambhavet | satyam | pravartamāne mahā-jvara iva odanāder aro-*

cakatvād evānupādānām iva nāmāparādhyasya gādhatve sati tatra puṁsi śravaṇa-kīrtanādi-bhajana-kriyāyā avakāśa eva na syād ity atra kaḥ sandehaḥ | kintu jvarasya mṛdutve cirantanatve odanāder api kiñcid rocakatvam iva | bahu-dinato bhogenāparādhasya kṣīṇa-vegatve mṛdutve ca bhagavad-bhaktau kiñcin mātra-ruciḥ syād iti puṁsaḥ prasajjati bhakty-adhikāraḥ | tatas ca yathā pauṣṭikāny api dugdhaudanādīni jirṇa-jvaravantaṁ pumāṁsaṁ na puṣyanti kiñcit puṣyanti ca kintu glāni-kārsye na nivartayitum śaknuvanti kālenau-ṣadha-pathyayoḥ sevītayoḥ śaknuvanti ca | tathaiva tādr̥śasya bhakty-adhikāriṇaḥ śravaṇa-kīrtanādīni kālenaiva krameṇaiva sakalaṁ prakāśyayanīti sādhuḥktaṁ “ātau śraddhā tataḥ sādhu-saṅgo ‘tha bhajana-kriyā | tato ‘nartha-nivṛttiḥ syāt tato niṣṭhā” ity ādi |

BHĀVĀNUVĀDA – Men kan dus gevoeglijk aannemen, dat schoffeerders van de heilige naam zijn gekeerd tegen Bhagavān. Met andere woorden, het is voor dergelijke personen onmogelijk om toevlucht te zoeken aan de lotusvoeten van een geestelijk leermeester en zich met de voornoemde praktijk van *bhajana* (*bhajana-kriyā*) te gaan bezighouden. En dit is een feit. Als iemand hoge koorts heeft, verliest hij zijn eetlust. Als de overtredingen tegen *śrī nāma* ernstig zijn, bestaat er geen mogelijkheid om *bhajana-kriyā* uit te oefenen – de praktijk van *śravaṇa*, *kīrtana* enzovoort. Hierover bestaat geen twijfel. Maar zodra de koorts afneemt en de intensiteit minder wordt, zal hij zijn eetlust weer terugkrijgen.

Nadat het nodige lijden is ondergaan en de intensiteit van de overtreding is verminderd, zal zich op dezelfde manier weer enige smaak voor *bhagavad-bhakti* ontwikkelen. Op deze manier ontwikkelt de schoffeerder tegen de heilige naam de kwalificatie om *bhakti* uit te voeren. Zelfs nadat de koorts is verdwenen, kunnen voedzame voedingsmiddelen, zoals melk en granen, aan een herstellende patiënt slechts in beperkte mate worden toegediend, geen complete maaltijden. Maar door medicijnen regelmatig in te nemen en enige

tijd een volledig dieet te volgen, zullen die voedingsmiddelen zijn lethargie en zwakte geleidelijk verdrijven.

Als de persoon, die nu gekwalificeerd is om *bhakti* uit te voeren, zich op dezelfde wijze met de beoefening van *śravaṇa* en *kīrtana* bezighoudt, zal die praktijk geleidelijk vrucht gaan dragen. Vandaar, dat terecht is gezegd, dat iemand begint met vertrouwen (*śraddhā*). Daarna neemt hij associatie van heilige persoonlijkheden (*sādhu-saṅga*) en gaat zich bezighouden met de praktijk van toewijding (*bhajana-kriyā*). Dan beginnen de hindernissen weg te vallen (*anartha-nivṛtti*) en gaat hij sterk vertrouwen (*niṣṭhā*) en smaak (*ruci*) voor *bhakti* ontwikkelen. Vervolgens krijgt hij gehechtheid (*āśakti*) aan Bhagavān, waaruit zich geleidelijk zuiver spirituele emotie (*bhava*) manifesteert. Tenslotte verschijnt de vervoering van liefde voor God (*prema*). Dit is immers de volgorde, waarin *prema* in de *sādhaka* verschijnt.

PĪYUṢA-VARṢINĪ-VṚTTI – Is het niet terecht, dat dergelijke gevreesde *aparādhās* de schoffeerders doen afkeren van Bhagavān en hen niet toestaan om *bhakti* uit te voeren, zoals het aanvaarden van bescherming aan de voeten van *śrī guru* en het uitvoeren van *bhajana*, enzovoort?

De auteur zegt, dat het normaal is om een dergelijke vraag te stellen. Maar zoals iemand met hoge koorts niet kan eten, zo bestaat er voor iemand met ernstige overtredingen geen gelegenheid om toevlucht te zoeken aan de voeten van *śrī guru* en zich met *bhajana*, zoals *śravaṇa* en *kīrtana*, bezig te houden. Zodra de koorts afneemt, krijgt men zijn eetlust weer terug. Nadat men lange tijd de gevolgen van overtredingen heeft ondergaan, worden de effecten ervan zwakker en ontwikkelt men enige smaak voor de activiteiten van *bhajana*. Dat is de reden, waarom men pas dan zijn toevlucht kan nemen tot de voeten van de geestelijk leermeester en zich met *bhajana-kriyā* kan bezighouden.

Wanneer de koorts begint af te nemen, kunnen voedzame voedingsmiddelen niet substantieel voeden, maar slechts in lichte mate. Op dezelfde manier ontwikkelt men geen smaak van betekenis of realisatie van de kwaliteiten, namen en het spel van Śrī Kṛṣṇa, zelfs niet nadat de kracht van een overtreding is afgenomen. Smaak hiervoor is te verwaarlozen. Maar wanneer men het juiste medicijn inneemt en gedurende een behoorlijke tijd een dieet volgt om weer aan te sterken enzovoort, verdwijnt de koorts geleidelijk en krijgt het lichaam weer kracht. Als iemand het medicijn tegen *aparādha* inneemt – oprechte en onafgebroken dienstverlening aan *śrī nāma*, *śrī guru* en de Vaiṣṇava's – zal in dezelfde mate zijn *aparādha* verdwijnen. In dezelfde mate, waarin de *aparādha* van de persoon verdwijnt, wordt zijn *bhajana* gevoed en zal hij verbaasd staan van *bhajana-rasa*. De goddelijke namen en kwaliteiten van Bhagavān zijn zeer goed in staat om de rijkdom van *prema* te schenken. Zolang *aparādha* in de *sādhaka* aanwezig blijft, zal het beste zijn om aan te vangen met de stadia van *śraddhā*, *sādhu-saṅga*, *bhajana-kriyā*, *anartha-nivṛtti*, *niṣṭhā* enzovoort.

5f ~ De bhakta is vrij van overtredingen en prārabdha-karma zelfs zonder prema of het ondergaan van externe ellende

kaiścītu nāma-kīrtanādivatāṁ bhaktānāṁ prema-liṅgā-darśanena pāpa-pravṛtīyā ca na kevalam aparādhaḥ kalpyate vyavahārika-bahu-duḥkha-darśanena cāpi prārabdha-nāśā-bhāvaś ca | nīraparādhatvena nirdhāritasyājāmilasyāpi sva-putra-nāma-karaṇa-pratīdīna-bahudhā-tan-nāmāhvāna-sama-yeṣv api premābhāva-dāśī-saṅgādi pāpa-pravṛtī-darśanāt, prārabdhābhāve 'pi yudhiṣṭhirāder vyavahārika-bahu-duḥkha-darśanāc ca |

BHĀVĀNUVĀDA – Soms nemen mensen geen symptomen van *prema* waar in toegewijden, die zijn verankerd in de praktijk van *nāma-kīrtana*, en als ze dan getuige zijn van hun neiging om wandaden te begaan, schrijven ze het toe aan overtredingen tegen de heilige

naam. Dit niet alleen, maar wanneer ze zien, dat dergelijke toegewijden met aanzienlijke materiële problemen worden geconfronteerd, nemen ze tevens aan, dat het vruchtdragende resultaat van de zondige acties (*prārabdha-pāpa*) van deze toegewijden niet geheel is vernietigd. Door alle *sāstras* heen is vastgesteld geworden, dat Ajāmila vrij was van *aparādha*. Ofschoon Ajāmila zijn zoon Nārāyaṇa had genoemd en die naam iedere dag keer op keer uitsprak om hem te roepen, beschikte hij niet over *prema*. Bovendien zag iedereen, dat hij de neiging had om zondige daden te begaan, zoals omgang met een prostituée. Hoewel de Pāṇḍava's onder leiding van Yudhiṣṭhira geen *prārabdha-karma* hadden, zag ook iedereen, dat zij met allerlei soorten wereldse tegenspoed te kampen kregen.

PĪYUṢA-VARṢIṆĪ-VṚTTI – Eerder is reeds gezegd, dat het achterwege blijven van de symptomen van *prema* een bewijs is van de aanwezigheid van *aparādha*, ondanks dat de persoon zich bezighoudt met toegewijde praktijken, zoals *nāma-kīrtana*. Nu echter zegt de auteur, dat dit principe niet universeel van toepassing is. Ook wordt waargenomen, dat sommige personen geen symptomen van *prema* manifesteren en toch een tendens tot zondigen blijven houden, ofschoon ze geen *aparādha* hebben begaan.

In *sāstra* is vastgesteld geworden, dat Ajāmila vrij was van *aparādha*. Zou hij dat niet zijn geweest, zou het voor de Viṣṇudūta's (afgezanten van Śrī Viṣṇu) niet redelijk zijn geweest om hem te beschermen als gevolg van het uitspreken van een schijn van de heilige naam (*nāma-ābhāsa*) bij het roepen van zijn zoon. Ook het bereiken van Vaikuṅṭha zou in dat geval niet plausibel zijn geweest. Ajāmila had zijn kleine zoon Nārāyaṇa genoemd, maar ook al riep hij hem diverse keren per dag bij die naam, *prema* was in hem niet zichtbaar ontwaakt. Bovendien had hij de neiging om zonde te begaan door een relatie met een prostituée te onderhouden. Ondanks alles was hij niet offensief en de neiging om die relatie aan te houden, hetgeen voortkwam uit een gewoonte uit het verleden, was

geen aanwijzing, dat hij *aparādha* had gepleegd. Dit werd vastgesteld, toen de afgevaardigden van Śrī Viṣṇu kwamen om hem te beschermen, eenvoudig omdat hij op het moment van de dood de naam van zijn zoon, Nārāyaṇa, had geroepen.

5g ~ Śrī Nāma Prabhu hoeft Zich niet te openbaren, ook al is Hij met de toegewijde tevreden

tasmāt phalann api vṛkṣaḥ prāyaśaḥ kāla eva phalati itivat niraparādheṣu prasīdad api nāma sva-prasādam kāla eva prakāśayet | pūrvābhyaśāt kriyamāṇā pāpa-rāśir api utkhāta-damṣṭroraga-damśa ivākiñcit karā eva |

BHĀVĀNUVĀDA – Dus evenals een fruitboom alleen vrucht draagt op het aangewezen moment in het seizoen, zo schenkt ook de naam van Bhagavān, die ingenomen is met een *sādhaka* zonder overtredingen, Zijn genade op het geschikte moment, niet onmiddellijk. De veelvoud aan zonden, die het gevolg is van de invloed van voorgaande gewoonten, zijn onbeduidend, zoals de beet van een slang zonder slagtanden.

PIYŪṢA-VARṢIṆĪ-VṚTTI – Een fruitboom geeft alleen fruit op het aangewezen moment. Evenzo kan Śrī Hari tevreden zijn met iemand, die vrij is van *aparādha*, maar Hij levert hem het resultaat [van zijn *sādhana*] alleen op een geschikt moment. Op deze manier weten we, dat de zonden van Ajāmila, die vrij was van overtredingen en zijn zonden uit gewoonte beging, even onschadelijk en onbeduidend waren als de beet van een slang zonder slagtanden.

5h ~ Bhagavān geeft persoonlijk Zijn toegewijden te lijden om hun nederigheid en gretigheid te vergroten

roga-śokādi-duḥkham api na prārabdha-phalam | “yasyāham anugrṇāmi hariṣye tad-dhanam śanaiḥ | tato ‘dhanam tyajanty asya svajanā duḥkha-duḥkhitam ||” iti | “nirdhanatva-mahā-rogo mad-

anugraha-lakṣaṇam” ity ādi vacanāt | sva-bhakta-hita-kāriṇā tadīya-dainyotkaṅthādi-varadhana-catureṇa bhagavataiva duḥkhasya dīya-mānāvāt karma-phalatvābhāvena na prārabdhatvam ity āhuḥ || 5 ||

iti mādhyaya-kādambinyām bhakteḥ sarva-graha-prasāminī nāma tṛtīyāmṛta-vrṣṭiḥ || 3 ||

BHĀVĀNUVĀDA – Iedere ziekte, iedere verzuchting of ieder verdriet, dat we in toegewijden zien, is niet te wijten aan hun *prārabdha-karma* (reactie op voorgaande activiteiten). In de geschriften zegt Bhagavān Zelf het volgende,

*yasyāham anugrṇāmi / hariṣye tad-dhanam śanaiḥ
tato ‘dhanam tyajanty asya / svajānā duḥkha-duḥkhitam*

Śrīmad-Bhāgavatam (10.88.8)

Ik neem geleidelijk alle rijkdom weg van de persoon, die Ik begunstig. Mijn verpauperde toegewijde krijgt beproeving na beproeving en wordt door al zijn verwanten in de steek gelaten.

Bhagavān heeft ook gezegd, “Ernstige ziekte en armoede zijn symptomen van Mijn genade.” We treffen veel van dergelijke uitspraken in de geschriften aan. Bhagavān, de begunstiger van Zijn toegewijde, is inderdaad zeer handig in het doen toenemen van de nederigheid en gretigheid van Zijn toegewijde door middel van lijden. Aangezien de toegewijde vrij is van de gevolgen van zijn voorgaande activiteiten, wordt het lijden, dat hij ondergaat, door Bhagavān toegediend; het betreft niet zijn *prārabdha*. Dit is de opvatting van degenen, die de waarheid kennen.

ALDUS EINDIGT DE BHĀVĀNUVĀDA VAN
DE DERDE NECTARREGEN
GENAAMD SARVA-GRAHA-PRAŚAMINĪ
 (“DE ELIMINATIE VAN ALLE HINDERNISSEN TOT BHAKTI”)

PĪYUṢA-VARṢINĪ-VṚTTI – Ook al hebben sommige toegewijden geen vruchtdragende zondige reacties (*prārabdha*) meer, zien anderen bij het waarnemen van hun materiële problemen, zoals ziekte, verdriet en armoede alsmede hun zondige neigingen, dit aan voor gevolgen van hun *prārabdha*. Maar werden de diverse problemen van de vijf Pāṇḍava's onder leiding van Yudhiṣṭhira Mahārāja, zoals hun ballingschap in het oerwoud en hun neiging om te dobbelen, door hun *prārabdha* veroorzaakt? Zij zijn de eeuwige metgezellen van Śrī Kṛṣṇa, dus er is geen sprake van, dat ze behebt zijn met dergelijke *prārabdha*.

Eerder werd gezegd, dat *prārabdha* wordt vernietigd door *sādhana-bhakti*. De *mahājānas* zeggen, dat de *prārabdha* van *jñānis*, die *brahma* hebben gerealiseerd, zelfs in de staat van bevrijding niet verdwijnt, zonder dat ze deze moeten ondergaan. Deze angstwekkende *prārabdha* wordt echter moeiteloos vernietigd, wanneer *bhakti* zich in het hart van het levend wezen manifesteert vanwege zijn deelname aan enig aspect van *bhakti*, zoals *nāma-kīrtana*. Śrīla Rūpa Gosvāmī zegt in zijn *Śrī Nāmāṣṭaka* (4) het volgende,

*yad-brahma-sākṣāt-kṛti-niṣṭhayāpi
vināsam āyāti vinā na bhogaḥ
apaiti nāma sphuraṇena tat te
prārabdha-karmeti virauti vedah*

O Bhagavān in de gedaante van de heilige naam, de Veda's verklaren op luide wijze, dat de vruchtdragende reactie (*prārabdha-karma*) van toegewijden, welke niet kan worden geëlimineerd door resolute meditatie als een ononderbroken stroom olie op het onpersoonlijk *brahma*, wel onmiddellijk wordt verzacht door Jouw verschijning op hun tong, zelfs zonder dat ze enig lijden hoeven ondergaan. De realisatie van onpersoonlijk *brahma* kan de gevolgen van opeengestapelde voorgaande activiteiten en van activiteiten, die men actueel uitvoert, vernietigen, maar zondige en vrome reacties, die vrucht dragen, worden alleen teniet gedaan door ze te ondergaan, niet door kennis te hebben

van onpersoonlijk *brahma*. Door eenvoudig Jouw heilige naam uit te spreken kan dat *prārabdha-karma* echter wel worden vernietigd.

Śrī Kṛṣṇa zei persoonlijk tegen Uddhava, “*bhaktiḥ punāti man- niṣṭhā, śvapākān api sambhavāt* – onbuigzame toewijding aan Mij zuivert zelfs iemand, die in een familie van hondenvleeseters is geboren” (*Śrīmad-Bhāgavatam* 11.14.21).

Het defect van een lage geboorte is het gevolg van *prārabdha-karma*. Het axioma van de logica (*nyāga*) laat het volgende zien, “Het verwijderen van de oorzaak (*kāraṇa*) leidt tot verwijdering van het gevolg (*kārya*).” In overeenstemming hiermee leidt de erkenning van de eliminatie van het defect van een lage geboorte (het gevolg) tot de wetenschap, dat *prārabdha* (de oorzaak) reeds moet zijn uitgewist. Bovendien leggen de Purāṇa’s uit, dat alle mentale en fysieke gebreken als gevolg van *prārabdha* door *nāma-saṅkīrtana* worden vernietigd,

*ādhayo vyādhayo yasya / smaraṇān nāma-kīrtanāt
tadaiva vilayaṁ yānti / tam anantaṁ nāmamy aham*

Skanda Purāṇa

(geciteerd in: *Hari-bhakti-vilāsa* 11.355)

Ik bied Śrī Anantadeva eerbetuigingen aan. Het herinneren van Hem en het uitspreken van Zijn naam verdrijft onmiddellijk allerlei soorten mentale en fysieke tekortkomingen.

Dus zelfs al zijn toegewijden vrij van *prārabdha*, geeft Bhagavān hen op genadevolle wijze aardse ziekte, lijden en verzuchting om hun nederigheid, gretigheid en bezorgdheid enzovoort te vergroten. In *Śrīmad-Bhāgavatam* (1.8.25) zien we, dat Koningin Kuntī aan Śrī Kṛṣṇa bad om tegenspoed te krijgen. Hieraan kunnen we dus zien, dat in deze tegenspoed de schat van *prema* verscholen ligt.

Bhagavān heeft direct verklaard, “Als Ik iemand begunstig, neem Ik snel zijn rijkdom weg. Dan beschouwen zijn verwanten hem als een stumper en verlaten hem. Zodra hij geen onderdak meer heeft,

neemt hij zijn volkomen toevlucht aan Mijn lotusvoeten.” Bhagavān heeft ook gezegd, “Het grote gebrek van armoede is een symptoom van Mijn bijzondere genade.” Vandaar, dat Bhagavān met opzet de toegewijde verdriet voor zijn bestwil geeft en hem in een nederige positie plaatst. Daarom kan niet worden gezegd, dat de ellende, die een toegewijde ondergaat, het gevolg is van zijn *prārabdha*, omdat hij de gevolgen van zijn *karma* niet hoeft te ondergaan.

ALDUS EINDIGT HET COMMENTAAR PIYŪṢA-VARṢIṆĪ-VṚTTI
OP DE DERDE NECTARREGEN
GENAAMD SARVA-GRAHA-PRAŚAMINĪ
 (“DE ELIMINATIE VAN ALLE HINDERNISSSEN TOT BHAKTI”)

Vierde Nectarregen

Nectarstroom

Sādhana-bhakti – Niṣṭhā

Tekst 1

Niṣṭhitā-bhakti gepresenteerd in de volgorde zoals geschreven staat in Śrīmad-Bhāgavatam

atha pūrvam yā aniṣṭhitā niṣṭhiteti dvi-vidhoktā bhajana-kriyā tasyāḥ prathamā ṣaḍ-vidhā lakṣitā | tato dviṭīyām alakṣayitvaivānarthanivṛtṭiḥ prakrāntā | yad ukta—“śrīvatām sva-kathāḥ kṛṣṇaḥ puṇya-śravaṇa-kīrtanaḥ | hr̥dy antaḥ-stho hy abhadrāṇi vidhunoti suhṛt-satām || naṣṭa-prāyeṣv abhadreṣu nityam bhāgavata-sevayā | bhagavatya uttama-śloke bhakti bhavati naiṣṭhikī ||” iti | tatra “śrīvatām sva-kathāḥ kṛṣṇaḥ puṇya-śravaṇa-kīrtanaḥ” ity aniṣṭhitaiva bhaktir avagamyate naiṣṭhikīty agre vakṣyamāṇatvāt | “abhadrāṇi vidhunoti” iti tayor madhye evānarthānām nivṛtṭir uktā | “naṣṭa-prāyeṣv abhadreṣu” ity atra teṣām kaścana bhāgo nāpi nivartata ity api sūcita ity | ataeva krama-prāptatayā niṣṭhitā bhaktir idānīm vibriyate || 1 ||

BHĀVĀNUVĀDA – Tot dusver zijn twee soorten bhajana-kriyā (devotionele praktijk) beschreven: aniṣṭhitā (onstandvastig) en niṣṭhitā (standvastig). In de uitleg van aniṣṭhitā-bhajana-kriyā werden zes verschillende onderverdelingen, zoals utsāha-mayī, aangegeven. In dat verlengde zijn in tegenstelling tot hetgeen men zou verwachten de symptomen van niṣṭhitā-bhajana-kriyā (standvastige toegewijde praktijk) niet besproken geworden. In plaats daarvan werd de aandacht gericht op het onderwerp anartha-nivṛtṭi (de eliminatie van hindernissen tot bhakti). Dat komt, omdat in Śrīmad-Bhāgavatam (1.2.17-18) wordt gezegd, “Śrī Kṛṣṇa is de beste vriend van de heiligen en het horen en bezingen van Zijn gloriën is de hoogste deugd. Hij plaatst Zich in het hart van degenen, die constant over Hem horen, waardoor hun opeengestapelde onheil wordt vernietigd.

Wanneer hun onheil praktisch is uitgewist (*naṣṭa*) door Bhagavān onafgebroken te dienen [*grantha-bhāgavata* en *bhakta-bhāgavata*] ontwaakt in hun hart onwankelbare toewijding (*niṣṭhikī-bhakti*) voor Uttama-śloka Śrī Bhagavān (Hij die wordt verheerlijkt door de sublieme verzen van *śāstra*).”

In de eerste regel van deze verzen – *śṛṅvatām sva-kathāḥ kṛṣṇaḥ, puṇya-śravaṇa-kīrtanaḥ* – is onstandvastige toewijding (*aniṣṭhitā-bhakti*) genoemd en werd *niṣṭhikī-bhakti* erna beschreven. Maar tussen deze twee typen *bhakti* in bevindt zich een beschrijving van *anartha-nivṛtti*, “Hun uitgestrekte opeenstapeling van onheil wordt vernietigd” (*abhadraṇi vidhunoti*). Deze uitspraak betreft het onderwerp *anartha-nivṛtti*. Verder wijst het gebruik van de woorden *naṣṭa-prāyeṣv abhadreṣu* (“wanneer het grootste deel van het onheil praktisch is vernietigd”) erop, dat een deel van dat onheil nog niet is uitgewist. Het feit, dat *niṣṭhitā-bhakti* nu, na *anartha-nivṛtti*, wordt beschreven, is gebaseerd op de volgorde zoals is gepresenteerd in *Śrīmad-Bhāgavatam*.

PĪYŪṢA-VARṢIṆĪ-VṚTTI = De twee stadia van *bhajana-kriyā* - *aniṣṭhitā* en *niṣṭhitā* – werden beschreven in de Tweede Nectarregen, Tekst 5. Op het eind van de Tweede Nectarregen vanaf Tekst 6 werden de zes soorten *aniṣṭhitā-bhajana-kriyā* breedvoering uiteengezet.

De Derde Nectarregen begon echter niet, zoals men zou verwachten, met een uiteenzetting van de tweede soort *bhajana-kriyā* (*niṣṭhitā-bhajana-kriyā*) en zijn symptomen. In plaats daarvan werd het onderwerp *anartha-nivṛtti* behandeld.

Waarom werd *anartha-nivṛtti* besproken na de onstandvastige praktijk van toewijding (*aniṣṭhitā-bhajana-kriyā*) in plaats van de standvastige praktijk van toewijding (*niṣṭhitā-bhajana-kriyā*)? Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura citeert twee verzen uit *Śrīmad-Bhāgavatam*, die de volgorde van zijn presentatie onderbouwen. In deze verzen wordt *niṣṭhā* alleen beschreven na een uiteenzetting van *anartha-nivṛtti*.

śṛṇvatām sva-kathāḥ kṛṣṇaḥ / puṇya-śravaṇa-kīrtanaḥ
hṛdy antaḥ-stho hy abhadrāṇi / vidunoti suhṛt satām

naṣṭa-prāyeṣv abhadreṣu / nityam bhāgavata-sevayā
bhagavatya uttama-śloke / bhaktir bhavati naiṣṭhikī

Śrīmad-Bhāgavatam (1.2.17-18)

Śrī Kṛṣṇa is de eeuwig goedgezinde vriend van de heiligen. Het horen en spreken van Zijn gloriën zuiveren. Śrī Kṛṣṇa plaatst Zich in het hart van degenen, die Zijn *kathā* horen en doet al hun ongunstige neigingen teniet.

Door *Śrīmad-Bhāgavatam* (*grantha-bhāgavata*) te dienen of de zuivere toegewijden (*bhakta-bhāgavata*) van Bhagavān constant diensten te verlenen worden ongunstige tendensen in het hart praktisch geheel vernietigd. Dan ontwaakt in het hart onwankelbare toewijding (*naiṣṭhikī-bhakti*) aan Bhagavān Śrī Kṛṣṇa, Hij die door transcendente *ślokas* wordt verheerlijkt.

Aan het begin van het eerste vers hierboven werd gezegd, “*śṛṇvatām sva-kathāḥ kṛṣṇaḥ, puṇya-śravaṇa-kīrtanaḥ* – het aandachtig horen en bezingen van de gloriën van Bhagavān Śrī Kṛṣṇa zijn zuiverend.”

Men dient te weten, dat deze woorden verwijzen naar het stadium van *aniṣṭhitā-bhajana-kriyā*. Dat komt, omdat ze worden gevolgd door de beschrijving, “*hṛdy antaḥ-stho hy abhadrāṇi* – nadat Hij hun hart binnengaat, zuivert Hij hen van alle ongunstigheden.” Deze uitspraak in het eerste van de twee verzen beschrijft het stadium *anartha-nivṛtti*. We zien dus, dat de fase, waarin *anarthas* worden uitgewist, alleen wordt vermeld na *aniṣṭhitā-bhajana-kriyā*.

In het eerste deel van het tweede vers wordt gezegd, “*naṣṭa-prāyeṣv abhadreṣu, nityam bhāgavata sevayā* – als gevolg van het constant dienen van de *grantha-bhāgavata* (*Śrīmad-Bhāgavatam*) of de *bhakta-bhāgavata* (de zuivere toegewijden van Bhagavān) worden *anarthas* praktisch geheel vernietigd.” Deze uitspraak wijst erop, dat zelfs in het stadium van *anartha-nivṛtti* gedeelten van enkele zeer sterke *anarthas* nog niet zijn uitgewist.

Juist om deze reden heeft Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura [in de Derde Nectarregen, Tekst 4] de vijf stadia van het vrij zijn van deze *anarthas* op een logische wijze gepresenteerd, namelijk deels vrij (*eka-deśa-vartini*), grotendeels vrij (*bahu-deśa-vartini*), praktisch geheel vrij (*prāyikī*), geheel vrij (*pūrṇā*) en absoluut vrij (*ātyantikī*).

Met andere woorden, er werd gezegd, dat zelfs nog tot het stadium van *rati* (*bhāva*) delen van enkele zeer sterke *anarthas* uit voorgaande overtredingen (*aparādhotta-anarthas*) achterblijven. Op hetzelfde is gewezen in de hierboven geciteerde uitspraak uit *Śrīmad-Bhāgavatam*. In het volgende vers zet Śrīla Rūpa Gosvāmī de volgorde uiteen, waarin *bhajana* zich ontwikkelt.

ādau sraddhā tataḥ sādhu- / saṅgo 'tha bhajana-kriyā
tato 'nārtha-nivṛttiḥ syāt / tato niṣṭhā rucis tataḥ

Hier verwijst *bhajana-kriyā* alleen naar het stadium van onstandvastig toegewijde praktijk (*aniṣṭhitā-bhajana*), want ook in dit vers wordt het stadium van *niṣṭhā* alleen genoemd na het stadium van *anārtha-nivṛtti*. Het is daarom logisch om onwankelbare toegewijde praktijk pas te beschrijven, nadat de ontworteling van *anarthas* uiteen is gezet.

Vervolgens wordt *niṣṭhitā-bhajana-kriyā* beschreven.

Tekst 2

2a ~ Niṣṭhā en de symptomen van niṣṭhā

niṣṭhā naiścalyam utpannā yasyā iti niṣṭhitā | naiścalyaṁ bhakteḥ
pratyahaṁ vidhīsitam apy anārtha-daśāyāṁ laya-vikṣepāpratipatti-
kaṣāya-rasāsvādānāṁ pañcānāṁ antarīyānāṁ dūrvāratvān na sid-
dham āsīt | anārtha-nivṛtṭy-anantaraṁ teṣāṁ tadīyānāṁ nivṛtta-prā-
yatvāt naiścalyam sampadyate iti layādy-abhāva eva niṣṭhā-liṅgam |

BHĀVĀNUVĀDA – Het stadium van *bhakti*, waarin *niṣṭhā* of *niṣcalatā* (onwankelbaarheid) is verschenen, wordt *niṣṭhitā-bhajana-kriyā* genoemd.

Zelfs iemand, die dagelijks onderdelen (*aṅgas*) van *bhakti*, zoals *śravaṇa* en *kīrtana*, wil uitvoeren en nog gebonden is aan *anarthas*, is niet in staat om *bhakti* met volharding uit te voeren vanwege de volgende vijf praktisch niet te onderdrukken obstakels: *laya* (slaap), *vikṣepa* (afleiding), *apratipatti* (onbekwaamheid), *kaṣāya* (verbittering) en *rasāsvāda* (smaak voor werelds plezier).

De eigenschap *niṣṭhā* (onwankelbare volharding) kan de uitvoering van *bhakti* alleen binnenkomen na het stadium van *anartha-nivṛtti*, wanneer deze vijf obstakels praktisch zijn verdwenen. Vandaar dat we kunnen weten, dat de afwezigheid van deze vijf obstakels symptomatisch is voor *niṣṭhā*.

PĪYŪṢA-VARṢIṆĪ-VṚTTI – Hier worden de symptomen van de stadia van *niṣṭhā* uitgelegd. *Niṣṭhā* betekent “zonder schommeling”. Wanneer stabiliteit in *bhajana* wordt bereikt, wordt het *niṣṭhitā-bhajana-kriyā* genoemd. Zelfs al probeert de *sādhaka* deze stabiliteit in zijn *bhajana* te brengen, blijven zijn pogingen tevergeefs, zolang hij nog aan *anarthas* gebonden blijft. Hij kan in *bhajana* geen stabiliteit vinden, omdat vijf soorten obstakels in hem zijn achtergebleven.

Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura heeft geschreven, dat de afwezigheid van deze vijf soorten obstakels – *laya*, *vikṣepa*, *apratipatti*, *kaṣāya* en *rasāsvāda* – een teken is, dat *niṣṭhā* is ontwaakt.

In *Śrīmad-Bhāgavatam* (4.24.59) bidt Śrī Rudra aan Śrī Bhagavān,

*na yasya cittam bahir-artha-vibhramam
tamo-guhāyām ca viśuddham āviśat
yad-bhakti-yogānugrhitam añjasā
munir vicaṣṭe nanu tatra te gatim*

O Meester, de vrucht van associatie van heiligen (*sat-saṅga*) is het uitvoeren van *bhakti-yoga* aan U, waardoor iemands bewustzijn wordt gezegend en uiterst zuiver wordt. Het gevolg is, dat iemands bewustzijn niet langer wordt afgeleid door externe zintuigobjecten en hij de duistere grot van onwetendheid niet langer binnengaat. Tegen die tijd kan hij U, de Absolute Waarheid, begrijpen.

Dit vers beschrijft de *sādhaka*, die vrij is van *laya*, *vikṣepa*, *apratipatti*, *kaṣāya* en *rasāsvāda*.

2b ~ De vijf hindernissen tot *niṣṭhā*

tatra layaḥ kīrtana-śravaṇa-smaraṇeṣu uttareṣv ādhikyena nidrodga-maḥ | vikṣepaḥ teṣu vyavahārika-vārtā-samparkaḥ | apratipattiḥ kadācīl laya-vikṣepayor abhāve kīrtanādy-asāmarthyam | kaṣāyaḥ krodha-lobha-garvādi-saṃskāraḥ | rasāsvādaḥ viṣaya-sukhodaya-kāle kīrtanādiṣu mano ‘nabhiniveśa iti |

BHĀVĀNUVĀDA –

- 1) **Toenemende slaperigheid tijdens chanten, meer tijdens horen en nog meer tijdens herinneren wordt *laya* genoemd;**
- 2) **Zich allerlei onderwerpen uit het wereldse leven herinneren tijdens horen, chanten en herinneren wordt *vikṣepa* genoemd;**
- 3) **Zelfs in afwezigheid van *laya* en *vikṣepa* zijn we soms niet in staat om op de juiste wijze te horen, te chanten of te herinneren. Dit obstakel wordt *apratipatti* genoemd.**
- 4) **Het verschijnen van diverse indrukken van woede, hebzucht of vals-ego tijdens het uitvoeren van *sādhana*, zoals horen, chanten en herinneren, wordt *kaṣāya* genoemd.**
- 5) **Het onvermogen om de geest te verdiepen in de *aṅgas* van *bhakti*, zoals *kīrtana*, zodra zich een gelegenheid voor materieel plezier voordoet, wordt *rasāsvāda* genoemd.**

PĪYUṢA-VARṢIṆĪ-VṚTTI – De vijf soorten obstakels [tot *niṣṭhā*] zijn als volgt: *laya*, *vikṣepa*, *apratipatti*, *kaṣāya* en *rasāsvāda*.

- 1) *Laya* – Toenemende slaap tijdens horen, chanten en herinneren heet *laya*. Met andere woorden, vanwege het obstakel *laya* verschijnt slaperigheid in heveriger mate tijdens horen dan tijdens chanten en nog heviger tijdens herinneren dan tijdens horen. Deze slaperigheid komt voort uit de geardheid onwetendheid en depriveert de *sādhaka* van het proeven van de *rasa* van *bhājana*. Het voorkomt, dat hij de zoetheid proeft van de onderdelen van *bhakti*, zoals *śravaṇa* en *kīrtana*. Dit obstakel verschijnt, omdat de smaak voor de namen, gedaanten, eigenschappen en het spel van Bhagavān in feite afwezig is.
- 2) *Vikṣepa* – Als gewone, wereldse onderwerpen zich gaan vermengen met horen, chanten, herinneren enzovoort, wordt het *vikṣepa* genoemd. Bijvoorbeeld, de *sādhaka* kan zijn *japa-mālā* in zijn hand hebben en doorgaan met het chanten van het vastgestelde aantal rondjes en op hetzelfde moment met anderen over allerlei wereldse zaken staan praten. Dan is de rusteloze, afgeleide geest van de *sādhaka* compleet verzonken in wereldse onderwerpen en is niet in staat de heilige naam aan te roeren. Aangezien het doel van de *sādhaka* is om iedere dag zijn vaste aantal rondjes te chanten, kan hij de nectar van de heilige naam niet werkelijk proeven.

Als zodanig kan de *sādhaka* verstrengeld raken in een web van werelds plezier, ook al zit hij in een bijeenkomst van *sādhus* om van begin tot eind naar *bhagavat-kathā* te luisteren. Vanwege dit obstakel kan de *sādhaka* zich de transcendente gedaante en het spel van Bhagavān niet herinneren, terwijl zijn verstand hier en daar rondzwerft en zich niet vasthecht aan de diverse onderwerpen. Dit rondzwerfen is het werk van de geardheid hartstocht.

- 3) *Apratipatti* – Zelfs al zijn de eerste twee obstakels, *laya* en *vikṣepa*, niet langer aanwezig, zien we, dat de *sādhaka* nog steeds niet kan horen en chanten. Dit obstakel heet *apratipatti*, “in-

competentie” of “onbekwaamheid”. In deze conditie verschijnt in de *sādhaka* een gebrek aan enthousiasme, dat lethargie in *bhajana* veroorzaakt. Enthousiasme (*utsāha*) wordt in feite het leven van *śraddhā* genoemd. Deze *apratipatti* komt voort uit de geaardheid onwetendheid.

- 4) *Kaṣāya* – Als bij het horen, chanten en herinneren voorgaande indrukken van woede, hebzucht, hoogmoed, enzovoort aanwezig zijn, wordt het *kaṣāya* genoemd. Als men nog door *anarthas* wordt gebonden, kan vanwege voorgaande indrukken het volgende in het hart verschijnen: woede, zelfs bij de minste aanleiding; een hunkering naar zoete, smakelijke toebereidingen; hunkering naar rijkdom; vals-ego en ijdelheid met betrekking tot lichaam en eigendommen.
- 5) *Rasāsvāda* – Het is niet mogelijk om zich te verdiepen in horen, chanten en herinneren en tegelijkertijd materieel plezier te ervaren. Dus door de absorbtie van het verstand in materieel plezier kan het niet verzinken in *bhajana*. Dit obstakel wordt *rasāsvāda* genoemd. Men dient te weten, dat zowel *kaṣāya* als *rasāsvāda* het werk zijn van de geaardheid hartstocht.

Aan de hand van deze symptomen kunnen *sādhakas* voor zichzelf vaststellen, of ze *niṣṭhitā-bhakti* zijn binnengetreden.

2c ~ Onaangeroerd door emoties voortkomend uit hartstocht en onwetendheid

“*bhaktir bhavati naiṣṭhikī | tadā rajas-tamo-bhāvāḥ kāma-lobhādayaś ca ye | ceta etair anāviddham sthitam sattve prasīdati ||*” *ity atra cakārasya samuccayārthatvād rajas-tamo-bhāvā eva labhyante | kim ca etair anāviddham ity ukte bhāva-paryantaṁ teṣāṁ sthitir apy asti bhakty-abādhakatayaiva || 2 ||*

BHĀVĀNUVĀDA – Hier kan men zich afvragen, “Kan het restant van *anarthas*, dat niet geheel is uitgewist, nog hindernissen in *bhakti* veroorzaken, zelfs nadat het stadium van *niṣṭhitā-bhakti* is bereikt?” *Śrīmad-Bhāgavatam* (1.2.19) is geciteerd om deze vraag te beantwoorden, “Bij het ontwaken van onwankelbare volharding in *bhakti* (*naiṣṭhikī-bhakti*) dringen emoties, die voortkomen uit de materiële geaardheden hartstocht en onwetendheid, evenals lust, hebzucht enzovoort, het hart van de toegewijde niet langer binnen. Zijn hart, dat zich in *śuddha-sattva* (zuivere transcendentie) bevindt, is daardoor volkomen gelukkig.”

In dit vers dienen we af te leiden uit het gebruik van het voegwoord *ca*, dat is aangewend in de betekenis van “het totale aggregaat van voorgaande termen”, dat al deze wereldse emoties, zoals die in de geaardheden hartstocht en onwetendheid, in het stadium van *niṣṭhā* nog steeds aanwezig zijn. Maar het vers zegt ook, dat “het bewustzijn van de toegewijde min of meer onverstoord of onaangeroerd blijft”. Deze uitspraak toont aan, dat zolang het stadium van *bhāva* nog niet is bereikt, deze wereldse emoties in essentie weliswaar aanwezig zijn, echter in een goedaardige vorm, zonder dat ze een hindernis voor *bhakti* vormen.

PĪYŪṢA-VARṢIṆĪ-VRṬTI – Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura zegt, dat zelfs na het stadium van *anartha-nivṛtti* gevoelens voortkomend uit de materiële geaardheden hartstocht en onwetendheid in het hart van de *sādhaka* blijven bestaan. Dergelijke stemmingen, die de vijf soorten obstakels vormen en de *bhajana* verstoren van iemand in het stadium van *anartha-nivṛtti*, hebben dit effect echter niet meer op iemand in het stadium van *niṣṭhā*. In dat stadium blijven ze onschadelijk. Hier presenteert de auteur de laatste regel van de twee verzen uit *Śrīmad-Bhāgavatam*, die aan het begin van deze Vierde Nectarregen werden geciteerd, alsmede het volgende vers,

bhaktir bhavati naiṣṭhikī

*tadā rajas-tamo-bhāvāḥ / kāma-lobhadaḥ ca ye
ceta etair anāvīdham / sthitaṁ sattve prasīdati*

Śrīmad-Bhāgavatam (1.2.18-19)

Bij het ontwaken van onwankelbare volharding in *bhakti* (*naiṣṭhikī-bhakti*) kunnen stemmingen voortkomend uit de materiële geaardheden hartstocht en onwetendheid – lust, hebzucht enzovoort – het hart van de *sādhaka* niet langer besmetten. Zijn hart, dat zich in *śuddha-sattva* (zuivere transcendentie) bevindt, wordt volkomen gelukkig.

De letter *ca* in het bovenstaande vers betekent “aggregatie”, hetgeen erop wijst, dat lust, hebzucht en emoties in de geaardheden hartstocht en onwetendheid nog allemaal aanwezig zijn. In die fase vormen ze echter geen hindernissen meer voor *bhajana*, maar blijven op een onschuldige manier in het hart van de *sādhaka* aanwezig. Dit verklaart, waarom in *niṣṭhā* geen obstakel in horen, chanten en herinneren meer achterblijft.

Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura legt de betekenis van het woord *anāvīdham* in zijn commentaar, *Sārārtha-darsinī*, als volgt uit.

*tena pūrva-dasāyām kāma-lobhādyaiḥ tīkṣṇa-śarāyitairā-viddham
cetaḥ katham prasīdatu katham vā kīrtanādeḥ samyagāsvadam labha-
tām nahi vyathā jarjaritasyān nādikam samyak rocate iti bhāvāḥ |*

Dit betekent, dat vóór het ontwaken van *niṣṭhā* in *bhajana* het hart van de *sādhaka* wordt doorboord door de scherpe pijlen van lust, hebzucht, enzovoort, dus hoe kan het hart plezier ervaren? Hoe kan de *sādhaka* de nectar van horen, chanten en herinneren diepgaand proeven? Iemand, die door pijlen wordt belaagd, kan nooit ten volle van zijn maaltijd genieten.

Tekst 3

3a ~ Niṣṭhā direct in bhakti zelf en niṣṭhā in hetgeen gunstig is voor bhakti

sā ca niṣṭhā sāksād-bhakti-vartinī tad-anukūla-vastu-vartinī dvi-vidhā | tatra sāksād bhaktir ananta-prakārāpi sthūlatayā tri-vidhā; kāyikī vācikī mānasī ceti | tatra prathamam kāyikyās tato vācikyās tata eva mānasyā bhakter niṣṭhā sambhaved iti kecit | bhakteṣu tāra-tamyena sthitānām api sahaujo-balānām madhye kvacana bhakte vilakṣaṇa-tādṛṣa-saṁskāra-vaśāt kasyacid eva bhagavad-unmukhatvādhikyam syād iti nāyam krama ity anye | tad-anukūla-vastūni amānitva-mānadatva-maitrī-dayādīni |

BHĀVĀNUVĀDA – Niṣṭhā bestaat ook in twee soorten: (1) in bhakti zelf, sāksād-bhakti-vartinī [dat wil zeggen, direct verbonden aan de negen onderdelen van bhakti, zoals śravaṇa en kīrtana] en (2) in hetgeen gunstig is voor bhakti, tad-anukūla-vastu-vartinī [dat wil zeggen, verbonden aan gunstige kwaliteiten vereist om de onderdelen van bhakti te praktiseren].

Ofschoon *sāksād-bhakti-vartinī-niṣṭhā* in vele soorten bestaat, zijn er drie hoofdverdelingen: *kāyikī* (uitgevoerd door het lichaam), *vācikī* (uitgevoerd door middel van spraak) en *mānasī* (uitgevoerd in het verstand).

Sommigen zijn van mening, dat de *sādhaka* eerst *niṣṭhā* ontwikkelt in *bhakti* uitgevoerd met het lichaam, dan in *bhakti* uitgevoerd door middel van spraak en tenslotte in *bhakti* uitgevoerd in het verstand. Toegewijden ontwikkelen echter een grotere neiging voor Bhagavān in één van de drie onderdelen – *kāyikī-bhakti*, *vācikī-bhakti* of *mānasī-bhakti* – volgens uiteenlopende gradaties van duldzaamheid [met betrekking tot het lichaam], van grandeur [met betrekking tot het gesproken woord] of van kracht [met betrekking

tot de cerebrale faculteit]. Dit heeft te maken met de invloed van hun uiteenlopende, voorgaande ervaringen (*samskāras*). Daarom zeggen anderen, dat er met betrekking tot deze drie categorieën geen vaste volgorde bestaat.

Eigenschappen, zoals het bieden van respect aan anderen zonder respect terug te verwachten, vriendschap en empathie, zijn gunstig voor *bhakti*. *Niṣṭhā* in dergelijke eigenschappen wordt *tad-anukūla-vastu-vartinī* genoemd.

PĪYŪṢA-VARṢINĪ-VṚTTI – Nu worden de categorieën van *niṣṭhā* gedefinieerd. *Niṣṭhā* in *bhakti* bestaat in twee soorten, (1) volharding in relatie tot *bhakti* zelf (*sākṣād-bhakti-viṣayinī*) en (2) volharding in relatie tot eigenschappen, die gunstig zijn voor *bhakti* (*tad-anukūla-vastu-viṣayinī*).¹⁹

1) *Sākṣād-bhakti-viṣayinī-niṣṭhā* – volharding rechtstreeks gerelateerd aan *bhakti* zelf.

Deze *niṣṭhā* bestaat in drie soorten: gerelateerd aan het lichaam (*kāyikī*), gerelateerd aan spraak (*vācikī*) en gerelateerd aan het verstand (*mānasī*).

a) *Kāyikī-niṣṭhā* – volharding gerelateerd aan het lichaam. Volharding in de uitvoering van activiteiten, zoals onder andere de volgende, bestaan uit *kāyikī-niṣṭhā*: het horen van *śrī bhagavat-kathā*, zorgen voor *tulasī* plant en haar blaadjes plukken, bloemenkransen rijgen voor Bhagavān, vereren van het godsbeeld, eerbetuigingen aan het godsbeeld aanbieden, omloop rond het godsbeeld of rond een heilige plaats, en de tempel van Bhagavān reinigen.

¹⁹ Hoewel de termen gebruikt in de *Bhāvānūvāda* en de *Pīyūṣa-varṣinī-vṛtti* verschillen, zijn de implicaties dezelfde. Het woord *vartinī* betekent letterlijk “rusten in”, zoals *niṣṭhā*, die direct in *bhakti* rust of *niṣṭhā*, die rust in eigenschappen die gunstig zijn voor *bhakti*. En *viṣayinī* betekent letterlijk “binnen reikwijdte van”. –Red.

- b) *Vācīkī-niṣṭhā* – volharding gerelateerd aan spraak. Vastbeslotenheid in de uitvoering van activiteiten, zoals onder andere de volgende, bestaan uit *vācīkī-niṣṭhā*: *kīrtana* van de namen, gedaanten, eigenschappen en het spel van Bhagavān, het opzenden van gebeden ter verheerlijking, onthullen van de geest in gebed, het loven van Bhagavān en vertellingen over Hem reciteren.
- c) *Mānasī-niṣṭhā* – volharding gerelateerd aan het verstand. Volharding in contemplatie op en herinnering aan de namen, gedaanten, kwaliteiten en het spel van Bhagavān betreft *mānasī-niṣṭhā*.

Onwankelbaar vertrouwen of stabiliteit in deze *aṅgas* van *bhakti* betekent het hebben van volharding, die rechtstreeks is gerelateerd aan *bhakti* zelf. Śrīla Jīva Gosvāmī heeft in zijn commentaar op *Sri Bhakti-rasāmṛta-sindhu* geschreven, “*niṣṭhā tatrāvikiṣepena sātatyam* – als iemands *bhajana* niet wordt onderbroken of wordt afgeleid, wordt dit *niṣṭhā* genoemd.”

Sommigen zijn van mening, dat *niṣṭhā* eerst ontwaakt in *bhakti* uitgevoerd met het lichaam (*kāyīkī*), dan in *bhakti* uitgevoerd door middel van spraak (*vācīkī*) en tenslotte in *bhakti* uitgevoerd met het verstand (*mānasī*), maar dit is niet de volgorde, die iedere *sādhaka* doorloopt. In overeenkomst met voorgaande indrukken van afzonderlijke *sādhakas* zien we, dat ze over variërende maten van duldzaamheid, grandeur en kracht beschikken. Sommige *sādhakas* beschikken over meer mentale kracht [dan fysieke duldzaamheid en grandeur in verbaal vermogen]. Het is dus geenszins opmerkelijk, dat ze eerst stabiliteit in *bhakti* kunnen bereiken met behulp van hun verstand (*mānasī-bhakti*). Daarom kan worden gezegd, dat er geen vaste volgorde bestaat in het bereiken van deze drie vormen van *niṣṭhā*.

- 2) *Tad-anukūla-vastu-viṣayinī-niṣṭhā* – volharding gerelateerd aan eigenschappen, die gunstig zijn voor *bhakti*.

Kwaliteiten, zoals respect bieden aan anderen zonder zelf ooit respect terug te verwachten, sympathie, mededogen, vergevingsgezindheid, dankbaarheid, enzovoort zijn gunstig voor *bhakti*. Het bieden van respect aan anderen en nooit respect terug verwachten helpt bij het voeden van nederigheid, het elixer dat leven geeft aan de *bhakti* van de *sādhaka*. Empathie voor ieder levend wezen, vriendschap en vriendelijkheid zijn eigenschappen, waardoor *bhakti* vrij wordt van obstakels en stevig in het hart van de *sādhaka* wordt verankerd. Van degenen, die de fouten van anderen niet kunnen vergeven, is het bidden aan God om vergeving niets anders dan imitatie.

Van al deze kwaliteiten is dankbaarheid (*kṛtajñatā*) bijzonder gunstig voor *bhakti*, want Bhakti-devī verschijnt niet in een ondankbaar hart. Śrī Bhagavān Zelf is diep doortrokken van de kwaliteit dankbaarheid. Bhagavān geeft Zichzelf in barmhartigheid weg aan de toegewijde, die een simpel offer maakt van *tulasī* en water. Toen de kwaadaardige heks Pūtanā het gevoel van een moeder nabootste, maakte Bhagavān haar leven tot een succes door haar te installeren op de verheven positie van Zijn eigen voedster in Goloka. Dankbaarheid getuigt zowaar van de grootheid van een verheven persoonlijkheid en ondankbaarheid getuigt van de waardeloosheid van een laag persoon. Tot iedere hoogte, waarop iemand werkelijk verheven is geraakt, wordt dankbaarheid in zijn hart aangetroffen. Bhakti-devī zal nimmer verschijnen in een miezerig persoon zonder dankbaarheid.

3b ~ Anderen respect bieden zonder zelf respect te verwachten hoeft niet op niṣṭhā te wijzen

teṣām niṣṭhā ca kutracana śama-prakṛtau bhakte bhakter aniṣṭhatatve dṛśyate kutracana tasminn uddhate bhakte niṣṭhitatve 'pi na dṛśyate yady api tad api bhakti-niṣṭhaiva sva-sattvāsattvābhyām tan-niṣṭhā-sattvāsattve sudhiyam avagamayati na tu bāla-pratītir eva vāstavikartum śakyeti |

BHĀVĀNUVĀDA – Soms zien we, dat het een zelfbeheerste toegewijde ontbreekt aan *niṣṭhā* in *bhakti*, maar wel *niṣṭhā* heeft in eigenschappen, zoals geen respect verlangen en altijd respect geven. Omgekeerd zien we ook, dat een toegewijde met een arrogant karakter over *niṣṭhā* in *bhakti* beschikt, maar geen *niṣṭhā* heeft in dergelijke eigenschappen.

Het schijnt voor velen – niet alleen voor degenen met een onrijpe intelligentie maar ook zelfs voor onderlegde personen – een geldige gevolgtrekking te zijn, dat de aanwezigheid van deze gunstige eigenschappen wijst op *niṣṭhā* in *bhakti* en dat de afwezigheid ervan gebrek aan *niṣṭhā* in *bhakti* bewijst.

PĪYŪṢA-VARṢIṆĪ-VṚTTI – Het is mogelijk om in het hart van een zelfbeheerste *sādhaka* al deze goede kwaliteiten aan te treffen ondanks de afwezigheid van *niṣṭhā* in *bhakti*. Met andere woorden, dergelijke eigenschappen kunnen in sommige zelfbeheerste toegewijden, die zich nog in het stadium van onstabiele toewijding (*aniṣṭhitā-bhakti*) bevinden, duidelijk zichtbaar zijn en omgekeerd kunnen we een *sādhaka* aantreffen met een verheven karakter, die wel reeds over *niṣṭhā* beschikt, maar geen van deze kwaliteiten vertoont.

Er bestaat daarom geen zekerheid over het ontwaken van deze gunstige kwaliteiten, overal waar *niṣṭhā* zich heeft manifesterd. De opvatting, dat de aanwezigheid van al deze goede eigenschappen een indicatie is, dat *niṣṭhā* in *bhakti* is ontwaakt, en dat de afwezigheid ervan een aanwijzing is voor het tegendeel, hoeft niet alleen te heersen onder degenen, die niet met *sāstra* op de hoogte zijn, maar kan zelfs worden aangenomen door degenen, die wel wijs zijn en belezen zijn in *sāstra*.

3c ~ Niṣṭhā in kīrtana enzovoort is werkelijk niṣṭhā

yad uktam – “bhaktir bhavati naiṣṭhikī | tadā rajas-tamo-bhāvāḥ kāma-lobhādayaś ca ye | ceta etair anāviddham sthitam sattve prasīdatīti |” śravaṇa-kīrtanādiṣu yatnasya sāithilya-prābalya eva

*dustyajye sambhavanti niṣṭhitāniṣṭhite bhaktī pradarśayetām iti samk-
ṣepato vivekaḥ* || 3 ||

*iti mādhyura-kādambinyām niṣyanda-bandhurā nāma caturthyāmṛ-
ta-vṛṣṭiḥ* || 3 ||

**BHĀVĀNUVĀDA – En dit is begrijpelijk in het licht van Śrīmad-
Bhāgavatam (1.2.19), die zegt, dat de toegewijde niet langer wordt
gehinderd door hartstocht en onwetendheid, of door lust, hebzucht
enzovoort, alleen wanneer *niṣṭhikī-bhakti* in zijn hart is onwaakt.
En dat hij echt geluk krijgt, als hij op deze manier in *śuddha-sattva*
is gesitueerd.**

**Intens enthousiasme voor het uitvoeren van de onderdelen van
bhakti, zoals horen en zingen, vormt eigenlijk de standaard voor
volharding (*niṣṭhā*) in *bhakti* en karakterloosheid in de uitvoering
van de onderdelen van *bhakti* is het kenmerk van instabiliteit (*ani-
ṣṭhā*) in *bhakti*. Dit is slechts een samenvatting van de beraadslaging
over het onderwerp van *bhakti-niṣṭhā*.**

ALDUS EINDIGT DE BHĀVĀNUVĀDA
VAN DE VIERDE NECTARREGEN
GENAAMD NIṢYANDA-BANDHURĀ
("NECTARSTROOM")

PĪYUṢA-VARṢIṆĪ-VṚTTI – We treffen het aanwijsbare bewijs voor dit
misverstand [met betrekking tot hetgeen een indicatie van *niṣṭhā*
vormt] aan in Śrīmad-Bhāgavatam (1.2.18-19).

bhaktir bhavati niṣṭhikī

*tadā rajas-tamo-bhāvāḥ / kāma-lobhadaś ca ye
ceta etail anāviddham / sthitam sattve prasīdati*

Wanneer *niṣṭhikī-bhakti* zich in het hart manifesteert, kan het niet
langer worden aangetast door de geaardheden hartstocht en onwe-

tendheid, noch door hun effecten, zoals lust en hebzucht. Door op deze manier in *śuddha-sattva* gesitueerd te raken, wordt het hart pas echt gelukkig.

Ofschoon de voornoemde kwaliteiten gunstig zijn voor *niṣṭhā* in *bhakti*, zijn ze niet vereist voor het vaststellen van *niṣṭhā* in *bhakti*. De intensiteit of apathie bij de uitvoering van *śravaṇa*, *kīrtana* enzovoort zijn bepalend voor de vraag, of men *niṣṭhitā-bhakti* of *aniṣṭhitā-bhakti* uitvoert. Met andere woorden, we moeten weten, dat intense pogingen in *śravaṇa* en *kīrtana* wijzen op sterke volharding in *bhakti* en dat de afwezigheid ervan een indicatie is van onstandvastigheid.

ALDUS EINDIGT DE PĪYŪṢA-VARṢINĪ-VṚTTI
OP DE VIERDE NECTARREGEN
GENAAMD NIṢYANDA-BANDHURĀ
("NECTARSTROOM")

Vijfde Nectarregen

Realisatie van de transcendente smaak

Sādhana-bhakti – Ruci

Tekst 1

Het ontwaken en de symptomen van ruci en ruci als factor voor het ontwaken van āsakti

athābhyāsa-kṛṣṇa-vartma-dīpitām bhakti-kāñcana-mudrām svatejasā vahantīm dadhāne bhakta-hṛdi tasyām rucir utpadyate | śravaṇa-kīrtanādīnām anyato vailakṣaṇyena rocatatvam ruciḥ | yasyām utpadyamānāyām pūrva-daśāyām iva tair muhur apy anuśilitair na śramopalabdhi-gandho 'pi | yā hi teṣu vyasanitvam acirād evotpādayati | yathā nityam sāstram adhīyānasya baṭoḥ kāle sāstrārtha-praveśe sati sāstrasya rocatatvam utpādyamānam eva tam tatra śramam nopanayaty āsañjayati ca || 1 ||

BHĀVĀNUVĀDA – Door in zijn hart het gouden medaillon van bhakti te dragen, dat werd gepolitoerd door het vuur van volhardende beoefening en dat zijn eigen unieke schittering draagt, ervaart de toegewijde na het stadium van niṣṭhā het ontwaken van ruci (zuivere spirituele smaak) in bhakti.

Tegen die tijd wordt de onderscheidende verrukking, die de sād-haka ervaart in de uitvoering van een bepaald onderdeel van bhakti boven een ander onderdeel, ruci genoemd. Wanneer ruci is ontwaakt, ervaart de persoon zelfs niet het minste spoor van vermoeidheid in zijn herhaaldelijke uitvoering van horen, chanten en andere onderdelen (aṅgas) van toewijding, zoals hij dat wel ondervond in voorgaande stadia. Deze ruci maakt de toegewijde snel verslaafd aan zijn beoefening van de aṅgas van bhakti. Met andere woorden, ruci leidt tot het ontwaken van intense gehechtheid (āsakti) aan een dergelijke praktijk.

Bijvoorbeeld, een brāhmaṇa jongen krijgt door regelmatig de geschriften te bestuderen geleidelijk een juist begrip van de betekenis

ervan. Het gevolg is, dat in zijn hart een smaak voor zijn studie ontwaakt. Zijn smaak is dusdanig, dat zijn studie hem niet in het minst vermoeit. Integendeel, zijn studie dient louter om zijn gehechtheid aan śāstra te intensiveren.

PĪYŪṢA-VARṢINĪ-VṚTTI – In de Vierde Nectarregen werd *niṣṭhā* in *bhajana* behandeld. Zoals goud een duizelingwekkende glans krijgt door het in een vuur te verhitten, zo wordt ook het gouden medailon van *bhakti* door het vuur van de praktijk van *bhajana* met *niṣṭhā* gepolitoerd.

Een gouden juweel werpt op iemands borst een gouden weerschijn en geeft hem een magnifieke verschijning. Op dezelfde manier krijgt het hart van een toegewijde, die het schitterende medailon van *bhakti* draagt, een uitstraling. Het gevolg is, dat de toegewijde in toenemende mate een grotere smaak voor chanten dan voor horen ontwikkelt en een nog grotere smaak voor herinneren dan voor chanten. De onderscheidende smaak, die men krijgt van de bovenzinnelijke perceptie van de gedaanten, eigenschappen, spel enzovoort van Śrī Kṛṣṇa en Zijn metgezellen, wordt *ruci* genoemd.

Śrīla Jīva Gosvāmī heeft in zijn commentaar op *Srī Bhakti-rasāmṛta-sindhu* (1.4.15) geschreven, “*rucir abhilāṣaḥ kintu buddhi-pūrvakam* – *ruci* wordt begrepen als een wens, maar één die wordt geleid door intelligentie (*buddhi-pūrvakam*).” Met andere woorden, *ruci* wijst op een verlangen of dorst naar Śrī Kṛṣṇa. Als deze dorst is verzadigd van een gunstige houding jegens Hem, is dit juist de levenskracht van *bhakti*. Samen met het ontwaken van deze dorst naar de gekoesterde Śrī Kṛṣṇa verschijnt automatisch ook een verlangen om Hem met genegenheid en warmte diensten te verlenen.

Om deze reden heeft Śrīla Jīva Gosvāmī geschreven, dat verlangen (*abhilāṣa*) uit drie soorten bestaat: een diep verlangen om datgene te doen, dat gunstig is voor Śrī Kṛṣṇa (*ānukūlya-abhilāṣa*); een diep verlangen om Hem op intieme wijze te dienen (*sauhārdya-abhilāṣa*) en een diep verlangen om Hem tegen te komen (*prāpty-*

abhilāṣa). Zodra het verlangen verschijnt om Śrī Kṛṣṇa met oprechte genegenheid te dienen, verschijnen in het hart ook automatisch de verlangens om Hem tegen te komen en Hem intiem te dienen. In het stadium van *ruci* worden deze verlangens door intelligentie aangedreven en in het stadium van *āsakti* zijn ze spontaan.

Ruci heeft betrekking op de uitvoering van *bhajana* voor Śrī Hari. De smaak voor de onderscheidende specialiteit van ieder aspect van *bhakti* in relatie tot de gedaanten, eigenschappen en het spel van Śrī Hari wordt *ruci* genoemd. Wanneer *ruci* is ontwaakt, ervaart men niet het minste spoor van vermoeidheid bij onafgebroken horen en chanten, in tegenstelling tot voorgaande stadia. Deze *ruci* veroorzaakt een diepe gehechtheid (*āsakti*) aan horen, chanten enzovoort, die zich in het hart van de toegewijde manifesteert. Vervolgens heeft de tijd, die wordt besteed aan activiteiten, die niet zijn gerelateerd aan Bhagavān, het aanzien van uiterste zinloosheid. Vóór het stadium van *ruci* kan men de onderwerpen over Śrī Kṛṣṇa niet ten volle proeven, maar in het stadium van *ruci* zijn die onderwerpen uitermate smaakvol, waardoor *mādhurya* (een heerlijke zoetheid) wordt gerealiseerd. Śrīla Jīva Gosvāmī heeft in zijn commentaar op *Srī Bhakti-rasāmṛta-sindhu* (1.4.15-17) geschreven, “*ruciḥ pāpa-bijānāsād bhaktau mādhuryānubhavaḥ* – in het stadium van *ruci* wordt het zaad van zondige activiteit volkomen vernietigd en gaat men de zoetheid van *bhajana* ervaren.” In hetzelfde commentaar heeft Śrīla Jīva Gosvāmī ook uitgelegd, “*mādhuryam tu rūpa-guṇa-līlānām rocatvam* – het exclusief proeven van de gedaanten, kwaliteiten en het spel van Śrī Kṛṣṇa bestaat uit het realiseren van Zijn verrukkelijke lief talligheid.”

Wanneer *ruci* voor *hari-kathā* is ontwaakt, voelt men zich nooit verzadigd van het horen en spreken over de eigenschappen van Śrī Kṛṣṇa. In *Śrīmad-Bhāgavatam* (1.1.19) wordt het volgende gezegd,

vayaṁ tu na vitṛpyāma / uttama-sloka-vikrame
yac-chṛṇvatām rasa-jñānām / svādu svādu pade pade

[De wijzen onder leiding van Śrī Śaunaka Ṛṣi zeiden,] O Sūta Gosvami, ook al hebben we het dappere spel van Śrī Hari, die door verheven gebeden wordt verheerlijkt, herhaaldelijk gehoord, zijn we niet verzadigd. Het is ieder moment uitzonderlijk smakelijk om uit de mond van *rasika* toegewijden over het spel van Śrī Hari te horen.

Śrīmad-Bhāgavatam (1.2.8) zegt het volgende,

*dharmahḥ svanuṣṭhitaḥ purīṣārī / viṣvaksena-kathāsu yaḥ
notpādayed yadi ratim / śrama eva hi kevalam*

De beroepsmatige activiteiten, die een mens volgens zijn eigen sociale positie uitvoert, zijn niets anders dan zinloze arbeid, indien ze niet leiden tot de aantrekkingskracht voor het horen van *hari-kathā*.

Śrīla Jiva Gosvāmī heeft in zijn commentaar, *Krama-sandarbha*, op het bovenstaande vers uit *Śrīmad-Bhāgavatam* vastgesteld, dat smaak voor *bhajana* ontwaakt met de smaak voor *hari-kathā*. Hij schreef, “*kathā-ruceḥ sarvatraivādyatvāt śreṣṭhatvāc ca* – de smaak voor *hari-kathā* is in ieder opzicht immers de eerste en tevens de hoogste stap.”

Als een student voor het eerst een bepaald geschrift leest, moet hij naarstig zijn best doen om de essentie ervan vast te stellen en dat vindt hij onpeilbaar en onbevattelijk. Daardoor vindt hij zijn studie niet smakelijk. Na verloop van tijd echter, wanneer de werkelijke betekenis van dat geschrift bij hem begint door te dringen, krijgt hij grote voldoening en is hij verrukt over die studie, waardoor zijn onderneming totaal geen inspanning meer kost. Op dezelfde manier is de *bhajana* van *sādhakas*, die juist het pad van *bhakti* zijn binnengegaan, enigszins vrijblijvend, omdat ze nog geen smaak hebben ontwikkeld voor het beoefenen van de onderdelen van *bhajana*. Voor hen lijkt *bhajana* ontzettend moeilijk te zijn. Maar door in hun beoefening te volharden raakt hun hart geleidelijk gereinigd en krijgen ze smaak voor *bhajana-rasa*. In de mate, waarin dit plaats vindt, ervaren ze het ontwaken van de smaak voor *bhajana*.

Tekst 2

Bhakti verdrijft onwetendheid en wekt een smaak voor bhakti

vastutaḥ siddhānte tu paittika-vaiguṇyena dūṣitāyām rasanāyām sitāyā arocatatve 'pi sitaiva tad-vaiguṇya-nirāsakam auśadham iti vivekinaḥ tasyā eva yathā muhur upasevane kālena svādvīyam svādvīyam ābhātīti tasyā eva rocatatvaṁ tathaivāvīdyādi-vidūṣitasya jīvāntaḥkaraṇasya śravaṇādi-bhaktiyā tad-doṣa-praśame tasyām rucir udbhavatīti || 2 ||

BHĀVĀNUVĀDA – De conclusie is als volgt. Voor iemand met geelzucht is de smaak van kandijnsuiker onaangenaam. Naar de mening van de wijzen is kandijnsuiker juist de genezing voor geelzucht. Door regelmatig kandijnsuiker te eten gaat men geleidelijk de zoetheid proeven en ontwikkelt men er smaak voor. Door zich op dezelfde manier bezig te houden met *bhakti* gekenmerkt door *śravaṇa*, *kīrtana* enzovoort wordt het hart van het levend wezen, dat is vervuild met onwetendheid (*avidyā*) enzovoort, van deze gebreken bevrijd en ontwaakt *ruci* voor *bhakti*.

PĪYŪṢA-VARṢINĪ-VṚTTI – Hier stelt Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura vast, dat iemand met geelzucht kandijnsuiker, dat van nature zoet is, als bitter ervaart. Ayurvedische artsen vertellen ons, dat kandijnsuiker een effectieve remedie is voor geelzucht, dat het genezend werkt en dat men naarmate de genezing vordert de zoetheid ervan geleidelijk gaat appreciëren. Op dezelfde manier proeft iemand, wiens verstand is aangetast door de besmetting van onwetendheid (*avidyā*), valse identificatie (*asmitā*), materiële gehechtheid (*rāga*), afkeer (*deveṣa*) en absorbtie in wereldse objecten (*abhiniveśā*) bij het horen en loven van de namen, gedaanten, kwaliteiten en

het spel van Śrī Hari, die van nature zoet zijn in de overtreffende trap, die zoetheid niet.

Verheven en verlichte persoonlijkheden verklaren, dat deze *śra-vaṇa* en *kīrtana* van de namen, gedaanten, kwaliteiten en het spel van Śrī Hari het enige elixer zijn om de ziekte van onwetendheid en andere onzuiverheden te bestrijden. Door constant te horen en te reciteren wordt het hart geleidelijk gezuiverd van vervuiling, waardoor de aandoening van onwetendheid verdwijnt. In de mate, waarin men zich hieraan overgeeft, ontwikkelt men een smaak voor *śra-vaṇa*, *kīrtana* enzovoort. Dit is de manier, waarop de smaak van de *sādhaka* voor deze beoefeningen ontwaakt. Bhagavān Śrī Kṛṣṇa vertelt dit aan Uddhava in *Śrīmad-Bhāgavatam* (11.14.26),

*yathā yathātmā parimṛjyate 'sau
mat-puṇya-gāthā-śraṇābhīdhānaiḥ
tathā tathā paśyati vastu sūkṣmaṁ
cakṣur yathāivāñjana-samprayuktam*

O Uddhava, zoals gebrekkige ogen worden genezen door het aanbrengen van ooglotion, waardoor ze de kracht gaan ontwikkelen om kleine objecten te zien, zo wordt het verstand gereinigd van wereldse besmetting door te horen en te spreken over Mijn spel en vermaak, die uiterst zuiverend zijn. Op die manier gaat de *sādhaka* de subtiele realiteit waarnemen. Met andere woorden, hij is in staat om de zoetheid van Mijn namen, gedaanten, eigenschappen en spel te ervaren.

Tekst 3

Smaak afhankelijk en niet afhankelijk van externe excellentie in relatie tot Bhagavān

*sā ca rocir dvi-vidhā; vastu-vaiśiṣṭyāpekṣiṇī tad-anapekṣiṇī ca | vastū-
nām bhagavan-nāma-rūpa-guṇa-līlādinām vaiśiṣṭyaṁ kīrtanasya
sausvaryādimmattvaṁ varṇita-bhagavac-caritāder guṇālaṅkāra-*

dhvany-ādimattvaṃ paricaryādināṃ tādṛṣa-svābhīṣṭa-deśa-pātra-dravyādi-sad-bhāvattvaṃ yad apekṣate tad vastu-vaiśiṣṭyāpekṣiṇī | kim kim kīdṛṣaṃ vyañjanam asti iti pṛcchatāṃ manda-kṣudvatām iva | prathamā seyaṃ yato 'ntaḥkaraṇasya yat kiñcid doṣa-lava eva kīrtanādināṃ vaiśiṣṭyam apekṣate ato 'sty antaḥkaraṇa-doṣābhāsā jñeyā | dvitīyā tu yathā tan-nāma-rūpādy-upakrama eva balavati bhavanti vaiśiṣṭye tv atipraudhatvam āpadyamāneyaṃ nāsti mano-vaiguṇya-gandhā eva jñeyā || 3 ||

BHĀVĀNUVĀDA – Ruci bestaat in twee soorten: (1) ruci die afhankelijk is van externe excellentie in relatie tot Bhagavān (vastu-vaiśiṣṭya-apekṣiṇī) en (2) ruci die niet afhankelijk is van externe excellentie in relatie tot Bhagavān (vastu-vaiśiṣṭya-anapekṣiṇī).

Hier verwijst *vastu* naar de namen, gedaanten, kwaliteiten en het spel van Śrī Bhagavān en *vaiśiṣṭya* wijst op hun externe excellentie. Bijvoorbeeld, men kan zich verheugen op een mooie zoete melodie in *kīrtana*; men kan graag een beschrijving horen over de transcendente kenmerken en het spel van Bhagavān, die in gepaste, bloemrijke taal, met de juiste toonaard en stem tot uitdrukking wordt gebracht, of men kan in overeenstemming met de gewenste standaard vooruitlopen op dienstverlening en verering van Bhagavān uitgevoerd op een correcte wijze en perfect in relatie tot plaats, tijd, persoon, zuiverheid van ingrediënten enzovoort. De *ruci*, die zich ontwikkelt in iemand, die afhankelijk is van deze externe perfecties, wordt *vastu-vaiśiṣṭya-apekṣiṇī-ruci* genoemd.

Dit kan worden vergeleken met iemand, die gaat zitten om een maaltijd te gebruiken en vraagt, “Welke gerechten zijn toebereid? Zijn ze lekker?” Dergelijke vragen zijn symptomatisch voor een geringe eetlust. *Vastu-vaiśiṣṭya-apekṣiṇī-ruci* is iets dergelijks. Als het verstand is besmet met het minste spoor van onzuiverheid, is de smaak voor *kīrtana* en andere onderdelen van *bhakti* afhankelijk van de bovengenoemde externe perfecties. We dienen te weten, dat

deze vorm van *ruci* aantoont, dat de geest nog steeds is besmet met een laag vervuiling.

De tweede soort *ruci* – *vastu-vaiśiṣṭya-anapekṣiṇī-ruci* (een smaak die niet afhankelijk is van externe uitmuntendheid in relatie tot Bhagavān) – is uiterst krachtig vanaf het moment, dat men zich met *śravaṇa* en *kīrtana* van de namen, gedaanten enzovoort van Śrī Bhagavān gaat bezighouden. En mocht er excellentie in relatie tot Śrī Bhagavāns namen, gedaanten enzovoort aanwezig zijn – bijvoorbeeld een *kīrtana* uitgevoerd met melodie, metrum, muzikale ornamentatie enzovoort – dan rijpt deze *ruci* nog verder door en raakt vol immense verrukking. Men dient te weten, dat in het hart van iemand, in wie deze vorm van *ruci* is ontwaakt, niet het minste spoor van welk defect ook is achtergebleven.

PĪYŪṢA-VARṢIṆĪ-VRṬTI – *Ruci* bestaat in twee soorten: *vastu-vaiśiṣṭya-apekṣiṇī* en *vastu-vaiśiṣṭya-anapekṣiṇī*.

- 1) *Vastu-vaiśiṣṭya-apekṣiṇī* – smaak (*ruci*) die afhankelijk is van de externe excellentie van een object (*vastu*). We moeten weten, dat het woord *vastu* hier betrekking heeft op Bhagavān. Als men in de verwachting verkeert, dat *kīrtana* van de namen, gedaanten, kwaliteiten en het spel van Śrī Bhagavān moet worden uitgevoerd met prachtige melodieën in het juiste ritme en metrum, dat de vertellingen over Hem opwindende beschrijvingen vol bloemrijk taalgebruik moeten zijn, of dat de erediens van het godsbeeld van Śrī Bhagavān moet worden uitgevoerd op een geprefereerde en reine plek, op het juiste tijdstip en met geweldig fraaie ingrediënten, wijst dit op *vastu-vaiśiṣṭya-apekṣiṇī-ruci*. Met andere woorden, zonder deze elementen wordt de smaak ervoor niet gewekt.

Voordat hij aan tafel gaat zitten, zal iemand zonder veel eetlust vragen, “Wat eten we vandaag? Heb je iets lekkers gemaakt?” Iemand, die honger heeft, zal dit niet vragen. Hij ac-

cepteert alles, ongeacht of het lekker is of niet. Op dezelfde manier hebben degenen met een sterke smaak voor de onderdelen van *bhakti* niet de verwachting, dat de *kīrtana* melodieus moet zijn en een zekere cadans en ritme enzovoort moet hebben. Degenen, die dergelijke verwachtingen wel koesteren, zijn niet volkomen gezuiverd. Men dient te weten, dat er nog een spoor van vervuiling aanwezig is.

- 2) *Vastu-vaiśiṣṭya-anapekṣiṇī* – smaak (*ruci*) die niet afhankelijk is van de externe excellentie van een object (*vastu*). Iemand met deze vorm van *ruci* heeft geen verwachting van de bovengenoemde uitmuntendheden. Vanaf het begin is zijn horen en chanten van de namen, gedaanten, eigenschappen enzovoort van Śrī Bhagavān doortastend, intens en vol enthousiasme. Deze vorm van *ruci* bestaat uit onwankelbaar vertrouwen in de namen, gedaanten, eigenschappen, het spel en de verering van Śrī Bhagavān. Zijn smaak is niet afhankelijk van melodie, ritmische of muzikale elementen in de uitvoering van *kīrtana*, maar als de kenmerken van externe excellentie wel aanwezig zijn, ontwikkelt die *ruci* zich verder tot een zeer rijpe staat. Iemand die veel honger heeft, eet zonder zich af te vragen, of het lekker is of niet. Hij eet droge rijst met veel genoeg zonder bijgerecht van gemengde groenten. Zijn er echter wel diverse eerste-klas gerechten beschikbaar, zal hij nog een grotere smaak ervaren. Dus *ruci*, die niet afhankelijk is van externe excellentie, heet *vastu-vaiśiṣṭya-anapekṣiṇī-ruci*. Indien echter een dergelijke uitmuntendheid wel aanwezig is, wordt deze *ruci* nog rijper en wordt compleet smaakvol. Wanneer deze vorm van *ruci* ontwaakt, blijft in het hart zelfs niet het minste spoor van de onzuiverheid van afhankelijkheid van externe attributen aanwezig.

Tekst 4

De wanhopigheid en zegen van iemand in wie ruci is ontwaakt

*tatas cāho sakhe! kṣṇa-nāmāmṛtāni vihāya kim iti duṣparigraha-
yoga-kṣema-vārtā-viṣayesu nimajjayasi tvām vā kiṁ bravīmi dhiñ
mām yad aham api pāmarāḥ śrī-guru-caraṇa-prasāda-labdham apy
etad vastu sva-granthi-nibaddham mahā-ratnam ivānupalabhya pari-
to bhramann etāv antaṁ kālam anyavyā-pāra-pārāvāra-madhye
mithyā-sukha-leśa-sphuṭita-kapardaka-mātram anviṣyāyūṁṣi vṛthai-
vānayam | bhakteḥ kam apy anāṅgī kurvan śakter abhāvam evādyo-
tayam | hanta sa evāham saiveyaṁ me rasanā yā hy anṛta-kaṭu-
grāmya-pralāpam anṛtam iva lihyatī bhagavan-nāma-guṇa-vārtāsu
sālasaivāsīt | hanta hanta tat-kathā-sravaṇārambha eva svāpaṁ bha-
jaṁś tadaiva kadācit prastutāyāṁ grāmya-vārtāyām utkarnatayā
labdha-jāgaraṁ sādḥūnāṁ sad eva tat sakalam akalāṅkayam | asya
ca duṣpūrasya jaṭharasya kṛte jaraṭho ‘pi kāṁś kān duṣkṛtodyamān
nākaravam | tad ahaṁ na jāne kasmin vā niraye sva-kṛta-phalam
upabhuñjanaḥ sthāsyaṁīti nirvidyamānas tadaiva kvacid aho raho
bhuvi mahopaniṣat-kalpa-vallī-phala-sāraṁ sāraṅga iva prabhoś
caritāmṛtaṁ svādayann abhivādayan muhur muhur api sādḥūn avy-
ādhūta-saṁlāpas tiṣṭhann upaviśan praviśann api bhagavad-dhāma-
baddhāmala-sevā-niṣṭhas tan-manā unmanā ivābhijña-lokair ālakṣy-
amāṇo bhakta-jana-bhajanānanda-nṛtyādhyāyam adhyetum upa-
kramamāṇa iva ruci-nartakyā pāṇibhyāṁ ghṛtveva tat-tac-
chikṣyamāṇa iva kāñcana-mudam ananubhūta-carīm upalabhe na
jāne kuṣīlavācāryābhyāṁ bhāva-premābhyāṁ kālena praviśya nar-
tayiṣyamāṇaḥ kasyām vā nirvṛtīni-vṛti-virājayiṣyatīti || 4 ||*

*iti mādḥurya-kādambinyāṁ upalabdhāsvāda-nāma pañcamy amṛta-
vṛṣṭiḥ || 5 ||*

BHĀVĀNUVĀDA – “O mijn vriend, waarom ben je verzonken geraakt in gesprekken over het werven en instandhouden van hetgeen moeilijk te bereiken is, nadat je de nectar van de naam van Śrī Kṛṣṇa hebt verlaten? Wat moet ik tegen jou zeggen? Ik ben zowaar verfoeid! Door de genade van de lotusvoeten van śrī guru heeft een zeer zondig persoon, zoals ik, iets gekregen zo groot als devotie voor de Allerhoogste Persoonlijkheid Gods (*bhagavad-bhakti*). Omdat ik de waarde ervan niet had begrepen, ben ik het hele geschenk vergeten, zoals men een kostbaar juweel kan vergeten, dat in de zoom van een kledingstuk was vastgenaaid. Ik zwerf van hot naar haar in de hoop onecht, onbeduidend geluk te vinden, zoals men in alle vier windrichtingen kan lopen zoeken naar een scherf *kaurī* (schelp gebruikt als geld). Ik heb de beoefening van *bhagavad-bhakti* achtergelaten en mijn hele leven verspild, terwijl ik door de oceaan van wereldse lustbevrediging zwierf. Door geen enkel onderdeel van *bhakti* te aanvaarden en te praktiseren heb ik mijn volslagen machteloosheid tentoon gespreid.

“Alas, alas! Ook mijn tong is evenals ikzelf van nature verdorven. Tot vandaag de dag likt hij zure roddel vol valsheid op, alsof het nectar is, en is te gemakzuchtig om de ambrosiïjnen namen, gedaanten, eigenschappen en spel van Śrī Bhagavān te proeven. Alas, alas! Zodra ik ga zitten om naar *hari-kathā* te luisteren, word ik overwelddigd door slaap, maar als ergens materiële roddel begint te ruisen, verdwijnt mijn slaperigheid en ben ik een en al oor en gretig om het met volle aandacht in me op te nemen. Op deze manier heb ik keer op keer het gezelschap van heilige personen onteerd. Wat heb ik zelfs nog op mijn oudedag aan slechte activiteiten ondernomen om louter mijn constant ontevreden maag te vullen? Ik zou niet weten, in welke hel en voor hoe lang ik gedoemd ben de gevolgen van deze verdorven activiteiten te ondergaan.”

De zwaanachtige toegewijde, die op Aarde door deze staat van verdriet wordt aangegrepen, proeft en biedt herhaaldelijk eerbetui-

gingen aan de ambrozijsen karakteristieken van Śrī Bhagavān. Die kenmerken vormen de essentie van de vrucht van de wensrank van de grote Upaniṣaden, die de meest vertrouwelijke onderwerpen bevatten. Een dergelijke toegewijde laat alle wereldse prietpraat achterwege en gaat eerst in het gezelschap van *sādhus* zitten, gaat daarna in de buurt van die *sādhus* wonen en gaat uiteindelijk hun kameraadschap binnen. Soms neemt hij zijn toevlucht tot de heilige woonplaats van Bhagavān, waar hij stevast smetteloze diensten aan Hem verleent. Hij geeft zijn geest compleet over aan die dienstverlening en raakt er uiteindelijk totaal in verzonken. Degenen in onwetendheid denken, dat hij verstrooid is. Maar de danseres genaamd Ruci gaat hem persoonlijk onderricht geven over de vervoering in de dans van *bhajana*, alsof ze hem bij beide handen vastpakt. Het gevolg is, dat die toegewijde wordt gegrepen door een ongekend plezier.

Wie weet, wanneer na verloop van tijd de twee dansleraren – Bhāva en Prema – hem laten dansen, in welk zegenrijk gebied hij terecht komt?

ALDUS EINDIGT DE BHĀVĀNUVĀDA VAN
DE VIJFDE NECTARREGEN
GENAAMD UPALABDHĀSVĀDA
(“REALISATIE VAN DE TRANSCENDENTE SMAAK”)

PĪYŪṢA-VARṢINĪ-VṚTTI – De *sādhaka*, in wie *ruci* is ontwaakt, manifesteert lichamelijke, vocale en mentale *anubhāvas* (uitdrukkingen van spirituele emoties uit het hart). Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura beschrijft hier het gedrag van een dergelijke *sādhaka*, zodat we het gemakkelijk kunnen begrijpen.

Iemand, wiens hart in bloei staat met *ruci*, wordt een *jāta-ruci-sādhaka* genoemd. Die *sādhaka* converseert met zijn kameraad, het verstand, als volgt, “O mijn vriend, waarom laat je de nectar van de

zoete naam van Śrī Kṛṣṇa achterwege en raak je verzonken in prietpraat over de manier, waarop je materiële objecten kunt verwerven en instandhouden, die uiterst lastig zijn te verkrijgen?”

In de mate, waarin die *ruci* voor de namen, gedaanten, eigenschappen en het spel van Śrī Kṛṣṇa in de *sādhaka* is ontwaakt, ontwikkelt hij een evenredige afkeer van hetgeen niet aan Kṛṣṇa is gerelateerd, hij krijgt bijvoorbeeld minachting voor materiële objecten en onderwerpen. Wanneer hij de ernst van zijn dierbare vriend [zijn verstand] opmerkt om materiële objecten te verzamelen, ervaart de *jāta-ruci-sādhaka* aanzienlijk verdriet. De aard van *bhakti* is immers zodanig, dat hij zichzelf ziet als uiterst ongekwalificeerd en vervallen, wanneer ze haar schittering slechts een weinig in de *sādhaka* manifesteert, waardoor hij zichzelf begint te vervloeken. Alleen dit verdriet gekarakteriseerd door het gevoel, dat hij niet over *bhakti* beschikt, verheft hem geleidelijk tot hogere stadia van *sādhana*.

Een *jāta-ruci-sādhaka* vervloekt zichzelf als volgt, “O mijn vriend [O verstand], wat moet ik nog meer zeggen? Ik ben verfoeid! Ik ben zo verdorven en weerzinwekkend. Door de genade van *gurudeva* kreeg ik *bhagavad-bhakti*, maar ik heb het niet in het minst eerbiedigd, zoals iemand, die zonder moeite een kostbaar juweel krijgt en het in de zoom van zijn kleding naait en het dan vergeet. In plaats daarvan heb ik alleen om mijn maag te vullen hier en daar rondgezworven op zoek naar onbeduidende rijkdom en heb mezelf verdiept in triviale kletspraat. Op die manier is mijn hele leven op zinloze wijze verstreken. Zonder dat ik *bhajana* kon uitvoeren heb ik al mijn tijd besteed aan wereldse prietpraat en roddel met betrekking tot lustbevrediging en niet in relatie tot Śrī Kṛṣṇa. Toch leek het op mijn tong, alsof het nectar was, terwijl ik passief bleef voor het horen van Kṛṣṇa’s namen, gedaanten, kwaliteiten en spel. Alas, alas! Ik werd overweldigd door slaap, zodra ik *hari-kathā* hoorde, maar als op dat moment ergens wereldse kletspraat plaats had, verdween

mijn slaperigheid onmiddellijk en werd ik een en al oor. Ik weet niet, hoe vaak ik het gezelschap van heilige personen met dit gedrag heb geschonden.”

Als iemand bij het luisteren naar *hari-kathā* in een groep toegewijden in slaap valt, heeft dat effect op andere toehoorders, die zich dan ook slaperig gaan voelen. Iemand, die dit observeert, kan zich afvragen, “Zitten deze figuren zelfs te slapen bij het horen van *hari-kathā*?” Zijn kritiek gaat als een lopend vuurtje rond en het gevolg is, dat het hele gezelschap van *sādhus* wordt onteerd. Een *sādhaka*, in wie *ruci* is verschenen, herinnert zich deze conditie uit het verleden en wijst zichzelf terecht.

Een *jāta-ruci* toegewijde treurt op deze manier en vervolgt, “Welke verdorven activiteiten heb ik niet getracht uit te voeren alleen om mijn maag te vullen, die – zelfs al ben ik oud – nooit voldaan raakt? Ik zou niet weten voor welke helse planeet ik bestemd ben en hoelang ik de gevolgen van deze zondige daden moet uitzitten.”

De zwaanachtige toegewijde wordt aangegrepen door een staat van onverschilligheid voor de materiële wereld en proeft herhaaldelijk de ambrosijnen eigenschappen van Śrī Hari. Deze kenmerken zijn juist de essentie van de vrucht afkomstig van de wensvervullende klimrank van de grote Upaniṣaden en ze vloeien voort van de lotuslippen van verheven, heilige persoonlijkheden, die deze Aarde bewonen. De *sādhaka* laat nu alle wereldse prietpraat achterwege en leeft uitsluitend nog in het gezelschap van *sādhus*. Soms gaat hij de tempel van Bhagavān binnen en raakt steevast verzonken in de uitvoering van smetteloze, liefdevolle dienst aan Hem. Op deze manier worden voor de *jāta-ruci-sādhaka* alle onderdelen van *bhakti*, zoals horen, zingen en eren, buitengewoon smaakvol.

Degenen in onwetendheid denken dat hij gek is. De meest deskundige dansinstructrice, Ruci, neemt hem bij de hand en schoolt hem in het gezelschap van toegewijden in de dans van devotionele

zegen (*bhajanānanda*), die het hoogste geluk schenkt. Tegen die tijd ervaart hij een extase als nooit tevoren. Na verloop van tijd komen de twee dansmeesters – Bhāva en Prema – om hem instructies te geven. Wie is dan in staat de omvang van de zegen, die hij ervaart, te beschrijven? Die extase is niet onder woorden te brengen.

De volgorde, waarin *vastu-vaiṣiṣṭya-anapekṣiṇī-ruci* ontwaakt en tot zijn volrijpe stadium komt, is aldus beschreven. Deze *ruci* wordt rijp en groeit en mondt op het geschikte moment uit in *bhāva* en *prema*. Dit heeft de auteur hier uiteengezet. De staat voorafgaand aan *bhāva – āsakti* – wordt hierna besproken, in de Zesde Nectarregen.

ALDUS EINDIGT DE PĪYŪṢA-VARṢIṆĪ-VṚTTI OP
DE VIJFDE NECTARREGEN
GENAAMD UPALABDHĀSVĀDA
("REALISATIE VAN DE TRANSCENDENTE SMAAK")

Zesde Nectarregen

Opgetogenheid van het hart

Sādhana-bhakti – Āsakti

Tekst 1

1a ~ Ruci behoort tot bhajana en āsakti behoort tot bhajanīya

atha saiva bhajana-viṣayā ruciḥ parama-prauḍhatamā satī yadā bhajanīyaṁ bhagavantam viṣayī-karoti tadeyam āsaktir ity ākhyāyate | yaiva bhakti-kalpa-vallyāḥ stavakī-bhāvam āsādayanti bhāva-premaṇī puṣpa-phale acirād eva bhāvinī dyotayati | rucir bhajana-viṣayā āsaktir bhajanīya-viṣāyeti bhūmnaiva vyāpadeśaḥ | vastutas tūbhe apy ubhayaṁ viṣayī-karoty eva | aprauḍhatva-prauḍhat-vābhyām eva bhedaḥ |

BHĀVĀNUVĀDA – Ruci (transcendente smaak), dat hiervoor werd behandeld, heeft betrekking op bhajana. Wanneer ruci volrijp wordt en het Śrī Bhagavān Zelf tot object van bhajana (de bhajanīya) maakt, wordt die ruci āsakti genoemd.

Deze āsakti vertegenwoordigt het stadium van de wensvervullende rank van devotie in de groei, waarin trossen knoppen verschijnen, die erop wijzen, dat zeer spoedig deze wensvervullende rank de bloem bhāva en de vrucht prema produceert. Ruci maakt bhajana (de ontwikkeling van het gevoel voor toegewijde dienst) tot zijn object en āsakti maakt bhajanīya (Śrī Kṛṣṇa – het doel van bhajana) tot zijn object. Ofschoon deze kenmerken wijzen op de belangrijkste objecten van ruci en āsakti, behoren bhajana en bhajanīya in feite beide tot respectievelijk ruci en āsakti als hun object.

Ruci en āsakti worden onderscheiden door hun mate van rijping, waarbij ruci onrijp en āsakti rijp is.

PĪYŪṢA-VARṢIṆĪ-VṚTTI – Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura beschrijft nu de symptomen van het stadium van āsakti. Ruci, waarvan het object bhajana is, heeft de neiging zich te richten op de onderdelen van bhajana, zoals śravaṇa en kīrtana. Wanneer die ruci rijper

wordt en Bhagavān tot haar object maakt, heet ze *āsakti*. De toegewijde, die van nature over *ruci* beschikt, heeft smaak voor de uitvoering van de onderdelen van *bhajana*, zoals *śravaṇa* en *kīrtana*, terwijl de toegewijde, die over *āsakti* beschikt, het ontwaken van een rechtstreekse gehechtheid aan zijn vererenswaardige godheid ervaart.

Juist voordat de rank met bloemen in de bloei gaat staan en vrucht gaat dragen, wordt een tros knoppen zichtbaar. Die knoppen wijzen erop, dat er spoedig bloemen en vruchten aan de rank gaan verschijnen. Op dezelfde manier wijst het verschijnen van deze *āsakti* erop, dat de devotionele wensrank (*bhakti-kalpa-latā*) van de *sād-haka* zeer snel de bloem van *bhāva* en de vrucht van *prema* gaat leveren.

Ruci richt zich op *bhajana*, terwijl *āsakti* zich richt op *bhajanīya*, het object van *bhajana*, Śrī Bhagavān. Met andere woorden, het voornaamste object van *ruci* is *bhajana* en het voornaamste object van *āsakti* is Śrī Bhagavān. Alleen op basis hiervan worden de symptomen van *ruci* en *āsakti* onderscheiden. Zowel *ruci* als *āsakti* hebben in feite zowel toegewijde dienst (*bhajana*) als Bhagavān (*bhajanīya*) als hun object. Dit betekent het volgende. Hoewel het waar is, dat een toegewijde in het stadium van *ruci* een smaak heeft voor *bhajana*, hoeft dat niet te betekenen, dat hij niet gehecht is (*āsakti*) aan Śrī Bhagavān. Toch heerst zijn *ruci* voor *bhajana* over zijn gehechtheid aan Bhagavān.

Op dezelfde manier is het ook niet waar, dat een toegewijde in het stadium van *āsakti*, die een sterke gehechtheid aan Śrī Bhagavān heeft ontwikkeld, geen smaak (*ruci*) voor *bhajana* zou behouden. Het betekent alleen, dat het overheersende element op dat moment gehechtheid aan Bhagavān betreft. Dus zowel *ruci* als *āsakti* maken zowel *bhajana* als *bhajanīya* tot hun object.

Met andere woorden, een smaak voor toegewijde praktijk (*bhaja-ruci*) is afhankelijk van de gehechtheid of aantrekkingskracht voor Bhagavān (*bhagavad-āsakti*) en gehechtheid aan Bhagavān is

afhankelijk van de smaak voor toegewijde praktijk. Dit kan op de volgende manier worden verhelderd. Men kan geen gehechtheid aan Bhagavān ontwikkelen zonder over een smaak voor toegewijde praktijk te beschikken en men kan geen smaak voor toegewijde praktijk ontwikkelen zonder gehecht te zijn aan Bhagavān. Vandaar dat *āsakti* de volrijpe staat van *ruci* is.

1b ~ In het stadium van *āsakti* is het hart een heldere spiegel

āsaktir evāntaḥkaraṇa-mukuram̐ tathā mārjayati yathā tatra sahasā pratibimbīto bhagavān avalokyamāna iva bhavati |

BHĀVĀNUVĀDA – *Āsakti* reinigt de spiegel van het hart van de *sādhaka* in die mate, dat de *sādhaka* het gevoel heeft de directe audiëntie van Bhagavān te hebben, wanneer de reflectie van Bhagavān zich plotseling in zijn hart manifesteert.

PĪYŪṢA-VARṢIṆĪ-VṚTTI – Juist deze *āsakti* reinigt de spiegel van het hart (*citta*) van de toegewijde dermate grondig, dat Bhagavān, die in het hart wordt weerspiegeld, rechtstreeks voor de beoefenaar zichtbaar lijkt te zijn. Bhagavān is de levende wezens zeer nabij, want hij woont in hun hart, maar sinds onheuglijke tijden heeft het vuil van de wens naar lustbevrediging de spiegel van het hart verontreinigd en het gevolg is, dat het de betoverende liefalligheid (*mādhurya*) van Śrī Hari niet kan reflecteren. Zodra *āsakti* ontwaakt, wordt die spiegel grondig gereinigd. Śrī Hari wordt daar gereflecteerd en wordt als het ware rechtstreeks met de ogen waargenomen.

1c ~ Moeiteloze absorbtie van de geest in Bhagavāns naam, gedaante, enzovoort

hanta viṣayair ākramyate madīyam̐ cetas tad idaṁ bhagavati nidadhāmīti bhaktasya vidhītsānantaram̐ eva prāyo viṣayebhyo niṣkramya tad-rūpa-guṇāḍau yat praveśa-sīlam̐ pūrva-dasāyām̐ āsīt tad eva cittam̐ āsaktau jātāyām̐ vidhītsātaḥ pūrvam̐ eva svayam̐ eva tathābhū-

taṁ bhavet | yathā bhagavad-rūpa-guṇādibhyo niṣkramya vārtāntare cetaḥ kadā praviṣṭam iti prāpta-niṣṭhēnāpi bhaktena nānusan dhātum śakyate tathaiva vārtāntarato niṣkramya bhagavad-rūpa-guṇādīṣu kadā praviṣṭaṁ sva-ceta ity āsaktir anāsaktena na lakṣyate | āsaktimātā bhaktena tu tal lakṣyate || 1 ||

BHĀVĀNUVĀDA – “Alas, mijn hoofd wordt overweldigd door lust-objecten. Ik moet het weer richten op Śrī Bhagavān.” Eerder, in de stadia *niṣṭhā* en *ruci*, kon de *sādhaka* zijn verstand praktisch helemaal ombuigen van materiële zintuigobjecten naar meditatie op de gedaanten, kwaliteiten enzovoort van Śrī Bhagavān, indien zijn wens werd vergezeld door een dergelijk actief besluit. Na het ontwaken van *āsakti* echter mediteert hetzelfde verstand automatisch op de gedaanten en kwaliteiten van Bhagavān, nog voordat in de toegewijde de wens verschijnt om dat te doen.

De toegewijde in het stadium van *niṣṭhā* merkt, dat hij niet kan achterhalen, hoe en wanneer zijn hoofd was afgedwaald van Bhagavāns gedaante, kwaliteiten enzovoort en zich had verloren in niet ter zake doende, wereldse onderwerpen. In *āsakti* daarentegen trekt het verstand zich ongemerkt terug uit aangelegenheden, die niet zijn gerelateerd aan Bhagavān, en verdiept zich automatisch in contemplatie op de gedaante, kwaliteiten enzovoort van Bhagavān. Deze vorm van gehechtheid is onbekend aan een toegewijde, in wiens hart *āsakti* nog niet is ontwaakt. Alleen een toegewijde, die over *āsakti* beschikt, heeft hiermee ervaring.

PIYUṢA-VARṢIṆĪ-VṚTTI – Het stadium van *āsakti* beschikt over nog een ander kenmerk, dat zich van het stadium van *ruci* onderscheidt. In het stadium van *ruci* gebruikt de *sādhaka* zijn intelligentie om zijn verstand van de aandacht voor lustobjecten terug te brengen naar de lotusvoeten van Bhagavān. In het stadium van *āsakti* daarentegen raakt het verstand van de *sādhaka* zonder enige moeite verzonken

in Bhagavān. Dit is voor de *sādhaka* ongetwijfeld een wenselijk stadium.

De toegewijde in *niṣṭhā* is zich niet bewust van het moment, waarop zijn verstand afwijkt van de namen, gedaanten, kwaliteiten en het spel van Bhagavān, zodra hij verweekeld raakt in externe onderwerpen, die niets met Bhagavān te maken hebben. In *āsakti* daarentegen trekt het verstand zich ongemerkt terug uit onderwerpen, die geen relatie hebben met Bhagavān, en raakt compleet verzonken in de namen, gedaanten, kwaliteiten en het spel van Bhagavān Śrī Hari. Iemand, in wie *āsakti* niet is ontwaakt, heeft hiervan niets in de gaten. Alleen iemand, die over *āsakti* beschikt, merkt dit op.

Men dient dus te begrijpen, dat meditatie op de gedaante, kwaliteiten enzovoort van Bhagavān in het stadium van *āsakti* een grotere intensiteit heeft dan in het stadium van *ruci*. Śrīla Jiva Gosvāmī schrijft in zijn commentaar op *Sri Bhakti-rasāmṛta-sindhu* (1.4.15-16) het volgende.

*rucir abhilāṣaḥ kintu buddhi-pūrvikeyaṁ āsaktis tu svārasikī
svabhāvikīty arthaḥ*

Dit wil zeggen, “In het stadium van *ruci* volgt de *sādhaka* drie verlangens op basis van zijn intelligentie (*buddhi-pūrvaka*): (1) datgene doen, dat gunstig is voor Śrī Kṛṣṇa – *ānukūlya-abhilāṣa*; (2) Bhagavān op intieme wijze dienen – *sauhārdya-abhilāṣa* en (3) Bhagavān willen ontmoeten – *bhagavat-prāpty-abhilāṣa*. In het stadium van *āsakti* echter ontstaan deze drie verlangens van nature of worden spontaan geïnspireerd.”

Tekst 2

2a ~ Het gedrag van iemand in āsakti bij het zien van een sādhu

tataś ca prātaḥ 'kutastyo 'pi bho bhoḥ kaṇṭha-lambita-śrī-śālagrāma-śilā-sundara-sampuṭo laghu-laghūccārita-śrī-kṛṣṇa-nāmāmṛtāsvāda-pratikṣaṇa-lolita-rasaṇaḥ prekṣyamāṇa eva durbhagaṃ mām ullāsayasi kasmimścid arthe tat kathaya kutra kutra vā tīrthe bhraman keṣāṃ dṛṣṭyā keṣāṃ vā bhagavad-anubhavānām āspadī-bhavann ātmānam anyam cākṛtārthayaḥ | ity udbhāvita-samlāpāmṛta-pāna-yāpita-katipaya-kṣaṇaḥ

BHĀVĀNUVĀDA – Bij het zien van een heilig persoon in de ochtend informeert een dergelijke toegewijde, “Dierbare wijze, waar komt u vandaan? Om uw hals hangt een śrī śālagrāma-śilā in een mooie gebloemde kast. Uw tong huivert constant, wanneer u de heilige naam van Śrī Kṛṣṇa zachtjes uitspreekt en de nectar proeft. Ik weet niet, waarom u iemand zo onfortuinlijk als ik uw darśana geeft en zoveel vreugde schenkt. Welke heilige plaatsen hebt u op uw pelgrimstocht bezocht? En van welke grote zielen hebt u daar darśana gekregen? En wie waren de grote toegewijden, wier realisaties u hebt vernomen en waarmee u uw eigen leven en dat van anderen tot een succes hebt gemaakt?” Op die manier besteedt hij enige tijd aan het drinken van de nectar, die dergelijke zoete gesprekken oproepen.

PĪYUṢA-VARṢIṆĪ-VṚTTI – Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura voorziet hier in een ongeëvenaard en buitengewoon mooi beeld van de activiteiten van een toegewijde, die het stadium van āsakti heeft bereikt. Bij het ontwaken van āsakti wordt die toegewijde uiterst gretig om zijn gekoesterde object te krijgen. Hij kan niet op één plek

blijven zitten en verlaat het huis en zwerft hier en daar naartoe. Bij het krijgen van de *darśana* van een Vaiṣṇava *sādhū* acht hij zijn leven succesvol en stelt met intens vertrouwen en grote genegenheid allerlei vragen over *bhājana*.

2b ~ Spreken tegen de voordrager van Śrīmad-Bhāgavatam

punar anyato gatvā 'bhoḥ kakṣa-nikṣipta-manohara-pustaka-vilakṣaṇayā śriyā vidvān evānumīyase tad vyācakṣva daśama-skandhīyaṁ padyam ekaṁ jīvaya śruti-cātakim tad-arthāmṛta-vṛṣṭyā' iti tad-vyākhyayā romāñcita-gātraḥ

BHĀVĀNUVĀDA – Daarna gaat hij naar een andere plek en bij het zien van een declamator van Śrīmad-Bhāgavatam spreekt hij tegen hem als volgt, “Geachte heer, ik zie dat u een opmerkelijk mooi boek onder de arm heeft en ik neem aan, dat u geleerd bent in de Purāṇa’s, zoals Śrīmad-Bhāgavatam. Weest u me daarom alstublieft genadig en verjong mijn oren als *cātaka*-vogels door een ambrozijsen uiteenzetting van één van de verzen uit Canto Tien over me heen te sprenkelen.” Bij het horen van de uiteenzetting door de declamator van het vers uit Śrīmad-Bhāgavatam staat zijn lichaamshaar overeind.

PĪYŪṢA-VARṢIṆĪ-VṚTTI – Het zien van een voordrager van Śrīmad-Bhāgavatam en hem een vers uit Canto Tien in relatie tot de liefdelijheid van Śrī Kṛṣṇa te horen reciteren en uitleggen geeft de toegewijde in het stadium van *āsakti* onovertroffen blijdschap, waarbij zijn lichaamshaar overeind gaat staan.

Ruci in gecondenseerde vorm wordt *āsakti*. De toegewijde met *āsakti* ervaart dus het ontwaken van een geïntensiverde smaak voor het horen van vertellingen over het spel van Śrī Kṛṣṇa.

2c ~ Overgave van verdriet bij het ontvangen van de darśana van een mahā-bhāgavata

punar anyato gatvā ‘hantādhunaivāham kṛtārthī bhaviṣyāmi yad iyaṁ sabhaiva sadya eva mama samasta-duṣkṛta-dhvaṁsini’ iti viracita-danḍavad-avani-praṇipāta-puraḥsara-praṇati-vinatikaḥ tat-sabhā-mukūṭa-maṇinā mahā-bhāgavata-varyeṇa parama-viduṣā sarasam ādriyamāṇaḥ saṅkucita-tanus tad-antika-kṛtopaveśa eva ‘bhoḥ tribuvana-jīva-bhavana-mahā-bhāva-roga-bhiṣak-siromaṇe dhṛtvaiva dhamanīm adhamasyāpi me mahā-dīnasya nirūpaya rujam samādiśasva pathyauśadhe kenāpi prayuktena mahā-rasāyanena mad-abhīpsitāṁ puṣṭim api sampādaya’ iti sāsraṁ yācamānas tat-kṛpāvaloka-madhura-vān-mayāmṛta-niṣyanda-nanditas tac-caraṇa-paricaraṇa-nūta-pañca-ṣaḍ-vāsaraḥ

BHĀVĀNUVĀDA – Dan gaat hij weer naar een andere plaats en stelt zich voor aan een verzameling *sādhus*. “Aho!” zegt hij. “Nu wordt mijn leven een succes, want deze grote zielen zullen onmiddellijk mijn zonden vernietigen.” Als hij dit zegt, valt hij op de grond en biedt die grote zielen in alle nederigheid languit zijn eerbiedige eerbetuigingen aan.

Dan gaat de toegewijde naast de beste *mahā-bhāgavata* zitten, het meest geleerde kroonjuweel van iedereen in dat gezelschap, wiens hart van genegenheid voor hem is gesmolten. Nadat hij respect van die *mahā-bhāgavata* heeft gekregen, is de toegewijde zeer verlegen en zegt, “O kroonjuweel der dokters, die de ernstige ziekte van het materiële bestaan van alle levende wezens in de drie werelden kan genezen, wilt u alstublieft de polsslug onderzoeken en de aandoening vaststellen van deze gedegradeerde persoon, die diep is gevallen? Schrijft u alstublieft een groot elixer (*mahā-rasāyana*) met een dieet voor om zijn gekoesterde verlangens te voeden.” Met zijn ogen vol tranen smeekt hij hen om genade. Nadat hij zijn genadevolle blik heeft ontvangen en zijn ambrozijnen instructies heeft

aanvaard, is hij meer dan gelukkig en besteedt daar vijf of zes dagen om zijn lotusvoeten te dienen.

PĪYŪṢA-VARṢIṆĪ-VṚTTI – Soms raakt zijn hoofd verstrooid en zwerft hij naar een andere plaats. Als hij een verzameling heilige personen tegenkomt, denkt hij onmiddellijk, dat hij zijn leven tot een succes heeft gemaakt. Hij ziet immers de beste *sādhu* in die verzameling Vaiṣṇava's als het kroonjuweel van geneesheren, die de ernstige ziekte van het materiële bestaan kan genezen. Daarvan wordt zijn geest rusteloos. Hij benadert hem en legt hem allerlei vragen voor met betrekking tot het medicijn en het dieet om de ziekte van het materiële bestaan te genezen en over de manier, waarop hij zo snel mogelijk zijn gekoesterde verlangen in vervulling kan brengen. Nadat hij de genadevolle instructies van die *sādhu* heeft gehoord, beschouwt hij zich als uiterst succesvol en blijft daar nog enkele dagen logeren om hem dienst te verlenen. De *āsakti*, die in zijn hart staat te trillen, geeft hem echter niet de gelegenheid om op één plek te blijven zitten. “Waar moet ik nu weer naartoe gaan? Wat zal ik doen? Waar kan ik Kṛṣṇa tegenkomen?” Zijn conditie ontwikkelt zich op deze manier.

2d ~ Zoeken naar Bhagavāns genade in de bezigheden van vogels en andere dieren

sarasam aṭann api kadācid aṭaviṁ yadi mayi vartate kṛṣṇasya kṛpāvalokas tadāyaṁ dūrataḥ puro ‘valokyamānaḥ kṛṣṇa-sāras tri-caturāṇi padāni mad-abhimukham āyātu na cen mām pṛṣṭhī-karotv iti naisargikīr api mṛga-paśu-pakṣi-ceṣṭās tad-anugraha-nigraha-līngatayaiva jānan

BHĀVĀNUVĀDA – Als hij dan eens blijmoedig door een bos wandelt, denkt hij, “Als de genadevolle blik van Kṛṣṇa op me rust, neemt dat zwarte hert daarginds drie of vier stappen naar me toe. En als Kṛṣṇa's genade er niet is, keert dat hert zijn rug naar me toe

en loopt verder van me af.” Op deze manier beschouwt hij zelfs de natuurlijke bewegingen van vogels en andere dieren als een teken van Bhagavāns genade of verwaarlozing.

PĪYUṢA-VARṢINĪ-VṚTTI – Soms is hij totaal vertrooid en loopt van het ene bos naar het andere. Bij het zien van een zwart hert denkt hij, “*Aho!* Dit hert met de toepasselijke naam *kṛṣṇa-sāra*²⁰ heeft Kṛṣṇa tot de essentie van zijn leven gemaakt. Dus als het drie of vier stappen naar me toe zet, weet ik, dat de genade van Kṛṣṇa over me komt. En als het zich omdraait en wegloopt, weet ik, dat de genade van Kṛṣṇa niet over me komt.” Op deze manier ziet hij de symptomen van genade of verwaarlozing van Bhagavān in de natuurlijke bezigheden van vogels en andere dieren. Met andere woorden, hij verlangt in alles naar de genade van Bhagavān.

2e ~ Enkele brāhmaṇa jongens aanzien voor de vier Kumāra’s

grāmopāśalye ‘pi khelato vipra-bālakān sanakādīn iva ‘kim ahaṁ vrajendra-kumāraṁ prāpsyāmi’ iti prṣṭvā tad-dattam uttaraṁ meti mughdākṣaraṁ durbodhārthatayā subodhārthatayā vā parāmṛṣya

BHĀVĀNUVĀDA – En dan ziet hij aan de rand van het dorp een paar brāhmaṇa jongens spelen. Hij ziet ze aan voor Sanaka en andere ṛṣis en informeert bij hen, “Zou ik in staat zijn de zoon van Śrī Nanda Mahārāja te krijgen?” Soms beschouwt hij hun onvolledige, onsamenhangende antwoord als begrijpelijk en soms niet.

PĪYUṢA-VARṢINĪ-VṚTTI – Soms ziet hij aan de rand van een dorp een paar kleine, brahmaanse jongetjes spelen. Meteen verschijnt in zijn hart een *sphūrti* (tijdelijk visioen) van de vier kindwijzen – de vier Kumāra’s onder leiding van Śrī Sanaka Muni – en gaat hij die jongens vragen, “Krijg ik Kṛṣṇa?” Als een van de jongens impulsief

²⁰ *Kṛṣṇa-sāra* is een bepaalde soort hert, maar hier maakt de toegewijde van het woord *kṛṣṇa* “Kṛṣṇa” en van *sāra* maakt hij “essentie”. –Red.

“nee” zegt, wordt de toegewijde in *āsakti* overweldigd door verdriet en begint te huilen, “Alas, alas!” Maar als iemand hem ziet huilen en zegt, “Jij krijgt Kṛṣṇa zeker wel” begint hij in extase te dansen.

2f ~ Zich gedragen als een vreckige koopman

*sva-gr̥ha-madhya-madhyāsyāpi mahā-dhana-gr̥dhnūḥ kṛpana-vaṇiḥ
iva ‘kvāhaṁ yāmi kiṁ karomi kena vyāpāreṇa me tad-abhīṣṭa-vastu-
jātaṁ hasta-gataṁ syād’ iti parimlāna-vadanaś cintayan svapan utti-
ṣṭhan upaviśan parijanaiḥ kāraṇaṁ pṛcchamāno ‘pi kadācin mūka
iva kadācid avahitthām ālambamānaḥ*

BHĀVĀNUVĀDA – Een andere keer zit hij in zijn verblijf en denkt als een vreckige koopman, die naar immense rijkdom hunkert, “Waar zal ik naartoe gaan? Wat zal ik gaan doen? Hoe ga ik mijn gewenste schat verwerven?”

Op deze manier maakt hij zich zorgen en zijn gezicht staat vol treurnis. Soms blijft hij liggen slapen, soms staat hij op en soms blijft hij zitten. Als een familielid vraagt, waarom hij zich zo vreemd gedraagt, valt hij stil en soms verbergt hij zijn ware gevoelens.

PĪYŪṢA-VARṢIṆĪ-VṚTTI – Soms wordt hij voor alles onverschillig en zit zwiġgend in zijn huis. Af en toe lijkt hij op een gierige koopman, die zucht naar het grote geld, terwijl hij zich afvraagt, “Wanneer kom ik Bhagavān tegen? Waar zal ik naartoe gaan? Wat moet ik doen om mijn gewenste object te krijgen?” Hij is bezorgd en bedrukt en verliest zich in zijn onafgebroken meditatie. Hij vergeet zelfs aandacht te schenken aan zijn lichamelijke functies, zoals eten en baden. Soms blijft hij liggen slapen, soms staat hij plotseling op en soms blijft hij zitten. Als zijn verwanten hem thuis vragen, waarom hij zich zo gedraagt, blijft hij zwiġgen in een poging zijn emoties te verbergen.

2g ~ De opvatting van uiteenlopende personen over iemand in āsakti

sāmpratam abhūd ayaṁ channa-buddhir iti bandhubhiḥ svabhāvata evāyaṁ jaḍa iti prativēśibhir ajñair mūrkhā iti mīmāṃsakaiḥ bhrānta iti vedāntibhiḥ bhraṣṭa iti karmibhir aho mahā-sāraṁ vastu samādhi-gatam iti bhaktair dāmbhika iti tatrāparādhibhiḥ parāmṛṣyamāṇo mānāpamāna-vicāra-vidhuro bhagavad-āsakti-svardhunī-pravāha-patita eva ceṣṭate bhakta iti || 2 ||

iti mādhyā-kādambinyām manohāriṇī nāma ṣaṣṭhy amṛta-vṛṣṭiḥ || 6 ||

BHĀVĀNUVĀDA – Als ze hem in deze hoedanigheid zien, gaan zijn vrienden en verwanten denken, dat zijn intelligentie nu ontspoord is geraakt. De buren in onwetendheid zeggen, dat hij van nature mentaal ongeschikt is of is afgestompt. De aanhangers van *mīmāṃsā* filosofie zeggen, dat hij gek is. De volgelingen van Vedānta filosofie verwijzen naar hem als iemand, die betoverd is, en de baatzuchtig strevers verklaren, dat hij geruïneerd is. De toegewijden daarentegen begrijpen de ware gang van zaken. “Ah! Kijk eens! Hij heeft dat meest essentiële ding bereikt,” zeggen ze. Godslasteraars van de Vaiṣṇava’s merken op, dat hij bol staat van bedrog en trots. Maar hij, de beste der toegewijden, is vrij van alle bekommernis om wereldse eer en ontoring en zoals hij is ondergedompeld in de stroom van goddelijke gehechtheid aan Bhagavān (*bhagavad-āsakti*), die lijkt op de stroom van de Mandākinī, blijft hij verschillende soorten bovenzinnelijk gedrag manifesteren, zoals hierboven beschreven.

ALDUS EINDIGT DE BHĀVĀNUVĀDA VAN
DE ZESDE NECTARREGEN
GENAAMD MANOHĀRIṆĪ
 (“OPGETOGENHEID VAN HET HART”)

PĪYUṢA-VARṢIṆĪ-VṚTTI – Zijn huisvrienden en verwanten beginnen te denken, dat zijn intelligentie op de loop is. Wanneer de burens in onwetendheid zijn gedrag observeren, zeggen ze, dat hij lui is en van nature verstoken is van kennis en intelligentie. Sommigen vermoeden, dat hij geestelijk gestoord is. De volgelingen van de *mīmāṃsā* filosofie, die bedreven zijn in argumenteren, zien hem als een idioot. De *māyāvāda* volgelingen van Vedānta denken, dat hij zich vergist, en degenen, die strak op het pad van *karma* lopen (de baatzuchtig strevers) geloven, dat hij is geruïneerd. Degenen, die altijd overtredingen tegen de toegewijden begaan, zeggen, dat hij arrogant is en iedereen bedriegt.

De verkeerde ideeën van deze mensen komen voort uit hun aversie tegen Bhagavān en hun volslagen onwetendheid van de waarheden van toegewijde dienst aan Hem (*bhagavad-bhakti-tattva*). Ze zijn zich niet bewust van de glorie van *bhakti* aan Bhagavān en de kenmerken van *bhakti* en ze zijn niet op de hoogte met verschillende stadia van *bhakti* voor Bhagavān. Ze zijn alleen geslaagd in werelds gedrag en etiketten. Soms trachten ze zich met hun beperkte intelligentie aan waarheden te meten, die buiten het bereik van hun gebrekkige zintuigelijke perceptie, verstand en intelligentie liggen. *Māyāvādīs* zijn zeker godslasteraars. Wat weten ze van de wonderbaarlijke variëteiten van de zegen, die een toegewijde ervaart? Zelf maken ze fouten en zijn in de war en projecteren hun eigen fouten en verwarring op de toegewijde van Bhagavān. Voor hen schijnt de hele wereld in illusie te verkeren.

Alleen een juwelier kan een diamant herkennen, niet een pottenbakker of iemand die bakolie verkoopt. Op dezelfde manier kunnen alleen de toegewijden van Bhagavān, die over *bhakti-tattva* (de waarheden van toewijding aan Bhagavān) beschikken, iemand herkennen, die beschikt over *āsakti*. Ze kunnen waarderen, dat deze zeer fortuinlijke persoon het meest wezenlijke ding heeft bereikt – toewijding aan God – en dat zijn leven nu een succes is geworden.

Behalve de toegewijden van Bhagavān kan niemand anders de hoogst gelukkige ziel herkennen, in wie *āsakti* is verschenen. Die persoon is onverschillig voor eer en blaam en blijft verzonken in de stroom van de Mandākinī Rivier van gehechtheid aan de Allerhoogste Persoonlijkheid Gods (*bhagavad-āsakti*). Hij manifesteert verscheidene soorten gedrag en maakt geleidelijk vooruitgang naar de grote oceaan van *prema*.

ALDUS EINDIGT DE PĪYŪṢA-VARṢIṆĪ-VṚTTI OP
DE ZESDE NECTARREGEN
GENAAMD MANOHĀRIṆĪ
("OPGETOGENHEID VAN HET HART")

Levende Nectarregen

De stroom van goddelijke vervoering

Bhāva-bhakti

Tekst 1

1a ~ Bhāva, het ontkiemen van drie vermogens: sat, cit en ānanda

atha saivāsaktiḥ parama-pariṇāmaṁ prāptavati raty-apara-paryāyo bhāva ity ākhyāṁ labhate | ya eva sac-cid-ānanda iti śakti-trikasya svarūpa-bhūtasya kandali-bhāvaṁ bhajate |

BHĀVĀNUVĀDA – Daarna, wanneer āsakti compleet rijp is, heet het rati. Een andere naam voor rati is bhāva. Deze bhāva is het kiemstadium van de drie svarūpa-śaktis – eeuwigheid (sat), cognitie (cit) en zegen (ānanda).

PĪYŪṢA-VARṢIṆĪ-VṚTTI – In de volkomen gerijpte staat transformeert āsakti in bhāva. Bhāva wordt ook rati genoemd. Bhāva is het knopstadium van de drie svarūpa-śaktis: sat, cit en ānanda. Met andere woorden, dit is het stadium, waarin de drie vormen van energie – sandhinī, sarṁvit en hlādinī – ontkiemen [in het hart van de sādha-ka]. In de uiteenzetting van de symptomen van bhāva heeft Śrīla Rūpa Gosvāmī het volgende gezegd,

*śuddha-sattva-viśeṣātmā / prema-sūryāṁśu-sāmya-bhāk
rucibhiś citta-māsṛṇya- / kṛd asau bhāva ucyate*

Sri Bhakti-rasāmṛta-sindhu (1.3.1)

Sādhana-bhakti wordt *bhāva-bhakti*, wanneer het hart is verzacht als gevolg van *ruçi* (smaak). Deze *bhāva-bhakti* is een bijzondere manifestatie van *śuddha-sattva* (*śuddha-sattva-viśeṣa*). Het lijkt op een zonestraal van *prema-bhakti*.

Bhāva of *rati* is de kiem van *sthāyī-bhāva*, *prema* en zijn transformaties, zoals *sneha*, *māna* en *praṇaya*. Deze transformaties leiden helemaal tot *mahābhāva*, het hoogste stadium van *prema*. Met de in-

tentie om dit aan te tonen worden de intrinsieke kenmerken (*svarūpa-lakṣaṇa*) van *bhāva* beschreven met de woorden *śuddha-sattva-viśeṣātmā* (“een bijzondere manifestatie van *śuddha-sattva*”). En de marginale kenmerken (*taṭastha-lakṣaṇa*) van *bhāva* worden beschreven met de termen *prema-sūryāṁśu-sāmya-bhāk* (“als een straal van de zon van *prema*”) en *rucibhiḥ citta-māsr̥ṇya-kṛt* (“het verzacht het hart met verscheidene smaken”).

Śrī Bhagavān beschikt over drie vermogens: *sandhinī* (existentie), *saṁvit* (cognitie) en *hlādinī* (zegen). Hier wijst de term *śuddha-sattva-viśeṣa* op het essentiële deel van het kennende vermogen (*saṁvit*), dat beschikt over de essentiële functie van het grote vermogen genaamd *hlādinī*.

In zijn commentaar op het vers uit *Sri Bhakti-rasāmṛta-sindhu*, dat begint met *śuddha-sattva-viśeṣātmā*, schrijft Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura het volgende.

Wanneer in de beoefening van de eerder genoemde *sādhana-bhakti* het hart smelt door smaak (*ruçi*) met het verlangen om Kṛṣṇa te ontmoeten (*bhagavat-prāpty-abhilāṣa*), om datgene te doen, dat gunstig is voor Kṛṣṇa (*anukūlya-abhilāṣa*) en om Bhagavān op intieme wijze te dienen (*sauhārdya-abhilāṣa*), moeten we weten, dat de *sādhaka* het stadium van *bhāva-bhakti* heeft bereikt.

Het intrinsieke karakter (*svarūpa*) van *bhāva-bhakti* is *śuddha-sattva-viśeṣātmā*. De term *śuddha-sattva* wijst op de zelfmanifesterende, cognitieve functie (*saṁvit-vṛtti*) van het innerlijke vermogen van Bhagavān. De term *śuddha-sattva-viśeṣa* wijst op het spirituele pleziergevend vermogen (*hlādinī*), dat nog een ander groot innerlijk vermogen van Bhagavān is. Men dient te weten, dat *śuddha-sattva-viśeṣa* zelfs het hoogste stadium van *hlādinī*, namelijk *mahābhāva*, insluit.

De hoogste functie, die vol verlangen is om hetgeen te doen, dat gunstig is voor Śrī Kṛṣṇa, die de essentie vormt van de combinatie van de vermogens *saṁvit* en *hlādinī* en die zich in het hart van de eeuwige metgezellen van Bhagavān bevindt, waar deze functie op een niet te

onderscheiden manier met de conditie van hun hart is verenigd (*tā-dātmya-bhāva*), heet *suddha-sattva-viśeṣātmā*.

Om het simpel te zeggen, het eeuwig perfecte gevoel om dienst te verlenen (*nitya-siddhā-bhāva*), dat zich in het hart van Śrī Kṛṣṇa's eeuwige metgezellen bevindt, wordt *suddha-sattva-viśeṣa* genoemd. Deze *bhāva-bhakti* lijkt op de eerste zonnestraal van *prema*. Om deze reden is het de kiem van *prema* genoemd geworden.

In *Sri Caitanya-sikṣāmrta* (5.1) heeft Śrīla Bhaktivinoda Ṭhākura het bovengenoemde vers op een simpele, rechtstreekse wijze als volgt uitgelegd.

Prema-bhakti is de ware vrucht van *sādhana-bhakti*. Deze *prema-bhakti* kent twee stadia: *bhāva* en *prema*. Als *prema* wordt vergeleken met de zon, kan men begrijpen, dat *bhāva* de eerste straal van die zon is. *Bhāva*, waarvan de *svarūpa viśuddha-sattva* (subliem zuiver bestaan) is, doet het hart van de *sādhaka* smelten door *ruci*. Het onophoudelijk cultiveren van activiteiten uitgevoerd met een gevoel, dat gunstig is voor het welzijn van Śrī Kṛṣṇa (*kṛṣṇa-anuśilana*), werd voorheen beschreven als een algemeen kenmerk van *bhakti*, maar wanneer diezelfde *kṛṣṇa-anuśilana* het karakter krijgt van *viśuddha-sattva* en het hart van de *sādhaka* met *ruci* verzacht, heet het *bhāva*.

Wanneer *bhāva* zich in de aanleg van het hart (*mano-vṛtti*) manifesteert, bereikt het er eenheid mee. Ofschoon *bhāva* in werkelijkheid zelfmanifesterend is, lijkt het iets te zijn, dat ontstaat, omdat het zich via de aanleg van het hart manifesteert. Hoewel *rati*, een andere naam voor *bhāva*, zelf het object is, dat dient te worden geproefd, wordt het aanvaard als de oorzaak, door middel waarvan men het object (*viśaya*) van *rati*, Bhagavān Śrī Kṛṣṇa, proeft.

Hier dient te worden begrepen, dat deze *rati* de extase vormt van de spirituele realiteit (*cit-tattva*); het is geen *tattva*, die tot een passief materieel fenomeen behoort, zoals de aantrekkingskracht, die geconditioneerd levende wezens voor bewegingloze objecten ervaren, want dan is het louter een geperverteerde transformatie van spirituele *rati*, die te wijten is aan hun contact met dode materie. Als de *sādhaka* in

deze wereld toegewijde dienst aan Bhagavān cultiveert, wordt die *rati* door middel van het *samvit* onderdeel van het innerlijke vermogen de oorzaak, dat hij onderwerpen gerelateerd aan Bhagavān proeft. En door middel van het *hlādinī* aspect van het innerlijke vermogen schenkt *rati* de *sādhaka* extase (*āhlāda*).

1b ~ Bhāva wordt zelden bereikt (sudurlabhā) en het maakt van bevrijding een farce (mokṣa-laghutā-kṛt)

yam eva khalu bhakti-kalpa-vallyā utphullam prasūnam ācakṣate | yasya ca bāhyaiva prabhā sarvaiḥ sudurlabhā ābhyantarī tu mokṣam api laghu-karoti | yasya ca paramāṇur eka eva tamaḥ samastam unmūlayati | yasya parimalaiḥ prasṛmaraiḥ madhusūdanam nimantryānīya tatra prakāṭi-kartum prabhūyate |

BHĀVĀNUVĀDA – Verder wordt van deze *bhāva* gezegd, dat het de volop bloeiende bloem van de wensvervullende klimrank van *bhakti* is.

De uitstraling (karakteristiek) van deze bloem bestaat eruit, dat deze zeer zelden wordt verkregen (*sudurlabhā*) en zelfs bevrijding triviaal maakt (*mokṣa-laghutā-kṛt*). Zelfs een atoomdeeltje van deze *bhāva* vernietigt de duisternis van onwetendheid aan de wortel. De bloem van *bhāva* staat een verleidelijke geur af, die Śrī Madhusūdana uitnodigt en maakt, dat Hij Zich rechtstreeks aan de toegewijde manifesteert.

PIYŪṢA-VARṢINĪ-VṚTTI – Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura zegt eveneens, dat *bhāva* of *rati* de bloeiende bloem van de wensrank van *bhakti* is. De externe schittering van deze bloem van *bhāva* is *sudurlabhā*, hetgeen wil zeggen, dat *bhāva* zeer zelden wordt bereikt. Door de omvangrijke beoefening van *sādhana* en door de genade van *sādhū*, *guru* en Śrī Hari krijgt men de extreem zeldzame rijkdom van *bhāva*. De innerlijke schittering van deze bloem is *mokṣa-laghutā-kṛt*, hetgeen betekent, dat *bhāva* zelfs de bevrijding, die de

jñānīs en de *yogīs* na grote moeite bereiken, onbeduidend maakt. De twee kenmerken van *bhāva-bhakti* zijn daarom *mokṣa-laghutā-kṛt* (het maakt bevrijding triviaal) en *sudurlabhā* (het wordt zelden bereikt).

Śrīla Rūpa Gosvāmī heeft het volgende gezegd over *mokṣa-laghutā-kṛt*.

*manāg eva prarūḍhāyām / hṛdaye bhagavad-ratau
puruṣārthas tu catvārās / tṛṇāyante samantataḥ*

Sri Bhakti-rasāmṛta-sindhu (1.1.33)

Wanneer in het hart slechts een klein beetje *bhāva-bhakti* ontwaakt, zien de vier doelstellingen van het menselijke leven – namelijk, *dharma* (plicht in overeenstemming met religieuze principes), *artha* (rijkdom), *kāma* (verlangen naar zintuiglijke bevrediging) en *mokṣa* (emancipatie) – er onbeduidend en waardeloos uit als stro.

Hij heeft het volgende bewijs geleverd uit *Śrī Nārada-pañcarātra*,

*hari-bhakti-mahā-devyāḥ / sarvā muktādi-siddhayaḥ
bhuktayaś cādbhutās tasyās / ceṭikāvad anuvratāḥ*

geciteerd in: *Sri Bhakti-rasāmṛta-sindhu* (1.1.34)

Alle vormen van bevrijding, alle mystieke perfecties en alle soorten materieel plezier volgen de grote koningin, Bhakti-devī, als dienstmaagden.

Met betrekking tot het kenmerk van *sudurlabhā* heeft Śrīla Rūpa Gosvāmī gezegd,

*sādhanaughair anāsaṅgair / alabhyā sucirād api
hariṇā cāsv adeyeti / dvidhā sā syāt sudurlabhā*

Sri Bhakti-rasāmṛta-sindhu (1.1.35)

Men kan zelfs geen toewijding aan Śrī Hari krijgen na het afleggen van de gehechtheid aan materiële zintuigobjecten en het uitvoeren van talloze spirituele oefeningen over een lange tijd. Bovendien

schenkt Śrī Hari niet zo gemakkelijk *bhakti* aan Zichzelf. Om deze twee redenen wordt *hari-bhakti* zelden verkregen.

Zolang men geen diep verlangen ontwikkelt om *prema-bhakti* te krijgen, zal Śrī Hari het niet geven. Door slechts één atoomdeeltje van deze *bhāva-bhakti* te krijgen, wordt de totale duisternis van onwetendheid en het gebrek aan bewustzijn volkomen verdreven.

Het aroma van deze transcendente bloem van *bhāva* bereikt de geestelijke wereld, waar zijn ambrozijnen pollen Bhagavān Śrī Madhusūdana uitnodigt om de honing ervan te proeven, waardoor Hij aan de toegewijde verschijnt. Met andere woorden, een hommelt raakt zo aangetrokken tot de geur van een bloeiende bloem, dat hij er dronken van wordt. Hij gaat de bloem in en drinkt met grote smaak de honing. Op dezelfde manier wordt Bhagavān Śrī Madhusūdana door de geur uit de bloem van *bhāva* in het hart van de toegewijde aangetrokken. Hij manifesteert Zich persoonlijk in het hart van de toegewijde, drinkt de honing uit die bloem en wordt dronken.

1c ~ Een hart gesmolten door bhāva doordrenkt de ledematen van Bhagavān

kiṁ bahunā yair eva vāsītās citta-vṛtti-tila-vitatayo dravi-bhāvam āsādyā sādhyā eva bhagavad-aṅgam akhila eva snehayiturṅ yogyatām dadhate | yaḥ khalv āvirbhavann eva svādhāraṁ śvapacam api brahmāder api namasyatvam āpādayati |

BHĀVĀNUVĀDA – Wat valt er nog meer te zeggen? De tendensen van het hart (*citta-vṛtti*) van de toegewijde lijken op een berg sesamzaad. *Bhāva* maakt die tendensen aromatisch en laat ze smelten, zodat ze olie worden en daarin kunnen ze de ledematen van Śrī Bhagavān onmiddellijk met genegenheid drinken. Als deze *bhāva* zich manifesteert, maakt het de ontvanger ervan vererenswaardig voor Śrī Brahmā en anderen, zelfs al is die ontvanger een *caṇḍāla* (een hondenvleesetende outcaste).

PĪYUṢA-VARṢIṆĪ-VṚTTI – Bovendien doet deze *bhāva* het hart van de toegewijde [dat hier wordt vergeleken met een berg sesamzaad] zo volkomen smelten, dat het gehele lichaam van Śrī Bhagavān met genegenheid wordt doordrenkt. Deze *bhāva* is zo zuiver, dat deze zich overal kan manifesteren ongeacht geboorte, zelfs in het hart van een onaanraakbare hondenvleeseter, en de persoon zelfs voor Śrī Brahmā vererenswaardig maakt.

1d ~ Een visioen van Bhagavān in alle zintuigen

udyotamāne ca asmin śyāmalimānaṁ vraja-mahendra-nandana-syāṅgānām eva, āruṇyaṁ tadīyādhara-netrāntāder eva, dhavalimānaṁ tadīya-vadana-smīta-candrikāder eva, pītimānaṁ tad-ambara-bhūṣaṅāder eva leḍhuṁ labdhāsanna-samayam iva valitotkaṅṭhaṁ bhaktasya nayana-dvandvam āsrubhir ajasram ātmānam abhisiñcet | gūtaṁ tadīyaṁ muryā eva śiñjitaṁ tadīya-nūpurāder eva, sausvaryam tadīya-kaṅṭhasyaiva, nīdeśaṁ tac-caraṇa-paricaraṇasyaiva, tat-kṛtaṁ kam api svasyāvataṁsī-kartuṁ mṛgyad iva sthāne sthāne kṣaṇe kṣaṇe śranaṇa-dvayaṁ nīcalī-bhavad unnamet | evam eva kīdrso vā tad-ubhaya-kara-kīśalaya-sparśaḥ? iti tadaiva tam anubhavad iva gātraṁ romāñcītaṁ bhavet | tat-saurabhyaṁ labhyamānam iva vidya-ṣyau nāse praphulle kṣaṇe kṣaṇe śvāsaṁ ghṛtvā paricīṣetām | hanta sā phelā me svādanīyā? iti tadaiva tām upalabhamāneva rasanāpy ullāsaṁ dadhānāv oṣṭhādharau lihyāt | kadāpi tadīya sphūrtau taṁ sākṣāt prāptavad iva ceto hr̥ṣyet tan-mādhuryāsvāda-sampattyā mādyet tadaiva tat-tirobhāve viśidet glāyed ity evaṁ sañcāri-bhāvair ātmānam alaṅkurvad iva śobheta |

BHĀVĀNUVĀDA – Wanneer deze *bhāva* ontwaakt, proeft de *jāta-rati-bhakta* (iemand in wie *bhāva* is verschenen) de donkere kleur van de ledematen van Vrajendra-nandana Śrī Kṛṣṇa, de rossige tint van Zijn ogen en lippen, de witte schittering van Zijn stralende glimlach, Zijn vollemaansgezicht en de gele luister van Zijn kleding en ornamenten. Op die manier ervaart hij, dat Śrī Kṛṣṇa hem nabij

is. De stem van de toegewijde breekt en hij drenkt zijn lichaam in een constante tranenvloed.

Soms verlangt die toegewijde ernaar om de zoete klank van Kṛṣṇa's fluit, het rinkelen van Kṛṣṇa's enkelbellen, Kṛṣṇa's melodieuze zoete stem en Kṛṣṇa's rechtstreekse verzoek om Zijn lotusvoeten te dienen tot de ornamenten van zijn oren te maken. Als de toegewijde ze gaat zoeken, maakt hij een omloop om diverse plaatsen heen en bij tijd en wijle stopt hij, spitst zijn oren en staat bewegingloos in een poging het geluid op te vangen.

Soms vraagt hij zich af, "Hoe zou de aanraking van de lotushanden van Vrajendra-nandana Śrī Kṛṣṇa aanvoelen?" Alsof hij die sensatie ervaart, gaat het haar op zijn lichaam van extase overeind staan. Soms denkt hij de heerlijke geur van het transcendente lichaam van Śrī Kṛṣṇa te ervaren. Hij spert zijn neusgaten wijd open en haalt keer op keer diep adem om die geur te leren kennen. En soms denkt hij, "Alas, alas! Zal ik ooit zoveel geluk hebben, dat ik de nectar van Śrī Śyāmasundara's lippen kan proeven?"

Zijn tong glijdt dan over zijn lippen met een immens geluk, alsof zijn lippen die nectar dragen. Soms krijgt hij in zijn hart een tijdelijk visioen (*sphūrtī*) van zijn geliefde Śrī Kṛṣṇa. Hij denkt, dat hij Hem direct is tegengekomen en zijn hart begint te dansen van blijdschap. Op dat moment wordt hij dronken bij het idee, dat hij de rijkdom van het proeven van de bekoring van Bhagavān heeft gekregen. En wanneer dat tijdelijke visioen dan weer verdwijnt, wordt hij rusteloos en verdrietig.

Een dergelijke toegewijde, in wiens hart *bhāva* is ontwaakt, decoreert zijn ziel met diverse *sañcāri-bhāvas* [extatische emoties, die oprijzen en terugvallen in de oceaan van de eeuwige gemoedsgesteldheid] en raakt op die manier schitterend gesitueerd.

PĪYUṢA-VARṢINĪ-VṚTTI – De *sādhaka*, in wie *bhāva* is ontwaakt, tooit zich met de ornamenten van verscheidene extatische emoties,

alsof hij de vijf zintuigobjecten gerelateerd aan Śrī Kṛṣṇa – Zijn gedaante, smaak, lichaamsgeur, stem en aanraking – rechtstreeks ervaart. Die toegewijde vindt, dat hij Śrī Kṛṣṇa zeer nabij is gekomen. Het lijkt, alsof hij de schoonheid van Kṛṣṇa's donkere lichaamskleur, de bekoring van de rossige tint van Zijn lippen en ogen, de parelwitte schittering van de milde glimlach op Zijn lotusgezicht als een maan en de gouden luister van Zijn kleding en ornamenten rechtstreeks ervaart. Met grote opwinding baadt hij zich in een onophoudelijke tranenvloed.

Een dergelijke *sādhaka* wil de zoete klank van Kṛṣṇa's fluit horen, het rinkelen van Zijn enkelbellen en heupketting, de klank van Zijn honingzoete stem en Zijn verzoek om Hem te dienen. De toegewijde spitst zijn oren en richt ze omhoog en omlaag en van links naar rechts. Soms staat zijn lichaamshaar recht overeind bij het voelen van de tedere, zoete aanraking van Kṛṣṇa's lotushanden. “Nu krijg ik Kṛṣṇa! Nu krijg ik Kṛṣṇa!” Dit is zijn conditie.

Śrīla Rūpa Gosvāmī heeft in *Srī Bhakti-rasāmṛta-sindhu* (2.1.9) gezegd, “*ratir ānanda-rūpaiva* – het stadium, waarin *rati* (*bhāva*) ontwaakt, is werkelijk de vorm van de hoogste zegen.” De *sādhaka*, die over *rati* beschikt, ervaart onbepaalde vreugde bij het ontvangen van een innerlijk transcendent visioen (*sphūrti*) van Śrī Kṛṣṇa. Soms wordt hij gek bij het ontvangen van een *sphūrti*, waarin hij de zoetheid van Bhagavān proeft en als hij geen *sphūrti* van Śrī Kṛṣṇa krijgt, wordt hij vreselijk droevig en raakt gedeprimeerd.

Er verschijnen op deze manier allerlei *sañcāri-bhāvas* (verganke-lijke extatische emoties), zoals grote vreugde en wanhopigheid in het lichaam van die *sādhaka*. Door zich met deze *bhāvas* te decoreren wordt hij prachtig getooid. In een dergelijke toegewijde kan men de drieëndertig *sañcāri-bhāvas* observeren.

(1) Onverschilligheid – *nirveda*, (2) droevenis – *viṣāda*, (3) nederigheid – *dainya*, (4) schuldgevoel – *glāni*, (5) vermoedheid – *śrama*, (6) bedwelming – *mada*, (7) trots – *garva*, (8) twijfel – *sañkā*, (9)

vrees, (10) intense emotie – *āvega*, (11) waanzin – *unmāda*, (12) vergetelheid – *apasmṛti*, (13) ziekte – *vyādhi*, (14) begoocheling – *moha*, (15) dood – *mṛtyu*, (16) luiheid – *ālasya*, (17) traagheid – *jā-dya*, (18) beschaamdheid – *vṛīḍā*, (19) verbergen van emoties – *ava-hitthā*, (20) herinnering – *smṛti*, (21) kibbelzucht – *vitarka*, (22) contemplatie – *cintā*, (23) oplettendheid – *mati*, (24) geduld – *dhṛti*, (25) woede – *amarṣa*, (26) gretigheid – *autsukya*, (27) grimmigheid – *aug-rya*, (28) woede – *amarṣa*, (29) jaloezie – *asūyā*, (30) rusteloosheid – *cāpalya*, (31) slaap – *nidrā*, (32) diepe slaap – *supti* en (33) ontwaken of gewaarzijn – *bodha*.

Alleen in het stadium van *rati* wordt de toegewijde een echte *sādhaka* genoemd. De symptomen van een *sādhaka-bhakta* zijn beschreven in *Sri Bhakti-rasāmṛta-sindhu* (2.1.276),

utpanna-ratayaḥ samyañ / nairvighnyam anupāgatāḥ
kṛṣṇa-sākṣāt-kṛtau योग्याḥ / sādhakāḥ parikīrtitāḥ

Toegewijden, in wie *kṛṣṇa-rati* is ontwaakt, maar van wie de hindernissen nog niet volkomen zijn uitgewist en de kwalificatie hebben bereikt om rechtstreekse audiëntie van Kṛṣṇa te hebben, heten *sādhakas*.

Dit wordt geïllustreerd door een voorbeeld uit *Sri Bhakti-rasāmṛta-sindhu* (2.1.278), “O intelligent persoon, wees niet bevreesd, dat de laaiende vlammen van de bosbrand [van het materiële bestaan] blijven bestaan, ondanks dat je wordt doordrenkt met tranen, die je vergoot, toen je een rivierstroom vertellingen over Śrī Bhagavān hoorde. Er wordt extreem kippenvel op jouw lichaam gezien, dat lijkt op dansende vissen, en daarom ziet het ernaar uit, dat zeer spoedig de donkere wolk (*kṛṣṇa-megha*) gevuld met een regen van genade, die de hunkering naar [aardse] nectar vernietigt, aan de hemel van jouw hart gaat verschijnen.”

Met andere woorden, wanneer constant tranen stromen als gevolg van het horen van vertellingen over Śrī Bhagavān, hoeft men

zich geen zorgen te maken over wereldse gebondenheid, omdat Śrī Kṛṣṇa spoedig Zijn genade zal schenken. In dit stadium van *rati* smaakt *hari-kathā* als nectar en het verlangen naar iets anders verlaat het hart.

1e ~ Herinnering aan Bhagavān tijdens waken, dromen en diepe slaap

buddhir apatantam evārtham avadhārayantī jāgrat-svapna-susuptiṣu tadīya-smṛti-vartmany eva pānthatvam adhyavasyet |

BHĀVĀNUVĀDA – De intelligentie van de toegewijde, die *bhāva* heeft bereikt, is onophoudelijk gericht op zijn enig gewenste doel. In alle drie bewustzijnsstaten – waakzaamheid, droom en diepe slaap – blijft hij een reiziger op het pad van constante herinnering aan Śrī Bhagavān.

PĪYŪṢA-VARṢIṆĪ-VṚTTI – De *jāta-rati-sādhaka* bereikt een staat, waarin de herinnering aan Śrī Hari zich op een ononderbroken wijze (*dhruva-anusmṛti*) voortzet. Omdat hij een ononderbroken innerlijk visioen heeft en hij een doorlopende realisatie van de intrinsieke schoonheid (*svarūpa-lāvaṇya*) van Vrajendra-nandana heeft, hetzij tijdens slaap, waakbewustzijn of in diepe slaap, voelt hij zich altijd rusteloos, omdat hij de dienst aan Śrī Kṛṣṇa's lotusvoeten wil krijgen. Zijn herinnering aan Śrī Kṛṣṇa wordt zelfs geen moment onderbroken. Bhagavān Śrī Kapiladeva heeft *dhruva-anusmṛti* beschreven als symptomatisch voor toewijding, die zich buiten de drie geaardheden van de materiële natuur bevindt (*nirguṇā-bhakti*).

*mad-guṇa-śruti-mātreṇa / mayī sarva-guhāśaye
mano-gatir avicchinnā / yathā gaṅgāmbhaso 'mbudhau
lakṣaṇam bhakti-yogasya / nirguṇasya hy udāhṛtam*

Śrīmad-Bhāgavatam (3.29.11-12)

Zoals het water van de Gaṅgā van nature naar de zee stroomt, zo stroomt bij het horen over Mijn bovenzinnelijke eigenschappen de geest als een ononderbroken stroom olie naar Mij toe, de Superziel in het hart van de levende wezens. Dit is het symptoom van *nirguṇā-bhakti*.

De herinnering van de *jāta-rati-sādhaka* aan Śrī Kṛṣṇa wordt nooit onderbroken, ongeacht of hij wakker is, droomt of in diepe slaap is. In het waakbewustzijn blijft het verstand van gewone personen verzonken in wereldse vormen, smaken, geluiden enzovoort, maar het verstand van een *sādhaka*, die over *rati* (*bhāva*) beschikt, raakt niet gehecht aan vergankelijke, smakeloze, materiële zaken en objecten. Zijn geest blijft juist onafgebroken verzonken in gedachten aan Bhagavān.

In de wakende staat blijven de externe zintuigen, zoals ogen, oren en neus, alert en actief; daardoor lijken zintuigobjecten van deze wereld, zoals vormen, geuren en smaken, echt te zijn en datgene, waarnaar men verlangt, is niet reëel. Maar tijdens de slaap zijn de vijf zintuigen buiten bewustzijn en daarom is dat voor de hersenen een gelegenheid om een grote diversiteit aan gedachten op te roepen. In deze staat is de geest onthecht van externe activiteit, waardoor hij door de subtiele wereld kan zwerven, waar hij vrij is van grofstoffelijke attracties. Alle beelden, die de geest tijdens de waaktoestand in zich opneemt vanwege contact met de externe zintuigen, verschijnen tijdens de slaap in dromen.

Aangezien het hart van de *sādhaka*, die *bhāva* heeft ontwikkeld, volkomen vrij is van wereldse zorgen en bedrijvigheid, verschijnen in zijn gedachtenstroom alleen de namen, gedaanten, eigenschappen en het spel van Śrī Hari; geen wereldse objecten. Daarom verschijnen zelfs ook in de droomwereld van een *jāta-rati-sādhaka* de namen, gedaanten, kwaliteiten en het spel van Bhagavān op een natuurlijke wijze.

In diepe slaap zijn de externe zintuigen evenals de subtiel materiële elementen – het verstand, de intelligentie, het hart en zelfs het vals-ego – geheel in slaap en blijven zodoende inactief. Daardoor kunnen op dat moment geen gedachten het verstand binnenkomen. Maar de herinnering aan Bhagavān heeft plaats in de ziel van de *jāta-rati-sādhaka* – zelfs in diepe slaap.

1f ~ Een uiterst zuiver gevoel van identiteit (“ik”) en bezit (“mijn”)

*aham̐tā ca prāpsyamāne sevopayoginī siddhā-dehe praviśantīva sād-
haka-sārīraṁ prāyo jahātīva virājeta | mamatā ca tac-caraṇāravinda-
makaranda eva madhukarī-bhavitum upakrameteti |*

BHĀVĀNUVĀDA – In dit stadium gaat het zelfbeeld (*aham̐tā*) van de toegewijde zijn geperfectioneerde spirituele lichaam (*siddhā-deha*) binnen, dat geschikt is voor zijn gekoesterde dienstverlening aan Bhagavān en dat hij op het moment van *vastu-siddhi* gaat krijgen. Die toegewijde blijft in deze wereld leven, maar heeft reeds het lichaam, waarin hij *sādhana* uitvoert (*sādhaka-deha*), praktisch opgegeven. Zijn gevoel van bezit (*mamatā*) met betrekking tot Śrī Kṛṣṇa ontwaakt door te bedelen om de honing van Zijn lotusvoeten.

PĪYUṢA-VARṢIṆĪ-VṚTTI – De twee hoedanigheden van *aham̐tā*, een gevoel van identiteit (“ik”), en *mamatā*, een gevoel van bezit (“mijn”), hechten zich aan het lichaam en aan objecten gerelateerd aan het lichaam. Met andere woorden, als het levend wezen het vals-ego ontwikkelt, waarin hij denkt, dat zijn huidige lichaam, dat is gemaakt van vijf grofstoffelijke elementen [aarde, water, vuur, lucht en ether] zijn ware zelf (of “ik”) is en dat zijn vrouw, kinderen en andere vormen van comfort ten behoeve van lustbevrediging “mijn” zijn, wordt deze conditie materieel bestaan genoemd. De *brahma-jñānīs* (degenen met kennis van *brahma*) verbranden deze twee

tendensen, waardoor ze in het vuur der kennis een vals gevoel van bezit ervaren en worden bevrijd.

De beoefening van *bhakti* daarentegen wekt in het levend wezen het gevoel een dienaar van Bhagavān te zijn en dat is zijn zuivere natuur. Met dit zelfbeeld gaat de *sādhaka* de onderdelen (*aṅgas*) van *bhakti* beoefenen, zoals *śravaṇa* en *kīrtana*. De geperfectioneerde eeuwige identiteit van de toegewijde, in wie *bhāva* is verschenen, wordt automatisch in zijn hart gemanifesteerd als een tijdelijk visioen (*sphūrṭi*). Zijn volmaakte zelfbeeld ontwikkelt zich dusdanig, dat hij zijn huidige lichaam als *sādhaka* praktisch geheel verzaakt [zich er niet langer mee identificeert], ondanks dat hij nog in deze wereld aanwezig is. Zijn gevoel van bezit wordt geabsorbeerd door het proeven van de honing van de lotusvoeten van het Goddelijk Paar, zoals een honingbij in beslag wordt genomen door het proeven van bloemenhoning.

De *sādhaka*, die *bhāva* heeft ontwikkeld, raakt praktisch geheel vrij van zijn identiteit (“ik”) in relatie tot het materiële lichaam gemaakt van vijf grofstoffelijke elementen. Hij wordt ook praktisch geheel vrij van een gevoel van bezit (“mijn”) voor alles, dat ermee te maken heeft. Het vasthouden van een gevoel van “ik” en “mijn” met betrekking tot dit materiële lichaam is lichaamsbewustzijn. De *jāta-rati-sādhaka* wordt vrij van dit verkeerde zelfbeeld.

Zijn ware zelfbeeld echter verdiept zich alleen nog in zijn geperfectioneerde spirituele lichaam, zijn *siddhā-deha*, dat volkomen geschikt is om Śrī Kṛṣṇa te dienen. Een materieel lichaam kan geen transcendente dienst verlenen aan de transcendente Persoonlijkheid Gods. Bij het bereiken van complete perfectie in *sādhana* ontvangt de *sādhaka* een spiritueel lichaam geheten *siddhā-deha*, dat wel geschikt is om rechtstreeks diensten te verlenen aan Bhagavān. Door op deze *siddhā-deha* te mediteren levert de *sādhaka* dienst aan Śrī Kṛṣṇa, hetgeen zijn gewenste gemoedsgesteldheid voedt. Dat lichaam wordt ook *antāc-cintita-deha* genoemd, het innerlijk gecon-

templeerde spirituele lichaam. Het geestelijke lichaam van degenen op het pad van volijverige, spontane toewijding (*rāgānuga-mārga*) in *madhura-bhāva* is dat van een jong koeherdersmeisje [van Vṛndāvana]. In dit proces van verering hanteert de *sādhaka* het zelfbeeld van dienares van Śrīmatī Rādhikā. De *jāta-rati-bhakta* ziet zijn geperfectioneerde lichaam aan voor zijn ware identiteit en wordt praktisch vrij van de identificatie van zijn huidige lichaam. Er ontwaakt in hem een sterk gevoel van bezit (*mamatā*) voor het dienen van de lotusvoeten van Śrī Kṛṣṇa.

1g ~ Ondanks de poging om het juweel van bhāva te verbergen wordt het door geleerden herkend

*sa ca bhaktaḥ prāptam mahā-ratnam kṛpaṇa iva janebhyo bhāvaṁ
gopayann api kṣānti-vairāgyādinām āspadī-bhavan lasal-lalāṭam
evāntardhanam kathayatīti nyāyena tad-vijñā-sādhu-goṣṭhyām vidito
bhaved anyatra tu vikṣipta ity unmatta iti sajjata iti durlakṣyatām
gacchet || 1 ||*

BHĀVĀNUVĀDA – In dit stadium gedraagt de toegewijde zich als een vrek, die het grote juweel van bhāva heeft gekregen en deze bhāva voor anderen tracht te verbergen. Maar zoals een stralend voorhoofd wijst op innerlijke rijkdom, geven de kenmerken, zoals verdraagzaamheid en verzaking, die hun toevlucht bij hem zoeken, geleerde heilige personen gelegenheid om een toegewijde te identificeren, die het stadium van bhāva heeft bereikt (de jāta-rati-bhakta). Aangezien hij voor de gewone bevolking echter ontspoord en dronken lijkt te zijn, kunnen gewone mensen zijn werkelijke spirituele positie niet gemakkelijk herkennen.

PĪYŪṢA-VARṢIṆĪ-VṚTTI – De toegewijde verbergt zijn innerlijke gevoel, maar zodra *rati* ontwaakt, manifesteren zich in hem allerlei symptomen, die hij ondanks zijn pogingen niet kan verbergen. Personen, die de gevestigde waarheid van toegewijde dienst (*bhakti-*

tattva) kennen, herkennen die symptomen moeiteloos, maar gewone mensen, die de kennis van *bhakti* ontberen, kunnen dat niet. Integendeel, onder invloed van hun wanbegrip beschouwen ze een dergelijke toegewijde als gestoord en dronken.

Śrīla Rūpa Gosvāmī heeft enkele symptomen van de *jāta-rati-bhaktas* in *Sri Bhakti-rasāmṛta-sindhu* (1.3.25-26) beschreven.

kṣāntir avyārtha-kālatvaṃ / viraktir māna-sūnyatā
āśā-bandhaḥ samuktaṅṭhā / nāma-gāne sadā ruciḥ
āsaktis tad-guṇākhyāne / prītis tad-vasati-sthale
ity ādayo ‘nubhāvāḥ syur / yāta-bhāvāṅkure jane

De volgende negen symptomen manifesteren zich in het hart van een *sādhaka*, in wie *bhāva* of de kiem van *prema-bhakti* is verschenen: (1) *kṣānti* – mildheid of verdraagzaamheid, (2) *avyārtha-kālatva* – geen tijd verspillen, (3) *virakti* – onhechting van het mondaine leven, (4) *māna-sūnyatā* – vrijheid van trots, (5) *āśā-bandhaḥ* – grote hoop op het ontvangen van de genade van Bhagavān, (6) *samuktaṅṭhā* – verlangen naar het gewenste object (Śrī Bhagavān), (7) *nāma-gāne sadā ruciḥ* – een onaflatende smaak voor het chanten van Bhagavāns heilige naam, (8) *āsaktis tad-guṇākhyāne* – gehechtheid aan vertellingen over de goddelijke kwaliteiten van Bhagavān en (9) *prītis tad-vasati-sthale* – liefde voor de plaatsen van het spel van Bhagavān.

Als de geest onverstoord blijft, terwijl alle reden aanwezig is om kwaad te worden of opgewonden te raken, wordt het *kṣānti* (mildheid of verdraagzaamheid) genoemd. De kunst om iedere verwikkeling in allerlei wereldse activiteiten voor lustbevrediging te vermijden en de beschikbare tijd uitsluitend aan te wenden in *bhagavad-bhajana* heet *avyārtha-kālatva* (de zorg om geen tijd te verspillen). Een natuurlijke afkeer van lustobjecten, zoals werelds geluid en gevoel, heet *virakti* (verzaking). Afwezigheid van vals-ego ondanks over uitmuntendheid te beschikken wordt *māna-sūnyatā* (afwezigheid van trots) genoemd. De sterke verwachting, dat men heel zeker het gekoesterde verlangen naar de dienstverlening aan de lotusvoe-

ten van Bhagavān vervuld krijgt, wordt *āsā-bandha* (sterke hoop) genoemd. De grote gretigheid, waarmee men zijn gewenste object wil verkrijgen, heet *samutkaṅṭhā* (grote gretigheid). Een volijverige en liefdevolle gehechtheid aan het chanten van *nāma-saṅkīrtana* wordt *nāma-gāne sadā ruci* genoemd. De natuurlijke gehechtheid aan vertellingen over de zoete namen, gedaanten, kwaliteiten en het spel en vermaak van Bhagavān wordt *āsaktis tad-guṇākhyāne* genoemd. Een sterk verlangen om in de plaatsen te wonen, waar Bhagavān Śrī Kṛṣṇa Zijn spel heeft uitgevoerd, zoals Śrī Vṛndāvanadhāma, wordt *prītis tad-vasati-sthale* genoemd.

Deze symptomen worden in *sādhakas* aangetroffen, zodra louter de kiem van deze *rati* in hun hart ontwaakt. Iemand kan de symptomen van het vergieten van tranen en kippenvel vertonen, maar als de bovengenoemde negen symptomen zich niet in hem manifesteren, dient men te weten, dat *rati* nog niet is ontwaakt.

Eigenlijk is het basissymptoom van *rati* het zacht worden van het hart. In bepaalde omstandigheden kan men symptomen, zoals tranen en kippenvel, in *karmīs* zien, die op zoek zijn naar plezier, en in *jñānīs*, die bevrijding wensen, maar ze mogen niet worden aangezien voor indicaties van *rati*. Men dient ze juist te zien als louter een schijn van *rati* (*rati-ābhāsa*).

Raty-ābhāsa bestaat in twee soorten: een reflectie van de schijn van *rati* (*pratibimba-raty-ābhāsa*) en een schaduw van de schijn van *rati* (*chāyā-raty-ābhāsa*). Als de symptomen, zoals het vergieten van tranen en kippenvel, worden geobserveerd in personen, die verlangen naar materieel plezier en bevrijding, dienen die symptomen te worden beschouwd als *pratibimba-raty-ābhāsa*. Ziet men personen in onwetendheid met deze symptomen, die ze hebben ontwikkeld onder invloed van hun associatie met toegewijden, dient men te weten, dat dergelijke symptomen *chāyā-raty-ābhāsa* betreffen.

Soms observeren we, dat degenen, die “het hart op de tong dragen” tranen vergieten bij het horen van vertellingen over het spel en

vermaak van Śrī Bhagavān. Anderen oefenen zich erin om valse symptomen, zoals tranen, kippenvel en huivering, te vertonen in een poging om anderen te bedriegen. Geen van hen kwalificeren zich als *raty-ābhāsa*. Anderzijds hoeven symptomen, zoals tranen en kippenvel, niet te worden aangetroffen in toegewijden met een ernstig hart, ook al is er wel *rati* in hen ontwaakt.

Daarom moeten we weten, dat de bovengenoemde negen *anubhāvas*, zoals mildheid en verdraagzaamheid (*kṣānti*) de waren symptomen van het ontwaken van *rati* zijn. Ervaren, gerealiseerde heiligen kunnen dit ontwaken onderscheiden door deze symptomen in de *sādhaka* op te merken. Aangezien gewone mensen in hun onwetendheid denken, dat dergelijke toegewijden totaal gestoord of onder invloed zijn, kunnen ze hun werkelijke spirituele positie niet doorschouwen.

Tekst 2

2a ~ Bhāva die verschijnt door rāga-bhakti en bhāva die verschijnt door vaidhī-bhakti

sa ca bhāvo rāga-bhakty-uttho vaidha-bhakty-uttha iti dvi-vidhaḥ | ādyo jāti-pramāṇābhyām ādhikyena mahima-jñānādareṇa bhagavati sāmānyādhikyāc ca sāndraḥ | dvitīyaḥ tābhyām prathamataḥ kiñcin nyūnatvena aiśvarya-jñāna-viddha-mamatāvattvāc cāsāndraḥ | prāyo dvi-vidha evāyaṁ bhāvo dvi-vidhānām bhaktānām dvi-vidhacid-vāsanā-sanātheṣu ḥṛdayeṣu sphuraṇ dvi-vidhāsvādyatvaṁ bhajate

BHĀVĀNUVĀDA – Bhāva bestaat ook in twee soorten: (1) rāga-bhakty-uttha (ontwaakt door het volgen van het proces van volijverige, spontane toewijding) en (2) vaidha-bhakty-uttha (ontwaakt door het volgen van het proces van regulerende toewijding). De eerste soort, rāga-bhakty-uttha-bhāva, is zowel in kwaliteit als omvang intens, omdat er geen eerbied bestaat voor de goddelijkheid of

het domein van Bhagavān, noch voor de kennis van andere gloriën van Hem, zoals in de geschriften staat beschreven. Op die manier maakt het gevoel zichzelf te beschouwen als gelijke of meerdere van Hem deze *bhāva* zeer gecondenseerd.

De tweede soort, *vaidha-bhakty-uttha-bhāva*, is zowel wat betreft kwaliteit als omvang enigszins inferieur aan de eerste. Aangezien kennis over de goddelijke verhevenheid van Śrī Bhagavān het gevoel van bezit (*mamatā*) van Hem ondermijnt – dat wil zeggen, zwakker maakt – is deze tweede soort *bhāva* niet in gelijke mate gecondenseerd als de eerste soort.

Deze twee *bhāvas* manifesteren zich respectievelijk in het hart van twee typen toegewijden met één van deze spirituele aspiraties en ervaren ze op twee afzonderlijke manieren.

PĪYŪṢA-VARṢINĪ-VṚTTI – *Sādhana-bhakti* (de beoefening van devotie) bestaat uit twee soorten: (1) volijverige, spontane toewijding (*rāga-bhakti*) en (2) gereguleerde devotie (*vaidhī-bhakti*).

Rāga-bhakti is vol gretigheid (*lobha-mayī*), terwijl *vaidhī-bhakti* wordt aangedreven door de instructies van de geschriften (*sāstra-sāsana-mayī*). Om deze reden bestaat *bhāva* ook uit twee soorten: (1) ontwaakt door spontane toewijding (*rāga-bhakti*) en (2) ontwaakt door gereguleerde devotie (*vaidhī-bhakti*).

Wat betreft kwaliteit en omvang is *bhāva* ontwaakt door *rāga-bhakti* veruit superieur aan de tweede soort *bhāva*, die wordt opgewekt en aangedreven door de beoefening van *vaidhī-bhakti*. In *vaidhī-bhakti* beschouwt de beoefenaar Bhagavān als de Hoogste Bestuurder en ontwikkelt daardoor een gevoel van ontzag en eerbied voor Hem. Daardoor is hij niet in staat om Bhagavān op een ongepaste wijze te proeven. Ieder gevoel van bezit (*mamatā*), dat een dergelijke toegewijde voor Śrī Hari zou kunnen hebben, wordt belemmerd door de kennis van Zijn goddelijke verhevenheid.

De wetenschap, dat Śrī Kṛṣṇa de Hoogste Bestuurder is, komt in een toegewijde in *rāga-bhakti* niet aan de orde. Het gevolg is, dat

zijn genegenheid voor Hem geen gevoelens van ontzag en eerbied kent. Hun relatie lijkt op de toegenegen relatie tussen hechte vrienden in deze materiële wereld, “*mora putra, mora sakhā, mora prāṇa-pati* – Kṛṣṇa is mijn zoon, Kṛṣṇa is mijn vriend, Kṛṣṇa is mijn meest dierbare geliefde” (*Śrī Caitanya-caritāmṛta, Ādi-līlā* 4.21). Het gevolg is, dat dergelijke toegewijden Zijn liefvalligheid proeven zonder remmingen.

Op deze manier ontwaakt *bhāva* hetzij door de beoefening van *vaidhī-bhakti* of door de praktijk van *rāga-bhakti* in toegewijden, wier hart vol is van het transcendente spel en vermaak van Bhagavān, hetgeen hen in staat stelt om de liefvalligheid van Bhagavān volgens hun respectievelijke aanleg te proeven.

De betekenis ervan is, dat de soort *bhāva*, die verschijnt door de beoefening van gereguleerde devotie (*vaidhī-bhakti*), niet erg gecondenseerd is, omdat het (1) een neiging vertoont voor toewijding uit angst om schriftuurlijke sommaties te overtreden en (2) het een vorm van liefde is, die is vermengd met kennis van de goddelijke verhevenheid van Bhagavān.

Aangezien in deze soort toegewijde dienst kennis van Śrī Bhagavāns majesteitelijkheid in het hart van de *sādhaka* aanwezig is, wordt de bezitsdrang voor Hem (*mamatā*) zwakker. Er is in het hart van de *sādhaka* een gevoel van aarzeling aanwezig en hij blijft altijd afhankelijk van de regels en regulerende principes van de geschriften. Daarom wordt Śrī Bhagavān nooit door dergelijke *vaidhī-bhakti* beheerst. De geschriften leveren amper bewijs van toegewijden, die Śrī Kṛṣṇa hebben ontmoet door *vaidhī-bhakti* te praktiseren. De *bhava*, die door deze *vaidhī-bhakti* wordt opgewekt, wordt daarom niet geaccepteerd als geconcentreerd.

Toegewijden behoren tot een van deze twee onderscheiden categorieën gebaseerd op het pad van toegewijde dienst, dat ze ondernemen. Ze zijn ofwel volgelingen van *rāga-bhakti* of van *vaidhī-*

bhakti. Deze twee typen toegewijden koesteren in hun hart verschillende soorten spirituele aspiraties.

De hartgrondige aspiratie van de toegewijde op het pad van *rāga-bhakti* is vrij van ieder spoor van verlangen naar persoonlijk geluk en bestaat geheel uit de zorg voor het geluk van Śrī Kṛṣṇa. Anderzijds prevaleert in het hart van de toegewijde op het pad van *vaidhī-bhakti* wel een verlangen naar persoonlijk geluk. De aspiratie in zijn hart mondt uit in bevrijding van wereldse ellende of het bereiken van bevrijding [van materiële vereenzelviging]. In overeenstemming met deze twee verschillende aspiraties in het hart manifesteren zich twee verschillende soorten *bhāva*. De respectievelijke toegewijden proeven deze twee *bhāvas* op verschillende wijzen.

2b ~ De categorieën van bhāva

*ghana-rasa iva rasāla-panasekṣu-drākṣādiṣu praviṣṭaḥ pṛthak pṛtharī
mādhuryavattvaṁ bhajate | te ca bhaktāḥ śānta-dāsa-sakhī-pitṛ-
preyasī-bhāvavantaḥ pañca-vidhāḥ syuḥ | tatra śānteṣu śāntir iti dāse-
ṣu pṛtir iti sakhiṣu sakhyam iti pitṛ-bhāvavatsu vātsalyam iti preyasī-
bhāvavatsu priyateti nāma-bhedam api |*

BHĀVĀNUVĀDA – Zoals geconcentreerde rasa (sap) in mango's, jackfruit, druiven, rietsuiker enzovoort binnengaat en ze een unieke smaak en zoetheid geven, zo behoren toegewijden tot vijf categorieën volgens de specialiteit van de bhāva, waarover ze beschikken: śānta (passiviteit), dāśya (dienstbaarheid), sakhya (vriendschap), vātsalya (ouderschap) of preyasī (verliefdheid).

Degenen met een gevoel van neutraliteit ervaren *śānti* (kalmte), degenen met een gevoel van toegenegen dienstbaarheid ervaren *pṛīti* (genegenheid), degenen met een gevoel van vriendschap ervaren *sakhya* (vriendschap), ouders of ouderen ervaren *vātsalya* (ouderlijke genegenheid) en de geliefde meisjes (*preyasīs*) ervaren *priyatā* (bovenzinnelijke verliefdheid).

Op deze manier wordt aan iedere *bhāva* een afzonderlijke naam toegekend.

PĪYUṢA-VARṢINĪ-VṚTTI – De *bhaktas* hebben verschillende soorten aspiratie om Śrī Kṛṣṇa te dienen, die over het algemeen in vijf typen wordt aanvaard: (1) passiviteit (*sānta*), (2) dienstbaarheid (*dāsyā*), (3) vriendschap (*sakhya*), (4) ouderlijke genegenheid (*vātsalya*) en (5) amoreuze liefde (*madhura*).

- 1) *Sānta-bhāva* (het gevoel van neutraliteit) – Toegewijden in deze categorie hebben alleen *niṣṭhā* voor de intrinsieke aard (*svarūpa*) van Bhagavān. Met andere woorden, ze aanvaarden Hem als Parabrahma (de Absolute Waarheid) en als Paramātmā (de Superziel). Daarom worden ze *sānta-bhaktas* genoemd.
- 2) *Dāsyā-bhāva* (het gevoel van dienaarschap) – Toegewijden in de tweede categorie zien Parabrahma Śrī Kṛṣṇa, die verzadigd is van zes vormen van weelde [rijkdom, kracht, roem, schoonheid, kennis en verzaking] als hun Heer. Samen met hun sterke vertrouwen in Kṛṣṇa, zoals degenen met *sānta-bhāva*, beschikken ze tevens over de specialiteit van een “meester-dienaar” relatie met Bhagavān. Ze zien Kṛṣṇa als hun transcendente meester. Hun gevoel voor Hem heet *dāsyā-bhāva*.
- 3) *Sakhya-bhāva* (het gevoel van vriendschap) – Toegewijden met de aspiratie voor deze derde soort *bhāva* zien Śrī Kṛṣṇa als hun vriend. Ze zijn verstoken van het gevoel van ontzag en eerbied, waarin men denkt, “Śrī Kṛṣṇa is mijn superieur en Hij is vereerenswaardig.” Zij beschikken reeds over de twee kwaliteiten *sānta-bhāva* en *dāsyā-bhāva*, dat wil zeggen, sterk vertrouwen in Śrī Kṛṣṇa en een natuurlijke neiging om Hem te dienen. Bovendien hebben ze een gevoel van gelijkwaardigheid aan Kṛṣṇa, dat vol diep vertrouwen is. Hun omgang met Śrī Kṛṣṇa is als die van vrienden onder elkaar. Hun gevoel wordt daarom *sakhya-bhāva* genoemd.

- 4) *Vātsalya-bhāva* (het gevoel van ouderlijke genegenheid) – Toegewijden in de vierde categorie beschouwen Śrī Kṛṣṇa als het object van hun tedere strelingen en voeding. Ze zien Hem als hun kind en hanteren een extreme bezitsdrang voor Hem. Ze beschouwen Hem als hun zoon en voeden en beschermen Hem. Bij het zien van Zijn rusteloosheid geven ze Hem soms straf of binden Hem vast. Ze beschikken zowel over de kwaliteit van sterk vertrouwen in Śrī Kṛṣṇa [zoals we zien in *sānta-bhāva*], dienstbaarheid [zoals we zien in *dāsyā-bhāva*] en ongeremde liefde verstoken van gevoelens van aarzelings, ontzag en eerbied [zoals we zien in *sakhya-bhāva*]. Ze beschikken bovendien over het gevoel, dat ze de instandhouder en voeder van Kṛṣṇa zijn, en dit gevoel domineert. Daarom wordt hun gevoel *vātsalya-bhāva* genoemd.
- 5) *Madhura-bhāva* (het gevoel van amoureuze liefde) – Toegewijden in de vijfde categorie beschikken over alle vier eigenschappen, die hierboven zijn genoemd, maar ze dienen Śrī Kṛṣṇa tevens met al hun lichaamsdelen. Ze worden daarom de dierbare lievelingen, of *kāntās*, van Śrī Kṛṣṇa genoemd. Hun gevoel wordt *madhura-bhāva* genoemd.

Er zijn dus vijf verschillende typen toegewijden gebaseerd op verschillen in devotionele sentimenten. Zoals er een toenemende mate van intensiteit in de smaak en zoetheid van druiven, suikerriet, jackfruit en mango aanwezig is, zo zijn ook de zoetheid en de inherente eigenschappen, die aanwezig zijn in *dāsyā-bhāva*, bovengeschiedt aan *sānta-bhāva*. Deze eigenschap neemt progressief toe van *dāsyā-bhāva* naar *sakhya-bhāva*, van *sakhya-bhāva* naar *vātsalya-bhāva* en tenslotte van *vātsalya-bhāva* naar *kāntā-bhāva* (*madhura-bhāva*).

De volgende vraag kan worden gesteld. “Als er in *rasas* een gradatie van proeven bestaat om te beginnen met *sānta*, zou dan niet iedereen de neiging hebben naar de meest uitmuntende *madhura-rati* te gaan en zouden alle andere *rasas* dan niet worden gezien als

waardeloos? We zien, dat iedereen de neiging heeft om naar het allerbeste object te steven.” In antwoord hierop zegt Śrīla Rūpa Gosvāmī het volgende.

*yathottaram asau svāda- / viśeṣollāsa-mayy api
ratir vāsanayā svādvī / bhāsate kāpi kasyacit*

Sri Bhakti-rasāmṛta-sindhu (2.5.38)

Ofschoon de ambrozijnen smaak van *rasa* in hogere mate wordt geproefd in *dāsya-rati* dan in *śānta-rati*, meer nog in *sakhya-rati* dan in *dāsya-rati*, nog meer in *vātsalya-rati* dan in *sakhya-rati* en nog meer in *madhura-rati* dan in *vātsalya-rati*, ontwikkelt de toegewijde een smaak voor slechts één *rati* in overeenstemming met zijn voorgaande aspiraties of indrukken.

In overeenstemming met voorgaande indrukken kan iemand worden aangetrokken tot één van de zes smaken, zoals zoet, zuur of bitter, en geen smaak hebben voor de andere. Zo kan de toegewijde een smaak ontwikkelen voor één van de gevoelens in toegewijde dienst, zoals *dāsya-bhāva*, vanwege zijn voorgaande verlangens in dit leven en door het ontvangen van de speciale genade van een grote persoonlijkheid met dezelfde *bhāva* als hijzelf.

Śrīla Jīva Gosvāmī schrijft in zijn commentaar op het bovenstaande vers, dat de smaak, die een toegewijde ervaart in het gevoel van passiviteit (*śānta*), progressief toeneemt in de gevoelens van dienstbaarheid (*dāsya*), vriendschap (*sakhya*) enzovoort, maar dat hij desondanks volgens zijn smaak affiniteit voor één bepaald gevoel ontwikkelt.

Hier kan een twijfel ontstaan. Wie bepaalt de superieuriteit of inferieuriteit van verschillende soorten *rati*? Degenen, die helemaal geen aspiratie hebben of degenen, die aspiratie hebben voor slechts één *rasa*, zijn niet in staat vast te stellen, welke *rasa* superieur en inferieur is, want ze hebben de andere *rasas* niet geproefd. Degenen met een meervoud aan aspiraties proeven allerlei *rasas* en beschik-

ken daardoor ook niet over het vermogen om dit vast te stellen. Maar degene, die totaal is verzonken in slechts één *rasa*, is wel in staat dit onderscheid te maken. De reden hiervoor is als volgt. Hoewel iemand geen andere *rasas* kan hebben geproefd, kan hij desondanks de kenmerken van een andere *rasa* begrijpen door de onderscheidende kenmerken ervan met die van zichzelf te vergelijken. Hierdoor kan hij erachter komen, welke factoren die *rasa* voeden of hinderen.

Śrī Uddhava bijvoorbeeld is een toegewijde, die beschikt over *dāsyā-rasa* vermengd met *sakhyā-rasa*. Omdat zijn gevoel van dienaarschap sterker is, kent men hem als een *dāsyā-bhakta*. Hij was verzonken in zijn eigen *rasa* en was getuige van de overvloedige, buitengewoon spirituele emoties van de prachtige meisjes van Vraja in *madhura-rati*. Hij kreeg in de gaten, dat hun gehechtheid de hoogste was en daarom bad hij om in Vṛndāvana als een blad gras of een struik te worden geboren, zodat hij een stofdeeltje van hun voeten kon bemachtigen. Dit is beschreven in *Śrīmad-Bhāgavatam* (10.47).

Dus de verschillende soorten *rati* of gehechtheid zijn verschillende namen gegeven. In de toegewijden met een neutraal gevoel is *sānta-rati*, in de dienaren van Kṛṣṇa is *prīti-rati* [*dāsyā-rati*], in de vrienden van Kṛṣṇa is *sakhyā-rati*, in de ouders van Kṛṣṇa is *vātsalyā-rati* en in de minnaressen van Kṛṣṇa is *priyatā-rati* [*madhura-rati*] aanwezig.

2c ~ Transformatie van bhāva in sthāyī-bhāva en rasa

punāś cāyaṁ sva-śaktair āvirbhāvitair vibhāvānubhāva-vyabhicāribhir ātmeva rājeva vā prakṛtibhir udbhūtaisvaryaḥ sthāyīti nāmnā vaiśiṣṭyaṁ tair militaḥ sānta iti dāsyam iti sakhyam iti vātsalyam iti ujjvala iti labdha-vibhedo raso bhavati |

BHĀVĀNUVĀDA – Verder krijgen deze vijf *bhāvas* op basis van hun respectievelijke vermogens *vibhāva*, *anubhāva*, *sāttvika-bhāva* en *vyabhicārī-bhāva* als hun thema's samen met de rijkdommen, die

ermee gepaard gaan. Deze vijf *bhāvas* worden dan koningen genaamd *sthāyī-bhāvas* (permanente emoties). Vergezeld van hun respectievelijke thema's, zoals *vibhāva*, transformeren deze *sthāyī-bhāvas* met hun onderscheidende specialiteiten in de volgende vijf *rasas*: (1) *śānta-rasa*, (2) *dāsyā-rasa*, (3) *sakhyā-rasa*, (4) *vātsalyā-rasa* en (5) *ujjvalā-rasa*.

PĪYUṢA-VARṢINĪ-VṚTTI – Hier beschrijft Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura de manier, waarop transcendente gehechtheid aan Śrī Kṛṣṇa (*śrī kṛṣṇa-rati*) in *rasa* transformeert. De hiervoor genoemde vijf soorten *rati* – namelijk, *śānta-rati*, *prīti-rati*, *sakhyā-rati*, *vātsalyā-rati* en *priyatā-rati* – treden op als onafhankelijke monarchen. Door middel van hun eigen respectievelijke vermogens vermengen ze zich met hun onderdanen – namelijk *vibhāvas* [die *rati*, de inherente relatie met Kṛṣṇa, stimuleren en op die manier veroorzaken, dat *rati* kan worden geproefd], *anubhāvas* [zichtbare symptomen, die de spirituele emoties van het hart illustreren], *sāttvika-bhāvas* [symptomen van spirituele extase uitsluitend voortkomend uit *viśuddha-sattva*] en *sañcāri-bhāvas* of *vyabhicāri-bhāvas* [innerlijke emoties van voorbijgaande aard, die als golven uit de oceaan van de *sthāyī-bhāva* oprijzen, hem versterken en dan weer terugvallen in de oceaan van *sthāyī-bhāva*] – en transformeren zich achtereenvolgens in de volgende vijf *rasas*: (1) *śānta-rasa*, (2) *dāsyā-rasa*, (3) *sakhyā-rasa*, (4) *vātsalyā-rasa* en (5) *ujjvalā-rasa*.

*aviruddhān viruddhāṁś ca / bhāvān yo vaśatām nayan
su-rājeva virājeta / sa sthāyī bhāva ucyate*

Sri Bhakti-rasāmṛta-sindhu (2.5.1)

De specifieke *bhāva*, die straalt als de beste der koningen, die vergelijkbare emoties (*aviruddha*), zoals lachen, en onvergelijkbare emoties (*viruddha*), zoals woede enzovoort, onder controle houdt, wordt *sthāyī-bhāva* genoemd.

sthāyī-bhāvo 'tra sa proktaḥ / śrī-kṛṣṇa-viṣayā ratih

Sri Bhakti-rasāmṛta-sindhu (2.5.2)

Alleen de gehechtheid, die Śrī Kṛṣṇa als enig object kent, wordt *sthāyī-bhāva* (permanente extase) genoemd.

*vibhāvair anubhāvaiś ca / sāttvikair vyabhicāribhiḥ
svādyatvaṁ hṛdi bhaktānām / ānītā sravaṇādibhiḥ
eṣā kṛṣṇa-rati-sthāyī- / bhāvo bhakti-raso bhavet*

Sri Bhakti-rasāmṛta-sindhu (2.1.5)

Wanneer de toegewijde, die zich in het stadium van *kṛṣṇa-rati* bevindt, de onderdelen van toegewijde dienst zoals horen praktiseert, vermengt de *sthāyī-bhāva* in zijn hart zich met (1) *vibhāvas*, (2) *anubhāvas*, (3) *sāttvika-bhāvas* en (4) *sañcāri-bhāvas* of *vyabhicāri-bhāvas*. De resulterende smaak, die hij in zijn hart ervaart, heet *bhakti-rasa*. Dus deze *kṛṣṇa-rati*, die ook wordt gekend als *sthāyī-bhāva*, wordt *bhakti-rasa*.

In het geleidelijke rijpingsproces van deze *rati* krijgt ze verschillende namen, zoals *prema*, *sneha*, *māna*, *praṇaya*, *rāga*, *anurāga* en *mahābhāva*. Deze zijn allemaal de *sthāyī-bhāva* van *kṛṣṇa-bhakti-rasa*. Wanneer de *sthāyī-bhāva* zich vermengt met *vibhāva* en andere ingrediënten van *rasa*, creëert deze *bhakti-rasa*, een zeer verbazingwekkende, smaakvolle staat. Śrīman Mahāprabhu heeft in zijn onderricht aan Śrīla Rūpa Gosvāmī gezegd,

*sādhana-bhakti haite haya 'rati'ra udaya
rati gādha haile tāra 'prema' nāma kaya*

*prema vṛddhi-krame nāma—sneha, mām, praṇaya
rāga, anurāga, bhāva, mahābhāva haya*

*jaiche bīja, ikṣu-rasa, guḍa, khaṇḍa-sāra
sarkarā, sitā-michari, uttama-michari āra*

*ei saba kṛṣṇa-bhakti-rase sthāyī-bhāva
sthāyī-bhāve mile jadi vibhāva, anubhāva*

*sāttvika-vyabhicārī-bhāvera milane
kṛṣṇa-bhakti-rasa hay amṛta āsvādane*

*jaiche dadhi, sitā, gṛṭa, marīca, karpūra
milane 'rasālā' haya amṛta madhura*

Śrī Caitanya-caritāmṛta (Madhya-līlā 19.177-82)

In iemand, die zich met *sādhana-bhakti* gaat bezighouden, ontwaakt extatische toewijding (*rati*) aan Śrī Kṛṣṇa. Wanneer *rati* zich condenseert, wordt dit *prema* genoemd. Wanneer *prema* opzwellt, krijgen de achtereenvolgende stadia de naam *sneha*, *māna*, *praṇaya*, *rāga*, *anurāga*, *bhāva* en *mahābhāva*. Deze geleidelijke ontwikkeling van *prema* kan worden vergeleken met verschillende staten van suiker. Het zaad van suikerriet wordt een rietsuikerstengel, dan rietsuikerstroop, dan vloeibare melasse, dan vaste melasse, dan kristalsuiker, dan losse kandij, dan blokandij en tenslotte medicinale kandij. Op dezelfde manier vormen al deze staten van *prema* de permanente gevoelens (*sthāyī-bhāvas*) van *kṛṣṇa-bhakti-rasa*, die zo smaakvol worden als nectar, wanneer deze *sthāyī-bhāvas* zich vermengen met *vibhāva*, *anubhāva* en andere ingrediënten van *rasa*. Het kan worden vergeleken met het mengen van yoghurt, kandij, ghee, zwarte peper en kamfer om een drankje te maken, dat zo zoet is als honing.

Vibhāva [waarin *rati* wordt geproefd en die veroorzaakt, dat *rati* wordt geproefd] bestaat in twee soorten: (1) *ālambana* [de ondersteuning of basis van *rati*, de eeuwige stemming] en (2) *uddīpana* [een stimulant voor herinnering].

Ālambana bestaat ook uit twee soorten: (1) *viśaya-ālambana* (het object van liefde) en (2) *āśraya-ālambana* (het reservoir van liefde).

Śrī Kṛṣṇa Zelf is de *viśaya-ālambana* van *bhakti-rasa*, want de *bhakti* in het hart van de toegewijde wordt in gang gezet, omdat Śrī Kṛṣṇa het object van die *bhakti* is. En de toegewijde is de *āśraya-ālambana*, omdat de toegewijde de standplaats van *bhakti* is.

Wanneer Śrī Kṛṣṇa genegenheid voor een toegewijde toont, wordt Hij de *āśraya-ālambana* van de *rati* van de toegewijde en de toegewijde wordt de *viśaya-ālambana*.

Het fluitspel, de wolken en de pauwenveer zijn *uddipana-vibhāva*, want ze stimuleren *kṛṣṇa-rati*. Dansen (*nṛtya*), over de grond rollen (*viluṅṭhana*), zingen (*gāna*) en harop huilen (*krośana*) zijn *anubhāvas*, die gevoelens in het hart onthullen.

De *aṣṭa-sāttvika-bhāvas*, zoals het vergieten van tranen en kippenvel, zijn ook *anubhāvas*. Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura heeft hier niet de namen van de verscheidene *sāttvika-bhāvas* genoemd, maar de samenstellers van diverse *rasa-sāstras* hebben deze extasen wel afzonderlijk gecategoriseerd en ze *sāttvika-bhāvas* genoemd. Ze hebben dat gedaan, omdat de groep *anubhāvas*, zoals dansen en over de grond rollen, zich intentioneel manifesteren, terwijl tranen en kippenvel enzovoort zich onbedoeld manifesteren, wanneer emoties het hart overweldigen. Alle *bhāvas*, die voortkomen uit *sattva* (zuiver bewustzijn) heten *sāttvika-bhāvas*.

Hoewel acties, zoals dansen, voortvloeien uit *sattva*, worden ze niet beschouwd als *sāttvika-bhāvas*, omdat ze door intelligentie worden aangezet. Aan de grond genageld staan enzovoort manifesteert zich echter uit zichzelf en wordt daardoor tot de *sāttvika-bhāvas* gerekend. Maar door acties, zoals dansen, wel onder de *sāttvika-bhāvas* te rekenen resulteert niet in de fout van *ati-vyāpti* (het ongewaarborgd oprekken van een definitie of principe).

Drieëndertig symptomen – jubelen, onthechting enzovoort – worden *sañcāri-* of *vyabhicāri-bhāvas* genoemd. Ze worden *sañcāri-bhāvas* genoemd, omdat ze het momentum van de *sthāyī-bhāva* bekrachtigen. Deze *sañcāri-bhāvas* manifesteren zich als golven in de nectaroceaan van *sthāyī-bhāva*. Ze laten die oceaan van *rasa* aanzwellen en er tenslotte in terugvallen. De *sthāyī-bhāva* of *kṛṣṇa-rati* wordt alleen *rasa*, wanneer deze zich vermengt met de vier verschillende ingrediënten, zoals *vibhāva* en *anubhāva*.

Het is niet waar, dat iemand in staat is *rasa* te proeven, wanneer *rati* in zijn hart ontwaakt. Het vermogen om *rasa* te ervaren is af-

hankelijk van indrukken uit voorgaande levens. In *Sri Bhakti-rasāmṛta-sindhu* (2.1.6) wordt gezegd,

*prāktany ādhunikī cāsti / yasya sad-bhakti-vāsanā
eṣa bhakti-rasāsvādas / tasyaiva hṛdi jāyate*

Alleen toegewijden, die in vele voorgaande levens en in dit leven zui-
vere devotie hebben gewenst, kunnen de smaak van toewijding (*bhak-
ti-rasa*) in hun hart proeven.

Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura heeft in zijn commentaar op
dit vers het volgende geschreven.

*prāktanī vāsanā tu raty-āsvāde ‘vaśyam apekṣitā, ataeva ekasminn
eva janmani daivān niraparādhai guru-pādāśrayaṇādibhir janais
tasminn eva janmani ratau jātāyām api tasyaḥ āsvādaḥ kintu janmān-
tara iti bodhyam |*

Het bestaan van *rati* wijst inderdaad op de aanwezigheid van een re-
cente aspiratie voor *bhakti*. *Rati* is echter ook afhankelijk van levens
lang *bhakti* wensen, voordat deze in *rasa* transformeert. Dan pas
wordt het mogelijk te proeven. Als iemand, die vrij is van overtredin-
gen en zich met *bhajana* bezighoudt door volkomen toevlucht te ne-
men tot de lotusvoeten van *śrī guru*, in dit leven *rati* bereikt, dient te
worden begrepen, dat hij pas in een toekomstig leven in staat is om
rasa te proeven.

Śrīla Rūpa Gosvāmī heeft de *sādhana* beschreven, die leidt tot de
ontwikkeling van *rasa*, de factoren, die het ontwaken van *rasa* bij-
staan en de methode om *rasa* te ontwikkelen.

*bhakti-nirdhūta-doṣāṇām / prasannojjvala-cetasām
śrī-bhāgavata-raktānām / rasikā-saṅga-raṅgiṇām*

*jīvani-bhūta-govinda- / pāda-bhakti-sukha-śriyām
premāntaraṅga-bhūtāni / kṛtyāny evānutiṣṭhatām*

*bhaktānām hṛdi rājanū / saṁskāra-yugalojjvalā
ratir ānanda-rūpaiva / nīyamānā tu rasyatām*

*kṛṣṇādibhir vibhāvādyair / gatair anubhavādhvani
prauḍhānanda-camatkāra- / kāṣṭhām āpadyate parām*

Sri Bhakti-rasāmṛta-sindhu (2.1.7-10)

Degenen, die onder invloed van *bhakti* hun ongunstige elementen volkomen hebben uitgewist; wier hart daardoor vol vreugde (bekwaam voor *suddha-sattva*) en stralend (volop verrijkt met kennis) is geworden; die altijd diep gehecht zijn aan *Śrīmad-Bhāgavatam*; die doorlopend verheugd zijn met de associatie van *rasika-bhaktas*; die het geluk koesteren om toegewijde dienst aan de lotusvoeten van Śrī Govinda te verlenen, die hen zo dierbaar is als hun eigen leven; die altijd verzonken blijven in de vertrouwelijke *sādhana* van het ontwikkelen van *prema*, zoals *śravaṇa*, *kīrtana* en *smaraṇa*; en wier hart straalt van verlangen naar *bhakti* uit hun voorgaande levens en uit hun huidige leven – voor hen combineert de zegen van *rati* zich met de rechtstreekse ervaring van de combinatie van *vibhāva*, *anubhāva* enzovoort en wordt uiterst smaakvol, waardoor ze het hoogtepunt van gecondenseerde zegen krijgen.

2d ~ Vrajendra-nandana Śrī Kṛṣṇa is het fundament van alle rasas

yo hi “raso vai saḥ” “rasam hy evāyam labdhvānandi bhavati” iti śruty-ābhindhīyate | ayam anyatrāvātāre ‘vatāriṇi vā sambhavann api svayam sampūrtimānam tatra tatrālabhamāno vrajendra-nandana eva svakāṣṭhām labhate | nāda-nadī-taḍāgādiṣu sambhavann api yat-hā samudra eva jala-nidhitvam | yo hi bhāvasya prathama-pariṇatāv eva utpadyamāna eva premaṇi mūrta eva rasaḥ sāksād eva tadvatā bhaktenānubhūyata iti || 2 ||

iti mādihurya-kādambinyām paramānanda-niṣyandini nāmā saptamy amṛta-vṛṣṭiḥ || 7 ||

BHĀVĀNUVĀDA – Ook de Śruti’s (*Taittirīya Upaniṣad 2.7.1*) hebben verklaard, “De Oorspronkelijke Persoonlijkheid Gods (Svayam

Bhagavān) is de belichaming van de nectar van alle transcendentale rasas. Het levend wezen krijgt waar geluk door Hem te verkrijgen.”

Water is aanwezig in beken, rivieren en meren. Niettemin vormt de oceaan het grootste waterreservoir. Op dezelfde manier bereikt *rasa* in andere manifestaties van Śrī Bhagavān [Matsya, Kūrma enzovoort] en in de bron van dergelijke manifestaties geen complete perfectie, ook al beschikken Ze wel over *rasa*. *Rasa* bereikt alleen perfectie in de persoonlijkheid van Vrajendra-nandana Śrī Kṛṣṇa, de bron der bronnen van incarnaties. Diezelfde Svayam Bhagavān, Śrī Vrajendra-nandana, manifesteert Zich in het hart van de *sādhaka* in het allereerste stadium van de transformatie van *bhāva*. In de staat van *prema* echter wordt Śrī Vrajendra-nandana door toegewijden die *rasika* zijn (deskundig in het proeven van transcendentale *rasa*) ten volle gerealiseerd als de directe belichaming van alle *rasas*.

ALDUS EINDIGT DE BHĀVĀNUVĀDA VAN
DE ZEVENDE NECTARREGEN
GENAAMD PARAMĀNANDA-NIṢYANDINĪ
(“DE STROOM VAN GODDELIJKE VERVOERING”)

PĪYŪṢA-VARṢINĪ-VṚTTI – De Śruti’s, die de natuur (*svarūpa*) van Bhagavān presenteren, hebben Hem met de volgende aforismen verklaard de complete belichaming van *rasa* te zijn, “*raso vai saḥ* – de Allerhoogste Absolute Waarheid is het reservoir van *rasa*” (*Taittirīya Upaniṣad* 2.7.1), “*prajñānānandam brahma* – de Allerhoogste Persoonlijkheid Gods is vol kennis en zegen” en “*ānando brahmeti vyajānāt* – de Allerhoogste Persoonlijkheid Gods bestaat uit transcendentale zegen” (*Taittirīya Upaniṣad* 3.6.1).

Op dezelfde wijze moedigen die Śruti’s de levende wezens, die vol ijver naar die zegen verlangen, aan door te verklaren, “*rasaṁ hi evāyaṁ labdhvānandī bhavati* – de Allerhoogste Absolute Waarheid

(*para-tattva*) is eenvoudig *rasa*. Bij het bereiken van die *rasa* krijgt het levend wezen zegen” (*Taittirīya Upaniṣad* 2.7.1).

Hoewel alle gedaanten van Bhagavān van nature vol *rasa* zijn, vertoont desondanks geen andere gedaante behalve Svayam Bhagavān, Vrajendra-nandana Śrī Kṛṣṇa, de complete manifestatie van *rasa*. Sommige incarnaties vertonen een deelmanifestatie van een bepaalde *rasa*, maar Śrī Kṛṣṇa is de belichaming van alle *rasas* (*akhila-rasāmṛta-mūrti*). Daarom vinden alle *rasas* in Hem in alle opzichten hun volkomenheid.

Water is aanwezig in beken, rivieren en meren, maar de oceaan is de oorspronkelijke berging van al het water. Op dezelfde manier is Śrī Kṛṣṇa de oorspronkelijke toevlucht van de totaliteit van alle *rasas*, ook al is in alle andere manifestaties van Bhagavān *rasa* aanwezig. Hij is de personificatie van *rasa*. Alle *rasika-bhaktas* realiseren Hem als *rasa* in eigen persoon. In iedere *rasa*, waarin men Hem vereert, zal men zich realiseren, dat Hij de belichaming van die *rasa* is. Śrīla Bilvamaṅgala Ṭhākura, die Bhagavān vereerde in de zoete smaak van amoureuze liefde, heeft gezegd, “*śṛṅgāra-rasa sāra sarvasvam* – Śrī Kṛṣṇa is het begin en het eind van bovenzinnelijke amoureuze liefde (*śṛṅgāra-rasa*).”

ALDUS EINDIGT DE PIYŪṢA-VARṢIṆĪ-VṚTTI OP
DE ZEVENDE NECTARREGEN
GENAAMD PARAMĀNANDA-NIṢYANDINĪ
 (“DE STROOM VAN GODDELIJKE VERVOERING”)

Achtste Nectarregen

Absolute vervulling van de
hunkering van de ziel

Prema-bhakti

Tekst 1

1a ~ Transformatie van de bloem van bhāva in de vrucht van prema

atha tasyā eva bhakti-kalpa-vallyāḥ sādhanābhikhye ye pūrvam dve patrike lakṣite idānīm tato 'ticikkaṇāni tādr̥ṣa-śravaṇa-kīrtanādīmayāni bhāva-kusuma-saṁlagnāni anubhāvābhidhānāni bahūni patrāṇi sahasaivāvirbhūya kṣaṇe kṣaṇe dyotayanti yāny eva bhāva-kusumaṁ pariṇāmaṁ prāpayya punas tadaiva premābhidhāna-phalatvam ānayanti | kiṁ ca āścarya-caryeṣāṁ bhakti-kalpa-vallī yasyāḥ patra-stavaka-puṣpa-phalāni prāpta-pariṇatīny api svasvarūpam atyajanty eva nava-navāny eva sahaiva sarvāṇi vibhrājante

BHĀVĀNUVĀDA – De eerste twee blaadjes van sādhana-bhakti, die aan de wensvervullende rank van devotie (bhakti-kalpa-latā) zichtbaar werden, zijn reeds eerder beschreven. Nu verschijnen er aan deze klimrank plotseling veel bladeren genaamd anubhāvas – die veel gladder en zachter zijn dan de eerste twee, maar die evenals de eerste ook zijn samengesteld uit śravaṇa, kīrtana enzovoort – die vastzitten aan de bloem van bhāva. Ieder moment breiden deze bladeren van anubhāva de grote schoonheid van deze rank uit en maken, dat de bloemen van bhāva tot hun uiterste potentieel in bloei gaan staan en de vrucht van prema gaan dragen. De aard van deze wensvervullende rank van bhakti is zo verbijsterend, dat ze hun oorspronkelijke vorm niet verliezen, wanneer de bladeren [sādhana-bhakti], de trossen met knoppen [āśakti], de bloemen [bhāva] en de vrucht [prema] tot rijping komen, maar gezamenlijk op telkens nieuwe manieren blijven stralen.

PĪYŪṢA-VARṢIṆĪ-VṚTTI – In deze Achtste Nectarregen beschrijft Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura uitvoerig de symptomen van

prema en zijn *anubhāvas*. Wanneer *bhāva* of *rati* het hart diepgaand heeft doen smelten met het verlangen om Bhagavān te krijgen (*bhagavat-prāpty-abhilāṣa*), met het verlangen datgene te doen, dat gunstig is voor Bhagavān (*ānukūlya-abhilāṣa*) en met het verlangen om diepe genegenheid voor Bhagavān te koesteren (*sauhāradya-abhilāṣa*), zoals aangegeven in de Zevende Nectarregen, neemt *rati* toe tot de uiterste grens van extase en zegent de toegewijde met een sterk bezitsgevoel (*mamatā*) voor zijn vererenswaardige Heer. Geleerden refereren aan dit stadium van *bhāva* als *prema*. Het volgende vers brengt dit tot uitdrukking.

samyai-masṛṇita-svānto / mamatvātīśayāṅkitaḥ
bhāvaḥ sa eva sāndrātmā / budhaiḥ premā nigadyate

Sri Bhakti-rasāmṛta-sindhu (1.4.1)

Het verschil tussen *bhāva* en *prema* is, dat *bhāva* het hart verzacht en *prema* het absoluut verzacht. *Bhāva* omvat het hoogtepunt van *ruci*, maar *prema* omvat een extreem gevoel van bezit. De intrinsieke eigenschap van *prema* is de condensatie van extase (*sāndrātmakatva*). Een smeltend hart (*snigdhatā*) en het gevoel van bezit (*mamatā*) zijn marginale kenmerken van *prema*. Nadat Śrīla Rūpa Gosvāmī het bovenstaande vers heeft gepresenteerd, citeert hij als bewijs ervoor het volgende vers uit *Śrī Nārada-pañcarātra*,

ananya-mamatā viṣṇau / mamatā prema-saṅgatā
bhakti ity ucyate bhīṣma- / prahlādoddhava-nāradaih

Mahājanas zoals Bhiṣma, Prahlāda, Uddhava en Nārada zien *prema* als iets, waarbij men het gevoel van bezit voor lichaam, huishouden en andere zintuigobjecten opgeeft en in plaats daarvan een bezitsdrang ontwikkelt voor alles, dat aan Śrī Viṣṇu is gerelateerd.

Een *sādhaka* wordt alleen in het stadium van *prema* als perfect (*siddha*) beschouwd. *Sri Bhakti-rasāmṛta-sindhu* (2.1.280) vermeldt de symptomen van een geperfectioneerde toegewijde als volgt.

avijñātākhila-kleśāḥ / sadā kṛṣṇāśrita-kriyāḥ
siddhāḥ syuḥ santata-prema- / saukhyāsvāda-parāyaṇāḥ

Iemand, die volkomen vrij is van alle soorten ellende en altijd is verzonken in activiteiten in relatie tot Śrī Kṛṣṇa, waarbij hij onophoudelijk het geluk van *prema* proeft, is een geperfectioneerde toegewijde.

Op dit niveau heeft de toegewijde een enorm grote smaak voor het horen en spreken van *hari-kathā*. Bovendien ervaart hij de vertellingen van Śrī Hari als telkens nieuw, zoals een wellustige man het altijd leuk vindt om over een charmante vrouw te praten. *Śrīmad-Bhāgavatam* (10.13.2) zegt het volgende.

satām ayaṁ sāra-bhṛtām nisargo
yad-artha-vāṇī-śruti-cetasām api
prati-kṣaṇaṁ navya-vad acyutasya yat
striyā viṭānām iva sāhu vārtā

Het karakter van de kroonjuwelen van toegewijden, die overal de essentie weten uit te halen, bestaat eruit, dat ze hun woorden, hun gehoor en hun hart aan Śrī Kṛṣṇa hebben gewijd. Ze ervaren onderwerpen over Hem als telkens nieuw, zoals een man graag keer op keer over de vrouwen praat.

Hieraan voorafgaand beschreef de Tweede Nectarregen de eerste twee blaadjes van de transcendente wensrank van *bhakti* in het stadium *sādhana-bhakti: kleśa-ghnī* (verlichting van materiële stress) en *śubha-dā* (het geschenk van alle voorspoed). Na het stadium van *anartha-nivṛti* in het stadium van *āsakti* begint de klimrank trossen knoppen te produceren en in het stadium van *rati* begint de bloem van *bhāva* te bloeien. Nu, in het stadium van *prema* bloeien *śravaṇa*, *kīrtana* enzovoort met honderden en duizenden zachte, gladde blaaderen – *anubhāvas* – zoals tranen, kippenvel, lachbuien, huilbuien en danspartijen. Ze omringen onmiddellijk de bloem van *bhāva*, die zich dan transformeert en de vrucht van *prema* produceert. Deze

bladeren en bloemen maken de wensrank van *bhakti* buitengewoon mooi.

De essentie van dit alles is als volgt. In de mate, waarin een *sādhaka* op het pad van *jñāna*, *yoga* enzovoort perfectie nadert, nemen zijn pogingen af. Dit komt, omdat op die paden het stadium van beoefening (*sādhana*) en het stadium van perfectie (*siddhi*) twee totaal verschillende dingen zijn. In het geval van *bhakti* daarentegen zijn ze niet verschillend; ze zijn hetzelfde. Het enige verschil is, dat in het stadium van *sādhana* de zegen van de toegewijde dun is, terwijl deze in het stadium van perfectie zeer geconcentreerd is. Daarom neemt op het pad van *bhakti-sādhana*, wanneer de *sādhaka* het stadium van *prema* nadert, zijn *bhajana* in de vorm van horen en chanten juist toe. In het stadium van *prema* worden *śravaṇa*, *kīrtana* enzovoort zijn ziel en zaligheid en de uitvoering van deze *aṅgas* van *bhakti* wordt op gratieuze wijze opgesierd met diverse extatische transformaties. De vrucht van de klimrank van *bhakti – prema* – die de wezenlijke functie van het pleziergevend vermogen van Bhagavān vormt, is uitermate smakelijk en zoet. In vergelijking met de goddelijke zoetheid en de dronkenmakende eigenschap van *prema* zijn de vier wereldse doelstellingen van het menselijk leven – religieusiteit, rijkdom, lustbevrediging en bevrijding – uitermate triviaal.

Hoewel deze *prema* zelf het oorspronkelijk te proeven object is, laat deze de *premi-bhakta* niettemin de meest verbazingwekkende bekoring (*mādhurī*) van Śrī Kṛṣṇa proeven en schenkt hem daarmee blijvende vervulling; het plezier van de dienstverlening aan Śrī Kṛṣṇa. Śrīman Mahāprabhu heeft gezegd,

*pañcam-puruṣārtha sei prema-mahā-dhana
kṛṣṇera mādhurya-rasa karāy āsvādana*

*premā haite kṛṣṇa haya nija bhakta-vaśa
premā haite pāya kṛṣṇer sevā-sukha-rasa*

Śrī Caitanya-caritāmṛta (Ādi-līlā 7.144-45)

Het vijfde en hoogste doel van het menselijk leven, *kṛṣṇa-prema*, is de grootste rijkdom, waarin men verrukt raakt van Kṛṣṇa's betoverende lieflijkheid. *Prema* maakt, dat Śrī Kṛṣṇa door Zijn toegewijde wordt beheerst en door *prema* krijgt men het ambrozijnen geluk van dienstverlening aan Hem.

1b ~ Prema transformeert de materiële neigingen van het hart van de toegewijde in spirituele extase

tataś cāsyā bhakta-janasyātmātmīya-gr̥ha-vittādiṣu śata-sahasraśo bhavatyō yāś citta-vṛttayo mamatā-rajjubhis teṣu teṣu nibaddhā eva pūrvam āsan tā eva citta-vṛttīḥ sarvā eva tatas tato 'vahelayaivonmocya sva-śaktyā māyikīr api tā mahā-rasa-kūpa-spr̥ṣyamāna-padārthamātrāṇiva sākāra-cid-ānanda-jyotirmayī-kṛtya tābhir eva mamatābhiḥ sarvābhis tatas tato vicitābhiḥ sva-śaktyaiva tathābhūti-kṛtābhiḥ śrī-bhagavad-rūpa-nāma-guṇa-mādhuryeṣu yo nibadhnāti so 'yaṁ prema-mahā-kiraṇa-māliva udayiṣyamāṇa eva nikhīla-puruṣārtha-nakṣatra-maṇḍaliḥ sahasaiva vilāpayati |

BHĀVĀNUVĀDA – Daarna wordt de tendens van het hart van de toegewijde, dat voorheen op honderdduizenden manieren met het koord van bezitsdrang voor zijn lichaam, lichamelijke relaties, huis, rijkdom enzovoort gebonden was, als gevolg van *prema* gemakkelijk van zijn wereldse gehechtheden vrij gemaakt. En zoals ieder voorwerp, dat in een grote bron van nectar wordt ondergedompeld en van die nectar verzadigd raakt, worden deze tendensen, ofschoon ze materieel zijn, door de kracht van *prema* getransformeerd in een stralende, gecondenseerde, spirituele extase (*cid-ānanda*).

Dus met diezelfde bezitsdrang bindt *prema* de neiging van het hart van de toegewijde aan de betoverende bekoring van de namen, gedaanten en eigenschappen van Śrī Bhagavān. Dit is *prema*. *Prema* ontwaakt als een grote zon en laat onmiddellijk de diverse doelstellingen van het menselijk leven als sterren verdwijnen.

PĪYŪṢA-VARṢINĪ-VṚTTI – In het stadium van *sādhana* is de tendens van het hart (*citta-vṛtti*) van de toegewijde in honderduizend richtingen gefragmenteerd en wordt onafgebroken geketend met de koorden van bezitsdrang aan zijn lichaam en aan alles, dat met zijn lichaam te maken heeft, zoals huis, rijkdom enzovoort. *Prema* echter maakt de *sādhaka* gemakkelijk vrij van zijn geneigdheid naar dergelijke materiële objecten. Met de beroering van de *rasa* van spirituele extase transformeert *prema* de materiële geneigdheid van het hart van de *sādhaka* met die extase en dompelt het geheel onder in de lieflijkheid van de namen, gedaanten, eigenschappen en het spel van Śrī Bhagavān.

Het is niet zo eenvoudig om kwikzilver met zwavelpoeder te mengen. Ze vermengen zich pas goed, als ze keer op keer krachtig tegen elkaar worden gewreven. Op dezelfde manier gaat *bhakti* niet [onmiddellijk] een verbinding aan of wordt gemakkelijk een amalgaam met de neigingen van het hart van de *sādhaka*, die nog niet over *rati* beschikt, ondanks dat de tendens tot *bhakti* in de vorm van *śravaṇa* en *kīrtana* enzovoort wel de poorten van zijn zintuigen binnengaat. Iemand, die constant *bhajana* gekenmerkt door *śravaṇa*, *kīrtana* enzovoort uitvoert, ontwikkelt zich via de stadia van *anart-ha-nivṛtti*, *niṣṭhā*, *ruci* en *āsakti*, waarna *bhakti* geleidelijk één wordt met de neiging van zijn hart.

Zolang deze diepe integratie niet plaats heeft, blijft het hart geneigd tot materiële gehechtheid, afgunst en andere materiële onvolmaaktheden. Pas na het bereiken van het platform van *rati* wordt de materialistische aard van het hart teniet gedaan en wordt het hart transcendent. Het amalgaam van kwikzilver en zwavel heet mercurius sulfuricus en het amalgaam van *bhakti* en het hart heet *prema*. In het stadium van *prema* lijkt de neiging van het hart van de *sādhaka* op dat van een honingbij, die wordt overweldigd door het proeven van de honing van de lotusnamen, gedaante, eigenschappen en het spel van Śrī Kṛṣṇa.

Als deze zelfstralende *prema* als een grote zon aan de hemel van het hart van de *sādhaka* oprijst, laat *prema* de sterrenconstellatie van wereldse doelstellingen van het menselijk leven – *dharma*, *artha*, *kāma* en *mokṣa* – onmiddellijk verdwijnen. Het enige verlangen in het hart van de *premi-bhakta* is Bhagavān dienst verlenen zonder het minste of geringste spoor van lustbevreddiging, bevrijding of mystieke perfectie.

1c ~ De vrucht *prema*: gecondenseerd plezier (*sāndrānanda-viśeṣātmā*) en het vermogen om Kṛṣṇa aan te trekken (*kṛṣṇākarsinī*)

phala-bhūtasyāsa yaḥ svādhyamāno rasaḥ sa sāndrānanda-viśeṣātmā rasaya parama-pauṣṭikī śaktiḥ śrī-kṛṣṇākarsinīty ucyate | yasminn āsvādayitum ārabhyamāṇa eva vighnān na gaṇayatīti kiṃ vaktavyam | mahā-sūro bhaṭa iva mahā-dhana-grdhnur atyāveṣa-lupta-vicāras taskara iva svātmānam api nāvekṣate |

BHĀVĀNUVĀDA – De smaakvolle *rasa* van de vrucht *prema* is *sāndrānanda-viśeṣātmā* (gecondenseerd overtreffend plezier). En het hoogst voedende vermogen van deze *rasa* heet *kṛṣṇākarsinī* (in staat zijn om Śrī Kṛṣṇa aan te trekken). Een toegewijde, die van deze *rasa* in verrukking begint te raken, wordt er onmiddellijk dronken van en is niet langer bezorgd om een of ander obstakel tegen te komen. Wat valt er nog meer te zeggen? In deze conditie verliest hij al het gevoel van zichzelf, zoals een moedige strijder in de strijd volkomen geabsorbeerd raakt of een dief, die in beslag wordt genomen door zijn honger om een grote kraak te zetten en al zijn onderscheidingsvermogen en aarzeling verliest.

PĪYŪṢA-VARṢINĪ-VṚTTI – *Prema-bhakti* heeft twee eigenschappen: de intrinsieke natuur, die bestaat uit gecondenseerde zegen - *sāndrānanda-viśeṣātmā* – en het aantrekken van Kṛṣṇa – *śrī kṛṣṇākarsinī*.

Met betrekking tot de eerste eigenschap, *sāndrānanda-viśeṣātmā*, zegt *Sri Bhakti-rasāmṛta-sindhu* (1.1.38) het volgende,

*brahmānando bhaved eṣa / cet parārdha-guṇī-kṛtaḥ
naity bhakti-sukhāmbhodheḥ / paramāṇu-tulām api*

De zegen van het opgaan in het vormloze aspect van de Absolute Waarheid, die wordt bereikt na een doortastende meditatie (*samādhi*) gedurende meer dan vijftig jaar van de levensduur van Brahmā, weegt niet op tegen slechts één druppel uit de oceaan van de zegen van toegewijde dienst.

Śrīla Jīva Gosvāmī heeft als volgt commentaar op dit vers gegeven, “*parārdha-kāla samādhinā samudītaṁ tat-sukham apīty arthaḥ* – de woorden *parārdha-kāla* wijzen op de zegen, die verschijnt uit een *samādhi* van vijftig jaar [gelijk aan 155.520 miljard aardse jaren] van de levensduur van Brahmā (een *parārdha*).”

Śrīla Jīva Gosvāmīpāda voorziet in bewijsmateriaal voor deze uitspraak met een citaat uit *Hari-bhakti-sudhodaya* (14.36),

*tvat-sākṣāt-karaṇāhlāda- / visuddhābdhi-sthitasya me
sukhāni goṣpadāyante / brāhmāṇy api jagad-guro*

O *guru* van het universum, door Jouw goddelijke gedaante rechtstreeks waar te nemen drijf ik nu rond in een oceaan van zuivere extase. Alle andere genoegens, inclusief de zegen van het opgaan in *brahma*, lijken zo onbeduidend als het plasje water in de hoefafdruk van een kalf.

Wat betreft het vermogen om Śrī Kṛṣṇa aan te trekken, wordt in *Sri Bhakti-rasāmṛta-sindhu* (1.1.41) gezegd,

*kṛtvā harīṁ prema-bhājanī / priyā-varga-samanvitam
bhaktir vaśī-karotīti / śrī-kṛṣṇākarṣiṇī matā*

Omdat *bhakti* het object van *prema*, Śrī Kṛṣṇa met Zijn geliefde metgezellen, beheerst, is ze naar zeggen *śrī kṛṣṇākarṣiṇī*.

Als bewijs kan *Śrīmad-Bhāgavatam* (7.10.48) worden geciteerd,

yūyaṁ nṛ-loke bata bhūri-bhāgā
lokaṁ punānā munayo 'bhiyanti
yeṣāṁ grhān āvasatīti sāksād
gūḍhaṁ paraṁ brahma manuṣya-liṅgam

[De geestelijk leermeester van de halfgoden, Śrī Nārada Muni, zei,] O Yudhiṣṭhira, van alle mensen op deze Aarde is jouw grote fortuin buitengewoon glorieus, want de Absolute Waarheid, Parabrahma, de alomtegenwoordige Superziel, heeft een menselijke gedaante aangenomen en woont heimelijk in jouw paleis. Grote heiligen, die de hele schepping zuiveren, brengen jou keer op keer een bezoek om Zijn *darśana* te nemen.

Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura zegt in zijn uitleg van dit vers [door het antwoord van Yudisthira Mahārāja te citeren], “Hoe fortuinlijk is Prahlāda! Hij heeft de *darśana* van Bhagavān gekregen. Wij daarentegen zijn uiterst onfortuinlijk.”

Toen zei Śrī Nārada tegen Mahārāja Yudhiṣṭhira, “Jullie, Pāṇḍava’s, zijn veel fortuinlijker dan Prahlāda, dan de *guru* van Prahlāda – ikzelf, Nārada – en andere toegewijden. Jullie hebben zelfs meer geluk dan de inwoners van Yadu-pura (Dvārakā), de *ṛṣis* onder leiding van Vaṣiṣṭha, Marīci en Kaśyapa en ook fortuinlijker dan Brahmā, Rudra en anderen. Ook al zuiveren zij met hun *darśana* de drie werelden, om zichzelf echter geheel te zuiveren komen ze naar jouw huis. Dit komt, omdat de Allerhoogste Absolute Waarheid (Parabrahma), die geheel verscholen blijft (zelfs voor de Veda’s), altijd met grote gehechtheid in jouw huis woont in de gedaante van een menselijk wezen (zelfs zonder dat je Hem hebt uitgenodigd). De Absolute Waarheid in menselijke gedaante woont echter niet persoonlijk in het huis van Prahlāda en daarom gaan de wijzen niet in dat huis op bezoek in de hoop Zijn *darśana* daar te krijgen.”

Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura heeft uitgelegd, dat *sāndrānanda-viśeṣātmā* de smaakvolle vrucht van *prema* is en dat *kṛṣṇākarṣiṇī* het meest voedende vermogen van die vrucht is.

In *Śrīmad-Bhāgavatam* (1.2.6) heeft Śrīla Sūta Gosvāmī uitgelegd, dat de twee inherente eigenschappen van zuiver transcendente *bhakti* zijn: *ahaitukī* – verstoken van het verlangen naar het resultaat van activiteiten – en *apratihatā* – ongehinderd door enig obstakel. Ofschoon er in de uitvoering van *bhajana* nog steeds hindernissen kunnen verschijnen, wordt de *sādhaka* er niet door uit het veld geslagen. Het is eerder zo, dat bij de eerste aanzet van een obstakel zijn nederigheid en gretigheid enzovoort toenemen en resulteren in vooruitgang op het pad van *bhakti*. In het stadium van *prema* wordt de toegewijde zo dronken van het plezier van deze vrucht, dat geen enkele calamiteit en geen enkel obstakel hem in het minst kan raken. Zoals een moedig krijger zich verwoed in de strijd stort en zichzelf vergeet, of zoals een dief in zijn lust naar het grote geld bezeten raakt van diefstal zonder bang te zijn voor zijn eigen leven, zo maakt de *premi-bhakta* zich geen zorgen over heil of onheil, omdat hij in verrukking is van de vervoering van *prema-rasa*.

1d ~ Branden in afgescheidenheid van Bhagavan en tegelijkertijd afkoelen door een visioen van Hem

kim ca rātrindivam eva pratikṣaṇam abhyavahriyamāṇaiś caturvidhaiḥ parama-svādubhir aparimitair annair api durupasamanīyā yadi kācit kṣudhā sambhavet tat-sadrśyā utkaṅṭhayā sūrya iva tāpayan tat-kāla eva sphūrtair āvirbhāvītāni bhagavad-rūpa-guṇamādhuryāṇy apārāṇy āsvāda-viṣayi-kārayan koṭi-candra iva śiśirayati

BHĀVĀNUVĀDA – Het verlangen van de toegewijde om Bhagavān te ontmoeten lijkt op een onverzadigbare honger, die zelfs aanhoudt na een dag en een nacht te feesten met eindeloze hoeveelheden van de meest overheerlijke gerechten in vier soorten. Deze gretigheid brandt in hem als een laaiende zon, maar dan, juist op dat moment manifesteert zich een *sphūrti* (tijdelijk visioen), die hem afkoelt als miljoenen manen, en raakt hij verrukt van de eindeloze schoonheid, kwaliteiten en bekoring van Bhagavān. In het stadium van *prema*

brandt de toegewijde in afgescheidenheid van Bhagavān en wordt tegelijkertijd afgekoeld door een *sphūrti* van Hem. Dat is de verbaazingwekkende aard van *prema*.

PĪYŪṢA-VARṢINĪ-VṚTTI – Het domein van *prema* heeft nog een ander onderscheidend aspect. In deze wereld heffen honger en voeding elkaar op, maar hoe meer de *premi-bhakta* de bekoring van Śrī Kṛṣṇa in een *sphūrti*, in een droom of rechtstreeks verslindt, hoe meer zijn toch al intense, onmetelijke gretigheid en graagte toemen. Deze intense dorst is een indicatie van smaak. Ook al verschroeit die zorgelijke dorst hem met de hitte van miljoenen zonnen, zijn ervaring van de ongeëvenaarde charme van de naam, gedaante en kwaliteiten van Śrī Kṛṣṇa in een *sphūrti* brengt zijn temperatuur omlaag met de koelte van miljoenen manen.

1e ~ Wanhopig na het krijgen van een *sphūrti* van Bhagavān

yugapad eva svādhāram adbhuto 'yam premā uditya ca yasminn iṣad eva vardhamāne bhagavat-sākṣātkāram eva pratikṣaṇam akāṅkṣato bhaktasya utkaṅṭhā-salyasya mahā-dāhakasyevāti-prābalyodayāt sphūrti-prāpta-tad-rūpa-lilā-mādhuryair api atṛptasya tasya bāndhavo 'pi nirudakāndha-kūpa eva bhavanam api kaṅṭaka-vanam eva yatkiñcanābhyavahāro 'pi prahāro mahān eva sajjana-kṛta-prasamsā api sarpa-damśā eva prātyahika-kṛtya-kartavyam api martavyam eva aṅga-prayaṅgāni api mahā-bhāra eva suhrd-gaṇa-sāntvanam api viṣa-drṣṭa eva sadā jāgaro 'pi sāgaro 'nutāpasyaiva kadācit nidrāpi vidrāviṇī jīvanasyaiva sva-vigraho 'pi bhagavan-nigraho mūrta eva prāṇā api dhānāḥ punaḥ punar bhṛṣṭā eva kiṁ bahunā prak sadai-vābhīṣtam āsīd yat tac ca raho mahopadrava eva bhagavac-cintanam evātma-nikṛntanam eva |

BHĀVĀNUVĀDA – Deze verbazingwekkende *prema* vergroot tegelijkertijd de tegengestelde ervaringen van branden in afgescheidenheid en verkoelen door de zoetheid van een *sphūrti*. Wanneer *pre-*

ma in het reservoir [het hart van de toegewijde] verschijnt en wanneer het lichtelijk ontwikkelt, wordt de toegewijde verschroeid door de hevig brandende pijl van zijn intense en onaflatende hunkering om Bhagavān rechtstreeks te zien. De intensiteit van zijn gretigheid is zodanig, dat een *sphūrti* van de zoetheid van de gedaante en het spel van Bhagavān hem niet langer tevreden stelt.

In deze staat van ongenoegen schijnen kinderen en verwanten de *premī-bhakta* toe als een donkere, opgedroogde put, zijn eigen huis als een jungle vol doornen en voelt het eten van een miezerig beetje voedsel aan als een grote aanslag. Loftuigingen van heilige personen lijken op de beet van een gifslang en aardse dagelijkse plichten lijken op doodgaan. Ieder onderdeel van zijn lichaam voelt aan als een last. De troost van vertrouwelingen wordt ervaren als een zure regen. Zijn constante waakbewustzijn is een oceaan van spijtbetuiging en het kleine beetje slaap, dat hij krijgt, geeft hem het gevoel, dat hij zijn leven heeft verkwanseld. Het hebben van een lichaam lijkt zelfs op een straf van God en zijn levensadem voelt aan als een onbruikbare akker, die herhaaldelijk in brand heeft gestaan. Alles, dat hij voorheen koesterde, vormt nu een mateloze verstoring, laat staan al het andere. Zelfs iedere gedachte aan Bhagavān heeft op hem een verwoestend effect.

PĪYŪṢA-VARṢIṆĪ-VṚTTI – In het stadium van *rati* [*bhāva*] raakt de *sādhaka* volkomen verzonken in de zegen van het proeven van de prachtige gedaante en eigenschappen van zijn vererenswaardige godheid, zoals waargenomen in een *sphūrti*. Nadat *prema* is ontwaakt is het echter niet meer mogelijk om te worden gemagnetiseerd door het proeven van de *mādhurya*, die hij in een *sphūrti* ervoer. Op dat moment verschijnt in het hart van de *premī-bhakta* een geweldige gretigheid om Śrī Kṛṣṇa rechtstreeks te ontmoeten. Dat ding, dat we kennen als *prema*, is buitengewoon verbazingwekkend, onvergelijkbaar en alleen bekend door rechtstreekse ervaring. Taal is niet bij machte het onder woorden te brengen.

Tenzij deze *prema* in het hart is verschenen, kan men het niet geheel begrijpen door er eenvoudig van iemand anders over te horen, want het vermogen om de betekenis ervan te bevatten is afhankelijk van realisatie. Bij het ontvangen van een *sphūrti* van Śrī Kṛṣṇa in het stadium van *prema* en op die manier Zijn prachtige gedaante en kwaliteiten enzovoort te proeven ervaart de toegewijde een intense gretigheid en tegelijkertijd een betoverende kalmte. Deze ervaring creëert in het hart van de *premī-bhakta* een onbeschrijflijke beklemming. Dit is beschreven in Śrī Caitanya-caritāmṛta (*Madhya-līlā* 2.50-51),

*bāhire viṣa-jvālā haya, bhūtare ānanda-māyā,
kṛṣṇa-premer adbhuta carita*
*ei premā-āsvādāna, tapta-ikṣu-carvaṇa,
mukha jvale, nā jāya tyajana*
*sei premā jāra mane, tāra vikrama sei jāne,
viṣāmṛte ekatra milana*

Uiterlijk schijnt hij van vergif in brand te staan, maar innerlijk ervaart hij pure zegen. Dit is de verbazingwekkende aard van *kṛṣṇa-prema*. Zwelgen in deze *prema* kan worden vergeleken met zuigen aan een gloeiend hete suikerrietstengel. De mond verbrandt, maar men kan niet stoppen met zuigen. Alleen degenen met *prema* in hun hart kunnen de kracht van *prema* begrijpen, waarin vergif en nectar een combinatie lijken aan te gaan.

*piḍābhir nava-kāla-kūṭa-kaṭutā-garvasya nirvāsano
niḥsyandena mudām sudhā-madhurimāhaṅkāra-saṅkocanaḥ
premā sundari nanda-nandana-paro jāgarti yasyāntare
jñāyante sphutam asya vakra-madhurās tenaiva vikrāntayaḥ*

Śrī Vidagdha-mādhava (2.30)

[Paurṇamāsī-devī zei tegen Nāṇḍimukhī,] Mijn dierbare, mooie vriendin, als iemand *prema* voor de zoon van Śrī Nanda Mahārāja in zijn hart ontwikkelt, kan hij de macht van *prema* rechtstreeks begrijpen. Het lijden, dat uit die *prema* resulteert, verslaat het sterke effect van

verse *kālakūṭa*²¹, maar wanneer de extase van *prema* begint te stromen, denigreert deze de trots, die voortvloeit uit het zwelgen in de zoetheid van nectar.

Het hart van de toegewijde beweegt zich temidden van de dualiteit van ongekende zegen en ongekende pijn. Vanwege de intensiteit van de gretigheid om Śrī Kṛṣṇa rechtstreeks te ontmoeten wordt alle zegen tenslotte verpulverd en manifesteert zich de zielsangst van afgescheidenheid in volle kracht. De eerbiedwaardige auteur heeft de mentale en lichamelijke symptomen van de *premī-bhakta* na de manifestatie van *prema* met verfijnde poëzie vol schitterende literaire ornamenten beschreven. Het treffende beeld, dat hij van de gretigheid en het verdriet van de *premī-bhakti* schetst, is onvergelijkbaar. Hij heeft de manier beschreven, waarop alle activiteiten van het lichaam van de *premī-bhakta* en zelfs zijn meditatie op Bhagavān, die hem voorheen zoveel zegen gaf, vanwege zijn acute angst nu veroorzaken, dat hij van binnen in brand staat en een onverdraaglijke zielsnood ervaart. In afwezigheid van Śrī Kṛṣṇa lijkt de conditie van de *premī-bhakta* op een zieltogende vis op het droge. In afgescheidenheid van Bhagavān ziet het hele universum eruit als een dodelijke leegte. *Śūnyāyitam jagat sarvaṁ govinda-virahaṇa me (Śrī Śikṣāṣṭaka 7)*.

1f ~ Aangetrokken door de prema van Zijn toegewijde geeft Bhagavān Zijn directe darśana en manifesteert Zijn bekoorlijkheid (mādhurya)

tatas ca premaiva cumbakī-bhāvam āpadya kārṣṇāyāsī-bhūtaṁ kṛṣṇam ākṛṣyānīya kasmimścana kṣaṇe bhaktasyāsyā nayana-gocarī karoti | tatra ca saundarya-saurabhya-sausvarya-saukumārya-saurasyaudārya-kāruṇyāniti svīyāḥ svarūpa-bhūtāḥ parama-kalyāṇa-

²¹ *Kālakūṭa* – Vergif geproduceerd door het karnen van de melkocean. –Red.

*guṇāḥ bhagavatā sva-bhaktasya tasya nayanādiṣv indriyeṣu nidhīyan-
te |*

BHĀVĀNUVĀDA – Daarna trekt het magnetisme van *prema* het ijzer van Śrī Kṛṣṇa aan en op een zeker moment komt Hij rechtstreeks in het gezichtsveld van de toegewijde. Dan maakt Śrī Bhagavān de hoogst heilzame kwaliteiten van Zijn *svarūpa* – Zijn schoonheid (*saundarya*), Zijn lichaamsgeur (*saurabhya*), Zijn prachtige stem (*sausvarya*), Zijn tedere aanraking (*saukumārya*), de smaak van Zijn lippen (*saurasya*), Zijn grootmoedigheid (*audārya*) en Zijn compassie (*kāruṇya*) – voor de ogen en andere zintuigen van de toegewijde waarneembaar.

PĪYUṢA-VARṢIṆĪ-VṚTTI – Men krijgt de rechtstreekse *darśana* van Bhagavān alleen, wanneer de gretigheid combineert met de *prema* in het hart. Op een andere manier is het niet mogelijk. De *darśana*, die de demonen, die geen *prema* hebben, van het manifeste spel van Bhagavān kregen, kan eigenlijk geen *darśana* worden genoemd, want zonder de verrukkelijke bekoring (*mādhurī*) van Bhagavān te hebben geproefd, wordt geen enkele *darśana* van Hem tot *darśana* gerekend. Dan lijkt het meer op de tong van iemand met geelzucht, die zoete spijs niet kan proeven, ondanks dat hij ze direct eet. Zoals een magneet van nature ijzer aantrekt, zo trekt *prema*, de wezenlijke functie van *hlādinī-śakti*, Śrī Kṛṣṇa aan en maakt Hem voor de ogen van de toegewijde waarneembaar. Het is verbazingwekkend, dat Śrī Kṛṣṇa meer plezier heeft in de zegen van Zijn toegewijde dan in de zegen van Zijn eigen *svarūpa*. Śrīla Viṣvanātha Cakravartī Ṭhākura schrijft in zijn commentaar op *Śrīmad-Bhāgavatam* (9.4.64) het volgende,

*mat-svarūpa-bhūtānandād api mad-bhakta-svarūpānando ‘ti-
sprṇhāṇīya iti dvayor api cid-rūpatve ‘pi bhakta-varttinyā bhakter
anugrahākhyā cid-vṛtti-vipāka-rūpāyāḥ sarva-cit-sāra-bhūtātvan
mamānanda-svarūpasyāpy ānandakatvād ākarṣatvāc ca |*

[Śrīman Nārāyaṇa zei tegen Durvāsā,] O *brāhmaṇa*, de inherente zegen van Mijn toegewijde – de zegen van *prema* in zijn hart – is voor Mij zelfs wenselijker dan Mijn eigen intrinsieke zegen. Ofschoon Mijn intrinsieke zegen (*svarūpānanda*) en de zegen van *prema* (*premānanda*) in het hart van Mijn toegewijde beide transcendent zijn, is deze *premānanda*, die zich door de zegen van een verheven heilige persoonlijkheid in een toegewijde manifesteert, de rijpe staat van de aanleg van zijn hart (zoals zware room de rijpe staat van melk in vloeibare vorm is) en het is de essentie van alles, dat spiritueel is. Het geeft zelfs Mij, de belichaming van zegen, vreugde en trekt Me aan.

De meest genadevolle Śrī Bhagavān wordt zichtbaar voor de ogen van Zijn gretige *premī-bhakta* en is getuige van de immense dorst van de *premī-bhakta*, die van Zijn bekoring in verrukking raakt. Daarom laat Bhagavān Zijn *premī-bhaktas* Zijn eigen onvergelijkbare *svarūpa* proeven, Zelf de schatkist van *prema* – Zijn prachtige gedaante, geur, klank, gevoel en smaak – via hun ogen, neus, oren, huid en tong. Hij laat hen ook in hun hart Zijn andere kwaliteiten proeven, zoals Zijn grenzeloze grootmoedigheid en genade.

1g ~ De onuitsprekelijke zegen van de darśana van Bhagavān

teṣāṃ ca parama-madhuratve nitya-navatve ca bhaktasyāsya ca tad-āsvādayituḥ premṇaiva pravartamāne pratikṣaṇa-varddiṣṇau mahotkanṭhāyāṃ ca ko 'py ānanda-mahodadhir āvirbhavan nārhati kavī-sarasvatī-lakutya parimeyatām | yathā hi atinivīḍatara-viṭapa-dalākula-pravalita-mahā-nyagrodha-talasya sura-dīrghikā-hima-salīla-sambhṛta-ghaṭa-sata-valayita-taṭasyātīśīratve tad-āśrayitur janasya ca tapartu-taraṇi-kiraṇa-tapta-maru-saraṇi-mahā-pānthatve ca | tathā kādambinī-ghanāsārasyāpāratva iva tad-abhiṣicyamānasya vanamataṅgajasya cīrantana-dava-davathu-dūnatvena ca tathā sudhā-kiraṇasyātimadhuratve tat-pāna-kartuṣ ca mahāroga-śatavatve svāda-lolupatve ca yas tādātmika ānandaḥ sa eva dig-darśanārtham ta-syopamānī kriyate || 1 ||

BHĀVĀNUVĀDA – Al deze eigenschappen zijn zeer zoet en altijd nieuw en in de toegewijde met *prema*, die ervan in verrukking raakt, ontwaakt een diepe, telkens toenemende gretigheid. Op die manier rijst in de toegewijde een oceaan van zegen op, waarvan de uitgestrektheid door geen enkel poëtisch genie kan worden vertolkt.

De volgende vergelijkingen geven een idee van de extase, die door een *premi-bhakta* wordt ervaren. (1) De opgetogenheid van een reiziger, die langdurig over een pad door de woestijn heeft gelopen, dat werd verschroeid onder de stralen van de zomerzon, en die dan de schaduw van een enorme banyanboom vol dicht gebladerte aan de oever van de Gaṅgā inloopt. Die plek is doorweekt met ijskoud water, dat in honderden potten onder de boom wordt bewaard. (2) De opgetogenheid van wilde olifanten, die langdurig te lijden hebben gehad van een uitslaande bosbrand, en dan eindelijk stortregens uit een wolkendek over zich heen krijgen. (3) De opgetogenheid van iemand, die te lijden heeft gehad aan talloze chronische ziekten en ernaar hunkerde om smaak te ervaren en dan eindelijk zoete honing kan proeven.

PĪYŪṢA-VARṢIṆĪ-VṚTTI – Zoals deze eigenschappen een grotere charme hebben dan de grootste betovering, zijn ze ook telkens nieuw, zoals een waterstroom. Daardoor neemt in het hart van de toegewijde iedere seconde een intense gretigheid of dorst toe. Naarmate zijn dorst toeneemt, neemt zijn smaak voor deze kwaliteiten proportioneel toe. Het gevolg van deze grote dorst is, dat de *premi-bhakta* voortdurend oprijst en wegzinkt in de oceaan van de smaakvolle zoetheid van Bhagavān. Zijn gretigheid en zijn smaak zijn zo onuitsprekelijk, dat geen dichter ze met methodische composities kan beschrijven. Toch verheldert de verheven auteur dit punt met enkele analogieën. (1) Het overweldigende plezier van een reiziger, die na een lange tijd onder de hete stralen van de zon in de zomer door de woestijn te hebben gelopen de schaduw bereikt van een gigantische banyanboom vol dicht gebladerte, waaronder hon-

derden potten met ijskoud Gaṅgāwater staan. (2) De blijdschap van een olifant, die gevangen zat in een bosbrand, waarin hij werd verschroeid en zich daarna kon baden in onophoudelijke stortbuien, die uit een zwaar wolkendek vielen. (3) De vreugde van iemand, die aan allerlei zware ziekten heeft geleden, waarbij hij heeft gehunkerd naar de ervaring van smaak en dan mierzoete nectar te drinken krijgt. Deze vergelijkingen zijn gebruikt om enigszins een idee te geven van de zegen, die door de *premī-bhakta* wordt ervaren.

Tekst 2

2a ~ Bhagavān openbaart Zijn schoonheid (*saundarya*) en geur (*saurabhya*)

tatra prathamam labdhāpāra-camatkārasya bhaktasya locanayoḥ sva-saundaryam prakāśyate prabhūṇā | tatas tan-mādhuryeṇa sarvendriyāṇām manasaś ca locana-mayī-bhāve pravartite stambha-kampabāṣpādibhiḥ kṛta-vighnaś ca tasyānanda-kṛta-mūrcchāyām jātāyām prabodhayitum iva dvitīyam saurabhyam tadīya-ghrāṇendriyeṣu prakāśyate | tenāpi teṣām ghrāṇa-mayī-bhāve dvitīya-mūrcchārambhe

BHĀVĀNUVĀDA – Eerst manifesteert Śrī Bhagavān Zijn schoonheid (*saundarya*) voor de ogen van de uiterst verbaasde toegewijde. De invloed van Bhagavāns bekoring, zoals deze zich manifesteert in het gezichtsveld van de toegewijde, is dusdanig, dat alle zintuigen van de toegewijde, zelfs zijn verstand, gaan functioneren als ogen. De *darśana* van de toegewijde wordt onderbroken door extatische transformaties (*sāttvika-vikāra*), zoals aan de grond genageld staan, kippenveld en tranen, en in zijn zegen verliest hij het bewustzijn.

Om de toegewijde weer tot leven te brengen openbaart Bhagavān Zijn tweede bekoring, Zijn lichaamsgeur (*saurabhya*), die in het reukorgaan van de toegewijde doordringt.

Onder invloed van het buitengewoon zoete lichaamsaroma worden wederom alle zintuigen van de toegewijde overgenomen, maar nu door de functie van de neus en hij verliest een tweede keer het bewustzijn.

PĪYUṢA-VARṢIṆĪ-VṚTTI – De meest genadevolle Śrī Bhagavān schenkt Zijn *darśana* aan de zorgelijke *premi-bhakta*. Men zegt, dat Bhagavān maakt, dat de ogen, neus, oren, huid en tong van de toegewijde Zijn vijf kwaliteiten van schoonheid (*saundarya*), geur (*saurabhya*), zoete stem (*sausvarya*), zachte en tedere aanraking (*saukumārya*) en de smaak van Zijn lippen (*saurasya*) proeven. Bovendien laat Hij het hart van Zijn *premi-bhaktas* ook kwaliteiten, zoals Zijn grootmoedigheid (*audārya*) en mededogen (*kāruṇya*) ervaren. Hier legt Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura de oorzaken van het manifesteren van deze kwaliteiten in de zintuigen van de *premi-bhaktas* uit en de volgorde, waarin zich dat voltrekt.

Eerst manifesteert Śrī Bhagavān Zijn grenzeloze schoonheid in de ogen van de *premi-bhakta*, die gretig is naar Zijn *darśana*.

*kṛṣṇa-rūpāmṛta-sindhu, tāhāra taraṅga-bindu,
eka-bindu jagat dūbāya*

Śrī Caitanya-caritāmṛta (Antya-līlā 15.19)

Slechts één druppel uit een golf van de nectaroceaan van de schoonheid van Śrī Kṛṣṇa kan de hele wereld onder water zetten.

Als de nectaroceaan van de schoonheid van Śrī Kṛṣṇa voor de ogen van de intens gretige toegewijde oprijst, verzamelen al zijn zintuigen zich in zijn ogen, waar ze ernaar hunkeren om Kṛṣṇa's betoverende gedaante te zien. Dit wil zeggen, dat de schoonheid van Bhagavān zo groot en zo verbijsterend is, dat de toegewijde deze niet slechts met twee ogen in zich kan opnemen. Daarom treden nu al zijn zintuigen op als ogen, zodat hij die onovertreffelijke schoonheid in zich kan opnemen – en dan valt hij van extase buiten bewustzijn.

2b ~ Bhagavān openbaart Zijn honingzoete stem (sausvarya) en de tederheid van Zijn aanraking (saukumārya)

‘are mad-bhakta tavāham eva sampadyamāno ‘smi mā vihvalī-bhūr nikāmaṁ mām anubhāva’ iti tṛtīyaṁ sausvaryaṁ śravaṇendriya-grāhyam āvirbhāvvyate | punas tenāpi teṣāṁ śravaṇa-mayī-bhāve tṛtīya-mūrcchopakrame kṛpayā caraṇāravindena pāñibhyāṁ urasā ca sva-sparśaṁ dattvā caturthaṁ sva-saukumāryam asāv anubhāvvyate | tatra dāsya-bhāvavatas tasya mūrdhni caraṇena sparśaḥ, sakhya-bhāvavataḥ pāṇyoḥ pāñibhyāṁ vātsalya-bhāvavataḥ sva-karatalenāśru-mārjanaṁ preyasī-bhāvavatas tu urasī sva-vakṣasā bāhubhyāṁ āśleṣaḥ kriyate iti bhedo bhodhyaḥ |

BHĀVĀNUVĀDA – Om Zijn toegewijde tot bedaren te brengen zegt Bhagavān, “Mijn dierbare toegewijde, Ik ben geheel ondergeschikt aan jou; Ik ben jouw eigendom. Wees niet bevreesd. Laat de ervaring van Mij jouw wens vervullen.” Op deze manier manifesteert Bhagavān Zijn derde bekoring, Zijn honingzoete stem (Zijn sausvarya) voor de oren van de toegewijde. Door die lieve stem te horen worden evenals voorheen alle zintuigen van de toegewijden als oren en verliest hij het bewustzijn voor de derde keer.

Dan schenkt Bhagavān vol mededogen de ervaring van Zijn vierde zoetheid, de tedere aanraking (saukumārya) van Zijn lotusvoeten, handen of borst. Bhagavān geeft de aanraking van Zijn voeten aan het hoofd van toegewijden met een gevoel van dienstbaarheid. Hij pakt de handen van toegewijden met een gevoel van vriendschap in Zijn eigen lotushanden. Met Zijn handen veegt Hij de tranen weg van Zijn toegewijden met ouderlijke genegenheid. En met Zijn twee armen omhelst Hij de toegewijden in amoureuze liefde en drukt Zijn borst getekend met Śrīvatsa tegen die van hen aan. Op deze manier dient te worden begrepen, dat Bhagavān Zijn tedere

aanraking manifesteert volgens de *bhāva* van de toegewijde. Dan verliest de toegewijde het bewustzijn voor de vierde keer.

PĪYUṢA-VARṢIṆĪ-VṚTTI – Om de exquisite beking te proeven van Bhagavāns lichaamsgeur, Zijn betoverend melodieuze fluit, Zijn tederheid enzovoort verzamelen alle zintuigen van de toegewijde zich op één plek. Om de beking van Zijn prachtige gedaante te proeven gaan al zijn zintuigen zien als ogen. Om de lieflijkheid van Zijn melodieuze stem te horen gaan al zijn zintuigen horen als oren. Op deze manier verliezen de zintuigen hun oorspronkelijke functie. De genadevolle Śrī Bhagavān maakt het leven van de toegewijde tot een succes door hem Zijn complete, charmerende liefalligheid te schenken. Door de toegewijde de soort zoetheid te laten proeven, die overeenkomt met zijn bepaalde gevoel, stelt Bhagavān de intense hunkering van de toegewijde gerust.

2c ~ Bhagavān openbaart de zoetheid van Zijn smaak (*saurasya*) en Zijn edelmoedigheid (*audārya*)

punaś ca tenāpi tathā tathaiṅva caturtha-mahā-mūrcchārabhe pañcamam svādhara-sambandhī saurasyam tadīya-rasanendriya-grāhyam preyasi-bhāvavaty eva tat-kāla-prādurbhūta-tad-abhiṣṭākāravati bhakta-jana eva prakāśyate nānyatra | tataś ca pūrvavad eva tathā-tathā-bhāve 'pi tadātanyās tv ānanda-mūrcchāyās tv atinaividye jāte tataḥ prabodhayitum asamartheneva bhagavatā ṣaṣṭham audāryam vitanyate | tac ca teṣām eva saundaryādinām sarveṣām eva tan-nayanādi-sarvendriyeṣv eva yugapad eva balād vitaraṇam | tadaiva bhagavad-iṅgita-jñeneva premnāpy ativardhamānena satā tad-anurūpa-tṛṣṇātirekaṁ samvardhyāpi tatra bhakte svayam candratvam upeyuṣā yugapad evānanda-samudra-sāta-laharī-vyatisarṁmarddhābhara-jarjaritatvam iva tasya antaḥ nirmināṇena svayam eva sākāra-tan-mano 'dhidaivatī bhavateva tathā sva-śaktir vitīryate yathā yau-gapadyenaiva te te svādā nirvidādā eva bhavanti |

BHĀVĀNUVĀDA – Wanneer de *premi-bhakta* hierna in de volgende diepe katzwijn valt, heeft Śrī Bhagavān Zijn vijfde *mādhurya*, namelijk de zoete smaak van Zijn lippen gemanifesteerd. Hij openbaart [het vertrouwelijke aspect van] deze betoverende zoetheid aan degenen met het gevoel een vrouwelijke lieveling te zijn. Hij openbaart dit niet aan iedereen. Aan anderen openbaart Hij deze zoetheid op geschikte wijze volgens hun verlangen.

De ervaring van bewustzijnsverlies in deze extatische gevoelens bereikt evenals voorheen dermate grote diepten, dat Bhagavān, die de toegewijde niet meer op een andere manier bij zijn positieven kan brengen, Zijn zesde *mādhurya* schenkt, namelijk Zijn edelmoedigheid (*audārya*). Zijn geforceerde en gelijktijdige schenking van de betoverende bekoring van eerder genoemde kwaliteiten, zoals schoonheid voor de ogen en voor andere zintuigen van de *premi-bhakta*, is Zijn kwaliteit van edelmoedigheid.

Als *prema* op dat moment de indicatie van Śrī Bhagavān begrijpt, neemt *prema* exponentieel toe en veroorzaakt, dat de hunkering van de toegewijde proportioneel toeneemt. Op die manier aanvaardt Bhagavān de rol van de maan en terwijl Hij de oceaan van zegen in het hart van de toegewijde opstuwt, manifesteert Hij honderden en honderden golven, die de oceaan doen klotsen en overweldigen. Dan gaat Hij hem opnieuw inrichten. Op dat moment bestuurt Hij de geest van de toegewijde persoonlijk als presiderende godheid en expandeert Hij Zijn energie zodanig, dat de toegewijde, die niet meer wordt gehinderd door tranen en flauwvallen, in de grond van zijn hart de bekoring van alle kwaliteiten van Bhagavān, zoals schoonheid, tegelijkertijd kan proeven.

PĪYUṢA-VARṢINĪ-VṚTTI – Wanneer de toegewijde voor de vierde keer zijn bewustzijn verliest, manifesteert Śrī Bhagavān Zijn vijfde *mādhurya* – Zijn *saurasya* of de nectar van Zijn lippen – voor het smaakzintuig van de toegewijde. Hij geeft aan toegewijden met een

gevoel van dienaarschap enzovoort de restanten van Zijn voedsel of uitgekauwde betelnoot. Aan toegewijden met een gevoel van amoureuze liefde, of het gevoel een vrouwelijke minnares te zijn, schenkt Hij de smaak van zijn *mādhurya* in overeenstemming met de innerlijke hunkering van de toegewijde. De onvermengde extase van deze *mādhurya* doet de toegewijde in diepe katzwijn vallen. Zonder een manier te hebben om hem weer bij zijn positieven te brengen manifesteert Bhagavān Zijn zesde *mādhurya*, Zijn edelmoedigheid (*audārya*), waarmee Hij de vijf zintuigorganen van de toegewijde – ogen, neus, oren, huid en tong – tegelijkertijd Zijn schoonheid, aroma, zoete stem, tedere aanraking en smaak laat waarnemen.

Op dat moment, bij het ontvangen van een indicatie van Bhagavan, zwelt *prema* in de toegewijde tot grote hoogte aan. Daardoor ervaart de toegewijde een opwelling van dorst of gretigheid. Zoals de opkomende maan de oceaan karnt en in beweging zet, waarmee hij golven laat oprijzen, zo karnt en zet Bhagavān de oceaan van zegen van de toegewijde in beweging door een speciaal vermogen in de toegewijde te manifesteren. Dit vermogen laat de toegewijde alle vijf soorten *mādhurya* tegelijkertijd ervaren.

2d ~ Bhagavān openbaart Zijn onbevattelijke vermogen (acintya-śakti)

na caivam manaso 'nekāgratvena tat-tad-āsvādasyāsāndrateti vācyam | pratyuta saundarya-sausvaryādīn prati-sarvendriyāṅām eva nayanībhāva-śravaṇī-bhāvādya ekadaiva bobhūyamānā alaukikācintyādbhuta-camatkāram evātanvantah svādasyātisāndratvam eva kurvanti | naivāsti tatra laukikānubhava-tarka-dāva-davathor avakāśo 'pi | "acintyāḥ khalu ye bhāvā na tāms tarkaṇa yojayet" ity ādi || 2 ||

BHĀVĀNUVĀDA – Hier kan men de volgende kwestie te berde brengen, “Het bewustzijn kan zich maar op één ding tegelijk richten. Om vijf soorten bekoring van Bhagavān te proeven moet het bewustzijn zich in vijf verschillende richtingen bewegen. Hierdoor kan

zelfs niet één attribuut met één zintuig op geschikte wijze worden geproefd.” Śrī Bhagavān breidt echter Zijn transcendente, onbevattelijke, ongekende en verbazingwekkende vermogen uit, waarmee Hij de toegewijde de capaciteit geeft om tegelijkertijd te zien, te horen enzovoort met ieder zintuig afzonderlijk. Hiermee verhoogt Hij de intensiteit en diepte van de smaak van de toegewijden voor de vijf soorten *mādhurya* met zijn vijf zintuigen. Hier is geen belemmering; met andere woorden, er is geen sprake van, dat hij door de bosbrand van redenering voortkomend uit wereldse ervaring wordt verschroeid, aangezien al dergelijke transcendente onderwerpen buiten het bevattingsvermogen van wereldse logica en redenering liggen. Zoals staat geschreven in *śāstra* (*Mahābhārata*, “Bhīṣma-parva”),

*acintyāḥ khalu ye bhāvā / na tāms tarkaṇa yojayet
prakṛtibhyaḥ param yac ca / tad acintyasya lakṣaṇam*

Men mag onbevattelijke onderwerpen nooit trachten te begrijpen met behulp van wereldse logica. Het kenmerk van onbevattelijke kwesties is, dat ze zich buiten de materiële natuur bevinden.

PĪYŪṢA-VARṢINĪ-VṚTTI – Het is ongepast om de volgende twijfel te hanteren, “Een toegewijde kan één *mādhurya* tegelijk proeven, dus hoe kan hij alle vijf soorten *mādhurya* met vijf zintuigen tegelijk ervaren, als hij maar één bewustzijn heeft? Om vijf soorten *mādhurya* tegelijk te proeven moet het bewustzijn zich verdiepen in vijf zintuigobjecten. Daardoor is het onmogelijk, dat de zintuigen die *mādhurya* diepgaand kunnen proeven.” In werkelijkheid stelt Śrī Bhagavān met Zijn vermogen van *acintya-śakti* alle zintuigen van de toegewijde in staat om tegelijk de functies van gezicht, gehoor enzovoort te gebruiken, zoals voorheen, en Hij geeft hem tevens de kracht om Zijn vijf *mādhuryas* diepgaand te proeven. Met andere woorden, onder invloed van Bhagavāns vermogen van *acintya-śakti* ervaart de toegewijde geen belemmering om Bhagavāns vijf soorten

mādhurya via zijn vijf zintuigen tegelijk te proeven. Dit begrip ligt buiten het bevattingsvermogen van wereldse logica en de ratio.

Tekst 3

3a ~ Omdat de toegewijde niet in staat is de complete bekoring van Bhagavān te ervaren, expandeert Bhagavān Zijn compassie (kārūṇya)

tataś ca saundaryādīnāṃ yāvanti mādhuryāṇi teṣāṃ sāmastyenā 'nububhūṣāv api asmin bhakta-cātaka-cañcu-puṭe jalada-bindv-āvalīva na mānti tāni vimṛṣyāho tarhi mayaitāni saundaryādīny etāvanti kim artham dhṛtānīti teṣāṃ sambhojanāyaiva saptamam

BHĀVĀNUVĀDA – Dan wil de toegewijde alle soorten *mādhurya* proeven, die in Śrī Bhagavān aanwezig zijn, zoals Zijn schoonheid en geur. Maar zoals het snaveltje van een *cātaka*-vogel niet alle regendruppels, die uit een wolk vallen, kan opvangen, zo kan de toegewijde de grenzeloze hoeveelheden van Bhagavāns bekoringen niet opnemen. Als Śrī Bhagavān dit ziet, denkt Hij, “Aho, waarom beschik Ik over al deze bekoorlijke attributen [als Mijn toegewijden ze niet kunnen proeven]?” Juist om de toegewijde te helpen om die attributen in hun geheel te proeven manifesteert Hij Zijn zevende bekoring, Zijn kwaliteit van compassie (*kārūṇya*).

PĪYŪṢA-VARṢINĪ-VṚTTI – De dorst of bezorgdheid, die voortkomt uit de zuivere liefde van de *premi-bhakta* is zo sterk, dat hij een intens verlangen ontwikkelt om alle *mādhuryas* van Bhagavān tegelijk te proeven, te beginnen met Zijn schoonheid. De *cātaka*-vogel, die door de zomerhitte werd verzengd, wil bij de komst van de moesonregen de hele stortbui drinken. Maar hoe gaat hij dat doen met zijn kleine snaveltje? Wanneer Śrī Bhagavān op dezelfde manier de verwoede pogingen van de *premi-bhakta* ziet, die louter een druppel

van Zijn ongelimiteerde schoonheid en bekoring kan proeven, denkt Hij, “Als deze *premī-bhakta* Mijn *mādhuryas* niet in zijn geheel kan proeven, hebben ze geen zin.”

Dan schenkt Bhagavān de *premī-bhakta* Zijn zevende *mādhurya*, Zijn mededogen (*kāruṇya*).

3b ~ Kāruṇya – Bhagavāns belangrijkste vermogen

*sarva-śakti-kadamba-paramādhyakṣyā āgamādāv api vimalotkarṣi-
ṇy ādinām aṣṭa-dig-daleṣu vartamānānānī svarūpa-śaktinārī madhya
eva karṇikāyām mahārāja-cakravartinyā iva sthitāyāḥ*

**BHĀVĀNUVĀDA – Deze eigenschap van *kāruṇya* (compassie) is van alle vermogens van Śrī Bhagavān het meest vooraanstaand. Ze pre-
sideert over de acht intrinsieke vermogens van Bhagavān, zoals *vimalā*, *utkarṣiṇī* enzovoort, die in de Āgama geschriften worden genoemd. Deze vermogens staan als bloembladeren langs acht zij-
den van het vruchtbolster van een lotus, waarin het vermogen van *kāruṇya* zich in alle schittering bevindt als een universele monarch.**

PĪYUṢA-VARṢIṆĪ-VṚTTI – Voor meditatie op de energie van Bhaga-
vān leggen de Āgama’s en andere vedische geschriften uit, dat de acht vermogens van Bhagavān, te beginnen met het vermogen van zuiverheid (*vimalā-śakti*), zich in de bloembladeren van een acht-
bladige lotus bevinden. In het zaadbolster van die lotus bevindt zich Zijn vermogen van mededogen,

*vimalotkarṣiṇī jñāna / kriyā yogeti śaktayaḥ
prahvī satyā tathesānā / anugrahā navamī smṛtā*

Hari-bhakti-vilāsa (1.5.140)

De acht vormen van energie – *vimalā*, *utkarṣiṇī*, *jñāna*, *kriyā*, *yoga*, *prahvī*²², *satyā* en *iśānā* – blijven zich op de acht bloembladeren van de

²² Volgens Śrīla Jīva Gosvāmī is het vermogen van *prahvī* de grondoorzaak van de ongelimiteerde competentie van Bhagavān.

lotus bevinden. Binnen in de bladkrans van de lotus bevindt zich in volle pracht het negende vermogen genaamd de *anugraha-śakti* of het vermogen van compassie, dat als presiderende godin over de andere acht vermogens heerst.

3c ~ Het genadevermogen manifesteert zich aan de toegewijde in de ogen van Bhagavān

hy anugrahābhīdhānatvenoktāyāḥ bhagavato nayanāravinda eva ātmānam vyañjayantyāḥ kṛpā-śakter vilasitam kvacit dāsādau vātsalyam iti kvacit kārūṇyam iti priyādau ceto-drava iti kvacid anu kati nāmnābhīdhīyamānam udayate | yayaiva kṛpā-śaktyā sarva-vyāpiny api tadīyecchā-śaktiḥ sādhuṣu sādhu evaṁ rañjita paramātmārāmān api mahā-camatkṛti-bhūmīr adhyārohayati |

BHĀVĀNUVĀDA – Bhagavāns vermogen van mededogen genaamd *anugraha* (Zijn gunst), manifesteert zich in Zijn lotusogen – soms als genegenheid (*bhakta-vātsalya*) en soms als compassie (*kārūṇya*) – aan toegewijden met een gevoel van dienstbaarheid, vriendschap en ouderschap. En aan toegewijden met het gevoel een geliefde te zijn manifesteert ze zich als datgene, dat Kṛṣṇa aantrekt en Zijn hart doet smelten. Deze *kṛpā-śakti* (genadevermogen), die verder opwekt tot schertsend, speels tijdverdrijf, is elders gepaste namen gegeven [zoals *sneha*, *prīti* en *mādhurya*].

Alleen door middel van de *kṛpā-śakti* plaatst het alomtegenwoordige wensvermogen (*icchā-śakti*) van Bhagavān de *sādhu*s op een prachtige manier op het platform van *rāga* en verheft zelfs zielen, die zeer zelfvoldaan (*ātmārāma*) zijn, naar het meest verbaazingwekkende platform.

PĪYŪṢA-VARṢIṆĪ-VṚTTI – Deze *anugraha-śakti* (het vermogen dat Bhagavāns gunst schenkt) manifesteert zich in de lotusogen van Śrī Bhagavān. Met andere woorden, Bhagavāns *kṛpā-śakti* regent op de toegewijde neer middels Zijn genadevolle blik. Dit genadevermogen

manifesteert zich in toegewijden in *dāsya-rasa*, *sakhya-rasa* en *vātsalya-rasa* als Kṛṣṇa's genegenheid voor hen (*bhakta-vātsalya*) en soms als Zijn compassie (*kāruṇya*) en in de toegewijden in *mādhurya-rasa* manifesteert ze zich als het vermogen om Kṛṣṇa aan te trekken (*kṛṣṇākarsṇī-śakti*), dat Zijn hart doet smelten. Soms wordt de manifestatie van deze *śakti sneha* (genegenheid) genoemd, soms *prīti* (liefde) en soms *mādhurya* (bekoorlijke liefvalligheid).

Gedreven door dit genadevermogen wekt het wensvermogen (*icchā-śakti*) van Bhagavān Śrī Hari verbijstering over Zijn kwaliteiten bij de kroonjuwelen van degenen, die *ātmārāma* (zelfvoldaan) zijn. Ze veroorzaakt, dat ze hun zelfvoldane houding loslaten en toegewijden worden.

3d ~ Genegenheid voor Zijn toegewijden is de keizer van alle kwaliteiten van Bhagavān

yayaiva bhagavato bhakta-vātsalyam nāma eka eva guṇaḥ samrād iva prathama-skandhe pṛthivyoktān svarūpa-bhūtān satya-saucādīn kalyāṇa-guṇān sāsīti |

BHĀVĀNUVĀDA – Deze *kṛpā-śakti* maakt, dat Śrī Bhagavāns eigenschap van genegenheid voor Zijn toegewijden (*bhakta-vātsalya*) als een soevereine keizer over Zijn andere intrinsieke eigenschappen heerst, zoals waarheidsgetrouwheid en reinheid, die door Pṛthvī-devī in Canto Een van *Śrīmad-Bhāgavatam* worden beschreven.

PĪYŪṢA-VARṢIṆĪ-VṚTTI – Śrī Pṛthvī-devī (de presiderende godheid van de Aarde) heeft de intrinsieke eigenschappen van Śrī Kṛṣṇa beschreven, zoals waarheidsgetrouwheid en reinheid,

*satyaṁ saucaṁ dayā kṣāntis / tyāgaḥ santoṣa ārjavam
samo damas tapaḥ sāmyaṁ / titikṣoparatiḥ śrutam*

*jñānaṁ viraktir aiśvaryaṁ / sauryaṁ tejo balaṁ smṛtiḥ
svāntaryaṁ kauśalaṁ kāntir / dhairyam mārḍavam eva ca*

*prāgalbhyaṃ praśrayaḥ śīlaṃ / saha ojo balaṃ bhagaḥ
gāmbhīryaṃ sthairyam āstikyaṃ / kīrtir māno 'nahankṛtiḥ*

Śrīmad-Bhāgavatam (1.16.26-28)

[De volgende negenendertig kwaliteiten zijn onuitputtelijk in Śrī Bhagavān aanwezig.] (1) waarheidsgetrouwheid – *satya*, (2) reinheid – *śauca*, (3) compassie – *dayā*, (4) verdraagzaamheid – *kṣānti*, (5) verzaking – *tyāga*, (6) zelfgenoegzaamheid – *santoṣa*, (7) rechtlijnigheid – *ārjava*, of *saralāṭā*, (8) standvastigheid van geest – *sama*, (9) beheersing van de zintuigen – *dama*, (10) soberheid – *tapasyā*, (11) onpartijdigheid – *sāmya*, (12) tolerantie – *titikṣā*, (13) gelijkmoedigheid, of onverschilligheid voor winst en verlies – *uparati*, (14) zien door de ogen van het geschrift – *śruta*, of *sāstra-vicāra*, (15) kennis – *jñāna*, (16) onthechting – *virakti*, (17) goddelijke verhevenheid – *aīśvarya*, (18) ridderlijkheid – *śaurya*, (19) uitstraling – *teja*, (20) kracht – *bala*, (21) geheugen – *smṛti*, (22) onafhankelijkheid – *svatantratā*, (23) behendigheid in alle activiteiten – *kausala*, (24) schoonheid – *kānti*, of *saundarya*, (25) geduld – *dhairya*, (26) hartelijkheid – *mārdava*, (27) stoutmoedigheid – *pragalbhatā*, (28) beleefdheid – *praśraya*, of *vinaya*, (29) prettig karakter – *śīla*, of *su-svabhāva*, (30) volharding – *saha*, (31) deskundigheid van het verstand en de kennisvergarende zintuigen – *ojaḥ*, (32) deskundigheid van de actieve zintuigen – *bala*, (33) hoogste fortuin – *bhaga*, (34) ernst – *gāmbhīrya*, (35) stabiliteit – *sthiratā*, (36) trouw – *āstikya*, of *śraddha*, (37) roem – *kīrti*, (38) vererenswaardig – *māna* en (39) vrij van trots – *anahankṛti*.

De genegenheid van Śrī Hari voor Zijn toegewijden heerst als een keizer over al deze kwaliteiten. Met andere woorden, deze eigenschap is de hoogste autoriteit, die ze allemaal bestuurt.

3e ~ In Śrī Bhagavān zijn zelfs schijnbare fouten wonderbaarlijke kwaliteiten

“mohas tandrā bhramo rukṣa-rasatā kāma ulbaṇaḥ | lolatā madamātsarye kimsā kheda-parīśramau || asatyam krodha ākāṅkṣā āsāṅkā viśva-vibhramah | viśamatvaṃ parāpekṣā doṣā aṣṭādoṣaditāḥ ||” iti bhagavati sarvathā niṣiddhā apy ete doṣā yad-anurodhena

*rāma-kṛṣṇādy-avatāreṣu kvacit kvacid vidyamānā eva santo bhaktair
anubhūyamānā mahā-guṇāyante || 3 ||*

BHĀVĀNUVĀDA – De geschriften noemen de volgende achttien fouten.

(1) begoocheling – *moha*, (2) loomheid – *tandrā*, (3) neiging zich te vergissen, of in de war zijn – *bhrama*, (4) hardvochtigheid – *rukṣa-rasatā*, (5) geslachtsdrift, of intense lust – *prabala-kāma*, of *tivra-kāma*, (6) gretigheid, rusteloosheid of wispelturigheid – *lolatā*, (7) waanzin, of trots – *mada*, (8) afgunst – *mātsarya*, (9) geweld – *himsā*, (10) depressie of uitputting – *kheda*, (11) krachtsinspanning – *pariśrama*, (12) oneerlijkheid – *asatya*, (13) woede – *krodha*, (14) hunkering – *akāṅkṣā*, (15) vrees, of angst – *āśāṅkā*, (16) anderen volkomen begoochelen – *viśva-vibhrama*, (17) partijdigheid, of tegenstrijdigheid – *viśamatva* en (18) de neiging van anderen afhankelijk te zijn – *parāpekṣā*. De eeuwige, bewuste en zegenrijke gedaante van Bhagavān vol rijkdommen is vrij van deze achttien grote fouten.

Ook al zijn deze fouten in geen enkel opzicht in Bhagavān aanwezig, *avatāras*, zoals Śrī Rāmacandra en Śrī Kṛṣṇacandra, kunnen ze onder invloed van de *kṛpā-śakti* op gratieuze wijze manifesteren. Deze fouten worden in feite onder invloed van deze *kṛpā-śakti* getransformeerd in deugden en worden door de toegewijden als zodanig ervaren.

PĪYŪṢA-VARṢIṆĪ-VṚTTI – In de voorgaande sectie heeft Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura de achttien fouten opgesomd, die in de geschriften worden genoemd en in levende wezens worden aange troffen, waartoe ook halfgoden en demonen behoren. Deze fouten kunnen nooit in de transcendente gedaante van Śrī Bhagavān aanwezig zijn, die de belichaming vormt van eeuwigheid, cognitie en zegen (*sac-cid-ānanda*). Zoals in de zon, die lichtgevend is, geen duisternis kan bestaan, zo is het ook niet mogelijk, dat zelfs maar een iota van een fout in Śrī Bhagavān bestaat. Niettemin zien we,

dat Śrī Rāma tijdens Zijn incarnatie in afzondering van Sitā-devī in de war was. En deze achttien fouten, behalve excessieve lust (*tīvra-kāma*) en hardvochtigheid (*rukṣa-rasatā*), worden aangetroffen in het spel en vermaak van Svayam Bhagavān Śrī Kṛṣṇa, de Absolute Waarheid. Śrī Baladeva Vidyābhūṣaṇa citeert in zijn boek, *Siddhānta-ratna*, voorbeelden uit *Śrīmad-Bhāgavatam*, die op fouten in Bhagavān lijken te wijzen,

nanu “tato vatsān adṛṣṭvaitya puline ‘pi ca vatsapān | ubhāv api vane kṛṣṇo vicikāya samantata” ity atra mohah | “kvacit pallavatalpeṣu niyuddha-śrama-karṣitaḥ | vrkṣa-mūlāśrayaḥ śete gopotsaṅgopabarhaṇaḥ” ity atra, tandrā-kheda-parīśramāḥ | “tāv aṅghriyugmaḥ” ity ādau “mugdha-prabhītavat upeyatur anti mātroḥ” ity bhramah | “mada-vighūrṇita-locana iṣan māna-daḥ sva-suhṛdām vanamālī” ity ādau madaḥ | “lokeśa-māninām mauḍhyād dhariṣye śrī-madam tamaḥ” ity ādau mātsaryam | hiṁsā ca pūtanādi-vadhaḥ | “nāhaṁ bhakṣitavān amba sarve mithyābhiśamsinaḥ” ity atra jarāsandha-cchalādau cāsatyam | krodho ‘pi tatra tatra prasiddha eva | “tām stanya-kāma āśādy mathnantīm jananiṁ hariḥ | grhītvā dadhi-manthāraṁ nyaṣedhat pritiṁ āvahan” ity atra ākāṅkṣā | “kvāpy adṛṣṭvāntar-vipine vatsān pālāmś ca viśva-vit | sarvaṁ vidhi-kṛtām kṛṣṇaḥ sahasāvajagāma ha” ity atra āśaṅka | “so ‘kāmayata bahu syām prajāyeya” ity ādau jagad āveśa-rūpa viśva-vibhramah | “samo ‘haṁ sarva-bhūteṣu na me dveṣyo ‘sti na priyaḥ | ye bhajanti tu mām bhaktyā mayī te teṣu cāpy aham” ity ādau vaiśamyam | “aham bhakta-parādhīno” ity ādau parāpeḥṣā cāvagamyate | rūkṣa-rasatā premasambandhād ṛte rāgaḥ | ulbaṇo duḥkha-hetu kāmaḥ | tāv etau māstām | tataś ca ‘mohādīnām ṣoḍaśānām pramāṇa-siddhatvān nirdoṣatanutvaṁ’ katham iti cen na, bhaktānanda-vaicitra-poṣaka-līlā-vilāsa-bhakta-saṁrakṣaṇa-bhakta-vātsalyādi-siddhaye prākṛta-gandhāsprṣṭāḥ svarūpa-dharmā evaite udayante tām vinā līlādy-asiddheḥ | tad-asiddhau ca pūrṇatvānupapattiḥ | itareṣu sarveṣu guṇeṣu rucy-abhāvāt tad-bhakty-anupapattiḥ |

Śrīmad-Bhāgavatam (10.13.16), “tato vatsān adṛṣṭvaitya, puline ‘pi ca vatsapān / ubhāv api vane kṛṣṇo, vicikāya samantataḥ – Hierna, toen

Hij de kalveren en de koehedersjongens niet meer op de oever van de Yamunā zag, ging Śrī Kṛṣṇa in alle bossen naar hen zoeken.” Hier zien we begoocheling (*moha*).

Śrīmad-Bhāgavatam (10.15.16), “*kvacit pallava-talpeṣu, niyuddha-srama-karṣitaḥ / vṛkṣa-mūlāśrayaḥ śete, gopotsaṅgopabarhaṇaḥ* – Toen Kṛṣṇa eens vermoed was van het worstelen met de koehedersjongens, ging hij in de schaduw van een boom op een bed van zachte bladeren liggen. Hij legde Zijn hoofd bij een koehedersjongen op schoot en viel in slaap.” Hier worden lethargie (*tandrā*), uitputting (*kheda*), en krachtsinspanning (*parīśrama*) waargenomen.

Śrīmad-Bhāgavatam (10.8.22), “*tāv aṅghri-yugmam ... mugdha-prabhūtavād upeyatur anti mātroh* – Śrī Baladeva en Śrī Kṛṣṇa kroepen terug naar Hun moeder, alsof Ze bang en in de war waren.” Hier zien we verwarring (*bhrama*).

Śrīmad-Bhāgavatam (10.8.29), “*vatsān muñcan kvacid asamaye krośa-sañjāta-hāsaḥ* – [De moeders onder de *gopīs* gingen naar Moeder Yaśodā en zeiden,] ‘Jouw zoon laat de kalveren te vroeg los [voordat de koeien zijn gemolken] en als wij dan boos worden, staat Hij te grinniken.’” Hier zien we rusteloosheid (*lolatā*).

Śrīmad-Bhāgavatam (10.35.24), “*mada-vighūrṇita-locana iṣat, māna-daḥ sva-suhṛdām vanamālī* – Vanamālī [Śrī Kṛṣṇa, die een slinger van bosbloemen draagt] toont Zijn koehedersvrienden eer met ogen, die rusteloos zijn van trots.” Hier zien we trots (*ahāṅkāra*).

Śrīmad-Bhāgavatam (10.25.16), Toen Indra stortbuien zond om Vraja onder water te zetten, zei Śrī Kṛṣṇa, “*lokeśa-māninām maudhyād, dhanīṣye śrī-madam tamah* – Ik ga het opgeblazen ego van Indra verpletteren, omdat hij zo dom is te denken, dat hij de baas van de drie werelden is.” In deze woorden zien we schijnbare afgunst (*mātsarya*) in Bhagavān.

Als Hij Pūtānā vermoordt, zien we zelfs geweld (*himsā*) in Bhagavān.

Śrīmad-Bhāgavatam (10.8.35), “*nāhaṁ bhakṣitavān amba, sarve mithyābhisamsinaḥ* – Nadat Kṛṣṇa klei had gegeten, zei Hij tegen zijn moeder, ‘Maiyā, Ik heb geen klei gegeten. Ze liegen allemaal!’” In dit spel en ook, toen Hij Jarāsandha en anderen neersloeg, zien we oneerlijk spraakgebruik in Bhagavān. In dergelijk spel staat Hij ook bekend om Zijn woede (*krodha*).

Śrīmad-Bhāgavatam (10.9.4), “*tām stanya-kāma āsādyā, matnan-tīm jananīm hariḥ / grhītvā dadhi-manthānaṁ, nyaṣedhat prītim āvahan* – Omdat Hij haar melk wilde drinken, ging Śrī Kṛṣṇa naar Zijn moeder, die yoghurt zat te karnen, en om haar te zegenen pakte Hij de karnstok af om haar met karnen te laten stoppen.” Hier zien we hunkering (*ākāṅkṣā*).

Śrīmad-Bhāgavatam (10.13.17), “*kvāpy adṛṣṭvāntar-vipine, vatsān pālāṁś ca viśva-vit / sarvaṁ vidhi-kṛtaṁ kṛṣṇaḥ, sahasāvajagāma ha* – Toen Hij de kalveren en de *sakhās* nergens meer in het bos zag, begreep de alwetende Śrī Kṛṣṇa, dat dit het werk was van Śrī Brahmā.” Hier zien we vrees (*āśāṅkā*) in Śrī Kṛṣṇa.

Taittirīya Upaniṣad (2.2.1), “*so ‘kāmayata bahu syām prajāyeya* – Śrī Hari had de wens, ‘Ik zal velen worden.’” Met deze woorden uit Śruti demonstreert Śrī Hari Zijn natuur om met Zijn absorbtie in activiteiten van het universum anderen in de war te brengen (*viśva-vibhrama*).

In *Śrīmad Bhāgavad-gītā* (9.29) zegt Śrī Kṛṣṇa, “*samo ‘haṁ sarva-bhūteṣu, na me dveṣya ‘sti na priyaḥ / ye bhajanti tu mām bhaktyā, mayī te teṣu cāpy aham* – Ik ben onpartijdig jegens alle levende wezens en ben noch vriend noch vijand van iemand. Maar als degenen, die Me met toewijding dienen, aan Me gehecht zijn, ben Ik door genegenheid ook aan hen gehecht.” In dergelijke uitspraken zien we de schijnbare fout van partijdigheid (*viṣmatva*).

In *Śrīmad-Bhāgavatam* (9.4.63) zegt Bhagavān tegen Durvāsā, “*ahaṁ bhakta-parādhīno, hy asvatantra iva dvija* – O tweemaal geborene, Ik word door Mijn toegewijden beheerst en ben in hun

aanwezigheid niet onafhankelijk.” Deze uitspraak toont afhankelijkheid van anderen (*parāpekṣā*).

Hardvochtigheid (*rukṣa-rasatā*) is het geven van voorkeur aan gehechtheid ergens aan boven een liefdevolle relatie, en intense lust (*prabala-kāma*) is die wellustigheid, welke tot verdriet leidt. Hoewel deze twee fouten niet in Bhagavān aanwezig zijn, zijn er zestien fouten in Hem zichtbaar, zoals in *sāstra* wordt aangetoond. Hoe kan dan worden gezegd, dat de gedaante van Bhagavān van deze fouten verstoken is? Het antwoord op dit bezwaar is, dat deze schijnbaar ernstige fouten in Śrī Kṛṣṇa, zoals begoocheling, alleen bestaan om de transcendente extase van verbazing in de toegewijden te voeden. Ze manifesteren zich uit Bhagavāns inherente karakter, dat geen spoor van materiële energie kent, om speels tijdverdrijf (*līlā-vilāsa*) ten uitvoer te leggen, om de toegewijden te voeden (*bhakta-pālana*) en om Zijn bijzondere genegenheid voor hen te tonen (*bhakta-vātsalya*). Het spel en vermaak van Śrī Kṛṣṇa kan zich zonder hen niet ten volle manifesteren.

Als het betoverende spel van Śrī Kṛṣṇa niet op succesvolle wijze tot stand wordt gebracht, wordt Zijn natuur als Absolute Waarheid en als de oorspronkelijke Allerhoogste Persoonlijkheid Gods geschaad. Ofschoon fouten, zoals begoocheling, in de levende wezens ernstige gebreken zijn, zijn ze in Bhagavān aanwezig als schitterende eigenschappen. Als de toegewijde deze verbazingwekkende kwaliteiten ervaart, smelt zijn hart volkomen.

Tekst 4

4a ~ Door de genade van Bhagavān kan de toegewijde Zijn mādhubhaya ervaren

*tataś ca sarvaṇy eva tad-vitṛṇāni saudaryādīny āsvādayituṃ labdhau-
jasi bhakte āsvādyāsvādyā ca tām tām camatkṛti-parama-kāṣṭhām*

*adhiruhyādhiruhyā cāśruta-caraṁ bhagavato bhakta-vātsalyam idam
iveti manasā muhur muhur evānubhūya dravī-bhāvam āseduṣi |*

BHĀVĀNUVĀDA – Als de toegewijde daarna de grootheid van Bhagavāns *mādhurya* kan ervaren – Zijn schoonheid, geur enzovoort – bereikt hij het hoogtepunt van verbazing. Hij realiseert zich constant de ongekende genegenheid van Bhagavān voor Zijn toegewijden en zijn hart smelt.

PĪYŪṢA-VARṢINĪ-VṚTTI – De realisatie van deze verbazingwekkende eigenschappen smelt het hart van de toegewijde volkomen.

4b ~ Bhagavān verheerlijkt Zijn toegewijde

*tasminn are mad-bhakta-varya bahūni janmāni mad-arthaṁ dārāgā-
ra-dhanādikaṁ parityajya mat-paricaryānurodhena śita-vāta-kṣudhā-
tṛṣṇā-vyathā-mayādīn bahūn eva kleśān soḍhavate janāvamānādīn
apy aganītavate bhikṣu-caryām grhītavate bhavate kim api dātum
asaknuvan ṛñi kevalam abhūvam | sārvaabhaumatva-pārameṣṭhya-
yoga-siddhy-ādikaṁ ca na bhavad-anurūpam iti tat tat kathaṁ vitari-
ṣyāmi | na hi na hi paśubhyo rocamānaṁ ghāṣa-tuṣa-buṣādikaṁ
kasmaicīn manuṣyāya dīyate | tad aham ajito ‘pi bhavatādhunā jita
eva varte narte bhavat-sauśilya dīyate | tad aham ajito ‘pi bhavatād-
hunā jita eva varte narte bhavat-sauśilya-vallīṁ samyag avalamba-
nam iti*

BHĀVĀNUVĀDA – Op dat moment zegt Śrī Bhagavān tegen de toegewijde, “O beste toegewijde, je hebt zoveel levens jouw vrouw, huis, rijkdom enzovoort voor Mij achtergelaten. Alleen om Mij te dienen heb je een hoeveelheid ellende, zoals kou, wind, honger, dorst, pijn en ziekte verdragen. Je hebt de beledigingen van anderen genegeerd en jouw leven met bedelen in stand gehouden. Omdat Ik jou niet kan compenseren, sta Ik bij jou in de schuld. Voor jou zijn heerschappij over de Aarde, soevereiniteit over de hemelse planeten, zelfs de positie van Śrī Brahmā en mystieke perfecties totaal

ongeschikt. Waarom zou Ik ze aan jou schenken? Gras, stro en zemelen, die dieren heerlijk vinden, zijn niet geschikt voor mensen. Dus ook al ben Ik onoverwinnelijk, vandaag heb je Me veroverd. In deze hoedanigheid ben Ik helemaal van jouw gratie afhankelijk.”

PĪYŪṢA-VARṢINĪ-VṚTTI – Eerder werd gezegd, dat het hart van de *premi-bhakta* geheel smelt bij de ervaring van de lieflijke eigenschappen van Śrī Bhagavān, zoals Zijn bijzondere genegenheid voor Zijn toegewijden. Bhagavān raakt helemaal in de ban van een toegewijde, die Hem heeft vereerd, terwijl hij eindeloos verdriet, problemen, verachting en ontering onderging. Ofschoon Hij Zijn eigen zelf aan Zijn toegewijde weggeeft als uitwisseling voor het offeren van een handvol water en een *tulasī*-blaadje, beschouwt Hij Zich niettemin aan de toegewijde verschuldigd. Hij denkt, “Ik kan Mijn toegewijde niets aanbieden, dus Ik blijf hem voor altijd schuldig.” Met uiterst tedere en mededogende woorden, zoals deze, drukt Bhagavān Zich aan Zijn toegewijde uit.

Hier kan een vraag rijzen. Als Bhagavān, die beschikt over alle rijkdom, zou willen, zou Hij de toegewijde met gemak soevereiniteit over de Aarde kunnen geven, of de positie van Brahmā, mystieke perfecties enzovoort. Waarom moet Hij dan aan Zijn toegewijde schuldig blijven? Het antwoord is, dat Zijn toegewijde vrij is van ieder materieel verlangen en dat zijn hart volstrekt zuiver is. De toegewijde levert toegewijde dienst aan Śrī Kṛṣṇa alleen voor Kṛṣṇa’s plezier; Śrī Kṛṣṇa kan de toegewijde daarvoor niets in ruil geven – hetzij materieel of spiritueel – behalve dienstverlening aan Hem. Kṛṣṇa peinst, “Door Mijn toegewijde dienstverlening aan Mij te geven zal hij zeker tot Me komen.” Behalve dit kan Kṛṣṇa een toegewijde zonder verlangens niets aanbieden. Dus hoewel Kṛṣṇa onoverwinnelijk is, veroveren toegewijden zoals dezen Hem in ieder opzicht. Het zachtaardige karakter van de toegewijde blijft Kṛṣṇa’s enige steun. Met andere woorden, het plezier, dat de toegewijde ervaart in de dienstverlening aan Hem, blijft Zijn grootste troost.

4c ~ De toegewijde geeft blijk van nederigheid als hij door Bhagavān wordt geprezen

bhagavato vān-mādhurīm parama-snigdha-varṇām karṇāvataṁsī-kr̥tya prabho bhagavan kṛpā-pārāvāra ghora-saṁsāra-pravāha-prāpita-kleśa-cakra-nakra-vyūha-carvyamāṇaṁ mān vilokya kāruṇyodyota-drava-ceto-navanīto 'khila-lokātīto bhagavan śrī-guru-rūpa-dhārī mad-anādy-avidyā-vidāri-sva-darśanena sudarśanevaiva tan nirbhidyā tad-damṣṭrā-taṭād evonmocya nija-caraṇa-kamala-yugala-dāśī-cikīṛṣayā sva-mantra-varṇa-vīthīm mat-karṇa-vīthīm praveśya nīrvyathīkr̥tya muhur muhur api sva-guṇa-nāma-śravaṇa-kīrtana-smaraṇādibhir mān yad aśūśudhan nija-bhaktair api saṅga-mitaiḥ sva-sevām apy abūbudhat tad api durmedho 'ham adhamatamo divasam ekam api prabhuṁ na paryacaram kadarya-caryas tad ayaṁ jano daṇḍayitum evārhaḥ pratyutaitāvad darśana-mādhurīm pāyitaḥ | kiṁ ca ṛṇī-bhavāmīti śrī-mukha-vāṅyā prabhu-vareṇa viḍ-ambito 'smīti manye 'haṁ tat kiṁ karomi pañca vā saptāṣṭāthavā lakṣa-koṭayo 'pi yady aparādhā bhaveyus tad api tām samprati kṣamayitum dhārṣṭyam ālambate mām | parārdhato 'py adhikāṁs tām avadhārayāmi | kiṁ ca te te 'tiprabalās cirantanā bhukta-bhoktavya-phalā vartantām nāma |

BHĀVĀNUVĀDA – De lieve woorden vol genegenheid van Śrī Bhagavān sieren de oren van de toegewijde, die bidt, “O Prabhu! O Bhagavān! O oceaan van genade! Ik word meegesleurd in de stroom van dit afschuwelijke materiële bestaan en zit gevangen in een draaikolk van lijden, waar ik door krokodillen word verslonden. Toen Je dit zag, rees compassie in Jou op, die Jouw boterzachte transcendente hart deed smelten. O Bhagavān, toen verscheen Je voor me in de gedaante van śrī guru, die de onwetendheid van lust enzovoort neersloeg. Toen heb Je me met Jouw darśana, zoals Sudarśana (werpschijf) dat doet, losgemaakt van deze krokodillen van lijden en me van hun afschrikwekkende kaken gered. Met het verlangen

me een dienstmaagd aan Jouw lotusvoeten te maken liet Je de lettergrepen van Jouw *mantra* de weg naar mijn oren vinden en heb Je al mijn pijn weggenomen. Door Jouw goddelijke namen en kwaliteiten te horen, te chanten en te herinneren heb Je me gezuiverd.

“O Prabhu! Je hebt me de kunst van toegewijde dienst aan Jouw onderwezen door me de associatie van Jouw toegewijde te geven. Desondanks kreeg ik het niet voor elkaar, omdat ik te onfortuinlijk, te dwaas en uiterst gedegradeerd ben om slechts één dag dienst aan Jouw te verlenen. Ook al is deze uiterst verdorven persoon rijp voor bestraffing, heb Je me in plaats van te straffen desondanks overvloedig het zoete elixer van Jouw sublieme *darśana* laten drinken.

“En toch zeg Je, ‘Ik ben aan jou verschuldigd.’ O beste der meesters, het lijkt, alsof ik door deze woorden uit Jouw goddelijke mond voor de gek word gehouden. Wat moet ik doen? Ik heb diverse – nee! – duizenden en miljoenen overtredingen begaan. Bidden om gratie zou niets anders zijn dan toevlucht zoeken tot schaamteloosheid. Mijn overtredingen zijn ontelbaar.

“De sterke invloed van mijn aanhoudende overtredingen is bovendien zodanig, dat ik er zelfs nu nog de gevolgen van onderga. En laat me verder lijden voor de overtredingen, die nog resterend. Ik zal niet bidden om vergeving.”

PĪYŪṢA-VARṢIṆĪ-VṚTTI – Nederigheid (*dainya*) ligt aan de basis van *bhakti*. Bovendien is de aard van *bhakti* zodanig, dat ze nooit verzaagd is. Haar karakter maakt, dat de *premi-bhakta* van zichzelf denkt, dat hij altijd in gebreke gaat van *bhakti*, of dat zijn geestelijke praktijk (*sādhana-bhajana*) ontoereikend is. Bij het horen van de genadevolle woorden van Bhagavān herinnert de toegewijde Bhagavāns grenzeloze mededogen in de gedaante van *śrī guru* en de Vaiṣṇava's en wordt onrustig, terwijl hij denkt, “Zo iemand als ik verdient straf, maar Śrī Bhagavān heeft me in plaats daarvan gezegend met Zijn *darśana*, die hoogst zelden wordt verkregen.” Bij het erva-

ren van dergelijke genade van Śrī Hari is de toegewijde met stomheid geslagen.

Nadat de toegewijde de sympathieke woorden van Bhagavān heeft gehoord over de manier, waarop Hij Zich aan Zijn toegewijde verschuldigd voelt, staat hij als aan de grond genageld en is in de war zonder te weten wat te doen. Hij denkt aan de oneindige hoeveelheid overtredingen, die hij sinds onheuglijke tijden heeft begaan. Hij beschouwt zich als een betreurenswaardige *aparādhi*, die waard is te worden gestraft en kan zelfs de moed niet opbrengen om te smeken om vergeving. Op dit moment biedt de toegewijde gebeden aan, die zijn diepe nederigheid tot uitdrukking brengen.

*mat-tulyo nāsti pāpātṃ / nāparādhi ca kaścana
parihāre 'pi lajjā me / kiṃ brūve puruṣottama*

Sri Bhakti-rasāmṛta-sindhu (1.2.154)

O Puruṣottama, er is geen grotere zondaar en schoffeerder dan ik. Alas, ik schaam me zelfs om Jou om vergeving voor mijn overtredingen te vragen. Wat kan ik nog meer zeggen?

Dus uit zijn grote nederigheid vraagt de *premi-bhakta* geen vergeving voor de overtredingen, die hij denkt te hebben begaan, maar verzoekt Bhagavān juist hem te straffen.

4d ~ De schitterende gedaante van Śrī Bhagavān verslaat alle wereldse vergelijkking

samprati pūrvedyur eva nīradena nīla-nīrajena nīla-maṇinā śrīmad-aṅgasya candramasā śrī-mukhasya nava-pallavena śrī-caraṇasya dyutim upamimānena mayā dagdha-sarṣapārdhena kanaka-sikhariṇam iva caṇaka-kaṇena cintāmaṇim iva pheruṇā keśariṇam iva maśakena garuttvantam iva samīkurvatā durbuddhinā spaṣṭam aparāddham evety adhunaivāvagatam | tadā tu prabhum ahaṃ stau-mīti svīyam avidvattvam api kavītvam etad iti janeṣv api prakhyāpitam | ataḥ parantu mad-ikṣaṇena kṣaṇena samikṣita-śrī-mūrti-rūpeṇa vaibhavana javena tarjyamānā dhairya-rahitā gaur iva me gauḥ śrī-

mat-saundarya-kalpa-vallim upamāna-radanair dūṣayituṃ na prabhaviṣyati iti

BHĀVĀNUVĀDA – “O Prabhu, juist een dag geleden was ik zo brutaal om Jouw goddelijke lichaam met een pas geformeerde regenwolk, een blauwe lotus en een saffier te vergelijken; Jouw lotusgeleat met de maan en Jouw lotusvoeten met pas ontloken bladeren. Daarmee heb ik dus verklaard, dat halve geroosterde mosterdzaden gelijk zijn aan de gouden Berg Sumeru, dat een kikkererwt gelijk is aan een wensvervullend juweel (*cintāmani*), dat een jakhals gelijk is aan een leeuw en dat een mug lijkt op Garuḍa. Op die manier heeft een idioot zoals ik op onbeschaamde wijze een overtreding tegen Jou begaan. Op dat moment dacht ik, dat ik Jou prees, terwijl ik eigenlijk alleen maar mijn eigen dwaasheid verkondigde en mijn verbeelding als poëtische genialiteit beschouwde.

“Toen ik de schoonheid en uitstraling van Jouw goddelijke gedaante een ogenblik met mijn eigen ogen zag, realiseerde ik me, dat mijn vergelijkingen lijken op de tanden van een dolle koe, die de wensrank van Jouw schoonheid probeert te ontheiligen, maar zonder succes blijft.”

PĪYUṢA-VARṢINĪ-VṚTTI – Nadat de toegewijde de *darśana* van de prachtige gedaante van Bhagavān heeft ontvangen, is hij volkomen verbijsterd en beschouwt de talloze vergelijkingen, die hij in zijn gebeden had geconstrueerd, toen hij op de gedaante van Bhagavān mediteerde, als ongegrond en triviaal.

Hij denkt zelfs, dat zijn dwaasheid tot een overtreding heeft geleid – die van vergelijking van de transcendente gedaante van Bhagavān met objecten van deze wereld. De prachtige gedaante van Śrī Kṛṣṇa, die is samengesteld uit eeuwigheid, cognitie en zegen, is onvergelijkbaar en kan niet worden beschreven met behulp van bijvoorbeeld de maan en de lotus, die slechts transformaties van vijf materiële elementen zijn.

Śrī Bilvamaṅgala Ṭhākura heeft Kṛṣṇa beschreven in *Śrī Kṛṣṇa-karṇāmṛta* (97),

*tat tvan mukhaṁ katham ivāmbuja-tulya-kakṣaṁ
vācām avāci nanu parvaṇi parvaṇīndoḥ
taṁ kim bruve kim aparāṁ bhuvanaika-kānta
veṇu tvad ānanam anena samaṁ nu yat syāt*

Hoe kan Jouw gezicht worden vergeleken met de lotus? Het is ook onmogelijk om Jouw smetteloze gelaat, dat buiten alle beschrijving valt, te vergelijken met de maan, die geleidelijk afneemt, totdat hij niet langer zichtbaar is. O enige meester van het universum, waarmee kan ik Jouw prachtige gelaat vergelijken, wanneer Je op Jouw fluit speelt?

Lilāśuka²³ schreef het volgende vers, alsof Śrī Kṛṣṇa had geïnformeerd, “O Lilāśuka, waarom hebben dan al die dichters Mijn gezicht, glimlach enzovoort met de lotus en de maan vergeleken? Waarom doe je niet hetzelfde?”

*śuśrūṣase śṛṇu yadi preaṇidhāna-pūrvam
pūrvair apūrvā-kavibhir na katākṣitam yat
nirājana-krama-dhurāṁ bhavad ānanendor
nirvyājam arhati cirāya śaṣi-pradīpaḥ*

Śrī Kṛṣṇa-karṇāmṛta (98)

O Prabhu, als Je mijn antwoord wilt horen, luister dan alsjeblijft. De dichters van vroeger hebben Jouw prachtige gedaante in hun diepe meditatie gezien. Ze hebben Jouw gezicht met de maan en de lotus vergeleken, alleen omdat ze werden beperkt door hun dichterlijke vermogen. De maan is zowaar niets anders dan een kamferlamp, die geschikt is om Jouw lotusgezicht in *ārati* te omcirkelen en hem dan weg te zetten.

²³ Lilāśuka is een naam van Śrī Bilvamaṅgala Ṭhākura, die lijkt op Śukadeva Gosvāmī, omdat hij het spel (*lilā*) van Śrī Kṛṣṇa even zoet beschrijft als een papegaai (*śuka*). –Red.

De *premī-bhakta* zegt, “O Prabhu, ik zal nooit meer Jouw ongeëvenaarde schoonheid denigreren door haar met iets uit deze wereld te vergelijken.”

4e ~ De toegewijde krijgt darśana van Bhagavāns dhāma en metgezellen

evam̐ bahu-vidham̐ śamsati tasminn̐ ati-prasannena bhagavatā punar̐ api preyasi-ādi-bhāvavatas tasya yathā-sambhavam abhīpsitaṁ tā-dātmika-tat-sva-vilāsa-vilakṣitaṁ śrī-vṛndāvanam̐ kalpa-śākhinaṁ mahā-yogapīṭham̐ sva-preyasī-vṛnda-mukhyāṁ śrī-vṛṣabhānu-nandinīm̐ tat-sakhīḥ śrī-lalitādyās tat-kiṅkarīr̐ api sva-vayasyān̐ śrī-subalādin̐ sva-pālyamānā naicikīś ca śrī-yamunām̐ śrī-govardhanam̐ bhāṅḍīram̐ ca nandīśvara-giriṁ tatratiya-janaka-jananī-bhrāṭṛ-bandhu-dāsādīn̐ sarvān̐ eva vrajaukaso rasoṭkarṣeṇa darśayitvā tat-tad-ānanda-mahā-moha-taraṅgiṇyām̐ taṁ nimagnīkṛtya svayam̐ parikaraṇenāntardhīyate |

BHĀVĀNUVĀDA – Als de toegewijde op die manier treurt, wordt Bhagavān uiterst tevreden met hem. In overeenstemming met de bepaalde stemming en het gekoesterde verlangen van de toegewijde, zoals *preyasī-bhāva*, openbaart Hij een visioen van Śrī Vṛndāvana, het gebied vol met Zijn goddelijke spel en tijdverdrijf (*vilāsa*), van wensbomen en van de *mahā-yogapīṭha* van Śrī Rādhā-Kṛṣṇa, omringd door Hun intieme, eeuwige metgezellen. Śrī Kṛṣṇa staat de toegewijde ook een rechtstreekse visie toe van Śrīmatī Rādhikā, de dochter van Vṛṣabhānu Mahārāja en meest vooraanstaande van Zijn geliefden, evenals een *darśana* van Haar *sakhīs*, zoals Lalitā en Viśākhā en hun dienstmeisjes. Hij draagt ook *darśana* op hem over van Zijn *sakhās*, zoals Subala, de koeien, die Hij hoedt, de rivier Śrī Yamunā, Śrī Govardhana, Bhāṅḍīravana en Śrī Nandīśvara Heuvel. En Hij geeft hem *darśana* van Śrī Nanda, Yaśodā, Zijn broer, vrienden, verwanten, dienaren, dienstmeisjes en

de inwoners van Vraja samen met de uitmuntendheid van hun respectievelijke rasas. Nadat Hij die toegewijde heeft ondergedompeld in de meest betoverende golven van de zegenrijke daršana van Zijn eeuwige metgezellen, verdwijnt Kṛṣṇa met Zijn entourage uit zijn gezichtsveld.

PĪYŪṢA-VARṢINĪ-VṚTTI – Nadat Śrī Kṛṣṇa de *premi-bhakta* zoveel verdrietige woorden heeft horen spreken, zegt Hij die aspirant van *mañjarī-bhāva* door hem *daršana* te geven van de excellentie van Zijn met *rasa* overladen spel met Śrīmatī Rādhikā, Haar *sakhīs* zoals Lalitā, *mañjarīs* zoals Śrī Rūpa en andere confidentiële metgezellen, die assisteren in *madhura-rasa*, alsmede *daršana* van de ongeëvenaarde schittering van Śrī Vṛndāvana. De toegewijde kan de zwaarte van dit uiterst diepe gevoel van extase niet dragen en valt bewusteloos, waarna Śrī Hari met Śrī Dhāma Vṛndāvana en Zijn metgezellen verdwijnen.

4f ~ Wanneer Śrī Hari verdwijnt, wordt de toegewijde geplaagd door diverse twijfels

tataś ca kiyadbhiḥ kṣaṇair labdha-prabodhaḥ punar api prabhum didṛkṣu locana-mudrām unmocya, taṁ nāvalokayaṁn ātmānam aśrubhir abhiṣiñcan, kim ayaṁ svapna ālokitaḥ, na hi na hi śayyālasya-nayana-kāluṣādy-abhāvāt, kim iyaṁ kasyacin māyā vā, na hi na hi etādṛśānandasya māyikatvāsambhavāt, kim vā cittasyaiva bhramamayī kāpi vṛttiḥ, na hi na hi laya-vikṣepādy-ananubhavāt, kim vā manoratha-paripāka-prāpto ‘yaṁ vastu-viśeṣaḥ, na hi na hi idṛśa-padārthasya śimno ‘pi kadāpi manorathenādhiroḍhum aśakyatvāt, sphūrti-labdho ‘yaṁ bhagavat-sākṣātkāro vā, na hi na hi samprati smaryamāṇābhyaḥ pūrva-purvodbhutābhyaḥ sphūrtibhyo ‘syātivailakṣaṇyāt ity evaṁ vividham eva saṁśayānaḥ, śayāna eva dhūli-dhoraṇi-dhūsarāyāṁ dharaṇau, yathā tathāstu punar api tad-darśanaṁ me bhūyād iti muhur āśāsāno ‘pi tad-anupalabhamānaḥ khīdyan luṭhan rudan gātrāṇi vraṇayan mūrechayan prabhudyamāna

*uttīṣṭhann upaviśan abhidravan krośan unmatta iva kṣaṇam tūṣṇīm
 āsīno maṇiśīva kṣaṇam, luṭṭa nitya-kriyo bhraṣṭācāra iva kṣaṇam
 asambaddham pralapan graha-grasta iva kṣaṇam kasmaicid āsvāsa-
 kāya nibhṛtam pṛcchate bhakta-janāya sva-bandhave svānubhūtam
 artham bruvāṇaḥ, kṣaṇam prakṛti-stha iva 'sakhe bhūri-bhāga bhag-
 avat-sākṣātkāra evāyam tavābhavad iti' tena yuktyā pratasyamāṇo
 hṛsyann eva 'hanta tarhi katham eṣa punar na bhavaṭīti' tadaiva viśi-
 dan, hanta kasyacin mahānubhāva-cūḍāmaṇer mahā-bhāgavatasya
 kāpi kṛpā-vitāna-pariṇatir vā durbhāgasyāpi me bhagavat-
 paricaryāyā ghūṇākṣara-nyāyena vā kasmimścīd divase kathaṅcīd
 utpannāyā niṣkaiṭavātāyāḥ phalam idam vā, kiṁ vā vaiguṇya-
 samudre 'pi kṣudre mayi bhagavad-anukampāyā nirupādhitvam eva
 mūrtaṁ prakāṭi-babhūva, hanta hanta kena vā anirvacanīya-
 bhāgyena svayam hasta-prāpto nidhir ajani, kena vā mahāparādhena
 tataś cyutam iti, niścetum niścetano 'ham na prabhavāmi tad-bādhā-
 bādhita-dhīḥ, kva yāmi, kiṁ vā karomi, kam upāyam atra kam uta vā
 pṛcchāmi, mahā-sūnyam iva nirātmakam iva niḥsaraṇam iva dāva-
 pluṣṭam iva mām nigilad iva tri-bhuvanam avaloke | lokebhyo niḥṣṛ-
 tyā tad ebhyaḥ kṣaṇam vivikte praṇidadhāmiti | tathā kurvan hā
 prabho sundara-mukhāravinda-mādhurīka-sudhā-dhārā-dhurīṇa-
 bhāvita-vāsita-nikhīla-vipīna-śrī-vigraha-vara-parimala-vana-māla-
 caṭulitāli-jāla punar api kṣaṇam api tatrābhavantam dṛśyāsam; sakṛd
 eva ca svādīta eva, svādīta-tan-mādhurīko na punar evam abhyart-
 hayiṣye iti vilapan luṭṭhan śvasan mūrccchann unmādyan pratidīśam
 eva tam paśyan hṛṣyan śliṣyan hasann aṭan gāyan punar apy anikṣa-
 māṇo 'nutapan rudan alaukika-ceṣṭita evāyūṁṣi nayan sva-deho 'py
 asti nāsti vā nānusandadhate |*

**BHĀVĀNUVĀDA – Kort daarna ontwaakt de toegewijde uit zijn ze-
 genrijke flauwte en opent zijn ogen, zodat hij weer *darśana* van Śrī
 Bhagavān, zijn Prabhu, kan hebben. Als hij Hem niet meer ziet,
 wordt de toegewijde helemaal opgewonden. Hij raakt doordrenkt
 van een onophoudelijke stroom tranen en vraagt zich af, “Was ik**

aan het dromen? Nee, nee. Als het een droom was geweest, had ik me loom en sloom van de slaap gevoeld, maar zo voel ik me niet. Heeft iemand een illusie voorgetoverd? Nee, dat kan ook niet, want hoe kan een illusoire ervaring zoveel extase geven? Misschien was ik in een begoochelde bewustzijnsstaat. Nee, nee, dat kan ook niet, want ik voel me niet duf of in de war. Was het de vervulling van een diepe hunkering? Nee, nee, dat kan ook niet, want een verlangen kan zelfs niet de grens van iets dergelijks onbeschrijflijks benaderen. Is het dan mogelijk, dat ik een *darśana* van Bhagavān in een *sphūr̥ti* kreeg? Nee, dit kan ook niet waar zijn, want ik herinner me mijn voorgaande *sphūr̥tis* helder en deze extase was totaal iets anders.”

De toegewijde wordt getergd door verscheidene twijfels, valt op de grond en raakt helemaal onder het stof. Hij hoopt voortdurend om op de een of andere manier een dergelijke *darśana* opnieuw te krijgen, maar als hij dat niet krijgt, rolt hij treurend over de grond en soms raakt zijn lichaam vol schrammen en krassen. Dan valt hij flauw. Als hij zijn bewustzijn weer terugkrijgt, zit hij soms rechtop en soms rent hij onrustig heen en weer. Soms zit hij als een gek hardop te snikken en soms is hij voldaan als een wijze. Soms vergeet hij als iemand, die van zijn goede gedrag is afgeweken, zijn geregelde plichten uit te voeren en soms kletst hij onsamenhangende woorden, zoals iemand, die achterna wordt gezeten.

Soms onthult de toegewijde zijn ervaring aan een andere toegewijde, een vriend, of iemand, die hem troost biedt en naar zijn welzijn informeert. Iedereen, die hem aanhoort, antwoordt, “Mijn vriend, je heb de directe *darśana* van Bhagavān gekregen. Jouw geluk is werkelijk grenzeloos.” Hij luistert aandachtig naar dergelijke raadgevende woorden en wordt kalm en opgemonderd, maar wordt daarna weer in een staat van spijt gestort. “Alas! Als ik echt zo foruinlijk zou zijn, waarom krijg ik die *darśana* dan niet nog een keer? Het schijnt, dat iemand, die het kroonjuweel van *mahā-*

bhāgavatas is, me genade heeft gegeven en me in staat heeft gesteld om die prachtige gedaante te zien, want ik ben uiterst gevallen; ik heb Bhagavān op geen enkele manier ooit gediend. Of misschien is de toegewijde dienst van deze verdorven persoon op zeker moment even vrij van bedrog geweest, zoals een termiet per ongeluk de vorm van een letter van het alfabet in een stuk hout etst, en is de *darśana* van Bhagavān daarvan het resultaat geweest. Maar misschien is het gewoon de aard van Bhagavāns grondeloze genade geweest om de gedaante van Zijn mededogen in de vorm van Zijn *darśana* te manifesteren en Zich zelfs te openbaren aan zo'n laag persoon als ik, een oceaan van gebreken. Alas! Vanwege welk onbeschrijflijk geluk heb ik een dergelijke schat gekregen? En door welke grote overtreding is het uit mijn greep geslipt? Waarom kan ik Zijn *darśana* niet nog eens krijgen? Ik ben gewoon een dwaas, die dit niet kan begrijpen. Wat is dit voor een ramp? Mijn intelligentie is verlamd geraakt. Waar moet ik in deze conditie naartoe? Wat moet ik doen? Wat is de oplossing? Wie kan ik dat vragen? De drie werelden zien er totaal verlaten uit. Niets is hier van mij en ik ben zonder bescherming. Het hele universum wil me als een grote bosbrand verzwelgen. Misschien moet ik me van iedereen in de wereld isoleren en hierover een tijdje gaan nadenken.”

De toegewijde, die rechtstreekse audiëntie van Bhagavān had gekregen, trekt zich op een solitaire plek terug en roept rusteloos uit, “O Bhagavān, wiens gezicht zo mooi is als een lotus, O Jij, een stroom van de zoetste nectar, door de betoverende schoonheid en geur van Jouw goddelijke gedaante wordt dit bos van Vṛndāvana, dat de uitstraling van alle bossen omvat, genadevol en aromatisch. De zoete geur van de slinger van bosbloemen om Jouw hals, O Vanamāli, windt de hommels op, die er omheen zwermen. Alas! Wanneer krijg ik Jouw *darśana* weer, al is het maar voor een fractie van een seconde? Ik heb maar één keer het geluk gehad om de nectar

van Jouw bekoring te proeven. Kan deze onfortuinlijke figuur die bekoring nog een keer te zien krijgen?”

De toegewijde, die op deze manier jammert, rolt over de grond. Hij haalt zwaar adem, valt bewusteloos en wordt helemaal gek. Als hij Bhagavān overal waarneemt, raakt hij opnieuw in goddelijke vervoering en omhelst Hem en lacht. Soms danst hij en soms zingt hij. En als hij Bhagavān niet waarneemt, treurt hij en begint te huilen. De toegewijde, die wordt geabsorbeerd door dergelijke buitengewone activiteiten, slijt op die manier de rest van zijn leven en is zich het bestaan van zijn lichaam niet langer gewaar.

PĪYŪṢA-VARṢIṆĪ-VṚTTI – Als Śrī Bhagavān het verdriet en de gretigheid van de *bhakta* ziet, geeft Hij hem *darśana* van Zichzelf en Zijn metgezellen. Wanneer de toegewijde bij het ontvangen van die *darśana* in extase buiten bewustzijn valt, verdwijnt Bhagavān, zoals hiervoor gezegd. In deze sectie weidt Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura uit over de diverse verbazingwekkende staten van extase van de *premi-bhakta*. Hij weidt ook uit over het gedrag van de *premi-bhakta*, dat voortvloeit uit de *darśana* van Bhagavān, en over het feit, dat hij Bhagavān daarna weer uit het oog verliest, wanneer Hij verdwijnt. Bhagavan geeft Zijn *darśana* en verdwijnt dan louter om deze soort vervoering te openbaren in het hart van de *premi-bhakta* vol gretigheid en zielsnood. Deze vorm van goddelijke waanzin vol intense hunkering is het hoogste doel van het menselijk leven.

In *Śrīmad-Bhāgavatam* zien we hoe Śrī Nārada [in zijn voorgaande leven] als zoon van een dienstmeid door de genade van heiligen op jonge leeftijd *bhagavat-prema* kreeg. Diep in het oerwoud gaf Śrī Bhagavān Zijn *darśana* aan de gretige Nārada en verdween toen. Nārada was diep ontroerd en werd zeer rusteloos om Bhagavān opnieuw te zien en bad om daartoe in staat te worden gesteld. Toen sprak Bhagavān hem toe in een gedaante, die Nārada niet kon zien,

*sakṛd yad darśitaṁ rūpam / etat kāmāya te 'nagha
mat-kāmaḥ śanakaiḥ sādhu / sarvān muñcati hṛc-chayān*

Śrīmad-Bhāgavatam (1.6.22)

O zondeloze, Ik heb Mezelf maar één keer aan jou geopenbaard en dit is alleen om jouw gehechtheid aan Mij te vergroten. Als een toegewijde een grote gretigheid en graagte ontwikkelt om Mij te zien, verlaten alle soorten verlangens naar lustobjecten zijn hart.

Tijdens de *rasa-līlā*, toen Śrī Kṛṣṇa uit het midden van de prachtige *gopīs* van Vraja verdween, kregen de *gopīs* in afzondering van Hem groot verdriet en huilend baden ze om Zijn *darśana*. Nadat Bhagavān Zich weer had laten zien, beschuldigden de *gopīs* Hem ervan – onder voorwendsel een kwelspreuk voor te leggen – dat Hij hen midden in de nacht diep in het bos had achtergelaten. Om hen te kalmeren zei Śrī Kṛṣṇa,

*nāhaṁ tu sakhyo bhajato 'pi jantūn
bhajāmy amiṣām anuvṛtti-vṛttaye
yathādhano labdha-dhane vinaṣṭe
tac-cintayānyan nibhṛto na veda*

Śrīmad-Bhāgavatam (10.32.20)

Mijn dierbare *sakhīs*, zoals een berooid man zodanig verzonken raakt in gedachten aan rijkdom, nadat hij zijn rijkdom, die hij van de voorzienigheid had gekregen, verloren is geraakt, dat hij de rest vergeet, zo faciliteer Ik een onafgebroken meditatie op Mij door niet [onmiddellijk] met Mijn aanbieder uit te wisselen of hem Mijn *darśana* te verlenen.

Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura schetst een ongeëvenaard beeld van de spirituele sentimenten van de toegewijde, waarin hij de zielsnood na de rechtstreekse audiëntie van Bhagavān uitstalt. Dit beeld brengt de onbegrensde aantrekkelijkheid van het feest van de transcendente schoonheid van Bhagavān over en tegelijkertijd toont

het de intense hunkering en de goddelijke waanzin van de liefde van de toegewijde.

Uiteindelijk gaat de *premī-bhakta* denken, “Bhagavān brengt me zeker in eigen persoon naar het oord van Zijn spel en vermaak en geeft me liefdevolle dienstverlening aan Hem (*prema-sevā*).” Als hij zo denkt, wordt zijn leven een compleet succes.

De betekenis hiervan is, dat de toegewijde Zijn gedaante, schoonheid enzovoort blijft ervaren, zelfs nadat Bhagavān is verdwenen. Hij kan het niet verdragen om van die ervaring een moment te worden gescheiden.

4g ~ De toegewijde gaat het eeuwige spel (nitya-līlā) binnen

tataś ca samaye pañcatām gacchataṁ sva-dehaṁ na jānan mayābhyarthitaḥ sa eva karuṇa-varuṇālayas tathaiva pratyakṣī-bhūya sākṣāt sevāyām mām niyuñjānaḥ sva-bhavanaṁ nayatīti jānan kṛta-kṛtyo bhakto bhavatīti || 4 ||

BHĀVĀNUVĀDA – Na verloop van tijd verlaat de toegewijde zijn lichaam, dat zich ontbindt in de vijf elementen, zonder dat hij zich ervan gewaar is. Zijn enige ervaring is als volgt, “Het object van mijn doorlopende smeekbede, de oceaan van compassie, Śrī Bhagavān, is evenals voorheen rechtstreeks aan mij verschenen en om me in Zijn eeuwige dienstverlening te betrekken begeleidt Hij me nu naar Zijn eigen woonoord.” Zo wordt de toegewijde met compleet succes bekroond.

PĪYŪṢA-VARṢIṆĪ-VṚTTI – Na verloop van tijd verlaat de toegewijde zijn materiële lichaam zonder zich te realiseren, dat het is gebeurd. Hij weet alleen, dat de ongelimiteerd genadevolle Bhagavān hem in directe dienstverlening aan Hem heeft betrokken en hem naar Zijn eigen woonoord heeft gebracht. Zo bereikt hij het hoogste doel.

Tekst 5

5a ~ Het lichaam van de sādḥaka is niet in staat om prema in zich te dragen

“*ādau śraddhā tataḥ sādhu-saṅgo ‘tha bhajana-kriyā | tato ‘nart-ha-nivṛttiś ca tato niṣṭhā ruciś tataḥ || athāsaktiś tato bhāvas tataḥ premābhyudañcati |*” ity arthaḥ sādhu vivṛtaḥ | ato ‘pi yathottara-svādu-vaiśiṣṭya-bhājīta sneha-māna-praṇaya-rāgānurāga-mahā-bhāvākhyāni bhakti-kalpa-vallyā ūrdhvordhva-pallava-gāmīni phalāni śānti | na teṣāṃ āsvāda-sampad-auṣṇa-śāitya-sarīmarda-sahaḥ sādḥakasya deho bhaved iti na teṣāṃ tatra prākāṭya-sambhava iti na tāny atra vivṛtāni |

BHĀVĀNUVĀDA – Eerst wordt *śraddhā* ontwikkeld gevolgd door *sādhu-saṅga*, *bhajana-kriyā*, *anartha-nivṛtti*, *niṣṭhā*, *ruci*, *āsakti*, *bhāva* en tenslotte *prema*. Dit is de juiste volgorde van de komst van *prema*, zoals in de geschriften uiteen wordt gezet.

Daarboven hangen tussen de bladeren van de hoogste takken van de wensrank van *bhakti* de vruchten *sneha*, *māna*, *praṇaya*, *rāga*, *anurāga* en *mahābhāva*. Ieder volgend stadium is progressief superieur aan het voorgaande, wat betreft de onderscheidende smaak, die het heeft. Het lichaam van de *sādḥaka* kan de excessieve hitte [afgescheidenheid] niet verdragen, maar ook de koeling [ontmoeting] niet, of het samengaan van de twee, dat ontstaat door het proeven van deze schatten [*sneha*, *māna* enzovoort]. Ze kunnen daarom niet in het lichaam van de *sādḥaka* verschijnen en daarom zijn ze hier niet in detail beschreven geworden.

PĪYŪṢA-VARṢIṆĪ-VṚTTI – Iemand wiens hart is gehuld in onwetendheid en talloze materiële verlangens, kan met een of ander groot geluk *śraddhā* bereiken – de genade van een zuivere toegewijde – en

kan beginnen zich met *bhajana* bezig te houden. Nadat hij zijn toevlucht heeft genomen aan de voeten van *śrī guru*, aanvaardt hij *harināma* en *dīkṣā* intitiatie. Als hij de activiteiten van *bhakti* gaat praktiseren, zoals *śravaṇa* en *kīrtana*, en als het uitwissen van ongewenste verlangens en gewoonten (*anartha-nivṛtti*) plaats heeft, maakt hij vooruitgang door de stadia van *niṣṭhā*, *ruci*, *āsakti* en *bhāva* te doorlopen en raakt tenslotte in het gebied van *prema* gesitueerd. Het is voor een *sādhaka*, die vrij is van overtredingen, niet noodzakelijk om deze stadia te doorlopen om *prema* te bereiken. Hij krijgt *prema* onmiddellijk, zodra hij zich bezighoudt met de praktijk van *bhajana* aangevoerd door *nāma-saṅkīrtana*. Maar aanzien een persoon zonder overtredingen in deze wereld zeldzaam is, zijn deze stadia voor het welzijn van iedereen uitgelegd, omdat ze zeer relevant zijn.

Na *prema* komen de stadia *sneha*, *māna*, *praṇaya*, *rāga*, *anurāga*, *bhāva* en *mahābhāva* – ieder stadium nog zoeter dan het voorgaande. In deze stadia zijn de kalmerende koelte in de ontmoeting met Śrī Kṛṣṇa, de brand in afzondering van Hem, de wrijving en het overlopen van diverse emoties in het hart zo intens, dat het lichaam van de *sādhaka* deze sensaties niet kan hanteren. Nadat *prema* is bereikt en het huidige lichaam wordt afgelegd, krijgt de toegewijde het lichaam van een eeuwige metgezel van Bhagavān en gaat Zijn heilige woonplaats binnen. In dat lichaam gaan zich dan deze stadia [*sneha*, *māna* enzovoort] ontwikkelen in overeenstemming met zijn *bhāva* (relatie met Kṛṣṇa), *dāsyā*, *sakhya*, *vātsalya* of *madhura*. De hoogste manifestatie van *prema*, *mahābhāva*, verschijnt alleen in degenen, die hun toevlucht hebben genomen tot de amoureuze goedmoedigheid van Vraja. *Mahābhāva* kan zich niet in anderen manifesteren.

In dit boek heeft Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura alleen het proces van *śraddhā* naar *prema* uiteengezet. Voor de Gauḍīya Vaiṣṇava's, die hun toevlucht hebben genomen tot de lotusvoeten van

Śrīman Mahāprabhu, is *rādhā-dāsyam* (exclusief dienaarschap aan Śrī Rādhā) het hoogste doel van *bhajana*, met andere woorden, *mañjarī-bhāva* (het gevoel een dienstmeisje van Śrī Rādhā te zijn). De dierbare, persoonlijke metgezellen van Śrīman Mahāprabhu, Śrī Rūpa, Śrī Sanātana en de andere Gosvāmī's, zijn de *ācāryas* van *mañjarī-bhāva*. Daarom presenteren we hier een korte inleiding op deze stadia van *prema* en citeren uit het boek, *Ujjvala-nīlamani*, van Śrī Rūpa Gosvāmī.

(1) *Sneha*

*āruhya paramaṁ kāṣṭhāṁ / premā cid-dīpa-dīpanaḥ
hrdayaṁ drāvayann eṣa / sneha ity ābhidhīyate
atrodite bhavej jātu / na trptir darśanādiṣu*

Śrī Ujjvala-nīlamanī (14.79)

Wanneer *kṛṣṇa-rati* (de eeuwige relatie met Śrī Kṛṣṇa) excellentie bereikt en het hart doet smelten bij het zien van Śrī Kṛṣṇa, wordt dit *sneha* genoemd. Bij het verschijnen van *sneha* raakt de gretigheid naar *darśana* van Śrī Kṛṣṇa nooit verzadigd.

(2) *Māna*

*snehas tūtkṛṣṭatāvāptyā / mādhyamaṁ mānayan navam
yo dhārayaty adākṣiṇyaṁ / sa māna ity kīrtyate*

Śrī Ujjvala-nīlamanī (14.96)

Wanneer *sneha* zelfs nog excellenter wordt, gaat men de telkens nieuwe beking van Śrī Kṛṣṇa als nooit eerder ervaren en neemt men een scheve houding aan om zijn gevoelens te verbergen. Dit wordt *māna* genoemd.

Het betekent, dat in dit stadium de bezitsdrang (*mamatā*) voor Śrī Kṛṣṇa zelfs nog verder toeneemt. Hier is geen ruimte meer voor die abjecte scheve houding, die in zelfzucht is geworteld. Integendeel, de kromheid, die hier tentoon wordt gespreid, is een unieke eigenschap van *prema*, die Śrī Kṛṣṇa in het bijzonder plezier doet.

(3) *Prāṇaya*

māno dadhāno viśrambhaṁ / praṇayaḥ procyate budhaiḥ

Śrī Ujjvala-nīlamaṇi (14.108)

Het betekent, wanneer *māna* door het gevoel van *mamatā* zelfs een nog grotere excellentie bereikt, komt men in een staat, waarin blijkt, dat de eigen levensadem, het verstand, de intelligentie, het lichaam, de kleding en de ornamenten niet-verschillend zijn van de levensadem, het verstand, de intelligentie, het lichaam, de kleding en de ornamenten van Śrī Kṛṣṇa. Dit stadium wordt *praṇaya* genoemd.

Het woord *viśrambha* in het bovenstaande vers wijst op volkomen vertrouwen of afwezigheid van formaliteit.

(4) *Rāga*

*duḥkham apy adhikaṁ citte / sukhātvenaiva vyajyate
yatas tu praṇayotkarṣāt / sa rāga iti kīrtiyate*

Śrī Ujjvala-nīlamaṇi (14.126)

Het hoogste niveau van *praṇaya* wordt *rāga* genoemd. Wanneer een mogelijkheid bestaat om Śrī Kṛṣṇa te zien, ervaart men in dit stadium geweldige tegenslag als geluk. En als men Hem niet kan bereiken, ervaart men groot geluk als extreme tegenslag.

(5) *Anurāga*

*sadānubhūtam api yaḥ / kuryān nava-navam priyam
rāgo bhavan nava-navaḥ / so 'nurāga itīryate*

Śrī Ujjvala-nīlamaṇi (14.146)

De *rāga*, die van moment tot moment nieuwer en nieuwer wordt en veroorzaakt, dat men zijn geliefde telkens anders waarneemt, wordt *anurāga* genoemd.

(6) *Mahābhāva*

anurāgaḥ sva-saṁvedya- / dasāraṁ prāpya prakāśitaḥ
yāvad-āśraya-vṛttiś ced / bhāva ity abhidhīyate

Śrī Ujjvala-nīlamanī (14.154)

Dit betekent, wanneer *yāvad-āśraya-vṛtti-anurāga* de staat van *sva-saṁvedya* bereikt, wordt deze *mahābhāva* genoemd. *Rāga* is de standplaats van *anurāga* en wanneer *anurāga* zijn hoogste punt bereikt, wordt het *yāvad-āśraya-vṛtti* genoemd. De staat van *sva-saṁvedya* is alleen bekend aan de *vraja-devīs*, in wie *anurāga* het punt van *yāvad-āśraya-vṛtti* heeft bereikt. Het stadium *mahābhāva* is in geen andere toegewijde aanwezig. *Mahābhāva* is zelfs niet bereikbaar voor Rukmiṇī, Satyabhāmā en de andere koninginnen. In deze staat manifesteren *sāttvika-bhāvas* zich tot *uddīpta* (helder brandend) en *suddhīpta* (oplaaiend). Deze *mahābhāva* manifesteert zich op allerlei verbazingwekkende manieren.

Er zijn bovendien vele verschillende soorten *sneha*, *māna*, *praṇaya* enzovoort – de stadia van *prema* in de bloei. Ze kunnen zich nooit in het materiële lichaam van een *sādhaka* manifesteren, ongeacht hoe ver hij is gevorderd op het pad van *sādhana*. In dit lichaam kunnen zich alleen de stadia van *bhakti* tot *rati* (*bhāva*) manifesteren. Voorbij *rati* legt men zijn lichaam af en gaat het spel van Bhagavān binnen. Door de kracht van de associatie van de eeuwige metgezellen van Bhagavān manifesteren zich dan *sneha*, *māna*, *praṇaya* enzovoort in het hart. Śrīla Cakravartī Ṭhākura legt uit, dat de reden, waarom deze staten zich niet in het lichaam van de *sādhaka* kunnen manifesteren, is, dat het eenvoudig niet de capaciteit heeft om de extatische transformaties te hanteren, zoals het oplaaieren en afnemen van het tormenterende, ondraaglijke vuur van afgescheidenheid. Om deze reden bespreken we deze onderwerpen hier niet uitgebreid. Degenen, die over dit onderwerp meer willen weten, kunnen Hoofdstk 14 “Sthāyi-bhāva” in *Śrī Ujjvala-nīlamanī* bestuderen.

5b ~ Schriftuurlijk bewijs voor ruci, āsakti enzovoort

kiṃ ceha rucy-āsakti-bhāva-premasu lakṣayitvā sākṣād anubhāvagocaratām prāpitesu tatra santy api bhūriṇi pramāṇāni nopayastāni | pramāṇāpeṣayā hy anubhāva-vartma-pāruṣyāpādakatvāt | kiṃ ca tāny apekṣyāṇi cet “tasmims tadā labdha-rucer mahā-mateḥ” iti rucau “guṇeṣu saktam bandhāya ratam vā puṃsi muktaye” ity āsaktau; “priyā-śravasy aṅga mamābhavad ratiḥ” iti ratau; “prematibhara-nirbhinna-pulakāṅgo ‘tinirvṛtaḥ” iti premaṇi; “tā ye pibanty avitrṣo nṛpa gādha-karnais tān na spṛsanty āsana-tṛḍ-bhaya-soka-mohāḥ” iti rucy-anubhāve; “gāyan vilajjo vicared asaṅgaḥ” ity āsakti-anubhāve; “yathā bhrāmyaty ayo brahman svayam ākarṣa-sannidhau, tathā me bhrāmyate cetaś cakra-pāṇer yadṛcchayā” iti raty-anubhāve; “evam vrata” ity atra “hasanty atho roditi rauti gāyati” iti premaṇo ‘nubhāve; “āhūta iva me śighram darśanam yāti cetasi” iti tatra sphūrtau “paśyanti te me rucirāṇy amba santah” iti sākṣād-darśane; “tair darśanīyāvayavair udāra-vilāsa-hāseṣita-vāma-sūktaiḥ” iti labdha-darśanasya svabhāve; “vāso yathā parikṛtam madirā-madāndha” iti ceṣṭyāṃ pramāṇāny anusandhāya vicārayitavyāni |

BHĀVĀNUVĀDA – Hoewel er verder een overvloed aan schriftuurlijk bewijsmateriaal bestaat met betrekking tot de kenmerken en de zichtbare symptomen van *ruci*, *āsakti*, *bhāva* en *prema*, is dergelijke bewijsvoering hier niet geciteerd, want als men voor deze stadia afhankelijk is van dergelijke schriftuurlijke aanwijzingen, wordt men getroffen door oneffenheden op het pad van realisatie. Iemand, die citaten uit de geschriften zoekt, kan zich niettemin beraden over de volgende verzen.

Śrīmad-Bhāgavatam voorziet in het volgende bewijs voor *ruci* – *tasmims tadā labdha-rucer mahā-mate*; voor *āsakti* – *guṇeṣu saktam bhandhāya, ratam vā puṃsi muktaye*; voor *bhāva* – *priyā-*

śravasy aṅga mamābhavad ratiḥ; en voor prema – premātibhara-nirbhinna-pulakāṅgo ‘tinirvṛtaḥ.

Bewijs voor de zichtbare symptomen, die de aanwezigheid van *ruci* (de *anubhāvas* van *ruci*) illustreren – *tā ye pibanty avitṛṣo nṛpa gāḍha-karṇais, tān na sprśanty aśana-tṛḍ-bhaya-śoka-mohāḥ; van āsakti – gāyan vilajjo vicared asaṅgaḥ; van rati (bhāva) – yathā bhrāmyaty ayo brahman, svayam ākarṣa-sannidhau / tathā me bhidyate cetaś, cakra-pāṇer yadrchayā; en van prema – evam-vrataḥ sva-priyā-nāma-kīrtiyā ... hasaty atho roditi rauti gāyati.*

Bewijs met betrekking tot een *sphūrti* van Bhagavān – *āhūta iva me śighraṁ darśanam yāti cetasi.* Bewijs met betrekking tot directe *darśana* – *paśyanti te me rucirāṅy amba santaḥ.* Bewijs voor de conditie van de toegewijde, nadat hij directe *darśana* heeft gekregen – *tair darśaniyāvayavair udāra-vilāsa-hāsekṣita-vāma-sūktaiḥ.* Bewijs met betrekking tot de activiteiten van de toegewijde, die directe *darśana* heeft gekregen – *vāso yathā parikṛtam ma-dirā-madāndhaḥ.*

Deze bevestigingen uit de geschriften kunnen worden onderzocht en er kan zorgvuldig op worden beraadslaagd.

PIYŪṢA-VARṢIṆĪ-VṚTTI – In *Mādhurya-kādambinī* zijn de stadia van *ruci*, *āsakti*, *bhāva* en *prema* met hun corresponderende symptomen alleen beschreven [dat wil zeggen, er is geen schriftuurlijk bewijs van geciteerd]. Hoewel er meer dan genoeg schriftuurlijk bewijs van deze stadia bestaat, treft men louter verontrusting op het pad van de met *rasa* geladen realisaties, indien men voor de geldigheid van deze stadia afhankelijk is van *sāstra*. Het vaststellen van een onderwerp is veel mooier en smaakvoller door middel van rechtstreekse realisatie dan door uitsluitend van schriftuurlijk bewijsmateriaal afhankelijk te zijn.

Toch heeft Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura voor degenen, die schriftuurlijk bewijsmateriaal willen zien, verscheidene verzen uit *Śrīmad-Bhāgavatam* geciteerd, aangezien *Śrīmad-Bhāgavatam*

het kroonjuweel van alle goddelijke bewijsvoering is en door iedereen wordt eerbiedigd.

Met betrekking tot *ruci* levert *Śrīmad-Bhāgavatam* (1.5.27) het volgende bewijs,

*tasmīms tadā labdha-rucer mahā-mate
priyā-śravasy askhalitā matir mama
yayāham etat sad-asat sva-māyayā
paśye mayi brahmaṇi kalpitaṁ pare*

[Śrī Nārada Muni zei tegen Śrī Vedavyāsa,] O intelligent persoon, door in de associatie te blijven van grote zielen, die het spel van Śrī Kṛṣṇa op devote wijze bezingen, en door constant hun charmerende vertellingen over Hem met vertrouwen te beluisteren, is mijn smaak (*ruci*) voor Hem ontwaakt. Mijn intelligentie raakte gefixeerd op de betoverende glorie van Parabrahma Śrī Kṛṣṇa en met behulp van deze intelligentie kon ik inzien, dat deze subtiele en grove lichamen zich alleen met dienstverlening aan Hem dienen bezig te houden.

De resultaten van het horen van *bhagavat-kathā* uit de lotusmond van *mahāpuruṣas* is het wegvloeien van de besmetting van materiële verlangens en het verschijnen van *ruci*. Hierna volgt in het hart de sterke vastbeslotenheid om Śrī Kṛṣṇa te dienen. Dit moeten we uit het bovenstaande vers begrijpen.

Met betrekking tot *āsakti* zegt *Śrīmad-Bhāgavatam* (3.25.15),

*cetaḥ khalv asya bandhāya / muktaye cātmano matam
guṇeṣu saktam bandhāya / rataṁ vā puṁsi muktaye*

[Śrī Kapiladeva legde uit aan Moeder Devahīti,] Het wordt aangenomen, dat het verstand de oorzaak is van de gebondenheid en de bevrijding van de *jīva*. Als het verstand in beslag wordt genomen door materiële objecten, vormt het de oorzaak van gebondenheid en als het diep gehecht (*āsakta*) is aan Śrī Kṛṣṇa, vormt het de oorzaak van bevrijding.

Kṛṣṇa-rati [het stadium van *bhāva*] wordt in *Śrīmad-Bhāgavatam* (1.5.26) als volgt omschreven.

*tatrānvahaṁ kṛṣṇa-kathāḥ pragāyatām
anugraheṇāśṛṇavaṁ manoharāḥ
tāḥ śraddhayā me ‘nupadaṁ viśṛṇvataḥ
priyā-śravasy aṅga mamābhavad ratiḥ*

[Śrī Nārada zei tegen Śrī Vedavyāsa,] Iedere dag hoorde ik door de genade van die grote zielen in hun geheiligde gezelschap betoverende vertellingen over Śrī Kṛṣṇa. Naarmate ik constant met vertrouwen luisterde, verscheen in mij geleidelijk genegenheid (*rati*) voor Śrī Kṛṣṇa, wiens gloriën uiterst aantrekkelijk zijn.

In dit vers zijn de onderwerpen besproken van *sādhū-saṅga* en het ontwaken van *rati* (*bhāva*) voor Bhagavān als gevolg van horen zegen uit de mond van *sādhū*.

Met betrekking tot *prema* zegt *Śrīmad-Bhāgavatam* (1.6.17),

*prematibhara-nirbhinna- / pulakāṅgo ‘tinirvṛtaḥ
ānanda-samplave līno / nāpaśyam ubhayaṁ mune*

[Śrī Nārada zei tegen Vedavyāsa,] O grote wijze, op dat moment raakte ik door *prema* overweldigd, het haar op mijn lichaam ging overeind staan en mijn hart werd uiterst rustig en koel. Ik raakte in die stroom van zegen zodanig ondergedompeld, dat ik alle gewaarwording van mezelf en het object van mijn meditatie [Bhagavān] verloor.

De *anubhāvas* of zichtbare symptomen van *ruci* zijn in *Śrīmad-Bhāgavatam* (4.29.40) als volgt beschreven.

*tasmin mahān-mukharitā madhubhic-caritra-
pīyūṣa-śeṣa-saritaḥ paritaḥ śravanti
tā ye pibanty avitṛṣo nṛpa gādha-karṇais
tān na spṛśanty aśana-tṛḍ-bhaya-śoka-mohāḥ*

[Śrī Nārada zei tegen Koning Prācinabarhi,] O Koning, in het gezelschap van grote zielen, die verslaafd zijn aan het bezingen van het spel en vermaak van Bhagavān, stromen de vele rivieren van het ambro-

zijn spel van Śrī Madhusūdana in alle vier richtingen. Degenen, die met onverzadigbare oren die stromen nectar aandachtig drinken, kunnen niet door honger, dorst, angst, verdriet of begoocheling worden aangeroerd.

Wanneer *ruci* ontwaakt als gevolg van het horen van zoete onderwerpen over Śrī Bhagavān uit de lotusmond van zuivere toegewijden, raakt men nooit verzadigd, ondanks constant te horen. In dat stadium wordt de *sādhaka* zodanig in extase ondergedompeld, dat hij zichzelf vergeet. Honger, dorst, angst, verdriet, begoocheling enzovoort kunnen hem niet in het minst verstoren. Dit is het kenmerk van *ruci*.

Śrīmad-Bhāgavatam (11.2.39) beschrijft het stadium van *āsakti* op een dergelijke manier,

*śṛṇvan sa-bhadrāṇi rathāṅga-pāṇer
janmāni karmāṇi ca yāni loke
gītāni nāmāni tad-arthakāni
gāyan vilajjo vicared asaṅgaḥ*

[Kavi Yogendra zei tegen Mahārāja Nimi,] Vrij van gehechtheid (*āsakti*) aan een werelds persoon of ding en zonder schroom en schaamte dient men over deze Aarde te zwerven en de volkomen heilzame vertellingen van Bhagavāns geboorte en activiteiten te bezingen. Door dit te doen ontwikkelt men diepe gehechtheid (*āsakti*) aan Hem.

De zichtbare symptomen, die de aanwezigheid van *rati* illustreren, zijn als volgt in *Śrīmad-Bhāgavatam* (7.5.14) beschreven.

*yathā bhrāmyaty ayo brahman / svayam ākarṣa-sannidhau
tathā me bhidyate cetas / cakra-pāṇer yadṛcchayā*

[Śrī Prahlāda Mahārāja zei tegen zijn leraren op school,] O *brāhmanas*, op dezelfde manier, waarop een magneet ijzer aantrekt, zo heeft Bhagavān, de discusswerper, door Zijn eigen zoete wil mijn verstand van deze materiele wereld gescheiden en het met kracht naar Zich toetrokken.

In wezen is *kṛṣṇa-rati* of *bhakti* de intrinsieke functie van het innerlijke vermogen (*svarūpa-śakti*) van Śrī Bhagavān. Ze geeft zelf licht en verschijnt door haar eigen, onafhankelijke wens. Een ieder, die door haar genade als van haarzelf wordt aanvaard, wordt automatisch naar Śrī Kṛṣṇa getrokken. Nadat dit is gebeurd, kan niets in deze wereld de toegewijde van Hem scheiden. Integendeel, *bhakti* scheidt de toegewijde van het materiële bestaan en leidt hem naar Śrī Bhagavān.

De zichtbare symptomen, die de aanwezigheid van *prema* illustreren, zijn in *Śrīmad-Bhāgavatam* (11.2.40) als volgt beschreven.

*evaṁ-vrataḥ sva-priyā-nāma-kīrtiyā
jātānurāgo druta-citta uccaiḥ
hasaty atho roditī rauti gāyaty
unmāda-van nṛtyati loka-bāhyaḥ*

[Śrī Kavi zei tegen Mahārāja Nimi,] *Prema* voor Bhagavān verschijnt in het hart van iemand, die bedreven is in *bhajana* en zich volgens zijn eigen bekentenis heeft gewijd aan het constant uitvoeren van uiterst heilzame *kīrtana* van de heilige namen van zijn meest dierbare Śrī Hari. Zijn hart smelt en hij wordt niet geraakt door de opvattingen van gewone mensen. Soms roept hij luid naar Bhagavān, alsof hij schijnbaar niet wijs is. Soms lacht hij en soms huilt hij. Soms zingt hij met een lief stemmetje over de schitterende eigenschappen van Bhagavān. En soms, als hij *darśana* van Bhagavān heeft gekregen, danst hij voor Hem.

Een tijdelijk visioen van Bhagavān (*bhagavat-sphūrti*) wordt als volgt in *Śrīmad-Bhāgavatam* (1.6.33) beschreven.

*pragāyataḥ sva-vīryāṇi / tīrtha-pādaḥ priyā-śravāḥ
āhūta iva me sīghraṁ / darśanaṁ yāti cetasi*

[Śrī Nārada Ṛṣi zei tegen Śrī Vedavyāsa,] Als ik zing over het spel van Śrī Bhagavān, wiens lotusvoeten de bron zijn van alle heilige plaatsen en wiens verheerlijking me zeer dierbaar is, openbaart Hij zich onmiddellijk, alsof Hij wordt geroepen.

Omdat de toegewijde het spel van Śrī Bhagavān heeft verheerlijkt, gaat Bhagavān het hart van die toegewijde binnen als iemand, die is geroepen.

Met betrekking tot rechtstreekse *darśana* van Bhagavān zegt *Śrīmad-Bhāgavatam* (3.25.35) het volgende,

*paśyanti te me rucirāṅy amba santah
prasanna-vaktrāruṅa-locanāni
rūpāṅi divyāṅi vara-pradāni
sākaṁ vācaṁ spṛhaṅyāṁ vadanti*

[Śrī Kapiladeva zei tegen Zijn moeder, Devahūti,] O Moeder, Mijn toegewijden zien Mijn prachtige en goedgunstige, transcendente gedaanten altijd met een schitterend lotusgezicht en met ogen, die de kleur hebben van de opkomende zon. De toegewijden converseren op liefdevolle wijze met deze verscheidene gedaanten, waar grote asceten naar uitzien.

Dit vers beschrijft het krijgen van de rechtstreekse *darśana* van Śrī Bhagavān. Het karakter van toegewijden, die een dergelijke *darśana* hebben gekregen, wordt als volgt in *Śrīmad-Bhāgavatam* (3.25.36) beschreven.

*tair darśanīyāvayavair udāra-
vilāsa-hāseṣita-vāma-sūktaiḥ
hṛtātmano hṛta-prāṅāṁś ca bhaktir
anicchato me gatim aṅvīm prayunkte*

[Śrī Kapiladeva zei,] O Moeder, de geest en de zintuigen van Mijn toegewijden zijn volkomen verzonken in de bekoring van Mijn goddelijke gedaanten, waarvan de lichaamsdelen aantrekkelijk zijn, waarvan het glimlachen speels en open is, waarvan de blikken verleidelijk zijn en die lief spreken. Hoewel Mijn toegewijden de hoogste bestemming, Mijn goddelijke woonplaats, niet hoeven te bereiken, stelt hun *prema-bhakti* aan Mij hen in staat dat wel te doen.

Nadat de toegewijde slechts één keer de *darśana* van Bhagavān heeft gekregen, raken zijn verstand en zijn zintuigen uitsluitend gericht op het proeven van die prachtige gedaante, de scheve blikken en de lieve woorden van Śrī Bhagavān. Voor hem is niets in dit hele materiële bestaan het zien of het doen nog waard. Śrī Bhagavān wordt automatisch zijn hele ziel en zaligheid en hij krijgt zonder moeite eeuwige dienstverlening aan Hem in Zijn woonplaats.

De diverse activiteiten van een toegewijde, die *darśana* van Bhagavān heeft gekregen, worden in *Śrīmad-Bhāgavatam* (11.13.36) beschreven,

*deham ca naśvaram avasthitam utthitam vā
siddho na paśyati yato 'dhyagamat svarūpam
daivād apetaṁ atha daiva-vaśād upetaṁ
vāso yathā parikṛtaṁ madirā-madāndhaḥ*

Zoals een dronkaard zich niet gewaar hoeft te zijn, dat hij zich al of niet heeft aangekleed, zo is ook een toegewijde, die de rechtstreekse *darśana* van Bhagavān heeft gekregen, zich er niet van bewust, dat zijn lichaam als gevolg van zijn voorgaande daden staat of zit, noch merkt hij op, dat hij door de voorzienigheid het ene lichaam verlaat en in een ander lichaam wordt herboren. Hij besteedt immers geen aandacht aan de activiteiten van het vergankelijke lichaam.

Nadat de toegewijde de rechtstreekse *darśana* van Śrī Bhagavān heeft gekregen, is hij zich niet langer van het tijdelijke lichaam gewaar. Al zijn bezigheden lijken op die van een gek. Hij blijft volkomen verzonken in het proeven van de betoverend mooie gedaante van Śrī Bhagavān.

Met het citeren van deze schriftuurlijke bewijzen heeft Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura ieder stadium van *prema* beschreven (op basis van zijn persoonlijke ervaring). Hij citeert *Śrīmad-Bhāgavatam* voor de bewijsvoering, want als er één gezaghebbend, goddelijk gemanifesteerd geschrift is, dat op exclusieve wijze *prema-bhakti* uiteenzet, is dat de vijfde Veda, *Śrīmad-Bhāgavatam*. Śrīman

Mahāprabhu beschouwde *Śrīmad-Bhāgavatam* als het smetteloze kroonjuweel van alle Purāṇa's en het hoogste gezaghebbende geschrift.

5c ~ De gebondenheid van het levend wezen en de manier waarop hij ervan kan worden bevrijd

*atredaṁ tattvam—“ahankārasya dve vṛttī ahamtā mamatā cetī” |
taylor jñānena layo mokṣaḥ deha-gehādi-viṣayatve bandhaḥ |*

BHĀVĀNUVĀDA – Hierin wordt de waarheid (*tattva*) van de gebondenheid en de bevrijding van de *jīva* uitgelegd. Het vals-ego heeft twee functies: *ahamtā* (het gevoel van “ik”) en *mamatā* (het gevoel van “mijn”). Wanneer deze op het fysieke lichaam, het eigen huis enzovoort worden toegepast, zijn het gevoel van “ik” en “mijn” de oorzaak van doorlopende gebondenheid. Maar door middel van de kennis van de relatie met Bhagavān worden *ahamtā* en *mamatā*, zoals geprojecteerd op wat dan ook in deze wereld, teniet gedaan. Dit is het stadium van bevrijding.

PĪYUṢA-VARṢIṆĪ-VṚTTI – Het vermogen van het levend wezen om actie te ondernemen wordt in de *Vedānta-sūtra* (2.3.33) gecertificeerd, *kartā sāstrārthavattāt*. *Śāstra* zegt, dat het bewust levende wezen de doener is, niet de materiële geaardheden. De *jīva* wordt alleen gedreven om volgens de geaardheden van de materiële natuur te handelen. Dit is de bepalende kwaliteit van de *jīva*. Het levend wezen kan zijn onafhankelijkheid aanwenden, zoals hij dat zelf wil, en dat is de reden, waarom hij het gevolg van zijn eigen activiteiten moet ondergaan – *sva-karma-phala-bhuk pumān*. Men dient te weten, dat het levend wezen zeker handelt vanuit zijn vals-ego, zolang hij de doener en de genietter denkt te zijn. Het vals-ego heeft twee tendensen: *ahamtā* en *mamatā*, of het gevoel van “ik” en “mijn”. Het geconditioneerd levende wezen, dat wordt begoocheld met betrekking tot zijn identiteit en wordt geketend door *māyā*, ziet

het materiële lichaam, dat als gevolg van zijn voorgaande activiteiten door *māyā* is gecreëerd en verkregen, aan voor zichzelf (“ik”). En hij houdt een gevoel van bezit in stand voor vrouw, zonen, rijkdom, aanwinsten en dergelijke door ze als eigendom te beschouwen (“mijn”). Dit is de staat van gevangenschap. Het geconditioneerd levende wezen draagt de *saṁskāras* (indrukken in het hart) van dit materiële vals-ego met zich mee, het is zijn ware identiteit vergeten en zwerft als gevolg van zijn baatzuchtige acties sinds een tijd zonder begin door de 8.400.000 verschillende levenssoorten heen.

Het levend wezen, dat door begoocheling wordt gebonden, praktiseert *sādhana-bhajana* vanwege de instructies van *sādhu* en *sāstra*. Daardoor laat hij zijn materiële vals-ego los, naarmate de indrukken van zijn spirituele ego zich geleidelijk ontwikkelen. Dit spirituele ego is in levende wezens inherent aanwezig, omdat ze eeuwige dienaren van Śrī Kṛṣṇa zijn, en door dit spirituele ego worden ze bevrijd van *māyā* en worden ze gezegend met het werven van dienstverlening aan Śrī Hari.

De *jñānīs* verbranden deze twee tendensen van het materiële vals-ego met het vuur van *jñāna*. Ze bereiken de staat *mukti* (bevrijding), maar hiermee vernietigen ze juist de aard van de ziel, die spirituele zegen (*ānanda*) verlangt. Om deze reden prefereren mensen, die hun eigen welzijn verlangen, de hel boven bevrijding. Zij zullen nooit naar bevrijding streven. “*Naraka vāñchaye, tabu sāyujya nā laya* – een toegewijde refereert de hel boven het opgaan in de uitstraling van Bhagavān” (*Śrī Caitanya-caritāmṛta, Madhya-līlā* 6.268).

5d ~ Prema bevindt zich ver voorbij bevrijding

ahaṁ prabhor janaḥ sevako ‘smi, sevyo me prabhur bhagavān sa-parikara eva rūpa-guṇa-mādhurī-mahodadhir iti pārśada-rūpa-vigraha-bhagavad-vigrahādi-viśayatve premā sa hi bandha-mokṣābhyaṁ vilakṣaṇa eva puruṣārtha-cūḍāmaṇir ity ucyate |

BHĀVĀNUVĀDA – [Zuivere *aham̐tā* is het gevoel,] “Ik behoor Bhagavān toe en ben Zijn dienaar,” en [zuivere *mamatā* is het gevoel,] “Śrī Bhagavān, die altijd door Zijn metgezellen wordt vergezeld, is een grote oceaan van *rūpa-mādhurī* (betoverende schoonheid) en *guṇa-madhurī* (bekoorlijke kwaliteiten). Hij is mijn meester en het object van mijn dienstverlening.” *Prema* manifesteert zich als *aham̐tā* in relatie tot de eigen transcendente gedaante (identiteit) als een metgezel van Bhagavān en manifesteert zich als *mamatā* in relatie tot de transcendente gedaante en persoonlijkheid van Bhagavān. *Prema* bevindt zich ver van de gebondenheid en bevrijding van de *jīva* en wordt daarom verklaard het kroonjuweel van alle menselijke verworvenheden te zijn.

PĪYŪṢA-VARṢIṆĪ-VṚTTI – Door *bhajana* van Śrī Hari uit te voeren richten de toegewijden van Bhagavān deze twee functies van het vals-ego (“ik” en “mijn”) geleidelijk op de dienstverlening aan Bhagavān. Wanneer het gevoel van *aham̐tā* verandert in “Ik ben een dienaar van Śrī Hari” en het gevoel van *mamatā* wordt “Śrī Hari is van mij”, wordt dit *prema* genoemd. Deze *prema* is de vijfde en hoogste verworvenheid van de *jīva*.

5e ~ De volgorde waarin “ik” en “mijn” geleidelijk aan de wereld worden onttrokken en in transcendentie worden betrokken

tatra kramah | aham̐tā-mamatayor vyavahārikyām eva vṛttāv atisāndrāyām satyām saṁsāra eva | aham̐ vaiṣṇavo bhūyāsam prabhur me bhagavān sevyo bhavatv iti yādṛcchikyām śraddhā-kaṇikāyām satyām tad-vṛtteḥ pāramāthikatva-gandhe bhaktāv adhikārah | tataḥ sādhu-saṅge sati pāramāthikatva-gandhasya sāndratvaṁ tato bhajana-kriyāyām aniṣṭhitāyām satyām tayoh paramārthe vastuny eka-deśa-vyāpinī vṛttiḥ vyavahāre pūrṇaiva | tasyām niṣṭhitāyām paramārthe bahu-deśa-vyāpinī vyavahāre prāyiky eva | rucāv utpannāyām paramārthe prāyiky eva vṛttir vyavahāre tu eka-deśa-vyāpinī | āsaktau

jātāyām paramārthe pūrṇā vyavahāre tu gandha-mātrī | bhāve tu paramārtha evāntyantikī vṛttir vyavahāre tu bādhitānuvṛtī-nyāyenābhāsa-mayī | premṇi tayor ahaṁtā-mamatayor vṛtīḥ paramārthe paramāntyantikī vyavahāre tu naikāpīti |

BHĀVĀNUVĀDA – Nu wordt de volgorde beschreven, waarin “ik” en “mijn” worden onttrokken aan de wereld en worden betrokken in transcendentie. Zolang het materiële gevoel van “ik” en “mijn” erg verdicht blijft, bepaalt het noodlot, dat men in het materiële bestaan moet blijven. Maar als er toevallig een spat *śraddhā* verschijnt in iemand met een dergelijke conditie, die denkt, “Ik ga een Vaiṣṇava worden en Prabhu Śrī Bhagavān wordt het object van mijn dienstverlening,” gaat zich een spoor (*gandha*) van spirituele aanleg manifesteren en wordt die persoon gekwalificeerd voor *bhakti*. Daarna wordt dit spoor van spirituele aanleg versterkt door *sādhu-saṅga*.

Bij het begin van *aniṣṭhitā-bhajana-kriyā* is dit gevoel van “ik” en “mijn” slechts deels (*eka-deśa-vyāpinī*) in de spirituele realiteit betrokken en is absorbtie in de materie nog compleet (*pūrṇā*). Met het ontwaken van *niṣṭhā* is het gevoel van “ik” en “mijn” met betrekking tot de spirituele realiteit uitgestrekt (*bahu-deśa-vyāpinī*), terwijl absorbtie in de materie nog praktisch compleet (*prāyikī*) is.

Wanneer *ruci* ontwaakt, is het gevoel van “ik” en “mijn” in relatie tot de spirituele realiteit bijna compleet (*prāyikī*) en nog slechts deels (*eka-deśa-vyāpinī*) aanwezig in relatie tot wereldse aangelegenheden. Wanneer *āsakti* ontwaakt, is het gevoel van “ik” en “mijn” in relatie tot de spirituele realiteit compleet (*pūrṇā*) en louter een spoor ervan blijft nog in relatie tot de wereldse conceptie bestaan. In het stadium van *bhāva* is het gevoel van “ik” en “mijn” in relatie tot de spirituele realiteit absoluut (*āntyantikī*) en de continuering van dat gevoel in relatie tot de wereld bestaat dan alleen nog als schijn (*ābhāsa*). In het stadium van *prema* tenslotte, het hoogste doel, is het gevoel van “ik” en “mijn” in relatie tot de spiri-

tuele realiteit hoogst absoluut (*parama-ātyantikī*) zonder het minste spoor van materialisme.

PĪYŪṢA-VARṢIṆĪ-VṚTTI – Met de uitvoering van *sādhana-bhajana* wordt het gevoel van “ik” en “mijn” in relatie tot wereldse en mondaine objecten geleidelijk losgelaten en raakt men geheel gewijd aan transcendentie.

5f ~ Volgorde van de stadia waarin men in staat is op Bhagavān te mediteren

evaṁ ca bhajana-kriyāyām bhagavad-dhyānaṁ vārtāntara-gandhi kṣaṇikam eva | niṣṭhāyām tad-dhyāne vārtāntarābhāsaḥ | rucāu vārtāntara-rahitam eva tad-dhyānaṁ bahu-kāla-vyāpī | āsaktau tad-dhyānam atisāndram | bhāve dhyāna-mātram eva bhagavataḥ sphūrṭiḥ | premaṇi sphūrter vailakṣanyaṁ tad-darśanaṁ ceti || 5 ||

BHĀVĀNUVĀDA – Zo is ook in het stadium van *bhajana-kriyā* meditatie op Bhagavān tijdelijk en gekleurd door wereldse onderwerpen. In het stadium van *niṣṭhā* blijft een schijn van wereldse beslommeringen in de meditatie bestaan. Wanneer *ruci* ontwaakt, is meditatie vrij van ieder werelds onderwerp en blijft langere perioden standhouden. Wanneer *āsakti* zich ontwikkelt, wordt de meditatie zeer diep. In het stadium van *bhāva* wordt een visioen van Bhagavān (*bhagavat-sphūrṭi*) ervaren, zodra men begint te mediteren. In het stadium van *prema* heeft de toegewijde zelfs een nog buitengewoner visioen van Bhagavān dan voorheen; en tenslotte krijgt hij directe *darśana* van Bhagavān.

PĪYŪṢA-VARṢIṆĪ-VṚTTI – De meditatie op Bhagavān wordt geleidelijk rijp en wordt compleet, wanneer deze het stadium van *prema* bereikt. Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura heeft dit allemaal in deze sectie uiteengezet.

Tekst 6

Gebed van de auteur voor eeuwige voorspoed

*mādhurya-vāridheḥ kṛṣṇa-caitanyād uddhṛtaiḥ rasaiḥ |
iyaṁ dhinotu mādhurya-mayī-kādambinī jagat || 6 ||*

*iti mādhurya-kādambinyāṁ pūrṇa-manoratho nāmāṣṭamy amṛta-
vṛṣṭiḥ samāptā || 8 ||*

|| samāptaiṣā mādhurya-kādambinī ||

**BHĀVĀNUVĀDA – Mag deze *Mādhurya-kādambinī*, die zijn stort-
buien van *rasa* heeft onttrokken aan de nectaroceaan van betove-
rende lieflijkheid, Śrī Kṛṣṇa Caitanya, de hele schepping vervullen.**

ALDUS EINDIGT DE BHĀVĀNUVĀDA VAN
DE ACHTSTE NECTARREGEN
GENAAMD PŪRṆA-MANORATHA
("ABSOLUTE VERVULLING VAN DE HUNKERING VAN DE ZIEL")

PĪYŪṢA-VARṢIṆĪ-VṚTTI – Svayam Bhagavān Vrajendra-nandana Śrī Kṛṣṇa is het emporium van alle *rasa* (*akhila-rasāmṛta-mūrti*). Om Zijn drie onvervulde verlangens te bevredigen – verlangens aange-
wakkerd door het proeven van de *prema* van Śrīmatī Rādhikā in
Zijn spel van Vraja – heeft Śrī Kṛṣṇa het gevoel (*bhāva*) en de li-
chaamskleur (*kānti*) aangenomen van Śrīmatī Rādhikā, de belicha-
ming van *prema*, en is in de gedaante van Śacinandana Śrī Gauraha-
ri neergedaald. Śrī Gaurasundara, de ocean van ambrozijnen lief-
lijkheid, is dan ook de meest verbazingwekkende combinatie van de
oceaan van *rasa* en de oceaan van *prema*. De volle golven van *mādhurya-rasa* zwellen in Hem voor altijd in hun volkomenheid op.

Alleen door het proeven van de *rasa* van de oceaan van Zijn zoete spel kunnen de onderwerpen, die in deze *Mādhurya-kādambinī* zijn beschreven, worden gerealiseerd. Door de onderwerpen in dit boek met toewijding in praktijk te brengen kan de *sādhaka-bhakta* gemakkelijk de diverse obstakels naar *bhajana*, zoals *aparādha* en het verlangen naar rijkdom, verering en prestige, overstijgen en *prema* bereiken. Door op deze manier de *mādhurya* van Bhagavān te proeven wordt zijn leven voor altijd gezegend en vervuld. Hierover bestaat geen twijfel.

Ter afsluiting van dit boek sprenkelt de meest eerbiedwaardige Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura zijn genade en zegeningen over de hele wereld uit en zegt, “Mag deze *Mādhurya-kādambinī* door het mededogen van Śrī Gaurasundara, die is verschenen uit de oceaan van Zijn transcendente spel, de bewoners van deze wereld, die eindeloos branden in het vuur van de drievoudige ellende, met zijn nectarregen grondig worden verkoeld en volkomen tevreden worden gesteld.”

ALDUS EINDIGT PĪYŪṢA-VARṢINĪ-VRṬTI OP
DE ACHTSTE NECTARREGEN
GENAAMD PŪRṆA-MANORATHA
 (“ABSOLUTE VERVULLING VAN DE HUNKERING VAN DE ZIEL”)

ALDUS EINDIGT MĀDHURYA-KĀDAMBINĪ

Centra & Contacten Wereldwijd

www.purebhakti.com/contact-us/centers-mainmenu-60.html

INDIA

Mathura: *Shri Keshavaji Gaudiya Math* – Jawahar Hata, U.P. 281001 (Opp. Dist. Hospital), Email: mathuramath@gmail.com • **New Delhi:** *Shri Raman-vihari Gaudiya Math* – Block B-3, Janakpuri, New Delhi 110058 (Near musical fountain park), Tel: 9810192540; *Karol Bagh Centre:* Rohini-nandana dasa, 9A/39 Channa Market, WEA, Karol Bagh, Tel: 9810398406, 9810636370, Email: purebhakti.kb@gmail.com • **Vrindavan:** *Shri Rupa-Sanatana Gaudiya Math* – Dan Gali, U.P. Tel: 09760952435; *Gopinath Bhavan* – Parikrama Marga (next to Imli-tala), Seva Kunja, Vrindavan 281121, U.P., Email: vasantidasi@gmail.com • **Puri:** *Jay Shri Damodar Gaudiya Math* – *Sea Palace*, Chakratirtha Road. Tel: 06752-223375 • **Bangalore:** *Shri Madan Mohan Gaudiya Math* – 245/1 29th Cross, Kaggadasa pura Balaji layout, Bangalore-93, Tel: 089044277754, Email: bvvaikhana@gmail.com; *Shri Ranganath Gaudiya Math* – Hesaraghatta, Bangalore, Tel: 09379447895, 07829378386 • **Faridabad:** *Shri Radha Madhav Gaudiya Math* – 293, Sector-14, Hariyana, Tel: 09911283869 • **Navadvipa:** *Shri Shri Keshavaji Gaudiya Math* – Kolerdanga Lane, Nadiya, Bengal, Tel: 09153125442

AUSTRALIA

Garden Ashram – Akhileshvari dasi, Tel: 612 66795916, Email: akhileshvari.dasi@gmail.com • *Shri Gaura Narayan Gaudiya Math* – Brisbane, Queensland, Tel: +61 403 993 746, Email: bhaktibrisbane2010@gmail.com

CHINA / HONG KONG

15A, Hillview Court, 30 Hillwood Road, Tsing Sha Tsui, Kowloon, Tel: +85223774603

UNITED KINGDOM & IRELAND

Birmingham: *Shri Gour Govinda Gaudiya Math* – 9 Clarence Road, Handsworth, Birmingham, B21 0ED, U. K., Tel: (44) 121551-7729, Email: bvashram108@gmail.com • **London:** *Shri Gangamata Gaudiya Math* – 631 Forest Road, E17 4NE London, Tel: 02080578406, Email: gangamatas@hotmail.com • **Galway:** *Family Centre* – Tel: 353 85-1548200, Email: jagannathchild@gmail.com

USA

Gaudiya Vedanta Publications Offices – Tel: (800) 681-3040 ext. 108, Email: orders@bhaktiprojects.org • **Alachua:** *Shri Shri Radha-Govinda Mandir* – Tel: (1) 386-462-2682. Email: yourbvgi@gmail.com, Website: www.bvgi.org • **Houston:** *Shri Govindaji Gaudiya Math* – Tel: (1) 281-650-8689. Email: info@sggm.org, Website: www.sggm.org

Websites

Gauḍīya Vedānta Publications (GVP)

De GVP publiceert, conserveert en distribueert de boeken van Śrī Śrīmad Bhaktivedānta Nārāyaṇa Gosvami Mahārāja. Voor meer informatie over de inhoud van deze boeken kunt u de volgende websites bezoeken:

www.purebhakti.com – voor nieuws, updates en gratis downloaden van boeken, lezingen en *bhajans*.

www.purebhakti.tv – voor het kijken en luisteren naar lezingen online en voor links naar updates van live web-casts.

www.harikatha.com – voor het per email ontvangen van de lezingen en video's van Śrī Śrīmad Bhaktivedana Nārāyaṇa Mahārāja op zijn wereldreis.

Indien u meer wilt weten over boeken, lezingen, audio-opnamen, video's, lessen en de International Pure Bhakti Yoga Society (IPBYS) van Śrī Śrīmad Bhaktivedana Nārāyaṇa Mahārāja kunt u contact opnemen met **connectwithussoon@gmail.com**

Voor het vinden van een centrum in uw buurt:

www.purebhakti.com/contact-us

Engelse publicaties van

ŚRĪ ŚRĪMAD

BHAKTIVEDĀNTA NĀRĀYAṆA GOŚVĀMĪ MAHĀRĀJA

Arcana-dīpikā
Śrī Bhajana-rahasya
Śrī Bhakti-rasāmṛta-sindhu-bindu
Bhakti-rasāyana
Bhakti-tattva-viveka
Śrī Brahma-saṁhitā
Essence of the Bhagavad-gītā
Five Essential Essays
Going Beyond Vaikuṅṭha
Harmony
Jaiva-dharma
Letters From America
Śrī Manaḥ-sikṣā
My Śikṣā-guru and Priya-bandhu
Pinnacle of Devotion
Śrī Prabandhāvalī
Secret Truths of the Bhāgavatam
Secrets of the Undiscovered Self
Śiva-tattva
Śrī Bṛhad-bhāgavatāmṛta
Śrī Dāmodarāṣṭakam
Śrī Gauḍīya Gīti-guccha
Śrī Gīta-govinda
Śrī Gopī-gīta
Śrī Harināma Mahā-mantra
Śrīmad Bhagavad-gītā

Śrī Navadvīpa-dhāma-māhātmya
Śrī Navadvīpa-dhāma Parikramā
Śrī Prema-sampūṭa
Śrī Rādhā-kṛṣṇa-gaṇoddeśa-dīpikā
Śrī Saṅkalpa-kalpadrumaḥ
Śrī Śikṣāṣṭaka
Śrī Upadeśāmṛta
Śrī Vraja-maṇḍala Parikramā
Śrī Rāya Rāmānanda Saṁvāda
Śrīla Bhakti Prajñāna Keśava Gosvāmī – His Life and Teachings
The Distinctive Contribution of Śrīla Rūpa Gosvāmī
The Essence of All Advice
The Gift of Śrī Caitanya Mahāprabhu
The Journey of the Soul
The Nectar of Govinda-līlā
The Origin of Ratha-yātrā
The Way of Love
Utkalikā-vallarī
Vaiṣṇava-siddhānta-mālā
Veṅu-gīta
Walking with a Saint
Rays of the Harmonist (periodical)

Nederlandse publicaties

van **Śrī Śrīmad Bhaktivedānta Nārāyaṇa Gosvāmī Mahārāja**

vertaald en uitgegeven door Pro Deo Uitgever Jaya Radhe

<https://purebhakti.com/jayaradhe.nl>

<i>Bhagavad-gītā</i>	<i>Prabandha Pañcakam</i>
<i>Bhāgavata-rahāsyā</i>	<i>Prabandhavalī</i>
<i>Bhajana-rahasya</i>	<i>Prema-pradīpa</i>
<i>Bhakti-tattva-viveka</i>	<i>Prema-sampūṭa</i>
<i>Boterdief</i>	<i>Reis van de ziel</i>
<i>Camatkāra-candrikā</i>	<i>Rāga-vartma-candrikā</i>
<i>Essentie van Bhagavad-gītā</i>	<i>Rāmānanda Rāya Saṁvāda</i>
<i>Geheimen van Bhajana</i>	<i>Śikṣāṣṭaka</i>
<i>Geheimen van het onontdekte Zelf</i>	<i>Śiva-tattva</i>
<i>Geluk in het paradijs der dwazen</i>	<i>Śrī Rādhā</i>
<i>Gift van Śrī Caitanya Mahāprabhu</i>	<i>Śrī Rūpa Gosvāmī's bijdrage</i>
<i>Gīta-govinda</i>	<i>Summum van toewijding</i>
<i>Gopi-gita</i>	<i>Ujjvala-nilāmaṇi-kiraṇa</i>
<i>Hari-kathāmr̥ta</i>	<i>Upadeśamṛta</i>
<i>Jagannātha Ratha-yātrā</i>	<i>Utkalikā-vallarī</i>
<i>Jaiva-dharma</i>	<i>Veṇu Gīta</i>
<i>Mādhurya-kādambinī</i>	<i>Verborgen pad van devotie</i>
<i>Maharṣi Durvāsā</i>	<i>Voorbij Nirvāṇa</i>
<i>Manaḥ-śikṣā</i>	<i>Ware sentimenten van de ziel</i>
<i>Nitya-dharma</i>	<i>Wijze van Liefhebben</i>

